Iulian Boldea
(Editor)

Identities in the spotlight. Dialogue in a global world

SOCIAL SCIENCES

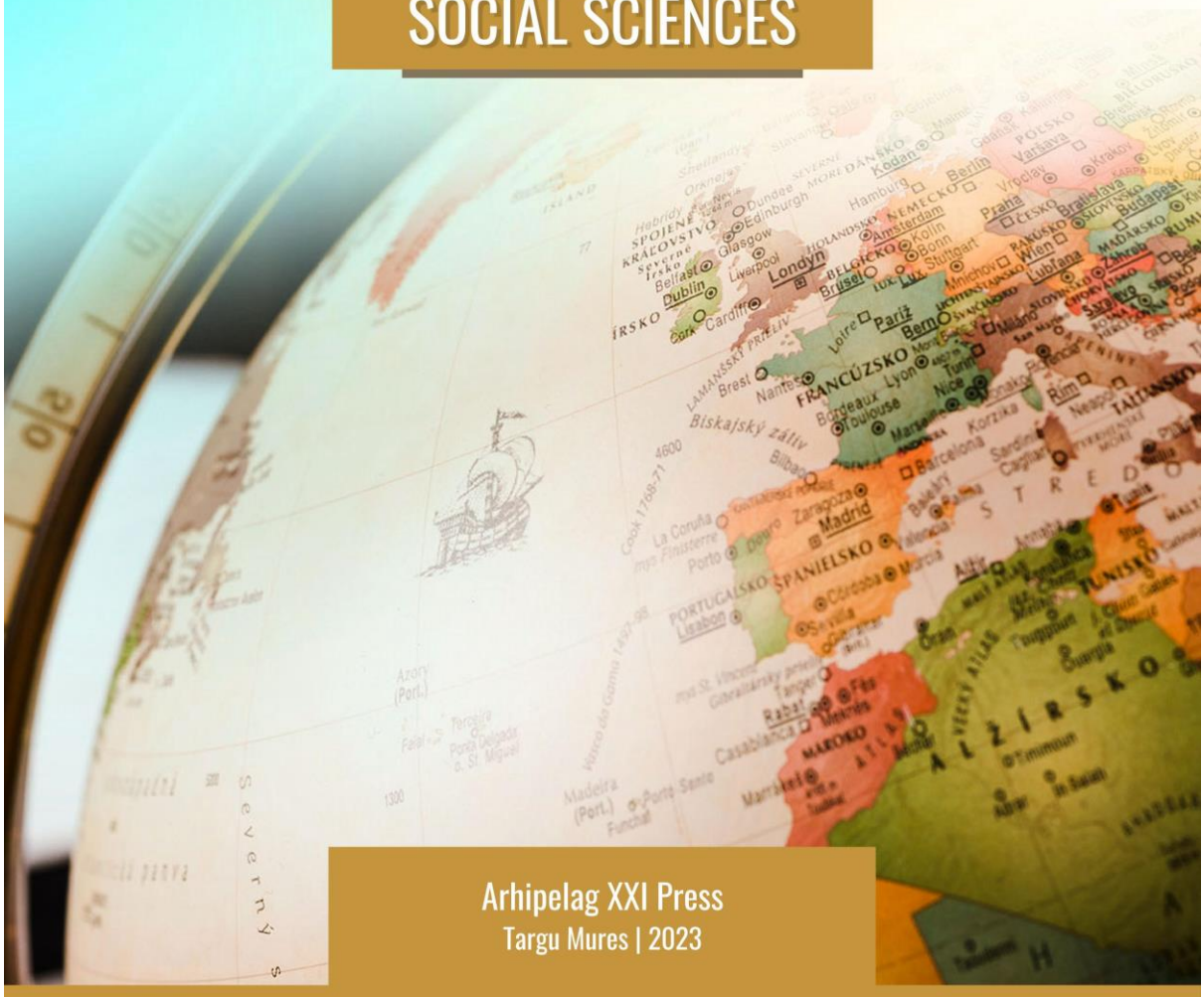

Arhipelag XXI Press
Targu Mures | 2023

Date: 20-21 May 2023

Location: „DIMITRIE CANTEMIR" University, Tîrgu Mureş

IDENTITIES IN THE SPOTLIGHT. DIALOGUE IN A GLOBAL WORLD

Section: Social Sciences

ISBN: 978-606-8624-18-1

Edited by: The Alpha Institute for Multicultural Studies

Moldovei Street, 8 540522, Tîrgu Mureș, România

Tel./fax: +40-744-511546

Published by: "Arhipelag XXI" Press, Tîrgu Mureș, 2023

Tîrgu Mureș, România Email: tehnoredactare.gidni@gmail.com

Contents

ASPECTS OF ETHICS AND ACADEMIC INTEGRITY 8
Diana Dănișor 8
Prof., PhD, University of Craiova 8
THE STATE OF AFFAIRES OF SOCIAL ENTREPRENEURSHIP WORLDWIDE 17
Elena Doval 17
Prof., PhD, ,,Spiru Haret" University of Bucharest 17
ABOUT THEORETICAL TRADITIONS AND ISTORICAL PERSPECTIVES OF CRIMINOLOGICAL THEORIES 27
Lucreția Dogaru 27
Prof., PhD, UMFST Târgu Mureș 27
CAUSALITY AND DETERMINISM IN CRIMINOLOGY 33
Lucreția Dogaru 33
Prof., PhD, UMFST Târgu Mureș 33
AIR QUALITY IN THE JURISPRUDENCE OF THE CJEU 40
Anca Ileana Dușcă 40
Prof., PhD, University of Craiova 40
SPECIALIZATION OF THE COURT PANELS IN CRIMINAL MATTER THROUGH THE PRISM OF THE CURRENT JUDICIAL ORGANIZATION IN ROMANIA 51
Anca-Lelia Lorincz 51
Prof., PhD, ,,Dunărea de Jos" University of Galați 51
ENFORCEMENT OF COURT DECISIONS AND OTHERS ENFORCEABLE TITLES RELATING TO MINORS 60
Claudia Roșu 60
Prof., PhD, Hab. Dr., West University of Timișoara 60
IMPROVING TAX ADMINISTRATION THROUGH NEW TAX INSPECTION TECHNIQUES AND METHODS 73
Carmen Comaniciu 73
Prof., PhD, „Lucian Blaga" University of Sibiu 73
THE PRINCIPLES OF UNIVERSAL LANGUAGE – BETWEEN GLOBALISM AND IDENTITY 83
Mircea Oancea 83
Prof., PhD, University of Bucharest 83
THOUGHTS ON THE CRISIS OF REFUGEES IN UKRAINE 89
Ingrid Ileana Nicolau 89
Assoc. Prof., PhD, ,,Spiru Haret" University of Bucharest 89

EUROPEAN UNION CONCERNS REGARDING ELECTRONIC EVIDENCE IN THE FRAMEWORK OF INTERNATIONAL JUDICIAL ASSISTANCE IN CRIMINAL MATTERS BETWEEN MEMBER STATES 94
Oana Elena Iacob 94
Assoc. Prof., PhD, ,,Dunărea de Jos" University of Galați 94
THE FORMS OF THE DEPOSIT CONTRACT UNDER THE REGULATION OF THE ROMANIAN CIVIL CODE 101
Rareş Patrick Lazăr 101
Assoc. Prof., ,,Spiru Haret" University of Bucharest 101
COLLECTIVE MANAGEMENT OF COPYRIGHT. PUBLIC COMMUNICATION OF THE WORK PROTECTED BY COPYRIGHT. CASE STUDY 109
Daniela Isabela Scarlat 109
Lecturer, PhD, University of Craiova 109
CONSIDERATIONS REGARDING THE OBLIGATION TO PROVIDE INFORMATION IN CASE OF EMPLOYMENT RELATIONSHIPS THAT ARE NOT BASED ON INDIVIDUAL LABOUR CONTRACT, REGULATED BY SPECIAL LAWS 116
Marina Loredana Belu 116
Lecturer, PhD, University of Craiova 116
THE OFFENSE OF WATER RESOURCE POLLUTION, PROVIDED BY ARTICLE 92 PARAGRAPH 1 OF THE WATER LAW, NO. 107/1996 121
Teodor-Viorel Gheorghe 121
Lecturer, PhD, ,,Spiru Haret" University of Bucharest 121
THE PLEA BARGAINING AGREEMENT 131
George Coca, Oana Lazăr 131
Senior Lecturer, PhD, ,,Spiru Haret" University of Bucharest, Jurist, University of Bucharest 131
INTEGRATIVE APPROACH TO BUSINESS ETHICS AND SOCIAL RESPONSIBILITY-CONTRIBUTION TO THE COMPANY'S PERFORMANCE 139
Oriana Helena Negulescu 139
Lecturer, PhD, ,,Transilvania" University of Brașov 139
ARCHITECTURAL SPACE: CREATION THROUGH TECHNOLOGY 147
Claudiu-Alexandru Tudoran 147
Assist. Prof., PhD, "Ion Mincu" University of Architecture and Urban Planning 147
RESTRICTION OF THE RIGHT TO A FAIR TRIAL IN CRIMINAL COURT PROCEEDINGS DURING EXCEPTIONAL CIRCUMSTANCES 156
Versavia Brutaru 156
Researcher III, PhD, ,,Acad. Andrei Rădulescu" Judicial Research Institute of the Romanian Academy 156
SOCIAL IMPLICATIONS OF TAX HAVENS - INEQUALITIES AND POVERTY 167
Nicoleta Mihăilă 167
Scientific researcher III, PhD, Centre for Financial and Monetary Research "Victor Slăvescu" 167

AN ANALYSIS OF BUDGETARY DEVELOPMENTS IN EUROPEAN UNION FOR THE PERIOD 2013 – 2022 178
Alina Georgeta Ailincă 178
3rd degree researcher, Centre for Financial and Monetary Research "Victor Slăvescu", Bucharest, Romania 178
IDENTIFICATION OF THE POTENTIAL TO REDUCE GREENHOUSE GASES IN THE ROMANIA ECONOMY 185
Gabriela-Cornelia Piciu 185
Senior Researcher, PhD, "Victor Slăvescu" Centre for Financial and Monetary Research, Romanian Academy, Bucharest 185
FIDUCIARY ACTIVITIES CARRIED OUT BY LAWYERS 190
Liliana Marilena Lazăr 190
Lecturer, ,,Spiru Haret" University of Bucharest 190
THE INDIVIDUAL VS. COLLECTIVE INTEREST, IN NEGOTIATED JUSTICE 196
Alexandru Sava 196
Researcher III, PhD, Romanian Academy, Iași Branch 196
LEISURE AND BEAUTY. A JOURNEY INTO THE PAST OF CITY RÂMNICU VÂLCEA 203
Georgeta Ghionea 203
Researcher III, PhD, "C. S. NicolăescuPlopşor" Institute for Research in Social Studies and Humanities from Craiova, of the Romanian Academy 203
ROMANIA – TRANSITION TO A CLIMATE NEUTRAL ECONOMY 210
Georgiana Chițiga 210
Scientific Researcher, "Victor Slăvescu" Centre for Financial and Monetary Research 210
AN EXPLORATORY ANALYSIS ON THE EVOLUTION OF FISCAL-BUDGETARY MULTIPLIERS AT THE LEVEL OF THE EUROPEAN UNION 217
Cosmin – Octavian Cepoi, Ionel Leonida 217
Scientific Researcher, "Victor Slăvescu" Centre for Financial and Monetary Research, Bucharest, Romania, Scientific Researcher III, "Victor Slăvescu" Centre for Financial and Monetary Research, Bucharest, Romania 217
DEMOCRATIC AND POLITICAL DELUSIONS 226
Mihail Ungheanu 226
Scientific Researcher, PhD, European Center for Ethnic Studies, Romanian Academy 226
THE NOTION OF WORK IN COMPARATIVE LAW. ASPECTS OF THE FRENCH, US AND INDIAN LEGAL SYSTEMS 234
Ionela Cecilia Şulea 234
Dimitrie Cantemir University of Târgu Mureș 234
PRIOR SPECIFICATIONS REGARDING THE NOTION AND CONTENT OF COPYRIGHT 240
Ionela Cecilia Şulea 240
Dimitrie Cantemir University of Târgu Mureș 240

THE VILLAGE - ANCIENT PRECINCT OF CIVILIZATION AND KEEPER OF THE ROMANIAN CULTURE AND SPIRITUALITY 245
Anca Ceaușescu 245
3rd degree Scientific Researcher PhD, "C. S. Nicolăescu Plopşor ", Institute for Researches Social Studies and Humanities form Craiova, of the Romanian Academy 245
CONSTANTIN SILVESTRI'S PIANO WRITING AND HIS MODELS 252
Marius Boldea 252
PhD, National University of Music Bucharest 252
PREACING PEACE AS A CHRISTIAN VALUE AND HRISTIC GIFT IN A CONTROVERSIAL EXISTENCE DOMINATED BY POSTMODERN IDEAS 260
Felix Vasile Bicăzan 260
PhD Student, University of Oradea 260
THE IMPACT OF IMPLEMENTING THE INTEGRATED CONTROL SYSTEM IN FAMILY BUSINESSES 265
Lavinia Constantinescu 265
PhD Student, „1 Decembrie 1918" University of Alba Iulia 265
SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND THE INTERNATIONAL BUSINESS ENVIRONMENT 282
Daniela Ștefan (Niculae) 282
PhD Student, The Academy of Economic Studies 282
CIRCULAR ECONOMY AND SUSTAINABILITY IN THE CONTEXT OF DIGITAL TRANSFORMATION: A BIBLIOMETRIC ANALYSIS 286
Radu-Bogdan Matei 286
PhD Student, „1 Decembrie 1918" University of Alba Iulia 286
FREEDOM, COROLLARY OF CONSTITUTIONAL LAW 294
Ruxandra Gorovei, Mădălina-Gabriela Guță 294
PhD Student, ,,Alexandru Ioan Cuza" University of Iași, PhD Student, „Alexandru Ioan Cuza" University of Iași 294
THE EVOLUTION OF ROMANIAN CUSTOMARY LAW 304
Mădălina-Gabriela Guță 304
PhD Student, „Alexandru Ioan Cuza" University of Iași 304
CRITICAL CONSIDERATIONS FOR FUTURE DEVELOPMENTS IN THE ACCOUNTING PROFESSION 314
Adriana-Mihaela Ciula (Man) 314
PhD Student, „1 Decembrie 1918" University of Alba Iulia 314

PRINCIPLES OF TRAINING OF POLITICAL LEADERS IN THE THIRD DECADE OF THE 21st CENTURY 324
Laura-Catalina Culipei 324
PhD Student, The Academy of Economic Studies of Moldova 324
ATRIBUTELE DIVINE ÎN OPERA PĂRINTELUI GHELASIE GHEORGHE DE LA FRĂSINEI – VOL. 3-4 333
Sorin Benescu 333
PhD Student, University of Bucharest 333
ERGONOMIC ANALYSIS OF SHIFT WORK IN THE FIELD OF RAILWAY TRANSPORT 343
Petruța BLAGA 343
George Emil Palade University of Medicine, Pharmacy, Science, and Technology of Targu Mures 343
Practices of teamwork and human resource management for school success 348
Boushra Waked Najar 348

ASPECTS OF ETHICS AND ACADEMIC INTEGRITY

Diana Dănișor

Prof., PhD, University of Craiova

Abstract: Ethics, an approach of philosophical origin, based on reflection, seeks to justify our actions and decisions by using the debate on values and moral judgments and defining the foundations of good action and good life. At the level of common perception, ethics is often confused with questions about medical practice, although it can be applied in many fields and can also target other issues of human activity. Participatory democratic debate is based on the information and training of the citizen, the school and the university, together with ethics committees having a role to play in acquiring a critical sense and spreading a culture of debate, dialogue and ethics.

Keywords: ethics, academic integrity, philosophical foundations, modern mirage, legal methodology

L'éthique, démarche d'origine philosophique, fondée sur la réflexion, cherche la justification de nos actions et décisions par l'utilisation du débat sur les valeurs et sur les jugements moraux et la définition des fondements d'une bonne action et d'une bonne vie. Au niveau de la perception commune, l'éthique se confonde souvent aux questionnements sur les pratiques médicales, bien qu'elle puisse s'appliquer à de nombreux domaines et viser également les autres problématiques de l'activité humaine. Le projet européen, par exemple, a une dimension éthique, l'identité commune européenne étant donnée par certaines valeurs telles le respect de la dignité humaine, la liberté, la démocratie, l'égalité, la solidarité, l'État de droit. Les droits de l'homme constituent la boussole éthique de l'Europe. Le débat démocratique participatif est fondé sur l'information et la formation du citoyen, l'école et l'université, à côté des comités d'éthique ayant un rôle à jouer dans l'acquisition du sens critique et la diffusion d'une culture du débat, du dialogue et de l'éthique.[1]

I. Les fondements philosophiques de l'éthique

Le terme „éthique" a des racines philosophiques, étant différent de la morale, bien qu'étymologiquement ils soient voisins: *ethos*, la racine grecque de l'*éthique*, signifie mœurs, tandis que *more*, racine latine de la *morale*, signifie *mœurs*, mais aussi *coutumes, traditions*. Dans la philosophie, la morale était considérée un ensemble de règles établies (propres à une culture, à un système de valeurs) auxquelles on doit se conformer pour l'harmonie en société, règles qui permettent de juger ce qui est bon ou mauvais. Située au-delà de la morale, l'éthique est une réflexion qui a pour finalité la recherche des fondements raisonnables de l'action. La différence se situe au niveau de leur caractère : la morale est statique et normative, tandis que l'éthique est dynamique et réflexive ; la morale édicte des règles absolues, l'éthique questionne ces règles, y réfléchit, prend de la distance par rapport à elles, afin de mettre à jour et faire ressortir ce qu'elle considère être bon.

Pour Epicure, le plaisir est le bien souverain, affirmation qui a fait de lui un défenseur du libertinage. Rien de plus faux, car il affirme qu'on ne doit craindre ni la mort, ni Dieu, et

[1] Voir RAPPORT D´INFORMATION FAIT au nom de la commission des affaires européennes (1) sur la prise en compte des questions éthiques à l'échelon européen, Par M. Simon SUTOUR et Jean-Louis LORRAIN †, Sénateurs, https://www.senat.fr/rap/r13-067/r13-0671.pdf, consultat la data de 8.03.2020.

parvenir au bonheur et supprimer la douleur par une hygiène des désirs exigeante, se concentrant sur l'essentiel et l'élimination de l'inutile.[2]

L'éthique aristotélicienne place au centre la question de la vertu, en s'opposant à l'idée d'une science morale. L'éthique, pour lui, est connaissance pratique, les vertus éthiques étant des dispositions acquises, la prudence en devenant capitale, car elle permet à l'homme de délibérer sur ce qui est bon et avantageux, pour conduire à une vie heureuse. Tandis que la science porte sur le nécessaire, l'éthique porte sur le contingent, sur ce qui peut être autrement qu'il ne l'est.[3] En conclusion, l'éthique d'Aristote consiste à faire le bien, à l'instar de la nature qui agit toujours intelligemment, ayant pour finalité le bien. Pour l'homme, l'action vertueuse signifie une action conforme aux recommandations de la nature. Ce n'est qu'ainsi qu'on parvient au bonheur, ce qui conduit à qualifier cette conception d'Aristote d'éthique du cœur ou d'éthique de la vertu.[4]

Spinoza est celui qui propose une éthique du bonheur, la joie et la tristesse étant le critère ultime du bien et du mal. En prônant la culture des affectes gaies, son *Ethique* essaie de nous aider à réduire les passions tristes en nous, celles qui diminuent notre pouvoir d'agir, car la joie augmente ce pouvoir et nous aide à juger la réalité.[5]

Pour David Hume, la raison est moralement neutre, ne pouvant fonder la moralité, ni motiver l'action morale, le jugement moral venant des passions. Selon lui, il n'est pas contraire à la raison de préférer la destruction du monde entier à une égratignure de son doigt, le sentiment positif ou négatif qu'on éprouve devant une action ou devant un événement étant celui qui nous conduit à les juger bons ou mauvais.[6]

Emmanuel Kant juge l'action morale en fonction du poids du devoir. Une action est morale si son principe est la loi morale qui s'impose à l'agent, de manière inconditionnelle, quels que soient ses désirs ou ses intérêts. Le bien et le mal sont définis par cette loi morale. L'impératif catégorique fonde la morale kantienne, en imposant que tu agisses toujours comme tu veuilles que les autres le fassent: « Agis toujours comme si la maxime de ton action devait être érigée par ta volonté en loi universelle de la nature. »[7] Donc, l'action morale ne vise pas le bonheur de l'homme, ce qui fonde sa valeur morale n'étant pas les conséquences de l'action, mais l'intention.

Le père de l'utilitarisme, Jeremy Bentham, s'oppose à Kant, en faisant du bonheur le vrai but de la morale, le plaisir étant pour lui une valeur en soi positive, et la douleur, une valeur en soi négative. Il est donc logique que le bonheur soit obtenu par un calcul rationnel qui maximise les plaisirs et minimise les souffrances, qui ne sont pas évalués individuellement, mais poursuivent « le plus grand bonheur du plus grand nombre », chacun « comptant de manière égale ».[8] Pour déterminer le caractère moral d'une action, il faut s'intéresser à toutes ses conséquences, ce qui conduit à établir une liaison entre la recherche naturelle du bonheur et la moralité. Cette doctrine sera approfondie par John Stuart Mill par la promotion d'un utilitarisme indirect, d'une appréciation qualitative des plaisirs et par le soutien de la liberté en tant qu'élément de la félicité.[9]

Friedrich Nietzsche ne fait pas seulement la caricature de la morale, il va plus loin, et sa morale nie la vie elle-même. Par la généalogie du bien et du mal qu'il réalise, il conclut que la morale est l'expression du ressentiment des faibles, et les idéaux ascétiques qu'elle

---

[2] EPICURE, *Lettre à Ménécée*, Flammarion, Paris, 2009.
[3] ARISTOTE, *Éthique à Nicomaque*, Vrin, Paris, 2007.
[4] RAPPORT D´INFORMATION…, *op. cit.*
[5] SPINOZA, *Éthique*, Seuil, coll. « Points », Paris, 2010.
[6] David HUME, *Enquête sur les principes de la morale*, Flammarion, Paris, 2010.
[7] Emmanuel KANT, *Métaphysique des mœurs*, t. I, Fondation, Introduction, Flammarion, Paris, 2006.
[8] Jeremy BENTHAM, *Introduction aux principes de morale et de législation*, Vrin, Paris, 2011, p. 27.
[9] John Stuart MILL, *L'Utilitarisme*, Puf, Paris, 1998.

promeuve soient mortels. Hostiles à la vie et exprimant une sourde volonté de mort, les idéaux ascétiques discréditent le corps et la vie.[10]

Hans Jonas constate que le développement des sciences et des techniques constitue une menace qui met en danger la nature et l'homme même. L'éthique traditionnelle, centrée sur les hommes, est dépassée, et l'éthique de l'avenir, celle de la civilisation industrielle, doit placer au centre de ses préoccupations les obligations envers la nature, avec cette préoccupation présente pour l'avenir, par une action responsable. Le nouvel impératif catégorique qui permette la permanence d'une vie authentiquement humaine sera: « Agis de façon que les effets de ton action ne soient pas destructeurs pour la possibilité future d'une telle vie. »[11]

Jürgen Habermas et Karl-Otto Apel prennent acte du pluralisme moral qui caractérise nos sociétés et défendent une éthique de la discussion, une éthique procédurale qui veut dépasser l'opposition entre l'universalisme, avec sa morale unique, valable pour tous, et le relativisme, pour lequel toutes les valeurs sont égales, par la définition de la norme juste : «Une norme ne peut prétendre à la validité que si toutes les personnes qui peuvent être concernées sont d'accord (ou pourraient l'être) en tant que participants à une discussion pratique sur la validité de cette norme».[12] Le respect des règles de la discussion garantit que les normes morales obtenues sont justes. Au lieu d'imposer à tous une maxime que tu veuille universelle, tu dois soumettre ta maxime aux autres pour que, par la discussion, tu examines sa prétention à l'universalité. Seul le consensus obtenu par la discussion fait universalisable une norme éthique.[13]

Emmanuel Levinas introduit dans le champ de l'éthique l'expérience de l'autre à travers le visage : « il y a dans le visage une exposition sans défense », vulnérable, qui exige de moi un comportement responsable. Cette expérience d'autrui en sa qualité d'autre est le premier pas de l'éthique qui s'impose à moi, la raison n'étant pas la seule qui nous fait comprendre autrui. La responsabilité par rapport à autrui est insatiable et sans limites, le logos n'existant plus dans cette éthique qui est, avant tout, expérience.[14]

Paul Ricœur[15] insiste sur le fait que l'éthique est celle qui cherche la « vie bonne », se demandant si elle doit être distinguée de la morale. Dans ce sens, il affirme qu' « on peut […] discerner une nuance, selon que l'on met l'accent sur ce qui est estimé bon ou sur ce qui s'impose comme obligatoire. C'est par convention que je réserverai le terme d'« éthique » pour la visée d'une vie accomplie sous le signe des actions estimées bonnes, et celui de « morale » pour le côté obligatoire, marqué par des normes, des obligations, des interdictions caractérisées à la fois par une exigence d'universalité et par un effet de contrainte. » Mais l'éthique et la morale possèdent une dimension normative. Notre action est insérée dans des institutions préexistantes qui structurent notre vivre-ensemble dans des communautés historiques.[16]

Ruwen Ogien veut concilier l'éthique et la liberté, en défendant une éthique minimale, libérale et anti-paternaliste, en la faisant s'appuyer sur trois principes : le principe de neutralité par rapport aux conceptions du bien personnel, le principe de l'intervention limitée aux cas des actions blâmables flagrantes par rapport aux autres et le principe de l'égale considération de chacun. Le meilleur moyen d'éviter le paternalisme, le remplacement de la

[10] Friedrich Nietzsche, *Généalogie de la morale*, Flammarion, Paris, 2011.
[11] Hans JONAS, *Le Principe de responsabilité*, Flammarion, coll. « Champs », Paris, 2013, pp. 40-41.
[12] Jürgen HABERMAS, *Morale et communication*, Flammarion, Paris, 1999, p. 87.
[13] Ibidem.
[14] Emmanuel LEVINAS, *Totalité et Infini. Essai sur l'extériorité*, LGF, Paris, 2006; Idem, *Éthique et Infini. Dialogues avec Philippe Nemo*, LGF, Paris, 2006.
[15] Paul RICŒUR, « Éthique et morale » (1990), in *Lectures 1. Autour du politique*, Seuil, Paris, 1991.
[16] Paul RICŒUR, *Soi-même comme un autre*, 1990, rééd. Seuil, coll. « Points », Paris, 2015, p. 200.

réflexion avec la panique morale, est de respecter le principe « Ne pas nuire aux autres ! » La morale, au lieu de nous aider à démonter nos préjugés, les renforce.[17]

II. Le mirage moderne de l'éthique

Sorte ou manière d'être, l'éthique suppose la systématisation des comportements concrets, la recommandation et leur défense, afin de découvrir et d'introduire les principes de jugement du caractère et des actions humaines. Toute une série de dictionnaires donnent des définitions à l'éthique. Ainsi, le dictionnaire Webster définit l'éthique « la discipline qui nous place face en face de ce qui est bon ou mauvais, du devoir et de l'obligation morale ; un ensemble de principes et de valeurs morales ; une théorie ou un système de valeurs morales ; des principes qui régissent le comportement d'un individu ou d'un groupe »[18]. Dans le Dictionnaire explicatif de la langue roumaine, les étymologies de l'éthique *etică,* en tant que substantif féminin, sont : française (*éthique* « science qui traite des principes régulateurs de l'action et de la conduite morale » ; « manière d'envisager la réalité en tirant d'elle des valeurs normatives liées à l'esthétique ») et latine (*ethica* « morale (partie de la philosophie) »), l'éthique étant « 1. L'étude théorique des principes et des conceptions de base de tout domaine de la pensée et de l'activité pratique. 2. *sf* Ensemble de normes par rapport auxquelles le groupe humain règle son comportement pour distinguer ce qui est légitime et acceptable dans la réalisation de ses buts ; morale. [19] Comme adjectif, étique *etic,-ă* a les mêmes étymologies, française (*éthique* « qui concerne la morale ») et latine (*ethicus* « qui concerne la morale »), le même dictionnaire en montrant qu'il signifie « relatif à l'éthique (1), d'éthique, fondé sur l'éthique, selon l'éthique ; moral ». Le dictionnaire *Micul dicţionar academic*, en plus des étymologies française et latine, offre une troisième, grecque, ήθος signifiant « coutumes, habitudes ». Selon ce dictionnaire, l'éthique est „1. *sf* Science qui s'occupe de l'étude théorique des valeurs et de la condition humaine, dans la perspective des principes moraux, et de leur rôle dans la vie sociale. 2 *sf* Objet d'études qui s'occupe de l'éthique (1). 3 *sf* (concret) Traité (ou manuel, livre) qui comprend les principes de base de (2). 4 *sf* Conception éthique (5) spécifique à un philosophe, à un écrivain, etc. 5 *sf* Totalité des normes de conduite morale qui règlent les relations entre les hommes, ainsi que leur attitude par rapport à la société, à une certaine classe sociale, à un État, à la patrie, à la famille, etc. Cf *morale.* 6 *sf* (ancien; les formes *itichi, ithiki*) Vertu. 7 *a* Qui est conforme aux principes de l'éthique (1). 8 *a* Qui appartient à l'éthique (1). 9 *a* Relatif à l'éthique (1). 10 Spécifique à l'éthique (1) Si: (ancien) *eticesc* (4). 11 D'éthique (1). 12 *sn* Qualité d'être éthique (7). »[20]

Par une perception erronée, l'éthique est souvent assimilée à la déontologie et aux bonnes pratiques. Tandis que l'éthique a une forme réflexive ou interrogative, la déontologie constitue l'ensemble de règles spécifiques à une profession, qui supposent son organisation selon certaines règles qui soient bénéfiques aux usagers et à la profession même, ses finalités morales étant souvent liées à la protection de la profession. Les bonnes pratiques sont des attitudes ou des comportements, même des procédures qui, par consensus, sont considérées efficaces et légitimes à un moment donné, dans un certain contexte professionnel en devenant des pratiques de référence.

La distinction entre l'éthique et le droit est tout à fait claire tant que la loi demeure silencieuse, car « seule l'éthique incarnée dans la loi existe et elle est alors déontologique »[21].

---

[17] Ruwen OGIEN, *La Panique morale*, Grasset, Paris, 2004; Idem, *L'Éthique aujourd'hui. Maximalistes et minimalistes*, Gallimard, coll. « Folio », Paris, 2007.

[18] Webster's New Collegiate Dictionary, Springfield, Mass. G&C Merriam Company, 1975.

[19] Academia Română, Institutul de Lingvistică, *Dicţionarul explicativ al limbii române*, ediţia a doua revăzută şi adăugită, Univers Enciclopedic Gold, Bucureşti, 2009.

[20] Academia Română, Institutul de Lingvistică, *Micul dicţionar academic*, ediţia a doua, Editura Univers Enciclopedic, Bucureşti, 2010.

[21] Louise Lalonde, « Les « lois éthiques », un défi pour le droit », Éthique publique [En ligne], vol. 13, n° 1 | 2011,

La seule énonciation de valeurs dans la loi, qui suppose l'adhésion à ces valeurs, crée des dispositions de droit souple[22], l'absence de contrainte, l'imprécision et le faible niveau de force obligatoire[23] faisant de la norme éthique une norme à contenu variable. Par contre, si la norme éthique est intégrée dans la loi, elle devient directement obligationnelle, son interprétation possible se rapprochant des normes de droit fondamental.[24]

L'éthique est aujourd'hui menacée par deux dangers : « l'atomisation de la démarche éthique à travers l'élaboration d'éthiques sectorielles ou professionnelles et la construction d'éthiques endogènes, "bricolées" par différents acteurs en fonction de leurs besoins, affranchies des principes philosophiques fondamentaux de la démarche éthique ».[25] La recherche scientifique, dans le contexte de l'institutionnalisation des questionnements éthiques, conduit aux nécessaires qualifications conceptuelles. L'éthique de la recherche peut être qualifiée comme « démarche *réflexive* sur les valeurs et les finalité de la recherche scientifique », tandis que l'intégrité scientifique est la « démarche *normative* qui vise à encadrer les (bonnes) pratiques d'une communauté en établissant normes et principes ».[26] L'éthique de la recherche représente le pivot réflexif entre l'intégrité scientifique et la responsabilité sociale.[27] Dans ce sens, l'éthique et l'intégrité scientifiques sont indissociables. « Il faut bien distinguer l'intégrité scientifique, c'est-à-dire les règles qui gouvernent la pratique de la recherche, de l'éthique de la recherche qui aborde de façon plus large les grandes questions que posent les progrès de la science et leurs répercussions sociétales.[28] Si les questions d'éthique conduisent à des débats relatifs aux valeurs et aux finalités, l'intégrité scientifique ne se discute pas, mais elle se respecte, en étant un code de conduite professionnelle qui ne doit pas être enfreint, fondé sur des normes et principes.[29]

L'éthique de la recherche désigne, tout d'abord, « une zone de la réflexion théorique où l'on discute les dilemmes moraux susceptibles d'apparaître dans l'activité de recherche ou un domaine où sont formulées et analysées les propositions normatives d'approche de ces dilemmes »[30]. Ensuite, l'éthique de la recherche vise une réalité institutionnelle, « configurée par les mécanismes qui assurent l'évaluation et l'avis éthique des projets de recherche, le développement des standards et réglementations et le contrôle de leur respect (les commissions d'éthique de la recherche, les conseils nationaux d'éthique, les exigences de nature éthique des revues de spécialité, etc.) »[31].

Selon la Déclaration de Singapore sur l'intégrité en recherche, « les chercheurs doivent utiliser des méthodes appropriées, baser leurs conclusions sur une analyse critique de leurs résultats et les communiquer objectivement et de manière complète ». Les valeurs de la

---

http:// journals.openedition.org/ethiquepublique/394, consulté le 29.03.2020.

[22] TERRÉ D., Les questions morales du droit, Paris, Presses universitaires de France, 2007.

[23] MEKKI M., « Propos introductifs au droit souple », dans ASSOCIATION HENRI-CAPITANT, *Le droit souple – Journées internationale*s, t. XIII, Boulogne-sur-mer/Paris, Dalloz, 2009, pp. 3-4.

[24] Louise Lalonde, *op. cit*.

[25] RAPPORT D´INFORMATION…, *op. cit*.

[26] Coutellec LÉO, « Penser l'indissociabilité de l'éthique de la recherche, de l'intégrité scientifique et de la responsabilité sociale des sciences. Clarification conceptuelle, propositions épistémologiques », *Revue d'anthropologie des connaissances*, 2019/2 (Vol. 13, N°2), p. 381. https://www.cairn.info/revue-anthropologie-des-connaissances-2019-2-page-381.htm, consultat la data de 11.03.2020.

[27] Ibidem.

[28] Pierre CORVOL, *Bilan et positions de mise en œuvre de la charte nationale d'intégrité scientifique*, Ministère de l'enseignement supérieur de la recherche, Paris, 2016, p. 8.

[29] Idem.

[30] Liviu PAPADIMA (coord.), *Deontologie academică. Curriculum-cadru*, Universitate din București, https://mepopa.com/Pdfs/papadima_2017.pdf, consultat la data de 11.03.2020.

[31] Idem.

science doivent se plier sur les pressions financière, sociales ou politiques, l'intégrité scientifique supposant des obligations d'ordre épistémologique.[32]

À partir de l'idée que l'éthique puisse se pratiquer de manière instinctive, la démarche éthique est méconnue, en considérant que l'éthique ne doit pas s'apprendre, car elle fait appel au bon sens. Mais les choses ne se présentent pas ainsi, l'éthique devant être étudiée et s'appuyer sur un enseignement et une recherche universitaire appropriée.[33] Vu que l'enseignement constitue une priorité nationale, il convient de signaler la préoccupation publique pour résoudre les situations concrètes où l'on viole les standards de qualité, d'éthique et d'intégrité académique.[34] Cette attention accrue est soulignée par l'élaboration de toute une série d'actes normatifs visant la bonne conduite dans la recherche scientifique. On mentionne, dans ce sens, la législation principale : la loi n° 206/2004 telle que modifiée et complétée ultérieurement (la loi n° 398/206 et l'ordonnance du gouvernement n° 28/2011), la loi de l'éducation nationale 1/2011 (art. 306-326), l'ordre n° 5735/2011 sur le règlement portant organisation et fonctionnement du Conseil national d'éthique de la recherche scientifique, du développement technologique et de l'innovation, l'ordre n° 4393/2012 relatif à l'approbation du Règlement d'organisation et de fonctionnement du Conseil national d'éthique de la recherche scientifique, du développement technologique et de l'innovation, et comme législation secondaire : la loi n° 64/1991 sur les brevets d'invention, republiée, avec les modifications ultérieures, la loi n° 129/1992 sur la protection des dessins et modèles industriels republiée, la loi n° 8/1996 sur le droit d'auteur et les droits connexes, telle que modifiée et complétée ultérieurement. Aussi, en novembre 2017, apparaît le *Guide pour l'identification du plagiat dans les travaux scientifiques*, et, le 21 janvier 2019, le Conseil national d'éthique de la recherche scientifique, du développement technologique et de l'innovation propose le *Code national d'éthique de la recherche scientifique* qui prend en considération les règlementations internationales, spécialement la législation de l'Union européenne dans ce domaine. La recherche scientifique au niveau mondial est exigeante en ce qui concerne l'éthique académique, toute une série d'organismes internationaux en adoptant des documents reflétant les problèmes d'éthique dans la recherche scientifique. On peut citer, dans ce sens, la Commission européenne, l'Organisation de coopération et de développement économiques, UNESCP, l'Organisation mondiale de la santé, l'Organisation des Nations Unies pour l'alimentation et l'agriculture, le Forum des Conseils nationaux d'éthique.[35]

La qualité du travail est attestée après l'évaluation de sa pertinence scientifique, de son originalité, du choix de la méthodologie, de la pertinence des sources citées, de la qualité de la rédaction. La recherche doit se réaliser au respect des bonnes pratiques, des principes d'intégrité académique et d'éthique de la recherche.[36] Les résultats de la recherche doivent s'interpréter de manière rigoureuse et objective, et les données utilisées doivent être fiables et recueillies loyalement. Le choix des citations doit être pertinent et rendre compte des travaux déjà publiés, les citations devant comprendre les travaux se trouvant à l'origine des questions et hypothèses pris en considération dans le travail de recherche. Parmi les conduites frauduleuses et inappropriées on compte le plagiat, ainsi que l'omission délibérée des contributions des autres auteurs aux références.

---

[32] COMEST, *Raport despre etica roboticii*, 2017.

[33] RAPPORT D´INFORMATION …, *op. cit.*

[34] Ordonanţa nr. 2 din 19 ianuarie 2016 pentru modificarea Legii nr. 206/2004 privind buna conduită în cercetarea ştiinţifică, dezvoltarea tehnologică şi inovare

[35] Ghid practic privind etica în cercetarea ştiinţifică, p. 12, http://date-cdi.ro/sites/default/files/uploads/1.%20ghid%20privind%20etica%20%C3%AEn%20cercetarea%20%C8%99tiin%C8%9Bific%C4%83%20.pdf, consulté le 8.03.2020.

[36] Comité d'éthique du CNRS, *Guide. Pratiquer une recherche intègre et responsable*, mars 2017, p. 15, https://comite-ethique.cnrs.fr/wp-content/uploads/2019/10/GUIDE-2017-FR.pdf, consulté le 8.03.2020.

Par consensus international, la fraude scientifique est définie comme « une violation sérieuse et intentionnelle dans la réalisation d'une recherche et dans la diffusion des résultats », avec l'exclusion « des erreurs de bonne foi et des différences honnêtes d'opinion »[37]. Il y a trois types de fraudes scientifiques, connues sous l'acronyme FFP: la fabrication, la falsification d'idées et le plagiat.[38] Si les deux premières sont sanctionnées disciplinairement, le plagiat constitue une violation de la bonne conduite dans la recherche, s'il ne remplit même les conditions d'une infraction.[39] « Le plagiat est la reprise, par un auteur, de certains éléments de l'œuvre intellectuelle d'un autre auteur et leur présentation dans l'espace public comme les composantes de son propre œuvre. Le plagiat est le résultat de l'action de plagier et se réfère à l'œuvre engendrée par la reprise illégitime, intentionnelle ou non, du point de vue déontologique. »[40]

Les écarts aux normes de bonne conduite dans l'activité de communication, publication, dissémination et popularisation scientifique, dans la mesure où ils ne constituent des infractions au regard de la loi pénale, comprennent, parmi d'autres, le plagiat et l'auto-plagiat.[41] La loi n° 206/2004 définit à l'art. 4, parmi d'autres termes, le plagiat et l'auto-plagiat. Ainsi, « le *plagiat* [est] la présentation dans une œuvre écrite ou dans une communication orale, y compris en format électronique, des textes, expressions, idées, démonstrations, données, hypothèses, théories, résultats ou méthodes scientifiques extraits d'œuvres écrites, y compris en format électronique, d'autres auteurs, sans le mentionner ou sans faire référence aux sources originales », tandis que « *l'auto-plagiat* [est] la présentation dans une œuvre écrite ou dans une communication orale, y compris en format électronique, des textes, expressions, idées, démonstrations, données, hypothèses, théories, résultats ou méthodes scientifiques extraits d'œuvres écrites, y compris en format électronique, du même auteur ou des mêmes auteurs, sans le mentionner ou sans faire référence aux sources originales ». Comme l'on vient de voir, l'auto-plagiat « est à inclure notamment dans la série des pratiques de conduite scientifique inappropriée. Il est à décourager, vu qu'il puisse conduire à des reconnaissances professionnelles infondées par la multiplication du même travail en tant que preuve de nouvelle production intellectuelle. »[42]

L'appropriation d'une idée ou d'un contenu (totalement ou partiellement) sans le consentement de son auteur ou sans citer les sources de manière appropriée constitue plagiat, ce dernier visant non seulement les publications dans des revues ou livres, mais aussi les thèses, les rapports, les communications aux colloques, etc. et tenant à la fraude et au manque d'honnêteté intellectuelle. Les chercheurs doivent connaître les normes de citation et de référencement aux sources d'information. Aussi pour les traductions et les adaptations d'une autre langue. Elles ne peuvent non plus être copiées, les étudiants devant être attentifs à ce type de plagiat également.

La loi n° 8/1996 fixe le cadre pour la définition de la notion d'Auteur : « Est auteur la personne physique ou les personnes physiques qui ont créées l'œuvre » (art. 3 alin. 1) ; « Se

[37] CNRS, « Fraude : mais que fait la recherche », Le journal, 2014.

[38] Le plagiat n'a pas de définition juridique. Seul le délit de « contrefaçon d'œuvres de l'esprit » est susceptible de sanctions selon l'art. L335-2 du *Code de la propriété intellectuelle*.

[39]Consiliul Național de Etică a Cercetării Științifice, Dezvoltării Tehnologice și Inovării (CNECSDTI), *Ghid pentru identificarea plagiatului în lucrările științifice*, noiembrie 2017, https://cnecsdti.research.gov.ro/wp-content/uploads/cne/2017/12/Ghid_identificare_plagiat_final_site.pdf, consultat la data de 8.03.2020.

[40] Idem, p. 3.

[41] Voir, dans ce sens, les art. 2 et art. 2^1 de la loi Legea nr. 206/2004 privind buna conduită în cercetarea ştiinţifică, dezvoltarea tehnologică şi inovare, publiée au Moniteur Officie n° 505 du 04.05.2004, consulté sur www.legalis.ro/ le 8.03.2020.

[42] Consiliul Național de Etică a Cercetării Științifice, Dezvoltării Tehnologice și Inovării (CNECSDTI), *Ghid pentru identificarea plagiatului în lucrările științifice*, noiembrie 2017, p. 4, https://cnecsdti.research.gov.ro/wp-content/uploads/cne/2017/12/Ghid_identificare_plagiat_final_site.pdf, consultat la data de 8.03.2020.

présume être auteur, jusqu'à la preuve du contraire, la personne sous le nom de laquelle l'œuvre a été portée à la connaissance publique pour la première fois » (art. 4 alin. 1). La qualité d'Auteur existe individuellement, en corédaction et collectivement. La loi définit « l'œuvre commune » comme « l'œuvre créée par plusieurs auteurs, en collaboration », et le droit d'auteur, en pareil cas, « appartient à ses coauteurs, dont un peut être l'auteur principal » (art. 5 alin. 1, 2). Les droits moraux de l'auteur sur l'œuvre ne peuvent être aliénés, à la différence des droits patrimoniaux.

Michel Foucault, parlant de l'exercice de la fonction-auteur, dit qu'elle suppose non seulement la citation correcte, mais aussi la fiabilité du contenu cité.[43] La législation prévoit la qualité d'« œuvre originale » : « Constituent l'objet du droit d'auteur, les œuvres originales de création intellectuelle dans le domaine littéraire, artistique ou scientifique, quelle que soit la modalité de création, le mode ou la forme concrète d'expression et indépendamment de leur valeur et de leur destination [...]. »[44] Avec le développement de l'Internet, la copie illicite est devenue très facile, en substituant l'effort propre et en sacrifiant l'aspect original d'un travail par la prolifération de la fraude, parfois même contractuelle (il y a des sites spécialisés en fourniture, sur demande, contre cout, du produit recherché : dissertation, mémoire, thèse, etc.).[45]

BIBLIOGRAPHY

ARISTOTE, *Éthique à Nicomaque*, Vrin, Paris, 2007.

BENTHAM Jeremy, *Introduction aux principes de morale et de législation*, Vrin, Paris, 2011.

CORVOL Pierre, *Bilan et positions de mise en œuvre de la charte nationale d'intégrité scientifique*, Ministère de l'enseignement supérieur de la recherche, Paris, 2016.

COUTELLEC Léo, « Penser l'indissociabilité de l'éthique de la recherche, de l'intégrité scientifique et de la responsabilité sociale des sciences. Clarification conceptuelle, propositions épistémologiques », *Revue d'anthropologie des connaissances*, 2019, Vol. 13, N°2.

EPICURE, *Lettre à Ménécée*, Flammarion, Paris, 2009.

FOUCAULT Michel, *Ce este un autor?*, Idea Design & Print, Cluj-Napoca, 2004.

HABERMAS Jürgen, *Morale et communication*, Flammarion, Paris, 1999.

HUME David, *Enquête sur les principes de la morale*, Flammarion, Paris, 2010.

JONAS Hans, *Le Principe de responsabilité*, Flammarion, coll. « Champs », Paris, 2013.

KANT Emmanuel, *Métaphysique des mœurs*, t. I, Fondation, Introduction, Flammarion, Paris, 2006.

LALONDE Louise, « Les « lois éthiques », un défi pour le droit », Éthique publique [En ligne], vol. 13, n° 1 | 2011,

LEVINAS Emmanuel, *Totalité et Infini. Essai sur l'extériorité*, LGF, Paris, 2006; Idem, *Éthique et Infini. Dialogues avec Philippe Nemo*, LGF, Paris, 2006.

MEKKI M., « Propos introductifs au droit souple », dans ASSOCIATION HENRI-CAPITANT, *Le droit souple – Journées internationale*s, t. XIII, Boulogne-sur-mer/Paris, Dalloz, 2009.

MILL John Stuart, *L'Utilitarisme*, Puf, Paris, 1998.

MOTOI Amelia Georgeta, *Satan, the incarnation of evil and temptation*, JRLS, nr. 18/2019.

[43] Michel FOUCAULT, *Ce este un autor?*, Idea Design & Print, Cluj-Napoca, 2004, pp. 33-63.
[44] Art. 7 de la loi Legea nr. 9/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe.
[45] Liviu PAPADIMA (coord.), *op. cit.*, p. 49.

NIETZSCHE Friedrich, *Généalogie de la morale*, Flammarion, Paris, 2011.

OGIEN Ruwen, *La Panique morale*, Grasset, Paris, 2004; Idem, *L'Éthique aujourd'hui. Maximalistes et minimalistes*, Gallimard, coll. « Folio », Paris, 2007.

PAPADIMA Liviu (coord.), *Deontologie academică. Curriculum-cadru*, Universitate din București, https://mepopa.com/Pdfs/papadima_2017.pdf, consultat la data de 11.03.2020.

RICŒUR Paul, « Éthique et morale » (1990), in *Lectures 1. Autour du politique*, Seuil, Paris, 1991.

RICŒUR Paul, *Soi-même comme un autre*, 1990, rééd. Seuil, coll. « Points », Paris, 2015.

SPINOZA, *Éthique*, Seuil, coll. « Points », Paris, 2010.

TERRÉ D., Les questions morales du droit, Paris, Presses universitaires de France, 2007.

THE STATE OF AFFAIRES OF SOCIAL ENTREPRENEURSHIP WORLDWIDE

Elena Doval

Prof., PhD, „Spiru Haret" University of Bucharest

Abstract: The social enterprise is a viable alternative in supporting people and groups with social problems. In the world, in Europe and Romania, the number of these enterprises is still low. The paper aims to present the state of these enterprises and to identify solutions to increase the number of social entrepreneurs who want to participate through small businesses in reducing the problems faced by part of the population: poverty, discrimination, poor education and, others. The paper is aiming to present the state of these enterprises and to identify solutions to increase the number of social entrepreneurs who want to participate through small social businesses in reducing the problems faced by part of the population: poverty, discrimination, poor education and, others. After a brief presentation of the concepts regarding the social economy, social enterprise, social entrepreneurship and the main vulnerabilities, the paper presents an overall view of the state of social entrepreneurship in the world, Europe and Romania and concludes with recommendations for improving the current situation.

Keywords: social economy, social enterprise, social entrepreneurship, social vulnerability, social actions

1. Introduction

The development of technology (including information technology), globalization, increasing competition in the international market, and political instability in many countries have fostered an increase in the poverty of a growing share of the world's population. Statistics (World vison, 2022) show that:

- 719 million people — 9.2% of the world's population — are living on less than $2.15 a day.
- 24% of the world's population, which equates to 1.9 billion people, live in fragile contexts, characterized by impoverished conditions and dire circumstances.
- 1.2 billion people in 111 developing countries live in multidimensional poverty, accounting for 19% of the world's population.
- 593 million children are experiencing multidimensional poverty.

In addition to poverty, groups of people suffer from other social problems that governments cannot deal with, mainly due to budgetary constraints and other priorities.

One of the solutions to bring real support in solving socio-economic problems is a social enterprise, which, over the years, has begun to grow around the world to support disadvantaged people and the environment in which communities live.

The social enterprise set up through entrepreneurship is, without a doubt, an alternative to ease some social problems that governments cannot sustain financially. But, although this type of enterprise that exists in various legal forms and generates income for the common good (Grigore, 2013) has a low share in total enterprises worldwide. Studies have

been conducted in different regions of the globe to compare the number of social enterprises (Bosma et al., 2015; Halunko et al., 2018).

In this context, the paper aims to present a bigger picture regarding the state of the art of social entrepreneurship and to propose several social actions to help the vulnerable people. The methodology used in the paper is the literature investigation, analyses, synthesis and own judgment.

2. Literature review

Social economy

The social economy, also called the third sector and the public and the private sector, has its origins in the Charter of the social economy, adopted in France in 1980 by representatives of the cooperative, mutual and associative sectors. The primary purpose of the social economy compared to the market economy is to support socially disadvantaged people by providing opportunities and not necessarily to make a profit (Chelariu, 2017).

Monzon & Herrero (2016, cited in Monzón & Chaves, 2017, p.25) considers three dimensions of the social economy: economic and commercial, the social, and the participatory.

• The economic and commercial dimension refers to the nature of the economic activity, closely related to the social mission, revenues obtained from the market, and non-market payments (grants, subsidies, donations).

• The social dimension refers to the explicit goal of benefiting the community or creating social value.

• The participatory dimension refers to a democratic and participatory decision-making process.

The social economy interpolates in its main aspects with:

- the economy of the common good that reveals values unanimously recognized as universal: human dignity, solidarity, ecological sustainability, social justice, transparency, and democratic participation;

- the circular economy: waste can be transformed into resources and can reduce the negative impact on the environment through better management of resources, pollution, and others.

Social inequality has grown steadily in recent decades, has led to a rethinking of business, including social responsibility actions (Dahl Rendtorff, 2019) and philanthropic initiatives.

In addition to corporate social responsibility, social economy, social enterprise, and social entrepreneurship are defined. Many authors address these concepts, synthesizing and explaining the state-of-the-art knowledge needed to apply them in practice (Yunus, 2009; Yunus, 2011; Ryen, 2012; Parech, 2012; Levenson Keohane, 2013; Peck, 2016; Chang, 2018; Gordon, 2019; Stephens Balakrishnan, 2020; Abouelnaga, 2021).

The literature approaches different aspects, such as:

- distinction between social entrepreneurship and social services (Gandhi & Raina, 2018);

- the concept of a new goal - radically greater social good (Chang, 2018) or business with a purpose (Stephens Balakrishnan, 2020);

- rights, obligations, responsibilities and, beliefs (Peck, 2016);

- options, terms, possibilities, and potential in creating social venture (Parech, 2012);

- the link between social entrepreneurship and social innovation (Parech, 2012);

- business opportunities to achieve positive social and environmental impact in housing, health, education, energy, and financial services across the globe (Levenson Keohane, 2013);

- suggestions for solutions for marginalized young people (McQuilten et al., 2020) or the rehabilitation of those with mental problems or various disabilities (Blake, 2019).

Scholars and experts everywhere are concerned with the theory of the social economy and its associated concepts (social enterprise, social entrepreneurship, and others) and their practical applicability in different countries. Thus, some authors offer solutions or guides to social entrepreneurs with experience in practice and lessons learned or successful examples: from Italy (Galliano, 1999), Norway (Synthesis report, 2018), Scotland (Henderson et al., 2019), Canada (Workbook, 2008), Australia (Castellas et al., 2018; McQuilten et al., 2020), New Zealand (de Bruin & Read, 2018) or from worldwide (Miesing, 2017; Gordon, 2019; Abouelnaga, 2021).

Social enterprises

Social enterprises are not charity organizations (Douglas, 2015, p.21), but they balance profit and social purpose (Nicholls & Teasdale, 2017). They set up a framework for increasing well-being by helping people in difficulties (poverty, diseases, exclusion) and often ignore the market power (Barraket, 2016, p. 76, Gretzinger, 2021, ch.14). Their activity reflects innate or learned compassion and generosity in relationships (MacIntyre, 1999). Their primary purpose is to generate well-being, having a unique value with social impact (Campbell et al., 2011; Munoz et al., 2015; Mason and Barraket, 2015).

The European Commission (SBI, 2011) gives a complex definition of the concept of social enterprise: A social enterprise is an operator in the social economy whose main objective is to have a social impact rather than profit for its owners or shareholders. It operates by providing goods and services for the market in an entrepreneurial and innovative fashion and uses its profits primarily to achieve social objectives. The management is openly and responsibly and, mainly, involves employees, consumers, and stakeholders affected by its commercial activities.

These enterprises may have different legal forms. Defourny & Nyssens (2016) identify four types of social enterprise: entrepreneurial non-profit, social cooperative, social business, and public-sector social enterprise. The most successful enterprises favour staff employment and contribute to social actions and the common good from their profit (Douglas, 2015, p. 21; Blake, 2019).

There are also doubts about social enterprises: they challenge the power of the market (Barraket, 2016, p. 76), that the production of profit and the achievement of a social goal are in antagonism (Nicholls & Teasdale, 2017) or that there is a lack of understanding regarding the complexity and their mechanisms to create social value and generate well-being (Campbell et al., 2011; Munoz et al., 2015; Mason and Barraket, 2015). Others appreciate that there are limits to understanding how to work in this type of enterprise (McQuilten et al., 2020).

Initiatives combine training courses with prizes, business plan competitions with initial financing of entrepreneurs, and other innovations of this type that increase the interest for activities with social impact (Borzaga et al., 2020).

Social entrepreneurship

Social entrepreneurship exploits opportunities to create social value, usually through innovation, risk-taking, and scarce resources (Peredo & McLean, 2006). Nevertheless, the social entrepreneur is a mission-driven individual, a highly accountable leader, a visionary creator Abu-Saifan (2012), and who engages with courage and responsibility in the continuous process of learning, adaptation, and innovation (Chaves & Monzón, 2017, p.24).

The social entrepreneur dedicates to finding solutions to the multitude of social needs to improve the quality of life of those affected (Zahra et al., 2008; Abu-Saifan, 2012).

Socio-economic vulnerabilities

Many scholars have carried out extensive studies on social vulnerability from the perspectives of climate change, natural disasters, urbanization, tourism development, infectious diseases, environmental pollution, and public security (Adger, 2006; Zhang, 2011; Cutter & Finch, 2018; Huang et al, 2020; Li &Wang, 2022).

Social vulnerability focuses on social variables such as socioeconomic status, education level, and race to understand response to external disasters, and is based on the social risk factors, such as: lack of access to resources, low political power, social capital, age, building stock, beliefs and customs, physically limited individuals, and infrastructure were discussed (Cutter et al, 2003; Wisner et al, 2004; Kim, 2022). It also refers to "when a social system is exposed to a disaster or environmental risk impact or disturbance, in which it is negatively affected or damaged due to its own sensitivity characteristics and lack of ability to deal with adverse disturbances" (Li et al., 2020). In addition, the pandemic caused price increases Negulescu, 2021).

Generally speaking, the main recognized vulnerabilities that lead to poverty could be grouped into: social status, economic status and environment hazards (fig.1).

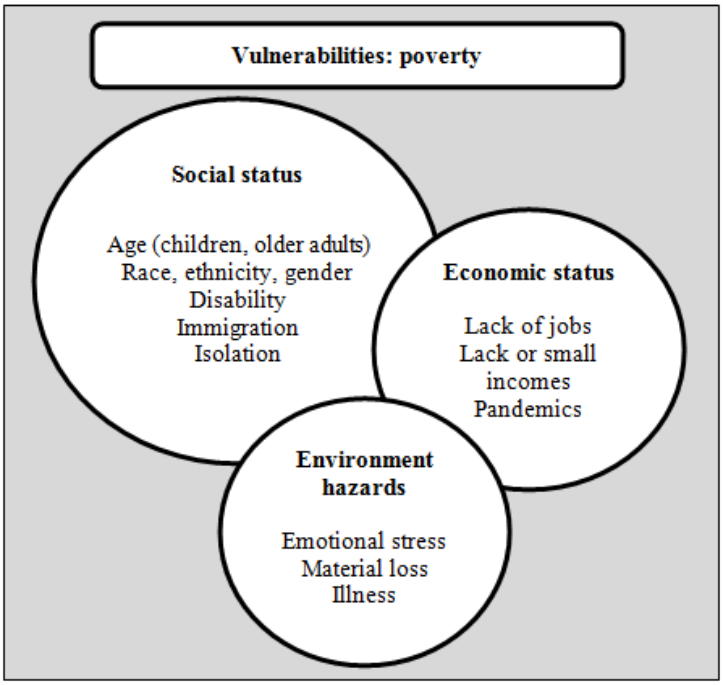

Fig. 1 Vulnerabilities that lead to poverty
(Own conception)

3. **An overall state of affaire of social enterprises**

Global view

There are approximately 11 million social enterprises across the world, according to the most comprehensive data ever gathered, published in a report today by the British Council and Social Enterprise UK (Pybus, 2022), but their number is different in different parts of the world.

According to the Global Entrepreneurship Monitor (GEM) (Bosma et al., 2015), social activity exceeds 11% in Australia and the USA, while only close to 4% in Southeast Asia. In Latin America and the Caribbean, the percentage reaches 5.7%, and in Europe almost 6%. There are significant differences in Africa. While in Central and North Africa, there are 4.4% of social enterprises, it reaches 8.5% in sub-Saharan Africa.

The range of social entrepreneurial activity across 58 economies is 3.2% but ranges from 0.3% (South Korea) to 10.1% (Peru) (Bosma et al., 2015). However, many countries lack statistical information about social enterprises (Bouchard & Rousselière, 2015).

The researchers conclude that the following three characteristics are shared by social enterprises in the majority of countries (Pybus, 2022):

- A significant proportion of their income is earned through trading, selling goods and services in markets.
- They have a commitment to a primarily social or environmental mission above the pursuit of profit.
- They principally direct their surpluses or profits towards that mission.

The state in Europe

At the European level, the European Commission published its green paper on Promoting a European framework for Corporate Social Responsibility (CSR). It defined it as "a concept whereby companies integrate social and environmental concerns in their business operations and in their interaction with their stakeholders voluntarily" (cited in Monzón & Chaves, 2017, p.35).

In the last 20 years, social organizations have developed to provide a legal framework to help people in difficulty by creating jobs, personalized services, and, last but not most minor financial aid.

In 2021 Europe counts for 2.8 million of social organizations (Social Economy Barometer, 2021).

According to SBI (2011), 16 EU Member States have adopted new specific legislation in the field, and 11 EU Member States have created formal strategies or policies for supporting social enterprise development (ec.europa.eu).

All social entities share a set of common principles, like:

• Solidarity, responsibility, and individual involvement principles;
• Limited profit distribution;
• Reinvestment of the profit for achieving social objectives;
• Democratic and participatory method of organization (one member, one vote);
• Autonomy and independence regarding public institutions.

In 2016 European Commission launched a new set of initiatives, i.e., Start-up and Scale-up Initiative, mainly to better access to finance of the social entrepreneurs (EUCC, 2016). At the level of 2017, not all countries still recognized and supported the social economy (Monzón & Chaves, 2017, p.34).

During 2012-2019, it set up over 35,000 social enterprises in 35 European countries (28 EU and seven non-EU). Most with over 1200 units per million inhabitants are in Italy and Hungary (over 1600), Luxembourg and Belgium (over 1500), France (around 1400), and Lithuania (through 1200) (Borzaga et al., 2020).

The state in Romania

In Romania, Law no. 219/2015 on the social economy and Methodological Norms (Decision No. 585/2016) are the legal framework of the social economy. Consequently, between 2015-2017, over 6000 enterprises were set up, representing 323 enterprises per 1 million inhabitants.

In 2020, the Romanian Government launched the call "Support for the establishment of social enterprises." Some 116 projects out of 307 submitted, were contracted, amounting to a total of 325.82 million euros (mfe.gov.ro). In 2021, about 1900 new social enterprises have been registered in Romania.

Their number is small due mainly to the lack of managerial skills and limited public funding. The report prepared by the Ministry of Labour, Family and Social Protection in collaboration with other institutions (2011) presents an overview of the social economy in Romania. It shows the main problem of vulnerable groups as lack of money for food, medicine, and child support.

In the last ten years, Romania is facing one of the biggest problems, namely the migration, especially of young people, to the developed countries of Europe, which has led to the imbalance of the labour market. If foreign investors were motivated to open businesses in Romania due to the cheap and well-trained labour force, a significant deficit reached in this field over time.

On the other hand, paradoxically, people in rural areas cannot find jobs because apart from the activities in agriculture, fruit growing, and animal husbandry practiced at the family level, few businesses provide them with a constant source of income. For this reason, most families in the villages live below the average subsistence level or at the subsistence level. Similarly, there are people from small towns.

In addition, there is the problem of the Roma population which, due to the specific culture, cannot integrate into the rules and customs of the Romanian society, being the majority very poor and uneducated. As a consequence, social exclusion manifests strongly.

Social problems include institutionalized children, children with parents working abroad, those who live in families with a low subsistence level or in specialized centres. They suffer from lacking parental support, the lack of career counselling and vocational education.

Also, the education of children and young people in the national public system offers predominantly theoretical and less practical skills to deal with the problems they face in life successfully.

Other social problems are the lack of specialized medical care in the villages and necessary support for the elderly and others.

An essential problem with social impact is the careless attitude to protect the environment, with adverse effects on the health of people and living things.

The social problems faced by this vulnerable group can be diminished and sometime solved within communities through actions specific to the social economy.

4. Social actions

Social enterprises can be established in any field of activity (industry, agriculture, education, culture, art, sports, etc.) and are generally led by young people, but the workers are mostly women. However, these small businesses face a series of obstacles, the most important of which is the lack of capital to start an activity.

That is why, in addition to the entrepreneurial spirit, the altruism to help people with vulnerabilities and the courage to set-up and develop a business, social enterprises need the support of the authorities.

The main actions that must be taken, especially by the authorities, in addition to the legal support for the setting-up and development of social enterprises, are briefly presented in fig. 2.

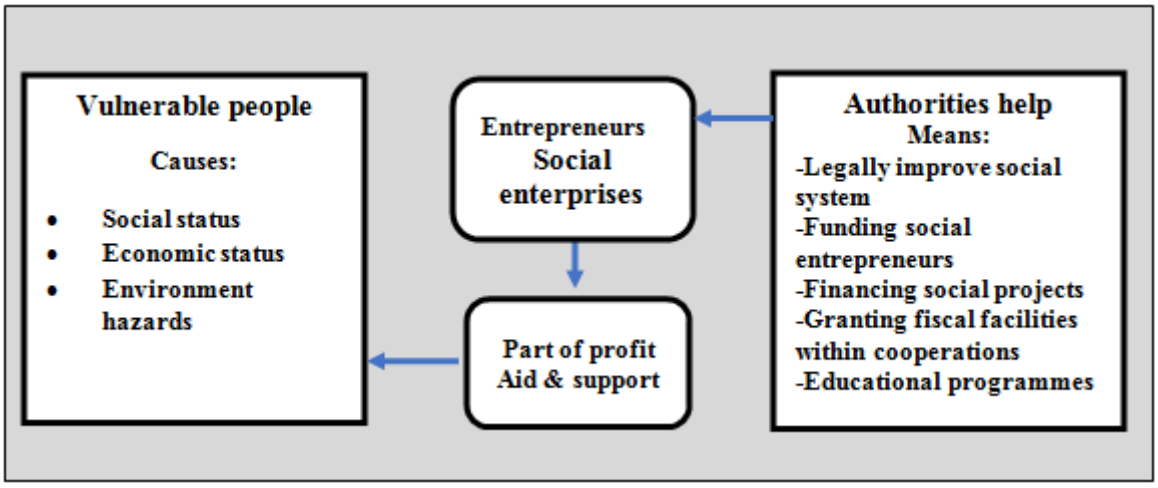

Fig.2 Socio-economic actions

(Own conception)

National and world countries authorities are called upon to provide:

- concrete and permanent support to small and medium-sized social enterprises in addressing social problems with solutions to ensure a decent standard of living for all social categories in all countries;
- financing social training programmes for all to develop entrepreneurial skills to increase creativity and learn how to financially support their families by using organic and chemical free or recycling materials in traditional crafts (clothes, light fashion, soft toys etc.), including funding the training of potential social entrepreneurs to run a business;
- financing as many social activity projects as possible;
- granting fiscal facilities to enterprises that enter into partnership with social enterprises;
- cross-subsidies for transportation in special cases such as: first aid training and medical assistance services.

Hence, on the one hand, the need to increase the non-reimbursable amounts offered by the European Union for this type of activities with social impact, and on the other hand, the need to improve the entrepreneurial and managerial skills of potential entrepreneurs through training and consulting are necessary to decrease the poverty by social enterprises sturt-up help.

In the future, at least in Europe, social enterprises will play an important role. It is not only in social innovation but significantly is "how to improve social systems around the globe and make them more inclusive and egalitarian, following the 17 Sustainable Development Goals" (Lavrinoviča, 2020).

Conclusion

World socio-economic and political conditions continue to lead to the impoverishment of a majority of the world's population.

The paper presents a broad spectrum at the World, European and Romanian levels of social economy and social enterprise concepts and the main results obtained in this field.

In these conditions, social entrepreneurship becomes a real support for the vulnerable population to benefit from an acceptable standard of living. Due to the lack of capital, there are not many trainers who focus on these activities that bring well-being for a larger share of the disadvantaged population. Here, the authorities should intervene with concrete social actions, the most important of which are proposed in the paper.

Social enterprises are doing well as businesses: they are growing, creating jobs, innovating and making profits (Pybus, 2022) and nevertheless, the new social enterprise must achieve and maintains the balance of earning net or surplus income and using this surplus in necessary social actions.

BIBLIOGRAPHY

Abouelnaga, K. (2021). *The Purpose-Driven Social Entrepreneur,* Indigo River Publishing.

Abu-Saifan, S. (2012). Social Entrepreneurship: Definition and Boundaries. *Technology Innovation Management Review,* February 2012, 22-27.

Adger W.N. (2006). Vulnerability. *Glob. Environ. Chang*., 16:268–281, doi: 10.1016/j.gloenvcha.2006.02.006.

Barraket, J. (2016). The state of social enterprise in Australia, *Third Sector Review*, *22* (2), 71-79.

Blake, J. (2019). Utilising a MacIntyrean approach to understand how social enterprise may contribute to wellbeing. *Social Enterprise Journal, 15* (4), 421-437, © Emerald Publishing Limited, 1750-8614, DOI 10.1108/SEJ-12-2018-0079.

Borzaga, C., Galera, G., Franchini, B., Chiomento, S., Nogales, R. & Carini, C. (2020). *Social enterprises and their ecosystems in Europe. Comparative synthesis report*, ec.europa.eu/social.
https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=101&newsId=9534&furtherNews=yesBosna, N., Schott, T., Terjesen, S. & Kew, P. (2015). Special Topic Report, *Global Entrepreneurship Monitor*, 2015, https://www.gemconsortium.org/file/open?fileId=49542.

Bouchard, M.J. & Rousselière, D. (2015). *The Weight of the Social Economy. An International Perspective*, CIRIEC, Peter Lang edition.

de Bruin, A. & Read, C. (2018). *Towards understanding social innovation in multicultural societies: Implications of Māori cultural values for social innovation in New Zealand, Vol. 14* (2), pp. 194-207. https://doi.org/10.1108/SEJ-09-2017-0048.

Campbell, P., Kelly, P. & Harrison, L. (2011). Social enterprise: challenges and opportunities. In Kelly, P. (Ed.), *Working Paper No. 19*, Alfred Deakin Research Institute, Deakin University.

Castellas, E. I-P., Ormiston, J. & Findlay, S. (2018). Financing social entrepreneurship: The role of impact investment in shaping social enterprise in Australia, *Social Enterprise Journal*, *14*(2), 130-155. https://doi.org/10.1108/SEJ-02-2017-0006.

Chang, A.M. (2018). *Lean Impact: How to Innovate for Radically Greater Social Good*, Wiley.

Chelariu, G. (2017). The Social Economy Enterprises in Romania, *"Ovidius" University Annals, Economic Sciences Series, XVII* (2).

Cutter SL, Boruff BJ, Shirley WL. Social vulnerability to environmental hazards. Soc Sci Quart. 2003;84(2):242–61. https://doi.org/10.1111/1540-6237.8402002.

Cutter S.L., Finch C. (2008). Temporal and spatial changes in social vulnerability to natural hazards. *Proc. Natl. Acad. Sci*. USA.;105:2301–2306. doi: 10.1073/pnas.0710375105.

Defourny, J. & Nyssens (2016). *Fundamentals for an International Typology of Social Enterprise Models*. ICSEM Working Papers, No. 33, Liege: The International Comparative Social Enterprise Models (ICSEM) Project, 2016.

Dees, J. G. (1998). *The Meaning of "Social Entrepreneurship"*. Stanford University: Draft Report for the Kauffman Center for Entrpreneurial Leadership: 6 pp.

Douglas, H. (2015). Embracing hybridity: a review of social entrepreneurship and enterprise in Australia and New Zealand. *Third Sector Review, 21* (1), 5-30.

EUCC (2016). *Europe's next leaders: the start-up and scale-up initiative.* EU Commission Communication, 2016, 22 November, http://eur-lex.europa.eu.

Ghandi, T. & Raina, R. (2018). Social entrepreneurship: the need, relevance, facets and constraints. *Journal of Global Entrepreneurship Research*, 8 (9).

Global poverty: Facts, FAQs, and how to help, 2022, https://www.worldvision.org/sponsorship-news-stories/global-poverty-facts.

Gordon, M. (2019). *Becoming a Social Entrepreneur: Starting Out, Scaling Up and Staying True*, Routledge.

Grigore, A.A. (2013). Social economy entities: a worldwide overview. *Review of Applied Socio- Economic Research, 6* (2), 111.

Galliano, R. (1999). *Social economy entrepreneurship and local development*. North Milan Development Agency and European Association of Development Agencies. Pdf file.

Gretzinger, S. (2021). Entrepreneurship – Social Innovative Entrepreneurship: An Integrated Multi-Level Model. In D. Uzunidis, F. Kasmi, L. Adatto (Eds) *Innovation Economics, Engineering and Management Handbook 2: Special Themes, ch.14*, DOI:10.1002/9781119832522 © ISTE Ltd 2021.

Halunko, V., Ivanyshchuk, A. & Popovych, T. (2018). Global experience of social entrepreneurship development, *Baltic Journal of Economic Studies*, 4 (1), 62-67, https://doi.org/10.30525/2256-0742/2018-4-1-62-67.

Henderson, F., Hall, K, Mutongi, A. & Whittam, G. (2019). Social enterprise, social innovation and self-directed care: lessons from Scotland. *Social Enterprise Journal, 15* (4), 438-456. https://doi.org/10.1108/SEJ-12-2018-0080.

Huang X., Wang B., Liu M., Guo Y., Li Y. (2020). Characteristics of urban extreme heat and assessment of social vulnerability in China. *Geogr. Res.* 2020;39:1534–1547.

Kim, D. (2022). Exploring spatial distribution of social vulnerability and its relationship with the Coronavirus disease 2019: the Capital region of South Korea. *BMC Public Health 22*, 1883 (2022). https://doi.org/10.1186/s12889-022-14212-7.

Lavrinoviča, B. (2020). *Social innovation trends 2020-2030. The next decade of social innovation*. Report prepared by Social Innovation Academy, https://www.socialenterprisebsr.net/2020/06/social-innovation-trends-2020-2030/.

Levenson Keohane, G. (2013). *Social Entrepreneurship for the 21st Century: Innovation Across the Nonprofit, Private, and Public Sectors*, McGraw-Hill.

Li H, Wang W. (2022). Knowledge Domain and Emerging Trends of Social Vulnerability Research: A Bibliometric Analysis (1991-2021). *Int J Environ Res Public Health*. 2022 Jul 8;19(14):8342. doi: 10.3390/ijerph19148342. PMID: 35886193; PMCID: PMC9315777.

Li H., Zhao X.Y., Wang W.J., Li W. (2020). Inherent vulnerability of rural society in Gannan Plateau, China and its influencing factors. *Sci. Geogr. Sin*. 2020;40:804–813.

MacIntyre, A. (1999). *Dependent Rational Animals.* Duckworth, London.

Mason, C. & Barraket, J. (2015). Understanding social enterprise model development through discursive interpretations of social enterprise policymaking in Australia (2007-2013). *Social Enterprise Journal, 11*(2), 138-155.

McQuilten, G., Warr, D., Humphery, K. & Spiers, A. (2020). Ambivalent entrepreneurs: arts-based social enterprise in a neoliberal world, Arts-based social enterprise, Emerald Insight. *Social Enterprise Journal,16* (2), 121-114.

Miesing, P. (2017). *Educating Social Entrepreneurs, Volume I: From Idea Generation to Business Plan Formulation*, Business Expert Press.

Monzón, J.S. & Chaves, R. (2017). *Recent Evolutions of the Social Economy in the European Union*. Study, European Economic and Social Committee, CIRIEC, CES/CSS/12/2016/23406, pp.9, 12-13, 25. https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/qe-04-17-875-en-n.pdf.

Munoz, S.-A., Farmer, J., Winterton, R. & Barraket, J. (2015). The social enterprise as a space of wellbeing: an exploratory case study. *Social Enterprise Journal, 11*(3), 281-302.

Negulescu O. (2021). Consequences of the pandemic on SME management, *Review of General Management*, ISSN 1841-818x, Volume 33, Issue 1, p. 119-131. http://www.managementgeneral.ro/pdf/1-2021-8.pdf

Nicholls, A. & Teasdale, S. (2017). Neoliberalism by stealth? Exploring continuity and change within the UK social enterprise policy paradigm. *Policy and Politics*, *45*(3), 323-341.

Parekh, N. (2012). 51 *Questions on Social Entrepreneurship: Social Impact Through Business, an Actionable Q&A*. Quad Press.

Peck, N. (2016). *Roles: The Secret to Family, Business, and Social Success*. Silver Torch Press.

Peredo, A.M. & McLean, M. (2006). Social entrepreneurship: a critical review of the concept. *The journal of world business*, 41(1), 56-65, DOI: 10.1016/j.jwb.2005.10.007.

Peer Review on 'Social Entrepreneurship to tackle unmet social challenges', Oslo, Norway, 12-13 December 2017, Synthesis report, Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018.

Pybus, J. (2022). First global social enterprise census reveals 'one of the largest movements of our time', https://immersives.pioneerspost.com/how-many-social-enterprises-worldwide/index.html.

Rendtorff, J.D. (2019). *Philosophy of Management and Sustainability: Rethinking Business Ethics and Social Responsibility in Sustainable Development*. Emerald Publishing Limited.

Ryan, S. (2012). *Businesses with a Difference. Balancing the Social and the Economic*, University of Toronto Press.

SBI (2011). *Social Business Initiative, Creating a favourable climate for social enterprises, key stakeholders in the social economy and innovation*, EU Commission, 2011, ec.europa.eu.

Stephans Balakrishnan, M. (2020). *Business with Purpose: Advancing Social Enterprise*, World Scientific Publishing Company.

Tan, W.-L., Williams, J. and Tan, T.-M. (2003). *What is the 'Social' in 'Social Entrepreneurship'?*. 48th World International Conference for Small Business, Belfast, Ireland.

Workbook based on the Guide for Analysis of Social Economy Enterprises: Social enterprises' analytical model. Chantier de l'économie sociale & partners, 2008, Québec, Canada.

Wisner B, Blaikie P, Cannon T, Davis I. (2004). At risk: Natural hazards, People's vulnerability and disasters. New York: Routledge.

Yunus, M. (2009). *Creating a World Without Poverty: Social Business and the Future of Capitalism*, PublicAffairs.

Yunus, M. (2011). Building Social Business: The New Kind of Capitalism That Serves Humanity's Most Pressing Needs, PublicAffairs.

Zahra, S.A., Rawhouser, H.N., Bhawe, N., Neubam, D.O. & Hayton, J.C. (2008). Globalization of social entrepreneurship opportunities. *Strategic entrepreneurship journal*, *2*(2), 117-131. https://doi.org/10.1002/sej.43.

Zhang, Q. (2011). Herders' social vulnerability to climate change: A case of desert grassland in Inner Mongolia. *Sociol. Stud*. 2011; 26:171–195.

ABOUT THEORETICAL TRADITIONS AND ISTORICAL PERSPECTIVES OF CRIMINOLOGICAL THEORIES

Lucreția Dogaru

Prof., PhD, UMFST Târgu Mureș

Abstract: The main purpose of criminological theories that have emerged over time has been to help understand the complex phenomenon of crime, delinquency and deviance. These scientific studies have also tried to make predictions, because if we understand why the criminogenic phenomenon happens, policies or programs can be formulated to minimize it and its consequences.
Criminological theories are focused on types of criminal and deviant behaviour, patterns of criminal activity, but also on explaining the cause and risk factors leading to deviance but also on society's reaction to crime.
As scientific examinations of a certain type of social phenomenon, criminological theories have tried to explain over time, many of them exposed to harsh criticism, the inexplicable negative behaviors of some individuals and to examine the harm and cruelty produced and exercised by them on others.
In this paper, I have outlined the role of criminological research in building theories aimed at understanding criminal behaviour, criminal typologies and society's response to deviance.

Keywords: criminality, theories, risk factors, criminal behaviour, prevention.

1 About criminological theories and their purpose[1]

Criminology[2] is seen as a complex science that studies all aspects of crime and delinquency, including the risk factors or causes that determine it and its prevention, together with other disciplines or social sciences such as anthropology, biology, sociology, psychology and psychiatry, economics, statistics and criminal law. But unlike these social or legal sciences, criminology studies the criminal phenomenon in its totality and as an individual act, with the aim of establishing the causes that determine and favour the production of the complex phenomenon of crime[3].

Talking about the purpose of this human science, we will recall one identical to that of the criminal sciences, namely, that of establishing an effective criminal policy that contributes to the prevention and reduction of crime and to the humanization of the forms of social reaction and treatment of offenders and criminals.

Similar to forensic science, criminology is a young science born and trained in Europe, with its name linked to the reputed 19th century thinkers, Italian scholars Cesare Lombroso, Rafaele Garafolo and Enrico Ferri. Having become famous criminologists, they saw that people are conscious social beings, subject to rules that if they ignore, they risk

[1] **Lucretia Dogaru**, *Criminologie,* 2nd Edition, Pro Universitaria Publishing House, Bucharest, 2017, p. 85-92; **Lucretia Dogaru, Andrea Kajcsa,** *Teorii criminologice. Repere teoretice*, Pro Universitaria Publishing House, Bucharest, 2022, p. 9-10.
[2] This term, which derives from ancient Greek, was established in 1885 by the Italian criminologist Raffaele Garofalo, also used by the French anthropologist Paul Topinard, but also by Raymond Gassin who defined it in his work "Criminology" in 1998 as "the scientific study of the criminal phenomenon" or "the science of the criminal phenomenon or simply "the science of crime".
[3] **Valerian Cioclei**, *Criminologie*, 5th Edition, C. H. Beck Publishing House, Bucharest, 2011, p. 8-11.

individual or collective physical punishment, deprivation of liberty or confiscation of their property.

The field of criminology sums up the questions of the thinkers of the ancient world, of the renaissance and of modern and contemporary times (among which we mention, why does man commit crimes?, what exactly causes him to break the established laws?, what should be the reaction and attitude of the communities of which they are a part criminals to determine not to commit crimes?, what treatment should be applied to criminals?, what conduct should people have in order not to become victims? etc.), and likewise, the answers to these.

In the great context of the sciences, criminology science appears as a complex and interdisciplinary[4] field, both in the behavioral sciences and in the social sciences, including all the research of sociologists, anthropologists, psychologists, philosophers, psychiatrists, biologists and law specialists. It presents itself as a field that incorporates and examines extensive knowledge about crime and criminals, a field in which a lot of criminologists have tried to understand why and for what some people are more or less tempted to criminal or delinquent behavior.

The study of delinquency and criminality proved to be very complex and at the same time extremely varied. Context in which there were criminologists who argued that scientists must bear responsibility for the moral consequences of their research, criminologists who assigned responsibility to governments and politicians, as well as others who pleaded in favor of various legal reforms in crime matters. We also recall the existence of criminological researchers who have opposed, for example, the role of activist, arguing that the results of criminological research should be assessed alongside political, social, religious and moral arguments. However, considering the interdisciplinary nature of criminology, many other criminologists have disagreed on certain causes of criminal behaviour (e.g. political inclinations).

Approached from a general perspective, most criminological theories try to explain what is often inexplicable (why, for what and how a crime is committed), and even to examine what is the cruelty, oppression or harm that some people cause others by becoming victims of the act of aggression. Of course, all these scientific examinations and approaches to a particular type of social phenomenon are of a significant scientific nature. Most often in testing and judging their theories, criminologists have applied scientific criteria such as, logical consistency (as a basic element of any theory indicating its ability to make sense), scope or range (referring to its range or ranges of explanation), but also testability, empirical validity and utility[5].

The aspect of uniformity that characterises the criminological theories formulated is given by the fact that criminological researchers are focused on explaining the causes of crime and why people commit crime, identifying the risk factors in committing a crime and how criminal laws are created and enforced[6]. Here we recall the famous American criminologist Edwin Sutherland, who valued criminology as the scientific study of law-breaking, law-making and society's reaction to law-breakers.

However, one thing is certain and that is that, criminological theories that have tried to explain why people commit a crime have also tried to make some predictions.

Another characteristic and uniform aspect is given by the fact that criminological theories outlined over time have categorically dominated criminological research, their

[4] **Sergiu Bogdan,** *Criminologie*, 3rd Edition, Universul Juridic Publishing House, Bucharest, 2012, p. 12-17.
[5] **Ronald Akers, Christine Sellers, Wesley Jennings,** *Criminological theories: Introduction, evaluation, and application,* Eighth Edition, Oxford University Press, 2020.
[6] **Rodica M. Stănoiu, Emilian Stănişor, Vasile Teodorescu**, *Criminologie-Criminalistică-Penologie. Repere bibliografice*, Volume II, Universul Juridic Publishing House, Bucharest, 2015, p. 62-70.

importance being significant not only from theoretical but also a practical point of view[7]. This is because they have made a significant, scientific contribution to the understanding and explanation of the complex phenomena represented by criminogenic behaviour (which takes various forms, from individual or group delinquency, the behaviour and condition of the victim and the behaviour of the offender to the social reaction), just as they have also contributed to the development of criminal regulations and policies, programmes, crime prevention and control and the clinical and social treatment of criminals.

Although isolated criminological theories have provided an empirical perspective on the major factors perceived and desired to explain crime and delinquency, it can be said that no single criminological theory can and has failed to adequately explain all types and forms of crime and delinquency or all variations that occur within crime and delinquency phenomena.

In our opinion, lack of a perfect or even magical criminological theory was the factor that led criminology researchers to start integrating theories, driven by the desire to explain as large a proportion of delinquency and crime as possible.

On the one hand, the need to integrate theories formulated in forensic science generally involves using theoretical constructs belonging to competing theories and combining them into a single theory. On the other hand, this process of theoretical integration, or the uniting of ideas from two or more criminological theories into a single theoretical statement in order to provide a more complete and accurate explanation of crime or delinquent behavior, appears to be advantageous in that it allows researchers to understand the behaviors being studied in a more complex, potential and complete way. The result of the integration process, which can take many forms, is integrated theories that combine the central concepts and ideas from two or more previous theories into a single set of integrated concepts and ideas[8].

Certainly, the scientific study of the causes of crime has historically been coordinated by theory, which, if it has been good, has succeeded in providing a true theoretical lens through which to interpret and understand the manifestation of conduct, of behaviour. Moreover, it remains obvious that in criminology, this theoretical lens has been guided primarily by concepts related to the fields of sociology as well as psychology and biology, and the conduct that has been required to be explained has usually been conduct contrary to the codified laws of human society (that is, illicit conduct in the form of criminality and delinquency).

Most criminology textbooks provide not only expositions and summaries but also severe and reasoned critiques of criminological theories formulated over time, theories that have often been supported by empirical evidence but that have proven to be as useful as the research methods used to generate them.

2. Perspectives on the evolution of criminological theories[9]

We mentioned earlier that criminological research has long preoccupied scientists in many fields and has generated both certainties and uncertainties, ideas and conflicts of ideas, reasoned and less reasoned approaches[10].

---

[7] **Valerian Cioclei**, *Manual de criminologie*, 10th Edition, C. H. Beck Publishing House, Bucharest, 2022, p. 53-66.

[8] **Delbert Elliott**, *Integrated theory*, Criminology-Oxford Bibliographies, 2012, p. 20-27; **Steven E. Brown, Finn-Aage Esbensen, Gilbert Geis**, *Criminology: Explaining crime and its context*, 7th Edition, New Providence, 2010.

[9] **Lucretia Dogaru, Andrea Kajcsa,** *Teorii criminologice. Repere teoretice*, Pro Universitaria Publishing House, Bucharest, 2022, p. 12.

[10] **Martin O'Brien, Majid Yar,** *Criminology. The key concepts*, Routledge, 2008, p. 11-17

In terms of time, more than a century ago criminologists set out to develop views on the fundamental aspects of the science of criminology, but unfortunately without succeeding in establishing a clear, certain and above all pertinent description of it[11]. Related to this aspect, the renowned French criminologist Raymond Gassin, in his work "Criminology", published in Paris in 1988, estimated that "there are more criminological concepts than criminologists"[12].

What remains consistent is that, as they have been formulated over time, criminological theories have successively disputed the essential issues concerning the crimes committed and their perpetrators, as well as the social response to limit and combat the complex criminogenic phenomenon and ultimately reduce the crime rate.

At the same time, many of the criminological theories that have been criticized and challenged, have enjoyed approval and integration within competitive doctrines, and their contribution of knowledge and research techniques on crime and criminals as well as crime-fighting policy has been worth considering.

Of course, the field of criminological research has brought together criminologists and economists, biologists, psychologists, philosophers, statisticians and mathematicians, which has certainly contributed to the systematic accumulation of knowledge in the science of criminology and to ensuring the certainty of dates and informations.

Taken as a whole, criminological theories that have been formulated over the years have made a substantial contribution to explaining certain phenomena or types of deviant behaviour (such as individual or group delinquent behaviour, juvenile, male and female delinquent behaviour, victim behaviour), but also the social reaction to all these aspects), as well as in the understanding of processes and phenomena, and in the development of programmes to prevent and combat delinquency and, last but not least, to treat individuals predisposed to deviance, those who are delinquent or criminal.

Approached from a historical perspective, criminological research was really signalled almost two hundred years ago (through the classical school of criminology), the scientific study of criminal behaviour being anchored with the launch of the famous criminological theory formulated by the Italian Cesare Lombroso, namely, the Theory of Evolutionary Atavism.

Most criminologists have tried to offer a wide range of explanations for all kinds criminality. But although criminological ideas concerning the complex and dynamic phenomenon of crime are highlighted in the studies of scientists from different periods of the evolution of human civilization, one can speak of the formation of criminology as a distinct, autonomous science only after its separation from the science of criminal law, following the concretization of the elements that make up its object of study.

And in such a context, most criminology researchers believe that criminology was only perfected as a science towards the end of the 19th century, and was based on three important stages or periods. It can be said with certainty that these stages mark the so-called Italian triad that initiated the contours of criminological research, represented by the reputed Italian researchers considered by most scholars to be the founders of the science of criminology[13]. This does not exclude the existence of authors who attribute this merit

---

[11] **Merzagora Bersos**, *Prelegeri de criminologie (Lezioni di criminologia)*, Editore Cedam, Padova, 2001; **Tullio Bandini & authors**, *Criminologia. Il contributo della ricerca alla conoscenza del crimine e della reazione sociale*, Volume II, Editore Giuffré, Milano, 2004, p. 16-32.; **Camil Tănăsescu**, *Criminologie*, Hyperion University, Bucharest, 2012, p. 3-22.

[12] **Raymond Gassin**, *Criminologie*, édition 3eme, Précis Dalloz, Paris, 1988, p. 153-157.

[13] Thus, the first stage is the work of the renowned Italian criminologist Cesare Lombroso, the founder of criminal anthropology (through his memorable work *L'Uomo deliquente*, 1876); the second stage is linked to the work of the Italian criminologist Enrico Ferri (author of the work *Sociologia criminale*, 1881), and the third,

exclusively to Cesare Lombroso, as the unrivalled author of research on delinquent criminals, who triggered, at that time, a real interest among researchers in the in-depth analysis of criminals and the whole phenomenon of crime.

Thus, the first theories that attempted to scientifically explain criminal behaviour were the theories that coincided with the period of criminology's emergence as a science, theories that there is evidence of having emerged around the middle of the 18th century, when the renowned Italian criminologist Cesare Beccaria published his work, *Dei Delliti e de le Penne* (On Sanctions and Punishments) [14].

In fact, criminology as the science of crime and criminals (of course, related but also different from forensic science, which is predominantly focused on intervention methods and practices aimed at discovering, fixing, collecting, examining and interpreting forensic evidence), combines a number of elements from sociology, psychology, medicine and statistics, with crime as a global, complex and dynamic social phenomenon and anti-crime practice as its object of study.

Finally, we would like to mention, regarding to the broad biological criminological orientation, often referred to as the anthropological-biological orientation, that it has brought together all the theories that attribute to biological factors a decisive and almost exclusive importance in the genesis of crime. However, the characteristic of this orientation remains precisely the limitation of the object of criminology to the study of the criminal perpetrator, considering that a series of bioanthropological traits are those that make the difference between offender and non-offender and that it is these that determine the deviant conduct of an individual[15].

What remains common to criminological theories throughout history is that they have attempted to explain the major problem of crime, i.e. the causes that cause it, the conditions that foster it and the measures to combat it.

Some conclusions

What remains extremely important in criminology is the need to study the motivation of some people to commit crimes, the timing of the decision and the mode of action, and how crime should be treated and prevented. This study is often referred to as criminal profiling.

Many of the criminological theories developed over the years are still under scrutiny in many ways, alone or in combination, as criminological researchers have not only taken different approaches, but have always sought solutions to reduce certain types and levels of crime.

The common element of the constantly emerging theories of crime, motivated by the diversity of authors and rise of crimes, is that they are designed to try to explain and understand criminal activity and criminal people.

One thing remains certain, and that is that to date no theory has been able to define and explain all crime and criminal behaviour. What is useful, however, is that criminological theories help to address and explain crime as a serious anti-social phenomenon, which helps to identify new ways and means of dealing with, reducing and even eliminating criminal behaviour.

If initially, the science of criminology examines crimes from a legal point of view, over time they took shape some perspectives, so that criminology is the study of crime from four

---

linked to the establishment of the term in crime research, is attributed to the work of another Italian criminologist, Rafaele Garofalo, established through the work entitled *Criminologia*, published in 1885.

[14] **Bernard E Harcourt,** *Beccaria's On Crimes and Punishments: A Mirror on the History of the Foundations of Modern Criminal Law*, Oxford University Press, 2014, p. 39-30.

[15] **Anthony Walsh, Cody Jorgensen**, *Evolutionary Theory and Criminology*, Oxford University Handbooks, 2018, p.517-519.

different perspectives, whiche include, legal, political, sociological and psychological perspectives.

BIBLIOGRAPHY

1. **Anthony Walsh, Cody Jorgensen**, *Evolutionary Theory and Criminology*, Oxford Handbooks, 2018.
2. **Bernard E Harcourt,** *Beccaria's On Crimes and Punishments: A Mirror on the History of the Foundations of Modern Criminal Law,* Oxford University Press, 2014.
3. **Camil Tănăsescu**, *Criminologie,* Hyperion University, Bucharest, 2012.
4. **Delbert Elliott**, *Integrated theory*, Criminology-Oxford Bibliographies, 2012.
5. **Lucretia Dogaru**, *Criminologie,* 2nd Edition, Pro Universitaria Publishing House, Bucharest, 2019.
6. **Lucretia Dogaru, Andrea Kajcsa,** *Teorii criminologice. Repere teoretice*, Pro Universitaria Publishing House, Bucharest, 2022.
7. **Martin O'Brien, Majid Yar,** *Criminology. The key concepts,* Routledge, 2008.
8. **Merzagora Bersos**, *Prelegeri de criminologie (Lezioni di criminologia)*, Editore Cedam, Padova, 2001.
9. **Rodica M. Stănoiu, Emilian Stănişor, Vasile Teodorescu**, *Criminologie-Criminalistică-Penologie. Repere bibliografice*, Volume II, Universul Juridic Publishing House, Bucharest, 2015.
10. **Ronald Akers, Christine Sellers, Wesley Jennings,** *Criminological theories: Introduction, evaluation, and application*, Eighth Edition, Oxford University Press, 2020.
11. **Sergiu Bogdan,** *Criminologie*, 3rd Edition, Universul Juridic Publishing House, Bucharest, 2012.
12. **Steven E. Brown, Finn-Aage Esbensen, Gilbert Geis**, *Criminology: Explaining crime and its context*, 7th Edition, New Providence, 2010.
13. **Tullio Bandini & authors**, *Criminologia. Il contributo della ricerca alla conoscenza del crimine e della reazione sociale,* Volume II, Editore Giuffré, Milano, 2004.
14. **Valerian Cioclei**, *Manual de criminologie,* 10th Edition, C. H. Beck Publishing House, Bucharest, 2022.
15. **Valerian Cioclei**, *Criminologie*, 5th Edition, C. H. Beck Publishing House, Bucharest, 2011.

CAUSALITY AND DETERMINISM IN CRIMINOLOGY

Lucreția Dogaru

Prof., PhD, UMFST Târgu Mureș

Abstract: Crime has always been part of human social interactions that affected the social order, which triggered interest and concern in investigating the incentives, those factors that push people to engage in illegal activities.
In order to explain the criminogenic phenomenon, criminologists have paid great attention to the factors that contribute to the emergence of delinquent behaviour and their role as a cause or enabling condition. The issue of causality in criminology, introduced by the Italian Positivist School, which approached the examination of the potential causes of crime from several perspectives, has undergone a number of approaches over time.
The conditions or factors that affect a person's subjective intentions, motivations, and attitudes to predispose him or her to deviance or to continue dangerous and harmful behaviors are the so-called causal determinism in criminology.
Based on the existing specialized literature, this paper aims to focus on primary determining factors or causality factors of crime, which are exposed and examined in the fields of biological characteristics, personality and psyche of the delinquent individual, as well as the influences of the social environment.

Keywords: causal relationship, determinism, risk factors, deviance, criminality.

1. Câteva precizări

În calitatea sa de ştiinţă, criminologia impune analiza cauzelor fenomenului sau a fenomenelor ce reprezintă domeniul său de preocupări[1]. O exigenţă cerută tocmai de raţiunea de a fi a unei ştiinţe, care trebuie să distingă dincolo de orice aparenţe, să particularizeze, să constate şi să explice esenţa fenomenului pe care îl studiază. Dar, forţa oricărei ştiinţe este dată nu de capacitatea acesteia de a identifica şi explica un anume fenomen postfactum, ci mai ales de posibilitatea de a fi capabilă să prevadă apariţia altor eventuale fenomene similare astfel încât să poată, dacă sunt pozitive să fie favorizate, iar dacă sunt negative să fi prevenite.

Fenomenul criminalităţii fiind unul extrem de complex şi dinamic, problema raportului de cauzalitate[2], a raportului dintre cauză şi consecinţe, este dificilă, întrucât, pentru formularea unei explicaţii a fenomenului studiat, se impune nu doar identificarea factorilor ce au contribuit la apariţia unui comportament deviant dar şi cuantumul contribuţiei acestora ca valoare de cauză sau condiţie favorizantă.

În criminologie, problema caracterului cauzal al criminalităţii este nu doar complicată dar şi esenţială. Cercetătorul criminolog se va confrunta atât cu dificultăţile legate de complexitatea fenomenului studiat, cât şi cu cele legate de reconstituirea acelei realităţi care a precedat actul criminal, adică acele cauze, condiţii şi factori ce îl determină şi generează.

---

[1] **Lucretia Dogaru,** *Criminologie,* 2nd Edition, Pro Universitaria Publishing House, Bucharest, 2019, p. 18; V**alerian Cioclei**, Criminologie, Edition VI, C.H. Beck Publishing House, Bucharest, 2016, p. 11-14.

[2] **Lucretia Dogaru, Andrea Kajcsa**, *Teorii criminologice. Repere teoretice*, Pro Universitaria Publishing House, Bucharest, 2022, p. 28-30; **Anamaria C. Cercel**, *Criminologie*, *Criminologie* Hamangiu Publishing House, Bucharest, 2009, p. 47-53.

Asemenea oricărui demers ştiinţific, acesta implică de regulă, două componente sau părţi esenţiale aflate într-o succesiune logică şi anume, partea explicativă şi cea descriptivă.

De regulă, partea explicativă, clarifică fenomenele cu un conţinut real şi studiază antecedentele sale cauzale precum şi legile generale ce guvernează în timp evoluţia sa. Atât aspectul dinamic cât şi cel static al fenomenului criminogen dezvăluie în diferite etape şi tipuri socio-umane legăturile cauzale şi finalitatea fenomenelor. Explicarea criminologică subliniază subiectivitatea faptelor şi condiţiile lor de producere, fundamentând influenţa criminalităţii şi a consecinţelor sale sociale. Criminologia este ştiinţa ce evaluează sinteza realităţii obiective şi individul, doi factori importanţi ce intră în componenţa structuri sale.

În schimb, partea descriptivă indică componenta ce prezintă în mod efectiv fenomenul analizat, starea şi dinamica sa, precum şi explică determinarea şi condiţionarea materială, scopurile şi fenomenologia acţiunilor. Rezultă că, studiul dinamicii fenomenului criminogen contribuie la stabilirea determinărilor şi cauzalităţilor semnificative între categoriile de criminali şi non-criminali, iar condiţionarea explică apartenenţa individului la mediul social ce îi oferă condiţiile de convieţuire umană.

Abordând scopul ştiinţei criminologiei, distingem între scopul imediat, ce presupune cunoaşterea fenomenului criminal în toată complexitatea sa, şi scopul mediat, ce urmăreşte stabilirea mijloacelor eficiente în limitarea fenomenului criminogen şi a consecinţelor sale.

Istoricii criminologi au utilizat criteriul cauzalităţii fenomenului criminal prin procedeul includerii doctrinelor criminologice în diverse orientări sau şcoli de criminologie.

Reprezentând expresia concretă a unui ansamblu de fapte nelegale, ce aduc atingere valorilor sociale ocrotite de lege, actul criminal implică o varietate de cauze şi condiţii complexe. Datorită varietăţii şi complexităţii acestor cauze şi condiţii ori factori, ierarhizarea şi evaluarea rolului şi importanţei lor în comiterea crimei s-au dovedit a fi operaţiuni dificile.

Deşi sub aspect logic, analiza fenomenului criminal ar trebui să pornească de la particular la general deoarece fiecare faptă criminală este o componentă a acestuia, există autori[3] ce susţin prioritatea analizei condiţionărilor etiologice ale acestui fenomen.

Orientarea antropologic-biologică a reunit teoriile criminologice ce conferă factorilor biologici importanţa decisivă în geneza crimei, limitând astfel obiectul criminologiei la studiul infractorului, pentru a se demonstra existenţa de trăsături specifice bioantropologice.

În planul teoriei, în tratarea fenomenului cauzalităţii sunt expuse criteriile necesare identificării factorilor contributivi, dintre care amintim: factorii să se asocieze sau să se afle în conexiune cu delincvenţa; factorii să preceadă delincvenţa, iar conexiunea dintre factorii contributivi şi delincvenţă să nu dispară la intervenţia altor factori. Atunci când între factorii contributivi la delincvenţă care se combină în mod diferenţiat (cauze) şi delincvenţă (efect), se stabileşte o conexiune, există un raport de cauzalitate în criminologie.

2. Despre factori sau cauze ale fenomenului criminogen[4]

Reamintim că, scopul imediat al cercetării criminologice constă în identificarea, analiza şi explicarea cauzelor criminalităţii, pentru crearea premiselor necesare atingerii scopului său general, acela de a contribui la fundamentarea unei politici penale anticriminale.

Demersurile ştiinţifice ale criminologiei oferă o imagine complexă a cauzalităţii fenomenului criminal, în care factorii biologici, sociali, psihologici şi juridici, interferează diferenţiat. Motiv ce impune ca analiza etiologică a acestuia să se desfăşoare distinct în planul criminalităţii ca fenomen social, şi cel al delictului ca act individual.

Starea şi dinamica fenomenului criminogen sunt marcate şi de necesitate, care permite configurarea modului de producere a unui anumit fenomen, precum şi de întâmplare, care

[3] **Raymond Gassin**, *Criminologie*, édition IV, Éditeur Dalloz-Sirey, Paris, 1997, p.238.

[4] **Lucretia Dogaru, *Criminologie*, 2nd Edition, Pro Universitaria Publishing House, Bucharest, 2019, p. 146-148; Anthony Walsh, *Criminological Theory:Assessing Philosophical Assumptions, Routledge*, London, 2015, p. 4-6.**

exprimă modul specific de producere. Sunt fenomene cu eficienţă contributivă care alături de condiţii creează posibilitatea concretă de producere a efectului.

O analiză sistemică a criminalităţii presupune delimitarea de cazul individual şi identificarea acelor procese şi contexte care, prin impactul lor social şi prin repetabilitate statistică în timp, devin cauze şi condiţii necesare şi suficiente producerii actului criminal. Cauzele şi condiţiile ajung astfel în raporturi de ambivalenţă şi de probabilitate, motiv pentru care poartă denumirea de factori sociali ai criminalităţii sau factori criminogeni.

Clasificarea factorilor criminogeni implică o dificultate generată atât de variabilitatea acestora cât şi de faptul că fenomenul criminogen este rezultatul acţiunii lor conjugate.

Criminologul sociolog francez Jean Pinatel, grupează factorii criminogeni în factori geografici, economici, culturali şi politici, sens în care acesta invocă cercetări ale statisticienilor care au formulat legea termică a criminalităţii, ale criminologilor care au invocat rolul factorilor fizici sau cosmo-telurici, a celor economici ori culturali. În schimb, Raymond Gassin invocă scepticismul multor cercetători în considerarea mediului geografic ca şi factor criminogen relevant. Majoritatea studiilor indică factori criminogeni ce pot fi incluşi, cu acelaşi rezultat, în categorii diverse, dar şi factori ce pot fi analizaţi atât ca şi cauze generale ale criminalităţii cât şi ca factori ai actului criminal individual. Iată considerente pentru care se procedează la o analiză mai succintă a factorilor ce determinaă criminalitatea ca şi fenomen social, prin gruparea lor în grupe de factori economici, demografici, culturali şi politici.

2.1. Implicarea factorilor economici în criminalitate[5]

Majoritatea studiilor sugerează existenţa de corelaţii între condiţiile socio-economice şi criminalitate, corelaţii care nu fundamentează neapărat cauze[6]. Chiar dacă a reprezentat o provocare empirică potențial imposibilă de a dovedi că comportamentul criminal al unui anumit individ este cauzat de condițiile sociale și economice, în final s-a acceptat Teoria economică ce susţine ideea că baza economică ce determină suprastructura socială, politică, culturală şi instituţională poate prefigura tipuri de comportamente umane, inclusiv deviante.

Alte studii sociologice au evidenţiat că sursa fenomenului criminal poate fi atât prosperitatea şi bunăstarea cât şi sărăcia, deoarece ambele generează inechitate[7]. Concepţiile antropologice au adus în în centrul atenţiei importanţa studierii stării de sărăcie ca problemă socio-culturală şi nu exclusiv economică. În schimb, alte studii au arătat că sărăcia nu constituie o cauză determinantă a criminalităţii ci o condiţie favorizantă a acesteia.

Sunt cercetări şi studii care au inclus în grupa factorilor economici cu caracter criminogen mai pronunţat, fenomene precum industrializarea, şomajul şi nivelul de trai.

Industrializarea a fost mereu un factor de progres economic şi social dar care a fost însoţit de creşterea criminalităţii, datorită efectelor sale secundare ce au generat mutaţii în structura personalităţii indivizilor şi implicit o expunere la stres şi riscuri.

Unele abordări au fost axate pe relaţia de determinism dintre şomaj şi criminalitate. Şomajul, ca situaţie ce generează scăderea bruscă şi excesivă a nivelului de trai, este perceput a fi capabil să afecteze grav structura familială şi echilibrul interior al individului.

---

[5] **Lucretia Dogaru,** *Criminologie*, 2nd Edition, Pro Universitaria Publishing House, Bucharest, 2019, p. 148; **Lucretia Dogaru, Andrea Kajcsa**, *Teorii criminologice. Repere teoretice*, Pro Universitaria Publishing House, Bucharest, 2022, p. 32-33; **Giovanni Cerulli & others**, *The Economic Determinants of Crime: an Approach through Responsiveness Scores,* Boston College Working Papers in Economics 948, 2018, p. 4-12.

[6] **Paolo Buonanno**, *The Socioeconomic Determinants of Crime. A Review of the Literature*, Volume 2, Issue 63, University of Milano-Bicocca, 2003.

[7] **Morgan Kelly,** *Inequality and crime, The Review of Economics and Statistics,* Volume 82, Issue (4), 2000, p. 530–539.

La fel, sărăcia, ca dimensiune economică şi spirituală, îi poate determina pe unii indivizi la devianţă. Sunt studii ce arată că scăderea nivelului de trai al categoriilor sociale defavorizate, accentuat mai ales în timpul crizelor economice, creşte riscul comiterii de crime.

2.2. Influenţa factorilor demografici asupra devianţei

Studiul relaţiilor dintre factorii demografici şi criminalitate are o latură statistică ce arată că structura şi creşterea demografică, mobilitatea geografică şi socială a populaţiei sunt factori criminogeni relevanţi. Un aspect interesant abordat în criminologie este legat de ideea că, criminalitatea este un fenomen mai frecvent în zonele dens populate şi urbanizate. Perspectivele teoretice ce au fundamentat ideea de condiţionare între dimensiunea populației și criminalitate, au motivat că numărul mare de oameni al unei zone conduce spre un număr mare de crime, dimensiunea populației fiind predictorul real şi puternic al criminalității[8].

Şi mobilitatea socială, ca fenomen de mişcare a populaţiei în plan geografic implică schimbări calitative în relaţiile interumane, în structurarea grupurilor şi în dezvoltarea personalităţii umane. Sunt remarcaţi cercetători criminologi preocupaţi de consecinţele acestui fenomen asupra stării şi volumului criminalităţii[9]. Pentru că acest fenomen generează pluralism cultural, suprapunere de norme şi valori ce cârmuiesc conduitele umane, ocazie favorabilă pentru manifestarea conflictului de culturi, context favorabil apariţiei inadaptaţilor şi delincvenţilor.

2.3. Rolul factorilor socio-culturali în criminalitate

Factorii culturali cu rol predominant în socializarea pozitivă sau negativă a indivizilor şi care îi poate îndrepta spre comiterea de fapte deviante sunt variaţi şi prezintă complexitate.

Familia este un factor cu multiple valenţe, oferind standarde de socializare şi standarde valorice sociale şi morale. Majoritatea studiile sociologice, psihologice şi criminologice arată că, deşi indivizii din societatea modernă sunt influenţaţi de mai multe surse, altele decât familia, factorii familiali explică mai multe variaţii în ratele comportamentului antisocial decât orice altă variabilă. O abordare larg acceptată în criminologie şi psihologia dezvoltării este aceea că, problemele de conduită din copilărie sunt un predictor puternic al implicării ulterioare a copilului în devianţă, rădăcinile unui stil de viaţă antisocial adult fiind plantate în anii formativi, părinții fiind agenții primari ai socializării copilului[10].

Ideea comună este că, personalitatea copiilor delincvenţi este afectată serios de stresul cauzat de coeziunea redusă a familiilor lor, a stării de conflict şi a atmosferei familiale nefavorabile, a lipsei de supraveghere ori dimpotrivă, a monitorizării excesive din partea părinţilor. Totuşi, capacitatea familiei în eficienţa funcţiei de socializare este puternic afectată de contextul social în care aceasta este încorporată, context constând din sisteme sociale ale căror valori, politici şi integritate îi influenţează considerabil funcţionarea şi eficacitatea. Sunt şi dovezi ce arată că acei copii ce provin din familii sărace prezintă un risc crescut pentru delincvență, sărăcia fiind un efect perturbator asupra calității parentale, ceea ce creşte şansele copilului spre comportament deviant. Şi influenţa violenţei interparentale, cea a familiilor divorţate ori cu conduite deviante, oferă precepte morale contrare eticii societăţii, fiind astfel factori criminogeni majori pentru copii. O expunere la practici parentale inepte creşte considerabil riscul delincvenţei juvenile, risc despre care se crede că poate fi moderat de

[8] **Marcos Oliveira**, *More crime in cities? On the scaling laws of crime and the inadequacy of per capita rankings—a cross-country study, Crime Science,* Volume 10, Issue 27, 2021.

[9] **Dario Melossi,** *Crime, Punishment and Migration,* Sage Publications Ltd, London, 2015.

[10] Teoria criminologică ce a inclus relația părinte-copil ca parte a unei explicații a comportamentului deviant, este Teoria controlului social, formulată de Travis Hirschi, în1969; a se vedea, **Ronald Simons, Leslie Simons, Lora Wallace,** *Families, delinquency, and crime: Linking society's most basic institution to antisocial behavior*, New York: Oxford University Press, 2004, p. 17-55.

anumiţi factori moderatori precum, succesul educaţional, o reţea convenţională de prieteni, un loc de muncă satisfăcător ori o stare materială bună.

O altă problemă abordată de cercetătorii criminologi a fost şi aceea de a stabili influenţa, calitativă şi cantitativă, a instruirii şcolare asupra conduitelor deviante şi a formelor devianţei. Sunt analizate multe moduri în care educaţia poate afecta incidenţa infracţiunilor, majoritatea savanţilor mergând pe ideea că o scădere a activităţii criminale poate fi determinată de creşterea educaţiei şi că nivelurile ridicate de educaţie cresc aversiunea faţă de risc şi reduc în felul acesta criminalitatea[11].

Nu în ultimul rând, implicaţiile religiei ca factor criminogen au generat controverse, deşi aceasta îndeplineşte un rol puternic în prevenţia şi combaterea criminalităţii.

Şi starea civilă a infractorilor şi efectul căsătoriei, a fost un subiect al criminologiei intens studiat, consensul contemporan fiind că această instituţie promovează rezistența la crimă şi devianţă[12].

Alte studii au relevat influenţa deseori negativă a mijloacelor de informare în masă, prin furnizarea de atitudini şi modele comportamentale negative, promovarea de emisiuni sau filme ce determină creşterea nivelului agresiv al consumatorului, desensibilizarea şi formarea de atitudini neconforme, asocierea criminală[13]. Cercetătorii din ultimele decenii susţin că, violența în mass-media prezentată ca normală sau acceptabilă, contribuie la agresiune socială.

Un alt factor criminogen important este considerat a fi, discriminarea, sentimentele discriminatorii fiind reale obstacole culturale cu importanţă aparte în conduita infracţională. Studiile arată că discriminarea de orice fel (socială, etnică, religioasă, a sexelor, a instruirii etc.), generează prejudecăţi sau atitudini negative la adresa grupurilor minoritare.

Starea de toxicomanie, este de asemenea, percepută ca factor criminogen important, ce determină tulburări mentale cu efecte în planul comportamentului şi determinism al devianţei.

Cu referire la delincvenţa profesională, statisticile relevă o rată diversă a acesteia, de la criminalitatea oamenilor de afaceri, a celor din administraţie şi justiţie, a oamenilor politici şi din sănătate, la alte categorii infracţionale. Această criminalitate se înfăptuieşte cel mai adesea prin ignorarea şi interpretarea falsă a legilor în vigoare, prin confuzia voită între limitele licitului şi ilicitului, prin profitarea de ambiguitatea legilor în atingerea interesului urmărit etc.

2.4. Incidenţa factorilor politici în criminalitate

Factorii politici au incidenţă mai semnificativă în criminogeneză în două situaţii specifice, respectiv, în caz de război şi în caz de revoluţie.

Războiul este un advărat dezastru social ce afectează ratele criminalităţii, prin aceea că, regulile războiului sunt încălcate de autorii lui, şi prin faptul că acesta determină schimbări bruște demografice, economice și sociale, ale legii și administrației. Războiul poate afecta direct sau indirect criminalitatea din interiorul statelor, când securitatea prevalează drepturilor civile fiind astfel pusă în pericol libertatea cetățenilor. Sub aspect economic, războiul duce şi la diminuarea resurselor populaţiei și la intensificarea disperării claselor dezavantajate, precum şi la crearea de economii de pe piața neagră.

Războiul civil, ca înaltă expresie a unei crize politice statale, determină efecte puternic criminogene, întrucât se creează poli de putere antagonici, indivizii se polarizează, sistemul

[11] **Abdul Abdullah & others**, *Does education reduce income inequality? A meta-regression analysis*, Journal of Economic Surveys, Volume 29, Issue 2, 2015, p. 301-316.

[12] **Signe H. Anderson & others**, *Effect of Marriage and Spousal Criminality on Recidivism, Journal of Marriage and the Family*, PMC PubMed Central, 2015, Volume 77 (2), p. 496-509.

[13] **Lucretia Dogaru,** *Organized crime*, The Proceedings of the International Conference Globalization, Intercultural Dialogue and National Identity, Arhipelag XXI Press,Volume 4, 2017, p. 73-78.

legislativ se ignoră, apare haosul şi anarhia socială şi economică, şi violenţa escaladează. În astfel de contexte apare câmpul de acţiune ideal pentru infractorii de profesie dar şi de încurajeare a noninfractorilor spre delincvenţă. Sunt împrejurări ce oferă posibilitatea apariţiei terorismului ca formă a luptei pentru putere, context în care luptele armate depăşesc ororile războiului clasic urmare a motivaţiilor psihologice puternice ale combatanţilor. Datele statistice arată că, războaiele sunt adesea urmate de violenţă postbelică, în moduri complexe, contradictorii şi îngrijorătoare.

La fel, revoluţia, ca formă a luptei pentru câştigarea puterii politice, generează momente de criză asupra sistemului legislativ, asupra organelor de securitate şi control social, momente în care riminalitatea cunoaşte o escaladare. Îl vom parafraza aici pe marele Aristotel, care afirma într-un eseu al său că, „mama revoluţiei şi a crimei este sărăcia", sărăcia, ca stare sau statut de a fi sărac şi care este un combustibil pentru crimă și revoluție.

Concluzii

Odată cu trecerea timpului, alegerea criminală a încetat să a mai fi privită ca fiind determinată preponderent de factorii biologici şi ereditari cărora multe lucrări empirice le-au atribuit principalele contribuții determinante.

Economia criminalității interacționează cu domenii diferite și eterogene fiind strâns legată de sărăcie, excluziune socială, inegalitatea salariilor și a veniturilor, mediul cultural și familial, nivelul de educație și alți factori economici și sociali care pot afecta tendința individului de a comite infracțiuni, cum ar fi caracteristicile culturale, vârsta și sexul.

BIBLIOGRAPHY

1. **Abdul Abdullah & others**, *Does education reduce income inequality? A meta-regression analysis*, Journal of Economic Surveys, Volume 29, Issue 2, 2015.
2. **Anamaria C. Cercel**, *Criminologie*, *Criminologie* Hamangiu Publishing House, Bucharest, 2009.
3. **Anthony Walsh**, *Criminological Theory:Assessing Philosophical Assumptions, Routledge,* London, 2015.
4. **Dario Melossi,** *Crime, Punishment and Migration,* Sage Publications Ltd, London, 2015.
5. **Giovanni Cerulli & others**, *The Economic Determinants of Crime: an Approach through Responsiveness Scores*, Boston College Working Papers in Economics 948, 2018.
6. **Lucretia Dogaru,** *Organized crime,* The Proceedings of the International Conference Globalization, Intercultural Dialogue and National Identity, Arhipelag XXI Press,Volume 4, 2017, p. 73-78.
7. **Lucretia Dogaru**, *Criminologie,* 2nd Edition, Pro Universitaria Publishing House, Bucharest, 2019.
8. **Lucretia Dogaru, Andrea Kajcsa**, *Teorii criminologice. Repere teoretice,* Pro Universitaria Publishing House, Bucharest, 2022.
9. **Marcos Oliveira**, *More crime in cities? On the scaling laws of crime and the inadequacy of per capita rankings—a cross-country study, Crime Science,* Volume 10, Issue 27, 2021.
10. **Morgan Kelly,** *Inequality and crime,* The Review of Economics and Statistics, Volume 82, Issue (4), 2000.
11. **Paolo Buonanno**, *The Socioeconomic Determinants of Crime. A Review of the Literature*, Working Papers 63, University of Milano-Bicocca, 2003.
12. **Raymond Gassin**, *Criminologie*, édition IV, Éditeur Dalloz-Sirey, Paris, 1997.

13. Ronald Simons, Leslie Simons, Lora Wallace, *Families, delinquency, and crime: Linking society's most basic institution to antisocial behavior*, New York: Oxford University Press, 2004.

14. Signe H. Anderson & others, *Effect of Marriage and Spousal Criminality on Recidivism, Journal of Marriage and the Family*, PMC PubMed Central, 2015, Volume 77 (2).

15. V**alerian Cioclei**, Criminologie, Edition VI, C.H. Beck Publishing House, Bucharest, 2016.

AIR QUALITY IN THE JURISPRUDENCE OF THE CJEU

Anca Ileana Dușcă

Prof., PhD, University of Craiova

Abstract: Atmospheric protection through legal means, aims to protect the environmental quality, the human health and material goods through tools and mechanisms intended to maintain the air quality. In this regard, are permanently established a lot of regulations both at national, regional and global level as well as attributions for the competent public institutions. From the analyzed CJEU judgments, we retain the outline of the interpretation of the dispositions of European Union Law – literal, systematic and teleological – but also the framework outline of any decision of the CJEU that includes the fundamental principles of European Union Law. We also note that through the decisions analyzed, the CJEU creates a new attribute of the right to a healthy environment, namely the right to request action plans in the field of the environment, or we know that national, European and international legislation only recognizes the right to be consulted which implies an attitude of passivity for the holder of the right to a healthy environment.

Keywords: atmospheric protection, environmental quality, the principle of direct effect, the principle of effectiveness, literal interpretation

Generalităţi

Pentru Legea nr.104 din 15 iunie 2011 privind calitatea aerului înconjurător[1], aerul *înconjurător* este aerul din troposferă, cu excepţia celui de la locurile de muncă, astfel cum sunt definite prin H.G. nr. 1.091/2006[2] privind cerinţele minime de securitate şi sănătate pentru locul de muncă, unde publicul nu are de regulă acces şi pentru care se aplică dispoziţiile privind sănătatea şi siguranţa la locul de muncă[3]; astfel definită, rezultă că pe lângă rolul de "tampon, de manta de protecţie între scoarţa dură a Pământului şi restul cosmosului"[4], atmosfera mai are şi rolul de a menţine o temperatură propice vieţii pe Pământ[5]. Dar mai presus de aceste roluri, aerul este un element fundamental al existenţei vieţii pe Pământ deoarece el oferă oxigenul vital pentru asigurarea necesităţilor fiziologice.

[1] M. Of., nr.452, 28/06/2011. Hotărârea nr. 806/2016 pentru modificarea anexelor nr. 4, 5, 6 și 7 la Legea nr. 104/2011 privind calitatea aerului înconjurător (M. Of. nr. 898, 09/11/ 2016); Legea nr. 203/2018 privind măsuri de eficientizare a achitării amenzilor contravenționale (M. Of. nr. 647, 25/07/2018).

[2] M. Of. nr.739, 30/08/2006. A se vedea și Legea securității și sănătății în muncă nr. 319/2006 (M. Of., nr. 646, 26/07/2006) modificată prin O.U.G. nr. 36/2021 privind utilizarea semnăturii electronice avansate sau semnăturii electronice calificate, însoțite de marca temporală electronică sau marca temporală electronică calificată și sigiliul electronic calificat al angajatorului în domeniul relațiilor de muncă, și pentru modificarea și completarea unor acte normative (M. Of. nr. 474, 06/05/2021).

[3] Art.3, lit. a.

[4] M. Barnea, C. Papadopol, *Poluarea şi protecţia mediului*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1975, p.23; Al. Kiss, D. Shelton, *International Environmental Law*, Third edition, Brill – Nijhoff Publisher, 2004, p.48; C. Oprean, O. Suciu, *Managementul calităţii mediului*, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2003.

[5] L. Dogaru, *Dreptul mediului*, Ediția a II-a, Ed. Pro Universitaria, București, 2020, p. 175-178; L. Dogaru, *Atmospheric protection – between reality, policies and strategies*, în *Paths of Communication in Postmodernity*, Arhipelag XXI Press, 2020, p.15; L. Dogaru, *The European Union involvement in nuclear policy and the fight against chemical and biological weapons*, în *Paths of Communication in Postmodernity*, Arhipelag XXI Press, 2020, p.24; D. Marinescu, *Tratat de dreptul mediului*, Ediția a II-a, 2007, Ed. Universul Juridic, București,

Ca element al mediului de viaţă, aerul trebuie să îndeplinească o serie de condiţii exprimate prin: temperatură, umiditate, puritate, compoziţia chimică; aceste condiţii trebuie să se situeze în limitele de toleranţă ale organismului uman şi de existenţă a faunei şi florei.

Din cauza fenomenelor naturale, dar şi a activităţilor umane, în societatea modernă, aerul a suferit modificări majore concretizate fie în schimbarea concentraţiei unor compuşi naturali, fie în pătrunderea unor elemente străine acestui mediu, substanţe radioactive, substanţe chimice rezultate din activităţi omeneşti, aerul devenind astfel "groapa de gunoi" pentru toate gazele sau deşeurile gazoase pe care le produc vieţuitoarele[6]. Prin urmare, vorbim de un aer poluat, nu doar când se manifestă prezenţa unor substanţe străine de compoziţia naturală a aerului dar şi când cantitatea acestora îl face impropriu îndeplinirii rolurilor sale. Pornind de aici, pentru specialiştii diferitelor domenii, noţiunea de "aer poluat", va avea sensuri diferite; astfel, pentru medic, aerul este poluat când concentraţia substanţelor străine atinge nivele nocive pentru organismul uman, în timp ce pentru tehnologul industrial, preocupat de coroziune, când poluanţii ating concentraţii care alterează structura şi funcţionarea instalaţiilor[7].

Jurisprudență relevantă

Hotărârea Curţii (Camera a doua) din 25 iulie 2008, dată în cauza C-237/07, a avut ca obiect o cerere de pronunţare a unei hotărâri preliminare care privea interpretarea art. 7 alin. (3) din Directiva 96/62/C.E. a Consiliului din 27 septembrie 1996 privind evaluarea şi gestionarea calităţii aerului înconjurător[8], astfel cum a fost modificată prin Regulamentul (C.E.) nr. 1882/2003 al Parlamentului European şi al Consiliului din 29 septembrie 2003[9] şi a

---

p.119; C. R. Mitroi, *Regimul juridic internațional al protecției atmosferei*, Ed. Hamangiu, București, 2019, p.207.

[6] S. Neguț, *Un singur pământ Omul şi mediul înconjurător,* Ed. Albatros, Bucureşti, 1978, p.152; L. Dogaru, A. Kajcsa, *Interrelationships Between Globalization and Environmental Protection*, Publishing Inc. European Readings & Prodifmultimedia, Journal L Europe Unie, Issue 5, 2011; M. Duțu, *Politici publice de mediu*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2012; P. Ludovic, *Bioterorismul şi armele biologice*, Ed. Amaltea, Bucureşti, 2003; D. I. Scarlat, *Dreptul asigurarilor. Caiet de seminar*, Ed. Sitech, Craiova, 2020; D.I. Scarlat, *Subrogatia în drepturile creditorului prin plata creanței*, (Subrogation in creditor's rights by debt payment) Journal of Romanian Literary Studies, nr. 22/2020, Institutul de Studii Multiculturale Alpha; Ed. Arhipelag XXI; D.I. Scarlat, *Dreptul proprietății intelectuale. Note de curs și aplicații pentru IFR,* Craiova, Ed. Sitech, 2021; D.I. Scarlat, *Dreptul asigurărilor: note de curs și aplicații practice* Craiova, Ed. Sitech, 2021..

[7] A. Duțu, *Dreptul Uniunii Europene: calitatea aerului și posibilitatea recunoașterii juridice a unui „prejudiciu de anxietate*"- Raportul Agenției Europene pentru Mediu privind calitatea aerului în Europa nr. 12/2018, Revista Pandectele Române, nr. 2/2019, p.204; D. Marinescu, M. C. Petre, *Tratat de dreptul mediului, ediția a V-a*, Ed. Universitară, Bucureşti, 2014; Gh. I. Ioniță, Șt. D. Ioniță - Burda, *Dreptul protecţiei mediului*, ediția a 4-a, Ed. Pro Universitaria, Bucureşti, 2017; L. Dogaru, *Dreptul mediului, Ediția a II-a*, Ed. Pro Universitaria, Bucureşti, 2020; M. Duțu, *Ecologie. Filosofia naturală a vieții*, Ed. Economică, Bucureşti, 1999; M. Duțu, A. Duțu, *Dreptul mediului, ediția 4*, Ed. C. H. Beck, Bucureşti, 2014.

[8] J.O.C.E. L 296, p. 55. Art. 7 din Directiva 96/62, Îmbunătăţirea calităţii aerului, Cerinţe generale, prevede: „(1) Statele membre iau măsurile necesare pentru a asigura conformitatea cu valorile limită. (3) Statele membre elaborează planuri de acţiune care să indice măsurile ce urmează să fie luate pe termen scurt acolo unde există un risc de depăşire a valorilor limită şi/sau a pragurilor de alertă, în scopul reducerii acelui risc şi pentru limitarea duratei de producere a acestui eventual risc".

[9] J.O.C.E. L 284, p. 1, „Directiva 96/62". A se vedea: D. I. Scarlat, *Dreptul proprietății intelectuale. Note de curs și aplicații pentru IFR,* Ed. Sitech, Craiova, 2021; D. I. Scarlat, *The private copy and compensatory remuneration – present and future,* lucrare susținută la Conferința internațională *Globalization, Intercultural Dialogue and National Identity*, Section: Social Sciences, organizată la Târgu-Mureș în perioada 25-26 mai 2019, "Arhipelag XXI" Press, Tîrgu Mureș; D. I. Scarlat, *Breief considerations regarding national and european regulations in the matter of unfair terms in insurance contracts*, lucrare susținută la Conferința internațională *Globalization, Intercultural Dialogue and National Identity*, Section: Social Sciences, organizată la Târgu-Mureș în perioada 25-26 mai 2019, "Arhipelag XXI" Press, Tîrgu Mureș; D. I. Scarlat, *Notorietatea mărcii. Criterii de constatare*, lucrare susținută la Conferința internațională *Literature, Discourse and Multicultural Dialogue*, Section: Social Sciences, organizată la Târgu-Mureș în perioada 7-8 Decembrie 2019, "Arhipelag XXI" Press, Tîrgu Mureș; D. I. Scarlat, *Some considerations and controversies over the assignation*

fost formulată în cadrul unui litigiu între domnul Janecek, pe de o parte, şi Freistaat Bayern, pe de altă parte, având ca obiect *o cerere prin care se urmărea obligarea acestuia din urmă, să elaboreze un plan de acţiune pentru calitatea aerului în sectorul Landshuter Allee din München*, unde locuia persoana interesată, planul trebuind să cuprindă măsurile care urmau să fie luate pe termen scurt, pentru a se asigura respectarea limitei autorizate prin legislaţia comunitară în ceea ce priveşte emisiile de pulberi fine în suspensie PM_{10} în aerul înconjurător.

În fapt, domnul Janecek locuia la marginea Landshuter Allee, pe centura mijlocie a oraşului München, la aproximativ 900 de metri nord de o staţie de măsurare a calităţii aerului. Măsurătorile efectuate în această staţie au demonstrat că, în cursul anilor 2005 şi 2006, valoarea limită stabilită pentru emisiile de pulberi fine în suspensie PM_{10} a fost depăşită cu mult peste limita de 35 de ori, cu toate că acesta reprezintă numărul maxim de depăşiri autorizat prin Legea federală privind lupta împotriva poluării. Nu se contesta că, în ceea ce privea teritoriul oraşului München, exista un plan de acţiune pentru calitatea aerului care a fost declarat obligatoriu la 28 decembrie 2004; cu toate acestea, reclamantul a introdus la Verwaltungsgericht München o acţiune având ca obiect obligarea Freistaat Bayern să elaboreze un plan de acţiune, pentru calitatea aerului în sectorul Landshuter Allee, în scopul stabilirii măsurilor care urmau să fie luate pe termen scurt, pentru a se asigura respectarea numărului maxim autorizat de 35 de depăşiri pe an ale valorii limită stabilite pentru emisiile de pulberi fine în suspensie PM_{10}. Instanţa a respins acţiunea ca nefondată. Verwaltungsgerichtshof, sesizat în apel, a adoptat o poziţie diferită, statuând că riveranii vizaţi pot pretinde autorităţilor competente, elaborarea unui plan de acţiune, dar că aceştia nu pot pretinde ca planul respectiv să cuprindă măsurile adecvate pentru a garanta respectarea, pe termen scurt, a valorilor limită de emisie de pulberi fine în suspensie PM_{10}. Potrivit acestei instanţe, autorităţile naţionale sunt obligate numai să se asigure că obiectivul menţionat este urmărit prin intermediul unui astfel de plan, în măsura a ceea ce este posibil şi proporţional cu respectivul obiectiv; în consecinţă, acesta a dispus ca Freistaat Bayern să elaboreze un plan de acţiune care să respecte aceste condiţii. Domnul Janecek şi Freistaat Bayern au formulat recursuri la Bundesverwaltungsgericht, împotriva hotărârii pronunţate de Verwaltungsgerichtshof. Potrivit celei dintâi instanţe, reclamantul din acţiunea principală nu poate invoca niciun drept la elaborarea unui plan de acţiune în temeiul art. 47 alin. (2) din Legea federală privind lupta împotriva poluării. Mai mult, instanţa menţionată considera că *nici spiritul, nici litera art. 7 alin. (3) din Directiva 96/62 nu conferă un drept subiectiv la elaborarea unui astfel de plan*. Instanţa de trimitere arata că, dacă neadoptarea, chiar nelegală, a unui plan de acţiune nu aduce atingere, în dreptul naţional, drepturilor reclamantului din acţiunea principală, acesta din urmă nu era lipsit de mijloace pentru a asigura respectarea legislaţiei. Într-adevăr, protecţia împotriva efectelor dăunătoare ale pulberilor fine în suspensie PM_{10}, ar trebui realizată prin măsuri care nu au legătură cu un astfel de plan şi a căror punere în aplicare, de către autorităţile competente, poate fi pretinsă de persoanele vizate. Astfel, *ar fi asigurată o protecţie efectivă, în condiţii echivalente celor care ar rezulta din elaborarea unui plan de acţiune*.

Bundesverwaltungsgericht a suspendat judecarea cauzei şi a adresat Curţii întrebările preliminare: „1) Art. 7 alin. (3) din Directiva 96/62 … trebuie interpretat în sensul că terţului a cărui sănătate este afectată îi este conferit un drept subiectiv la elaborarea unui plan de acţiune, chiar dacă acesta, independent de un plan de acţiune, este în măsură să îşi valorifice dreptul la apărare, împotriva efectelor dăunătoare, pentru sănătate, ale depăşirii valorii limită

---

of the author`s patrimonial rights, Journal of Romanian Literary Studies, Issue no.18/2019, JOURNAL OF ROMANIAN LITERARY STUDIES, Ed. Arhipelag XXI; D.I.Scarlat, *Asigurarea obligatorie a locuințelor – între experiență și experiment*, Journal of Romanian Literary Studies, Issue no.19/2019, JOURNAL OF ROMANIAN LITERARY STUDIES, Ed. Arhipelag XXI.

de emisie a pulberilor fine în suspensie PM_{10}, solicitând în instanţă intervenţia autorităţilor? 2) În cazul unui răspuns afirmativ la prima întrebare, un terţ vizat de poluarea, dăunătoare pentru sănătate, cu pulberi fine în suspensie PM_{10}, are dreptul la elaborarea unui astfel de plan de acţiune, care să indice măsurile ce urmează să fie luate pe termen scurt în scopul de a asigura respectarea strictă a valorii limită de emisie de pulberi fine în suspensie PM_{10}?"

Răspunsul Curţii în ceea ce priveşte elaborarea unor planuri de acţiune porneşte de la constatarea că art. 7 alin. (3) din Directiva 96/62 *impune statelor membre o obligaţie clară de a elabora planuri de acţiune, atât în cazul unui risc de depăşire a valorilor limită, cât şi în cazul unui risc de depăşire a pragurilor de alertă*. Această interpretare, continuă curtea, care decurge din *simpla lectură a art. 7 alin. (3) din Directiva 96/62*, este de altfel *confirmată în al doisprezecelea considerent* al acesteia. *Ceea ce se prevede referitor la valorile limită este valabil, a fortiori în privinţa pragurilor de alertă pentru care, de altfel, art. 2 din aceeaşi directivă, în care sunt definiţi diverşii termeni utilizaţi în aceasta, prevede că statele membre „iau de îndată măsuri, în conformitate cu directiva*"[10]. Mai mult, în temeiul unei jurisprudenţe constante a Curţii, particularii pot invoca împotriva autorităţilor publice dispoziţii necondiţionate şi suficient de precise ale unei directive[11]. Autorităţilor şi instanţelor naţionale competente le revine sarcina de a interpreta dispoziţiile dreptului naţional, în măsura în care este posibil, într-un sens care să fie compatibil cu obiectivele acestei directive[12]. În cazul în care nu ar putea fi realizată o astfel de interpretare, acestora le revine sarcina de a înlătura normele dreptului naţional incompatibile cu directiva menţionată. După cum a amintit în nenumărate rânduri Curtea, ar fi incompatibil cu caracterul obligatoriu pe care art. 249 T.C.E. îl recunoaşte directivei să se excludă, în principiu, posibilitatea ca obligaţia impusă de aceasta să fie invocată de persoanele vizate. Această apreciere se aplică în special în cazul unei directive al cărei obiectiv este de a controla, precum şi de a reduce poluarea atmosferică şi care urmăreşte, aşadar, să protejeze sănătatea publică. Astfel, Curtea a hotărât că, *în toate cazurile în care nerespectarea măsurilor impuse prin directivele privind calitatea aerului şi cea a apei potabile şi care urmăresc protecţia sănătăţii publice ar putea pune în pericol sănătatea persoanelor, acestea trebuie să poată invoca normele imperative cuprinse în directive*[13]. Rezultă că persoanele fizice sau juridice, vizate în mod direct de un risc de depăşire, a unor valori limită sau a unor praguri de alertă, trebuie să poată obţine din partea autorităţilor competente, dacă este cazul prin sesizarea instanţelor competente, elaborarea unui plan de acţiune atunci când există un astfel de risc. Împrejurarea că aceste persoane dispun de alte mijloace de acţiune, în special de puterea de a pretinde autorităţilor competente adoptarea de măsuri concrete pentru reducerea poluării, astfel cum, potrivit celor

[10] Pct. 34-35. A se vedea: D. I. Scarlat, *Dreptul proprietății intelectuale. Note de curs și aplicații pentru IFR*, Ed. Sitech, Craiova, 2021; D. I. *Dreptul asigurărilor: note de curs și aplicații practice*, Ed.Sitech, Craiova, 2021; D. I. Scarlat, *Dreptul asigurărilor. Caiet de seminar*, Ed.Sitech, Craiova, 2020; D.I. Scarlat, *Dreptul Proprietății Intelectuale. Caiet de seminar*, Ed.Sitech, Craiova, 2019; D.I. Scarlat, *Breief considerations regarding national and european regulations in the matter of unfair terms in insurance contracts*, Proceedings of International Conference on Globalization, Intercultural Dialogue and National Identity, Social Sciences, 25-26 mai 2019, Tîrgu Mureș; D. I. Scarlat, *The private copy and compensatory remuneration – present and future*, Proceedings of International Conference on Globalization, Intercultural Dialogue and National Identity, Social Sciences, 25-26 mai 2019, Tîrgu Mureș; D.I. Scarlat, *Notorietatea mărcii. Criterii de constatare,* Proceedings of International Conference on Literature, Discourse and Multicultural Dialogue, Târgu Mureș, 7-8 Decembrie 2019; D. I. Scarlat, *The right to quote or reproducing in order to quote and the limits of quotation*, Proceedings of International Conference on Globalization, Intercultural Dialogue and National Identity, Social Sciences, Târgu Mureș, 23 mai 2020.

[11] Hotărârea din 5 aprilie 1979, Ratti, C-148/78, pct.20, Hotărârea din 13 noiembrie 1990, Marleasing, C-106/89, pct. 8.

[12] Hotărârea din 13 noiembrie 1990, Marleasing, C-106/89, pct. 8.

[13] Pct. 36-38. Hotărârile, 30 mai 1991, Comisia/Germania, C-361/88, Comisia/Germania, C-59/89, Hotărârea din 17 octombrie 1991, Comisia/Germania.

arătate de instanţa de trimitere, prevede dreptul german, nu are relevanţă în această privinţă. Într-adevăr, pe de o parte, Directiva 96/62 nu conţine nicio rezervă în ceea ce priveşte măsurile care pot fi luate în temeiul altor dispoziţii ale dreptului naţional, iar pe de altă parte, *aceasta introduce un dispozitiv de planificare cu totul specific care, astfel cum prevede al doisprezecelea considerent, urmăreşte protecţia mediului „ca un întreg", ţinând seama de toate elementele care trebuie luate în considerare, cum ar fi, în special, cerinţele privind funcţionarea instalaţiilor industriale sau cele privind deplasările*[14]. Prin urmare, curtea răspunde la prima întrebare astfel: art. 7 alin. (3) din Directiva 96/62 trebuie interpretat în sensul că, în cazul unui risc de depăşire a valorilor limită sau a pragurilor de alertă, particularii vizaţi în mod direct trebuie să poată obţine din partea autorităţilor naţionale competente elaborarea unui plan de acţiune, chiar dacă, în temeiul dreptului naţional, aceştia ar dispune de alte mijloace de acţiune pentru a obţine, din partea autorităţilor menţionate, luarea unor măsuri de combatere a poluării atmosferice.

În ceea ce priveşte conţinutul planurilor de acţiune curtea porneşte de la art. 7 alin. (3) din Directiva 96/62, potrivit căruia planurile de acţiune trebuie să cuprindă măsuri „ce urmează să fie luate pe termen scurt, acolo unde există un risc de depăşire a valorilor limită şi/sau a pragurilor de alertă, în scopul reducerii acelui risc şi pentru limitarea duratei de producere a acestui eventual risc". Curtea constată că rezultă chiar din această formulare că, statele membre nu au obligaţia de a lua măsuri de asemenea natură încât să nu se producă nicio depăşire; în mod contrar, din economia directivei menţionate, care urmăreşte o reducere integrată a poluării, reiese că statelor membre le revine sarcina de a lua măsuri care pot să reducă la minimum riscul de depăşire şi durata acesteia, ţinând seama de toate împrejurările de la momentul respectiv şi de interesele existente. Din acest punct de vedere, curtea arată că, deşi statele membre dispun astfel de o putere de apreciere, art. 7 alin. (3) din Directiva 96/62 cuprinde limite referitoare la exercitarea acesteia, susceptibile să fie invocate în faţa instanţelor naţionale în ceea ce priveşte adecvarea măsurilor pe care trebuie să le cuprindă planul de acţiune, cu obiectivul de reducere a riscului de depăşire şi de limitare a duratei acesteia, ţinând seama de echilibrul care trebuie asigurat între acest obiectiv şi diferitele interese publice şi private existente[15]. Prin urmare, curtea răspunde că, în cadrul unui plan de acţiune şi pe termen scurt, statele membre au numai obligaţia, supusă controlului instanţei naţionale, de a lua măsurile care pot să reducă la minimum riscul de depăşire a valorilor limită sau a pragurilor de alertă şi care pot să asigure revenirea progresivă la un nivel situat sub aceste valori sau sub aceste praguri, ţinând seama de împrejurările de fapt şi de totalitatea intereselor existente.

Din hotărâre, (pct. 34), observăm că făcând interpretarea literală a art. 7 alin. (3) din Directiva 96/62 Curtea concluzionează că *această dispoziţie impune statelor membre o obligaţie clară de a elabora planuri de acţiune, atât în cazul unui risc de depăşire a valorilor limită, cât şi în cazul unui risc de depăşire a pragurilor de alertă.* Pentru confirmarea acestei concluzii, în continuare, Curtea apelează la interpretarea teleologică şi sistematică afirmând: această interpretare, care decurge din *simpla lectură a art. 7 alin. (3) din Directiva 96/62*, este, de altfel, *confirmată în al doisprezecelea considerent* al acesteia. *Ceea ce se prevede referitor la valorile limită este valabil a fortiori în privinţa pragurilor de alertă pentru care, de altfel, art. 2 din aceeaşi directivă, în care sunt definiţi diverşii termeni utilizaţi în aceasta, prevede că statele membre „iau de îndată măsuri, în conformitate cu prezenta directivă*".

Apoi, observăm în pct. 36, reamintirea efectului direct al dreptului comunitar, în următorii termeni: *particularii pot invoca împotriva autorităţilor publice dispoziţii necondiţionate şi suficient de precise ale unei directive. Autorităţilor şi instanţelor naţionale*

[14] Pct. 39-41.
[15] Pct. 42-47. Hotărârea din 24 octombrie 1996, Kraaijeveld şi alţii, C-72/95, pct. 59.

competente le revine sarcina de a interpreta dispoziţiile dreptului naţional, în măsura în care este posibil, într-un sens care să fie compatibil cu obiectivele acestei directive. În cazul în care nu ar putea fi realizată o astfel de interpretare, acestora le revine sarcina de a înlătura normele dreptului naţional incompatibile cu directiva menţionată. Această apreciere se aplică în special în cazul unei directive al cărei obiectiv este de a controla, precum şi de a reduce poluarea atmosferică şi care urmăreşte, aşadar, să protejeze sănătatea publică. Rezultă, că persoanele fizice sau juridice vizate, în mod direct, de un risc de depăşire a unor valori limită sau a unor praguri de alertă trebuie să poată obţine din partea autorităţilor competente, dacă este cazul prin sesizarea instanţelor competente, elaborarea unui plan de acţiune atunci când există un astfel de risc.

Mai apoi, făcând din nou, interpretarea literală a art. 7 alin. (3) din Directiva 96/62, care prevede că planurile de acţiune trebuie să cuprindă măsuri „ce urmează să fie luate pe termen scurt acolo unde există un risc de depăşire a valorilor limită şi/sau a pragurilor de alertă, în scopul reducerii acelui risc şi pentru limitarea duratei de producere a acestui eventual risc", Curtea concluzionează că *statele membre nu au obligaţia de a lua măsuri de asemenea natură încât să nu se producă nicio depăşire*. Pentru confirmarea acestei concluzii, Curtea face apel la interpretarea teleologică, în următorii termeni: „*În mod contrar, din economia directivei menţionate, care urmăreşte o reducere integrată a poluării, reiese că statelor membre le revine sarcina de a lua măsuri care pot să reducă la minimum riscul de depăşire şi durata acesteia,ţinând seama de toate împrejurările de la momentul respectiv şi de interesele existente*".

Remarcăm că Directiva 2008/50/C.E. a Parlamentului European şi a Consiliului din 21 mai 2008 privind calitatea aerului înconjurător şi un aer mai curat pentru Europa[16], are ca obiectiv *protejarea mediului ca un întreg şi sănătatea umană*[17], motiv pentru care statele au obligaţii clare. Legea nr. 104 din 15 iunie 2011 privind calitatea aerului înconjurător transpune, în legislaţia naţională, prevederile Directivei 2008/50/C.E. a Parlamentului European şi a Consiliului din 21 mai 2008 privind calitatea aerului şi un aer mai curat pentru Europa[18], şi întocmai ca şi aceasta are ca scop: „protejarea sănătăţii umane şi a mediului ca întreg prin reglementarea măsurilor destinate menţinerii calităţii aerului înconjurător acolo unde aceasta corespunde obiectivelor pentru calitatea aerului stabilite prin prezenta lege şi îmbunătăţirea acesteia în celelalte cazuri"[19]. Având în vedere prevederile Legii nr. 104/2011 şi hotărârea comentată, formulăm *propunerea de lege ferenda* în sensul reglementării dreptului persoanelor fizice sau juridice vizate, în mod direct, de un risc de depăşire a unor valori limită sau a unor praguri de alertă de a cere din partea autorităţilor competente, dacă este cazul prin sesizarea instanţelor competente, elaborarea unui plan de acţiune atunci când există un astfel de risc[20].

---

[16] Art. 31 Directiva (UE) 2015/1480 a Comisiei din 28 august 2015 de modificare a mai multor anexe la Directivele 2004/107/CE și 2008/50/CE ale Parlamentului European și ale Comisiei prin care se stabilesc normele privind metodele de referință, validarea datelor și amplasarea punctelor de prelevare pentru evaluarea calității aerului înconjurător (JOUE, *L 226, 29.8.2015, p. 4–1).*

[17] Pentru a proteja sănătatea umană si mediul ca întreg, este deosebit de important să fie combătute la sursă emisiile de poluanți și să fie identificate și puse în aplicare cele mai eficiente măsuri de reducere a emisiilor pe plan local, național și comunitar – al doilea considerent al Directivei 2008/50/C.E. a Parlamentului European și a Consiliului din 21 mai 2008 privind calitatea aerului.

[18] J.O.U.E. nr. L 152, 11/06/2008. Și ale Directivei 2004/107/C.E. a Parlamentului European și a Consiliului din 15 decembrie 2004 privind arseniul, cadmiul, mercurul, nichelul, hidrocarburile aromatice policiclice în aerul înconjurător J.O.C.E. nr. L 23, 25/01/2005.

[19] Art.1. Legea nr.104 din 15 iunie 2011 privind calitatea aerului înconjurător.

[20] *Hotărârea Curții (Camera întâi) din 3 octombrie 2019 dată în cauza C-197/18*, având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Verwaltungsgericht Wien (Tribunalul Administrativ din Viena, Austria), prin decizia din 13 martie 2018, primită de Curte la 19 martie 2018, în procedura inițiată de Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland, Robert Prandl, Gemeinde Zillingdorf, cu

Hotărârea Curții (Marea Cameră) din 22 decembrie 2022 dată în cauza C-61/21, a avut ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Curtea Administrativă de Apel din Versailles, (Franța), în procedura JP împotriva Ministre de la Transition écologique, Premier ministre. Cererea de decizie preliminară a privit interpretarea articolului 13 alineatul (1) și a articolului 23 alineatul (1) din Directiva 2008/50/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 mai 2008 privind calitatea aerului înconjurător și un aer mai curat pentru Europa[21]. Cererea a fost formulată în cadrul unui litigiu între JP, pe de o parte, și ministre de la Transition écologique (ministrul tranziției ecologice, Franța) și Premier ministre (prim-ministrul, Franța), pe de altă parte, în legătură cu cererile formulate de JP având ca obiect în special, în primul rând, anularea deciziei implicite a préfet du Val-d'Oise (prefectul din Val-d'Oise, Franța) privind refuzul de a lua măsurile necesare pentru rezolvarea problemelor sale de sănătate legate de poluarea atmosferică și, în al doilea rând, despăgubirea de către Republica Franceză pentru diversele prejudicii pe care JP le pune pe seama acestei poluări.

Din aprecierile curții reținem, mai întâi că în speță, Directivele 2008/50, 96/62, 1999/30, 80/779 și 85/203 impun statelor membre în esență, pe de o parte, o obligație de a se asigura că nivelurile PM10 și ale NO2 nu depășesc, pe teritoriul lor valorile-limită stabilite de aceste directive și, pe de altă parte, atunci când aceste valori-limită sunt totuși depășite, o obligație de a prevedea măsuri adecvate pentru a remedia aceste depășiri, mai ales în cadrul unor planuri privind calitatea aerului[22]. În ceea ce privește prima obligație, curtea arată că valorile-limită indică concentrația exactă, care este exprimată în µg/m³ și ține seama eventual de marjele de toleranță, a poluantului în cauză în aerul înconjurător a cărei depășire trebuie

---

participarea: Bundesministerium für Nachhaltigkeit und Tourismus citează cauza Janecek deși speța este despre poluarea apei.

Cererea de decizie preliminară a privit interpretarea articolului 288 TFUE, precum și a articolului 5 alineatele (4) și (5) și a punctului 2 din secțiunea A din anexa I la Directiva 91/676/CEE a Consiliului din 12 decembrie 1991 privind protecția apelor împotriva poluării cu nitrați proveniți din surse agricole (JO 1991, L 375, p. 1, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 81). Cererea a fost formulată în cadrul unei proceduri inițiate de Wasserleitungsverband Nördliches Burgenland (Asociația de furnizare a apei în regiunea nordică a Landului Burgenland, Austria) („asociația de furnizare a apei"), de domnul Robert Prandl și de Gemeinde Zillingdorf (Comuna Zillingdorf, Austria) împotriva deciziei adoptate la 30 mai 2016 de Bundesministerium für Nachhaltigkeit und Tourismus (Ministerul Federal al Dezvoltării Durabile și Turismului, Austria), fost Bundesministerium für Land-und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft (Ministerul Federal al Agriculturii, Pădurilor, Mediului și Gospodăririi apelor, Austria) („ministerul"), prin care acesta a respins ca inadmisibile cererile de modificare sau de revizuire a Verordnung Aktionsprogramm Nitrat 2012 (Regulamentul privind programul de acțiune nitrați 2012).

În punctul 20 din hotărâre se precizează că instanța de trimitere ridică problema dacă reclamanții din litigiul principal ar putea să se întemeieze pe dreptul Uniunii, în special pe Directiva 91/676, în vederea obținerii unei modificări a Regulamentului privind programul de acțiune nitrați 2012. Astfel, în Hotărârea din 25 iulie 2008, Janecek (C-237/07, EU:C:2008:447), și în Hotărârea din 19 noiembrie 2014, Client Earth (C-404/13, EU:C:2014:2382), Curtea ar fi recunoscut că, în materia calității aerului, anumite persoane puteau să invoce respectarea valorilor-limită din moment ce erau direct vizate, în special din cauza riscului direct pentru sănătatea lor. Nu ar fi exclus ca această jurisprudență să poată fi aplicată și în materia calității apei. Conform articolului 5 din Directiva 91/676, statele membre ar avea obligația să adopte programe de acțiune, precum Regulamentul privind programul de acțiune nitrați 2012. Aceste programe ar trebui să cuprindă măsuri obligatorii în vederea reducerii poluării apelor și a evitării oricărei poluări noi cu nitrați proveniți din surse agricole. (pct. 21-23).

De asemenea, în punctul 72 din hotărâre se precizează că: „deși statele membre dispun în acest scop de o putere de apreciere, nu este mai puțin adevărat că deciziile adoptate de autoritățile competente trebuie să poată face obiectul unui control jurisdicțional, în special pentru a se verifica dacă nu au depășit limitele stabilite pentru exercitarea acestei puteri" (Hotărârea din 24 octombrie 1996, Kraaijeveld și alții, C-72/95, EU:C:1996:404, punctul 59, Hotărârea din 25 iulie 2008, Janecek, C-237/07, EU:C:2008:447, punctul 46, precum și Hotărârea din 26 iunie 2019, Craeynest și alții, C-723/17, EU:C:2019:533, punctul 45).

[21] JO 2008, L 152, p. 1.

[22] Pct. 48.

evitată de statele membre în ansamblul zonelor și aglomerărilor lor. În ceea ce privește a doua obligație, curtea a statuat, în ceea ce privește Directiva 2008/50, că din articolul 23 alineatul (1) din aceasta din urmă rezultă că, deși statele membre dispun de o anumită marjă de manevră pentru stabilirea măsurilor care trebuie luate, aceste măsuri trebuie să permită, în orice caz, ca perioada de depășire a valorilor-limită stabilite pentru poluantul în cauză să fie cât mai scurtă cu putință[23]. În plus, Curtea a considerat, că articolul 7 alineatul (3) din Directiva 96/62, care prevede o obligație similară celei prevăzute la articolul 23 alineatul (1) din Directiva 2008/50, nu impunea statelor membre o obligație de a lua măsuri care să permită să se asigure că nu se produce nicio depășire, ci numai de a lua măsuri de natură să reducă la minimum riscul de depășire și durata acesteia, ținând seama de toate împrejurările de la momentul respectiv și de interesele existente. Curtea a arătat de asemenea că dispoziția menționată cuprindea limite referitoare la exercitarea acestei puteri de apreciere, susceptibile să fie invocate în fața instanțelor naționale, în ceea ce privește adecvarea măsurilor pe care trebuie să le cuprindă planul de acțiune cu obiectivul de reducere a riscului de depășire și de limitare a duratei acesteia, ținând seama de echilibrul care trebuie asigurat între acest obiectiv și diferitele interese publice și private existente[24]; aceeași interpretare se impune în esență în ceea ce privește obligațiile care decurg din articolul 8 alineatele (3) și (4) din Directiva 96/62[25].

Însă împrejurarea că, atunci când un stat membru nu a asigurat respectarea valorilor-limită menționate la articolul 13 alineatul (1) din Directiva 2008/50 și în dispozițiile similare ale directivelor precedente, particularii vizați trebuie să poată obține din partea autorităților naționale, dacă este cazul prin sesizarea instanțelor competente, adoptarea măsurilor necesare în temeiul acestor directive[26] nu este de natură să modifice această constatare. În această privință, în ceea ce privește articolul 7 alineatul (3) din Directiva 96/62, Curtea a arătat că persoanele fizice sau juridice vizate în mod direct de un risc de depășire a unor valori-limită sau a unor praguri de alertă trebuie să poată obține din partea autorităților competente, dacă este cazul prin sesizarea instanțelor competente, elaborarea unui plan de acțiune atunci când există un astfel de risc[27]. De asemenea, în ceea ce privește articolul 23 alineatul (1) al doilea paragraf din Directiva 2008/50, Curtea a statuat că persoanele fizice sau juridice vizate în mod direct de depășirea acestor valori-limită după data de 1 ianuarie 2010 trebuie să poată obține din partea autorităților naționale, dacă este cazul prin sesizarea instanțelor competente, elaborarea unui plan privind calitatea aerului care să fie conform cu acest articol 23 alineatul (1) al doilea paragraf atunci când un stat membru nu a asigurat respectarea cerințelor care rezultă din articolul 13 alineatul (1) al doilea paragraf din directiva menționată, nesolicitând prorogarea acestui termen în condițiile prevăzute la articolul 22 din aceasta[28]; o astfel de interpretare se aplică și în ceea ce privește punerea în aplicare efectivă a articolelor 7 din Directivele 80/779 și 85/203, precum și a articolului 8 alineatele (3) și (4) din Directiva 96/62. Totuși, posibilitatea recunoscută astfel de jurisprudența Curții, care decurge în special din principiul efectivității dreptului Uniunii, efectivitate la care particularii în cauză sunt îndreptățiți să contribuie prin inițierea unor proceduri administrative sau jurisdicționale ca urmare a situației lor speciale, nu înseamnă că obligațiile ce rezultă din articolul 13 alineatul (1) și din articolul 23 alineatul (1) din Directiva

[23] Hotărârea din 10 noiembrie 2020, Comisia/Italia (Valori-limită – PM10), C-644/18, EU:C:2020:895, punctul 136.
[24] Hotărârea din 25 iulie 2008, Janecek, C-237/07, EU:C:2008:447, punctele 44-46.
[25] Pct. 49 – 52.
[26] Hotărârea din 19 noiembrie 2014, ClientEarth, C-404/13, EU:C:2014:2382, punctul 56 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 19 decembrie 2019, Deutsche Umwelthilfe, C-752/18, EU:C:2019:1114, punctul 56.
[27] Hotărârea din 25 iulie 2008, Janecek, C-237/07, EU:C:2008:447, punctul 39.
[28] Hotărârea din 19 noiembrie 2014, ClientEarth, C-404/13, EU:C:2014:2382, punctul 56.

2008/50, precum și din dispozițiile similare ale directivelor precedente au avut ca obiect conferirea unor drepturi individuale persoanelor interesate, în sensul primei dintre cele trei condiții amintite la punctul 44 din prezenta hotărâre, și că încălcarea acestor obligații este, în consecință, de natură să poată modifica o situație juridică pe care aceste dispoziții ar fi urmărit să o creeze pentru aceștia. Este necesar să se adauge că concluzia prezentată la punctul 57 din prezenta hotărâre nu exclude posibilitatea de angajare a răspunderii statului în condiții mai puțin restrictive, în temeiul dreptului intern[29] și, dacă este cazul, posibilitatea de a se ține seama, în acest temei, de o încălcare a obligațiilor ce rezultă din articolul 13 alineatul (1) și din articolul 23 alineatul (1) din Directiva 2008/50, precum și din alte dispoziții ale dreptului Uniunii menționate la punctul 42 din prezenta hotărâre, ca element susceptibil să fie relevant pentru stabilirea răspunderii autorităților publice în alt temei decât dreptul Uniunii. Această concluzie nu exclude nici eventuala pronunțare de către instanțele statului membru în cauză a unor somații însoțite de penalități cu titlu cominatoriu pentru a asigura respectarea de către acest stat a obligațiilor care decurg din articolul 13 alineatul (1) și din articolul 23 alineatul (1) din Directiva 2008/50 și din dispozițiile similare ale directivelor precedente, precum somațiile însoțite de penalități cu titlu cominatoriu pronunțate în mai multe hotărâri recente ale Conseil d'État (Consiliul de Stat, Franța)[30].

Concluzii

Din hotărârile CJUE analizate, reținem nu doar schița cadru de interpretare a dispozițiilor de drept al Uniunii Europen – literal, sistematic, teleologic – ci și schița cadru a oricărei hotărâri a CJUE care cuprinde principiile fundamentale ale dreptului Uniunii Europene. Mai remarcăm din hotărârile analizate, că CJUE creează un nou atribut al dreptului la un mediu sănătos, și anume dreptul de a solicita planuri de acțiune în domeniul mediului, ori noi știm că legislația națională, europeană și internațională nu recunoaște decât dreptul de a fi consultat care presupune o atitudine de pasivitate pentru titularul dreptului la un mediu sănătos.

BIBLIOGRAPHY

- M. Barnea, C. Papadopol, *Poluarea şi protecţia mediului*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1975;

- L. Dogaru, *Dreptul mediului*, Ediția a II-a, Ed. Pro Universitaria, Bucureşti, 2020;

- L. Dogaru, *Atmospheric protection – between reality, policies and strategies*, în *Paths of Communication in Postmodernity*, Arhipelag XXI Press, 2020;

- L. Dogaru, *The European Union involvement in nuclear policy and the fight against chemical and biological weapons*, în *Paths of Communication in Postmodernity*, Arhipelag XXI Press, 2020;

- A. Duțu, *Dreptul Uniunii Europene: calitatea aerului și posibilitatea recunoașterii juridice a unui „prejudiciu de anxietate*"- Raportul Agenției Europene pentru Mediu privind calitatea aerului în Europa nr. 12/2018, Revista Pandectele Române, nr. 2/2019;

[29] Hotărârea din 28 iunie 2022, Comisia/Spania (Încălcarea dreptului Uniunii de către legiuitor), C-278/20, EU:C:2022:503, punctul 32 și jurisprudența citată.

[30] Având în vedere toate motivele care precedă, este necesar să se răspundă la prima întrebare că articolele 3 și 7 din Directiva 80/779, articolele 3 și 7 din Directiva 85/203, articolele 7 și 8 din Directiva 96/62, articolul 4 alineatul (1) și articolul 5 alineatul (1) din Directiva 1999/30, precum și articolul 13 alineatul (1) și articolul 23 alineatul (1) din Directiva 2008/50 trebuie interpretate în sensul că nu au ca obiect conferirea unor drepturi individuale particularilor susceptibile să dea naștere unui drept la reparare de către un stat membru, în temeiul principiului răspunderii statului pentru prejudicii cauzate particularilor prin încălcări ale dreptului Uniunii care îi sunt imputabile.
https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/HTML/?uri=CELEX:62021CJ0061&from=FR- consultat la data de 20.03.2023.

- M. Duţu, *Ecologie. Filosofia naturală a vieţii*, Ed. Economică, Bucureşti, 1999;
- M. Duțu, A. Duțu, *Dreptul mediului, ediția 4*, Ed. C. H. Beck, București, 2014;
- Gh. I. Ioniță, Șt. D. Ioniță - Burda, *Dreptul protecţiei mediului*, ediţia a 4-a, Ed. Pro Universitaria, București, 2017.
- Al. Kiss, D. Shelton, *International Environmental Law*, Third edition, Brill – Nijhoff Publisher, 2004;
- C. Oprean, O. Suciu, *Managementul calităţii mediului*, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 2003;
- D. Marinescu, *Tratat de dreptul mediului*, Ediţia a II-a, 2007, Ed. Universul Juridic, București;
- D. Marinescu, M. C. Petre, *Tratat de dreptul mediului, ediţia a V-a*, Ed. Universitară, București, 2014;
- C. R. Mitroi, *Regimul juridic internațional al protecției atmosferei*, Ed. Hamangiu, București, 2019;
- D. I. Scarlat, *Dreptul asigurarilor. Caiet de seminar*, Ed. Sitech, Craiova, 2020;
- D.I. Scarlat, *Subrogația în drepturile creditorului prin plata creanței*, (Subrogation in creditor's rights by debt payment) Journal of Romanian Literary Studies, nr. 22/2020, Institutul de Studii Multiculturale Alpha; Ed. Arhipelag XXI;
- D.I.Scarlat, *Dreptul proprietății intelectuale. Note de curs și aplicații pentru IFR,* Craiova, Ed. Sitech, 2021;
- D.I. Scarlat, *Dreptul asigurărilor: note de curs și aplicații practice* Craiova, Ed. Sitech, 2021;
- D. I. Scarlat, *Dreptul proprietății intelectuale. Note de curs și aplicații pentru IFR,* Ed. Sitech, Craiova,
2021;
- D. I. Scarlat, *The private copy and compensatory remuneration – present and future,* lucrare susținută la Conferința internațională *Globalization, Intercultural Dialogue and National Identity*, Section: Social Sciences, organizată la Târgu-Mureș în perioada 25-26 mai 2019, "Arhipelag XXI" Press, Tîrgu Mureș;
- D. I. Scarlat, *Breief considerations regarding national and european regulations in the matter of unfair terms in insurance contracts*, lucrare susținută la Conferința internațională *Globalization, Intercultural Dialogue and National Identity*, Section: Social Sciences, organizată la Târgu-Mureș în perioada 25-26 mai 2019, "Arhipelag XXI" Press, Tîrgu Mureș;
- D. I. Scarlat, *Notorietatea mărcii. Criterii de constatare*, lucrare susținută la Conferința internațională *Literature, Discourse and Multicultural Dialogue*, Section: Social Sciences, organizată la Târgu-Mureș în perioada 7-8 Decembrie 2019, "Arhipelag XXI" Press, Tîrgu Mureș;
- D. I. Scarlat, *Some considerations and controversies over the assignation of the author`s patrimonial rights*, Journal of Romanian Literary Studies, Issue no.18/2019, JOURNAL OF ROMANIAN LITERARY STUDIES, Ed. Arhipelag XXI;
- D.I.Scarlat, *Asigurarea obligatorie a locuințelor – între experiență și experiment*, Journal of Romanian Literary Studies, Issue no.19/2019, JOURNAL OF ROMANIAN LITERARY STUDIES, Ed. Arhipelag XXI.
- D. I. Scarlat, *Dreptul proprietății intelectuale. Note de curs și aplicații pentru IFR*, Ed. Sitech, Craiova, 2021;
- D. I. *Dreptul asigurărilor: note de curs și aplicații practice*, Ed.Sitech, Craiova, 2021;
- D. I. Scarlat, *Dreptul asigurărilor. Caiet de seminar*, Ed.Sitech, Craiova, 2020;

- D.I. Scarlat, *Dreptul Proprietății Intelectuale. Caiet de seminar*, Ed.Sitech, Craiova, 2019;

- D.I. Scarlat, *Breief considerations regarding national and european regulations in the matter of unfair terms in insurance contracts,* Proceedings of International Conference on Globalization, Intercultural Dialogue and National Identity, Social Sciences, 25-26 mai 2019, Tîrgu Mureș;

- D. I. Scarlat, *The private copy and compensatory remuneration – present and future,* Proceedings of International Conference on Globalization, Intercultural Dialogue and National Identity, Social Sciences, 25-26 mai 2019, Tîrgu Mureș;

- D.I. Scarlat, *Notorietatea mărcii. Criterii de constatare,* Proceedings of International Conference on Literature, Discourse and Multicultural Dialogue, Târgu Mureș, 7-8 Decembrie 2019;

- D. I. Scarlat, *The right to quote or reproducing in order to quote and the limits of quotation,* Proceedings of International Conference on Globalization, Intercultural Dialogue and National Identity, Social Sciences, Târgu Mureș, 23 mai 2020.

SPECIALIZATION OF THE COURT PANELS IN CRIMINAL MATTER THROUGH THE PRISM OF THE CURRENT JUDICIAL ORGANIZATION IN ROMANIA

Anca-Lelia Lorincz

Prof., PhD, ,,Dunărea de Jos" University of Galați

Abstract: Through the current law on the judicial organization in Romania (entered into force on December 16, 2022), several changes were made in relation to the composition of court panels, including the situations in which special law stipulates the mandatory establishment of specialized panels; part of these changes were due to the need to implement at the legislative level the Decision of the Constitutional Court no. 417/2019.
In this context, the present study approaches the notion of "specialization" of judges and court panels, in the sense of the Opinion of the Consultative Council of European Judges no. 15(2012) and analyzes the effects of the Decision of the Constitutional Court of Romania no. 417/2019, concluding that, in some cases, a consequence of this decision was the extension of the duration of the trial in the criminal process, both at the High Court of Cassation and Justice, and at the courts hierarchically inferior to it.

Keywords: judicial organization; the composition of the court panels; specialization; unconstitutionality; the duration of the criminal process.

1. Compunerea completurilor de judecată, potrivit dispozițiilor Legii nr. 304/2022

Realizând distincția între noțiunile de ”compunere a instanței” și ”constituire a instanței”, în doctrina procesual-penală română[1] sintagma ”compunere a instanței” se folosește cu sensul de compunere a completului de judecată, adică privește alcătuirea doar a completului de judecată (exclusiv din judecători, ca organe jurisdicționale care soluționează cauza); noțiunea ”constituire a instanței” are o accepțiune mai largă, referindu-se la includerea tuturor subiecților procesuali cu atribuții judiciare care participă la judecată (judecător, procuror, grefier de ședință).

În acest context, observăm că, în Codul de procedură penală[2] (art. 354, cu denumirea marginală ”Compunerea instanței”), legiuitorul reglementează, prin stabilirea cadrului normativ general, compunerea instanței cu referire la compunerea completului de judecată: ”instanța judecă în complet de judecători, a cărui compunere este cea prevăzută de lege”[3].

[1] Vintilă Dongoroz et al, *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român*, vol. VI, ed. a 2-a, (București: Editura Academiei, Editura All Beck, 2003), 142; Grigore Theodoru și Lucia Moldovan, *Drept procesual penal*, (București: Editura Didactică și Pedagogică, 1979), 49-51; Nicolae Volonciu, *Tratat de procedură penală. Partea generală*, vol. I, (București: Editura Paideia, 1993), 147; Ion Neagu, *Tratat de procedură penală*, (București: Editura PRO, 1997), 85.
[2] Legea nr. 135/2010, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 486 din 15 iulie 2010 (intrată în vigoare la 1 februarie 2014), cu modificările și completările ulterioare.
[3] Art. 354 alin. (1) C.proc.pen.

Dispoziții privind numărul de judecători care fac parte din completul de judecată în materie penală există atât în Codul de procedură penală[4], cât și în Legea privind organizarea judiciară[5].

Actuala lege privind organizarea judiciară (intrată în vigoare la 16 decembrie 2022) nu aduce schimbări în legătură cu numărul de judecători care compun completurile[6] de judecată în materie penală; modificările aduse în privința alcătuirii completurilor de judecată constau, potrivit Expunerii de motive[7] care a însoțit proiectul acestei legi, în:

- introducerea unor ”norme cu rang de principiu privind participarea în complet a judecătorilor din planificarea de permanență”;
- reglementarea detaliată a înființării completurilor de 5 judecători în cadrul Înaltei Curți de Casație și Justiție, precum și a competenței specifice a acestor completuri.

De asemenea, unul dintre elementele de noutate aduse prin Legea nr. 304/2022, pentru clarificarea unor dispoziții legale și consfințirea rolului Ministerului Justiției în ceea ce privește stabilirea cadrului normativ în domeniul justiției, este reglementarea[8] cerinței ca Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești să se elaboreze de Consiliul Superior al Magistraturii și de Ministerul Justiției și să se aprobe prin hotărâre a Secției pentru judecători a Consiliului Superior al Magistraturii, care se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.

Revenind la numărul de judecători care alcătuiesc completurile de judecată în materie penală, este relevantă o scurtă prezentare a evoluției reglementărilor în legislația noastră postdecembristă. Astfel, în iunie 2004 (când a fost adoptată legea privind organizarea judiciară[9]) s-au instituit dispoziții noi față de legea anterioară pentru organizarea judecătorească[10], prin aplicarea principiului colegialității în ceea ce privește compunerea completului, în sensul că, de regulă, în complet urmau să fie incluși 2 sau 3 judecători, în funcție de gradul de jurisdicție; doar prin excepție, în cauze expres prevăzute de lege, la judecata în primă instanță completul era format dintr-un singur judecător. Dispozițiile privind colegialitatea completului de judecată la instanțele inferioare Înaltei Curți de Casație și Justiție (care urmau să intre în vigoare la 1 ianuarie 2005) au fost, însă, modificate[11] în decembrie 2004, revenindu-se la compunerea anterioară (adică, la judecătorii, tribunale și curți de apel: în primă instanță – un judecător, iar în căile de atac – 2 sau 3 judecători, raportat la gradul de jurisdicție).

În prezent, potrivit Legii nr. 304/2022, numărul de judecători care fac parte din completurile de judecată diferă în funcție de instanță (Înalta Curte de Casație și Justiție pe de o parte, respectiv celelalte instanțe judecătorești pe de altă parte) și de gradul de jurisdicție,

---

[4] Art. 473 alin. (1) și art. 476 alin. (6), în legătură cu judecarea recursului în interesul legii, respectiv cu judecarea sesizării Înaltei Curți de Casație și Justiție în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept.

[5] Art. 34 alin. (4), art. 35, art. 38, art. 59 din Legea nr. 304/2022, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 1104 din 16 noiembrie 2022.

[6] Deși, sub aspect terminologic, în Codul de procedură penală (art. 3) și în legea anterioară privind organizarea judiciară (Legea nr. 304/2004, republicată în Monitorul Oficial al României nr. 827 din 13 septembrie 2005, cu modificările și completările ulterioare) s-a folosit formula ”complete de judecată”, ne însușim formula ”completuri” utilizată în legislația mai recentă (Legea nr. 207/2018, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 636 din 20 iulie 2018 și Legea nr. 304/2022); de altfel, potrivit *Dicționarului Explicativ al Limbii Române*, (București: Editura Academiei R.S.R., 1975), 178, formula corectă de plural a substantivului ”complet” în sintagma ”complet de judecată” este ”completuri”.

[7] Expunerea de motive la proiectul Legii nr. 304/2022 privind organizarea judiciară, document disponibil la adresa https://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_pck2015.proiect?idp=20228, accesat la data de 10.04.2023.

[8] în art. 152 alin. (2) din Legea nr. 304/2022.

[9] Legea nr. 304/2004, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 576 din 29 iunie 2004.

[10] Legea nr. 92/1992, republicată în Monitorul Oficial al României nr. 259 din 30 septembrie 1997

[11] prin O.U.G. nr. 124/2004, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 1168 din 9 decembrie 2004.

nefiind aduse schimbări față de reglementarea din legea anterioară privind organizarea judiciară (Legea nr. 304/2004, republicată în 2005, cu toate modificările și completările ulterioare).

Totodată, trebuie precizat că, în legătură cu sistemul și organizarea instanțelor judecătorești, în 2004 (prin așa-numitul ”pachet de legi ale justiției”[12]) au fost abrogate dispozițiile Legii nr. 92/1992 pentru organizarea judecătorească și ale Legii nr. 56/1993 privind organizarea, conducerea, funcționarea și competența Curții Supreme de Justiție[13]. Apoi, prin modificările legislative[14] aduse în 2005 a fost abrogată și Legea nr. 54/1993 pentru organizarea instanțelor și parchetelor militare[15]. Prin urmare, din 2005 și până în prezent, sistemul și organizarea instanțelor judecătorești din România sunt reglementate doar prin Constituție[16] și prin legea privind organizarea judiciară[17].

În strânsă legătură cu alcătuirea completurilor de judecată, în actuala lege privind organizarea judiciară au fost introduse dispoziții exprese privind asigurarea compunerii completului prin participarea judecătorilor din planificarea de permanență. Astfel, în caz de absență a titularului, judecătorul de permanență va asigura compunerea completului de judecată[18], iar soluționarea incidentelor procedurale care se referă la o parte din membrii completului de judecată (spre exemplu, declarații de abținere sau cereri de recuzare) se va face de un complet constituit prin includerea judecătorului sau a judecătorilor stabiliți din planificarea de permanență[19].

De asemenea, constituirea completului de divergență (atunci când, în cazul completului alcătuit din 2 judecători, aceștia nu ajung la un acord privind hotărârea ce urmează a se pronunța) se realizează prin includerea judecătorului din planificarea de permanență[20].

2. Noțiunea de ”specializare” a judecătorilor și a completurilor de judecată

Așa cum s-a apreciat în Avizul Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni (CCJE) nr. 15 (2012) privind specializarea judecătorilor[21], această specializare poate prezenta diferite forme, în funcție de sistemele legale aplicate în statele membre ale Uniunii Europene: de la instanțe specializate, la secții specializate în cadrul unor instanțe, completuri specializate, respectiv judecători specializați pentru anumite domenii.

În accepțiunea acestui aviz, judecătorul specializat este acel judecător care ”tratează ramuri specifice ale dreptului (de exemplu, drept penal, drept fiscal, dreptul familiei, drept economic și financiar, dreptul proprietății intelectuale, dreptul concurenței) sau cauze

[12] Legea nr. 303/2004 privind statutul magistraților, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 576 din 29 iunie 2004, Legea nr. 304/2004 și Legea nr. 317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 599 din 2 iulie 2004.

[13] Legea nr. 56/1993, republicată în Monitorul Oficial al României nr. 56 din 8 februarie 1999.

[14] prin Legea nr. 247/2005 privind reforma în domeniile proprietății și justiției, precum și unele măsuri adiacente, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 653 din 22 iulie 2005.

[15] Legea nr. 54/1993, republicată în Monitorul Oficial al României nr. 209 din 13 mai 1999.

[16] Potrivit art. 126 alin. (1) din Constituția României (adoptată în 1991, republicată în Monitorul Oficial al României nr.767 din 31 octombrie 2003), justiția se realizează prin Înalta Curte de Casație și Justiție și prin celelalte instanțe judecătorești stabilite de lege.

[17] Potrivit art. 2 alin. (2) din actuala lege privind organizarea judiciară (Legea nr. 304/2022), justiția se realizează prin următoarele instanțe judecătorești: a) Înalta Curte de Casație și Justiție; b) curți de apel; c) tribunale; d) tribunale specializate; e) instanțe militare; f) judecătorii.

[18] Art. 19 alin. (2) din Legea nr. 304/2022.

[19] Art. 19 alin. (3) din Legea nr. 304/2022.

[20] Art. 19 alin. (1) din Legea nr. 304/2022; de altfel, această dispoziție este preluată din legea anterioară privind organizarea judiciară [art. 17 alin. (2) din Legea nr. 304/2004 republicată, așa cum fusese modificat prin Legea nr. 207/2018].

[21] Avizul nr. 15 (2012) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni privind specializarea judecătorilor adoptat în cadrul celei de-a 13-a reuniuni plenare a CCJE (Paris, 5-6 noiembrie 2012), document disponibil la adresa https://rm.coe.int/1680747578, accesat la data de 11.04.2023.

referitoare la situațiile particulare din domenii specifice (de exemplu, social, economic, familial)".

Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni a constatat că, în statele membre, mijlocul cel mai frecvent de realizare a specializării este instituirea de completuri specializate, principalele domenii de specializare fiind: dreptul familiei și protecția drepturilor copiilor, dreptul proprietății intelectuale, dreptul comercial, dreptul insolvenței, cercetările penale și executarea sancțiunilor penale, precum și infracțiunile grave.

Și în legislația noastră națională sunt prevăzute mai multe forme de specializare:

- tribunale specializate – categorie de instanțe introdusă în anul 2004 (prin adoptarea legii privind organizarea judiciară) și menținută și în actuala reglementare[22];

Dintre tribunalele specializate, în materie penală au competență tribunalele pentru minori și familie, care judecă infracțiuni săvârșite de minori sau asupra minorilor și care sunt de competența tribunalului[23].

- secții specializate, care funcționează sau pot fi înființate, în raport cu complexitatea sau natura și numărul cauzelor, în cadrul curților de apel, al tribunalelor și al judecătoriilor[24];

- completuri specializate, care, de asemenea, funcționează sau pot fi înființate, în raport cu complexitatea sau natura și numărul cauzelor, în cadrul curților de apel, al tribunalelor și al judecătoriilor[25].

Totodată, potrivit actualei legi privind organizarea judiciară[26], colegiul de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție poate aproba sau, în cazurile prevăzute de lege, aprobă înființarea de completuri specializate în cadrul secțiilor instanței supreme, în funcție de numărul și natura cauzelor, precum și de volumul de activitate al fiecărei secții.

De asemenea, în conformitate cu dispozițiile actuale privind organizarea judiciară[27], în cazul în care prin lege specială se prevede obligativitatea constituirii completurilor specializate, la curțile de apel și tribunale aceste completuri se înființează prin hotărâre a Secției pentru judecători a Consiliului Superior al Magistraturii, la propunerea președintelui instanței.

Un asemenea caz în care prin lege specială[28] se prevede obligativitatea constituirii de completuri specializate este cel al judecării în primă instanță a infracțiunilor de corupție și a infracțiunilor asimilate celor de corupție prevăzute în Legea nr. 78/2000 (infracțiuni de o gravitate[29] care justifică necesitatea unei asemenea specializări).

3. Efectele Deciziei Curții Constituționale a României nr. 417/2019

Prin Decizia nr. 417/2019, Curtea Constituțională a României s-a pronunțat[30] asupra sesizării formulate de președintele Camerei Deputaților, prin care s-a solicitat constatarea unui conflict juridic de natură constituțională între Înalta Curte de Casație și Justiție, pe de o parte, și Parlamentul României, pe de altă parte, în legătură cu aplicarea art. 29 alin. (1) din Legea nr. 78/2000.

---

[22] Art. 2 alin. (2) lit. d) și art. 41 din Legea nr. 304/2022.

[23] Anca-Lelia Lorincz, *Drept procesual penal* (conform noului Cod de procedură penală), vol. I, (București: Editura Universul Juridic, 2015), 91.

[24] Art. 39 alin. (2), art. 40 alin. (3), art. 43 din Legea nr. 304/2022.

[25] Idem.

[26] Art. 21 alin. (4) din Legea nr. 304/2022.

[27] Art. 45 alin. (2) din Legea nr. 304/2022.

[28] Art. 29 alin. (1) din Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 219 din 18 mai 2000, cu modificările și completările ulterioare.

[29] Pentru o evidențiere a gravității fenomenului corupției, "ca fenomen universal care afectează atât sectorul privat, cât și cel public" – a se vedea și Gina Negruț, Adriana Stancu, "*Legal person – active topic of corruption infractions", AGORA International Journal of Juridical Sciences* 7 no. 4 (December 2013): 111.

[30] Decizia Curții Constituționale a României nr. 417/2019, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 825 din 10 octombrie 2019.

În cererea formulată s-a invocat apariția unui conflict juridic de natură constituțională, constând în refuzul explicit al instanței supreme ”de a aplica o lege adoptată de Parlament și substituirea în acest mod, implicit, autorității legiuitoare prin neconstituirea în cadrul Secției penale a Înaltei Curți de Casație și Justiție de completuri de judecată specializate pentru judecarea în primă instanță a infracțiunilor de corupție și a infracțiunilor asimilate, prevăzute de Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, de la data modificării art. 29 alin. (1) din lege prin Legea nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției”.

Președintele Camerei Deputaților a solicitat, în sesizarea formulată, ca instanța de contencios constituțional să constate existența conflictului juridic de natură constituțională și să se pronunțe cu privire la conduita pe care trebuie să o urmeze Înalta Curte de Casație și Justiție, stabilind totodată și modul de corectare a efectelor produse în urma conduitei anterioare a instanței supreme.

Reprezentantul Camerei Deputaților a susținut că, în urma modificării[31] art. 29 alin. (1) din Legea nr. 78/2000 (modificare care a constat în înlocuirea sintagmei ”pot fi constituite” cu sintagma ”se constituie complete specializate”), Înaltei Curți de Casație și Justiție îi revenea obligația să formeze completurile specializate în materie de corupție încă de la intrarea în vigoare a Legii nr. 161/2003 (adică data de 21 aprilie 2003); autorul sesizării a considerat că, prin nerespectarea acestei obligații, instanța supremă a încălcat principiul legalității, principiul separației puterilor în stat și principiul respectării dreptului la un proces echitabil, aducând astfel atingere ordinii constituționale.

Cu privire la această sesizare, reprezentantul Înaltei Curți de Casație și Justiție a susținut că, în coroborare cu dispozițiile art. 29 alin. (1) din Legea nr. 78/2000, astfel cum au fost modificate prin intrarea în vigoare a Legii nr. 161/2003, în cauză este aplicabil și art. 19 alin. (3) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară[32], potrivit căruia ”la începutul fiecărui an, Colegiul de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție, la propunerea președintelui sau a vicepreședintelui acesteia, poate aproba înființarea de complete specializate în cadrul secțiilor Înaltei Curți de Casație și Justiție în funcție de numărul și natura cauzelor, de volumul de activitate al fiecărei secții, precum și în funcție de specializarea judecătorilor și necesitatea valorificării experienței profesionale a acestora”. Având în vedere existența acestor două dispoziții contrare, necorelate chiar de către legiuitor, reprezentantul Înaltei Curți de Casație și Justiție a arătat că președintele instanței supreme a emis în anul 2004 un ordin[33] fundamentat pe o notă care se referea la desemnarea, cu caracter permanent, a judecătorilor Secției penale, pentru a participa la judecarea infracțiunilor de corupție, urmare a emiterii acestui ordin[34] considerându-se că toți judecătorii care funcționează în cadrul Secției penale sunt specializați în a judeca infracțiuni de corupție și infracțiuni asimilate celor de corupție.

În urma dezbaterilor, Curtea Constituțională, cu majoritate de voturi[35], a decis:

”1. *Admite sesizarea formulată de președintele Camerei Deputaților și constată că a existat un conflict juridic de natură constituțională între Parlament, pe de o parte, și Înalta*

[31] prin Legea nr. 161/2003, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 279 din 21 aprilie 2003, cu modificările și completările ulterioare.

[32] în vigoare la momentul soluționării sesizării

[33] Ordinul nr. 109 din 7 mai 2004 (menționat în paragraful 59 al Deciziei Curții Constituționale a României nr. 417/2019).

[34] în contextul în care, în conformitate cu legislația în vigoare la momentul adoptării acestui ordin, desemnarea se realiza de către președintele instanței

[35] Se impune precizat faptul că au existat **două opinii separate, formulate de 4 dintre cei 9 judecători ai Curții Constituționale, care și-au exprimat dezacordul cu soluția adoptată, condamnând chiar ”intervenția arbitrară a Curții Constituționale în competența autorității judiciare”**.

Curte de Casație și Justiție, pe de altă parte, generat de neconstituirea de către Înalta Curte de Casație și Justiție a completurilor de judecată specializate pentru judecarea în primă instanță a infracțiunilor prevăzute în Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, contrar celor prevăzute de art. 29 alin. (1) din Legea nr. 78/2000, astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 161/2003.

2. Cauzele înregistrate pe rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție și soluționate de aceasta în primă instanță anterior Hotărârii Colegiului de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție nr. 14 din 23 ianuarie 2019, în măsura în care nu au devenit definitive, urmează a fi rejudecate, în condițiile art. 421 pct. 2 lit. b) din Codul de procedură penală, de completurile specializate alcătuite potrivit art. 29 alin. (1) din Legea nr. 78/2000, astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 161/2003."

Unul dintre efectele acestei decizii a fost și introducerea în legea privind organizarea judiciară, a unor dispoziții exprese privind obligativitatea aprobării în cazurile prevăzute de lege, la nivelul Înaltei Curți de Casație și Justiție, a înființării de completuri specializate: "La începutul fiecărui an, colegiul de conducere al Înaltei Curți de Casație și Justiție, la propunerea președintelui sau, în lipsa acestuia, a unuia dintre vicepreședinți, poate aproba ori, în cazurile prevăzute de lege, aprobă înființarea de completuri specializate în cadrul secțiilor Înaltei Curți de Casație și Justiție, în funcție de numărul și natura cauzelor, precum și de volumul de activitate al fiecărei secții"[36].

4. Concluzii

În considerentele Deciziei nr. 417/2019, instanța de contencios constituțional a reținut că, deși modalitatea în care au acționat instanțele inferioare Înaltei Curți de Casație și Justiție pentru înființarea completurilor specializate potrivit art. 29 alin. (1) din Legea nr. 78/2000 (așa cum a fost modificat prin Legea nr. 161/2003) nu a făcut obiectul analizei sale, invocarea de către Înalta Curte de Casație și Justiție a unei practici greșite la nivelul unor instanțe inferioare "nu se poate constitui într-un reper" tocmai pentru instanța supremă și "din contră, ar constitui un argument suplimentar în sensul consolidării unei paradigme juridice neconstituționale și la nivelurile de jurisdicție inferioare"[37].

Pe de altă parte, întrucât completurile specializate trebuie să fie alcătuite din judecători specializați, Curtea Constituțională a apreciat[38] că "revenea Consiliului Superior al Magistraturii obligația de a institui criterii pentru determinarea specializării și de a derula procedura de stabilire a specializării în vederea constituirii completurilor specializate, potrivit legii". Astfel, Curtea a identificat "două etape pentru punerea în aplicare a art. 29 din Legea nr. 78/2000, respectiv: (i) stabilirea criteriilor și procedurii de determinare a specializării și (ii) constituirea completurilor specializate din judecători specializați".

Prin urmare, în scopul implementării la nivel legislativ a deciziilor obligatorii ale Curții Constituționale, dar și al clarificării unor dispoziții legale pentru înlăturarea unor disfuncționalități din practică[39], în actuala lege privind organizarea judiciară au fost introduse reglementări exprese privind înființarea completurilor specializate la curțile de apel și tribunale, în cazul în care prin lege specială se prevede obligativitatea constituirii unor asemenea completuri, astfel: "La curțile de apel și tribunale, în cazul în care prin lege specială se prevede obligativitatea constituirii completurilor specializate, acestea se

[36] Art. 21 alin. (4) din Legea nr. 304/2022.
[37] Paragraful 140 al Deciziei Curții Constituționale a României nr. 417/2019.
[38] Paragraful 146 al Deciziei Curții Constituționale a României nr. 417/2019.
[39] așa cum s-a preconizat în Expunerea de motive la proiectul Legii nr. 304/2022 privind organizarea judiciară, document disponibil la adresa https://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_pck2015.proiect?idp=20228, accesat la data de 10.04.2023

înființează prin hotărâre a Secției pentru judecători a Consiliului Superior al Magistraturii, la propunerea președintelui instanței”[40].

Așa cum arătam anterior, ca element de noutate, în actuala lege privind organizarea judiciară a fost introdusă dispoziția potrivit căreia Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești trebuie să se elaboreze de Consiliul Superior al Magistraturii și de Ministerul Justiției și să se aprobe prin hotărâre a Secției pentru judecători a Consiliului Superior al Magistraturii; pentru aplicarea acestei dispoziții, Consiliul Superior al Magistraturii a aprobat, în decembrie 2022, Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești[41] aplicabil tuturor instanțelor inferioare Înaltei Curți de Casație și Justiție.

În conformitate cu acest regulament[42], în termen de cel mult 30 de zile de la data intrării sale în vigoare (adică, de la data de 27 decembrie 2022), președinții curților de apel și ai tribunalelor au înaintat Secției pentru judecători a Consiliul Superior al Magistraturii propuneri privind numărul completurilor specializate prevăzute la art. 45 alin. (2) din Legea nr. 304/2022. Drept consecință, au existat situații, în practica instanțelor, în care completul de fond care amânase pronunțarea, într-o cauză având ca obiect infracțiuni de corupție sau asimilate acestora, a mai procedat la pronunțarea unei soluții intermediare prin rezoluția: ”În baza art. 175 alin. (3) din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești[43], dosarul a fost preluat de completul specializat corupție nr. ...”. În măsura în care componența completului specializat a fost diferită de cea a completului de fond (completul inițial care a avut cauza pe rol), durata judecății a fost evident prelungită, prin necesitatea reluării dezbaterilor pentru asigurarea aplicării principiului nemijlocirii[44] și a regulii continuității completului de judecată[45].

În concluzie, Decizia Curții Constituționale nr. 417/2019 a avut ca efect, în unele cauze penale, o prelungire a duratei judecății, atât la Înalta Curte de Casație și Justiție, cât și la celelalte instanțe judecătorești.

BIBLIOGRAPHY

- Dongoroz, Vintilă, Siegfrid Kahane, George Antoniu, Constantin Bulai, Nicoleta Iliescu, și Rodica Stănoiu. *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român*, vol. VI, ed. a 2-a. București: Editura Academiei, Editura All Beck, 2003.

- Lorincz, Anca-Lelia. *Drept procesual penal* (conform noului Cod de procedură penală), vol. I. București: Editura Universul Juridic, 2015.

- Neagu, Ion. *Tratat de procedură penală*. București: Editura PRO, 1997.

[40] Art. 45 alin. (2) din Legea nr. 304/2022.

[41] Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești, aprobat prin Hotărârea nr. 3243 din 22 decembrie 2022, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 1254 din 27 decembrie 2022.

[42] Art. 175 alin. (1) din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești din 22 decembrie 2022.

[43] Potrivit art. 175 alin. (2) și (3) din Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești din 22 decembrie 2022: ”(2) Completurile specializate prevăzute în mod obligatoriu prin lege specială, înființate anterior intrării în vigoare a Legii nr. 304/2022, continuă să funcționeze până la data adoptării hotărârii Secției pentru judecători a Consiliului Superior al Magistraturii potrivit art. 45 alin. (2) din Legea nr. 304/2022, dacă propunerea prevăzută la alin. (1) a fost formulată în termenul de 30 de zile.
(3) Cauzele de competența acestor completuri aflate pe rol anterior adoptării hotărârii Secției pentru judecători a Consiliului Superior al Magistraturii sunt preluate de completurile prevăzute la art. 45 alin. (2) din Legea nr. 304/2022. În situația în care numărul acestor din urmă completuri este mai mic decât cel anterior, cauzele aflate pe rolul completurilor care nu mai sunt specializate vor fi repartizate potrivit dispozițiilor prezentului regulament.”

[44] Art. 351 C.proc.pen.

[45] în temeiul art. 354 alin. (2) și (3) C.proc.pen.

- Negruț, Gina, și Adriana Stancu. "Legal person – active topic of corruption infractions." *AGORA International Journal of Juridical Sciences* 7, no. 4, (December 2013): 110-115.

- Theodoru, Grigore, și Lucia Moldovan. *Drept procesual penal*. București: Editura Didactică și Pedagogică, 1979.

- Volonciu, Nicolae. *Tratat de procedură penală. Partea generală*, vol. I. București: Editura Paideia, 1993.

- Constituția României, adoptată în 1991, republicată în Monitorul Oficial al României nr. 767 din 31 octombrie 2003.

- Codul de procedură penală român, adoptat în 2010 (prin Legea nr. 135/2010), publicat în Monitorul Oficial al României nr. 486 din 15 iulie 2010, cu modificările și completările ulterioare.

- Legea nr. 304/2022 privind organizarea judiciară, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 1104 din 16 noiembrie 2022.

- Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 219 din 18 mai 2000, cu modificările și completările ulterioare.

- Decizia Curții Constituționale a României nr. 417/2019, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 825 din 10 octombrie 2019.

- Avizul nr. 15 (2012) al Consiliului Consultativ al Judecătorilor Europeni privind specializarea judecătorilor adoptat în cadrul celei de-a 13-a reuniuni plenare a CCJE (Paris, 5-6 noiembrie 2012). https://rm.coe.int/1680747578.

- Regulamentul de ordine interioară al instanțelor judecătorești, aprobat prin Hotărârea nr. 3243 din 22 decembrie 2022, publicată în Monitorul Oficial al României nr. 1254 din 27 decembrie 2022.

- Expunerea de motive la proiectul Legii nr. 304/2022 privind organizarea judiciară. https://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_pck2015.proiect?idp=20228.

Bibliographical references:

- Dongoroz, Vintilă, Siegfrid Kahane, George Antoniu, Constantin Bulai, Nicoleta Iliescu, and Rodica Stănoiu. *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român [Theoretical explanations of the Romanian Criminal Procedure Code]*, vol. VI, 2nd edition. Bucharest: Academy Publishing House, All Beck Publishing House, 2003.

- Lorincz, Anca-Lelia. *Drept procesual penal* (conform noului Cod de procedură penală) *[Criminal procedural law* (according to the new Criminal Procedure Code)*]*, vol. I. Bucharest: Universul Juridic Publishing House, 2015.

- Neagu, Ion. *Tratat de procedură penală [Treaty of criminal procedure]*. Bucharest: PRO Publishing House, 1997.

- Negruț, Gina, and Adriana Stancu. "Legal person – active topic of corruption infractions." *AGORA International Journal of Juridical Sciences* 7, no. 4, (December 2013): 110-115.

- Theodoru, Grigore, and Lucia Moldovan. *Drept procesual penal [Criminal Procedural Law]*. Bucharest: Didactic and Pedagogical Publishing House, 1979.

- Volonciu, Nicolae. *Tratat de procedură penală. Partea generală [Treaty of criminal procedure. The general part]*, vol. I. Bucharest: Paideia Publishing House, 1993.

- The Constitution of Romania, adopted in 1991, republished in the Official Gazette of Romania no. 767 of October 31, 2003.

- The Romanian Criminal Procedure Code, adopted in 2010 (by Law no. 135/2010), published in the Official Gazette of Romania no. 486 of July 15, 2010, with subsequent amendments and additions.

- Law no. 304/2022 regarding judicial organization, published in the Official Gazette of Romania no. 1104 of November 16, 2022.

- Law no. 78/2000 for the prevention, discovery and sanctioning of acts of corruption, published in the Official Gazette of Romania no. 219 of May 18, 2000, with subsequent amendments and additions.

- Decision of the Constitutional Court of Romania no. 417/2019, published in the Official Gazette of Romania no. 825 of October 10, 2019.

- Opinion no. 15 (2012) of the Consultative Council of European Judges regarding the specialization of judges adopted during the 13th plenary meeting of the CCJE (Paris, November 5-6, 2012). https://rm.coe.int/ccje-opinion-2012-no-15-on-the-specialisation-of-judges/16809f0078.

- The internal order regulation of the courts, approved by Decision no. 3243 of December 22, 2022, published in the Official Gazette of Romania no. 1254 of December 27, 2022.

- Explanation of reasons for the draft Law no. 304/2022 regarding judicial organization. https://www.cdep.ro/pls/proiecte/upl_pck2015.proiect?idp=20228.

ENFORCEMENT OF COURT DECISIONS AND OTHERS ENFORCEABLE TITLES RELATING TO MINORS

Claudia Roșu

Prof., PhD, Hab. Dr., West University of Timișoara

Abstract: The article analyzes the legal provisions related to the execution of court decisions and other enforceable titles related to minors.
Due to the specificity of such judgments and enforceable titles, the legislator had to provide special provisions, which take into account the situation of minors, the fact that they must be protected and not allow excessive enforcement.
Precisely for this reason, a representative of the general direction of social assistance and child protection will be present when the execution is carried out and, when necessary, a psychologist.
All those involved in enforcement involving minors must exercise special care and attention, as minors are vulnerable, impressionable, and further trauma must be avoided.

Keywords: enforced execution, minors, court decisions, enforceable titles, the bailiff.

1. Preliminarii.

Executarea hotărârilor judecătorești și a altor titluri executorii referitoare la minori face parte din titlul *Executarea silită a altor obligații de a face sau a obligațiilor de a nu face*.

Dispozițiile comune ale obligațiilor de a face sau de a nu face sunt prevăzute în art. 903-909 C. proc. civ.

Aceste dispoziții sunt aplicabile în cazul executării silite în natură a obligațiilor de a face sau de a nu face în temeiul unui titlu executoriu. Dacă prin titlul executoriu creditorul a fost autorizat ca, pe cheltuiala debitorului, să execute el însuși ori să facă să fie executată obligația de a face sau, după caz, să înlăture ori să ridice ceea ce debitorul a făcut cu încălcarea obligației de a nu face, nu mai este necesară obținerea unui nou titlu executoriu prin care să se stabilească despăgubirile datorate de debitor sau, după caz, contravaloarea lucrărilor necesare restabilirii situației anterioare încălcării obligației de a nu face. În aceste din urmă cazuri, sumele respective se determină pe bază de expertiză sau de alte documente justificative de către executorul judecătoresc, care va avea în vedere obligațiile susceptibile de executare silită[1].

În cauze atât de delicate privitoare la executarea hotărârilor judecătorești referitoare la minori, CEDO consideră foarte dificil de acceptat că procedura de executare ordinară, aplicabilă în orice speță civilă, poate să fie aplicată întocmai și în aceste cauze. Astfel, se consideră că faptele din astfel de cauze implică o abordare mai sensibilă pentru a asigura punerea în executare a unor astfel de drepturi. În acest sens, au fost prevăzute în noul Cod de procedură civilă reguli speciale pentru executarea unor astfel de hotărâri, luându-se în considerare recomandările CEDO referitoare la asistența serviciilor sociale sau a unui psiholog, aplicarea de sancțiuni și termene de executare[2].

[1] C. Roșu, *Drept procesual civil. partea specială, Ediția 12,* Editura C. H. Beck, București, 2023, p. 378.
[2] Al. Dimitriu, în Gh. Piperea, C. Antonache, P. Piperea, Al. Dimitriu, I. Sorescu, M. Piperea, Al. Rățoi, *Codul de procedură civilă. Comentarii și explicații*, Editura C. H. Beck, București, 2019, p. 1700.

2. Executarea hotărârilor și a altor titluri executorii referitoare la minori[3].

Executarea hotărârilor judecătorești și a altor titluri executorii referitoare la minori este reglementată în art. 910-914 C. proc. civ.

În categoria titlurilor executorii referitoare la minori, este inclus și acordul parental încheiat prin înscris autentificat cu ocazia divorțului sau ulterior acestui moment, în care, exercitând împreună autoritatea părintească, părinții se înțeleg cu privire la aspecte cum sunt: stabilirea locuinței copilului, modalitatea de păstrare a legăturilor personale cu minorul ale părintelui cu care acesta nu locuiește, precum și alte măsuri asupra cărora părinții pot să dispună în condițiile art. 375 alin. 2 C. civ. (stabilirea contribuției părinților la cheltuielile de creștere, educare și învățătură și pregătire profesională a copiilor).

Datorită specificului unor astfel de hotărâri și titluri executorii, legiuitorul a trebuit să prevadă dispoziții speciale, care să țină cont de situația minorilor, de faptul că aceștia trebuie protejați și să nu permită forțarea executării silite.

Domeniul de aplicare îl constituie și măsurile privitoare la minori prevăzute într-un titlu executoriu, cum sunt stabilirea locuinței minorului, darea în plasament, înapoierea minorului de către persoana care îl ține fără drept, exercitarea dreptului de a avea legături personale cu minorul, precum și alte măsuri prevăzute de lege.

În aceste cazuri, executorul judecătoresc va trimite părintelui sau persoanei la care se află minorul încheierea de încuviințare a executării împreună cu o somație în care îi va comunica acesteia data la care să se prezinte împreună cu minorul la sediul său ori în alt loc stabilit de executor, în vederea preluării acestuia de către creditor. Executorul, după caz, îi va pune în vedere părintelui sau persoanei la care se află minorul, să permită celuilalt părinte să își exercite dreptul de a avea legături personale cu minorul, potrivit programului stabilit în titlul executoriu.

Dacă debitorul nu se va conforma somației executorului, acesta, la cererea creditorului, va sesiza instanța de executare pentru a se aplica o penalitate.

În cazul în care în termen de o lună de la comunicarea încheierii de plată a penalității, debitorul nu execută obligația sa, executorul judecătoresc va proceda la executarea silită.

Pentru a diminua trauma pe care o poate suferi minorul, executarea se va efectua în prezența unui reprezentant al direcției generale de asistență socială și protecție a copilului și, când acesta apreciază că este necesar, a unui psiholog desemnat de aceasta. Prezența psihologului nu este necesară dacă reprezentantul direcției are această calificare.

La solicitarea executorului judecătoresc, agenții forței publice sunt obligați să își dea concursul la executare, în condițiile legii.

Nu este permis niciunei persoane să bruscheze minorul sau să exercite presiuni asupra lui pentru a se realiza executarea.

Dacă executorul constată că însuși minorul refuză în mod categoric să îl părăsească pe debitor sau manifestă aversiune față de creditor, va întocmi un proces-verbal în care va consemna constatările sale și pe care îl va comunica părților și reprezentantului direcției generale de asistență socială și protecție a copilului.

Reprezentantul direcției generale de asistență socială și protecție a copilului va sesiza instanța competentă de la locul unde se află minorul, care este judecătoria, pentru ca aceasta să dispună, în funcție de vârsta copilului, un program de consiliere psihologică, pentru o perioadă ce nu poate depăși 3 luni. Cererea se soluționează de urgență în camera de consiliu, prin încheiere nesupusă niciunei căi de atac, pronunțată cu citarea părinților și, după caz, a persoanei la care se află copilul. Dispozițiile legale privind ascultarea copilului rămân aplicabile.

[3] Idem, p. 381.

Aceasta înseamnă că, dacă copilul a împlinit vârsta de 10 ani, este obligatorie audierea acestuia.

La finalizarea programului de consiliere, psihologul numit de instanță va întocmi un raport pe care îl va comunica instanței, executorului judecătoresc și direcției generale de asistență socială și protecție a copilului.

În literatura juridică s-a considerat întemeiat că nu se dispune și o soluție de reevaluare pentru situația în care raportul psihologic dispune, de pildă, că interesul general al minorului este acela de a rămâne alături de debitor, iar acesta nu prezintă nici un pericol pentru creșterea și educarea normală a minorului[4].

După primirea raportului psihologului, executorul va relua procedura executării silite.

Dacă și în cursul acestei proceduri, executarea nu va putea fi realizată din cauza refuzului minorului, creditorul poate sesiza instanța competentă de la locul unde se află minorul în vederea aplicării unei penalități.

Pentru a-l determina pe debitor să înceteze actele de opunere, dacă acesta nu își îndeplinește obligația, penalitatea stabilită de instanță va curge până la momentul executării, dar nu mai mult de 3 luni de la comunicarea încheierii de aplicare a penalității.

În cazul în care debitorul nu își îndeplinește obligația în termenul de 3 luni de la comunicarea încheierii de aplicare a penalității, precum și atunci când debitorul este de rea-credință și ascunde minorul, executorul judecătoresc va consemna acest fapt și va sesiza de îndată parchetul de pe lângă instanța de executare în vederea începerii urmăririi penale, pentru săvârșirea infracțiunii de nerespectare a hotărârii judecătorești.

Despre modul de îndeplinire a obligațiilor referitoare la minori, executorul judecătoresc va încheia un proces-verbal.

3. Exemplificare practică privitoare la executarea hotărârilor judecătorești referitoare la minori.

3.1.Contestație la executare respinsă ca neîntemeiată[5].

Prin cererea înregistrată pe rolul Judecătoriei Sectorului 1 București contestatoarea A. A. în contradictoriu cu intimatul B. B. a formulat contestație la executare prin care a solicitat anularea executării silite și a actelor de executare ce fac obiectul dosarului de executare nr. X/2018 aflat pe rolul E. E. și M. P. și suspendarea executării silite, cu cheltuieli de judecată.

În motivare a arătat că din relația foștilor soți s-au născut minorii L. A., la data de 23.01.2015 și L. E., la data de 17.10.2012 în Franța.

Prin sentința civilă nr. 882/30.04.2018 pronunțată de Tribunalul București, definitivă prin decizia civilă nr. 378/09.08.2018 pronunțată de Curtea de Apel București s-a dispus înapoierea minorilor în Franța, de unde plecaseră însoțiți de reclamanta, mama lor, predarea de către aceasta a pașapoartelor minorilor în scopul trecerii frontierei și suportarea de către contestatoare a costurilor efectuate de pârât pentru a obține înapoierea copiilor.

Reclamanta a precizat că înțelege să invoce necompetența teritorială a executorului judecătoresc, a instanței de executare care a încuviințat executarea și inadmisibilitatea executării silite însăși.

Aceasta a susținut că, întrucât domiciliul său din actul de identitate este în mun. Târgoviște, în mod nelegal s-a sesizat un executor judecătoresc din circumscripția Curții de Apel București, iar încuviințarea executării s-a dat de către Judecătoria Sectorului 1 București.

---

[4] G. Răducan, în G. Boroi (coordonator), *Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole, Vol. II. Art. 527-1133,* Editura Hamangiu, București, 2013, p. 427.

[5] Decizia civilă nr. 1310/A/2021 pronunțată de Tribunalul București, Secția a III-a civilă, http://www.rolii.ro/hotarari/60caaa01e49009e4100000c3

A menționat că minorii au dublă cetățenie, româno-franceză, sunt de mai bine de un an în România, la domiciliul mamei, înscriși la o unitate de învățământ încadrată în sistemul francez, pe cale de consecință nu există interes în returnarea lor în Franța, iar executarea este și lipsită de obiect din perspectiva faptului că s-a dorit executarea, copiii au fost duși în Franța de către mamă dar intimatul, tatăl, nu a dorit să-i ia.

A mai precizat că plecarea sa în România cu copiii s-a realizat cu acordul instanțelor franceze, că prin executarea silită se încalcă hotărârile acestor instanțe și se urmărește preluarea de către tată a minorilor cu toate că aceștia manifestă frică și refuz, fiind speriați de violențele la care au luat parte, exercitate de tată împotriva mamei și chiar și a lor.

Reclamanta a susținut că minorii au stabilită locuința la mamă, iar preluarea este o măsură abuzivă, contrară interesului superior al acestora.

În fine, a relatat că de-a lungul timpului și relației celor doi, intimatul a avut o conduită agresivă, violentă, dominantă, nu a sprijinit-o pe mamă în viața personală și profesională și nu s-a implicat în creșterea copiilor, fiind rece și dur chiar și cu aceștia.

În anul 2017, reclamanta a plecat cu minorii în România, unde a fost relocată cu serviciul, anunțându-l pe pârât printr-o scrisoare recomandată.

A susținut că a efectuat demersurile necesare la autoritățile franceze pentru a le aduce la cunoștință plecarea și a primit acordurile necesare.

Prin întâmpinare intimatul a solicitat respingerea ca neîntemeiată a contestației.

A precizat că în anul 2016 părțile s-au separat în fapt, iar reclamanta a locuit cu copiii la o adresă din Franța, conform hotărârii TPI Bobigny nr. 16 prin care s-a stabilit ca părinții să exercite împreună autoritatea părintească asupra copiilor, aceștia să locuiască la mamă fără însă a le putea fi schimbată locuința fără acordul ambilor părinți, iar tatăl să beneficieze de un program de vizită, pe care mama să-l respecte.

A susținut că de la data despărțirii, reclamanta a intervenit în relația tatălui cu copiii, motiv pentru care între părinți au apărut numeroase discuții.

A mai precizat că în anul 2017 reclamanta l-a anunțat că pleacă în România cu copiii pentru că a fost delegată de angajator; intimatului nu i-a fost adusă la cunoștință adresa unde a locuit cu copiii în țară, motiv pentru care acesta a pierdut contactul cu minorii pentru aproximativ un an.

Având în vedere cele petrecute și imposibilitatea de a contacta minorii sau de a lua la cunoștință unde se află, pârâtul a formulat o acțiune având ca obiect răpirea internațională de minori, dosar în care s-a pronunțat sentința civilă nr. 882/30.04.2018 a Tribunalului București, rămasă definitivă, prin care s-a dispus returnarea copiilor în Franța, fixarea unui termen de înapoiere a minorilor de 7 zile de la comunicarea hotărârii, sub sancțiunea plății de către debitoare a unei amenzi civile de 12.500 lei în favoarea statului, obligarea debitoarei la predarea pașapoartelor minorilor, a documentelor de călătorie și autorizarea creditorului la preluarea acestora și suportarea de către debitoare a spezelor procesului de răpire.

Pârâtul a precizat că toate criticile acesteia sunt nefondate și a arătat că limitele creanței din titlul executoriu (sentința civilă nr. 882/30.04.2018 a Tribunalului București) sunt bine delimitate obligațiile pe care le avea de îndeplinit contestatoarea sunt clare și precise, cuprinse în sentință, însă contestatoarea nu le-a executat de bunăvoie.

Prin sentința civilă nr. 7134/2019 s-a respins contestația ca fiind neîntemeiată.

Pentru a pronunța această soluție, instanța a reținut următoarele:

În fapt, din relația părților s-au născut minorii L. A., la data de 23.01.2015 și L. E., la data de 17.10.2012 în Franța, copiii având dublă cetățenie, română și franceză.

În urma unor neînțelegeri ivite între părți, contestatoarea a părăsit teritoriul francez și s-a relocat în România, București, cu minorii, aceasta beneficiind de o delegare la BNP Paribas.

Minorii sunt înscriși la Liceul Francez A___ de Noailles.

Prin sentința civilă nr. 882/30.04.2018 pronunțată de Tribunalul București, definitivă prin decizia civilă nr. 378/09.08.2018 pronunțată de Curtea de Apel București s-a admis cererea pârâtului de înapoiere a minorilor în Franța, s-a fixat un termen de înapoiere de 7 zile de la comunicarea hotărârii, sub sancțiunea plății de către debitoare a unei amenzi civile de 12.500 lei în favoarea statului român, a fost obligată debitoarea la predarea pașapoartelor minorilor, a documentelor de călătorie, iar în caz de refuz a fost obligată să-și dea concursul pentru eliberarea documentelor de călătorie.

De asemenea, s-a dispus suportarea de către contestatoare a spezelor de călătorie, de reprezentare în judecată a pârâtului și a cheltuielilor ocazionate cu localizarea copiilor și înapoierea acestora.

Prin încheierea din data de 29.11.2018 s-a dispus deschiderea dosarului de executare nr. X/2018 pe rolul B. G. și Asociații.

Prin încheierea din data de 05.12.2018 s-a dispus încuviințarea executării silite împotriva contestatoarei, în temeiul titlului executoriu reprezentat de sentința civilă nr. 882/30.04.2018 pronunțată de Tribunalul București de către Judecătoria Sectorului 1 București în dosarul nr. Y/299/2018.

Contestatoarea a fost somată la data de 14.12.2018 să execute obligațiile din titlu, fixându-se data de 07.01.2019 pentru întâlnirea cu intimatul la sediul B. G. în vederea predării copiilor, a actelor și a plății sumelor datorate.

Prin procesul-verbal încheiat la data de 07.01.2019 s-a arătat că la data și ora fixate în vederea îndeplinirii obligații, la sediul B. G. s-au prezentat părțile, însoțite de apărători iar contestatoarea a venit cu minorii.

Din observațiile executorului, minorii au avut o relație bună cu tatăl, au comunicat cu acesta, iar între părți nu au existat conflicte. Fiind întrebați dacă doresc să plece în Franța, minorii nu au refuzat, ci au răspuns „un pic”.

În ceea ce privește obligația de predare a pașapoartelor, contestatoarea nu a executat-o, arătând că nu-și amintește unde se află actele deoarece aceasta locuiește și în București și în Dâmbovița, și nu știe unde sunt. A mai precizat că la nevoie acestea pot fi depuse și la Ambasada Franței și că va anunța în termen de 3 zile o dată și o oră la care se va prezenta în vederea emiterii unor acte noi dacă pe cele inițiale le-a rătăcit.

Întrevederea s-a amânat pentru data de 23.01.2019.

La data de mai sus, conform procesului-verbal încheiat de executor, s-au prezentat aceleași persoane.

Contestatoarea nu a depus documentele de călătorie ale minorilor invocând că nu a avut timpul necesar să le caute la locuințele din Târgoviște, unde sunt, probabil, rătăcite.

În privința interacțiunii dintre minori și pârât, aceasta a fost una normală, copiii s-au jucat cu tatăl și au purtat discuții în limba franceză.

Întrebată fiind, contestatoarea a refuzat să răspundă dacă va proceda la predarea copiilor, aceasta a arătat că va face demersurile necesare pentru a se deplasa cu copiii în Franța în vacanța de primăvară a minorilor, fără a oferi alte detalii.

În acel moment, executorul i-a întrebat pe minori dacă doresc să plece cu tatăl în Franța și copiii au arătat că nu doresc să plece dacă plecarea e definitivă, adică „de tot”.

Față de răspunsul copiilor, executorul judecătoresc, asemenea reprezentantului D. G. A. S. P. C. Sect. 4, a apreciat necesară includerea copiilor într-un program de consiliere psihologică de specialitate.

În fine, prin procesul-verbal încheiat la data de 01.03.2019, după vacanța minorilor și după expirarea termenului până la care contestatoarea s-a obligat să predea actele, executorul a atestat neexecutarea obligației de depunere a documentelor de călătorie ale minorilor de către contestatoare, atât la sediul sau la dispoziția pârâtului, cât nici la Ambasadă.

În dovedirea motivelor sale, contestatoarea a arătat că aceasta a cumpărat bilete și s-a deplasat cu minorii în Franța în data de 21.08.2018.

Aceasta nu a putut produce niciun alt fel de dovezi relative la contactarea pârâtului pentru preluarea minorilor la data arătată, în Franța (corespondență, mesaje, apeluri telefonice) și nu a făcut dovada concursului său la executare pe perioada executării silite demarate în dosarul nr. X/2018, după cum reiese din consemnările executorului judecătoresc, care nu au fost combătute de niciun fel de probe.

În drept, potrivit art. 712 alin. 1 Cod procedură civilă „Împotriva executării silite, a încheierilor date de executorul judecătoresc, precum și împotriva oricărui act de executare se poate face contestație de către cei interesați sau vătămați prin executare. De asemenea, se poate face contestație la executare și în cazul în care executorul judecătoresc refuză să efectueze o executare silită sau să îndeplinească un act de executare silită în condițiile legii".

Instanța, cu prioritate, a soluționat apărările contestatoarei, relative la necompetența executorului judecătoresc și a Judecătoriei Sectorului 1 București ca instanță care a încuviințat executarea silită.

Pe acest aspect, arată că din relațiile depuse la dosarul cauzei și din chiar regulatorul de competență pronunțat de Înalta Curte de Casație și Justiție (cu ocazia soluționării conflictului negativ de competență ivit între Judecătoria Sectorului 1 București și Judecătoria Târgoviște cu privire la cererea de suspendare provizorie a executării silite) reiese că domiciliul contestatoarei la data începerii executării silite se afla în București, unde aceasta împreună cu minorii s-au mutat la revenirea din Franța.

Contestatoarea lucrează la sucursala BNP Paribas București și minorii sunt înscriși din vara anului 2018 la Liceul Francez A___ de Noailles.

Potrivit art. 651 alin. 1 Cod procedură civilă „Instanța de executare este judecătoria în a cărei circumscripție se află, la data sesizării organului de executare, domiciliul sau, după caz, sediul debitorului, în afara cazurilor în care legea dispune altfel."

În contextul în care s-a reținut că domiciliul contestatoarei la data începerii executării silite se afla în București, respectiv în sectorul 1, instanța a reținut că apărările referitoare la necompetența executorului judecătoresc și a Judecătoriei Sectorului 1 București sunt nefondate și urmează a fi respinse ca atare.

Cu privire la excepția inadmisibilității, motivate de contestatoare prin faptul executării voluntare la data de 21.08.2019, precum și în raport de interesul superior al minorilor de a rămâne lângă mamă, fiind speriați de tatăl care, anterior, a exercitat violențe și abuzuri asupra acestora, instanța arată următoarele:

Din probatoriul administrat la dosar nu rezultă executarea benevolă a obligației.

Pe de o parte deoarece nici la data judecății minorii nu sunt alături de tată în Franța, conform dispoziției din sentința civilă nr. 882/2018 pronunțată de Tribunalul București, pe de altă parte deoarece din ansamblul demersurilor contestatoarei și ca efect al rămânerii constante în pasivitate, aceasta nu a probat intenția de executare.

În concret, la chemările la sediul executorului judecătoresc și la interpelările acestuia, contestatoarea nu s-a arătat niciodată dornică să execute obligația principală, de predare a minorilor, refuzând să răspundă la întrebări, refuzând să încurajeze minorii să accepte plecarea cu tatăl și invocând diverse motive nefondate pentru care nu a putut prezenta nici documentele de călătorie ale copiilor, fapt ce face imposibilă trecerea frontierei.

Suplimentar, prin toate apărările făcute în prezenta cauză, omițând faptul că titlul executoriu este o hotărâre judecătorească și legea nu permite invocarea motivelor de fapt sau de drept care puteau fi opuse în cursul judecății, contestatoarea a susținut în mod repetat că executarea silită este nelegală și chiar periculoasă, deoarece încalcă interesul superior al minorilor.

A susținut că din actele depuse la dosar apreciază că a dovedit violențele la care aceasta și minorii au fost supuși în Franța, a susținut că minorii refuză să meargă cu tatăl și să interacționeze cu acesta și chiar se tem de el și a arătat că predarea copiilor către pârât este periculoasă pentru minori, motiv pentru care executarea silită le încalcă grav drepturile acestora și principiul ocrotirii interesului superior al acestora.

Față de cele de mai sus, instanța apreciază că prin refuzul său direct și expres de executare, coroborat cu apărările făcute în cauză, cu conduita pe parcursul executării silite, prin care în mod indirect contestatoarea a lăsat să se înțeleagă refuzul și chiar opoziția sa la executare, reclamanta a arătat că nu dorește punerea în executare a hotărârii și predarea minorilor.

În apărare, aceasta a depus la dosar și dovada achiziționării unor bilete de avion pentru o călătorie în Franța în 21.08.2018 împreună cu minorii, dar probatoriul nu a fost completat cu dovada contactării pârâtului, a notificării acestuia cu privire la ajungerea în țară și intenția de predare a copiilor.

Chiar mai mult, a susținut că acesta „nu a vrut să ia copiii", fără a produce dovezi în acest sens, în vreme ce eforturile pârâtului de punere în executare a hotărârii probează contrariul, și anume lupta acestuia pentru recuperarea copiilor și a relației sale cu aceștia.

În ceea ce privește susținerile contestatoarei, referitoare la netemeinicia pe fond a sentinței civile nr. 882/30.04.2018 pronunțată de Tribunalul București, instanța apreciază că acestea sunt inadmisibile, deoarece în realitate se tinde la contestarea titlului, care reprezintă o hotărâre judecătorească definitivă, ce nu mai poate fi contestată.

Așadar, apărările acesteia referitoare la violențele petrecute, traumele psihice și periculozitatea predării minorilor către pârât nu pot fi analizate de instanță, în procedura contestației la executare.

Apărările au fost analizate de instanța care a dispus asupra răpirii minorilor și a oportunității returnării acestora la tată în Franța, cu autoritate de lucru judecat, prin sentința civilă nr. 882/30.04.2018 pronunțată de Tribunalul București.

În prezenta procedură, ceea ce instanța de executare verifică, este numai legalitatea efectuării actelor de executare și a executării silite însăși, mai ales în contextul în care executarea se desfășoară în temeiul unui titlu executoriu care este o hotărâre judecătorească.

Pentru motivele de mai sus, instanța nu poate ține seama de apărările legate de temeinicia și oportunitatea executării invocate de contestatoare.

Cu privire la inadmisibilitatea executării deoarece se încalcă deciziile instanțelor franceze, instanța arată că, în succesiunea litigiilor dintre părți, la data de 30.04.2018, a intervenit sentința civilă nr. 882 pronunțată de Tribunalul București, care a constatat cu titlu definitiv că în contextul situației juridice a părților și a minorilor, plecarea reclamantei din Franța, însoțită de copii, a fost una ilicită.

Sentința civilă sus-arătată, care a analizat exact criticile pe care în prezent contestatoarea le reia, a rămas definitivă și se bucură de autoritatea și puterea lucrului judecat conform legii civile române, a fost pusă în executare, și face obiectul dosarului nr. X/2018 pe rolul B. G. și Asociații, iar ceea ce se analizează în prezenta contestație este executarea însăși a acelei hotărâri.

Instanța de executare nu are posibilitatea legală să intervină asupra acelei hotărâri judecătorești, să-i constate nelegalitatea implicit invocată de contestatoare, prin faptul încălcării hotărârilor instanțelor franceze și să le cenzureze, această solicitare fiind inadmisibilă.

În raport de motivele mai sus expuse, instanța va respinge contestația la executare, astfel cum a fost completată, ca neîntemeiată.

În contextul pierderii procesului de către contestatoare, care nu și-a dovedit pretențiile, în temeiul art. 453 și urm. C. proc. civ. , instanța va respinge cererea sa de obligare a intimatului la plata cheltuielilor de judecată ca neîntemeiată.

Ca efect al câștigării de către intimat a procesului, în baza aceloraşi dispoziții legale, instanța obliga contestatoarea în favoarea acestuia la plata cheltuielilor de judecată în cuantum total de 6.000 lei achitați conform fact. ZRP-2008 nr. /05.06.2019.

În fine, tot în considerarea soluției date pe fondul cauzei pe capătul principal de cerere, contestatoarea urmează să fie obligată la plata sumei de 569 lei reprezentând contravaloarea fotocopierii dosarului de executare nr. X/2018.

În opinia noastră, instanța de fond a pronunțat o hotărâre legală şi temeinică, deoarece un titlu executoriu reprezentat de o hotărâre judecătorească nu poate repune în discuție aspecte de fapt și de drept referitoare la legalitatea emiterii titlului. De aceea, în contestația la executare se pot invoca doar motive care se referă la modul de executare silită.

În cauză, însă, nu s-au dovedit încălcări ale felului în care s-a realizat executarea silită.

Prin cererea de apel depusă contestatoarea a solicitat anularea sentinței și admiterea contestației în totalitate.

În motivare a arătat, în esență, că instanța a motivat excepțiile invocate de apelantă în cererea introductivă în mod lacunar, prin unirea lor cu fondul și nu a motivat restul aspectelor invocate.

Apreciază că instanța a acționat cu rea-credința deoarece nu a reținut în mod corect care sunt împrejurările în care s-a relocat în țară, împreună cu minorii.

Executorul a refuzat timp de o oră să consemneze poziția minorilor și a făcut-o doar la insistențele apărătorului. De asemenea, a refuzat inițial să inițieze procedura de consiliere psihologică iar după ce aceasta s-a realizat, apreciază că față de refuzul minorilor este un abuz ca executorul să continue executarea.

În plus, față de invocare de către judecătorie a excepției necompetenței teritoriale în cazul suspendării provizorii, executorul judecătoresc nu mai este competent să realizeze executarea.

Consideră că executorul a exercitat presiuni asupra minorilor pentru aducerea la îndeplinire a executării, că și-a depășit atribuțiile și și-a asumat calitatea de psiholog la întâlnirea avută; de asemenea nu a consemnat toate aspectele și opiniile.

A solicitat în acest sens audierea psihologului prezent la 23.01.2019 din partea D. G. A. S. P. C. Sector 4 și depunerea de către executor a înregistrării întâlnirii, având în vedere că existau camere de monitorizat în încăpere, dar asupra acestora instanța nu s-a pronunțat ci a respins probele per ansamblu și nu a motivat de ce a respins contestația împotriva procesului verbal din data de 23.01.2019.

Instanța trebuia să aibă în vedere și încheierea din 05.04.2019 pronunțată de Judecătoria Sector 1 în dosar nr. … prin care minorii au fost obligați la consiliere și nu să desconsidere dispozițiile definitive ale altei instanțe.

Prin constatările sale instanța și-a desconsiderat propria constatare, motivare și decizie prin care a pronunțat suspendarea contestației la executare în data de 24.06.2019.

Față de aceste aspecte reiese că nu există o stare de pasivitate a apelantei în condițiile în care s-a prezentat de fiecare dată la executor, a răspuns pozitiv tuturor notificărilor de prezentare, deci aserțiunile instanței cu privire la contrariul acestora nu au suport probatoriu și motivat.

Instanța a desconsiderat probele care dovedesc că au fost exercitate violențe verbale și fizice de către intimat, probate cu înscrisuri, sentințe, rapoarte psihologice. S-a arătat că i-a fost respins probatoriul solicitat. De asemenea i s-a respins solicitarea de amânare a cauzei până la definitivarea consilierii psihologice, care nu se realizează de mai bine de jumătate de an.

În ce privește afirmația instanței că nu ar fi probat intenția sa de a preda copiii, apelanta arată că a menționat că este imposibil ca minorii să rămână în Franța oricât ar fi dispus instanțele române în dosarul nr…./3/2018 deoarece în Franța intimatul are doar un program de vizitare deci acesta nu avea cum să preia copiii decât în perioada de vacanță iar apelanta nu avea cum să stea în Franța pentru că nu are acolo serviciul, fiind detașată în România.

În ce privește excepțiile invocate arată următoarele:

Executorul nu era competent teritorial deoarece domiciliul mamei este în Târgoviște. Mai mult, în ce privește cererea de suspendare executare silită, instanța și-a declinat competența în favoarea Judecătoriei Târgoviște într-un moment în care instanța supremă nu se pronunțase asupra competenței.

Este inadmisibilă executarea silită deoarece prin aceasta se încalcă decizia instanțelor din Franța și pentru că și-a îndeplinit de bunăvoie obligația.

Instanța nu s-a pronunțat asupra faptului că executarea silită ar fi lovită de nulitate absolută deoarece creanța nu este certă, lichidă sau exigibilă. Titlul menționează că minorii trebuie întorși în Franța, dar excede competenței instanței modalitatea în care li se va asigura minorilor ocrotirea părintească. Creanța nu mai este exigibilă deoarece și-a executat obligația în termenul prevăzut de instanță.

Încheierea de încuviințare a executării silite este nelegală deoarece, în primul rând instanța trebuia să îți verifice competența teritorială iar față de faptul că și-a îndeplinit obligația, aceasta trebuie anulată, nefiind o obligație certă, lichidă și exigibilă.

Consideră că și somația de aducere a minorilor la data de 07.01.2019 la sediul executorului este ilegală și netemeinică, deoarece minorii au fost duși în Franța, iar intimatul nu a făcut niciun gest de a-i vedea.

În ce privește suma de 6000 lei solicitată cu titlu cheltuieli de judecată consideră că este mult prea mare față de munca pe care apărarea a efectuat-o. Solicită respingerea acestor cheltuieli sau diminuarea lor.

Legat de cheltuielile de 569 lei solicitate pentru fotocopierea dosarului, contestă suma deoarece a achitat-o. Solicită să se emită o adresă la executor ca să se verifice dacă această sumă a fost achitată.

Analizând cererea de apel, tribunalul a reținut următoarele:

Așa cum a arătat și instanța de executare, prin regulatorul de competență emis în cadrul soluționării cererii de suspendare executare s-a reținut, cu putere de lucru judecat, că domiciliul contestatoarei, la data începerii executării silite se află în București.

De altfel, contestatoarea a și depus cererea sa la această instanță, dovadă că recunoaște competența teritorială a acestuia.

Mai mult, apelanta a declarat că locul ei de muncă este la Sucursala BNP Paribas București și că minorii sunt înscriși, din vara anului 2018, la Liceul Francez A___ de Noailles din București. Prin urmare, executarea silită trebuie să aibă loc în orașul în care apelanta și minorii își desfășoară activitățile și își petrece cea mai mare parte a timpului.

Sunt relevante și dispozițiile art. 652 alin. 1 pct. c, C. proc. civ., care arată că, în cazul executării silite a obligațiilor de a face/de a nu face, este competent executorul judecătoresc din circumscripția curții de apel unde urmează să se facă executarea.

De asemenea Decizia nr. 51/2011 a Î. C. C. J. a lămurit că domiciliul, din punct de vedere procesual, este acela pe care persoana și l-a stabilit în fapt, în localitatea și unde trăiește.

Apreciind că în mod întemeiat s-a respins această excepție, tribunalul va respinge ca neîntemeiat acest motiv de apel.

În ce privește excepția inadmisibilității executării silite.

Susține această excepție, în primul rând pe motiv că și-a îndeplinit obligațiile impuse de titlul. De asemenea, prin prisma acestui aspect arată că nu e îndeplinită nici condiția exigibilității creanței.

Cu toate acestea, niciuna din obligațiile stabilite în titlu nu au fost executate la aproape 3 ani de la emiterea hotărârii.

Tot în susținerea acestei excepții, apelanta arată că titlul executoriu vine în contradicție cu Ordonanța nr. 16/___ prin care s-a respins solicitarea intimatului de întoarcere a minorilor pe teritoriul Franței și cererea apelantei de modificare a exercitării autorității părintești și a dreptului de vizită.

Critica de mai sus nu are însă nicio legătura cu valabilitatea formelor de executare, fiind invocate și în dosarul nr…./3/2018 și analizate la pronunțarea titlului executoriu. Toate aceste aspecte au legătura cu fondul titlului iar reluarea acestora în cadrul unei contestații este inadmisibilă.

Apreciază că nu există o creanță lichidă deoarece în titlu nu se menționează în ce mod se va exercita ocrotirea părintească în Franța, în condițiile în care domiciliul minorilor este stabilit la mamă.

În cauză există o creanță lichidă, conform art. 663 C. proc. civ., deoarece obiectul ei este determinat în privința celor trei obligații puse în sarcina apelantei: înapoierea minorilor în Franța, predarea pașapoartelor minorilor și suportarea spezelor de călătorie, de reprezentare în judecată a debitorului, a cheltuielilor ocazionate cu localizarea copiilor și înapoierea acestora.

Sentința executorie a tratat toate aceste aspecte, reluate în mod inadmisibil de debitoare în faza de executare, arătând că în speță se pune în discuție răpirea minorilor, că înapoierea acestora la reședința obișnuită are semnificația înapoierii la locul unde aceștia au locuit anterior deplasării și neînapoierii ilicite și nu înapoierea la o adresă anume, conform accepțiunii oferite de art. 10 si art. 11 alin. 1 din Regulamentul CE nr. 2201/2003 și a art. 3 din Convenția de la Haga.

Mai mult, tot din considerentele titlului rezultă că la data emiterii nu exista o hotărâre a autorităților franceze de exercitare exclusivă a autorității de către mamă, ci, doar o hotărâre judecătorească, nedefinitivă, prin care se stabilea domiciliul minorilor la mamă și că aceasta nu îi conferea dreptul de a decide o schimbare unilaterală a domiciliul copiilor fără acordul prealabil al tatălui sau a unei hotărâri judecătorești definitive care să statueze în acest sens.

Legat de capătul de cerere prin care se solicită anularea încheierii de încuviințare executare silită.

Apelanta consideră că această încheiere trebuie anulată deoarece instanța nu și-a verificat competența, că titlul executoriu a fost dus la îndeplinire și că nu există o creanță certă, lichidă și exigibilă.

În motivările de mai sus s-a reținut că debitoarea nu și-a îndeplinit obligațiile stabilite prin titlul, obligații care reprezintă creanțe certe, lichide și exigibile, deci alegațiile nu sunt susținute de probe.

Nici faptul că instanța de executare nu a invocat excepția de necompetență nu atrage nulitatea încheierii, având în vedere că ea poate să fie invocată de partea interesată în cadrul unei contestații la executare.

Cu privire la anularea somației emise de executor.

Conform dispozițiilor art. 712 C. proc. civ., o somație, care nu este în fapt un act de executare sau o încheiere emisă de executor, nu poate să fie atacată cu o contestație la executare.

Anularea încheierii de stabilire a cheltuielilor de judecată.

În acțiunea principală apelanta a solicitat anularea încheierii pe motiv că obligația a fost executată de bună voie iar cheltuielile au fost efectuate cu rea-credință.

Critica nu poate să fie reținută deoarece în speță nu există o executare benevolă dovedită.

Solicitarea de anulare a procesului verbal din data de 23.01.2019.

Apelanta a afirmat că executorul a încălcat dispozițiile art. 911 alin. 4 C. proc. civ. și Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului[6] și că a efectuat procedura cu depășirea competențelor sale, asumându-și calitatea de psiholog.

În situația în care executorul a efectuat acte prin care a bruscat minorii, partea interesată ar fi avut posibilitatea să formuleze plângeri penale cu privire conduita sau la modul în care se desfășoară executarea, dar aceste aspecte nu atrag nulitatea procesului-verbal.

Nulitățile sunt strict prevăzute de dispozițiile în materie; nu orice nemulțumire a părții poate să atragă aplicarea sancțiunii.

Nici faptul că executorul nu a ținut cont de poziția minorilor nu este de natură să ducă la înlăturarea actului de executare; trebuie reținut și faptul că în speță este vorba de executarea unei hotărâri de răpire minori, aspect care presupune atenție sporită și o anumită opoziție din partea debitorului și a minorilor, dar aceste lucruri nu înseamnă că nu se va respecta titlu executoriu sau că acesta nu va fi pus în executare.

Legat de nulitatea încheierii de stabilire a cheltuielilor suplimentare de executare silită, emisă la data de 12.02.2019.

În cadrul titlului executoriu s-a dispus suportarea de către apelantă a spezelor de călătorie, de reprezentare în judecată a pârâtului și a cheltuielilor ocazionate cu localizarea copiilor și înapoierea acestora.

La data de 14.12.2018 s-a emis prima încheieri de stabilire a cheltuielilor de executare, fiind menționată suma de 2380 lei cu titlu onorar executor.

În data de 08.02.2019 intimatul a depus o cerere în care arată că solicită punerea în executare a dovezilor cheltuielilor de judecată suportate în dosarul nr……./3/2018.

Prin încheierea nouă s-a arătat că se suplimentează cheltuielile de executare cu suma de 12.552, 27 euro onorariu avocat și cheltuieli suportate de creditor, 238 lei emitere adrese poprire și 178,50 lei comunicări cu agent.

Apelanta a criticat aceste cheltuieli pe motiv că executorul a acordat mai multe cheltuieli decât cele dispuse de instanța, unele neavând legătură cu executarea.

Consideră că operațiunile descrise în facturi nu se referă la activitatea de reprezentare judecătorească și că instanța le-a acordat doar pe acestea.

Prin încheierea din data de 05.12.2018 dată de Judecătoria sector 1 București s-a încuviințat executarea silită a celor trei obligații cuprinse în titlu executoriu, prin urmare și pentru achitarea spezelor de călătorie, de reprezentare în judecată a creditorului și a cheltuielilor ocazionate cu localizarea copiilor și înapoierea acestora.

În fapt, în cadrul executării s-au stabilit cheltuieli de executare minime iar suma la care se referă apelanta, chiar dacă este menționată în mod greșit ca fiind vorba de cheltuieli suplimentare, este creanța cuprinsă în titlul executoriu, cu titlu speze de călătorie, reprezentare în judecată și cheltuieli ocazionate cu localizarea copiilor și înapoierea acestora.

Din analiza înscrisurile depuse rezultă că acestea au legătură cu dispozițiile titlului executoriu și vizează demersurile făcute de creditor pentru înapoierea minorilor în Franța.

Sumele sunt dovedite cu înscrisuri valabile și valorile nu sunt disproporționate față de munca depusă și față de perioada de când se încearcă punerea în executare.

Diminuare cheltuielilor de judecată.

[6] Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului a fost republicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 159 din 5 martie 2014.

Prin sentința atacată apelanta a fost obligată la plata unor cheltuieli de judecată în cuantum de 6000 lei iar aceasta apreciază că este prea mare față de munca pe care apărarea a efectuat-o.

În primul rând tribunalul reține că valoarea acestor cheltuieli a fost redusă de instanța de executare.

Apoi, la stabilirea acestui onorariu trebuie să se țină cont de obiectul acțiunii, de gradul de complexitate al cauzei - e vorba de contestarea unei executări care a început în anul 2018, nefinalizată la data soluționării apelului.

Potrivit art. 127 alin. 3 din Statutul profesiei de avocat onorariile vor fi stabilite în raport cu dificultatea, amploarea sau durata cazului, iar elementele care pot determina cuantumul acestuia sunt: a) timpul și volumul de muncă solicitat pentru executarea mandatului primit sau a activității cerute de client; b) natura, noutatea și dificultatea cazului; c) importanța intereselor în cauză; d) împrejurarea că acceptarea mandatului acordat de client îl împiedică pe avocat să accepte un alt mandat din partea unei alte persoane, dacă această împrejurare poate fi constatată de client fără investigații suplimentare; e) notorietatea, titlurile, vechimea în muncă, experiența, reputația și specializarea avocatului; f) conlucrarea cu experți sau alți specialiști, impusă de natura, obiectul, complexitatea și dificultatea cazului; g) avantajele și rezultatele obținute pentru profitul clientului ca urmare a muncii depuse de avocat; h) situația financiară a clientului; i) constrângerile de timp în care avocatul este obligat de împrejurările cauzei să acționeze pentru a asigura servicii legale performante.

Activitatea efectivă desfășurată de avocat în dosar justifică acordarea unui onorariu redus de 6000 lei, pentru toate mențiunile de mai sus.

Cu privire la obligarea apelantei la plata cheltuielilor pentru fotocopierea dosarului.

Apelanta a contestat suma afirmând că a achitat-o și există o poprire prin care i s-au luat orice cheltuieli legate de executor.

Pentru a dovedi plata trebuia depusă o chitanță în acest sens, lucru care nu s-a făcut.

De asemenea, suma nu avea cum să facă obiectul popririlor deoarece a fost stabilită în cadrul altui proces decât cel care a fost finalizat cu titlu ce se execută.

Nefiind o critică nu este fondată, astfel că va fi respinsă.

Apelanta a formulat o multitudine de alte critici dar se constată că acestea vizează relația pe care a avut-o cu intimatul, modul în care a ajuns să separe minorii de tată, atitudinea tatălui, a invocat sentințe contradictorii și expertize psihologice. Toate acestea au fost analizate în cadrul titlului executoriu, în mod definitiv, instanța concluzionând că apelanta nu a avut dreptul de a pleca cu minorii din țara lor natală. Prin urmare, în mod corect au fost respinse toate probele solicitate, prin care se urmărea dovedirea unei situații contrare celei reținute în titlu.

Cu privire la cheltuielile de judecată din acest dosar, tribunalul, constatând că acestea au fost cauzate de apelantă, față de soluția dată, în baza dispozițiilor art. 451 și urm. C. proc. civ., o va obliga pe aceasta să le suporte.

În ce privești valoarea acestor cheltuieli, tribunalul le va reduce la suma de 3000 lei, având în vedere că în dosar s-a depus o întâmpinare, susținută oral în fața instanței. Pentru activitatea desfășurată se apreciază că acest onorariu este proporțional.

În consecință, instanța a respins ca nefondată cererea de apel formulată de apelanta-reclamantă A. A. împotriva sentinței civile nr. 7134/28.10.2019 pronunțată de Judecătoria Sectorului 1 București, în contradictoriu cu intimatul-pârât B. B. și Autoritatea Tutelară.

A obligat apelanta să achite intimatului 3000 lei cu titlu cheltuieli de judecată reduse.

În opinia noastră, instanța de apel a pronunțat o hotărâre legală și temeinică când a respins apelul reclamantei.

În cadrul contestației la executare, cum nu se pot pune în discuție aspecte de fapt și de drept, criticile pot viza exclusiv modul în care s-a efectuat executarea silită. Apelanta a extins

criticile sale și la aspecte care au fost deja tranșate prin sentința civilă nr. 882/30.04.2018 pronunțată de Tribunalul București, definitivă prin decizia civilă nr. 378/09.08.2018 pronunțată de Curtea de Apel București, ceea ce este inadmisibil.

4. Concluzii.

Specificul relațiilor cu totul speciale dintre părinți și copii a determinat legiuitorul să consacre un capitol distinct în cadrul titlului referitor la executarea silită a altor obligații de a face sau a obligațiilor de a nu face.

Lipsa de maturitate a minorilor și influențele uneori contradictorii pe care le exercită cei doi părinți fac uneori dificilă, dacă nu chiar imposibilă, executarea unor asemenea titluri executorii[7].

Toți cei implicați în executarea silită care îi privește pe minori trebuie să dea dovadă de grijă și atenție deosebită, deoarece minorii sunt vulnerabili, influențabili și trebuie evitate traume suplimentare, care oricum există odată cu divorțul părinților.

Orice măsură privitoare la copil trebuie luată cu respectarea interesului superior al copilului, pentru rezolvarea cererilor care se referă la copii, autoritățile competente fiind datoare să dea toate îndrumările necesare pentru ca părțile să recurgă la metodele de soluționare a conflictelor pe cale amiabilă (art. 263 alin. 1 și alin. 2 C. civ). Complementar, însă subordonate aceluiași principiu, art. 263 alin. 4 C. civ., dispune că procedurile privitoare la copii trebuie să se desfășoare într-un timp rezonabil, astfel încât interesul superior al copilului și relațiile de familie să nu fie afectate[8].

BIBLIOGRAPHY

Dimitriu Alexandru, în Piperea Gheorghe, Antonache Cătălin, Piperea Petre, Dimitriu Alexandru, Sorescu Irina, Piperea Mirela, Rățoi Alexandru, *Codul de procedură civilă. Comentarii și explicații*, Editura C. H. Beck, București, 2019.

Leș Ioan, *Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole. Art. 1-1133,* Editura C. H. Beck, București, 2013.

Mitea Valentin, în Deleanu Ion, Mitea Valentin, Deleanu Sergiu, *Tratat de procedură civilă, Vol. II,* Editura Universul Juridic, București, 2013.

Răducan Gabriela, în Boroi Gabriel (coordonator), *Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole, Vol. II. Art. 527-1133,* Editura Hamangiu, București, 2013.

Roșu Claudia, *Drept procesual civil. Partea specială, Ediția 12,* Editura C. H. Beck, București, 2023.

[7] I. Leș, *Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole. Art. 1-1133,* Editura C. H. Beck, București, 2013, p. 1177.

[8] V. Mitea, în I. Deleanu, V. Mitea, S. Deleanu, *Tratat de procedură civilă, Vol. II,* Editura Universul Juridic, București, 2013, p. 669.

IMPROVING TAX ADMINISTRATION THROUGH NEW TAX INSPECTION TECHNIQUES AND METHODS

Carmen Comaniciu

Prof., PhD, „Lucian Blaga" University of Sibiu

Abstract: According to the classical definition of control, the actions taken by the tax inspection were, are and will be essential factors for the intelligent and competent solution of the tax field issue, in conditions of efficiency and effectiveness. Understanding taxpayer behavior and their motivation in complying or not with the tax legislation, encouraging voluntary compliance, reducing the administrative tax burden, the use of artificial intelligence in tax decision-making, increasing transparency and mutual trust between the fiscal authority and taxpayers, risk management in fiscal activity are key elements in order to identify solutions for improving the tax inspection activity. Thus, through this article we will highlight the directions and measures that can be taken in the fiscal inspection activity in Romania, taking into account both the new national legislative changes in this field, as well as good practices in an international context.

Keywords: tax inspection; improvement; methods and techniques for control; voluntary compliance; quality of fiscal audit

1. Introduction

According to the provisions of the Fiscal Procedure Code in Romania, fiscal inspection represents the activity carried out by the competent fiscal institutions in order to identify how taxpayers/payers comply with the legal provisions in the fiscal and accounting field, fulfill their duties regarding the calculation, registration, declaration and payment of tax obligations (NAFA, 2023a).

Although the six chapters of Title VI of this code regulate aspects regarding the object and forms of exercise of fiscal inspection, the control methods and rules, stages and competences in the verification activity, the specificity of the unexpected control and the anti-fraud control, the rights and obligations of those involved in the verification activity (taxpayers versus specialist inspectors, National Agency for Fiscal Administration from Romania (NAFA) supports both taxpayers/payers and specialist inspectors with a Guide for fiscal inspection, through which it intends to improve the partnership between NAFA and taxpayers, taking into account transparency, motivation and commitment in the proper conduct of verification actions (NAFA, 2023b).

Taking into account the aspects found in the legislation specific to the tax inspection, the results recorded in this field and the directions of action in Romania, in correlation with theory and practice in an international context, through this article, without claiming to be an exhaustive approach, we will capture some aspects that can contribute to the improvement of the verification activity, with an impact on the improvement of the fiscal administration. In this sense, in the first part of the article we will identify recent aspects found in the specialized literature for the tax control activity and we will specify the achievements of the last period in the tax inspection activity in Romania, and in the second part of the article we will identify the key elements intended to ensure improvement in the field of tax administration through verification activities.

2. Literature review

Whether using terms such as tax inspection, tax control or tax audit, the specialized literature offers a series of studies and research aimed at bringing to the attention of taxpayers and tax authorities the importance and role of the verification activity on the way in which tax legislation is applied, with a view to a good formation of public financial resources on account of fiscal obligations. Most studies and researches consider the classic definition of control and its four functions. Since control represents that factor intended to contribute to maintaining an activity in a normal situation, in conditions of efficiency and effectiveness, with the identification of deviations from a predetermined framework, the appropriate action of its functions (knowledge and evaluation function, preventive function, improvement function, stimulation function) will allow the identification of those actions with a significant role in improving the fiscal field.

Without pretending to be an exhaustive approach, the specialized literature highlights:

- The relationship between tax inspection and accounting records based on the use of software products in accounting, which allow significant improvement of the reliability and efficiency of the verification activity (Luo, 2022).
- The exercise of forms of control based on the declarative system, without the presence of the taxpayer, in view of a better action of the preventive function and the selection of taxpayers who will enter a wider verification procedure (Kashimov, 2023).
- The appropriate identification of the way of motivating tax inspectors, so that the incentives granted depending on the activity carried out do not lead to agreements between them and taxpayers, to the detriment of the efficiency and effectiveness of the tax inspection (Amodio, Choi, De Giorgi and Rahman, 2022).
- The professionalism and objectivity of tax inspectors, along with ethical conduct in the exercise of control actions, will determine the tax inspection to become a real anti-corruption tool (Lahiri and Ali, 2022).
- Since digitization is today present in all fields, its benefits for the tax inspection activity will allow better collaboration between taxpayers and the fiscal unit (Sakhchinskaya, Svetkina and Selyukov, 2022), and the use of digital technologies will significantly contribute to the management of fiscal risk (Huang, He, and Zhang, 2022).
- Because increasing the degree of voluntary compliance for declaring and paying tax obligations is one of the objectives of the verification activity, the existence and application of a compliance management guide is recommended, based on which the taxpayer's behavior can be much easier to understand and the administrative burden can be reduced (Kislina and Wijaya, 2022).
- For legal entity taxpayers,, the exchange of information between the tax inspector and the financial auditor allows the identification of possible actions to combat tax evasion and to increase the quality of the tax inspection (Blaufus, Schöndube and Wielenberg, 2022).

3. Some achievements in the fiscal inspection activity in Romania

Through the 5 reforms and 8 investments from Component 8 - Fiscal reform and the reform of the pension system of the National Recovery and Resilience Plan of Romania (EU Council, 2021) the following are targeted: sustainability of public finances; improving the administrative and operational capacity of the customs system; orientation of budget management towards objectives, results and performance; revision of tax legislation; improving financing efficiency. With strict reference to the fiscal field, the areas requiring improvement include: the fiscal structure, which is mainly based on consumption taxation; the limited impact of the tax system on income redistribution and poverty reduction; the existence of a reduced taxation system from the perspective of environmental aspects; the existence of a large gap regarding VAT receipts compared to the EU average; recording a

high level of tax evasion and undeclared work; the importance of a compliance mechanism for the declaration and payment of tax obligations.

From these perspectives, in the last period, the indicators related to fiscal activity in Romania have seen improvements.

According to the data presented in the Activity/Performance Reports of the National Fiscal Administration Agency of Romania (NAFA, 2023c), the actions undertaken at the central level, but also at the territorial level, determined:

a) *A significant improvement in the degree of voluntary compliance for the declaration and payment of fiscal obligations*;

An important objective pursued by NAFA in the medium-term strategy is to improve the services offered to taxpayers. The progress recorded in the last period led to an increase in the degree of voluntary compliance for the declaration and payment of fiscal obligations in Romania, as can be seen from figure no. 1, however, the gap compared to the situations found in other states remains, reason for which new measures are required to improve this indicator.

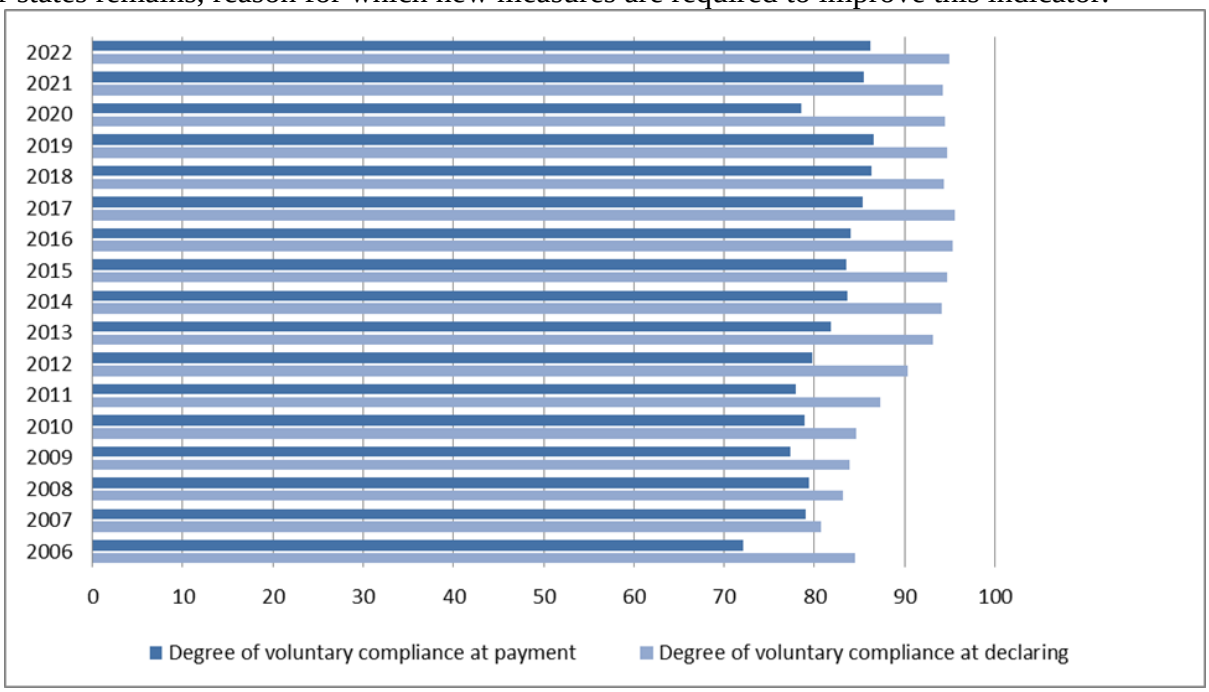

Figure no. 1 Evolution of the degree of voluntary compliance for the declaration and payment of fiscal obligations in Romania

(Source: National Agency for Fiscal Administration in Romania, Activity/performance reports)

If in 2020, the degree of electronic filing of tax returns was 97.9%, progress in the field of digitization of the fiscal field has determined an increase in this indicator, the value recorded in 2022 being 99.3%.

b) *Changes to the verification methods, both at the level of legal entities and individuals*;

The appropriate use of control methods and techniques (partial fiscal inspections, total fiscal inspections, unannounced checks, cross-checks, on-site findings, documentary checks) determines an increase in the efficiency of fiscal control activity.

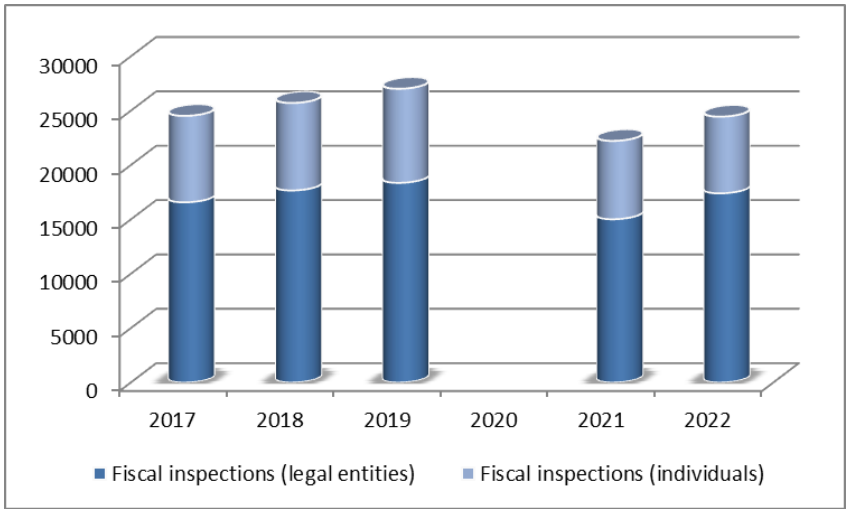

Figure no. 2 Evolution of fiscal inspections in Romania

(Source: National Agency for Fiscal Administration in Romania, Activity/performance reports)

The evolution of the number of fiscal inspections (as can be seen from figure no. 2) in the period 2017-2022 has an increasing trend, both at the level of legal entities and at the level of individuals. The situation is a little distorted, given the context of the Covid-19 pandemic, when fiscal control actions were suspended, except for controls that could be performed remotely or situations that precisely indicated cases of tax evasion.

Since the trend in carrying out control actions is towards carrying out activities mainly at the headquarters of fiscal institutions, without the presence of the taxpayer/without the presence at the taxpayer's headquarters, there is a significant increase in documentary checks in 2022 compared to 2021, respectively of 254.31%, from a total of 6,804 documentary checks (legal entities + individuals) registered in 2021 to a total of 17,303 documentary checks.

By improving fiscal control methods and techniques, it is found: the considerable reduction in the number of fines applied (from 4,424 fines recorded in 2018 to 2,284 fines recorded in 2022) and the value of these fines (a 65.06% reduction in 2022 compared to 2018); reducing the number of reports submitted to the criminal investigation bodies and the reported damage (in 2018, 1408 reports were submitted to the criminal investigation bodies, with a reported damage of 1345.42 million lei, and in 2022, 238 referrals to the criminal investigation bodies, with a reported loss of 457.2 million lei); the decrease in the number of established insurance measures and the value of insurance measures (almost 80% decrease in 2022 compared to 2018); the significant decrease in the additional amounts established following verification actions, from 8,202.6 million lei additional amounts established in 2017, to 2,806.1 million lei additional amounts established in 2022; the fiscal loss was reduced in the period 2017-2022 by the amount of 15,440.1 million lei, the largest decrease being registered in 2021, respectively 3,414.8 million lei.

c) *Presentation of significant cases found by the fiscal inspection*;

The significant cases found by the fiscal inspection are published monthly on the official website of the Romanian Fiscal Administration Agency, (NAFA, 2023d). The review by taxpayers of these findings allows for appropriate action of the preventive function, in the sense in which the fiscal cases presented can highlight: trends and remedies in procedural matters; deductibility of expenses; fiscal treatment in terms of VAT; intra-group operations; the transfer pricing regime, and so on.

In order to strengthen the capacity and effectiveness of tax control structures, to prevent and combat national and international tax evasion and to quickly identify major tax risks, starting from January 1, 2023, the tax procedure in Romania has been amended and supplemented. In this context, by the Emergency Ordinance No. 188/2022 of December 28, 2022 (Emergency Ordinance No. 188, 2022) are regulated elements such as:

✓ Scope of the Fiscal Procedure Code; General principles of conduct in the administration of tax receivables → The administrative file of the control action includes all the documents and information that form the basis of the factual and legal findings of the fiscal control institution and those issued for the administration of evidence. The taxpayer subject to a verification action has the right to know the content of the administrative file of the control action. The general criteria that allow taxpayers to be classified in tax risk classes (low, medium, high) are: economic criteria; tax registration; filing tax returns; declaration level; fulfillment of payment obligations. The fiscal institution periodically carries out the risk analysis, having the obligation to notify taxpayers of the fiscal risk class.

✓ Administration and appreciation of evidence → In order to determine the fiscal status, the evidence administered by the fiscal institution refers to: request for information and/or expertise; use of documents; making factual findings; performing surprise checks and/or anti-fraud checks. In order to establish the real fiscal situation, the taxpayer has the obligation, following the request of the fiscal institution, to appear at its headquarters and provide the requested information and/or documents. The provision of information is also based on the collaboration between the tax institution and public authorities, central and local public and public interest institutions. The requests or other documents of the taxpayer are communicated to the fiscal institution by means of electronic transmission at a distance.

✓ Fiscal control → Independence, uniqueness, autonomy, hierarchy, territoriality and decentralization are the principles on the basis of which the fiscal inspection is exercised in the case of the local fiscal institution. The fiscal inspection exercised in the case of the central fiscal institution is based on the principles of independence, uniqueness, autonomy, hierarchy and de-concentration. The presentation of the inspection ID and the service order can also be done by using video means of remote communication. The competent fiscal inspection institution will select the taxpayers to be subject to the fiscal inspection depending on the level of risk. The maximum percentage of taxpayers randomly selected for tax inspection in a calendar year cannot exceed 10% of the total taxpayers selected in that year. The tax inspection institution sends to presumptive taxpayers to be selected for the tax inspection a compliance notice regarding the identified tax risks, in order to clarify the situation. As a rule, the fiscal inspection takes place at the headquarters of the fiscal inspection institution. In the situation where the taxpayer has not been informed about the completion of the verification activity, he can request the issuance of the provisional tax decision after the half of the legal period for carrying out the tax inspection has been completed and provide the requested information and/or documents. The provision of information is also based on the collaboration between the tax institution and public authorities, central and local public and public interest institutions. The requests or other documents of the taxpayer are communicated to the fiscal institution by electronic means of remote transmission.

✓ Collection of tax debts → Non-declaration penalty for the main fiscal obligations not declared or incorrectly declared by the taxpayer and established by the tax authority through tax decisions is 0.08% per day, starting from the day immediately following the due date and until the date of settlement of the amount owed.

3. Key elements intended to ensure improvement in the field of fiscal administration through verification activities

At the global level, it is observed that most tax authorities carefully follow the way of collection of tax obligations, since the share of tax revenues in the public budget has a significant impact on the formation and use of public money.

Based on the good practices found worldwide, but also on the actions already taken by the tax authorities in Romania, we believe that the improvement of tax administration through tax verification activities must consider the following key elements:

- *Understanding taxpayers' behavior/motivation in complying or not with tax legislation in order to encourage voluntary compliance*

Recently, researchers and specialists in the tax field pay special attention to aspects related to voluntary compliance. From 2009 to the present, based on the Google Scholar search engine more than 20600 articles and studies are identified which addresses aspects regarding tax or fiscal compliance, with reference to: the relationship between tax compliance and deterrence (Dularif and Rustiarini, 2022); the impact of tax transparency on ethics in the tax field (Capasso et. all, 2021); the influence of psychological factors and the way of tax administration on voluntary compliance (Baeli, 2021); the relationship between the level of corruption, trust in government institutions and voluntary compliance (Augustine and Enyi, 2020); the factors that influence taxpayers' behavior, such as deterrence, moral and normative considerations, opportunities for fiscal non-compliance, trust, fairness, motivational economic factors, situational economic factors, psychological factors, interactions (OECD, 2010).

International practice has shown that a correct exchange of information between the tax institution and taxpayers often leads to an increase in the degree of voluntary compliance. In this sense, the following directions of action are noted (Andrei and Ciotic, 2022): Belgium - informing taxpayers about how the public resources obtained through tax collection will be used, through reminder letters; Poland - informing taxpayers through informative letters regarding outstanding obligations, with or without specifying penalties; Estonia - consultation by taxpayers of the fiscal risk category in which the fiscal institution has classified each taxpayer; Spain - increasing the level of tax education based on the meetings of tax institution representatives with students.

In Romania, from the perspective of increasing voluntary compliance, both for declaring and paying tax obligations, can be taken into account actions regarding informing taxpayers in relation to the existence or not of outstanding tax obligations and extending digital services.

Until the end of September 2022, only legal entity taxpayers with outstanding tax obligations to the public budget were under the attention of the Romanian tax authorities, displaying quarterly the so-called "list of shame" (NAFA, 2023d). The criteria taken into account for the creation of this list are: outstanding tax obligations notified, existing at the end of the reporting quarter and unpaid by the date of publication; outstanding tax obligations that exceed 500,000 lei for entities that have the status of high taxpayers, 250,000 lei for entities that have the status of medium taxpayers, 100,000 lei for the other categories of legal entities. Along with this list, starting from the third quarter of 2022, the National Fiscal Administration Agency of Romania publishes quarterly the list of good paying taxpayers, who have declared and paid their tax obligations when due, known as the "white list" (NAFA, 2023e). According to the data published by the National Office of the Trade Register in Romania, in the Legally Active Professionals category a number of 1,092,602 legal entities were registered on September 30, 2022, and a number of 1,123,682 legal entities on March 31, 2023 (The National Office of the Romanian Trade Register, 2023). Comparing these data with the number of taxpayers included by NAFA in the list of good paying taxpayers, it is found that the establishment of this list had a positive impact on the behavior of taxpayers, in the sense that, the first list (quarter III, year 2022) included 571,300 legal person taxpayers,

respectively 52.29% of all legally active professionals, and the second list (quarter I, year 2023) included 635,043 individual taxpayers legal, respectively 56.51% of all professionals active from a legal point of view.

The projects carried out by the Romanian National Fiscal Administration Agency within the National Recovery and Resilience Plan from the perspective of increasing voluntary compliance of taxpayers take into account the improvement of services offered and the implementation of integrated digital solutions.

The official NAFA website offers, through the Taxpayer Assistance and Online Services components, particularly useful information for developing a real partnership with taxpayers and for the efficient use of available data and information.

- *Increasing transparency and mutual trust between the fiscal authority and taxpayers*

Confidence in the tax authorities results from the general opinion of taxpayers towards: the qualities of fiscal regulations (clarity, stability, ease of application, lack of arbitrariness); the number, access and quality of services available to taxpayers; the professionalism and correctness shown by the specialized inspectors in all the activities undertaken; the promptness with which taxpayers' problems are solved; the attitude towards the taxpayer.

The perception of the power of the tax authorities is strongly influenced by the quality of trust in it. Imposing compliance with tax legislation through coercive and hostile measures causes a reduction in taxpayers' trust in tax authorities, while the application of legal measures, with fairness and cooperation determines an increase in taxpayers' trust (Kirchler, Hoelzl and Wahl, 2008).

If the whole tax mechanism is perceived to be fair and legitimate, if the treatment of the taxpayer during the tax inspection is based on seriousness and respect, a positive impact is found on the degree of voluntary compliance (Feld and Frey, 2007).

In order to identify the perception of taxpayers and specialist inspectors on the tax institution, the National Agency for Fiscal Administration in Romania periodically conducts surveys (NAFA, 2023c) regarding: satisfaction with the services provided by NAFA; the impact of certain guidelines in carrying out activities of a fiscal nature; internal communication and organizational culture; employee motivation and loyalty. The implementation of these analysis and evaluation mechanisms allows the institution to adapt to new trends and requirements in the economic environment.

- *Risk management in fiscal activity*

Globally, the importance of tax risk management is found both at the level of tax authorities and corporate taxpayers.

The decision to verify or not a taxpayer is usually taken by the fiscal authority on the basis of a risk analysis, through which the risks of non-compliance with the tax legislation are identified, as regards the establishment, registration, declaration and payment of tax obligations (NAFA, 2023a). In this sense, risk management becomes a systemic process, for a deliberate selection, based on information about the behavior of each taxpayer, the management of the risks of fiscal non-compliance having a particularly important role for the efficiency and effectiveness of the measures taken by the fiscal authority to increase the degree of voluntary compliance, to reduce tax evasion and the underground economy, to reduce administration costs and to increase the quality of the activities carried out.

Tax registration, filing of tax returns, the level of declaration of fiscal obligations and the fulfillment of payment obligations to the public budget are the general criteria based on which the fiscal risk class for Romanian taxpayers is established, respectively low fiscal risk, medium fiscal risk and high fiscal risk (NAFA, 2023a).

A proper tax risk management must take into account fair and uniform tax treatment, an appropriate capitalization of the information collected from the control activity and the reduction of costs related to the verification activity, in the sense of committing inspection resources mainly to taxpayers with a low level of voluntary compliance (NAFA, 2023b).

Since the "Fiscal Risk Register" is the main tool used in the fiscal risk management process, periodic updates of the risk indicators are required, in accordance with the legislative changes and the taxpayers' behavior towards them.

4. Conclusions

Any person or entity, regardless of the form of organization, which has duties in the establishment, registration, declaration and payment of tax obligations may be subject to fiscal inspection. Consequently, the tax inspection activity must be carried out in such a way that the rights and obligations of those directly involved in this activity (the person subject to the control and the person performing the control) are properly respected. The efficiency and effectiveness of the fiscal inspection activity will be achieved if through the actions carried out, a series of coordinates are taken into account (as can be seen in figure no. 3), based on a real partnership between the taxpayer and the tax authority.

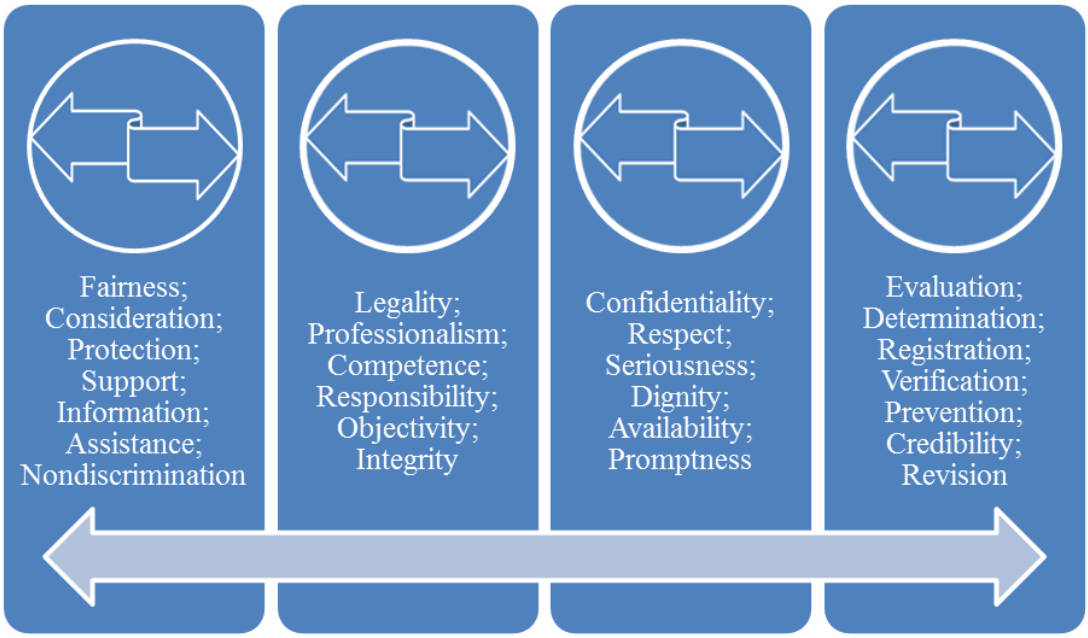

Figure no. 3 Some coordinates in the exercise of fiscal inspection activity
(Source: author processing)

Since the concept of risk suggests probability or uncertainty of adverse events, we believe that the identification of fiscal risk must take into account, on the one hand, the local, national and international dimension of taxation, and on the other hand the main factors involving tax risks (frequent changes in tax legislation, changes in tax rates, inconsistency of legal tax provisions, inappropriate use of tax incentives, frequent changes in tax procedures, low level of tax education, low level of professionalism and objectivity).

Regardless of the fiscal control method applied, knowledge of the rules that must be followed, accurately establishing the documents and operations regarding the organization, development and capitalization of the control action, will determine the improvement of fiscal control action and the establishment of "normal" relationships between "controllers" and "controlled".

BIBLIOGRAPHY

- Amodio, F., Choi, J., De Giorgi, G., Rahman, A. (2022). *Bribes vs. taxes: Market structure and incentives.* Journal of Comparative Economics, 50(2), 435-453.
- Andrei, S., Ciotic, A. (2022). *Conformarea voluntară – o preocupare prioritară a Fiscului din toată lumea*. (*Voluntary compliance – a priority concern to the tax authorities of all the world*). EY Romania. https://www.ey.com/ro_ro/tax/conformarea-voluntara---o-preocupare-prioritara-a-fiscului-din-t
- Augustine, A. A., Enyi, E. P. (2020). *Control of corruption, trust in government, and voluntary tax compliance in South-West, Nigeria*. Management Studies, 8(1), 84-97.
- Baeli, J. (2021). *Analysis Of Tax Compliance Based On Psychological Factors And Tax Administration.* AKADEMIK: Jurnal Mahasiswa Ekonomi & Bisnis, 1(3), 87-94.
- Blaufus, K., Schöndube, J. R., Wielenberg, S. (2022). *Information sharing between tax and statutory auditors: implications for tax audit efficiency*. European Accounting Review, 1-24.
- Capasso, S., Cicatiello, L., De Simone, E., Gaeta, G. L., Mourão, P. R. (2021). *Fiscal transparency and tax ethics: does better information lead to greater compliance?*. Journal of Policy Modeling, 43(5), 1031-1050.
- Dularif, M., Rustiarini, N. W. (2022). *Tax compliance and non-deterrence approach: a systematic review*. International Journal of Sociology and Social Policy, 42(11/12), 1080-1108.
- Emergency Ordinance no. 188 (2022). *Emergency Ordinance No. 188/2022 of December 28, 2022 for the amendment and completion of Law no. 207/2015 regarding the Fiscal Procedure Code and for the amendment of the Government Emergency Ordinance no. 74/2013 regarding some measures for improving and reorganizing the activity of the National Agency for Fiscal Administration, as well as for the modification and completion of some normative acts*. https://static.anaf.ro/static/10/Anaf/legislatie/OUG_188_2022.pdf
- EU Council (2021). *Romania's National Recovery and Resilience Plan approved by the EU Council, October 28, 2021*. https://mfe.gov.ro/pnrr/
- Feld, L. P., Frey, B. S. (2007). *Tax compliance as the result of a psychological tax contract: The role of incentives and responsive regulation*. Law & Policy, 29(1), 102-120.
- Huang, W., He, L., Zhang, J. (2022). *Artificial intelligence technology and tax risk management innovation*. In International Conference on Computer, Artificial Intelligence, and Control Engineering (CAICE 2022) (Vol. 12288, pp. 362-366). SPIE.
- Khashimov, A. O. (2023). *Improving Off–Site Tax Inspection of Metallurgical Industry Enterprises.* International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding, 10(1), 412-420.
- Kirchler, E., Hoelzl, E., Wahl, I. (2008). *Enforced versus voluntary tax compliance: The "slippery slope" framework*. Journal of Economic psychology, 29(2), 210-225.
- Kislina, D. A. M., & Wijaya, S. (2022). *Tax Audit: Implementation of Compliance Risk Management*. Jambura Equilibrium Journal, 4(2).
- Lahiri, B., & Ali, H. (2022). *Inspections, informal payments and tax payments by firms*. Finance Research Letters, 46, 102311.
- Luo, Q. (2022). *The influence of accounting computerization on tax inspection under cognitive impairment and its countermeasures*. Psychiatria Danubina, 34(suppl 1), 774-776.
- NAFA - National Agency for Fiscal Administration (2023a). *Fiscal Procedure Code*. https://static.anaf.ro/static/10/Anaf/cod_procedura/Cod_Procedura_Fiscala_2023.htm
- NAFA - National Agency for Fiscal Administration (2023b). *Guide for the fiscal inspection*.

https://static.anaf.ro/static/10/Anaf/Informatii_R/inspectie_fiscala/QW24_v2_final_ghid_1.pdf

- NAFA - National Agency for Fiscal Administration (2023c). *Reports and studies*. https://www.anaf.ro/anaf/internet/ANAF/despre_anaf/strategii_anaf/rapoarte_studii
- NAFA - National Agency for Fiscal Administration (2023c). *Information on significant cases found by the fiscal inspection*. https://www.anaf.ro/anaf/internet/ANAF/structura_anaf/dir_control_fiscal/insp_fiscala/
- NAFA - National Agency for Fiscal Administration (2023d). *Tax obligations outstanding as of ...* https://www.anaf.ro/restante/
- NAFA - National Agency for Fiscal Administration (2023e). *List of taxpayers with no outstanding obligations on the date of...* https://www.anaf.ro/restante/listaalba.xhtml
- OECD (2010). *Forum on Tax Administration: Small/Medium Enterprise (SME) Compliance Subgroup. Information Note. Understanding and Influencing Taxpayers' Compliance Behaviour*. https://www.oecd.org/tax/forum-on-tax-administration/publications-and-products/46274793.pdf
- Sakhchinskaya, N., Svetkina, I., & Selyukov, M. (2022). *Digital Cooperation Between the Tax Service and Taxpayers*. In Digital Technologies in the New Socio-Economic Reality (pp. 565-573). Springer International Publishing.
- The National Office of the Romanian Trade Register (2023). *Legally active professionals*. https://www.onrc.ro/index.php/ro/statistici?id=242

THE PRINCIPLES OF UNIVERSAL LANGUAGE – BETWEEN GLOBALISM AND IDENTITY

Mircea Oancea

Prof., PhD, University of Bucharest

Abstract:The idea of universal language belongs to Leibniz. The universal language is a correct answer - tell the theorem of universal language - to these contradictory attitudes, globalism and identity. It accepts the positive part of each attitude and rejects the negative part of each attitude. The aspects rejected are:

- *the world-wide language and*
- *the regional nationalism.*

And the positive parts are:

- *the universal language itself and*
- *the national identity.*

And the principles are:

- *the mono(injective) principle of letter-sound;*
- *the mono(injective) principle of word-notion;*
- *the universal language functions as a deductive system;*
- *the propositions of universal language are identical to formulas of universal logic;*
- *the principle of remarkable quartet;*
- *the principle of prefixes;*
- *the structure of actors.*

Keywords: syntax, semantics, deductive system, integral logic, universal language, globalism, identity, world-wide language, regional nationalism, theorem of universal language, national identity

Ideea construirii unei limbi universale, considerată sub numele de *caracteristică universală*[1] aparține lui Leibniz. Și este ca proiect, unul din cele trei, pe care el le-a lăsat moștenire și pe care umanitatea le va realiza cândva, fie într-o primă variantă, pozitivă, fie într-o a doua variantă, negativă:

1. Statul universal sau statul mondial, ca o consecință a unificării mondiale, a globalizării.
2. Limba universală sau limba mondială, și care va fi sau limba oficială a statului universal sau limba oficială a statului mondial.
3. Religia universală sau religia mondială, și care poate fi realizată, religia universală, pornind de la religiile existente, sau poate fi impusă o religie existentă, ca religie mondială.

Cel puțin două dintre principiile limbii universale, au fost expuse, înaintea lui Leibniz, de către Aristotel. Dar Aristotel nu se referea la *limba universală(LU)*, iar principiile erau expuse, ca o insatisfacție, deoarece propria sa limbă națională nu le respecta.

[1] Leibniz, Opere filosofice, vol. I, Ed. St., B., 1972, p-11.

1. Primul principiu al lui Aristotel este principiul mono(bijectiv) literă-sunet: ”să nu existe două sau mai multe litere pentru același sunet.”[2] Deci, integral principiul mono literă-sunet spune: să nu existe două sau mai multe litere pentru același sunet și să nu existe două sau mai multe sunete pentru aceeași literă.

2. Al doilea principiu al lui Aristotel este principiul mono(bijectiv) cuvânt-noțiune: ”Fiecare cuvânt trebuie să însemne un anumit lucru și să aibă un sens precis, și nu echivoc, adică să nu aibă mai multe înțelesuri…”[3] Deci formularea completă a principiului mono cuvânt-noțiune este: fiecare cuvânt să „poarte” o singură noțiune și fiecare noțiune să fie „purtată” de un singur cuvânt.

Sunt suficiente aceste două principii, pentru ca oricare limbă naţională, să fie definitiv exclusă de la posibilitatea de a fi considerată limbă universală, pentru că nici o limbă naţională nu le respectă: nu poate să le respecte, pentru că, dacă le respectă, nu mai este limbă naţională și poate deveni limbă universală. Deci o trăsătură fundamentală, definitorie a limbilor naţionale este poli-semantismul(un cuvânt "poartă" mai multe noțiuni).

3. Al treilea principiu aparține lui Leibniz: limba universală va fi logico-matematic rațională, adică va fi un sistem logic, construit de logicieni și lingviști și care funcționează ca un *sistem deductiv(SD)*. Modele locale pentru asemenea tipuri de sisteme logice pot fi create și au fost create, în limbajele logice de programare, de tip Prolog sau Lisp.

4. Al patrulea principiu, decurge implicit și din principiile lui Aristotel și Leibniz: limba universală va avea un număr minim de simboluri, un număr minim de reguli(gramatică minimală) și nu va accepta nici o excepție.

5. Al cincilea principiu l-am formulat noi, în lucrarea, *Sisteme și modele logice*[4]: limba universală este identică cu cel de-al treilea nivel al *logicii integrale(LI),* logica sistemelor închis-deschise, *logica universală(LU)*. Deci o formulă din *logica universală(LU)* este identică cu propoziția din *limba universală(LU)*.[5] În toate celelalte tipuri de logică(și pot fi construite o infinitate de logici[6]) o propoziție din limbajul cotidian, este diferită de formula obținută prin formalizare sa, în acea logică.

6. Al șaselea principiu este principiul cvartetului. Există patru părți de vorbire care formează o *unitatea remarcabilă(UR)*: substantivul, adjectivul, verbul și adverbul.

Pentru fiecare cvartet, în limba universală va fi acceptată o rădăcină și patru terminații(post-fixe) pentru oricare substantiv, adjectiv, verb și adverb. În acest fel se va realiza o reducere semnificativă a numărului de cuvinte acceptate în limba universală(o reducere de câteva ori). Principiul funcționează parțial și în limbile naționale. În limba universală el va funcționa precum toate celelalte principii, în mod complet, fără excepții.

7. Al șaptelea principiu este principiul prefixelor. Fiecare prefix creează o clasă de noi noțiuni pornind de la rădăcina cvartetului, sau de la alte părți de vorbire, care nu participă la cvartet.

F. Saussure[7] considera că pentru limba naţională, poli-semantismul este un bine, pentru că reduce numărul cuvintelor din limbajul cotidian al limbii naţionale, de câteva ori. În limba universală, toate principiile atașează cerințe de funcționalitate minimală, dar reducerea semnificativă a cuvintelor și a regulilor, o realizează principiul cvartetului și principiul

[2] Aristotel, Metafizica, IRI, B., 1996, p-101.
[3] Aristotel, Metafizica, IRI, B., 1999, p-419.
[4] Mircea Oancea, Sisteme si modele logice în Cunoaștere, Comunicare, Spiritualitate, Ed. Printech, B., 2013, p-87.
[5] Mircea Oancea, Sisteme și modele logice în Cunoaștere, Comunicare, Spiritualitate, Ed. Printech, B., 2013, p-87.
[6] Mircea Oancea, Domenii și sisteme ale logicii modale, Ed. Printech, B., 2015, p-3.
[7] Ferdinand de Saussure, Curs de lingvistică generală, Ed. Polirom, Iași, 1998, p-41.

prefixelor. În lucrarea amintită, presupuneam că limba universală va avea cel mult 50000 de cuvinte și rădăcini, deci o reducere la jumătate față de cerința lui F. Saussure, pentru limbajul cotidian al limbii naţionale. Așadar limba universală va fi așa cum dorea Aristotel(să fie propria lui limbă, limba greacă) mono-sintactică și mono-semantică și va avea mai puține cuvinte și rădăcini decât cerea Saussure.

8. Principiul structurii actoriale unice. Numim *structură actorială(SA)* raportul dintre rolurile pe care le joacă părțile de vorbire în alcătuirea propozițiilor, frazelor. Fiecare limbă naţională are propriile structuri, ca o expresie a specificității și valorii sale. În limba universală va exista numai o singură structură. Un model minimal al acestei structuri este:

[M1(modalizator)] [OA1(operator logic antecedent)] [C1(cuantificatori, ante-subiect)] S1(subiect) [A1(adjective, calificatori)] [O1(operatori logici)] [A2, A3, etc.] [O2(operatori logici)] [S2(subiect), S3, etc.] P1(predicat) [Ad1(adverb, calificator)] [O1(operatori logici)] [Ad2, Ad3, etc.] [GP1(grup propoziţional, GP2, GP3] [O3(operatori logici) sau OS1(operator logic succedent)]] [Pro2(propoziția a doua)] [O4(operatori logici)] [Pro3(propoziția a treia)]…

Consecința funcționării limbii universale va satisface în mod deplin cerințele lui Aristotel și ale lui Leibniz: în limba universală nu va putea exista falsul, falsificarea, minciuna, ideologia, și va exista numai adevărul, știința, corectitudinea, claritatea.

Aceste opt principii sunt principii logice, principii pe care le vor stabili logicienii și lingviștii, de pe întregul Pământ, care vor fi grupați în asociația ”Limba universală”.

Principiile următoare, sunt principii morale(democratice) și vor fi actualizate prin vot, de către oamenii grupați în popoare(utilizatori ai limbilor naţionale). Pentru a se ajunge la aplicarea principiilor morale, tot logicienii și lingviștii lumii trebuie să decidă, mai întâi, în mod precis, care sunt limbi și care sunt dialecte, din cele 8500 de limbi și dialecte menționate de UNESCO.

Votul democratic se va realiza în numele vorbitorilor unei limbi, iar în raport cu o limbă, valoarea votului va fi direct proporţională cu numărul vorbitorilor iar reprezentanții dialectelor vor vota alături de reprezentanții limbilor naţionale. Democratic însemnând aici, faptul că, reprezentanții fiecărei limbi naționale vor avea dreptul să propună pentru limba universală, un număr de prefixe, de rădăcini și de cuvinte, proporțional cu numărul vorbitorilor acelei limbi.

Deci se va trage la sorți și se va stabili o listă privind ordinea strictă în care reprezentanții fiecărei limbi naţionale vor propune prefixe, rădăcini sau cuvinte.

Dar toți reprezentanții limbilor naţionale vor avea dreptul de veto, dreptul de a respinge o propunere a reprezentanților oricărei alte limbi naţionale. Iar respingerea este ireversibilă: este suficient ca reprezentanții unei limbi să respingă o soluție pentru ca ea să fie definitiv eliminată.

Principiul moral, care garantează dreptul de veto este: orice prefix, orice rădăcină sau orice cuvânt din limba universală, trebuie să fie sau compatibil cu același prefix, cu aceeași rădăcină sau cu același cuvânt din limba naţională sau să nu existe în limba naţională.

Decizia pentru fiecare prefix semantic, deci care va fi cuvântul care să-l „poarte”, se va realiza în prima parte, a propunerilor(propunerile sunt întâi votate de către reprezentanții fiecărei limbi) iar apoi, când a sosit momentul manifestării reprezentanților limbii(moment strict reglementat prin lista de vot), ei fac acea propunere în fața tuturor celorlalți reprezentanți. Dacă nu există nici un veto, atunci propunerea este acceptată.

După votarea propunerilor pentru prefixe, urmează a doua etapa, votarea propunerilor pentru rădăcini.

Iar în final se votează propunerile pentru cuvinte(care sunt destinate celorlalte părți de vorbire, care nu fac parte din cvartet).

Limba națională are trei funcții fundamentale, funcții generate de structura metafizică:

1. mijloc de comunicare,
2. mecanism pentru gândirea logică și creativă și
3. cadru pentru creația artistică conexată cu limba națională(poezia, romanul, drama, etc.)

Părțile de vorbire ale unei limbi naționale au fost create, de către popor în evoluția sa istorică, fără intenție și fără proprietar, în interiorul structurilor metafizice:

1. pentru necesitatea de a reflecta ontologia lumii(întinderea și polarizarea lumii),
2. pentru necesitatea logico-sintactică și
3. pentru necesitatea morală(valorică).

Substantivele au fost create pentru a reflecta mulțimea obiectelor, sistemelor, relațiilor, etc. din lumea ontologică. Adjectivele au fost create pentru a reflecta calitățile(valorile) pe care le au obiectele reprezentate de substantive. Verbele au fost create pentru a reprezenta acțiunile care există în lumea ontologică, iar adverbele au fost create pentru a reprezenta calitățile pe care le au acțiunile reprezentate de verbe.

Există mulțimi de sisteme, de obiecte. Pentru a fi reprezentate acestea în mod precis, a fost creat numeralul cardinal. Pentru a se reflecta locul strict pe care îl ocupă aceste obiecte a fost creat numeralul ordinal. Obiectele pot forma diferite categorii pentru reflectarea cărora s-au creat numerale colective, multiplicative, etc. Obiectele pot fi redate și imprecis. Pentru redarea imprecisă a fost creat adjectivul nehotărât, iar considerarea imprecisă a mulțimii însăși, a generat pronumele nehotărât.

Pentru a reda poziția dintre sisteme au fost create adjectivul și pronumele demonstrativ. Pentru a se reda relația de posesiune au fost create pronumele și adjectivul posesiv. Pentru a reda dimensiunile metafizice,

- spațiul,
- timpul și
- valoarea[8], au fost create prepozițiile.

A doua necesitate nu se mai referă la ontologie, ci se referă la cuvintele și propozițiile constituite: pentru a se reda legătura dintre elementele participante s-au creat conjuncțiile. Pentru a reda poziția față de aceste propoziții s-au creat pronume interogative, pronume relative, adverbe negative, etc.

Iar a treia necesitate este valorică, și nu era necesară. Dar creatorii limbii au introdus, aceste părți de vorbire, pentru a ne separa de restul lumii. Pentru a ne separa de obiecte, creatorii au introdus pronumele personal, „eu”, și pentru a ne separa ca ființe, (care au și ele, pentru sine, propriul „eu”), a fost creat și „tu”(cel cu care se comunică) și au fost create și „el” și „ea” (cel(cea) despre care se comunică).

Pentru a ne separa în mod individual de obiecte a fost creat substantivul propriu(numele).

Aceste părți de vorbire nu erau necesare. Se putea face apelul numai cu ajutorul numeralului: o1(obiectul 1), o2(obiectul 2), o3…

Limba universală are două și numai două funcții fundamentale:

1. mijloc de comunicare între oameni, între oameni și calculatoare, între calculatoare, etc.

[8] Oancea M., Metafizică, logică și spiritualitate, Ed. Printech, B., 2018, p-68.

2. mecanism pentru gândirea logică și creativă, fără posibilitatea erorii, a falsului, a falsificării, a ideologiei.

Numim *limbă internațională(LI)* o limbă națională care a fost folosită ca mijloc de comunicare între reprezentanții unor limbi naționale diferite.

Numim *limbă mondială(LM)*, o limbă națională care este impusă(cu forța sau chiar prin vot) ca limbă oficială a *statului mondial(SM).*

Impunerea unei limbi naționale, ca limbă mondială are consecințe fundamental-negative: acea limbă având cele trei funcții(ca orice limbă națională) va duce la eliminarea treptată a tuturor celorlalte(8500 de limbi și dialecte) ca fiind inutile, expirate, nocive, subversive.

Limba universală va fi una dintre limbile statului universal: orice evoluție care va genera și a treia funcție, funcția poetică, va duce la eliminarea acelei variante de limbă universală și va duce la crearea succesoarei sale, eliminându-se condițiile care au făcut posibilă, acea transformare.

Pentru că nu are funcția poetică, limba universală cere în mod necesar, ca toate celelalte limbi naționale să existe, să-și îndeplinească funcțiile, în primul rând funcția poetică. Așadar în statul universal alături de limba universală sunt acceptate, în mod necesar, ca oficiale, toate limbile și dialectele naționale. Deci *limba universală este limba democratică a popoarelor(LULDP).*

Conform primei axiome a metafizicii, universalul, în calitatea lui de categorie supremă, se actualizează într-o infinitate de micro-universuri. Conform teoremei lui Newton, nu există universul ca sistem. Deci el rămâne numai și numai o categorie metafizică. De aceea redenumirea limbii universale ca limbă a universului este incorectă.

Dacă civilizația noastră, având o limbă universală, se va întâlni cu o altă civilizație, având o altă limbă universală, atunci se vor reuni logicienii și lingviștii din cele două civilizații, care ușor vor învăța limbile celorlalți. Apoi ei vor stabili un nou set de principii(care pot fi și aceleași, utilizate în crearea limbilor universale existente). Iar apoi se va trece la votul democratic, privind prefixele, rădăcinile și cuvintele. Și deci se va crea o civilizație comună, un stat universal comun, cu o limbă universală comună. Iar la întâlnirea cu o nouă civilizație procesul se va repeta.

Deci proprietatea fundamentală a limbii universale constă în această deschidere spre evoluție, în condiții democratice, reciproc avantajoase pentru toți participanții și care în mod necesar cere conservarea *limbilor naționale(LN),* ca *patrimoniu cultural fundamental al omenirii(PCFO).* Iar statul universal este *democrația libertății fiecărui om(DLFO)*.

Teorema limbii universale: **Limba universală este soluția corectă pentru globalizare și pentru identitate: reține numai partea pozitivă a fiecărei atitudini contradictorii(cele două părți pozitive sunt limba universală(ea însăși) și identitatea națională) și elimină partea negativă a fiecărei atitudini contradictorii(cele două părți negative sunt limba mondială și naționalismul regional)**.

Numim *proiecția națională a limbii universale(PNLU)* un subsistem al limbii naționale care are același număr de prefixe, de rădăcini și de cuvinte ca și limba universală, deci are structura limbii universale, dar are cuvintele luate numai din limba națională.

Numim *traducere performativă(TP)* trecerea unui text dintr-o limbă națională într-un text al unei alte limbi naționale, în mod serios, performativ și semantic, existând o scară de variație, între identitatea semantică și o slabă analogie semantică.

Numim *traducere directă(TD)* trecerea identic-semantică de la un text al limbii universale la un text al unei *proiecții naționale a limbii universale(PNLU)* și reciproc și trecerile textelor între proiecțiile naționale ale limbii universale. Traducerea directă se realizează prin simpla substituție de cuvinte în aceeași *structură actorială*. Deci traducerea directă va putea fi făcută instantaneu și de către calculatoare. Orice om poate vorbi în limba

universală sau în proiecția sa națională și direct, va fi tradus și deci audiat în toate proiecțiile naţionale ale limbii universale și deci și în limba universală.

Numim *proiecția natural-locală a limbii universale(PNLLU)* o limbă creată, înainte de a se adopta limba universală și care utilizează unele principii ale limbii universale, iar cuvintele sunt luate numai din acea limbă. Se pot crea multe asemenea proiecții natural-locale, pornind de la fiecare limbă naţională.

BIBLIOGRAPHY

1. Leibniz, Opere filosofice, vol. I, Ed. St., B., 1972.
2. Aristotel, Metafizica, IRI, B., 1999.
3. Ferdinand de Saussure, Curs de lingvistică generală, Ed. Polirom, Iași, 1998.
4. Mircea Oancea, Cunoaștere, Comunicare, Spiritualitate, Ed. Printech, B., 2013.
5. Mircea Oancea, Domenii și sisteme ale logicii modale, Ed. Printech, B., 2015.
6. Mircea Oancea, Metafizică, logică și spiritualitate, Ed. Printech, B., 2018.

THOUGHTS ON THE CRISIS OF REFUGEES IN UKRAINE

Ingrid Ileana Nicolau

Assoc. Prof., PhD, ,,Spiru Haret" University of Bucharest

Abstract: The military offensive launched on 24 february 2022 by the Russian Federation against Ukraine triggered one of fastest growth refugees emergency for refugees and the biggest since World War II. Millions of people were moved towards interior or were forced to seek shelter abroad. It is estimated that 90% of Ukrainian refugees are women and children. Most of them fled in the neighboring countries, especially in Poland but also a significant amount of Ukrainians sought safety in Hungary, Republic of Moldova, Romania, Slovakia and other countries in the region.
On 4th March 2022, UE activated the Directive regarding temporary protection , an emergency mechanism that can be activated in case of a massive influx of displaced people that seeks to offer immediate and collective protection for the people unable to return to their country of origin. The objective is to diminish the pressure over the national asylum systems and allow the displaced people to enjoy their rights in the entire UE.

Keywords: war, refugee, displaced persons, Ukraine, asylum.

Introducere

Protecţia populaţiei civile în timpul conflictelor armate nu a reprezentat o preocupare în faza iniţială de apariţie şi dezvoltare a dreptului internaţional umanitar. Motivaţia este una simplă, nu populaţia civilă era vizată în timpul conflictelor armate. [1]

Înaintea de cel de-al doilea război mondial au existat doar reguli convenţionale indirecte referitoare la populaţia civilă prevăzute de Declaraţia de la Sankt Petersburg din 1868 şi art. 25 din Regulamentul anexă la cea de a IV-a Convenţie de la Haga din 1907.[2] De asemenea, Comitetul Internaţional de Cruce Roşie s-a implicat în elaborarea unor proiecte de convenţii, rămase nefinalizate.

După cel de-al doilea război mondial**,** poziţia comunităţii internaţionale faţă de protecţia populaţiei civile în timpul conflictelor armate s-a schimbat radical. Explicaţia noii atitudini are în vedere numărul uriaş de victime din rândul populaţiei civile cu care s-a soldat cel de-al doilea război mondial – 50% din totalul victimelor fiind din rândul populaţiei civile (lagărele de exterminare naziste, bombardamentul unor oraşe, Hiroshima şi Nagasaki sunt doar câteva exemple de cazuri în care victimele au fost în majoritate din rândul populaţiei civile).

De aceea în ceea ce priveşte populaţia civilă au fost adoptate o dată cu sfârşitul celui de-al doilea război mondial reguli convenţionale directe pentru protecţia acestei categorii sever afectată de conflictele armate.

Reglementarea convenţională a debutat cu adoptarea Statutului Tribunalului Militar de la Nurenberg, în care pentru prima oară sunt reglementate crimele de împotriva umanităţii,

[1] Jarka- Onica, B, *Drept international umanitar - editia a V-a. Note aprofundate de curs*, Ed. Universul Juridic, 2018, p.51;
[2] Jarka- Onica, B., *Cooperarea Interguvernamentală Instituţionalizată*, Ed. CH BECK, 2009, p.38:

comise de germani împotriva propriei populaţii civile.[3] Apoi au fost adoptate în 1948, Convenţia privind prevenirea şi reprimarea crimei de genocid, în 1949 Convenţiade la Geneva referitoare la protecţia populaţiei civile aflate pe teritoriul naţional sub ocupaţie militară, în 1977 Protocolul Adiţional I, pentru conflictele armate internaţionale, Protocolul Adiţional II, pentru conflictele armate neinternaţionale, în 1951 Convenţia privind protecţia refugiaţilor iar în 1967 Protocolul Adiţional la Convenţia privind protecţia refugiaţilor; începând cu 1993 Statutele Tribunalelor Internaţionale pentru fosta Iugoslavia, Ruanda, Sierra Leone, iar în 1998 Statutul de la Roma privind înfiinţarea Curţii Penale Internaţionale.[4]

Situația refugiaților din Ucraina

Ofensiva militară a Federaţiei Ruse împotriva Ucrainei lansată la 24 februarie 2022 a declanşat una dintre situaţiile de urgenţă pentru refugiaţi cu cea mai rapidă creştere din istorie şi cea mai mare de la al Doilea Război Mondial. Milioane de persoane au fost strămutate în interior sau forţate să caute refugiu în străinătate. Se estimează că 90% dintre refugiaţii din Ucraina sunt femei şi copii. Majoritatea au fugit în ţările vecine, mai ales în Polonia, dar un număr semnificativ de persoane au căutat siguranţă în Ungaria, Republica Moldova, România, Slovacia şi în alte ţări din regiune. Aceste ţări au demonstrat o solidaritate extraordinară, oferind asistenţă imediată, dar amploarea strămutării pune o presiune considerabilă asupra serviciilor disponibile şi asupra comunităţilor gazdă. Din populaţia refugiată, o parte semnificativă a plecat în alte ţări europene.

8.087.952 de ucraineni sunt astăzi refugiaţi, în timp ce alte 5,4 milioane au fost strămutate în interior. Totodată, aproape 18 milioane de oameni - aproximativ 40% din populația țării - au nevoie de asistenţă şi protecţie umanitară.

În acelaşi timp, până la data de 21 februarie 2023, 4.863.513 de refugiaţi ucraineni au fost înregistraţi în Mecanismul UE de Protecţie Temporară sau în scheme naţionale similare de protecţie din mai multe ţări din Europa, potrivit https://data.unhcr.org/.

Potrivit datelor corespunzătoare lunii februarie 2023, aflate pe portalul https://data.unhcr.org/, numărul refugiaţilor ucraineni, care se află în statele din vecinătatea Ucrainei, înregistraţi în Mecanismul de Protecţie Temporară, este următoarea: Bulgaria - 153.059 persoane; Republica Cehă - 489.158; Lituania - 74.611; Estonia - 43.057; Letonia - 45.687; Polonia - 1.563.386; Ungaria - 34.248; România - 115.047; Slovacia - 109.623.

În Republica Moldova, în care nu se aplică Mecanismul de Protecţie Temporară sau o altă schemă naţională de protecţie, la data de 19 februarie 2023, erau înregistraţi un număr de 109.630 de refugiaţi ucraineni. 95.874.

Acţiuni ale UE pentru susţinerea refugiaţilor

La 4 martie 2022, UE a activat Directiva privind protecţia temporară, un mecanism de urgenţă care poate fi activat în cazul unui aflux masiv de persoane strămutate şi care urmăreşte să ofere o protecţie imediată şi colectivă persoanelor strămutate care nu se pot întoarce în ţara lor de origine. Obiectivul este de a atenua presiunea asupra sistemelor naţionale de azil şi de a permite persoanelor strămutate să se bucure de drepturi armonizate în întreaga UE. Printre aceste drepturi se numără: dreptul de şedere, accesul la piaţa forţei de muncă şi la locuinţe; asistenţa medicală; asistenţa socială; accesul la educaţie pentru copii. În prezent, peste 4 milioane de persoane din Ucraina beneficiază de mecanismul de protecţie temporară, potrivit https://www.consilium.europa.eu/.[5]

---

[3] Comșa, Ana-Maria, *Operațiunile pacificatoare ca factor de reglementare a conflictelor etnopolitice din perspectiva dreptului internațional public*, Editura Pro Universitaria, București, 2021, p.45;

[4]Henckaerts, J.M., Doswald-Beck,L., *Customary International Humanitary Law,* Volume I: Rules, Cambridge University Press, International Committee of the Red Cross, 2005, p.24;

[5] https://www.consilium.europa.eu/

Protecţia temporară se acordă automat, însă beneficiarii trebuie să solicite un permis de şedere în ţara UE unde decid să locuiască. Cetăţenii ucraineni călătoresc, în prezent, fără vize. Odată primiţi pe teritoriul UE, ei pot să se deplaseze fără restricţii timp de 90 de zile şi să îşi aleagă ţara UE în care doresc să beneficieze de drepturile asigurate de protecţia temporară. Calitatea de beneficiar al protecţiei temporare nu exclude posibilitatea de a solicita statutul de refugiat sau alte forme de protecţie disponibile în ţările UE.

UE a aprobat o serie de regulamente menite să deblocheze fonduri pentru a ajuta persoanele care au fugit din calea războiului din Ucraina. Aceste fonduri garantează faptul că statele membre care găzduiesc refugiaţi dispun de resurse suficiente pentru a răspunde nevoilor tot mai mari în materie de locuinţe, educaţie şi îngrijiri de sănătate. Pentru a sprijini ţările şi regiunile UE în gestionarea efectelor războiului Rusiei din Ucraina şi în găzduirea refugiaţilor ucraineni, UE a luat măsuri pentru a permite o mai mare flexibilitate în utilizarea fondurilor politicii de coeziune a UE, de exemplu prin extinderea posibilităţilor de transfer de resurse între programe şi de obţinere a unei finanţări de 100% din partea UE, precum şi prin furnizarea de prefinanţare suplimentară pentru proiecte, în scopul de a oferi ajutor imediat statelor membre.

La momentul începerii agresiunii Rusiei împotriva Ucrainei, UE a identificat, în total, fonduri în valoare de aproximativ 17 miliarde euro (fonduri necheltuite ale politicii de coeziune şi fonduri prealocate pentru redresarea post-pandemie), pe care statele membre le pot realoca pentru a sprijini refugiaţii din Ucraina la soluţionarea nevoilor urgente, precum locuinţele, învăţământul, sănătatea şi îngrijirea copiilor.

Acţiuni ale României pentru susţinerea refugiaţilor

Răspunsul României la criza refugiaţilor este structurat pe două niveluri de intervenţie: primul răspuns, asistenţă de urgenţă şi al doilea răspuns, de protecţie. Asistenţa de urgenţă reprezintă, practic, reacţia şi intervenţia urgentă asigurată de România pentru refugiaţii nou sosiţi din Ucraina. Departamentul pentru Situaţii de Urgenţă (DSU), din cadrul Ministerului Afacerilor Interne a condus operaţiunile din această etapă, constând în dislocarea de resurse şi capacităţi la principalele puncte de trecere a frontierei, pe sensul de intrare în ţară, în asigurarea de transporturi umanitare, adăpost de urgenţă, alimente, asistenţă medicală de bază etc. Eforturile întreprinse de Departamentul pentru Situaţii de Urgenţă au fost completate de munca legislativă şi administrativă intensă de la nivelul diferitelor ministere din cadrul Guvernului României, care au emis un număr mare de acte legislative, pentru a veni în întâmpinarea nevoilor de urgenţă ale refugiaţilor. De asemenea, autorităţile locale şi-au coordonat eforturile cu agenţiile guvernamentale, dezvoltându-şi propriile planuri operaţionale pe baza evaluărilor nevoilor locale. Efortul public a fost susţinut energic de societatea civilă românească, de organizaţiile internaţionale neguvernamentale, agenţiile ONU şi actorii privaţi.

Al doilea răspuns, cel de protecţie, este un mecanism dezvoltat pentru a asigura măsurile de protecţie şi incluziune pe termen mediu şi lung pentru refugiaţii ucraineni care aleg să locuiască în România. Pentru a doua etapă de intervenţie, Guvernul a înfiinţat şase grupuri de lucru cu rolul de a elabora măsuri vizând politica de incluziune şi protecţie în următoarele domenii: sănătate, educaţie, asigurarea de locuri de muncă, de locuinţe, persoanele vulnerabile, copii şi tineri. În scurt timp, fiecare grup de lucru a elaborat planuri sectoriale de acţiune, în colaborare cu experţii din ministerele omoloage, agenţiile ONU şi reprezentanţii societăţii civile. Planurile sectoriale de acţiune au fost integrate într-un Plan naţional de acţiune, reprezentând cel de-al doilea răspuns, de protecţie, al României la criza umanitară a refugiaţilor.

La data de 18 martie 2022, a intrat în vigoare Hotărârea de Guvern nr. 367 privind stabilirea unor condiţii de asigurare a protecţiei temporare precum şi pentru modificarea şi completarea unor acte normative în domeniul străinilor, publicată în Monitorul Oficial al

României nr. 268/2022. Actul normativ, emis la propunerea Inspectoratului General pentru Imigrări, pentru aplicarea Deciziei Consiliului Uniunii Europene de punere în aplicare (UE) 2022/382 din 4 martie 2022 de constatare a existenţei unui aflux masiv de persoane strămutate din Ucraina în înţelesul articolului 5 din Directiva 2001/55/CE, prevede condiţiile concrete de asigurare a protecţiei temporare a persoanelor strămutate pe teritoriul statului român şi stabileşte categoriile de persoane care pot beneficia de acest statut. Măsura acordării protecţiei temporare reprezintă o modalitate de răspuns rapid şi eficient al statului român la fluxul masiv de persoane strămutate pe teritoriul României din Ucraina, prin simplificarea procedurilor de lucru şi asigurarea accesului imediat la măsuri de asistenţă.

Protecţia temporară se acordă pe o perioadă de un an de la data emiterii Deciziei (UE) 2022/382 şi poate fi prelungită automat cu perioade de 6 luni, pentru maximum un an, în cazul în care situaţia generatoare persistă. Dacă aceasta continuă, Statul Membru poate trimite Comisiei Europene o propunere adresată Consiliului Uniunii Europene de a extinde protecţia temporară până la un an, potrivit https://igi.mai.gov.ro/.

La 26 iulie 2022, Guvernul României a lansat ***Planul Naţional de Măsuri de Integrare a refugiaţilor ucraineni în România,*** vizând măsuri pe termen mediu şi lung pentru sprijinirea refugiaţilor ucraineni. Forumul de la Bucureşti, organizat în perioada 8-9 septembrie 2022, a pus accent pe platforma europeană de dialog în domeniul integrării refugiaţilor din Ucraina, conform https://www.mae.ro/.

În cadrul *Raportului privind eforturile şi realizările României în domeniul asistenţei umanitare a refugiaţilor, al drepturilor copilului şi al altor categorii vulnerabile pe 2022*, prezentat la 13 ianuarie 2023, de către Guvernul României, se arată că "peste 3,2 milioane de cetăţeni ucraineni ne-au trecut graniţele în ultimele 12 luni, dintre care peste 2,5 milioane au beneficiat de sprijin direct de la Guvernul României sau partenerii noştri. În prezent, sunt peste 107.000 de cetăţeni ucraineni care au ales să rămână în România, din care peste 47.000 sunt copii. România a fost şi este spaţiul de siguranţă şi linişte pentru valurile de refugiaţi ucraineni, iar acest lucru se vede în resursele alocate pentru asigurarea nevoilor de bază, cât şi pentru protecţia şi incluziunea acestora în comunităţile noastre: peste 500 milioane de euro alocate de la bugetul de stat şi partenerii internaţionali, 6 ministere implicate în Planul naţional de măsuri pe termen mediu şi lung, peste 20 de legi modificate şi adoptate pentru gestionarea persoanelor strămutate din Ucraina, peste 1.500 de autorităţi locale şi 300 de organizaţii neguvernamentale implicate în furnizarea de sprijin direct refugiaţilor din Ucraina.", conform https://gov.ro/.

Agenţia Naţiunilor Unite pentru Refugiaţi (UNHCR) sprijină răspunsul guvernului prin intermediul coordonării inter-instituţionale în contextul Modelului de Coordonare a Refugiaţilor şi al unui Plan Regional de Răspuns pentru Refugiaţi (RRP) (aprilie 2022) care se aliniază cu priorităţile şi activităţile guvernului reflectate în Planul Naţional de Măsuri (iunie 2022) pentru protecţia şi incluziunea persoanelor strămutate din Ucraina beneficiare de protecţie temporară în România. Pe parcursul anului 2022, activitatea de protecţie a UNHCR în România a inclus furnizarea de informaţii, comunicarea directă cu membrii comunităţilor, identificarea persoanelor cu nevoi speciale şi direcţionarea acestora către servicii specializate, consiliere juridică privind protecţia temporară şi advocacy pentru incluziune, cu intervenţii personalizate pentru comunitatea LGBTIQ+, persoanele cu dizabilităţi, persoanele în vârstă, minorităţile, femeile şi fetele aflate în situaţii de risc, potrivit https://www.unhcr.org/ro/.

UNICEF lucrează, la rândul său, împreună cu Guvernul României, autorităţile locale, Agenţia Naţiunilor Unite pentru Refugiaţi (UNHCR) şi organizaţii neguvernamentale pentru a monitoriza fluxurile de refugiaţi din Ucraina, nevoile şi vulnerabilităţile acestora şi pentru a putea oferi sprijin imediat pentru nevoile reale ale copiilor. La începutul sosirii refugiaţilor, centre cu servicii multiple, cunoscute sub numele de centre Blue Dot, au fost dezvoltate în cooperare cu autorităţile locale şi cu parteneri precum UNHCR, cu scopul de a le oferi

copiilor refugiaţi şi familiilor lor un spaţiu sigur şi servicii vitale, precum protecţie, consiliere şi locuri de joacă. Până în prezent, opt centre Blue Dot au fost operaţionalizate în România, cele mai multe în apropierea graniţelor cu Ucraina şi Republica Moldova.

Un alt pas a fost extinderea gamei de servicii pentru a putea acoperi nevoile mai complexe ale refugiaţilor privind sănătatea (inclusiv sănătatea mintală), educaţia şi locurile de muncă. UNICEF s-a concentrat pe identificarea şi referirea copiilor expuşi riscului prin evaluarea amănunţită în zona protecţiei copilului în cazuri de violenţă sau de afecţiuni medicale şi a facilitat accesul la informaţii şi servicii (consiliere juridică, sprijin medical, psihologic şi social) pentru victimele violenţei bazate pe gen (VBG). De la începutul acţiunilor dedicate refugiaţilor, 230.000 de copii şi femei au avut acces la aceste servicii în centrele Blue Dot. Peste 16.000 de copii şi îngrijitori au accesat servicii de suport psihosocial şi de sănătate mintală şi peste 3.000 de copii şi femei au beneficiat de intervenţii de prevenire a riscului de VBG şi de alte intervenţii de prevenţie sau răspuns. Din luna februarie 2022, un număr estimat de 700.000 de copii ucraineni au trecut graniţa în România, iar Poliţia de frontieră şi autorităţile locale pentru protecţia copilului au identificat şi oferit protecţie unui număr de aproape 5.000 de copii neînsoţiţi sau separaţi până la finalul lunii decembrie 2022, arată https://www.unicef.org/.

BIBLIOGRAPHY

1. Comșa, Ana-Maria, *Operațiunile pacificatoare ca factor de reglementare a conflictelor etnopolitice din perspectiva dreptului internațional public*, Editura Pro Universitaria, București, 2021;
2. Henckaerts, J.M., Doswald-Beck,L., *Customary International Humanitary Law*, Volume I: Rules, Cambridge University Press, International Committee of the Red Cross, 2005;
3. Jarka- Onica, B., *Cooperarea Interguvernamentală Instituţionalizată*, Ed. CH BECK, 2009;
4. Jarka- Onica, B, *Drept international umanitar - editia a V-a. Note aprofundate de curs*, Ed. Universul Juridic, 2018;
5. Pictet J., *Development et principes du droit international humanitaire*, Ed. A. Pedone, Paris, 1993 .

Surse internet:

- https://www.europarl.europa.eu/news/ro/headlines/world/20220324STO26151/raspunsul-ue-la-criza-refugiatilor-din-ucraina
- https://www.agerpres.ro/documentare/2023/02/24/ucraina-un-an-de-razboi-criza-refugiatilor--1065456
- https://data.unhcr.org
- https://gov.ro
- https://www.consilium.europa.eu/
- https://www.unicef.org

EUROPEAN UNION CONCERNS REGARDING ELECTRONIC EVIDENCE IN THE FRAMEWORK OF INTERNATIONAL JUDICIAL ASSISTANCE IN CRIMINAL MATTERS BETWEEN MEMBER STATES

Oana Elena Iacob

Assoc. Prof., PhD, ,,Dunărea de Jos" University of Galați

Abstract: Internationally, there are various means that have been established in order to fight cross-border crime within the framework of international cooperation in criminal matters and international judicial assistance in the criminal field. However, in recent years, it has been found, on the one hand, that the national authorities have a growing need to be able to use electronic evidence in order to identify and convict those who are guilty of committing crimes using digital means and services. On the other hand, it was also concluded that the traditional means used by international judicial cooperation in criminal matters are too weak due to the long duration of mutual legal assistance procedures. This length of time makes assistance ineffective in cases where electronic evidence is required, generating negative consequences for the conduct and success of investigations, because this evidence is volatile and delays can lead to data loss.
For this reason, at the level of the European Union there are concerns in order to find solutions for the adoption of minimum rules to support situations that involve assistance and mutual support of member states in investigations that require the use of electronic evidence. In this study, aspects regarding electronic evidence, international judicial cooperation in criminal matters and these existing concerns at the Union level are shown.

Keywords: electronic evidence, international legal assistance, cross-border crimes, the European Union

I. Aspecte privitoare la probele electronice

În actualul stadiu al societății umane, al *erei digitale*, s-a constatat că tot mai frecvent infractorii folosesc mijloace și servicii digitale pentru a pune la cale și a comite diferite infracțiuni. În această realitate, autoritățile naționale au o nevoie tot mai mare de a putea folosi probe electronice în vederea identificării și condamnării celor ce se fac vinovați de comiterea de infracțiuni. Scopul acestor probe electronice la nivelul Uniunii Europene este de sprijinire a efectuării cercetării penale transfrontaliere pentru că, în cauzele analizate fie furnizorul de servicii este într-un alt stat membru ori într-o altă zonă a lumii, fie datele pot fi stocate în asemenea state sau teritorii.

Probele electronice sunt reprezentate de datele în formă digitală folosite pentru cercetarea infracțiunilor și pentru urmărirea penală a celor ce le comit, precum informațiile referitoare la titularul unui cont de email, data și ora la care au fost trimise mesaje pe Facebook Meseenger și conținutul lor, etc. Ele înglobează printre altele și emailuri, SMS-uri ori conținuturi de aplicații de mesagerie, informații legate de contul online al unui utilizator, conținut audiovizual. Astfel de date se pot folosi pentru a depista o persoană sau pentru a dobândi mai multe informații legate de acțiunile ei.

La ora actuală un procent de 85% din anchetele penale include date digitale.[1] S-a constatat o creștere în ultimii ani a recurgerii la folosirea probelor electronice și a admiterii lor de instanțele judecătorești, probe de tipul e-mailurilor, jurnalelor de tranzacții la bancomate, fotografiilor digitale, documentelor de procesare a taxelor, mesajelor instantanee, foilor de calcul, istoricelor browserului de internet, bazelor de date, conținutului memoriei calculatoarelor, copiilor de rezervă ale calculatorului, imprimărilor de pe calculator și fișiere video și audio digitale, care alcătuiesc, toate, date digitale.[2]

Aceste probe electronice sunt extrase din dispozitivele electronice ca: calculatoare, aparate periferice ale lor, rețele de calculatoare, telefoane mobile, aparate foto digitale și alte echipamente portabile, inclusiv dispozitive de stocare de date, cât și de pe internet.[3]

Specialiștii au definit acest termen de *probă electronica* ″fiind reprezentat de orice informație generată, stocată sau transmisă sub formă digitală care poate fi necesară ulterior pentru a dovedi sau respinge un fapt contestat în procedurile judiciare.″[4]

Aceste probe în formă electronică nu reprezintă un aspect de noutate procedural, dovezi în acest sens stand diferite studii apărute de exemplu în Marea Britanie încă din anii 1973, și utilizarea lor în cadrul proceselor de pe rolul instanțelor cu o vechime de minim 40 de ani.[5]

Marea parte a probelor electronice au aceleași însușiri cu cele ale probelor obișnuite, însă ele posedă și unele particularități. Acestea sunt[6]:

1) pentru persoanele neprofesioniste dunt invizibile. În mod frecvent aceste probe se află în locuri unde doar persoanele specializate pot cerceta ori în spații care pot fi cercetate doar cu sprijinul unor instrumente aparte, specifice;
2) dispar foarte repede. În anumite circumstanțe și pe unele dispozitive ele pot fi modificate prin folosirea obișnuită a dispozitivului, ca urmare, după caz, a unei pierderi de energie, sau a situației când sistemul trebuie să insereze noi informații peste cele vechi datorită lipsei de spațiu de memorare, ori când intervin anumiți factori precum umiditatea în exces sau căldura, asupra capacității de memorie a calculatorului, putând duce la pierderea ei;
3) aceste probe pot fi deteriorate sau modificate prin folosirea firească, întrucât în mod invariabil calculatoarele își modifică stadiul memoriei din cauze diferite precum cererea utilizatorului sau sistemul lor de funcționare;
4) probele electronice se pot copia fără a fi distruse, în sensul că informațiile din sistemele digitale se pot copia de câte ori se dorește, fiecare copie a lor având aceeași valoare ca și originalul.

Distincția dintre probele electronice și probele fizice constă în modul ușor prin care primele se pot schimba și modifica, fie urmare a neatenției, fie deliberat[7].

II. Probele electronice și cooperarea judiciară internațională în materie penală

În prezent granițele naționale favorizează infractorii informatici care pot străbate diverse continente în mod virtual, însă îngrădesc justiția penală. Cu privire la cercetarea

[1] consilium.europa.eu

[2] Ghid privind probele electronice. Ghid de bază pentru agenți de poliție, procurori și judecători, Consiliul Europei, www.coe.int/cybercrime, p.12

[3] Idem, p.12

[4] idem

[5] Seminar european pentru practicieni în drept în domeniul drepturilor omului și a strângerii transnaționale a materialului probator. Dezvoltarea unei culturi judiciare europene, 2015, p.78

[6] Ghid privind probele electronice. Ghid de bază pentru agenți de poliție, procurori și judecători, Consiliul Europei, www.coe.int/cybercrime, p.12

[7] Seminar european pentru practicieni în drept în domeniul drepturilor omului și a strângerii transnaționale a materialului probator. Dezvoltarea unei culturi judiciare europene, 2015, p.160

criminalității informatice regula este cooperarea internațională a mai multor organe judiciare competente. Totuși, nu există o la fel de largă libertate de acțiune cu privire la urmărirea probelor unei infracțiuni. Acest fapt se menţine chiar şi în cazurile în care probele sunt arhivate în ″cloud″, adică în situaţiile în care de exemplu, e-milurile unei persoane suspecte, sunt stocate nu în calculatorul de la domiciliui său, ci într-un alt loc, pe un hard disc distinct, dintr-o jurisdicţie străină.[8]

La nivelul Uniunii Europene, nu la nivelul tuturor statelor membre, este posibil accesul direct la probele electronice dintr-un alt stat ori în cloud. În aceste situaţii e de dorit a fi aplicabile procedurile de asistenţă judiciară reciprocă[9].

Împrejurările în care un organ competent în aplicarea legii poate face investigaţii legale peste graniţele ţării sale pot fi extrem de diverse în raport de legislaţia naţională şi de formele de asistenţă judiciară reciprocă încheiate de guvernul statului din care face parte acel organ. Există,la nivel international, diferenţe mari cu privire la aplicabilitate şi la felul cum judecătorii din jurisdicţii distincte soluţionează situaţiile ce implică obţinerea de probe din alte jurisdicţii. De exemplu, în Marea Britanie şi SUA în domeniul penal se încearcă dobândirea de probe şi cooperarea posibililor martori prin recurgerea la încheierea de acorduri. În acest sens, parchetul din Marea Britanie(Crown Prosecutor Service) deţine la Washington un ofiţer de legătură în principal pentru a înlesni schimbul de martori şi de probe.[10] În plan internațional Reţeaua Globală a Procurorilor penru Infracţionalitatea Informatică(Global Prosecutors E-Crime Network[11]) a fost creată, printre altele, şi pentru a extinde un mod coordonat de luptă contra infracţionalităţii informatice.[12]

Cert este că la nivel mondial, organele de anchetă și procurorii sunt interesați de moduri de depistare, strângere, conservare și confirmare a probelor în formă digială, și de garantarea șirurilor de păstrare, a transportării și depozitării în așa fel încât probele să nu fie viciate sau deteriorate. Totodată, s-a conștientizat necesitatea ca asemenea probe să fie analizate prin recurgerea la metode potrivite și că e necesară întocmirea de către specialiști a unor rapoarte asupra acestor probe, în măsură a fi înțelese de judecători.[13]

În fapt, în cele mai multe jurisdicții[14] sunt acceptate toate tipurile de probe- inclusiv cele electronice- dacă sunt îndeplinite normele legale referitoare la excluderea probelor obținute prin recurgerea la acțiuni neadmise ori dacă acceptul lor ar constitui o nedreptate pentru cel acuzat.[15]

La nivel internațional(și regional) accesarea probelor electronice poate reprezenta pentru autorități o activitate complicată și de lungă durată pentru că în cazul lor datele sunt arhivate într-un alt stat. Cei care prestează servicii online înmagazinează datele utilizatorilor pe servere care pot fi în state diferite, atât în UE, cât și în state terțe. Această realitate face mai grea pentru organele judiciare adunarea prbelor electronice, pentru că ele sunt obligate să recurgă la proceduri mai lungi și greoaie penru a putea dobândi accesul la datele respective.[16]

---

[8] Idem, pp.165-166

[9] Consiliul UE, Raport final al celei de a 7 a rundă de evaluări reciproce privind punerea în practică şi funcţionarea politicilor europene de prevenire şi de combatere a criminalităţii informatice, Bruxelles, 9.10.2017, p.47

[10] http://www.gpen.info/

[11] Creată în 2008 sub auspiciile Asociaţiei Internaţionale a Procurorilor din 171 ţări, 172 organizaţii ale procurorilor, 350000 procurori

[12] http://www.gpen.info/

[13] Seminar european pentru practicieni în drept în domeniul drepturilor omului și a strângerii transnaționale a materialului probator: Dezvoltarea unei culturi judiciare europene, 2011, p.78

[14] În țara noastră a se vedea și dispozițiile articolelor 138, 168, 168 [1], art.170 Cod procedură penală

[15] Seminar european pentru practicieni în drept în domeniul drepturilor omului și a strângerii transnaționale a materialului probator: Dezvoltarea unei culturi judiciare europene, 2011, pp.79-81

[16] Consilium.europa.eu

În prezent peste 50% din numărul anchetelor penale necesită cereri transfrontaliere pentru obținerea de probe electronice.[17]

S-au identificat două categorii de situaţii ce trebuie diferențiate atunci când se au în vedere probele electronice ce nu se află fizic în jurisdicţia unui stat, ci a altuia, respectiv:[18]

1) când un investigator a preluat controlul unui computer ce e conectat la internet- caz în care există posibilitatea ca el să aibă autoritatea de a da clic pe site-ul web ori de a intra în computer din alte jurisdicţii. Această autoritate îi poate fi dată în baza dreptului intern ori a unui cumul de reguli de drept intern şi a prevederilor art.32 din Convenţia de la Budapesta privind criminalitatea informatică din 22.11.2001. Însă, există şi posibilitatea ca statul unde sunt localizate serverele ori computerele reale să aibă o altă concepţie şi practică.

2) când probele electronice sunt stocate în cloud.

Distincţia dintre cele două situaţii precizate e important a fi făcută întrucât organele de anchetă, în raport cu acestea, vor fi obligate să recurgă la acţiuni deosebite în fiecare situaţie, în raport de legile aplicabile.

În plan internaţional sunt diverse mijloace care au fost stabilite în vederea luptei contra criminalităţii internaţionale. Cele mai importante includ şi implicarea şi spijinul din partea Interpol, Europol, Eurojust şi ale Reţelei Judiciare Europene în materie penală şi Reţelei punctelor de contact la nivelul UE. Acestea pot spijini cu resursele lor procurorii şi judecătorii din sistemul justiţiei penale în activităţile de investigaţii din fazele de urmărire penală şi judecată. Eurojust acordă un sprijin important prin înlesnirea comunicării şi urgentării executării cererilor urgente dintre statele membre, cât şi cu alte state terţe, cât şi prin prezenţa în cadrul Eurojust şi a procurorilor de legătură din Elveţia, Norvegia şi SUA.[19]

Numeroase cereri de asistență judiciară internațională având ca obiect criminalitatea internaţională au în vedere obținerea de elemente specifice de probă pe care le dețin furnizorii de servicii. Mulți dintre aceştia se află în jurisdicția SUA, motiv pentru care, referitor la statele terțe UE, în ceea ce privește asistența judiciară reciprocă în domeniul penal care include criminalitatea internațională, se solicită din SUA și se supraveghează acolo, buna cooperare cu autoritățile competente ale acesteia fiind fundamentală.[20]

La nivelul Uniunii Europene negocierile cu SUA în vederea sprijinirii accesului transfrontalier la probele electronice pentru cooperarea judiciară penală, se derulează din iunie 2019. În prezent prestatorii de servicii din SUA colaborează cu autoritățile europene de aplicare a legii prin cooperare directă pe bază voluntară, sau prin intermediul procedurilor de asistență judiciară reciprocă. Legislația SUA nu permite întotdeauna prestatorilor de servicii să răspundă direct la cererile europene de acces la probele electronice. Un acord UE-SUA se apreciază că ar facilita cooperarea și ar asigura existența unor garanții solide pentru protejarea drepturilor fundamentale.

Comisia Europeană informează periodic, asupra stadiului negocierilor în acest sens, Consiliului Uniunii. [21]

Există la nivel mondial, ca forme oficiale de asistență judiciară internațională în materie penală, Convenția europeană de asistență judiciară în materie penală din 1959 și Convenția privind asistența judiciară în materie penală încheiată între statele membre ale UE la 29 mai 2000, care o completează pe cea anterioară, tratatele bilaterale încheiate de state precum: Tratatul între Guvernul Marii Britanii și Irlandei de Nord și Guvernul SUA, privind

[17] Idem

[18] Ghid privind probele electronice. Ghid de bază pentru agenți de poliție, procurori și judecători, Consiliul Europei, www.coe.int/cybercrime, pp. 165-166

[19] Raport final al celei de a 7 a rundă de evaluări reciproce privind punerea în practică și funcționarea politicilor europene de prevenire și de combatere a criminalității informatice, Bruxelles, 9.10.2017, p.78

[20] idem

[21] consilium.europa.eu

asistența judiciară în materie penală din 1994, protocoalele aplicabile statelor din Commonwealth.[22]

Perioada de răspuns la o solicitare de asistență judiciară reciprocă poate fi extinsă până la câteva luni, variind în raport de situațiile concrete cum ar fi temeiul pe care se acordă această asistență, ce poate fi, după caz, acord internațional ori reciprocitate. În situația ultimă se poate înregistra un timp mai mare de răspuns, fiind necesară pentru început primirea ori acordarea unei garanții a reciprocității. Această realitate a timpului nu este deloc favorabilă în sfera criminalității internaționale- care are o evoluție foarte rapidă. Durata lungă a procedurilor de asistență judiciară reciprocă face ca această asistență să nu fie eficace, generând urmări negative pentru derularea și reușita anchetelor, pentru că probele electronice sunt volatile, iar întârzierile pot genera pierderea datelor.

În cazurile ce implică probele electronice, provocarea este dată de posibilitatea de a acționa cât mai repede pentru a se preîntâmpina modificarea ori strângerea probelor. Or, formele obișnuite de cooperare internațională sunt, în aceste cazuri, încete și dificile, iar succesul depinde de bunăvoința și priceperea autorităților solicitate și a celor solicitante. Convenția de la Budapesta prin art. 29 și art.30 ale ei a creat un instrument util pentru soluționarea acestei provocări, prevăzând conservarea rapidă a datelor, părțile la Convenție putând recurge la Punctul de contact non-stop pentru a solicita această conservare(conform art.35 al ei) de către un alt stat parte.[23] De aceea, în sfera criminalității internaționale este cu adevărat necesară o urgență în soluționarea cererilor de asistență judiciară reciprocă.

Acesta este, credem, motivul pentru care Comisia Europeană, urmare a solicitărilor Consiliului European și Consiliului, a propus noi norme pentru un acces mai simplu și rapid al autorităților competente la probele electronice, fără a avea importanță locul în care se află stocate datele respective. Normele noi propuse de Comisie ar da posibilitatea autorităților judiciare ale unui stat membru al Uniunii Europene să solicite direct accesul la probele electronice unui prestator de servicii în UE și care e stabilit ori reprezentat într-un alt stat membru. În acest fel nu ar mai fi necesară intervenția autorităților din celălalt stat membru, fapt ce ar urgenta soluționareaa cererii de acces.

Aceste norme propuse sunt[24]:

1. un Regulament privind ordinele europene de divulgare și de păstrare a probelor electronice în materie penală- prin care se vrea a li se da posibilitatea autorităților din statele membre, de a avea acces la datele arhivate, indiferent de locul unde ele se sflă.

Ordinul de divulgare ar permite organului judiciar competent din un stat membru să solicite direct accesul la probele electronice din partea unui prestator de servicii stabilit ori reprezentat în alt stat membru. Acesta va trebui să răspundă la cererea primită într-un termen de 10 zile ori, în cazuri urgente, de 6 ore.

Ordinul de păstrare va opri ștergerea probelor electronice de către prestatorul de servicii pe perioada cât cererea referitoare la ordinul de divulgare e în curs.

Principiul ce va guverna aceste norme unionale este cel al recunoașterii reciproce între statele membre.

2. o Directivă pentru stabilirea unor norme armonizate referitoare la desemnarea reprezenranților legali în scopul obținerii de probe în cadrul procedurilor penale- impune prestatorilor de servicii care nu sunt stabiliți în UE însă oferă servicii în cadrul Uniunii, să numească un reprezentant legal care va urma să răspundă de primirea, respectarea și executarea ordinelor și deciziilor. Scopul urmărit este de a se asigura că toți prestatorii de

[22] Seminar european pentru practicieni în drept în domeniul drepturilor omului și a strângerii transnaționale a materialului probator: Dezvoltarea unei culturi judiciare europene, 2011, pp.79-81

[23] Ghid privind probele electronice. Ghid de bază pentru agenți de poliție, procurori și judecători, Consiliul Europei, www.coe.int/cybercrime, pp. 165-166

[24] consilium.europa.eu

servicii ce-și au activitatea în UE să aibă aceleași obligații cu privire la accesul la probele electronice.

La 17 noiembrie 2021 Consiliul Europei a adoptat un al doilea Protocol adițional la Convenția de la Budapesta privind criminalitatea internațională, al cărui obiectiv a fost de a stabili:

- dispoziții pentru a eficientiza regimul asistenței judiciare reciproce
- dispoziții cu privire la cooperarea direct cu prestatorii de servicii din alte state care sunt părți la Convenție
- un cadru legal optim și garanții pentru lărgirea căutărilor la nivel transfrontalier.

Protocolul cuprinde garanții și obligații importante în sfera protecției datelor. Avantajul adus e dat de posibilitatea aplicării lui la nivel mondial.[25]

Întrucât doar statele membre pot semna ori ratifica respectivul protocol în calitate de părți la acesta(UE nedeținând această calitate), UE a autorizat statelor membre semnarea lui, la 5 aprilie 2022 și ratificarea la 14 februarie 2023.[26]

III.Concluzii

În situaţiile care impun probele electronice, solicitările de asistenţă transfrontalieră sunt foarte importante datorită caracterului internaţional al serviciilor de internet. În atare situaţii, provocările sunt determinate de posibilitatea de a se putea interveni într-o manieră suficient de rapidă, încât să se poată preîntâmpina modificarea ori ștergerea unor astfel de probe. S-a costatat că formele de cooperare internaţională clasice, tradiţionale sunt prea lente, şi reuşita unei asemenea solicitări în mod frecvent este dependentă de nivelul de pregătire al autorităţilor solicitante şi solicitate implicate.

În ultimii ani, urmare a constatării la nivelul Uniunii Europene că în cazul infracțiunilor cu incidente transfrontaliere, mijloacele tradiționale folosite de cooperarea judiciară internațională în materie penală sunt prea slabe, Comisia Europeană a propus la 17 aprilie 2018 noi forme juridice sub forma unui Regulament și a unei Directive în vederea facilitării asistenței judiciare internaționale penale între statele membre în scopul urgentării de către autoritățile judiciare competente, a recurgerii la utilizarea probelor electronice necesare pentru cercetarea și aducerea în fața justiției a infractorilor.

Această propunere se referă la adoptarea unui Regulament al Parlamentului European și Consiliului Uniunii Europene, referitoare la ordinele europene de divulgare și de păstrare a probelor electronice în materie penală, și la o Directivă a aceloraşi instituții unionale, de stabilire a unor norme armonizate privind desemnarea reprezentanților legali în scopul obținerii de probe în cadrul procedurilor penale.

La 25 ianuarie 2023 Consiliul Uniunii Europene a confirmat acordul cu Parlamentului European referitor la cele două propuneri legislative.[27]

Apreciem bine venite aceste propuneri, ţinând cont de realitatea dovedită că peste 50% dintre anchetele penale actuale necesită cereri transfrontaliere de obţinere a unor probe electronice, societatea confruntându-se cu un număr tot mai mare de infracţiuni în care aurorii lor se folosesc şi de evoluţia sistemelor informatice care îi ajută în a depăşi impedimentele frontierelor de stat.

BIBLIOGRAPHY

1. consilium.europa.eu

[25] idem
[26] idem
[27] consilium.europa.eu

2. Ghid privind probele electronice. Ghid de bază pentru agenți de poliție, procurori și judecători, Consiliul Europei, www.coe.int/cybercrime
3. Raport final al celei de a 7 a rundă de evaluări reciproce privind punerea în practică şi funcţionarea politicilor europene de prevenire şi de combatere a criminalităţii informatice, Bruxelles, 9.10.2017
4. Seminar european pentru practicieni în drept în domeniul drepturilor omului și a strângerii transnaționale a materialului probator: Dezvoltarea unei culturi judiciare europene, 2011
5. http://www.gpen.info/

THE FORMS OF THE DEPOSIT CONTRACT UNDER THE REGULATION OF THE ROMANIAN CIVIL CODE

Rareş Patrick Lazăr

Assoc. Prof., „Spiru Haret" University of Bucharest

Abstract. Aside from the voluntary deposit, which is the common form of the deposit contract and is characterized by the fact that the depositor's will is essential in establishing the depository, the Romanian Civil Code regulates other forms of the deposit contract, namely the required deposit, the hotel deposit, the deposit of the money funds and the seizure deposit. All these forms of the deposit impose common features with the usual deposit, but at the same time, it differs from the typical form of the deposit by its own features.

Keywords: required deposit, hotel deposit, funds deposit, seizure deposit.

Pornind de la definitia pe care legiutorul a atribuit-o acestei institutii, putem defini contractul de depozit ca fiind contractul prin care o parte, depozitarul primește de la cealalta parte, deponentul, un bun mobil, corelativ cu obligațiile de a-l păstra pentru o perioadă de timp și respectiv de a-l restitui în natură, remiterea bunului fiind o condiție pentru valida încheiere a contractului.

În ceea ce privește formele de contracte de depozit, *de lege lata* există:

- depozitul *obișnuit*, numit și *voluntar,* în cazul căruia opțiunea deponentului în alegerea depozitarului este neîngrădită și nerestricționată;
- depozitul *necesar*, în cazul căruia bunul a fost încredințat unei persoane sub constrângerea unei întâmplări neprevăzute;
- depozitul *hotelier*, ce are ca obiect primirea contra cost de către hotelieri a bunurilor clienților;
- depozitul fondurilor *bănești sau a altor bunuri fungibile* și consumptibile prin natura lor, numit și depozit *neregulat*;
- *depozitul-sechestru, convențional*, în cazul căruia un bun litigios este depozitat la o terță persoană, până la soluționarea litigiului, terțul având obligația de a restitui bunul persoanei îndreptățite la acel moment, sau *judiciar*, atunci când este dispus de instanța de judecată (caz în care dispozițiile art. 2138 - 2143 C.civ. s-au completat, până la 15 februarie 2013, cu dispozițiile art. 598 – 601 C.pr.civ. 1865 și se completează, începând cu 15 februarie 2013, cu art. 971 - 976 C.pr.civ. 2010).

În doctrină, în special cea anterioară noului Cod civil[1], a fost subliniată diferența între sechestru și depozitul propriu-zis (care include toate celelalte forme ale depozitului). Dacă în reglementarea anterioară exista și un argument de text pentru a face această delimitare (Titlul XII din Cartea III purta denumirea "Despre depozit și despre sechestru"), sub imperiul noului

[1] Fr. Deak, Fr. Deak, *Tratat de drept civil. Contracte speciale. Ediția a III-a – actualizată și completată*, Editura Universul Juridic, București, 2001, p. 375, D. Chirică, *Drept civil. Contracte speciale*, Editura Lumina Lex, București, 1997, p. 224, C. Toader, *Drept civil. Contracte speciale. Ediția 2*, București, Editura All Beck, 2005, p. 264.

Cod această distincție a fost abandonată, titlul capitolului fiind "Despre contractul de depozit", secțiunea "Sechestrul convențional" fiind inclusă în acest capitol.

Prin urmare, *de lege lata*, credem că distincția dintre depozitul propriu-zis și sechestru nu se mai impune, acesta fiind numai o specie a primului[2].)

Depozitul necesar

Spre deosebire de contractul de depozit obișnuit, în cazul căruia opțiunea deponentului în alegerea depozitarului este neîngrădită și nerestricționată, în cazul depozitului necesar bunul este încredințat, sub presiunea unei întâmplări neprevăzute, unui depozitar pe care deponentul nu are posibilitatea să îl aleagă, dispărând astfel caracterul *intuitu personae* al depozitului.

De asemenea, din pricina constrângerii la care ne-am referit mai sus, nici nu poate fi întocmit un înscris. Ca urmare a acestei imposibilități de a întocmi un înscris, depozitul necesar poate fi dovedit cu orice mijloc de probă, indiferent de valoarea lui.

De cealaltă parte, depozitarul nu poate refuza primirea bunului cu excepția situației în care are un motiv serios pentru aceasta.

În ceea ce privește regimul juridic al depozitului necesar, art. 2126 C.civ. stipulează că, exceptând dispoziţiile la cere ne-am referit, depozitul necesar este guvernat de regulile comune privind contractul de depozit (ceea ce confirmă caracterul convențional al depozitului necesar), iar în ipoteza pieirii lucrului, depozitarul va răspunde conform regulilor aplicabile depozitului neremunerat.

În ceea ce privește termenul depozitului, chiar dacă, în principiu depozitul necesar este fără termen, în mod natural restituirea bunului este legată de încetarea întâmplării neprevăzute, ca urmare a faptului că tocmai această întâmplare a reprezentat cauza depozitului.

Depozitul hotelier

Sub influența Convenției europene privind răspunderea hotelierilor pentru obiectele aduse de călători, numeroase state europene și-au adaptat legislațiile, reglementând distinct situația oaspeților din unitățile de cazare[3].

Codul civil din 1864 asimila, în cuprinsul art. 1623, depozitul hotelier celui necesar. În ceea ce privește sfera de aplicare a acestei instituții, doctrina și jurisprudența au extrapolat regulile depozitului hotelier (căruia textul legal îi alătura și depozitul asupra lucrurilor aduse de client într-o unitate de alimentație publică de tip restaurant) și la depozitele făcute de cei internați în spitale pentru îmbrăcămintea depusă la magazie, la depozitele făcute de public la garderoba sălilor de spectacol, a piscinelor, a ștrandurilor, la depozitele făcute de clienți în frizerii și saloane de coafură ori la depozitele făcute de muncitori în timpul lucrului pentru hainele depuse la vestiarul unităților în care lucrează.

În sens contrar s-a apreciat însă asupra bunurilor aduse în casă de o persoană care a închiriat o locuință, chiar mobilată, întrucât în această situație sunt deplin aplicabile regulile contractului de închiriere a locuinței, subspecie a locațiunii[4].

De lege lata, art. 2137 din noul Cod civil enumeră cu caracter enunțiativ "localurile" asimilate hotelurilor: sanatorii, spitale, pensiuni, vagoane de dormit şi altele asemănătoare.

---

[2] În doctrina recentă, în unele lucrări delimitarea se păstrează (L. Stănciulescu, *Curs de drept civil. Contracte*, Editura Hamangiu, București, 2012, p. 418, Gh. Comăniță, I.I. Comăniță, *Drept civil. Contracte civile speciale*, Editura Universul Juridic, București, 2013, p. 269; F. Moțiu, *Contractele speciale în noul Cod civil. Ediția a II-a, revăzută și adăugită. Sinteze teoretice, teste grilă și spețe,* Editura Universul Juridic, București, 2012, p. 167) iar în altele nu (D.C. Florescu, *Contractele civile. Ediția a III-a revăzută și adăugită,* Editura Universul Juridic, București, 2012,p. 295).

[3] C. Toader, *op.cit*., p. 275.

[4] D. Chirică, *op.cit.,* p. 234.

Noul Cod (art. 2127 - art. 2137) nu mai prevede însă în mod expres apartenența depozitului hotelier la instituția depozitului necesar, îndepărtarea celor două instituții rezultând și din alocarea celor două tipuri de depozit a câte unei secțiuni independente una de cealaltă.

Totuși, doctrina publicată după intrarea în vigoare a noului Cod rămâne fidelă apartenenței istorice a depozitului hotelier la depozitul necesar, reținând că depozitul hotelier conține elemente de limitare a posibilităților de alegere a depozitarului[5] sau că, având în vedere că depozitul este condiționat de contractul de cazare încheiat de client cu hotelierul, depozitul încheiat de clientul-deponent cu aceeași persoană este "oarecum necesar"[6] ori chiar se afirmă ferm că și noul Cod civil asimilează depozitului necesar pe cel hotelier[7].

Conform art. 2127 C.civ., hotelierul este răspunzător, potrivit regulilor privitoare la răspunderea depozitarului, pentru prejudiciul cauzat prin furtul, distrugerea sau deteriorarea bunurilor aduse de client în hotel, cum ar fi:

- bunurile aflate în hotel pe perioada cazării clientului;
- bunurile aflate în afara hotelului, pentru care hotelierul, un membru al familiei sale ori un prepus al hotelierului îşi asumă obligaţia de supraveghere pe perioada cazării clientului;
- bunurile aflate în hotel sau în afara acestuia, pentru care hotelierul, un membru al familiei sale ori un prepus al hotelierului îşi asumă obligaţia de supraveghere pentru un interval de timp rezonabil, anterior sau ulterior cazării clientului;
- vehiculele clienţilor lăsate în garajul sau în parcarea hotelului, precum şi bunurile care, în mod obişnuit, se găsesc în acestea;
- animalele de companie, în lipsă de stipulaţie contrară;
- documente, bani sau alte obiecte de valoare, cu excepția situației în care, în urma examinării acestora, constată că sunt excesiv de valoroase ori incomode sau periculoase, când hotelierul poate cere depozitarea lor într-un loc închis sau sigilat sau chiar poate refuza depozitarea (art. 2131 C.civ.).

Date fiind condițiile în care se încheie contractul de depozit, marcate de raportul de accesorialitate dintre contractul de depozit și cel de cazare[8], art. 2128 C.civ. limitează răspunderea hotelierului până la concurența unei valori de o sută de ori mai mare decât preţul pentru o zi afişat pentru camera oferită spre închiriere clientului, inclusiv atunci când hotelierul pune la dispoziţia clienţilor săi, în camerele de hotel, o casă de valori, caz în care nu este presupus a fi primit în depozit bunurile care vor fi depuse de clienţii săi în casa de valori.

Cu toate acestea, răspunderea hotelierului va fi nelimitată dacă prejudiciul este cauzat din culpa hotelierului sau a unei persoane pentru care acesta răspunde, dacă bunurile au fost încredinţate spre păstrare hotelierului sau dacă hotelierul a refuzat primirea în depozit a bunurilor clientului pe care, potrivit legii, era obligat să le primească.

La cealaltă extremă, art. 2130 exonerează de răspundere hotelierul dacă deteriorarea, distrugerea ori furtul bunurilor clientului este cauzată de client, de persoana care îl însoţeşte sau care se află sub supravegherea sa ori de vizitatorii săi, de un caz de forţă majoră sau de natura bunului.

În ceea ce privește proba introducerii bunurilor în hotel, ea poate fi făcută prin martori, indiferent de valoarea acestor bunuri, art. 2133 statuând o soluție asemănătoare celei folosite în cazul depozitului necesar în privința probațiunii (art. 2124 C.civ.).

---

[5] **D.C. Florescu**, *op.cit.*, p. 302.
[6] **L. Stănciulescu**, *op.cit.*, p. 426.
[7] **Gh. Comăniță, I.I. Comăniță**, *op.cit.*, p. 280.
[8] **Fr. Deak**, *op.cit.*, 2001, p. 390.

Art. 2134 din noul Cod civil reglementează condițiile de exercitare a dreptului clientului la repararea prejudiciului suferit în urma furtului, distrugerii sau deteriorării bunului depozitat în hotel[9]. Astfel, clientul este decăzut din dreptul la repararea prejudiciului suferit prin furtul, distrugerea sau deteriorarea bunurilor pe care le-a adus el însuşi ori care au fost aduse pentru el în hotel dacă în cel mult 24 de ore de la data la care a cunoscut prejudiciul nu a înştiinţat administraţia hotelului și dacă nu a exercitat dreptul la acţiunea în repararea prejudiciului în termen de 6 luni de la data producerii acestuia, dispoziţiile anterioare nefiind aplicabile în privinţa bunurilor prevăzute la art. 2129 lit. b) şi c).

În cazul neplăţii de către client a preţului camerei şi a serviciilor hoteliere prestate, hotelierul beneficiază de o garanţie, art. 2135 C.civ. instituind un drept de retenţie asupra bunurilor aduse de client, cu excepţia documentelor şi a efectelor personale fără valoare comercială, completat cu dreptul hotelierului de a cere valorificarea bunurilor asupra cărora şi-a exercitat dreptul de retenţie, în conformitate cu dispoziţiile art. 726 - 811 C.pr.civ. privind urmărirea silită mobiliară.

Depozitul fondurilor bănești sau a altor bunuri fungibile și consumptibile, numit și depozitul *neregulat*

Majoritatea doctrinei folosește pentru depozitul bunurilor fungibile și comsumptibile denumirea de *depozit neregulat,* în ciuda faptului că noul Cod civil nu îi conferă o reglementare detaliată distinctă, instituția dezvoltându-se în jurul articolului 2105, conform căruia, când depozitul poartă asupra unor fonduri băneşti sau altor asemenea bunuri fungibile şi consumptibile prin natura lor, acestea devin proprietatea celui care le primeşte şi nu trebuie să fie restituite în individualitatea lor, fiind aplicabile, corespunzător, regulile de la împrumutul de consumaţie (reglementat de art. 2158-2170 C.civ.).

Caracterul neregulat al depozitului este prezumat numai relativ întrucât, atunci când intenţia principală a părţilor a fost aceea ca bunurile să fie păstrate în interesul celui care le predă, se aplică regulile depozitului obișnuit, bunurile pierzându-și practic, prin voința părților, caracterul fungibil (ipoteză reglementată de altminteri și de alin. 3 al art. 543 C.civ.). Existenţa acestei intenţii se prezumă atunci când părţile au convenit că restituirea se poate cere anterior expirării termenului pentru care bunurile au fost primite.

După cum se poate observa, textul art. 2105 face trimitere expresă la categoriile fungibile și comsumptibile ale bunurilor, definite în Cod în cuprinsul articolelor 543 și 544.

După cum se cunoaște, din perspectiva raportului consumptibilitate - fungibilitate, bunurile consumptibile sunt, în general, și bunuri fungibile, numai în mod cu totul excepțional un bun consumptibil nefiind și fungibil (de exmplu, ultima sticlă de vin din producția unui an foarte vechi al unei podgorii celebre). Invers însă, raportul între cele două categorii (fungibilitate – consumptibilitate) este diferit, în sensul în care există bunuri fungibile care nu sunt și consumptibile, precum bunurile fabricate în serie, pe scară industrială (obiecte de îmbrăcăminte, bunuri de folosință îndelungată, etc.)[10].

Fungibilitatea bunurilor consumptibile este explicată în doctrina franceză prin faptul că proprietarul, în cazul în care încredințează un bun consumptibil unui detentor precar renunță să păstreze dreptul pe care îl avea asupra lui deoarece în mod obligatoriu acest bun va fi consumat sau înstrăinat de către detentor, această operațiune având loc fără ca totuși proprietarul să transfere acest drept pentru că el transferă doar detenția; acest lucru abstract

[9] **A.M. Mitu**, *Contractul de depozit,* în **Fl.A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei** (coordonatori*) Noul Cod civil. Comentariu pe articole. Art. 1-2664*, Editura C.H. Beck, București, 2012, p. 2120.

[10] **O. Ungureanu, C. Munteanu**, *Tratat de drept civil. Bunurile. Drepturile reale principale*, Editura Hamangiu, București, 2008, p. 95.

încredințat detentorului are vocația de a se individualiza din nou într-un alt lucru care are virtutea de a fi fungibil cu lucrul consumat[11].

În privința formei textului art. 2105, legiutorul înțelege să facă trimitere atât la categoria bunurilor fungibile (care, în opinia noastră era suficientă) cât și la cea a bunurilor consumptibile, omițând însă din enumerare și bunurile de gen (determinate generic), caracterizate și ele, în general, prin fungibilitate.

În ipotezele avute în vedere de art. 2105, în lumina art. 2158 C.civ., depozitarul va restitui nu bunurile a căror remitere materială s-a realizat la momentul încheierii contractului, ci alte bunuri, în aceeași cantitate și de aceași natură și calitate (dacă este vorba de o sumă de bani, se va restitui aceeși sumă de bani).

Trimițând la regulile împrumutului de consumație, art. 2105 din Cod conferă aplicabilitate articolului 2160 C.civ., referitor la tranferul proprietății asupra lucrului fungibil și consumtibil și implicit la transferul riscului pieirii fortuite a acestuia. De asemenea, transmițându-se proprietatea asupra lucrului, rezultă că deponentul trebuie să fie proprietar asupra bunului, în timp ce fructele, cuvenite proprietarului, vor aparține depozitarului iar nu deponentului. Tot ca urmare a transferului dreptului de proprietate, deponentul nu mai avea la dispoziție acțiunea în revendicare, ci numai acțiunea personală, întemeiată pe contract.

Date fiind similitudinea de manifestări exterioare, inclusiv tradițiunea și caracterul fungibil și consumtibil al bunurilor (la care se adaugă și regimul juridic comun, consacrat de art. 2105 C.civ.), criteriile esențiale după care se poate face distincția între cele două contracte vor fi voința reală a părților la încheierea contractului și scopul avut în vedere de acestea (diferite în cazul celor două specii de contracte).

Depozitul neregulat este întâlnit cel mai des sub forma depozitelor bancare ce au ca obiect sume de bani (art. 2191 C.civ.). De asemenea, depozitele bancare pot avea ca obiect și titluri, prin contractul încheiat între părți, instituția de credit fiind împuternicită cu administrarea acestor titluri (art. 2192 C.civ.). Domeniul este reglementat minimal în Codul civil, el beneficiind de o reglementare detaliată prin alte acte normative, având caracter special în raport cu dispozițiile Codului[12].

Prin constituirea unui depozit de fonduri, instituţia de credit dobândeşte proprietatea asupra sumelor de bani depuse, având obligaţia de a restitui aceeaşi cantitate monetară, de aceeaşi specie, la termenul convenit sau, după caz, oricând, la cererea deponentului, cu respectarea termenului de preaviz stabilit de părţi ori, în lipsă, de uzanţe.

Ca regulă, depunerile şi retragerile se efectuează la sediul unităţii operative a instituţiei de credit unde a fost constituit depozitul, norma neavând însă un caracter imperativ.

În temeiul contractului, instituţia de credit are şi obligaţia de informare a clientului cu privire la operaţiunile efectuate în conturile sale, în mod gratuit, cel puţin lunar.

A doua formă a depozitului bancar, depozitul de titluri, este reglementată de art. 2192 C.civ., conform căruia, prin constituirea unui depozit de titluri, instituţia de credit este împuternicită cu administrarea acestora, după regulile administrării bunurilor altuia (art. 792-857 C.civ.), contra unei remunerații, având dreptul la rambursarea cheltuielilor efectuate pentru operaţiunile necesare. Conform alineatului final al art. 2193, este considerată nescrisă orice clauză prin care instituţia de credit este exonerată de răspundere pentru neexecutarea obligaţiilor care îi revin în administrarea titlurilor cu prudenţă şi diligenţă.

Depozitul-sechestru

Depozitul-sechestru poate fi *convențional*, în cazul căruia un bun litigios este depozitat la o terță persoană, până la soluționarea litigiului, terțul având obligația de a restitui

[11] **Fr. Zenati-Castaing, Th. Revet**, *Les Biens*, PUF, Paris, 2008, p. 240, *apud* **O. Ungureanu, C. Munteanu**, *Eseu asupra clasificării bunurilor în dreptul civil*, Editura Universul Juridic, București, 2010, p. 120-121.

[12] Cu privire la raportul dintre aceste norme cuprinse în legi speciale și dispozițiile dreptului comun, a se vedea **B. Florea**, *Drept civil. Contractele speciale*, Editura Universul Juridic, București, 2013, p. 8.

bunul persoanei îndreptățite la acel moment, sau *judiciar*, atunci când este dispus de instanța de judecată.

Sechestrul judiciar este reglementat de art. 2138 - 2143 C.civ., dispoziții legale care s-au completat, până la 15 februarie 2013, cu dispozițiile art. 598 – 601 C. pr.civ. 1865 și se completează, după 15 februarie 2013, cu art. 971 - 976 C.pr.civ. 2010.

Conform art. 2138 C.civ., sechestrul convenţional este depozitul prin care două sau mai multe persoane încredinţează unui terţ, denumit administrator-sechestru, unul sau mai multe bunuri mobile ori imobile în privinţa cărora există o contestaţie sau incertitudine juridică, cu obligaţia pentru acesta de a le păstra şi a le restitui celui recunoscut ca titular al dreptului.

Depozitul-sechestru prezintă o primă trăsătură marcantă care îl diferențiază de orice altă formă de contract de depozit, trăsătură care vizează obiectul depozitului, care poate fi nu numai un bun mobil, ci și un imobil.

De asemenea, instituția este carcaterizată și de faptul că, în privința bunurilor sechestrate (mobile sau imobile) există o contestaţie sau incertitudine juridică.

Nu în ultimul rând, din definiția legală rezultă o a treia trăsătură individualizatoare, care vizează de această dată nu obiectul sechestrului ci persoana căreia îi va fi înmânat bunul sechestrat, anume "celui recunoscut ca titular al dreptului" (art. 2138 C.civ.), adică celui desemnat de instanţa judecătorească sau, după caz, celui indicat prin acordul tuturor părţilor care l-au numit (art. 2141 alin. 1 C.civ.), iar nu deponentului.

În privința drepturilor, puterilor și obligațiilor administratorului-sechestru, acestea sunt determinate prin convenţia părţilor, iar în lipsa unor prevederi cu un astfel obiect, de articolele 2138-2142 din Codul civil.

Administratorul-sechestru are obligația de păstrare și conservare a bunului care se constituie în obiect al sechestrului, cu diligenţa unui depozitar. Atunci când natura bunului o cere, administratorul-sechestru are obligația de a îndeplini acte de administrare, regulile specifice mandatului fiind aplicabile în mod corespunzător. Administratorul-sechestru poate să înstrăineze bunul, în cazul în care acesta nu poate fi conservat sau dacă, pentru un alt motiv, măsura înstrăinării este vădit necesară, însă condiționat de autorizarea instanţei judecătoreşti.

Conform art. 2142 C.civ., administratorul-sechestru are dreptul la restituirea tuturor cheltuielilor făcute pentru conservarea şi administrarea bunului sechestrat, precum şi la plata despăgubirilor pentru pierderile suferite în legătură cu acesta, chiar dacă sechestrul este gratuit.

În privința caracterului oneros sau gratuit al sechestrului, legea prezumă relativ că sechestrul este oneros, administratorul-sechestru având dreptul la o contraprestație constând în remunerație. În cazul în care voința părților în contractul prin care a fost constituit sechestrul este ca acesta să fie cu titlu gratuit, atunci administratorul-sechestru nu va primi remunerație.

Privitor la termenul sechestrului, art. 2141 alin. 2 prevede că până la finalizarea contestaţiei sau până la încetarea stării de incertitudine juridică, administratorul-sechestru va putea fi liberat numai prin acordul tuturor părţilor care l-au numit sau, pentru motive temeinice, prin hotărâre judecătorească.

În ceea ce privește sechestrul judiciar, în doctrina recentă s-au exprimat opinii divergente: un punct de vedere din perspectiva căruia sechestrul judiciar nu are natură contractuală[13] și un altul care susține că și sechestrul judiciar este tot un contract, efect al acordului de voințe ale sechestrantului și sechestrului, instanța dispunând numai constituirea depozitului având ca obiect lucrul litigios, fără a se subroga manifestării de voință necesare

[13] **Gh. Comăniță, I.I. Comăniță**, *op.cit.*, p. 284.

încheierii contractului[14]. Acest din urmă punct de vedere este susținut și de forma textului legal, art. 2143 C.civ. fiind inclus în secțiunea consacrată sechestrului convențional.

Acest text legal dispune că sechestrul poate fi dispus de instanţa de judecată, cu aplicarea prevederilor Codului de procedură civilă și, după caz, a dispozițiilor Secţiunii a 4-a, *Sechestrul convențional*, din Capitolul XII al Cărții a V-a, Titlul IX Cod civil.

Noul Cod de procedură civilă reglementează sechestrul judicar în cuprinsul articolelor 971 – 976 și îl definește ca reprezentând indisponibilizarea bunurilor ce formează obiectul litigiului sau, în condițiile legii, a altor bunuri, prin încredinţarea pazei acestora unui administrator - sechestru[15].

BIBLIOGRAPHY

1. Boroi, G. Stancu, M. (2015), *Drept procesual civil (Civil Procedure Law)*, Bucharest: Hamangiu.

2. Chirică, D. (1997), *Drept civil. Contracte special (Civil law. Special contracts)*, Bucharest: Lumina Lex;

3. Ciobanu, V.M., Briciu, T.C. Dinu, C.C. (2013), *Drept procesual civil. Drept execuțional civil. Arbitraj. Drept notarial. Curs de bază pentru licență și masterat, seminare și examene (Civil Procedure Law. Civil Executional Law. Arbitrage. Notary Law. Reader for BA and MA, seminars and exams)*, Bucharest: Național;

4. Comăniță, Gh. and Comăniță, I. I. (2013), *Drept civil. Contracte civile speciale (Civil law. Special civil contracts)*, Bucharest: Universul Juridic;

5. Deak, Fr. (2001), *Tratat de drept civil. Contracte speciale. Ediția a III-a – actualizată și completată (Civil law treatise. The special contracts. Third edition)*, Bucharest: Universul Juridic;

6. Deleanu, I., *Tratat de procedură civilă. Noul cod de procedură civilă. Volumul II (The civil procedure treatise. The New Civil Procedure Code. Volume II)*, Bucharest: Universul Juridic;

7. Florea, B. (2013), *Drept civil. Contractele speciale (Civil law. Special contracts)*, Bucharest: Universul Juridic;

8. Florescu, D. C. (2012), *Contractele civile. Ediția a III-a revăzută și adăugită (Civil contracts. 3rd edition revised and added)*, Bucharest: Universul Juridic;

9. Mitu, A.M. (2012), "Contractul de deposit [The Deposit Contract]", in Baias, Fl. Chelaru, E. Constantinovici, R. Macovei, I. (Coord.) (2012) *Noul Cod civil. Comentariu pe articole. Art. 1-2664 [The new Civil Code. Commentary on articles (Art. 1-2664)]*, Bucharest: C.H. Beck;

10. Moțiu, F. (2012), *Contractele speciale în noul Cod civil. Ediția a II-a, revăzută și adăugită. Sinteze teoretice, teste grilă și spețe (The special contract in the new civil code. 3rd edition, revised and added. Theoretical synthesis, multiple choice exercises and cases)*, Bucharest: Universul Juridic;

11 Stănciulescu, L. (2012), *Curs de drept civil. Contracte (Civil law course. The contracts)*, Bucharest: Hamangiu;

[14] **L. Stănciulescu**, *op.cit.*, p. 431-432.

[15] Pentru o abordare aprofundată a procedurii sechestrului judiciar, a se vedea **I. Deleanu**, *Tratat de procedură civilă. Noul cod de procedură civilă. Volumul II*, Editura Universul Juridic, București, 2013, p. 698-702, **V.M. Ciobanu, T.C. Briciu, C.C. Dinu**, *Drept procesual civil. Drept execuțional civil. Arbitraj. Drept notarial. Curs de bază pentru licență și masterat, seminare și examene*, Editura Național, București, 2013, p. 261-263, **G. Boroi, M. Stancu**, *Drept procesual civil*, Editura Hamangiu, București, 2015, p. 369-371, **M. Tăbârcă,** *Drept procesual civil. Vol. II. Procedura contencioasă în fața primei instanțe. Procedura necontencioasă judiciară. Proceduri speciale*, Editura Universul Juridic, București, 2013p. 704-712.

12. Tăbârcă, M. (2013), *Drept procesual civil. Vol. II. Procedura contencioasă în fața primei instanțe. Procedura necontencioasă judiciară. Proceduri speciale (The Civil Procedure Law. Vol II. The contentious procedure before the court of first instance. The non-contentious judicial procedure. Special Procedures)*, Bucharest: Universul Juridic;

13. Toader, C. (2005), *Drept civil. Contracte speciale. Ediția 2 (Civil law. The special contracts. 2nd edition)*, Bucharest: All Beck;

14. Ungureanu, O. Munteanu, C. (2008), *Tratat de drept civil. Bunurile. Drepturile reale principale [Treaty of civil law. Goods. Main real rights]*, Bucharest: Hamangiu;

15. Zenati-Castaing, Fr. Th. Revet, (2008), *Les Biens*, PUF, Paris, p. 240, *apud* Ungureanu, O. and Munteanu, C. (2010), *Eseu asupra clasificării bunurilor în dreptul civil [Essay regarding the classification of goods in civil law]*, Bucharest: Universul Juridic.

COLLECTIVE MANAGEMENT OF COPYRIGHT. PUBLIC COMMUNICATION OF THE WORK PROTECTED BY COPYRIGHT. CASE STUDY

Daniela Isabela Scarlat

Lecturer, PhD, University of Craiova

Abstract: The originality of a work is an absolutely necessary condition for the author of the work to benefit from copyright protection.
In the exercise of the rights recognized by law, the owners or authors whose works benefit from protection under the copyright law, may choose personal effort as a way of protecting the rights of the work or may appeal to collective management bodies. The patrimonial rights in the sphere of the artist or performer are exclusively to authorize or prohibit certain acts. By appraising the provisions of law no. 8/1996, the owners of the violated rights, by request to the courts or other competent bodies according to the law, can request the finding of the violation and can also claim the reparation of the damage in accordance with the legal limits.

Keywords: Copyrighy, collective management bodies, transfer of patrimonial rights, interpreters' rights, jurisprudence

The existence of collective management bodies does not prevent the holders of copyright and related rights from contacting intermediaries who will negotiate their rights or assign them themselves, without giving a mandate for collective management.[1]

Thus, the case study under analysis has as its main theme, the debate of the notions of public communication of works protected by rights related to copyright, both by highlighting some positive factors, which aim to protect fundamental values by applying the corresponding legal norms, as well and through negative factors, which lead to infringements of these rights, the consequences being sometimes irreversible.

On the role of the Court, the 3rd civil section, was the settlement of the civil case regarding the plaintiff CPF in opposition to the defendants S.C.M V S.R.L, S.C.P TV S.A, in civil sentence, subject to copyright and related rights. On 26.05.2011, a decision is required to state the violation of copyright and related rights on the musical composition entitled "Ten" by the defendants, who wish to be ordered to pay the sum of 1,255,140 RON, equivalent to the amount of 300,000 EURO calculated at the BNR rate from 25.05.2010, representing the date of the application, as compensation for the unauthorized use of the musical composition as well as reparation of the damage, it also orders the full publication of the decision which you are pronounced in the mass media, in this case a newspaper with a large circulation, the expense belonging to them.

When establishing compensations, the court can adopt, depending on the case to which it refers, in various situations, in this case, the plaintiff requests the criterion of negative economic consequences based on the unfairly obtained benefits, as well as moral damages caused to the rights holder, thus, we can say that we have to take into account the ratio of the actual damage caused and the unrealized gain as a result of the illegal act and, by

[1] Gabriel OLTEANU, Dreptul Proprietății Inelectuale, Ed. C.H. Beck, București, 2008, pag.135

no means, with that of the illegal benefits obtained. In order to rule on the civil sentence, the court takes into account the following aspects of the state of facts.

The musical composition "Ten" was used in the entertainment show, the music, lyrics and performance belonging entirely to the plaintiff, by virtue of Law no. 8/1996 on copyright and related rights, without the consent of the plaintiff, for the use of a moment of choreography of the ballet of the mentioned show, thus resulting in a derivative work, by this aspect, we mean the work that had as its starting point a pre-existing work and which underwent changes or transformations of the intellectual creation.

The plaintiff did not express his consent for the use of his musical work, nor for the association with the advertising spots of the products mentioned above, as he was not contacted regarding these aspects by the producer of the "DPT" show, respectively, for the request for consent regarding the agreement of privacy and for the way of using the work, in this case, the association with a choreographic moment, the association with advertising spots, the interruption for their broadcast and the live broadcast, in replay as well as the publication on the website of the respective show. Therefore, the plaintiff feels justified and appreciates that the right to authorship of the work was violated by the above, thus, the right to claim authorship, based on the connection between the author and his intellectual creation.

Regarding the name of the author and the name of the work, they were not mentioned by the defendant, at the time of making it available to the general public through public communication, radio broadcasting and retransmission in the "DPT" show, neither live nor in replay. With regard to broadcasting and public communication rights, they do not need to receive authorization from the performing artist, the collective authorization through the collective management of rights and performing artists being sufficient.[2]

In a broader perspective, the state of affairs focuses on the following elements, violation of moral rights, violation of patrimonial rights, related rights and aspects regarding publicity, as a result of the summons request, about the procedural quality, we are discussing the point culmination of the entire action, the response submitted by the defendants and the heads of claim invoked by them.

Therefore, in this response, the defendants requested that the action invoked by the plaintiff be rejected as unfounded, the claims made by the plaintiff being baseless.

As a first argument, regarding the creation of the derivative work by modification, transformation or adaptation leading to the modification of the work, the defendants show that not every modification can lead to the creation of such a work, but that a modification is needed in essence, becoming an integral part of the work for which it was adapted. By the fact that it was not broadcast in its entirety and that the musical work was associated with some images, it does not represent a modification capable of leading to a derivative work.

Secondly, the defendants invoke the lack of active procedural quality of the plaintiff, through the legal provisions showing that the musical work through radio broadcasting is mandatory through collective management, the remunerations being collected by the collective management body and the distribution is made by this body to the rights holders, in the present conditions, the lack of a rights assignment contract for the use of the work being irrelevant, thus, only the collective management body can have the active procedural capacity, the defendants requesting the court to reject the action accordingly.

As a final aspect, the defendants show that in order to use the plaintiff's musical work in the broadcast, he benefits from a mandatory remuneration, and he cannot oppose the use that generates it, also if they hold a non-exclusive license authorization for the use of musical works by radio broadcasting, their use is permitted. Thus, issued by UCMR-A, they hold the

[2] Mihaela TUDORACHE, "Regimul juridic al interpretărilor muzicale fixate înainte de intrarea în vigoare a legii nr.8/1996 privind drepturile de autor și drepturile conexe", Revista Română de Dreptul proprietății intelectuale, Nr.1(22), Martie 2010, pagina 31.

non-exclusive license authorization for the use of musical works regardless of the user, under these conditions the author cannot object, he only benefits from the right to receive remuneration from the collective management bodies.

The main legal issue is violations of moral and related rights, according to which the holders of rights protected and recognized by law can ask the courts for their violation, the plaintiff being both the author of the music and the lyrics. The interpretation and execution of the work as an interpreter or performer within the meaning of art. 95 of Law no. 8/1996, places him in the category of holders of related rights over the same work. Obviously, the related rights are civil rights, and their holders can have and can claim a certain appropriate conduct. The plaintiff went to court for the use of his work without consent, as well as for its association with certain advertising spots, which he says suffered integrity violations.

Also, an important and noteworthy aspect is the subject of civil procedural aspects, namely, the procedural capacity of both the plaintiff and the defendants, which is an imperative condition necessary for the execution of a civil action, more precisely, only the person who possesses this capacity can was a party in the process.[3]

In law, the plaintiff invokes the provisions of Law no. 8/1996, considering the use of the plaintiff's musical work in the show presented in this case, which, in the sense of art. 7, represents the original work of intellectual creation in the artistic field, having the quality of an artist performer or performer is the owner of related rights on this work.

The moral rights of the author are those rights of intimate connection, of the author with his creation, being directly and obligatorily linked to it, in support of this statement the Berne Convention makes various clarifications.[4]

The moral rights of the author are reported as being violated by the fact that the defendants did not mention the name of the work nor the name of the author of the work in the respective show in which the work was used, at the end of the moment only the name of the ballet, the choreography and later on the website of them, the choreography was mentioned as being done on the plaintiff's piece. In the sense of Law no. 8/1996, performing artists, artists or performers also includes the quality of the plaintiff.[5]

Thus, we consider that the defendants violated the right to the authorship of the work, the right to claim the recognition of the authorship of the work, regulated by art. 10, a right that requires the maintenance of the link between the creation and the author, being cited in this regard by the Court of Appeal.

The touch noticed by the author was achieved by interrupting the work by broadcasting an advertising spot by synchronizing the work with certain images and advertising spots, without the author having given his consent in this regard, touch causing damages, by associating his musical composition with them. Also, notification is made regarding art. 28, paragraph 1 of Law no. 504/2001, the Audiovisual Law, audiovisual commercial communications can only be made between programs, and their insertion during the program must be done respecting the integrity and value of the respective program, without prejudice to copyright.[6]

The patrimonial rights in the sphere of the performer are exclusively to authorize or prohibit certain acts. Regarding their violation, the provisions of article 12 of Law 8/1996 are invoked, the author having the right to decide when and in what way his work can be used.

[3] Dan LUPAȘCU, Codul de procedură civilă, articolul 41, septembrie 2021

[4] Pentru o istorie contemporană a adoptării Convenției de la Berna, a se vedea E. Clunet, Étude sur la Convention 'Union Internationale por la protection des œuvres littéraires et artistiques, Marchal et Billard, Libraires de la Cour de Cassation, Paris, 1887, 116 pag., disponibilă online in baza de date a Bibliotecii Naționale a Franței

[5] Legea privind dreptul de autor și drepturile conexe, publicată în M.O. nr.60/1996

[6] Legea Nr. 504 din 11 iulie 2002. Legea audiovizualului

This law aimed not only at harmonizing national legislation with that of European Community member countries, but aimed at creating a system to protect the infringement of copyright and related rights through the use of effective tools.[7]

It is also discussed about article 13 which establishes the exclusive patrimonial rights regarding broadcasting, reproduction, public communication, this being freely accessible to the public from any place or any time, both live on 23.03.2009 and rerun on of 28.03.2009 as well as on the website intended for the publication of the show. Next, there was also the association with a choreographic moment, thus forming a derivative work by adapting or transforming some elements that represented an intellectual work of creation, as well as the use of those advertising spots without the author's consent, obviously being violations of art.13.

In addition to the special regulations enjoyed by the right of intellectual property, normal common law and procedural regulations are an aid intended to highlight and sanction according to the law, any violation or deviation from them. By appreciating the provisions of law no. 8/1996, the owners of the violated rights, by request to the courts or other competent bodies according to the law, can request the finding of the violation and can also claim the reparation of the damage in accordance with the legal limits.

By way of compensation for the unauthorized use of the work and to repair the damage caused, the plaintiff appreciates the violation of this article. Specifying the non-existence of a contract of assignment of rights or at least a written agreement, the plaintiff feels entitled to demand the amount of 1,255,140 RON, pointing to the negative economic aspects, in this case, the unjust benefiting of some patrimonial benefits, unjustly, by the perpetrators.

The foundation of this action, based on tortious civil liability, outlines the following aspect, when a damage occurs, the one who is prejudiced is entitled to address the court with the tortious civil liability action.[8]

In response to those invoked by the plaintiff, the defendants filed a counterclaim, requesting the dismissal of the plaintiff's action as unfounded, having no legal basis and being in accordance with the provisions of Law no. 8/1996.

Thus, through this objection, it is argued that the plaintiff erroneously pointed out aspects such as modification, transformation and other aspects from which the creation of a derivative work could be deduced, based on article 16 of Law no. 8/1996, which regulates, the translation and publication in collections that are excluded, and by modifications of the work is meant the alteration of the pre-existing work through modifications that relate to its essence and become an integral part of the work for which it was adapted, thus the simple circumstance of the work not being fully disseminated and by association with images cannot be considered suitable for the production of the derivative work.[9]

Secondly, the collective management for the broadcasting rights of the work are mandatory and the remunerations are collected by the collective management bodies and are subsequently distributed to the rights holders, from here arise the incidents of procedural law aimed at the passive procedural quality. We can interpret this as a non-existence of a link between the person sued and the legal relationship of substantive law, in this case, we cannot replace the person who being sued does not have passive procedural status, but, if the action will be rejected, the plaintiff will be able to file a new summons.[10]

[7] Revista de Dreptul Proprietății Intelectuale, Nr.3 (28) septembrie 2011, Ed. Universul Juridic, pag. 171-172
[8] Gabriel OLTEANU, Dreptul proprietății intelectuale, EDITURA C.H. Beck, 2008, p. 137
[9] A se vedea Legea nr.8/1996, art. 23, Conținutul dreptului de autor
[10] Dan LUPAȘCU, Codul de procedură civilă, art. 41, septembrie 2021

Consequently, examining the aspects pointed out by the court in the case study, we will analyze the claims, with priority and the lack of active procedural capacity of the plaintiff, invoked by the defendants.

Based on the contract submitted to the file by the applicant, the court finds that the subject of his request constitutes substantive defenses and the reasoning he gives results in the active procedural capacity in question, thus based on article 137 of the code of civil procedure, the court will reject its lack as unfounded, considering that the applicant has the active procedural capacity.

As a result of the claim of copyright infringement, the court finds, on the basis of law 8/1996 amended by law 285/2005, the dual quality of author and artist with regard to the invoked work, but also the other songs included in his album, being the rights holder related, a quality that has not been challenged and is not challenged by any person.

Another claim of the plaintiff is regarding the inclusion of his work in the audiovisual work, without the defendant asking for consent, thus by interpreting the provisions of article 69 which provides for the right of the author of a pre-existing work to transform or include in an audiovisual work, the assignment of this right may be the subject of a written contract with the producer, in this case it is not an audiovisual work, defined by article 65, nor the audiovisual recording provided for in article 108, but the use was made according to the notions of article 114, the rights belong to the company defendant.

The defendant P.TV, as a television body, is recognized by the law as the holder of related rights, exclusive patrimonial rights, in terms of the prohibition and authorization of the fixation of its own broadcasts and services of radio or television programs, partial or full reproduction, direct or indirect by any means, public communication, making available to the public.[11] Thus, making an analogy, it will be noted that the related rights regulated in favor of the performing artist in article 98 are the same as those regulated by law to benefit radio and television bodies, and also coincide with article 12, the rights recognized to the author a work. From the aforementioned, we conclude that the plaintiff's visual adaptation rights were not violated, the use of his work not being an adaptation, and, looking from the perspective of the defendants, they benefiting from exclusive rights for the TV show, they can exploit it as they see fit.

Regarding the use of the show, broadcast on the live TV channel, on 27.03.2009 and the reuse, on 28.03.2009, that show also being posted on their website, even now, I previously specified the right to exploit, in the sense of broadcasting, posts on the website and of course also other aspects of the exclusive right of the television body. The plaintiff invoked the violation of rights based on Article 12, which refers to the author's right to decide how his work will be used, as well as violations of Article 13 regarding distinct and exclusive patrimonial rights of reproduction, distribution, etc. With regard to the right to broadcast the musical work provided for in letter g from Article 13, the court notes that the copyright law provides for the mandatory nature of collective management regarding the right to broadcast musical works, specifying that the management bodies collective also represents the rights holders who did not grant them a mandate. From here, we can extract the following aspect, even in the absence of the mandate for UCMR-A, the broadcasting right of the author of the musical creation broadcast within the "D_P_T" show, can only be exercised through UCMR-A, which is what happens, the musical works used in the television body being obliged to communicate the musical works and the time of their use, in order to establish the rights due to the authors of the music, subsequently distributing the sums of money to them. As a consequence, the court cannot retain the violation of these exclusive rights of art. 12 invoked by the plaintiff.

[11] Legea nr. 8/1996, art. 129 Drepturile organismelor de radiodifuzare şi de televiziune.

Regarding the related rights, the court cannot hold the violation of the related rights of the performing artist in favor of the plaintiff, according to the annex to the contract, Article 98 which provides that the rights recognized by the performing artist are assigned to the producer for all the recordings made by the artist, the latter guaranteeing that they will not be transferred to other third parties. Also according to the contract, the patrimonial rights of the artist are transferred exclusively to the licensee, the contract being extended by additional documents concluded later, and by the document dated 04.05.2005, the licensor was replaced by the artist F_C, assuming all the obligations and rights from the contract, having the quality of author and performer. It also results from the fact that the producer of phonograms RN owns all the related rights of the songs on the album "Ten", as the parties have argued during the case, thus, the provisions of law 8/1996 from art. 103-106, support the hypothesis that all rights belong to RN, by virtue of the concluded contract being recognized as the holder of related rights.

Also with regard to the collective management, the court notes that the plaintiff presents the capacity of performing artist or performer to the collective management body for performing artists in the music and audiovisual field, namely CREDIDAM, which will benefit from the monetary rights related to the provision of the transmission of his work within the show TV, which is fixed on the album produced by the company RN, thus, due to law 8/1996, legally support these statements, performers and producers of phonograms receiving a single fair remuneration for the commercial use or reproduction by radio broadcasting or any other means of public communication of the phonograms , the amount being established by methodologies and the collection is done by a single collective management body, for the categories with the same users.[12]

In conclusion, the court cannot hold violations of the rights set forth above as long as they have not been proven, because in those set forth above it has been proven that the plaintiffs did not infringe these rights by using the artist's work in the TV show, thus, the non-existence of an illegal act by the defendants, cannot lead to the finding of a violation of the moral or material damage suffered by the plaintiff, having no element of causation. . With regard to tortious liability, it cannot be held because the defendants used the musical work lawfully, therefore, fraudulent intent cannot be held. Compared to the above, the provisions of art. 43 and art. 71 of the law are not incidental, these provisions being applicable only in the situation where a direct contract has been concluded between the author and the user of the work for the transfer of patrimonial rights, not being the case in this case, the exercise these rights being made through the collective management, thus, with regard to the gross receipts of the defendants, they are irrelevant, this request of the plaintiff being unfounded for obliging the defendants to pay the amount invoked as compensation.

Many works reach the public only through other people who perform, direct, direct, record and broadcast them, through phonograms and videograms, stage performances, radio or television. The measures to protect them, however, are relatively recently introduced and were imposed, above all, by the development of modern means of public communication of the works. Collective management presents advantages not only for the rights holders, but also for the users, facilitating their contact much easier with the people who can offer the right to use a certain work.[13]

BIBLIOGRAPHY

[12] Legea nr. 8/1996, Dispoziții comune autorilor, artiștilor interpreți sau executanți și producătorilor de înregistrări sonore și audiovizuale

[13] Viorel ROȘ, Dragoș BOGDAN, Octavia SPINEANU-MATEI, Dreptul de autor și drepturile conexe, Tratat, Editura All Beck, București, 2005, p.461, 489

1. Bodoaşcă T., Dreptul proprietății intelectuale, Ediția a II-a, revăzută, Editura Universul Juridic, București, 2012
2. Circa A., Protecția drepturilor intelectuale. Actualități și perspective, Editura Universul Juridic, București, 2013
3. Florea B., Dreptul proprietății intelectuale, Editura Universul Juridic, București, 2011
4. Ficșor M., Pârvu M., Gestiunea Colectivă a Drepturilor de Autor Şi a Drepturilor Conexe. București, Universul Juridic, 2010
5. Gheorghiu G., Bârlog R., "Aspecte Privind Gestiunea Colectivă" în „RRDPI" Nr. 3/2010
6. Lupașcu D., Codul Civil Şi Codul de Procedură Civilă, București, Universul Juridic, 2019
7. Macovei I., Tratat de drept al proprietății intelectuale, Editura CH Beck, București, 2010
8. Marinescu A.M. "Dreptul de Retransmitere Prin Cablu – Gestiunea Colectivă a Dreptului de Retransmitere Prin Cablu" în „RRDPI" Nr. 2/2010
9. Olteanu G., Dreptul proprietății intelectuale, Editura CH Beck, București, 2008
10. Pantea M., Protecţia proprietăţii intelectuale. Abordări teoretice şi practice, Editura Sitech, Craiova, 2008
11. Roș V., Dreptul proprietății intelectuale, Editura Global Lex, București 2001
12. Roș V., Bogdan D., Spineanu-Matei O., Dreptul de autor și drepturile conexe: Tratat, Editura All Beck, București, 2005
13. Ponea A. G. (coordinator), G. Ionescu, Proprietate intelectuală şi industrială Jurisprudența relevantă a Curții de Apel Craiova 2015-2020, Editura Universul Juridic, București, 2020
14. http://curia.europa.eu
15. www.juridice.ro
16. www.rolii.ro

CONSIDERATIONS REGARDING THE OBLIGATION TO PROVIDE INFORMATION IN CASE OF EMPLOYMENT RELATIONSHIPS THAT ARE NOT BASED ON INDIVIDUAL LABOUR CONTRACT, REGULATED BY SPECIAL LAWS

Marina Loredana Belu

Lecturer, PhD, University of Craiova

Abstract. When a person performs work or services under certain conditions in return for remuneration, an employment relationship is born that represents the legal link between employers and employees and is the condition that determines the application of the labour and social security law provisions addressed to employees. To provide employees with improved protection to avoid uncertainty and insecurity about the terms of the employment relationship and to create greater transparency on the labour market appeared the obligation of employers to inform employees of the conditions applicable to the contract or employment relationship.

Keywords: employment relationship, protection, rights and obligations, communication, information

1. Consideraţii referitoare la raportul juridic de muncă.

Forma tipică şi clasică a raportului juridic de muncă este fundamentată pe contractul individual de muncă, definit conform art.10 din Codul muncii ca fiind "contractul în temeiulcăruia o persoană fizică, denumită salariat, se obligă să presteze munca pentru şi sub autoritatea unui angajator, persoană fizică sau juridică, în schimbul unei remuneraţii denumite salariu". Dar, există şi raporturi juridice de muncă încadrate în categoria formelor tipice, neîntemeiate pe încheierea unui contract individual de muncă, reglementate prin legi speciale, aşa cum sunt: raporturile juridice de muncă ale funcţinarilor publici, raporturile juridice de muncă ale magistraţilor, raporturile juridice de muncă ale militarilor, etc.

Raporturile juridice de muncă au fost definite ca "acele relaţii sociale reglementate de lege, ce iau naştere între o persoană fizică, pe de o parte, şi, ca regulă, o persoană juridică (societate comercială, regie autonomă, unitate bugetară etc.) pe de altă parte, ca urmare a prestării unei munci de către prima persoană în folosul celei de a doua, care, la rândul ei, se obligă să o remunereze şi să creeze condiţiile necesare prestării acelei munci"[1]

Privit ca ştiinţă a dreptului, în accepţiune *lato sensu,* dreptul muncii conţine, în principal, prevederi legale aplicabile raporturilor juridice de muncă întemeiate pe contractele individuale sau colective de muncă, precum şi dispoziţii adiacente domeniului, specifice altor categorii de raporturi juridice fundamentate implicit pe prestarea muncii, reglementate prin legi speciale.

Raporturile juridice individuale de muncă – întemeiate sau neîntemeiate pe un contract individual de muncă – se caracterizează prin următoarele trăsături[2]:

- au un caracter bilateral (sinalagmatic) şi reprezintă voinţa a două părţi: angajatul (în toate situaţiile este o persoană fizică) şi angajatorul, care poate fi

[1] A se vedea S. Ghimpu, I.T.Ştefănescu, Ş.Beligrădeanu, Gh.Mohanu, Dreptul muncii, Tratat, vol.I, Editura Stiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti. 1978, pag7

[2] A se vedea Al.Ţiclea, Dreptul muncii, Editura Rosetti, Bucureşti, 2004, pag.12-13

persoană fizică sau persoană juridică, care se obligă în mod reciproc şi corelativ, una faţă de cealaltă;

- exprimă un character personal (*intuitu personae)* atât cu privire la persoana angajată să presteze munca, cât şi cu privire la angajator;
- subordonarea persoanei fizice care prestează munca faţă de angajatorul său;
- angajatul beneficiază de un salariu şi de o protecţie multilateral sub aspectul condiţiilor de muncă şi a drepturilor cuvenite legal.

2. Obligaţia de informare stabilită în sarcina angajatorului

Respectând dispoziţiile dreptului Uniunii Europene conţinute în Directiva Consiliului 91/533/CEE din 14.10.1991, legiuitorul a stabilit prin art.17 alin.1 Codul muncii următoarele: "Anterior încheierii sau modificării contractului individual de muncă, angajatorul are obligaţia de a informa persoana selectată în vederea angajării ori, dupa caz, salariatul, cu privire la clauzele esenţiale pe care intenţionează să le înscrie în contract sau să le modifice"[3].

Din conţinutul acestei prevederi legale rezultă faptul că, obligaţia informării se limitează numai la raporturile juridice de muncă fundamentate pe încheierea contractului individual de muncă. Ca urmare, a fost adoptată Legea nr 283/17.10.2022 pentru modificarea şi completarea Legii nr 53/2003 Codul muncii, şi a Ordonanţei de urgenţă a Guvernului nr 57/2019 privind Codul administrativ[4], prin care, în conţinutul Codului muncii a fost introdus art 278¹, la prevederile căruia vom concentra prezenbta analiză.

A. Conţinutul informării în cazul raporturilor juridice de muncă neîntemeiate pe un contract individual de muncă reglementate prin legi speciale. Această obligaţie cu conţinut minimal stabilită în sarcina angajatorului se referă la următoarele elemente[5]:

a) identitatea părţilor raportului de muncă;

b) locul de muncă sau, în lipsa unui loc de muncă fix, posibilitatea desfăşurării activităţii în locuri de muncă diferite, precum şi dacă deplasarea între acestea este asigurată sau decontată de către angajator, după caz;

c) sediul sau, după caz, domiciliul angajatorului;

d) unul din următoarele elemente, la alegerea angajatorului:

(i) denumirea, gradul, felul muncii sau categoria activităţii profesionale pentru care este angajată persoana;

(ii) o scurtă caracterizare sau descriere a muncii;

e) data de la care începe raportul de muncă;

f) în cazul unui raport de muncă pe durată determinată, data la care încetează sau durata preconizată a acestuia;

g) durata şi condiţiile perioadei de probă, dacă există;

h) dreptul şi condiţiile privind formarea profesională oferită de angajator;

i) durata concediului de odihnă plătit;

j) procedura şi condiţiile de acordare a preavizului de către părţile contractante şi durata acestuia;

k) drepturile salariale, cu menţionarea elementelor componente, dacă sunt aplicabile alte elemente constitutive ale veniturilor salariale, menţionate separat, periodicitatea plăţii acestora şi metoda de plată;

l) durata normală a muncii, exprimată în ore/zi şi/sau ore/săptămână, condiţiile de efectuare şi de compensare a orelor suplimentare, precum şi, dacă este cazul, modalităţile de organizare a muncii în schimburi;

[3] Art 17 alin.3 Codul muncii
[4] Publicată în Monitorul official, nr.1013 din 19 oct 2022
[5] A se vedea art.278¹ alin.1 din Codul muncii

m) *contractul colectiv de muncă sau acordul colectiv de muncă aplicabil, dacă există;*

n) *asigurare medicală privată, contribuţii suplimentare la pensia facultativă sau la pensia ocupaţională a persoanei suportate de angajator, în condiţiile legii, precum şi orice alte beneficii sociale, acordate din iniţiativa angajatorului, atunci când acestea constituie avantaje în bani sau în natură acordate sau plătite de angajator persoanei ca urmare a activităţii profesionale a acesteia, după caz.*

Precizare: obligaţia de informare stabilită în sarcina angajatorului nu se aplică raporturilor juridice de muncă neîntemeiate pe un contract individual de muncă, reglementate prin legi speciale, cu o durată a timpului de muncă prestabilită şi efectiv lucrată de cel mult trei ore pe săptămână, calculate ca medie într-o perioadă de referinţă de patru săptămâni consecutive[6].

Per a contrario, respective obligaţie este impusă de lege doar în cazul raporturilor juridice de muncă cu o durată a timpului de muncă prestabilită şi efectiv lucrată de cel puţin 3 ore pe săptămână.

B. Modalitatea de comunicare a informaţiilor este reglementată de lege în următoarele două variante[7]:

- *sub forma unuia sau mai multor documente şi se transmit pe suport hârtie sau în format electronic, cu condiţia ca, în acest din urmă caz, informaţiile să fie accesibile persoanei care îşi desfăşoară activitatea în cadrul respectivului raport de muncă, să poată fi stocate şi printate de către acesta, iar angajatorul să păstreze dovada transmiterii sau a primirii lor;*
- *sub forma unei trimiteri la prevederile legale, dispoziţiile administrative sau statutare, prevederile exprese din regulamentul intern sau din contractul sau acordul colectiv de muncă aplicabil ce reglementează aspectele respective, cu condiţia punerii la dispoziţia persoanei a acestor prevederi şi doar în cazul informaţiilor prevăzute la lit.g) – l) şi n).*

C. *Momentul comunicării informaţiilor* *îl reprezintă de regulă, perioada anterioară prezentării persoanei la prestarea muncii, iar dacă specificul raportului de muncă nu permite o astfel de comunicare prealabilă, este permisă comunicarea ulterioară cu respectarea următoarelor termene (alin.5 din lege):*

- *de cel mult 7 zile lucrătoare începând cu prima zi de muncă pentru informaţiile prevăzute la alin. (1) lit. a)-g), k) şi l);*
- *de cel mult 30 de zile lucrătoare începând cu prima zi de muncă pentru informaţiile prevăzute la alin. (1) lit. h)-j), m) şi n).*

D. *Excepţiile de la obligaţia stabilită în sarcina angajatorului de a comunica informaţiile.*

În confomitate cu prevederile art 278¹ alin.1 din Codul muncii, angajatorul are obligaţia de a comunica în scris persoanei care îşi desfăşoară activitatea în cadrul respectivului raport de muncă, informaţiile mai sus precizate (lit.a – n).

De la această regulă, legiuitorul a stabilit două situaţii derogatorii[8]*:*

- *în situaţia în care persoana fizică îşi desfăşoară activitatea la sediul altei instituţii, şi nu la propriul angajator, iar respective instituţie are atribuţii în ceea ce priveşte aspectele administrative ale activităţii prestate, obligaţia de informare poate fi realizată (norma are character supletiv) de către această instituţie beneficiară a activităţii desfăşurate, iar angajatorul trebui să ia la cunoştinţă;*

[6] A se vedea art.278¹ alin.2 din Codul muncii
[7] A se vedea art.278¹ alin.3 şi alin.4 din Codul muncii
[8] A se vedea art.278¹ alin.9 şi alin.10 din Codul muncii

- *responsabilitatea îndeplinirii obligaţiei de informare poate fi stabilită prin legi special altor personae fizice sau juridice care nu au calitatea de angajator al persoanei care prestează muncă.*

E. ***Comunicarea informaţiilor în cazul în care persoana urmează să îşi desfăşoare activitatea în străinătate***

Şi în cazul raporturilor juridice de muncă neîntemeiate pe un contract individual de muncă, reglementate prin legi speciale, angajatorul are obligaţia de a comunica persoanei care îşi desfăşoară activitatea în baza unui astfel de raport de muncă, informaţiile prevăzute la art.18 alin.1 din Codul muncii, atunci când respectiva persoană urmează să îşi desfăşoare activitatea în străinătate. Aceste informaţii sunt referitare la[9]*:*

a)ţara sau ţările, precum şi durata perioadei de muncă ce urmează să fie prestată în străinătate;

b) moneda in care vor fi platite drepturile salariale, precum si modalitatile de plata;

c) prestatiile in bani si/sau in natura aferente desfasurarii activitatii in strainatate;

d) conditiile de clima;

e)reglementarile principale din legislatia muncii din acea tara;

f) obiceiurile locului a caror nerespectare i-ar pune in pericol viata, libertatea sau siguranta personala;

g) conditiile de repatriere a lucratorului, dupa caz.

Precizare: aceste prevederi nu se aplică în situaţiile în care durarta perioadei de desfăşurare a activităţii în alt stat decât România este mai mică de 28 de zile calendaristice consecutive, cu excepţia cazului în care prin legi speciale se prevede altfel[10].

F. ***Modificarea conţinutului informării iniţiale*** *este legal posibilă, cu condiţia ca angajatorul să comunice persoanei interesate noua configuraţie a elementului raportului de muncă, printr-un document de tipul şi/sau forma stabilite prin reglementări specifice sau prin regulamentul intern. Angajatorul trebuie să păstreze şi într-o astfel de situaţie dovada transmiterii sau a primirii respectivului document.*

Comunicarea modificării trebuie realizată cel mai târziu până la data de la care urmează să producă efecte juridice. În cazul în care modificarea elementului raportului de muncă este prevăzută în mod expres în lege, angajatorul nu are obligaţia comunicării, ci doar latitudinea, funcţie de structura persoanei vizate.

BIBLIOGRAPHY

1. Athanasiu A., Vlăsceanu A.M., Dreptul muncii. Note de curs, Editura C.H. Beck, 2017;
2. Dima L., Dreptul muncii, Editura C.H. Beck, Bucureşti, 2017;
3. Dorneanu V., Dreptul muncii. Partea generala, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2012;
4. Gâlcă C., Drept comunitar al muncii. Transpunerea în dreptul muncii român, Ed. Roseti Internaţional, Bucureşti, 2018;
5. Muscalu L.M., Discriminarea în relaţiile de muncă, Editura Hamangiu, Bucureşti, 2015;
6. Pavel N, Egalitatea în drepturi a cetăţenilor şi nediscriminarea, Ed. Universul juridic, Bucureşti, 2010;

[9] A se vedea art.18 alin.1 din Codul muncii

[10] A se vedea art.278¹ alin.14 din Codul muncii

7. Ştefănescu, I.T. (2003). *Tratat de dreptul muncii, vol.I,* Bucureşti, Ed. Lumina Lex;

8. Tăbuşcă S., Efectele hotărârilor CEDO şi CJUE în dreptul intern. Analiză asupra dreptului la nediscriminare, Ed. C.H.Beck, Bucureşti, 2012;

9. Ţiclea A., Tratat de dreptul muncii, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2015;

10. Vartolomei, B., Dreptul muncii. Curs universitar, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2016;

THE OFFENSE OF WATER RESOURCE POLLUTION, PROVIDED BY ARTICLE 92 PARAGRAPH 1 OF THE WATER LAW, NO. 107/1996

Teodor-Viorel Gheorghe

Lecturer, PhD, ,,Spiru Haret" University of Bucharest

Abstract: This paper addresses a legal text that protects social relations of great importance for public health and the future of humanity, namely the protection of water quality as an integral part of the vast environmental system. The constituent elements of the offense provided by article 92 paragraph 1 of the Water Law, which we will refer to as "the offense of water resource pollution" for short, are analysed in order to highlight both the common aspects of the group of offenses against water protection and the specific aspects of the criminal act under discussion.
The conclusions of the paper refer, on the one hand, to the importance of measures to protect the quality of water resources, including through criminal law, and on the other hand, to some criticisms and proposals for future law improvements in order to enhance the legislative framework for the criminal protection of water resources.

Keywords: Water pollution, criminal protection of water, Law 107/1996, right to a healthy environment, environment protection.

Mediul.

Termenul de ,,mediu" a fost folosit începînd din secolul al XIX-lea, în sens biologic, ca ambianţă naturală a vieţuitoarelor; ulterior, în domeniul geografiei, este denumit ca spaţiul locuit şi influenţat de om. La originea sa, noţiunea a izvorât din substantivul englez ,,environment"[1], preluat apoi şi în franceză sub forma de ,,l"environnement"şi a avut rolul de a desemna spaţiul din jurul omului. El a fost definit în Le Grand Larousse din 1972 ca fiind *,,ansamblul elementelor naturale şi artificiale care condiţionează viaţa umană"*[2].

Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 195/2005 privind protecţiei mediului defineşte mediul drept *,,ansamblul de condiţii şi elemente naturale ale Terrei: aerul, apa, solul, subsolul, aspectele caracteristice ale peisajului, toate straturile atmosferice, toate materiile organice şi anorganice, precum şi fiinţele vii, sistemele naturale în interacţiune, cuprinzând elementele enumerate anterior, inclusiv unele valori materiale şi spirituale, calitatea vieţii şi condiţiile care pot influenţa bunăstarea şi sănătatea omului."*

Aşadar, într-o aproximaţie generală, mediul constituie ansamblul factorilor (naturali sau creaţi prin activităţi umane) care acţionează asupra condiţiilor de viaţă şi existenţă ale omului (societăţii).

Dreptul omului la un mediu sănătos.

Mediul a constituit subiect de preocupare juridică a societății încă din cele mai vechi timpuri, însă abia de câteva decenii a dobândit protecție în dreptul internațional al drepturilor omului[3]**.** Comunitatea internațională a devenit interesată de problemele de mediu începând cu

[1]DUȚU, M., *Dreptul mediului. Tratat*, vol. I, Editura Economică, Bucureşti, 1998, p. 48.
[2] Ibidem, p. 48.
[3] BRAȘOVEANU, F., ,,Considerații asupra dreptului fundamental la sănătate analizat în relația indisolubilă om-mediu", în NIȚĂ, A.-J. (coord.), *Dreptul la un trai decent și componentele sale esențiale*, Editura Universul Juridic, București, 2022, p. 171.

anul 1972[4]. Astfel, printre noile drepturi fundamentale ale omului, cuprinse în „generaţia a treia", cea a „drepturilor de solidaritate"[5]**,** se înscrie şi dreptul la un mediu sănătos şi echilibrat din punct de vedere ecologic. Prin natura şi importanţa excepţională a calităţii mediului pentru lumea vie, protecţia, conservarea şi dezvoltarea (ameliorarea) sa constituie un „obiectiv de interes public major"[6]**.**

Constituţia României se referă în mod direct la acest principiu atunci când stabileşte obligaţia statului de a reface şi ocroti mediul înconjurător, precum şi de a menţine echilibrul ecologic, dar şi în mod indirect, atunci când prevede că statul trebuie să asigure exploatarea resurselor naturale *„în concordanţă cu interesul naţional"*.

Apa : componentă primordială a mediului.

Ca parte a mediului și resursă naturală esențială desfășurării tuturor proceselor biologice, apa prezintă o importanţă deosebită pentru existenţa vieţii şi infăptuirea tuturor activităţilor umane.

Cea mai mare parte a apei existentă pe glob (97%) se află în oceane şi mări. Calotele de gheaţă ale polilor conţin ceva mai mult de 2% din totalul de apă, iar fluviile, râurile, lacurile, pânzele subterane de apă şi atmosfera abia 1%. Dar, tocmai din această mică parte din urmă, care curge la suprafaţa solului sau subteran, se constituie în mod obişnuit sursa aprovizionării cu apă a omului[7]**.**

Importanţa apelor în România rezultă cu destulă claritate din prevederile art. 1 din Legea Apelor nr. 107/1996[8]**,** unde se arată că acestea reprezintă *„o resursă naturală regenerabilă, vulnerabilă şi limitată, element indispensabil pentru viaţă şi pentru societate, materie primă pentru activităţi productive, sursă de energie şi cale de transport, factor determinant în menţinerea echilibrului ecologic"*.

Potrivit actului normativ, protecţia apelor de suprafaţă şi subterane şi a ecosistemelor acvatice are ca obiect menţinerea şi ameliorarea calităţii şi productivităţii naturale ale acestora, în scopul evitării unor efecte negative asupra mediului, sănătăţii umane şi a bunurilor materiale.

Reglementările în vigoare consacră un regim special acestei resurse naturale din ce în ce mai mult ameninţată de poluare şi supusă unei cereri tot mai mari şi diversificate de folosinţe (la utilizările domestice, agricole şi industriale vin să li se adauge alte folosinţe legate în special de dezvoltarea agrementului şi turismului şi care pun noi probleme). În natură apa există sub următoarele forme[9]**:** apă de suprafaţă –fluvii, râuri, lacuri, mări şi oceane –şi apă subterană –straturi acvifere şi izvoare. În aceste medii există şi se dezvoltă numeroase ecosisteme specifice.

Constituţia României prevede că apele cu potenţial energetic valorificabil, de interes naţional, precum şi marea teritorială, fac obiectul exclusiv al proprietăţii publice, iar Legea Apelor nr. 107/1996 stabileşte că *„Apele subterane și de suprafață ale României sunt bogății de interes public și fac parte din domeniul public al statului*".

---

[4] GRECU, M.-E., „Dreptul la un mediu sănătos și echilibrat ecologic -legătura între legislație și realitățile cotidiene", în NIȚĂ, A.-J. (coord.), *Dreptul la un trai decent și componentele sale esențiale*, Editura Universul Juridic, București, 2022, p. 174.

[5] NIȚĂ, A.-J., *Drept constituțional*, Editura Universul Juridic, București, 2022, p. 176.

[6] Art. 1 din Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 195 din 22 decembrie 2005 privind protecția mediului, Monitorul Oficial nr. 1196 din 30 decembrie 2005.

[7] MARINESCU, D., *Dreptul mediului înconjurător*, Casa de Editură şi Presă „Şansa" SRL, Bucureşti, 1993, p. 81.

[8] Legea Apelor nr. 107 din 25 septembrie 1996, Monitorul Oficial nr. 244 din 08 octombrie 1996.

[9] Desigur, apa există și în atmosferă, dar subiectul lucrării nu se referă la acest aspect.

Nu mai puțin, în ce privește cuprinderea teritorială, art. 5 din Legea nr. 17 din 7 august 1990[10] statuează că apele maritime interioare, marea teritorială, solul şi subsolul acestora, precum şi spaţiul aerian de deasupra lor fac parte din teritoriul României. Aparţin domeniului public albiile râurilor şi fluviilor, cuvetele lacurilor de interes public, fundul apelor maritime interioare şi al mării teritoriale, ţărmurile Mării Negre şi porturile.

Poluarea apei.

Poluarea apei a fost definită la Conferinţa internaţională privind situaţia poluării apelor din Europa (Geneva, 1961) ca fiind *„modificarea directă sau indirectă a compoziţiei sau stării apelor unei surse oarecare, ca urmare a activităţii omului, în aşa masură incât ele devin mai puţin adecvate tuturor sau numai unora din utilizările pe care le poate căpăta în stare naturală”.*

Poluarea apelor reprezintă orice alterare fizică, chimică, biologică sau bacteriologică a apei, inclusiv depăşirea nivelului natural de radioactivitate, produsă direct sau indirect de activităţi umane, care o fac improprie folosirii în scopurile în care această folosire era posibilă înainte de a interveni alterarea. Conform Legii nr. 171/1997[11]**,** apa poluată este cea ale cărei caracteristici fizice, chimice, biologice şi bacteriologice au fost modificate şi ale cărei noi caracteristici nu mai sunt adecvate mediului.

Protecţia apelor împotriva poluării se realizează, în principiu, sub trei forme principale[12]**:** protecţia cantitativă (realizată prin folosirea raţională şi protecţia apelor împotriva epuizării), protecţia calitativă (sub forma prevenirii şi combaterii poluării) şi protecţia sanitară (împotriva contaminării sau impurificării apelor). Ultimele două sunt incluse implicit în prezentul studiu.

Protecţia calitativă a apelor se realizează, între altele, prin interzicerea poluării în orice mod a resurselor de apă, prin elaborarea de planuri de prevenire şi combatere a poluărilor accidentale şi de pedepsire a poluărilor intenţionate, dar și prin stabilirea de norme de calitate a resurselor de apă, în general, de norme privind calitatea apei potabile, de limite de încărcare cu poluanţi a apelor uzate evacuate în resursele de apă şi de limite de descărcare maxim admise, existând, în acest sens, normative privind condiţiile de evaluare a apelor uzate în reţelele de canalizare ale localităţilor.

Protecţia sanitară are drept obiectiv principal prevenirea pericolului de alterare a calităţii apelor prin contaminarea acesteia cu bacterii, virusuri sau alte organisme vii sau impurificarea chimică cu: substanţe fitofarmaceutice (provenite din combaterea dăunătorilor în agricultură şi silvicultură), substanţe chimice (provenite din activitatea industrială ori din utilizarea produşilor chimici), contaminarea radioactivă şi poluarea termică. Acest tip de protecţie se realizează prin aplicarea măsurilor de protecţie a calităţii apelor, stabilite prin acte normative în vigoare, precum şi prin instituirea, în jurul surselor de apă, lucrărilor de captare, instalaţiilor de alimentare cu apă potabilă, zăcămintelor de ape minerale utilizate pentru cura internă, lacurilor şi nămolurilor terapeutice, de zone de protecţie sanitară în care se impun, diferenţiat, restricţii specifice în scopul evitării alterării calităţii apelor .

Protecția apei prin intermediul dreptului penal.

Incriminările penale în domeniul dreptului mediului sunt elemente ce s-au afirmat relativ recent în peisajul juridic, fiind destul de puţin cercetate şi aprofundate, în comparaţie cu clasicele infracţiuni ale Codului penal. Cele care au drept obiectiv protecția apelor sunt cuprinse în prevederi ale legilor speciale, cu precădere în Legea-cadru, nr 107/2006. Materialul de față se va rezuma la infracțiunea ce sancționează propriu-zis poluarea resurselor

[10] Legea privind regimul juridic al apelor maritime interioare, al mării teritoriale şi al zonei contigue ale României, republicată în Monitorul Oficial nr. 765 din 21 octombrie 2002.

[11] Legea nr. 171 din 4 noiembrie 1997 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului naţional –secţiunea a II-a „Apa” , Monitorul Oficial nr. 325 din 24 noiembrie 1997.

[12] DUȚU, M., op. cit., p. 247.

de apă, respectiv cea prevăzută în art. 92 alin. (1) din lege, la care se va adăuga discuția privind săvârşirea faptelor din culpă.

Aşadar, conform textului ce ni-l propunem a fi analizat, infracţiunea de poluare a resurselor de apă prin evacuare, aruncare sau injectare, în ape, a unor deşeuri, reziduuri, produse de orice fel, are următorul conținut:

„(1) *Evacuarea, aruncarea sau injectarea în apele de suprafaţă şi subterane, în apele maritime interioare ori în apele mării teritoriale de ape uzate, deşeuri, reziduuri sau produse de orice fel, care conţin substanţe, bacterii ori microbi în cantitate sau concentraţie care poate schimba caracteristicile apei, punând în pericol viaţa, sănătatea şi integritatea corporală a persoanelor, viaţa animalelor, mediul, producţia agricolă ori industrială sau fondul piscicol, constituie infracţiune şi se pedepseşte cu închisoare de la un an la 5 ani.*

(...)

(4) *Dacă faptele prevăzute la alin. (1) şi (2) au fost săvârşite din culpă, limitele speciale ale pedepselor se reduc la jumătate.*

(5) *Tentativa la infracţiunile prevăzute la alin. (1)-(3) se pedepseşte".*

Obiectul juridic al infracțiunii.

Obiectul juridic, comun tuturor infracţiunilor încriminate în cuprinsul textului respectiv, îl constituie relaţiile sociale referitoare la protecţia resurselor de apă împotriva poluării în orice mod[13].

În integralitatea lui, obiectul juridic este însă mult mai complex, deoarece relaţiile sociale privind păstrarea nealterată a caracteristicilor apei s-au format datorită conştientizării faptului că astfel sunt ocrotite viaţa, sănătatea şi integritatea corporală a persoanelor, viaţa animalelor, mediul înconjurător în ansamblul său, producţia industrială sau agricolă ori fondul piscicol.

Prin urmare, acest obiect juridic cuprinde, în egală măsură, relaţiile sociale care se formează pentru apărarea persoanei, în relaţiile sociale destinate ocrotirii vieţii animalelor, în cele privind protejarea tuturor elementelor biotice şi abiotice ale mediului care vin în contact cu apa impurificată şi care pot suferi modificări datorită deşeurilor, reziduurilor, bacteriilor, materialelor nucleare, chimice sau toxice, etc. din această apă cu caracteristici alterate. Sunt ocrotite, de asemenea, relaţiile sociale care se formează în legătură cu realizarea, în condiţii optime, a producţiei agricole, industriale, în legătură cu menţinerea nealterată a fondului piscicol, ori cele care asigură dreptul de folosinţă asupra apei şi luciului de apă.

Una dintre caracteristicile infracţiunilor contra mediului înconjurător (inclusiv contra protecției apei) este aceea că urmarea periculoasă a faptei se poate produce la o distanţă mare, în timp sau în spaţiu, de momentul, respectiv locul săvârşirii ei.

Astfel, unele substanţe, bacterii sau microbi se pot dizolva sau dezvolta în mediul acvatic într-o perioadă oarecare de timp, şi abia apoi să-şi producă efectele devastatoare asupra mediului în care acţionează. Alte substanţe poluante pot fi transportate o distanţă mare de către cursurile de apă ori de către curenţii marini până într-o zonă în care există floră sau faună sensibilă la acţiunea lor. În sfârşit, alte substanţe pot pătrunde în apele subterane în timp, în funcţie de gradul de permeabilitate al solului şi de nivelul precipitaţiilor din perioada respectivă, iar punerea în pericol a sănătăţii oamenilor, animalelor, etc. se poate realiza la un moment mult ulterior, determinat de necesitatea exploatării acelei resurse de apă subterană.

Obiectul material.

Infracţiunea de poluare a resurselor de apă are un obiect material reprezentat de apele asupra cărora se exercită activitatea dăunătoare, poluatoare, direct sau indirect.

[13] DOBRINOIU, V., CONEA, N. (coord.), *Drept penal, partea specială*, vol. II, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 2004, p. 368.

Astfel, conform ipotezei textului analizat, obiectul material al infracţiunii este format din totalitatea apelor de suprafaţă sau subterane, a apelor maritime interioare şi apelor mării teritoriale a României.

Într-o opinie[14], se consideră că obiectul material îl constituie apele uzate, reziduurile, deşeurile sau orice alte produse care conţin substanţe poluante în stare solidă, lichidă sau gazoasă, microbi sau bacterii. Alături de alţi autori[15], nu ne raliem la această opinie, întrucât obiectul material al infracţiunii, în general, constă în lucrul, bunul sau persoana fizică împotriva căreia s-a îndreptat acţiunea sau inacţiunea încriminată. În cazul de faţă, bunul împotriva căruia se îndreaptă acţiunea sau inacţiunea încriminată este apa (sursele şi resursele de apă) şi nu apele care au suferit deja un proces de transformare în urma poluării, ori agenţii poluanţi.

Prin „ape de suprafaţă" se înţelege apele care se găsesc deasupra solului, în mişcare (ape curgătoare) sau care în principiu rămân în acelaşi loc[16] (lacurile, bălţile).

Prin „ape subterane" se înţelege apele aflate sub suprafaţa solului, în zona de saturaţie şi în contact direct cu solul sau cu subsolul[17].

„Apele maritime interioare" sunt suprafeţele de apă situate între ţărmul mării şi liniile de bază de la care se măsoară marea teritorială .

„Apele mării teritoriale" reprezintă fâşia de mare adiacentă ţărmului ori, după caz, adiacentă apelor maritime interioare, având lăţimea de 12 mile marine (22.224 km) măsurată de la linia de bază .

Subiecţii infracţiunii.

Subiect activ al infracţiunii analizate poate fi orice persoană fizică sau juridică ce îndeplineşte condiţiile prevăzute de lege pentru a răspunde penal[18], legea necerând subiectului acestor infracţiuni vreo calitate specială.

Latura obiectivă.

Elementul material:

Infracţiunea analizată este una comisivă, care are conţinuturi alternative. Această infracţiune se poate realiza –sub aspectul elementului material –prin săvârşirea uneia dintre urmatoarele acţiuni : evacuarea, aruncarea, injectarea unor produse poluante in ape.

Evacuarea constă in acţiunea de a lua măsuri de îndepărtare, de scoatere în mod organizat, dintr-un loc, a unor bunuri, ori de eliminare a unor reziduuri rezultate dintr-un proces tehnologic, de a lăsa liber, de a goli, de a elibera un spaţiu. În doctrină[19], evacuarea ca modalitate de savârşire a infracţiunii este definită ca fiind orice fel de deversare, scurgere, turnare, abandonare, emisie, golire, descărcare, depozitare necontrolată sau orice alt fel de încercare de a scăpa de substanţe poluante. Această modalitate de săvârşire a infracţiunii presupune din partea făptuitorului realizarea unor acte materiale comisive, a unor manevre tehnice al căror rezultat este eliminarea produselor poluante din spaţiul în care au fost acumulate, şi ajungerea lor in sursele de apă.

Aruncarea este acţiunea prin care se îndepărtează ceva nefolositor, se abandonează activ acel obiect material, sau acţiunea prin care o persoana face ca, prin forţa proprie sau cu ajutorul unor mijloace mecanice, să imprime o mişcare violenta unui obiect, propulsându-l să ajungă la o distanţă oarecare.

---

[14] UNGUREANU, A., CIOPRAGA, A., *Dispoziţii penale din legi speciale române*, vol. IV, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 1996, pp. 352, 463.
[15] DOBRINOIU, V., CONEA, N. (coord.), op. cit., p. 370.
[16] Ibidem.
[17] Anexa 1 pct. 7 din Legea nr. 310/2004 pentru modificarea şi completarea Legii apelor nr. 107/1996 .
[18] DOBRINOIU, V., CONEA, N. (coord.), op. cit., p. 369.
[19] DOBRINOIU, V., CONEA, N. (coord.), op. cit., p.370.

În sfârşit, prin acţiunea de injectare se înţelege activitatea de a introduce, sub presiune, în masa unui material (în cazul de faţă, în masa apei) sau într-un spaţiu închis, un fluid sau o suspensie de corp pulverulent.

Obiectul acestor acţiuni de evacuare, aruncare, injectare, îl constituie apele uzate, deşeurile, reziduurile sau produsele de orice fel, fiecare dintre ele conţinând substanţe, bacterii sau microbi într-o cantitate sau concentraţie periculoasă.

Apele uzate sunt apele degradate, stricate prin folosire îndelungată, cele care au suferit o modificare progresivă a caracteristicilor naturale, prin acţiunea omului. În definiţia[20] dată de Legea nr. 107/1996, apele uzate sunt ape provenind din activităţi casnice, sociale sau economice, conţinând substanţe poluante sau reziduuri care-i alterează caracteristicile fizice, chimice şi bacteriologice iniţiale, precum şi ape de ploaie ce curg pe terenuri poluate. Apele uzate pot face, de regulă, obiectul acţiunilor de evacuare sau injectare, şi mai puţin al acţiunii de aruncare, dată fiind starea lor lichidă .

Deşeurile sunt substanţe rezultate în urma unor procese biologice sau tehnologice care nu pot fi folosite ca atare, dintre care unele sunt refolosibile; de asemenea, deşeuri sunt şi substanţele sau obiectele care urmează a fi eliminate sau este necesar a fi eliminate în conformitate cu legislaţia naţională[21]. Într-o altă definiţie[22]**,** deşeurile sunt *„orice substanţă în stare solidă sau lichidă, provenită din procese de producţie sau din activităţi casnice şi sociale, care nu mai poate fi utilizată conform destinaţiei iniţiale şi care, în vederea unei eventuale reutilizări în alte scopuri sau pentru limitarea efectelor poluante, necesită măsuri speciale de depozitare şi păstrare”.*

Termenul „produse de orice fel” defineşte, în opinia noastră, orice obiect material care conţine în masa lui substanţe, bacterii, microbi, sau care este contaminat cu acestea, altele decât cele care sunt precizate expres in acelaşi text (ape uzate, deşeuri, reziduuri etc) . Conform unei opinii[23], prin „produse de orice fel” se înţelege : produsele de uz fitosanitar, produse radioactive, produse biologice de uz fitosanitar, produse de uz veterinar, produse de origine animală, produse reglementate cu stricteţe, produse specifice fondului forestier .

Reziduurile sunt resturi rămase în urma unui proces chimic sau fizic efectuat asupra unui material brut .

Substanţa este definită ca fiind un corp omogen alcătuit din atomi şi din molecule formate din aceleaşi elemente, şi care poseda o anumită formă, culoare, miros, gust, etc.

Bacteriile sunt organisme microscopice de natură vegetală, în timp ce microbii sunt fiinţe vii, unicelulare, microscopice, care trăiesc în sol, în apă, în aer, în corpul plantelor sau al animalelor, şi care sunt agenţi ai bolilor infecţioase, ai fermentaţiilor, putrefacţiilor.

Urmarea imediată a infracţiunii constă într-o stare de pericol, aspect ce este reliefat de text prin exprimarea: *„(...)substanţe, bacterii sau microbi, în cantitate sau concentraţie care poate schimba caracteristicile apei(...)”*. Aşadar, legea nu pretinde să se producă rezultatul arătat (schimbarea caracteristicilor apei), ci este suficient ca faptele încriminate să fie de natură să producă aceste consecinţe[24].

Într-o opinie, se arată că pentru realizarea acestei infracţiuni nu este necesar ca apele uzate, deşeurile, reziduurile, produsele de orice fel care conţin substanţe, bacterii sau microbi, sa fie în cantitate sau concentraţie de natură a schimba caracteristicile apei[25]. Avem o părere

---

[20] DIACONESCU, Gh., *Infracţiuni în legi speciale şi în legi extrapenale*, Editura Fundaţiei „România de Mâine”, Bucureşti, 2000, p. 227.
[21] DOBRINOIU, V., CONEA, N. (coord.), op. cit., p. 372.
[22] DIACONESCU, Gh., op. cit. , p. 228.
[23] DOBRINOIU, V., CONEA, N. (coord.), op. cit., p. 371.
[24] ANTONIU, G., BULAI, C.(coord.), *Practica judiciară penală, Infracţiuni prevăzute în legi speciale*, vol. V, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1998, p. 370.
[25] DOBRINOIU, V., CONEA, N. (coord.), op. cit., p. 371.

contrară cu privire la acest aspect, fundamentată pe însuşi textul de lege, care prevede că apele uzate, deşeurile, etc. conţin (exprimare de certitudine, şi nu de probabilitate) substanţe, bacterii, microbi.

Punerea în pericol a vieţii, sănătăţii, integrităţii corporale a persoanelor, a vieţii animalelor, a mediului înconjurător, a producţiei agricole ori industriale, a fondului piscicol, nu trebuie să fie efectivă pentru a se reţine infracţiunea analizată, ci numai eventuală, şi anume în măsura în care apele uzate, deşeurile etc. ar schimba în concret caracteristicile apei[26].

Latura subiectivă.

Infracţiunea se săvârşeşte, în forma de bază, cu vinovăţie sub forma intenţiei, care poate fi atât directă cât şi indirectă; latura subiectivă a acestei infracţiuni nu include şi trăsătura unui scop sau mobil special urmărit de făptuitor, care să atragă în mod necesar existenţa numai a intenţiei directe.

Alineatul 4 prevede şi sancţionează săvârşirea din culpă a infracţiunii, caz în care latura subiectivă a acesteia constă în culpă din neglijentă sau cu prevedere.

Desfăşurarea activităţii infracţionale.

Infracţiunea de poluare a resurselor de apă este susceptibilă de desfăşurare în timp, astfel încât sunt posibile, în cazul acesteia, atât actele de pregătire cât şi tentativa.

În ceea ce priveşte actele de pregătire, acestea, în lipsa unei dispoziţii exprese de incriminare, nu sunt sancţionate. Ele pot dobândi însă relevanţă penală, ca acte de complicitate anterioară, dacă s-a trecut la executarea infracţiunii şi dacă au fost executate de o altă persoană decât autorul.

Tentativa este posibilă în cazul acestei infracţiuni, cu excepţia celei săvârşite din culpă. Legea prevede sancţionarea ei în cuprinsul alineatului 5 al art. 92 din Legea nr 107/1996, atunci când dispune : *„Tentativa la infracţiunile prevăzute la alin. (1)..se pedepseşte”*.

Consumarea infracţiunii are loc în momentul în care executarea acţiunii este dusă până la capăt, producându-se şi urmarea periculoasă specifică acestei infracţiuni –starea de pericol privind alterarea caracteristicilor apei. Ea poate îmbrăca forma unei infracţiuni continue, atunci când evacuarea, injectarea unor substanţe nocive in ape are un caracter continuu –spre exemplu, racordarea directă a unei guri de deversare a acestor substanţe, cu funcţionare fără întrerupere. De asemenea, acest tip de infracţiune este susceptibil de săvârşire în formă continuată. În asemenea cazuri, în afara momentului consumării, există şi un moment al epuizării, care este momentul încetării acţiunii sau momentul săvârşirii ultimei acţiuni. Ceea ce caracterizează infracţiunea continuată este existenţa unei pluralităţi de fapte care, prezentând fiecare în parte conţinutul infracţiunii, ar putea constitui tot atâtea infracţiuni de-sine-stătătoare[27].

Infracţiunea de poluare a resurselor de apă săvârşită din culpă.

Art. 92 alin. (4) sancţionează penal şi săvârşirea din culpă a faptei prevăzute în alin. (1), în acest caz limitele pedepsei fiind reduse la jumătate.

Fapta săvârşită din culpă este susceptibilă numai de participaţie improprie. Întrucât această participaţie presupune intenţia din partea instigatorului sau complicelui, răspunderea penală a acestora se stabileşte, după caz, potrivit art. 52 alin. (1) Cod penal[28].

---

[26] Un alt punct de vedere este exprimat in lucrarea mai sus citată, arătându-se că „în cazul în care apele poluate, prin oricare din modalităţile prevăzute în alin. 1, şi cu orice produse, nu pun în pericol viaţa oamenilor, etc, nu se poate vorbi de săvârşirea acestei infracţiuni, însă ea poate constitui o contravenţie”.

[27] BULAI, C., *Drept penal român, partea generală*, vol. I, Casa de Editură şi Presă „Şansa” SRL, Bucureşti, 1992, p. 212.

[28] LOGHIN, O., TOADER, T., *Drept penal român, Partea specială*, Casa de Editură şi Presă „Şansa” S.R.L., Bucureşti, 1996, p. 356.

Conform art. 16 alin. (2) pct. 4 Cod penal, fapta este săvârşită din culpă când infractorul: a) prevede rezultatul faptei sale, dar nu-l acceptă, socotind fără temei că el nu se va produce; b) nu prevede rezultatul faptei sale, deşi trebuia şi putea să-l prevadă.

Aşadar, în cazul infracțiunii analizate, care are ca rezultat o stare de pericol, făptuitorul ar trebui fie să prevadă pericolul abstract pentru protecţia apei, dar să socotească fără temei că el nu se va produce, fie să nu prevadă această stare de pericol, deşi trebuia şi putea să o prevadă.

Posibilitatea făptuitorului de a prevede urmarea faptei sale nu se apreciază în raport cu o unitate de măsură abstractă, cum este cea a omului mijlociu sau a omului diligent „*bonus pater familias*", ci în raport cu împrejurările concrete în care a fost săvârşită infracţiunea, precum şi în raport cu persoana făptuitorului, cunoştinţele pe care le are despre materiile evacuate în apă, despre efectele acestora asupra mediului, despre reglementările de natură civilă şi administrativă în domeniu.

Deosebim, în ce priveşte originea culpei făptuitorului, două situaţii:

1)-Situaţia în care făptuitorul cunoaşte caracteristicile materiilor şi substanţelor ce intră sau pot intra în contact cu resursele de apă, cunoaşte că desfăşoară o activitate de evacuare, aruncare, descărcare, depozitare, etc. a lor, însă evaluează în mod greşit consecinţele acestei activităţi, considerând că nu se va produce un rezultat periculos prevăzut de lege, sau neştiind că se poate produce acest rezultat;

2)-Situaţia în care făptuitorul nu cunoaşte, din culpa sa, o situaţie, o stare sau împrejurare de care depinde existenţa infracţiunii intenţionate: spre exemplu, nu cunoaşte că apele uzate, deşeurile, reziduurile, conţin substanţe, bacterii sau microbi într-o cantitate sau concentraţie care poate schimba caracteristicile apei.

Observații și concluzii.

O primă observație (critică) în ce privește reglementarea acestei infracțiuni se referă la faptul că, în parte, ea se suprapune pe infracțiunea de infectare a apei, prevăzută în art. 356 Cod penal, care are următorul conținut: *„Infectarea prin orice mijloace a surselor sau rețelelor de apă, dacă apa devine dăunătoare sănătății oamenilor, animalelor sau plantelor, se pedepsește cu închisoare de la unu la 5 ani."*

Desigur, aceasta din urmă are o arie de reglementare mai restrânsă, doar la sursele și rețelele de apă dulce, însă noțiunea de „surse de apă" se suprapune pe noțiunea de „ape de suprafață sau subterane" (în măsura în care este vorba de ape dulci), noțiunea de „infectare" este similară celei de „schimbare a caracteristicilor apei", iar, în mare parte, rezultatul produs pare a fi același: dăunează sănătății oamenilor, animalelor sau plantelor" versus „pune în pericol (...) sănătatea persoanelor, viața animalelor, mediul, producția agricolă (..) sau fondul piscicol". Desigur că sunt și diferențe notabile: art. 92 din Legea nr. 107/1996 este mai larg, sancționând și punerea în pericol a vieții sau integrității corporale a persoanelor, nu numai a sănătății acestora în înțeles *stricto sensu*, în timp ce Codul penal se referă și la apa din rețelele de apă, noțiune diferită de cea de ape de suprafață ori subterane.

Această situaţie poate crea ambiguitate asupra încadrării juridice corecte a faptei, cu consecinţa previzibilă fie a desfiinţării, casării hotărârilor judecătoreşti –care atrage prelungirea perioadei de soluționare a dosarului –fie a încadrării juridice într-una din infracţiunile respective care este favorabilă făptuitorului, în sensul că, în raport cu situaţia de fapt, nu sunt întrunite toate elementele constitutive.

Totodată, remarcăm o diferenţă de pedepsire şi în ce priveşte fapta săvârşită din culpă. Dacă la infracțiunea de infectare a apei o astfel de faptă atrage sancțiunea închisorii de la 6 luni la 3 ani sau amenda, la infracțiunea din legea specială o aceeași faptă este sancționată doar cu închisoarea, de la 6 luni la 2 ani și 6 luni (jumătate din limitele pedepsei de bază). Se ridică, astfel, problema textului ce trebuie aplicat din această perspectivă: se aplică principiul *in dubio pro reo* sau principiul aplicării celei mai severe reglementări? Nu în ultimul rând,

suprapunerea parțială a prevederilor poate duce la probleme legate de principiul *ne bis in idem*.

De aceea, ar fi fost de dorit ca reglementările în materia sancționării infracțiunilor de poluare a resurselor de apă să fie unificate, pentru a înlătura astfel de inconveniente.

O a doua observație are în vedere neprevederea în legea penală -nici în legea specială, nici, cel puțin, în Codul penal -a unor forme agravate ale infracțiunii, în condițiile în care aceasta este susceptibilă de a produce diverse consecințe ce depășesc cu mult în gravitate cuantumul maxim al pedepsei ce poate fi aplicat.

Pentru această apreciere, pornim în primul rînd de la chiar voința legiuitorului exprimată într-un anumit moment dat, anume în cadrul Codului penal reglementat prin Legea nr. 301/2004, neintrat în vigoare, unde, la art. 396, statua, alături de formele de bază ale infracțiunilor contra protecției apei, și forme agravate, constând în: vătămarea corporală gravă a unei persoane; punerea în pericol a sănătății ori integrității corporale a unui număr mare de persoane; cauzarea unei pagube materiale importante; moartea uneia sau mai multor persoane; otrăvirea în masă a populației; provocarea de epidemii; o pagubă importantă adusă economiei naţionale. Așadar, astfel de efecte se pot produce ca urmare a poluării apei, și, ca urmare, ar trebui adaptată și reacția societății la pericolul respectiv.

Este adevărat că infracțiunea din legea specială poate intra în concurs ideal cu unele din infracțiunile contra persoanei prevăzute de Codul penal, precum uciderea din culpă (art. 192) sau vătămarea corporală din culpă (art. 196), însă, pe de o parte, nici această modalitate multiplă de sancționare credem că nu este îndestulătoare față de gravitatea unor consecințe posibile (otrăvirea în masă, provocarea de epidemii, moartea unui număr mare de persoane), iar, pe de altă parte, multitudinea consecințelor diferite ce se pot produce în timp ar putea crea aceeași dificultate a tragerii la răspundere penală dată de principiul *ne bis in idem*, astfel cum a fost interpretat acesta de Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

În plus, consecințele materiale grave nu sunt deloc luate în considerare ca element agravant, deși alte infracțiuni similare sancționează o astfel de ipoteză, cum este cazul infracțiunii de zădărnicirea combaterii bolilor (art. 352 Cod penal) care admite că vătămarea corporală sau moartea uneia sau mai multor persoane trebuie pedepsită mai aspru, respectiv, până la 15 ani închisoare, sau cum este cazul formei agravate a infracțiunilor de serviciu (art. 309 Cod penal), care majorează cu jumătate pedepsele atunci când s-au produs consecințe deosebit de grave.

Considerăm așadar că o completare a art. 92 din Legea nr 107/1996, în sensul includerii formelor agravate preconizate în Legea nr 301/2004, ar fi binevenită pentru întărirea măsurilor de protecție a apei prin intermediul politicii penale.

BIBLIOGRAPHY

1.Constituția României;

2.Legea nr. 286/2009 privind Codul penal, Monitorul Oficial, nr. 510 din 24 iulie 2009;

3.Legea nr. 17 din 7 august 1990 privind regimul juridic al apelor maritime interioare, al mîrii teritoriale, al zonei contigue și al zonei economice exclusive ale României, republicată în Monitorul Oficial, nr. 252 din 8 aprilie 2014;

4.Legea Apelor, nr. 107 din 25 septembrie 1996, Monitorul Oficial, nr. 244 din 8 octombrie 1996;

5.Legea nr. 171 din 4 noiembrie 1997 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național -secțiunea a II-a ,,Apa", Monitorul Oficial, nr. 325 din 24 noiembrie 1997;

6.Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 195 din 22 decembrie 2005 privind protecția mediului, Monitorul Oficial, nr. 1196 din 30 decembrie 2005;

7.ANTONIU, G., BULAI, C. (coord.), Practica judiciară penală. Infracțiuni prevăzute în legi speciale, vol. V, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1998;

8.BRAȘOVEANU, F., „Considerații asupra dreptului fundamental la sănătate analizat în relația indisolubilă om-mediu", în NIȚĂ, A.-J. (coord.), *Dreptul la un trai decent și componentele sale esențiale*, Editura Universul Juridic, București, 2022;

9.BULAI, C., *Drept penal român, partea generală*, vol. I, Casa de Editură şi Presă „Şansa" SRL, Bucureşti, 1992;

10.DIACONESCU, GH., *Infracţiuni în legi speciale şi în legi extrapenale*, Editura Fundaţiei „România de Mâine", Bucureşti, 2000;

11.DOBRINOIU, V., CONEA, N. (coord.), *Drept penal, partea specială*, vol. II, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 2004;

12.DUȚU, M., *Dreptul mediului. Tratat*, vol. I, Editura Economică, Bucureşti, 1998;

13.GRECU, M.-E., „Dreptul la un mediu sănătos și echilibrat ecologic -legătura între legislație și realitățile cotidiene", în NIȚĂ, A.-J. (coord.), *Dreptul la un trai decent și componentele sale esențiale*, Editura Universul Juridic, București, 2022;

14.LOGHIN, O., TOADER, T., *Drept penal român, Partea specială*, Casa de Editură şi Presă „Şansa" S.R.L., Bucureşti, 1996;

15.MARINESCU, D., *Dreptul mediului înconjurător*, Casa de Editură şi Presă „Şansa" SRL, Bucureşti, 1993;

16.NIȚĂ, A.-J., *Drept constituțional*, Editura Universul Juridic, București, 2022;

17.UNGUREANU, A., CIOPRAGA, A., *Dispoziţii penale din legi speciale române*, vol. IV, Editura Lumina Lex, Bucureşti, 1996.

THE PLEA BARGAINING AGREEMENT

George Coca, Oana Lazăr

Senior Lecturer, PhD, ,,Spiru Haret" University of Bucharest, Jurist, University of Bucharest

Abstract:The institution of plea bargaining agreement is new in the judicial system and is, in essence, an understanding between the prosecutor and the defendant during the criminal investigation after the initiation of criminal proceedings, regarding the type of penalty and the manner of its execution. Following the conclusion of such an agreement, the case is resolved through an abbreviated procedure, given the fact that the purpose of this institution is to simplify prosecution activities and reduce the duration of judicial proceedings. The abbreviated procedure of plea bargaining agreement entails, inter alia, for the defendant to fully recognize all the incriminating facts brought against him in the document instituting the court and not to reconsider the initial statements made during prosecution. The freely expressed agreement of the defendant of being judged following the abbreviated procedure of plea bargaining can not be retracted, as it represents a declaration of guilt which is irrevocable. In this article we intend to analyze all aspects of the institution of plea bargaining agreement, to clarify the imperfections in the drafting of the legal texts and to draw attention to the importance and usefulness of this institution demonstrated since its introduction in the Romanian legal system.

Keywords: plea bargaining admission guilt novelty simplification procedure

1. *Introduction*

The concept of special procedure has two meanings.

In the first meaning, the special procedures[1] are those in which the criminal proceedings either aren't conducted by common, accustomed rules or contain derogatory rules to the carrying out institutions. These are the actual special procedures.

In the second meaning, the notion refers to various legal proceedings that, without realizing the fundamental tasks of the criminal procedures, solve certain problems adjancent to the main legal relation by judicial process.

The special procedures[2] are a complex of individual norms that always preserve a complementary and derogatory character. This means that when applying a special procedure, all aspects that are not particularly regulated, shall be solved according to the customary provisions. If an issue is simultaneously regulated differently of the common and special procedures, the latter has priority[3].

The special procedures[4] are ways of conducting the criminal proceedings which differ from the customary and are of a derrogatory nature, as they apply with priority over the common ones.

---

[1] Neagu Ion, *Treaty of Criminal Procedure*, Pro Publishing, Bucharest, 1997, p. 662.

[2] Volonciu Nicolae, *Treaty of Criminal Procedure, The Special Part*, vol.II, IIIrd edition revised and added, Paideia Publishing, Bucharest, 1996, p. 443.

[3] The fundamental principle of law is applied according to which the general law shall not derogate from the special law, represented by the Latin adagio *generalia specialibus non derogant*.

[4] Theodoru Grigore, Moldovan Lucia, *Criminal Procedure Law*, Didactică & Pedagogică Publishing, Bucharest, 1979, p.335.

The New Code of Criminal Procedure, in Title IV[5], governs those situations derogating from the common law criminal procedure, which exceed it and are carried according to specific criminal procedure regulations.

These special procedures are: the plea bargaining agreement, the appeal regarding the length of criminal proceeding, the procedure on prosecution of legal entities, the procedure in cases involving juvenile offenders, the procedure of placing in prosecution, rehabilitation procedure, material damage repair procedure of moral damages for wrongful conviction or in case of unlawful deprivation of liberty or in other cases, the procedure for international judicial cooperation and implementation of international treaties in criminal matters, recognition of foreign legal documents and confiscation or dissolution of a document proceedings, in case of dismissal.

The plea bargaining agreement is a new special procedure provided by the current Code of Criminal Procedure.

Before analyzing the provisions relating to the plea bargaining agreement, we refer to the Explanatory Memorandum of Law 135/2010 to see the considerations taken by the legislator in introducing this procedure.

Textual, in the explanatory memorandum it is shown that,, plea bargaining agreement is an innovative legal solution that will ensure the resolution of cases within an optimal and predictable time limit, while being a remedy for elimination of important deficiencies in the Romanian judicial system, such as the duration of conducting the judicial proceedings.

The judgement made on the basis of plea bargaining agreement is an abbreviated form of trial for certain offenses, in order to make the parts in the process responsible and to relieve the courts.

The agreement may be accomplished only in relation to offenses for which the law provides the penalty of fine or imprisonment not exceeding five years, and only when, the administrated evidence shows that there are sufficient facts regarding the existence of the deed for which prosecution was set in motion and about the defendant's guilt. The agreement is subject to the control of the court regarding its object and the conditions of its conclusion, and if it is admitted the court will order the sentencing of the defendant to a penalty that cannot be higher than sought by the prosecutor in the agreement.

We made reference to the explanatory memorandum in order to highlight an aspect that characterizes the new law with whom we intend to reform the system. This can be reduced to one word, namely *superficiality*.

As can be seen, in the explanatory memorandum it is shown that the plea bargaining agreement may be concluded only in regards to crimes for which the law stipulates the penalty of fine or imprisonment not exceeding 5 years. Art. 480 of the Criminal Procedure code, however, stipulates for 7 years.

The explanatory memorandum also states that the code editors have taken elements from the French and German legal systems that they have adapted to the specifics of the Romanian judicial system. In our opinion, these provisions were improperly adjusted since this procedure converts the judge into a simple controller, and the criminal trial into a bargain with justice.

In other legal systems, this procedure is known under different names, all making reference to what is of its essence, namely the agreement between the prosecutor and the accused, respectively of its nature as one that bases itself on the fact that the defendant does not contest the accusation he is facing.[6]

---

[5] Entitled „Special procedures*"*.

[6] Kuglay Irina, Șinc Alexandra Mihaela, *The procedure of concluding the plea bargaining agreement,* Public Ministry, The Prosecutor's Office attached to the High Court of Cassation and Justice, p. 1, http://www.mpublic.ro/presa/2014/studiu_acord_recunostere.pdf

We specify *ab initio* that the plea bargaining agreement can only occur during the prosecution and is a different institution than the one provided in art. 374 par. 4 and art. 375-377 of the new Criminal Procedure Code, which regulates the procedure of recognition of the accusation during the trial of criminal cases.

The parties in the plea bargaining agreement

The initiative for concluding the agreement belongs either to the prosecutor conducting or supervising the criminal investigation or to the acused full of age who intends to admit the crimes he is accused of and their legal classification and agrees with the prosecutor on the punishment an the ways to individualize it.

Therefore, the prosecutor and the accused are the horders of the agreement, since it is an agreement and it goes without saying that there must be at least two parties, in this case the main „actors" targeted by the criminal proceedings.

In case the initiative of the agreement belongs to the prosecutor, the defendant is not obliged to accede to it, and if the initiative belongs to the defendant, the prosecutor also is not obliged to accept a plea bargaining agreement[7].

2. *Conditions for the conclusion of the plea bargaining agreement*

In order to conclude the plea bargaining agreement, the folowing conditions must be met:

- The criminal action must be started against an accused full of age;
- The accused to have been charged with a crime for which the law provides the penalty of fine, of fine alternately to imprisonment not exceeding 7 years, or of only imprisonment up to 7 years. It will consider the maximum of the punishment provided by the law for the consummated crime;
- The court does not consider necessary the administration of evidence other than the ones administrated during the prosecution, in order to form its conviction about the existence of the crime for which the criminal action was started and about the defendant's guilt;
- The prosecutor and the defendant agree on the object of the plea bargaining agreement;
- Mandatory legal assistance in concluding this agreement. It is a situation that complements the cases foreseen in art. 90 of the new Criminal Procedure Code on mandatory legal assistance to the suspect or defendant.
- The approval of the higher ranked prosecutor on its effects. it is a consequence of the principle of hierarchical subordination specific to the Public Ministry. This regulation is unclear in terms of the number of approvals of the higher ranked prosecutor, and if the case is of a single approval, the moment it must be issued on, its form and its contents.
- The prior written approval of the higher ranked prosecutor regarding the limits of the plea bargaining agreement. The doctrine has admitted the difficulty in identifying the intention of the legislator expressed in the texts of law, which generated multiple interpretations according to which the law establishes: one approval of the higher ranked prosecutor, issued prior to the conclusion of the agreement between the case prosecutor and the defendant; one approval of the higher ranked prosecutor issued after the agreement is signed between the case prosecutor and the defendant; two approvals, one prior and one after the conclusion of the plea bargaining agreement[8].
- The defendant is not a minor. Juvenile defendants or adult defendants who committed a crime while they were minors can not enter a plea bargaining agreement because the

[7] Udroiu Mihail, *Criminal Procedure Sheets*, Universul Juridic Publishing, Bucharest, 2014, p. 464

[8] Kuglay Irina, Șinc Alexandra Mihaela, *op. cit.*, pp. 2-9;

system of penalties for minors aims only at the application of educative measures involving deprivation or non-deprivation of liberty and thus the condition of punishment is not met. Moreover, the plea bargaining agreement can not be concluded with a suspect (minor or adult).

- To be *intuitu personae,* meaning that a different agreement is concluded separately for each defendant, even if criminal proceedings were set in motion against several defendants. This goes without saying, given that criminal liability is personal.
- Not to prejudice the presumption of innocence for the defendant or defendants for whom the agreement is concluded.
- The consent of the injured person or civil party or of the civilly responsible party is not necessary for the valid conclusion of the plea bargaining agreement. The prosecutor has no obligation to inform these subjects on starting the procedure for the conclusion of the agreement.

3. The object of the plea bargaining agreement

The object of the agreement is the recognition and acceptance of committing the crime and the legal classification for which prosecution was set in motion and regards the quantum of the punishment and form of its execution.

The agreement may cover either a solution of conviction or a conditional sentence or a waiver of penalty. If the agreed solution is a conditional sentence or a suspension of sentence under supervision, the prosecutor must conduct the hearing of the defendant in advance in terms of consenting to performing an unpaid community work.

4. The form and content of the plea bargaining agreement

The plea bargaining agreement is concluded in written form and represents the act of initiating proceedings in court, since the prosecutor does no longer draw the bill of indictment. Therefore, the plea bargaining agreement is also a way for referring the court along with the indictment and the situation referred to in par. 10 point b art. 341 Criminal Procedure Code.

The content of the plea bargaining agreement is as follows[9]*:*

a) date and place of conclusion;

b) the last name, the first name, and the quality of those amongst whom it is concluded;

c) information in relation to the person accused;

d) a description of the facts that form the object of the agreement - this would be similar in terms of complexity to a bill of indictment;

e) the legal classification of the crime and the punishment provided by the law - in a determined amount, and in case of concurrence of offenses, it is necessary to specify the punishment for each crime;

f) the evidences and the means of evidence;

g) a statement of the defendant that he expressly acknowledges and accepts the commission of the offence and the legal classification for which the criminal proceedings were set in motion;

h) the demands of the prosecutor;

i) the type and amount, as well as the form of execution of the penalty or the waiver of punishment solution or deferral of punishment to which an agreement was reached between the prosecutor and the defendant;

j) the signatures of the prosecutor, the defendant and its lawyer.

5. The special procedure in case of the plea bargaining agreement

[9] Art. 482, Law no. 135/2010 regarding the Criminal Procedure Code, published in the Official Journal no. 486 from 15 of iuly 2010;

6.1. The referral to the court with a plea bargaining agreement

The case prosecutor, after validly concluding the plea agreement, notifies the competent court of law for judgement of the case on its substance and sends the agreement together with the prosecution case file.

The plea bargaining agreement is the document instituting the court, so that the prosecutor no longer draws the bill of indictment for the charges that form the agreement.

It is possible for a plea bargaining agreement to be concluded on some of the charges, for example in the event of multiple offenses or for some of the defendants.

The court is notified only on these facts or defendants by the plea bargaining agreement, and for the ones not mentioned in the agreement a bill of indictment may refer to the court. In this regard, only those criminal prosecution documents, which relate to the crimes and defendants, which were the subject of the plea agreement, will be submitted to the court.

If in the course of criminal proceedings, in regards to the civil claims, the defendant, the civil party and the civilly responsible party concluded a transaction or a mediation agreement, according to the law[10], those documents are submitted to the court to have in consideration when solving the civil action.

The first instance court verifies, *ex officio,* if the mandatory conditions are met and whether the legal provisions regarding the content of the plea bargain agreement were followed, and if omissions are found, it shall refer the matter to the higher ranked prosecutor who issued the approval, in order to complete the agreement within 5 days.

We specify that we are not in the case of a returning of the plea bargain agreement.

6.2 The procedure before the court

In case the court is notified with a plea bargain agreement, the preliminary chamber phase of the process is no longer held.

The procedure before the first instance court is non-contradictory and the pronouncement is made through a sentence, in an open court, after hearing the prosecutor, the defendant and his lawyer, and also, the civil party, if present.

In regards to the non-contradictory procedure we have our doubts, as we do for the non-contradictory procedure in the preliminary room.

We are before a court of justice, where the "corollary" of the procedure is the publicity of the court hearing, along with oral, immediate and contradictory proceedings.

Contradictoriality is a guarantee of the finding the truth principle, especially since the institution of plea bargaining agreement may raise questions of compliance with this principle. Finding the truth is a fundamental principle of the criminal proceedings, it is a guarantee for the pronouncing of a final criminal decision that is solid and legal, in which the state of fact perfectly „folds" with the state of law.

For this reason we consider that a contradictory procedure would be more appropriate to the requirements of the principle of finding the truth.

On the other hand, it can be argued that being in the presence of an agreement, an understanding, where the parties, the prosecutor and the defendant, are somewhat in contradiction, then the contradictory procedure is no longer required.

However, we continue to advocate for the contradictory procedure, for the reasons stated above.

6.2.The solutions of the court on the criminal and civil side

[10] Law no. 192/2006 on mediation and the mediator profession, published in Official Gazette no. 441 of 22 May 2006;

On the criminal side, therefore in terms of criminal proceedings the court may accept a plea bargain agreement, if the conditions for its valid conclusion are met on all the facts incriminating the accused, and orders:

- The conviction of the defendant, if the act exists, it constitutes a crime, and the accused is guilty of committing it. The court may order the fine or imprisonment penalty, within the limits established in de allowed agreement. The sentence set by the court cannot be heavier than foreseen in the agreement, nor can its judicial individualization;
- Waiver of penalty, if the act exists, it constitutes a crime and was committed by the accused in the conditions provided by the law for the waiver;
- Deferment of punishment, if the act exists, it constitutes a crime and was committed by the accused in the conditions provided by the law for deferment.

The court may, also, reject the plea bargain agreement, in which case sends the case file to the prosecutor in order to continue the prosecution, if:

a) the conditions provided by the law for a valid conclusion of the agreement on all the facts incriminating the accused, which formed the object of the agreement, are not met;

b) the court considers that the solution agreed upon between the prosecutor and the accused is unduly lenient, compared with the gravity of the crime and the dangerousness of the defendant.[11]

The court may not dispose the admission of the plea bargain agreement and the acquitting of the defendant or the termination of criminal proceedings. In such cases, the court may reject the plea bargain agreement.

In regards to the civil aspect of the case involving a plea bargain agreement, the court solves this part of the case only if between the parties a transaction or mediation agreement was concluded on the civil action, in the sense that the court acknowledges it through the sentence.

If the court admits the plea bargain agreement and a transaction or mediation agreement wasn't concluded between the parties of the civil action, the court leaves the civil aspect unresolved. The decision upholding the agreement under these circumstances, has no *res judicata* in regards to the extent of the damages in civil court.[12]

7. Legal remedies

Against the sentence by which the plea bargaining agreement was granted the only remedy is declaring an appeal regarding the type and amount of the penalty and its execution.

The law stipulates that only the defendant is summoned at the settlement of the appeal.

The appeal court may dismiss the appeal and upheld the judgement, if the appeal is made after the term for remedy, inadmissible or unfounded.

If the appeal is admitted, the court abolishes the ruling by which the plea bargain agreement was admitted only regarding the type and amount of the penalty and its execution, and pronounces a new judgement. Also, the court may admit the appeal and abolish the ruling by which the agreement was rejected, thus admitting the plea bargain agreement.

The appeal cannot be declared against the legality of the agreement, nor the solution rendered on the civil action. Although there is no express mention in the sentence that civil action is left unsolved, the jurisprudence has established that this sentence is not likely to

[11] Udroiu Mihail, *op. cit*., pp. 464-470.

[12] Galati Court of Appeal, Criminal Division for cases involving minors, Decision no. 670 of 27.08.2014, Legal Week, no. 10, Bucharest, 2015, p. 25.

damage in any way de injured person, since the way of a separate action before the civil court remains open, for the achieving of the civil claims.

Thus, according to the law in force, the injured person does not have open the remedy of appeal against the criminal sentence rendered in the plea bargaining agreement procedure.

Against the provisions of art. 488 par. (1) and (2) of the Criminal Procedure Code [13] an exception of unconstitutionality was raised. Following the deliberations taken on 04/07/2015, the Constitutional Court has unanimously admitted the exception and declared unconstitutional the provisions restricting the role of the prosecutor. Also, the constitutional judges have established that the legislative solution contained in art. 484 par. (2) of the Criminal Procedure Code, according to which "the court shall decide on a plea bargain agreement by sentence after a non-contradictory procedure, in open court, after hearing the prosecutor, the defendant and his lawyer as well as the civil party if present" violates the fundamental law.[14]

8. Conclusions

The plea bargain agreement is a new procedure, recently introduced in the Romanian criminal justice system representing an abbreviated form of the criminal proceedings, which may lead to a milder sentence. In the short period since this possibility was regulated for the defendants and prosecutors, a large number of plea bargain agreements were signed, according to statistics from the Public Ministry, the National Anticorruption Directorate and the Directorate for Investigating Organized Crime and Terrorism.[15]

Although it is a strongly criticized procedure, given the difficulties in interpreting the rules that govern it, the plea bargaining agreement has proven its efficiency and necessity in the short period of time since it is regulated. However, such a procedure must be based on clear, complete and complex provisions that comply with the Constitution, so that its insertion in the legal system is perfect. As currently regulated, the plea bargaining agreement is likely not to fulfil its purpose.

BIBLIOGRAPHY

1. Ciocan Otilia, *Mediafax.ro*, Bucharest, December 2014, http://www.mediafax.ro/social/analiza-aproape-1-000-de-infractori-si-au-recunoscut-faptele-sperand-intr-o-pedeapsa-mai-blanda-13683061
2. Ciocan Otilia, *Mediafax.ro*, Bucharest, April 2015, http://www.mediafax.ro/social/prevederi-procedurale-ale-acordului-de-recunoastere-a-vinovatiei-declarate-neconstitutionale-14111517
3. Kuglay Irina, Șinc Alexandra Mihaela, *The plea bargaining agreement procedure*, Public Ministry, Prosecutor's Office attached to the High Court of Cassation and Justice, http://www.mpublic.ro/presa/2014/studiu_acord_recunostere.pdf.
4. Neagu Ion, *Treaty of Criminal Procedure*, Pro Publishing, Bucharest, 1997.
5. Theodoru Grigore, Moldovan Lucia, *Criminal Procedure Law*, Didactică şi Pedegogică Publishing, Bucharest, 1979.

[13] Art. 488 para. (1) and (2) of Law no. 135/2010 on the Code of Criminal Procedure, published in Official Journal no. 486 of 15 July 2010: "(1) Against the sentence pronounced according to art. 485, the prosecutor and the defendant may declare appeal within 10 days from the communication. (2) Against the sentence by which the plea bargain agreement has been accepted, an appeal may be declared only in regards to the type and amount of the penalty or form of execution."

[14] Ciocan Otilia, *Mediafax.ro*, Bucharest, April 2015, http://www.mediafax.ro/social/prevederi-procedurale-ale-acordului-de-recunoastere-a-vinovatiei-declarate-neconstitutionale-14111517

[15] Ciocan Otilia, *Mediafax.ro*, Bucharest, December 2014, http://www.mediafax.ro/social/analiza-aproape-1-000-de-infractori-si-au-recunoscut-faptele-sperand-intr-o-pedeapsa-mai-blanda-13683061

6. Udroiu Mihail, *Criminal Procedure Sheets*, Universul Juridic Publishing, Bucharest, 2014.
7. Volonciu Nicolae, *Treaty of Criminal Procedure*, The Special Part, vol.II, IIIrd edition revised and added, Paideia Publishing, Bucharest, 1996.

INTEGRATIVE APPROACH TO BUSINESS ETHICS AND SOCIAL RESPONSIBILITY- CONTRIBUTION TO THE COMPANY'S PERFORMANCE

Oriana Helena Negulescu

Lecturer, PhD, ,,Transilvania" University of Brașov

Abstract: In modern society, ethics has extended its "tentacles" in almost all areas, "grabbing" business as well. The focus on business ethics is due to the rapid changes in the workforce, as a result of the emergence of new technologies, the internationalization of business, the impact of different economic-social and political factors on both the private and public sectors. On the other hand, any organization must contribute in one way or another to the evolution of society. Social engagement campaigns should not be done for glory, but should represent a natural behaviour of companies today. There must be ethics and responsibility, involvement in the environment and offer something to the community in which it makes a profit. The purpose of the work is to highlight the existing relationship between the application of the principles of business ethics, social responsibility and the performance of companies. The methodology applied in the paper is based on investigations regarding the opinion of various authors regarding the chosen subject, analysis and synthesis of the collected information and data and own judgment.

Keywords: business ethics, social responsibility, management, company's performance

1. Introduction

Any organization tends to achieve performance in order to survive and develop by increasing the value of the company and obtaining profit or by effectively satisfying the requirements of the customers of non-profit organizations. Clients' trust is based on the way ethical principles are developed and made public, but above all, on the way performance improvement strategies include strong ethical values and, on the way, they are respected in decision-making by the managers of the organizations .

"There are moral norms that must obey the principle of universality, be applicable to anyone, anywhere and anytime. They have an absolute and objective character, they do not depend on particular beliefs, feelings and habits. The promotion of appropriate ethical behaviour, both on the part of managers and subordinates, is of paramount importance, with a decisive impact on the final results of the entire organization" (Gurgu, 2019).

Among the universally valid ethical principles, some refer to and apply to business, such as: honest competition, responsibility towards the organization, towards the community and in general towards people and compliance with the laws.

On the other hand, the positive results of a company increase when its strategy seriously considers social responsibility, which contributes significantly to business sustainability. "businesses can no longer operate with the sole aim of making profits at the expense of the environment, society, economy, consumers and employees. Companies need to consider how they can give back to society, and this can help you attract customers and keep your best employees. Customer satisfaction and employee retention are the keys to any successful business, after all" (Hayward, 2020).

In this context, the hypothesis of the research is: the application of the integrative principles of ethics and social responsibility leads to an increase in the business performance of companies.

The methodology applied in the work is based on investigations regarding the opinion of various authors regarding the chosen subject, analysis and synthesis of the collected opinions and own judgment.

2. Literature review

Ethics

Business ethics are the set of practices and policies that companies use to guide them through decisions about finances, negotiations and deals, corporate social responsibility, and more. Without a strong set of ethics, a business can run afoul of the law, encounter financial pitfalls and moral dilemmas (Limestone University, 2021).

Ethical behaviour includes honesty, fairness, integrity and understanding. There are several ways to encourage an ethical workplace culture, including establishing a companywide code of ethics. Business ethics isn't always exalted in every workplace, but it's critically important when it comes to providing customers with quality service, adhering to regulatory compliance standards, and avoiding steep fines and lawsuits. Establishing an ethical culture starts with company leadership and involves ongoing emphasis that ethical standards are respected (Peek, 2023).

Ethical leaders interpret, implement, and enforce the practices that shape employee perceptions. These perceptions influence unit members to refrain from unethical behavior in the unit (Kuenzi et al, 2019).

Moral identity helps people make moral judgments that then affect their ethical conduct. Individuals strive to engage in behaviours that are consistent with their moral identities (Blasi, 1984).

Workplace ethics is defined as the moral code that guides employee behaviour regarding what is right and wrong in conduct and decision making. Furthermore, ethical behaviour does not only apply to individual employees, the organization itself should exemplify the standards of ethical conduct (Mahan, 2019).

Social responsibility

"Social responsibility means that besides maximizing shareholder value, businesses should operate in a way that benefits society. Socially responsible companies should adopt policies that promote the well-being of society and the environment while lessening negative impacts on them. Companies can act responsibly in many ways, such as by promoting volunteering, making changes that benefit the environment, engaging in ethical labour practices, and engaging in charitable giving. Consumers are more actively looking to buy goods and services from socially responsible companies, hence impacting their profitability" (Ganti, 2023).

It is assumed under social responsibilities that the businesses will respect the values and aspirations of society and try their best to fulfil these aspirations and accomplish their business goals. In simple terms, it is the responsibility of an organization to be a responsible member of society and work towards its betterment (Jain, 2023). The same author states that there are 4 types of social responsibilities:

- Economic **Responsibility:** It means producing goods and services according to the needs and wants of the customers and selling them the same at a profit.
- Legal **Responsibility:** It is the duty and responsibility of an organization to legally abide by the rules, laws, and regulations while performing business activities.

- Ethical **Responsibility:** It is beyond the laws and includes fair trade practices, respecting the religious sentiments of people, maintaining and protecting the environment, etc. It also means that a business should not get involved in black marketing, adulteration, fraud, etc.
- **Discretionary Responsibility:** It is a philanthropic responsibility and is completely voluntary. It includes charitable services, providing education facilities to poor people, helping the people affected by floods or other natural calamities, donating to healthcare facilities for those who cannot afford them, etc.

Company's performance

Company performance is a combination of both the financial and non-financial aspects of an organization. These aspects gauge how well a company is executing their business strategy and can be looked at to identify areas for improvement (Terry, 2020). Nevertheless, performance can only be achieved through the knowledge accumulated by the company, its management and its employees. "It is to underline the fact that knowledge significantly contributes to the organization's performance enhancement and all activities" (Doval, 2020).

The business performance of a company is based on multiple criteria such as management style, customer relationship management and the quality of the service provided, but also the effectiveness of incentive compensation schemes and employee motivation. Business performance, which is closely tied to commercial effectiveness, is determined by the ability of a company to implement optimal organisation with the aim of offering a product or service that meets the expectations of consumers and customers (de Riberolles, 2021).

In general, business performance is considered to be the company's ability to profit from the resources and achieve its objectives**.** This is, however, a very broad definition. In practice, the term *business performance* usually refers to a company's achievements measured using a number of metrics known as key performance indicators.

However, for a vast majority of the cases, major key performance indicators (KPIs) include (Terpilowski, 2022): profitability, productivity, sales/profit/employment growth, customer satisfaction ratings, websites, campaigns, order delivery, delivery time, a number of leads to be generated by marketing department, improving project statistics, increasing profit margin from an individual project or all the projects at once, improving market share.

3. The relationship between business ethics and social responsibility and company performance

The contribution of business ethics and social responsibility to increasing company performance is studied by several authors (Verschoor, 1998; Donker et al., 2008; Chun et al., 2011; Vig and Dumičić, 2016; Kwakye et al., 2018; Martinez et al., 2021 and others).

It is stated that there is a correlation between organizational ethics, organizational climate and moral identity (Kuenzi et al., 2018; Treviño & Nelson, 2017).

The core meaning of climate refers to socially interpreted cues of desired role behavior that derive simultaneously from the political and procedural actions of top management and the supervisory actions exhibited by supervisors (Zohar & Luria, 2005, p. 616).

Ethical climate is "the shared perception of what is correct behavior and how ethical situations should be handled in an organization" (Victor and Cullen, 1987, p. 51).

The discussion of the relationships that are established between the practices of social responsibility (SR) and ethics management (ME) in organizations includes, both at the normative level and in practice, two main components: one related to companies' motivation for such programs and the other related to the relationship of subordination or

complementarity between ME and RS programs. Regarding the accommodation of RS with ethics or economic interest, the either-or approach can be overcome by an either-and approach, in which companies put ethical and economic values on the same plane and delimit their ways of obtaining profit by imposing limitations such as "we will pursue financial profit only to the extent that it does not contradict the ethical principles assumed by the organization" (Constantinescu, 2010).

In order to determine the relationship between ethics and social responsibility, it is necessary to first define the coordinates of each of them. These coordinates are illustrated in figures 1 and 2.

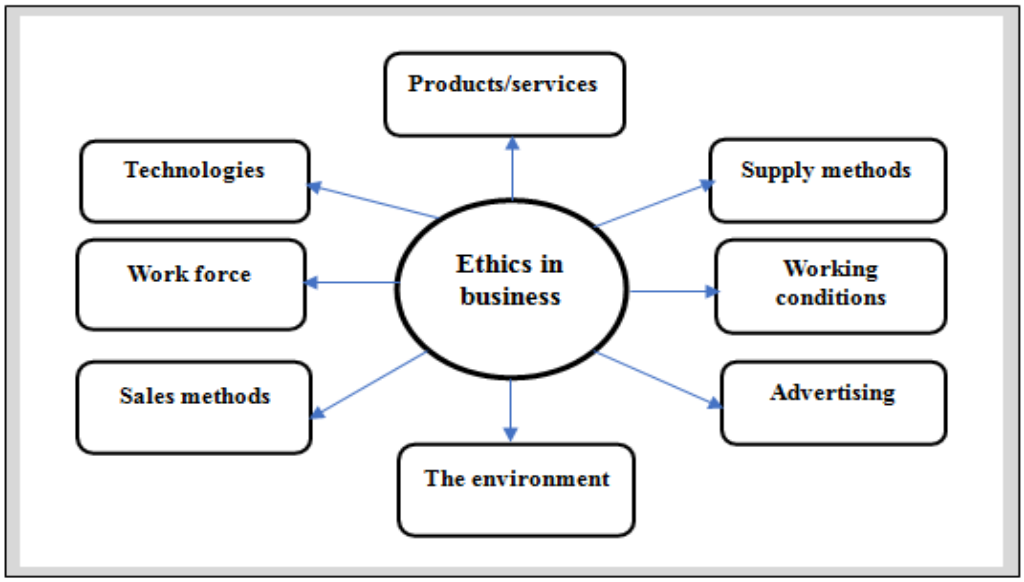

Fig. 1. Coordinates of ethics in business
(*Own conception*)

The scope of ethics in business is much wider. The main coordinates of ethics in business are: products/services, workforce; working conditions; the technology; supply methods; sales methods; advertising; environment (fig. 1).

- Products/services: manufacturing and offering on the market healthy, non-dangerous products, in strict accordance with the displayed technical specifications;
- Work force: employment of personnel without prejudice, correct use of the work force (payment corresponding to the effort made and during the legally stipulated working time); prohibiting the use of children;
- Technologies: the use of clean technologies, limited robots and artificial intelligence in respect of basic human values;
- Working conditions: ensuring ergonomic work procedures, ensuring the health and safety of employees;
- Supply methods: purchase of products that comply with technical specifications; ensuring the way in which suppliers of raw materials, materials and components respect ethical principles; banning appeals to traffickers and the mafia;
- Sales methods: clear, open, flexible, based on fair negotiations with the prohibition of promoting bribery or conflicts of interest; practicing fair prices through fair competition and prohibiting monopolistic price arrangements;
- Advertising: communication through correct advertising messages, which show the true value of the products and services offered.

- The environment: responsibility for the environment through the use of non-polluting technologies, the elimination of the waste of natural resources, the implementation of the circular economy; respect for natural biodiversity.

The main coordinates of social responsibility include company's long-term strategy responsibility towards the community, the environment and all its stakeholders (fig. 2).

- Social responsibility towards the environment is manifested by offering customers environmentally friendly products (systems) with low energy consumption.
- Social responsibility towards employees is found in ensuring a safe and healthy work environment, respect and appreciation, substantial wages and bonuses.
- Social responsibility towards suppliers and beneficiaries is realized through fair, amicable and fruitful partnership relations for both parties.
- Social responsibility towards the community is manifested through charitable actions, donations and financial support given to the community.

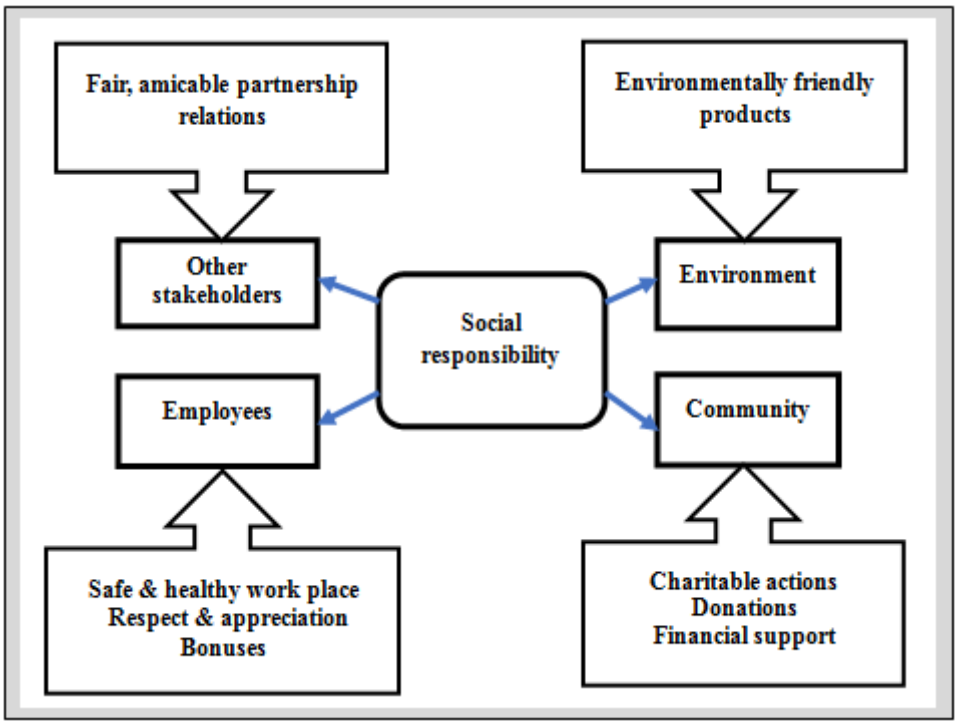

Fig. 2 Coordinates of social responsibility
(*Own conception*)

4. Integrative approach to contribute to company's performance

Analysing the coordinates of the two concepts, it can be seen that ethics in business includes social responsibility and forms an integrated system (fig.3).

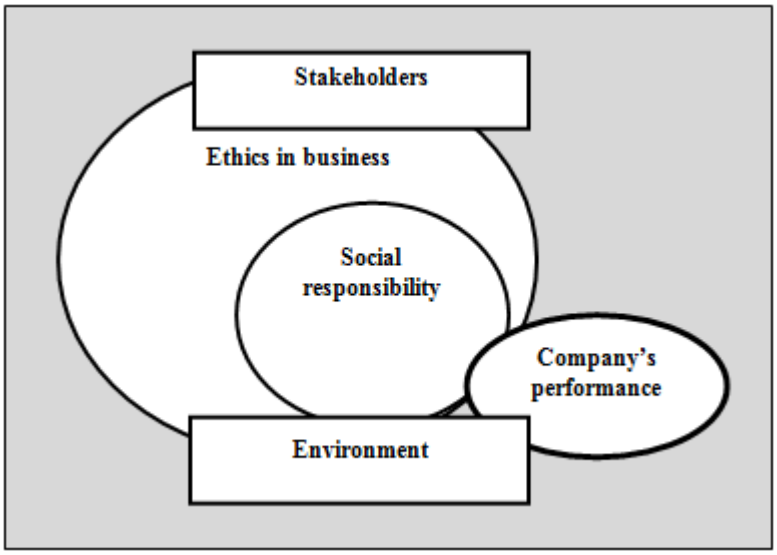

Fig. 3 Integrative approach of ethics and social responsibility
(*Own conception*)

By implementing this integrated system, the following are prevented: competition and unfair advertising, corruption at any level and in any form, conflict of interests, discrimination and environmental pollution. This system aims to obtain benefits for all stakeholders, including the community, for the environment and, of course, for the company, leading to an increase in its performance.

This system is not embraced by all companies, there are reservations, especially due to the fear of increasing costs. Indeed, the implementation of standards related to quality management, environment, security, etc. it costs, but it brings benefits in the medium and long term.

Among the benefits of the integrative system of ethics and social responsibility, we can exemplify:

- increase in market share and sales;
- increase in profits;
- increasing the efficiency of the activity;
- continuous improvement of the working conditions of the employees;
- increasing employee retention;
- environment protection;
- increasing the prestige of the company.

Conclusion

Ethics and social responsibility are appropriate and intertwined. Business ethics, although it is not mandatory, and the moral standards differ from one individual to another, from one community to another, depending on the ethical systems of life, the values or priorities on which they are based, they focus on the principles and the rules that must govern managerial processes and correct business conduct. Instead, the social responsibility of companies represents the concern of managers to undertake actions that protect and improve both the welfare of society and the interests of the organization.

Social responsibility is an ethical framework in which individuals or corporations are accountable for fulfilling their civic duty and taking actions that benefit society. If a company or person considers taking actions that could harm the environment or society, those actions are considered socially irresponsible. According to this concept, managers must make decisions that maximize profits and protect the interests of the community and society as a whole (Indeed, 2023).

Business ethics has become a necessity for many companies whose strategic goal is to gain the trust of public opinion. Employee rights, corruption practices, environmental protection are just a few aspects that concern managers who aim to occupy a good position on the market and obtain long-term profits, while respecting the rules of the community in which they conduct their business. That is why company managers should assume a moral and social responsibility, which guides the entire business process and implicitly the way of reporting to stakeholders, whatever the category considered. The reputation of companies, induced by moral and social responsibility, definitely leads to an increase in their performance.

BIBLIOGRAPHY

- Blasi, A. (1984). Moral identity: Its role in moral functioning. In W. Kurtines & J. Gewitz (Eds.), Morality, moral behavior and moral development (pp. 128–139). New York, NY: Wiley.
- Chun, J.S., Shin, Y., Choi, J.N., Kim, M.S. (2011) How Does Corporate Ethics Contribute to Firm Financial Performance?: The Mediating Role of Collective Organizational Commitment and Organizational Citizenship Behavior, *Journal of management*, https://doi.org/10.1177/0149206311419662.
- Constantinescu, M. (2010) https://www.ccea.ro/responsabilitate-sociala-vs-managementul-eticii-in-organizatii/
- Donker, H., Poff, D. & Zahir, S. (2008). Corporate Values, Codes of Ethics, and Firm Performance: A Look at the Canadian Context, *Journal of Business Ethics*, *82*(3), 527–537. http://www.jstor.org/stable/25482309.
- Doval, E. (2020). Organizational performance by the process of knowledge creation, Review *of General Management*, ISSN 1841-818x, Vol.32, iss.2/2020, pp.15-28.
- Gavin, P.M.D. (2009) Exploring performance attribution: The case of quality management standards adoption and business performance, *International Journal of Productivity and Performance Management*, 58 (4): 311-328; DOI: 10.1108/17410400910950991.
- Ganti, A. (2023) Social Responsibility in Business: Meaning, Types, Examples, and Criticism, https://www.investopedia.com/terms/s/socialresponsibility.asp.
- Gurgu, E. (2018) *Etica in afaceri*, Editura Romania de Maine, Bucuresti, p.15.
- Heyward, C. (2020) The Growing Importance Of Social Responsibility In Business, *Forbes*, https://www.forbes.com/sites/forbesbusinesscouncil/2020/11/18/the-growing-importance-of-social-responsibility-in-business/?sh=234d98192283.
- Indeed (2023). What Is Social Responsibility and Ethics? Types and Examples, https://www.indeed.com/career-advice/career-development/social-responsibility.
- Jain, N. (2023) Social Responsibilities of a Business – Meaning, Need and Types, https://www.geeksforgeeks.org/social-responsibilities-of-a-business-meaning-need-and-types/.
- Kuenzi, M., Mayer, D.M., Greenbaum, R.L. (2018) Creating an ethical organizational environment: The relationship between ethical leadership,

ethical organizational climate, and unethical behavior, *Personnel psychology*, DOI: 10.1111/peps.12356.

- Kwakye, O., Yusheng, K., Ayamba, E.C., Osei, A.A. (2018) Influence of ethical behavior on Corporate Governance of firm's performance in Ghana, *International Journal of Scientific Research and Management*, vol.6, No. 6, Page No.: EM-2018-456-466, DOI https://doi.org/10.18535/ijsrm/v6i6.em04.
- Limestone University, (2021). Why Business Ethics Are Important, https://www.limestone.edu/blog/why-business-ethics-are-important.
- Mahan, T. (2019) How to Define Ethical Behavior & Why It's Important in the Workplace, Work institute, https://workinstitute.com/how-to-define-ethical-behavior-why-its-important-in-the-workplace-2/.
- Martínez, C., Skeet, A. G., & Sasia, P. M. (2021). Managing organizational ethics: How ethics becomes pervasive within organizations. *Business horizons*, *64*(1), 83–92. https://doi.org/10.1016/j.bushor.2020.09.008.
- Mees, B. (2019) The rise of business ethics, 1st edition, Routledge.
- Terry, J. (2020) What Defines your Company Performance? http://www.gobarometer.com/blog/what-defines-your-company-performance/.
- Peek, S (2023) A Culture of Ethical Behavior Is Essential to Business Success, https://www.businessnewsdaily.com/9424-business-ethical-behavior.html.
- De Riberolles, H. (2021) What is business performance?, https://www.primeum.com/en/blog/definition-what-is-business-performance.
- Terpiłowski, A. 2022, What is business performance? Definition and examples, https://www.primetric.com/blog/business-performance.
- Terry, J. (2020) What Defines your Company Performance? http://www.gobarometer.com/blog/what-defines-your-company-performance/.
- Treviño, L., & Nelson, K. (2017) *Managing business ethics* (7th ed.), Hoboken, NJ: Wiley.
- Verschoor, C.C. A Study of The Link Between a Corporation's Financial Performance and Its Commitment to Ethics. *Journal of Business Ethics* **17,** 1509–1516 (1998). https://doi.org/10.1023/A:1006020402881.
- Victor, B., & Cullen, J. B. (1988). The organizational bases of ethical work climates. *Administrative Science Quarterly*, 33, 101– 125.
- Vig, S. & Dumičić, K. (2016) Impact of commitment to business ethics to nonfinancial business performance, *Interdisciplinary Description of Complex Systems*, 14(2), 165-181, 2016, 2DOI: 10.7906/indecs.14.2.6
- Zohar, D., & Luria, G. (2005). A multilevel model of safety climate: Cross level relationships between organization and group level climates. *Journal of Applied Psychology*, 90, 616–628.

ARCHITECTURAL SPACE: CREATION THROUGH TECHNOLOGY

Claudiu-Alexandru Tudoran

Assist. Prof., PhD, "Ion Mincu" University of Architecture and Urban Planning

Abstract: Architects have to find a creative potential for the new technologies. Moreover, we spend more time in virtual environments. In this sense, architects as specialists must create simple and flexible structures, which, through coding, can generate new experiences. Architecture becomes a matter of interiorization and routes; place and space, as principal environments for architecture, began to be disputed. The specificity of information and its ability to interpret it through computational algorithms and artificial intelligence outweighs the metaphysical character of portals to virtual space. In this way architecture will be able to enter a new field of activity in the digital age: to produce completely authentic environments and experiences.

Keywords: technology, artificial intelligence, virtual, design, digital.

A face arhitectură înseamnă a folosi un set de reguli. Prin asamblarea acestora începem să conturăm un spaţiu. Arta constă în maniera de a face acest lucrul. Se porneşte de regulă prin stabilirea unui concept. Se doreşte o unitate spaţială.

Martin Pawley susţine că:

> practica arhitecturală a secolului XXI "are oportunitatea de a deveni producătoare de instrumente, nu creatoare de monumente. (…) Va fi liberă să exploateze produsele cercetării şi dezvoltării din toate domeniile tehnologice în curs de desfăşurare"[1].

Mai mult, Reyner Banham consideră că:

> "ceea ce am înţeles până acum prin arhitectură şi ceea ce începem să înţelegem prin tehnologie sunt două discipline incompatibile"[2].

Transferul tehnologic trebuie să fie "acceptat cultural", adică să devină agreabil oamenilor; în acest sens, el capătă fie un camuflaj stilistic, fie este transpus într-un nou limbaj, dacă acceptăm că arhitectura viitorului nu va mai semăna cu cea din trecut. Prin preluarea şi asimilarea unor tehnologii de vârf din alte domenii, transferul tehnologic este o cale spre globalizare.

Acest lucru este susţinut de asemenea de Neil Leach:

> "În perspectiva [tehnologică] actuală, forma ar trebui văzută ca factor irelevant. Atenţia trebuie concentrată asupra logicii procesului de design. Logica trebuie să fie noua formă."[3]

Tehnologia capătă astăzi mai multe aspecte în ceea ce priveşte arhitectura. De la tehnicile de construire, tehnologia investită în clădire (echipamente), tehnicile şi tehnologia investită în procesul de design. Acest ultim aspect merită în continuare o atenţie deosebită.

Greg Lynn este unul din pionierii arhitecturii generate cu ajutorul programelor computrizate. Acesta încearcă să facă o trecere firească, baza gândirii spaţiale fiind geometria

[1] Pawley, Martin (1998) *Terminal Architecture*, Reaktion Books Ltd, London, 207-8
[2] Benham, Reyner (1961) *Theory and Design in the First Machine Age*, Architectural Press, London
[3] în *New Materialism* [2009], articol consultat în data de 20.03.2023, la adresa: https://neilleach.files.wordpress.com/2009/09/new-materialism.pdf , p. 7, trad. mea

şi regulile de compoziţie. Inspirat de gândirea barocă a lui Leibniz, Bergson şi Deleuze, Lynn încearcă să descopere un alt fel de geometrie: una ce nu mai are ca referinţă un sistem transcendent de valori, ci reprezintă o expresie adecvată a realităţii fizice contemporane. Ceea ce trebuie păstrat este relaţia dintre conţinut şi formă. Intenţiile acestuia sunt mult mai clare în animaţiile computerizate pe care la realizează pentru proiectele sale.

Greg Lynn: *Port Authority Gateway*, Manhattan

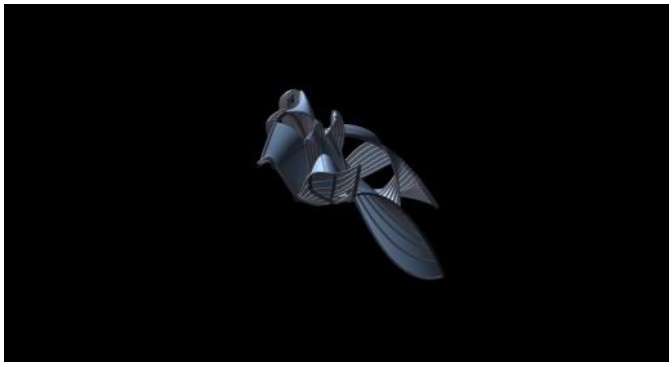

Acest proiect asigură o demonstraţie efectivă a modului în care dinamica variabilă poate fi incorporată în alcătuiri arhitecturale. Cadrul dinamic – automobile şi autobuze, pietoni şi vehicule, subteran şi suprateran, teren şi apă – a fost simulat iniţial ca un set de forţe şi un sistem de particule geometrice alcătuit din incărcări fizice variabile şi viteze.

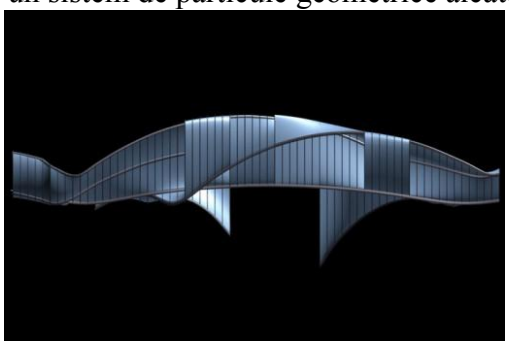

Folosind programe de animaţie şi modelare, simulările generate urmăreau câmpul complex de forţe de pe sit: atractori statici şi dinamici (de exemplu: fluxurile de automobile, autobuze şi pietoni).

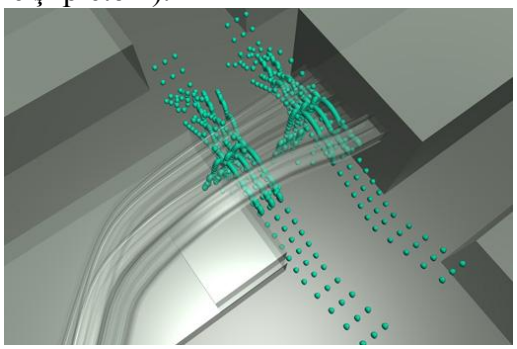

Simulările rulate folosind sistemul de particule au fost transformate într-o colecţie de sfere. Acestea au fost apoi amalgamate pentru a crea componentele tubulare ale clădirii. Deoarece mişcările dinamice au fost animate într-un sistem gravitaţional, forma rezultată a tubulaturilor este ideală din punct de vedere structural.

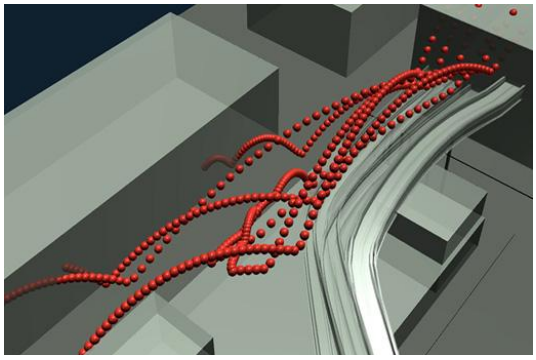

* Sursă imagini: http://glform.com/buildings/port-authority-triple-bridge-gateway-competition/ , accesată în data de 19.03.2023

NOX Architects

Biroul de arhitectura NOX au hibridizat activitatea de arhitectura cu domeniile media. Inspiraţi de uniunea dintre corp şi spaţiu, obiect şi viteză, înveliş şi mediu, practica lor îmbină planul şi volumul, planşeul şi display-ul, suprafaţa şi interfaţa, în favoarea unui mediu mai plastic şi mai visceral, în care activitatea umană, percepţia spaţială şi viziunea sunt sintetizate. Prin anularea principiilor ortogonale de percepţie, aceste arhitecturi lichide introduc alte moduri de cunoaştere şi explorează la limită noi arene funcţionale şi programatice pentru arhitectură.

NOX: *freshH$_2$O eXPO*

Geometria, arhitectura şi echipamentele multimedia acţionate de senzori folosite în alcătuirea pavilionului "freshH$_2$O eXPO", realizează o experienţă spaţială integrată. Acesta reprezintă unul dintre primele exemple construite de arhitectură lichidă realizată de echipa NOX. Pavilionul este un fel de "clădire inteligentă", a cărui logică internă şi *conştiinţă* reacţionează la activităţile şi la mişcările vizitatorilor.

La interiorul structurii sunt distribuiţi senzori conectaţi la un sistem de corpuri de iluminat şi la un sistem audio. Coordonată de structuri de microprocesoare, această unduire de lumină şi sunet pulsează ritmic în funcţie de mişcările vizitatorilor.

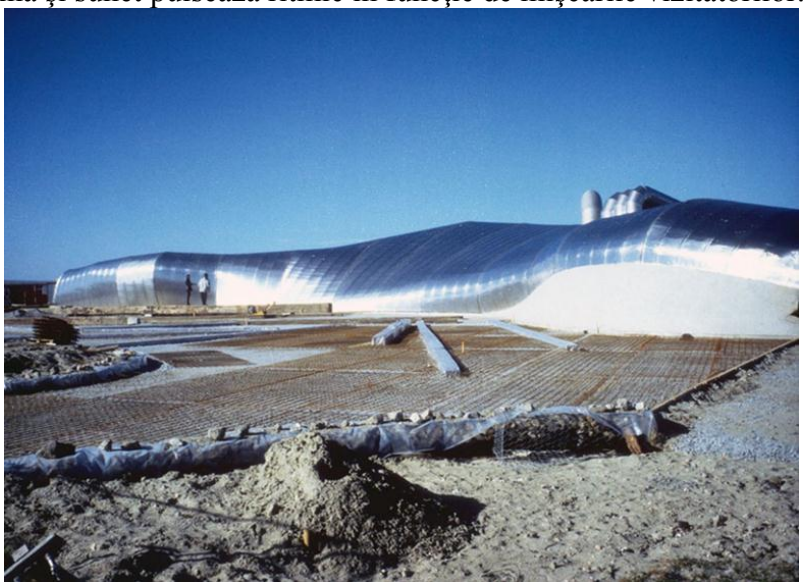

* NOX: Pavilionul freshH$_2$O eXPO; sursă imagine: http://miesarch.com/uploads/images/works/1001-11018.jpg , accesată în data de 23.07.2017

În cadrul proiectului construit se obţine un mediu a cărui pardoseală se contopeşte cu pereţii, pereţii se unesc cu plafonul, un mediu în care nimic nu este orizontal. În fiecare

moment vizitatorul se regăseşte pe un vector în mişcare, şi trebuie să facă un efort pentru a se echilibra, prin intermediul sistemului locomotor şi a celui tactil – o experienţă originală de percepţie şi spaţializare euclidiană provocată de echipa NOX.

În contiunare, discutăm despre formele arhitecturale generate prin intermediul algoritmilor. Inspiraţia principală provine din procesele naturale de creştere şi dezvoltare.

Geometriile descrise de topologie prezintă o stare constantă de transformare, sunt în directă legătură cu mediul. Este important să se găsească constantele în acest sistem supus schimbării. La nivel conceptual, acestea sunt inspirate din ştiinţele care au încercat să teoretizeze sistemele complexe.

Krisztian Csemy, Jasmina Frincic şi Jakub Klaska, *Interiorities,* Masterclass Zaha Hadid (tutors: Patrik Schumacher and Ali Rahim), University of Applied Arts, Vienna, 2009

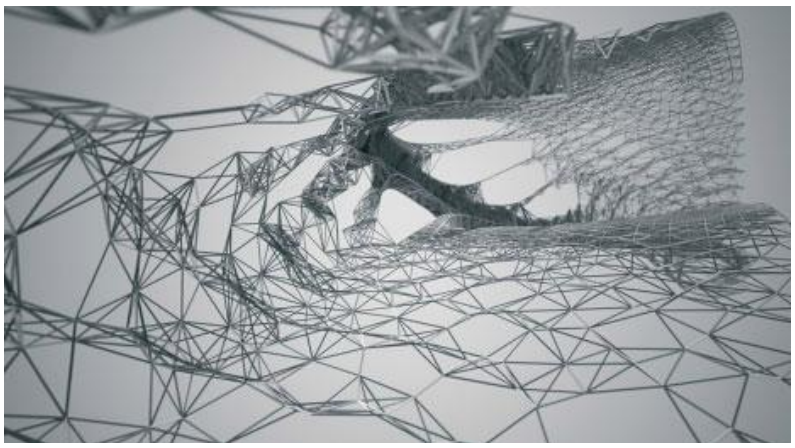

* Sursă imagine: https://www.patrikschumacher.com/Texts/Parametric%20Patterns.html, accesată în data de 23.07.2017

Acest model spaţial a fost generat prin folosirea unui script care variază regula reţelei conform unor parametri daţi de condiţia suprafeţei. Pentru amplificarea efectului de diferenţiere, scriptul adaptează culoarea elementelor de legătură în funcţie de lungimea acestora.

Barotic Interiorities – Studio Zaha Hadid / Studio Ali Rahim c/o Hermann / Karaivanov / Reist University of Applied Arts, Viena

Proiectul reprezintă un club urban în New York. Utilizările interioare cer spaţii diferenţiate ce rezultă din linii fluide care formează stâlpi, scări, mobilier, ornament şi faţadă. Coerenţa organizării oferă o complexitate spaţială la toate scările.

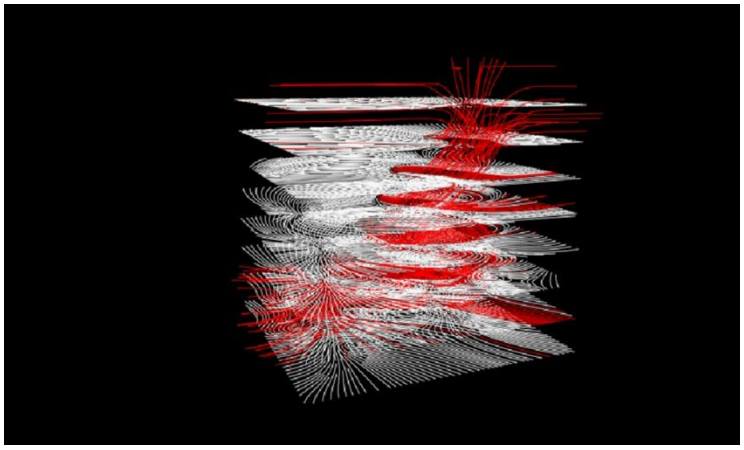

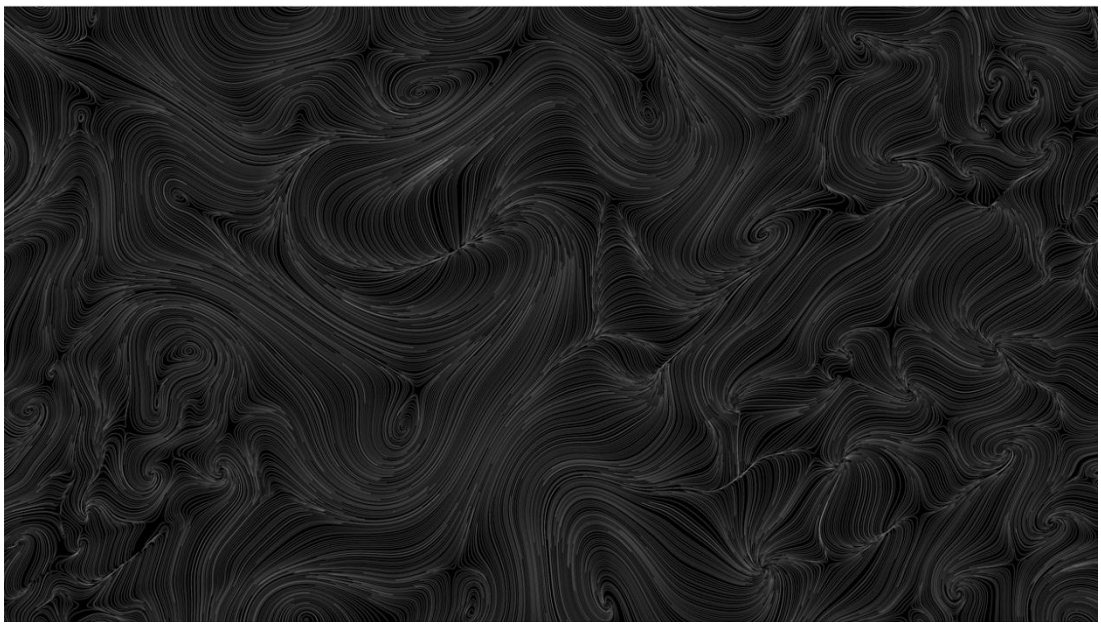

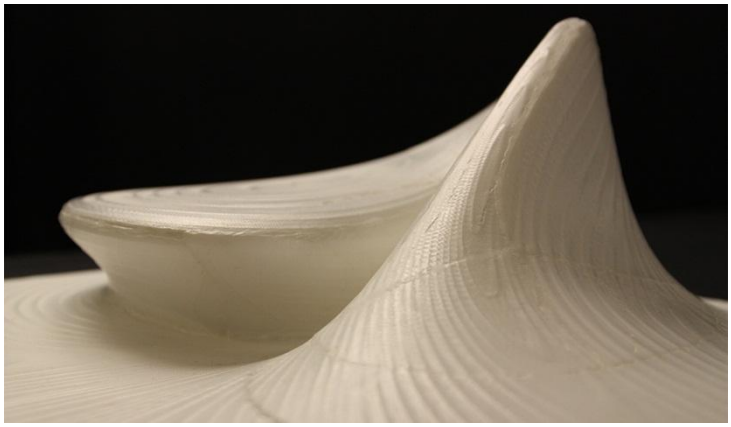

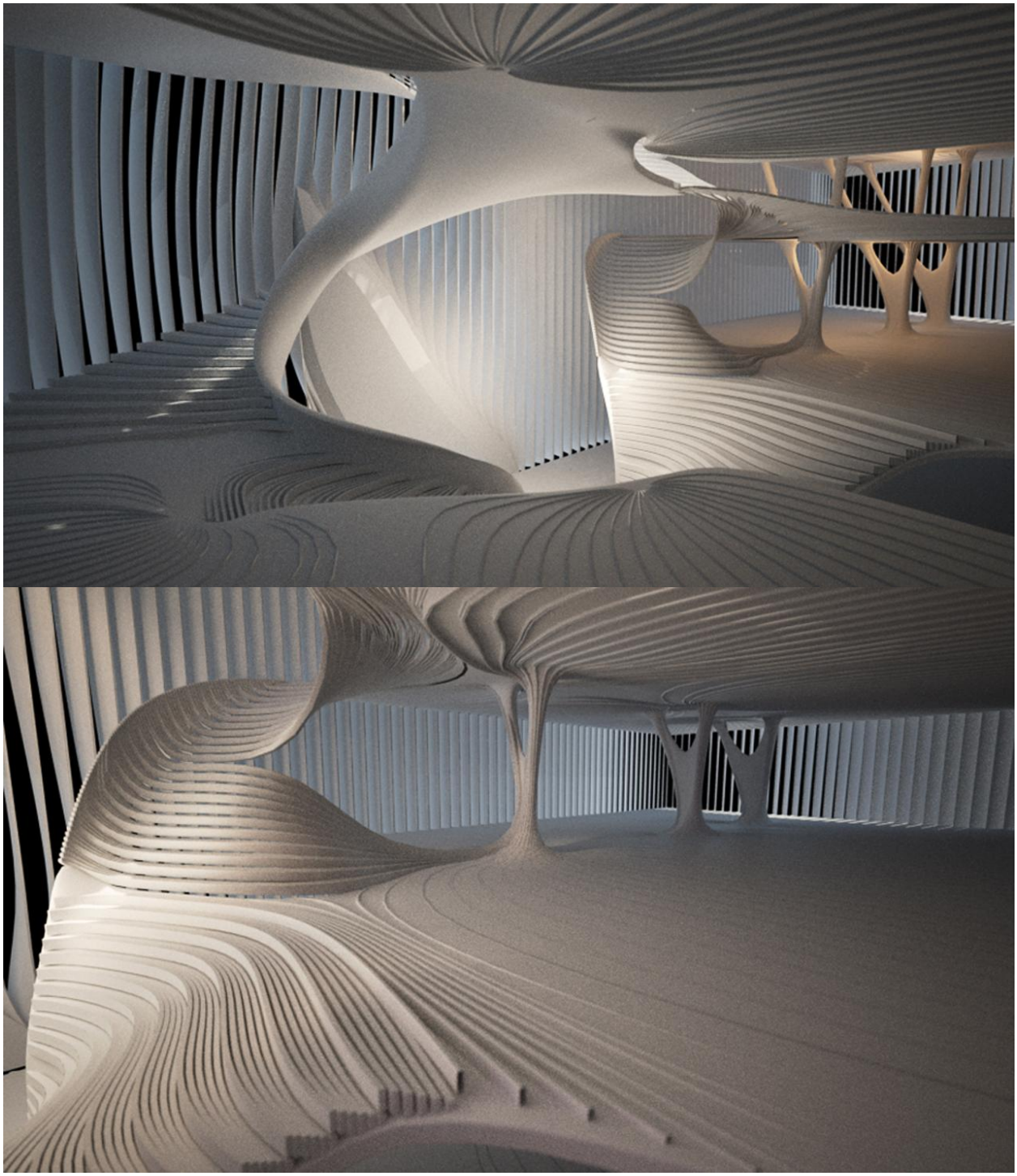

* Sursă imagini: http://roxyrahel.com/build/projects/barotic-interiorities, accesată în data de 23.07.2017

Patrik Schumacher: *autopoiesis* – "arhitectura autogenerativă"[4]. S-a căutat la începutul perioadei o accelerare a ritmurilor. Inevitabil ne-am transformat: am încetat să privim lumea înconjurătoare în mod simplist. Ne interesează noi legături, noi relaţii, noi limite.

O nouă tendinţă în arhitectură este folosirea sistemelor de inteligenţă artificială în genererea de imagistică. Acestea necesită o mare putere de calcul, iar stadiile intermediare

[4] "self generating architecture" – concept dezvoltat de Patrik Schumacher în cele două volume intitulate *The Autopoiesis for Architecture: A New Framework for Architecture* (2011) Wiley

trebuie de multe ori ajustate pentru obţinerea unor rezulate coerente. Sistemele practic nu fincţionează singure, nu putem prelua, la ora actuală, de-a data o soluţie astfel concepută. Cel mai important aspect este folosirea unei baze de date cat mai consistente pentru a putea compila informaţiile.

În paralel, s-au dezvoltat artişti media care "faţadează" clădiri întregi, spaţii interioare, aceştia folosindu-se de asemenea de inteligenţa artificială. Rezultatele au un caracter straniu, însa trebuie să ţinem în continuare seama de faptul că se porneşte de la imagini coerente ale realităţii construite pe care se aplică variaţii.

Yara Feghali / FollyFeastLab, 3rd Street, 2020; *Sursă imagine: revista *Architectural Design* 92, no.3 / 2022, p. 13

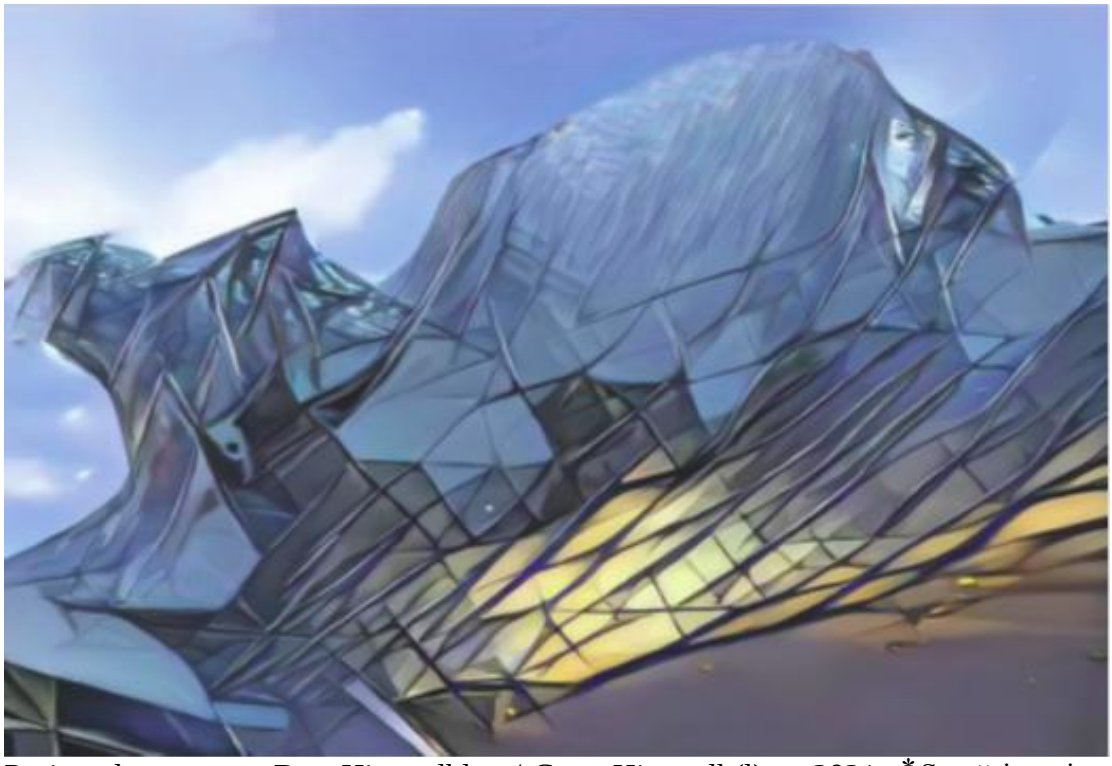

Proiect de cercetare DeepHimmelblau / Coop Himmelb(l)au, 2021; * Sursă imagine: revista *Architectural Design* 92, no.3 / 2022, p. 16

Mark Burry este de părere că o adevarată schimbare de paradigmă în proiectarea şi procesul de fabricaţie de arhitectură poate consta în dezvoltarea inovării, în ideea unei activităţi ce generează *vitalitate*[5]. O abordare conceptuală a inovării care evidenţiază rolul mediului ce influenţează o idee, sprijinind dezvoltarea acesteia, şi, în ultimă instanţă, implementarea şi diseminarea.

[posibile] **Concluzii**

Se poate spune că arhitectura investigată prin dispozitive digitale porneşte de la o sursă concretă, anterioară sau nu din punct de vedere istoric, pe care o preia şi o transformă, sau propune un set de reguli care generează forme în baza unor principii preluate din naură. Se încearcă crearea unei noi realităţi, în care arhitectura capătă noi forme, spaţiul devine mai uniform. Am afirma că societatea şi cultura sunt în continuare la cârma tehnologiei, cu toate că suntem din ce în ce mai *integraţi* în dispozitivele media.

Obiectivul arhitectului devine atât realizarea unei *noi alianţe* între tehnologii, ştiinţele biologice şi umane, astfel încat acestea să nu fie împotriva naturii, cât şi redefinirea artefactului rezultant, mulţumită progresului şi sinergiei dintre tehnologia informaţiei şi ştiinţele biologice. *Artefactul* devine *un sistem* împreună cu omul şi mediul.

Aşadar se ridică întrebarea în ce măsură pot fi compatibile sistemele de referinţă ale arhitecturii clasice, care porneşte de la punerea în lucru a unor materiale, în raport cu scara umană şi cu o suită întreagă de rapoarte şi proporţii – sisteme de valori – ce determină o armonie a ansamblului, transpusă într-un mediu digital şi manipulate după reguli ce ţin de acceleraţie, mişcare – animaţia formei în general.

[5] cf. Burry, Mark (2013) "The Innovation Imperative: Architectures of Vitality", în *AD The Innovation Imperative: Architectures of Vitality*, No. 221, pp. 8-17

Pentru structurile care pornesc de la modele din natură, aici se schimbă situaţia: acestea îşi generează noile principii de creştere, dezvoltare. Trebuie să ţinem seama şi de faptul că majoritatea cercetărilor au un caracter experimental, ele asigurând astfel o bogată sursă de inspiraţie în domeniul căutărilor formale din arhitectura contemporană.

BIBLIOGRAPHY

1. Benham, Reyner (1961) *Theory and Design in the First Machine Age*, Architectural Press, London
2. Burry, Mark (2013) "The Innovation Imperative: Architectures of Vitality", in *AD The Innovation Imperative: Architectures of Vitality*, No. 22
3. del Campo, Matias; Leach, Neil (2022) *AD Machine Hallucinations: Architecture and Artificial Intelligence*, vol. 92
4. Pawley, Martin (1998) *Terminal Architecture*, Reaktion Books Ltd, London
5. Schumacher, Patrik (2011) *The Autopoiesis for Architecture: A New Framework for Architecture*, Wiley, UK, Vol. 1, Vol.2
6. Tudoran, Claudiu-Alexandru (2017) *Design şi concepte arhitecturale contemporane implementate prin hibrizi bio-nano tehnologici*, Editura Universitară "Ion Mincu", Bucureşti
7. Zellner, Peter (1999) *Hybrid Space. New Forms in Digital Architecture*, Thames and Hudson, London
8. http://glform.com/buildings/port-authority-triple-bridge-gateway-competition/ (20.03.2023)
9. http://miesarch.com/uploads/images/works/1001-11018.jpg (20.03.2023)
10. https://neilleach.files.wordpress.com/2009/09/new-materialism.pdf (20.03.2023)
11. https://www.patrikschumacher.com/Texts/Parametric%20Patterns.html (20.03.2023)
12. http://roxyrahel.com/build/projects/barotic-interiorities (20.03.2023)

RESTRICTION OF THE RIGHT TO A FAIR TRIAL IN CRIMINAL COURT PROCEEDINGS DURING EXCEPTIONAL CIRCUMSTANCES

Versavia Brutaru

Researcher III, PhD, ,,Acad. Andrei Rădulescu" Judicial Research Institute of the Romanian Academy

Abstract: The citizen, in a democratic state, has assumed duties and freedoms guaranteed by the state, equal for all citizens. The two concepts are not in the same plane, nor do they have the same content. Human rights are a minimum of prerogatives necessary for human self-determination, while public rights and freedoms are prerogatives that ensure the security of the concrete individual and his protection, these being his true claims on society.
The Law, in the sense of individual law or collective law, is the possibility, the faculty recognized by society or the behavior imposed by it, through the state, to satisfy the social needs of the active and passive subject, in the spirit of equity, to do, not to do, to give or not to give, or to claim or receive something, ensured if necessary through the coercive force of the state. The obligation is the bond recognized or imposed by society, through the state, of a subject to another subject, by which the first is held to, in the spirit of good and equity, to do, not to do, to give or not to give something, according to the rights and freedoms of the second, under the sanction of state coercion. So, the obligation is a legal bond, the execution of which is guaranteed, if necessary, by the coercive force of the state. Therefore, by law, the society recognizes, protects and guarantees the goods, legitimate interests and other values of the individual, the collective and the society, in order to satisfy the needs, ensuring, if necessary by force, the observance of the obligations necessary to fulfill them.

Keywords: fundamental rights, exceptional states of emergency and alert, the suspect, defendant, convict

The citizen, in a democratic state, has assumed duties and freedoms guaranteed by the state, equal for all citizens. The two concepts are not in the same plane, nor do they have the same content. Human rights are a minimum of prerogatives necessary for human self-determination, while public rights and freedoms are prerogatives that ensure the security of the concrete individual and his protection, these being his true claims on society.

The concern for the protection and promotion of individual freedom, of fundamental rights in general, although it has a long history, starting with the English constitutional acts *Magna Carta Libertatum*[1] (1215) and the *Habeas Corpus Act* (1679), nevertheless finds its most important landmarks in the French Declaration of the Rights of Man and the Citizen (1789), in the Universal Declaration of Human Rights (1948) and in the European Convention for the Protection of Human Rights and Freedoms Fundamental (1950),

[1] The constitution proclaimed at Runnymede in England on 15 June 1215, by virtue of the agreement between King John without Country and his rebel barons. The document that inspired the evolution of human rights theories had a double significance: first, it took the form of a contract between the king's party and that of the barons, thus contributing to the theory of the social contract, then it contains certain norms, which a few centuries later inspired documents such as "The Petitions of Rights", addressed to the king by the Parliament and the "*Habeas Corpus Act*", law imposed by the English Parliament on 26 May 1679, regarded as England's second constitution after the "*Magna Carta*"; Stelian Scăunaș, *International Human Rights Law*, Ed. All Beck, Bucharest, 2003, p. 5

constantly constituting a topical topic, as proof being the Charter of Fundamental Rights of the European Union – an instrument with legal force similar to the EU Treaties, after the entry into force of the Treaty of Lisbon throughout the European Union on 1 December 2009.

The right to life, social security, the right to health are defining values for everyone, and the state has a positive obligation to protect them. It is essential that the need for a measure is proportionate to the urgency, which motivated it. The constitutional nature of the protection measures taken against the coronavirus cannot be proven as long as the state's interference in the free exercise of fundamental rights has not been guided by the two fundamental principles: necessity and proportionality. The essence of the constitutional character of a measure restricting the exercise of a fundamental right or freedom is its temporal limitation. In order to be sustainable, exceptional measures must last only as long as the exceptional situation that imposed them lasts. In accordance with the Syracuse Principles[2], limitations must be established by law, respond to a pressing public or social necessity and pursue a legitimate aim.

Presidential Decree No. 195/2020[3], through which the state of emergency was declared, involves derogations from the obligations assumed by the ECHR. In art. 48 lit. b) from annex no. 1 to the mentioned decree is provided: "*During the state of emergency, the Ministry of Foreign Affairs shall perform the following tasks: [...] b) will notify the Secretary General of the UN and the Secretary General of the Council of Europe of the measures adopted by the decree establishing the state of emergency that have the effect of limiting the exercise of fundamental rights and freedoms, in accordance with the international obligations incumbent on Romania*". Similarly, Article 73(b) of Annex No. 1 to the Decree of the President of Romania no. 240/2020 on the extension of the state of emergency on the territory of Romania provides that: "*During the state of emergency, the Ministry of Foreign Affairs performs the following tasks: [...] b) will notify the Secretary General of the UN and the Secretary General of the Council of Europe of the measures adopted by the decree extending the state of emergency that have the effect of limiting the exercise of fundamental rights and freedoms, in accordance with the international obligations incumbent on Romania*;". The use of derogatory measures concerning human rights is not arbitrary, but is a state of *exceptional legality*, which replaces ordinary legality. Legality does not disappear; however, we remain within the framework of the rule of law, of the preeminence of law [4].

Where there is an exceptional situation requiring derogatory measures on human rights, the application of Article 4 of the Pact[5] and Article 15 of the Convention is binding. Failure to apply these conventional rules would mean a breach of the international conventional obligations of the State Party and would give rise to its international legal liability.

[2] The 1984 Syracuse Principles on Limitation and Derogation from the Provisions of the International Covenant on Civil and Political Rights, (E/CN.4/1985/4)

[3] Decree No. 195 of 16 March 2020 on the establishment of the state of emergency on the territory of Romania, published in the Official Gazette no. 212 of 16 March 2020; by Decision no.3 of March 19, 2020, the Parliament approved the state of emergency, as an exceptional measure adopted by the President of Romania through Decree no. 195/2020, Published in M. Of. No. 224 of 19 March 2020; Decree No. 240/2020 on the extension of the state of emergency on the territory of Romania, Official Gazette no. 311 of 14 April 2020, by Judgment no. 4/2020, Published in M. Of. No. 320 of 16 April 2020 the Parliament approved the extension of the state of emergency, as an exceptional measure adopted by the President of Romania

[4] Corneliu-Liviu Popescu, *International notification of derogatory measures regarding human rights*, the material was published in the online magazine of the Faculty of Law, AUBD Juridic Forum no. 2/2020. p. 5 et seq

[5] International Pact of December 16, 1966 regarding civil and political rights, Published in the Official Bulletin no. 146 of November 20, 1974

Therefore, one of the conditions for the validity of the derogation is the *international information* of the subjects of public international law indicated in art. 4 of the Pact, respectively in art. 15 of the Convention. The international information considers those derogatory measures that have been taken by the State Party, with the indication of the rights targeted by the restriction. In the hypothesis that the State Party to the Convention and Pact (in our case, Romania) would not have made this international information, it could have attracted international legal liability and would have diminished the guarantee of human rights.

Information means compliance with and execution of international legal obligations, which remain in force. At the same time, in the absence of international notification, derogatory measures are not considered valid and in case of a dispute the defendant state will not be able to validly defend itself, because the rights alleged to be violated go beyond the scope of simple interferences, they are derogatory measures, of temporary limitation of the exercise of fundamental rights. Historically, the first draft of the European Convention on Human Rights did not contain any provision for a derogation from the Convention. This was introduced following a proposal by the UK government. As Paul Tavernier pointed out: "*Such a provision to replace a legal loophole has proven to be very useful, but it may just as well be very dangerous*"[6].

The first paragraph of Article 15 of the Convention refers to the exceptional situations in which it is possible to derogate from the provisions of the Convention, namely in the case of a public danger that threatens the life of the nation[7], and conditions the taking of derogatory measures only to the strict extent that they are necessary and only if not violates other obligations of the state arising from international law (other ratified treaties and conventions). The second paragraph protects some fundamental rights from any derogation or reservation. The last paragraph contains procedural provisions that oblige the signatory states to inform the Secretary General of the Council of Europe about the measures taken, as well as the deadline by which they will be applied. Although most of the cases, regarding the application of Article 15, concerned states of war or terrorist threats, the criteria established by the Court could justify the adoption of derogations from the Convention also in the situation created by the COVID-19 epidemic, given the serious danger to the health of all citizens, regardless of area or occupation. Therefore, interferences in the exercise of rights must be limited to the rights expressly provided for above and be proportional to the objectives pursued by the adoption of derogatory normative acts. The text establishing them should contain a clear deadline until which they apply, or a "sunset clause"[8].

Any modification of the rights concerned, the measures indicated or the initial period of 30 days for which the state of emergency was established, must be the subject of a new notification addressed to the Council in order to benefit from the application of the provisions of the Convention. Derogatory measures must have a single purpose, namely solving the crisis situation and returning to normality, so they must respond to an imperative social need. Article 15 paragraph 1 does not oblige States to provide for derogation. The term "*may*", as used in this paragraph, means that States must assess for themselves whether derogation is necessary in the specific emergency situations they face.

---

[6] Paul Tavernier, article 15 in „*La Convention Européenne des Droits de l'Homme, CommentaireArticle par Article*", Economica 1999, https://inm-lex.ro/wp-content/uploads/2021/07/Covid-19-si-impactul-asupra-drepturilor-omului.pdf , p. 145

[7] Case Lawless v. Ireland No. 3, § 28. In the jurisprudence of the Court of Strasbourg, the phrase was interpreted as referring to "*an exceptional situation of crisis or an emergency that affects the entire population and constitutes a threat to the organized life of the community that makes up the State*."

[8] A 'sunset' clause lays down the duration of a legislative act, provision or power. After the date set out in the sunset clause, the regulation, provision or jurisdiction will expire and cease to take effect, unless further steps are taken to extend its duration.

In Romania, the specialized literature states[9]: *"although the state of emergency has a profoundly derogatory constitutional and legal regime, exceptional, it still remains a component of the constitutional and legal order of the Romanian state*".

According to the laws in force[10]: "*During the state of siege or the state of emergency, the exercise of some rights and fundamental freedoms can be restricted, with the exception of the human rights and fundamental freedoms provided for in art. 32, only to the extent that the situation requires it and in compliance with art. 53 of the Constitution of Romania republished*".

Regarding art. 53 of the Constitution, this states: "its scope covers the hypothesis in which a violation of the fundamental right/freedom was found, a violation due to exceptional conditions arising in the life of the state (...) that, in this case, the legislative measure violated the right, without, however, having annihilated/denied it, since, in this case, neither art. 53 of the Constitution can no longer constitute a constitutional justification for the intervention on the fundamental right/freedom. This right could still be exercised, but not in its fullness (…) the legislator being obliged, after the end of the situation that determined such a measure, to return to the exercise of the respective right/fundamental freedom, in the fullness of its content"[11]. We note that art. 53 of the Constitution considers exclusively the *fundamental rights and freedoms*, that is, the constitutionally enshrined rights and freedoms, and *not all the rights* enjoyed by a legal subject[12].

If in article 53 par. (1) of the Constitution, the word "*law*" is used in its narrow sense - of a legal act of the Parliament, however the phrase "*only by law*" in this constitutional text *does not*, in itself, prevent the intervention of the Government's ordinances. The constitutional norm does not prevent the restriction of the exercise of fundamental rights and freedoms also by Government ordinance, apart from the law, as a legal act of the Parliament[13]. Equally, the Government can legislate, i.e. adopt primary regulatory acts, which are the ordinances (simple or emergency), but not as its own power, but only as a delegated power, in accordance with art. 115 of the Constitution entitled "Legislative delegation". The Government's ordinances, being issued on the basis of legislative delegation, are acts with the force of law, have legal force equal to that of the law, being subject to constitutionality control according to art. 146 lit. d) from the Constitution. But, art. 53 par. (1) of the Constitution cannot be interpreted in isolation, but correlated with art. 115 par. (4) of the Constitution, a rule that states that "*emergency ordinances [...] cannot affect [...] the rights, freedoms [...] provided by the Constitution [...]"*.The Constitutional Court[14] ruled that emergency ordinances are not prohibited from interfering in the field of fundamental rights and freedoms, but only that they cannot affect these rights and freedoms: "*emergency ordinances cannot be adopted if they "affect", if they have negative consequences, but, instead, they can be adopted if, through the regulations they contain, they have positive consequences in the fields in which they intervene"*. Through the same decision, the Constitutional Court clarified the notion of "to affect": "*The verb "to affect" is susceptible to different interpretations, as can be seen from some dictionaries. From the Court's point of*

[9] Bogdan Dima, *Starea de urgență va fi constituțională sau nu va fi deloc*, în Revista Universul Juridic nr. 3/2020, p. 2 și urm

[10] Art. 4 of Emergency Ordinance no. 1/1999, M. Of. no. 22 of January 21, 1999

[11] Mona-Maria Pivniceru, Karoly Benke, *Reception of the principle of proportionality in the jurisprudence of the Constitutional Court of Romania. German constitutional influences*, in Constitutional Law Review no. 1/2015, p. 64.

[12] Constitutional Court Of Romania, Decision nr. 1189/06.11.2008, The Official Gazette of Romania, part I, nr. 787/25.11.2008.

[13] Decision of the Constitutional Court no. 80/16.02.2014, Official Gazette of Romania, part I, nr. 246/07.04.2014

[14] Decision nr. 1189/06.11.2008, Official Gazette of Romania nr. 787 din 25 November 2008

view, it should retain only the legal meaning of the notion, under different nuances, such as: "to suppress", "to affect", "to damage", "to injure", "to harm", "to cause negative consequences", regarding the category of electoral rights [. ..]". However, the restriction of the exercise of fundamental rights and freedoms, according to art. 53 par. (3) of the Constitution, signifies their impairment, in the sense of art. 115 para. (6).

In another Decision[15], the Constitutional Court states: "*the interpretation of the notion of law contained in art. 53 was intended to limit the possibility of the delegated legislator - the Government - to regulate by way of emergency ordinance in the field of fundamental rights and freedoms of citizens, in the sense their restriction, contrary to the provisions of Article 115 paragraph (6) of the Constitution*". The Constitutional Court also points out that the establishment of a state of emergency or siege, i.e. exceptional measures, should not be confused with the restriction of the exercise of certain rights or freedoms (art. 53). The restriction of rights provided for in art. 53 has a wider scope of application and is not limited only to the situation provided for in art. 93 Constitution (institution of state of emergency or siege).

Another aspect concerns the restriction of certain fundamental rights and freedoms by *military orders*. Military orders, issued during a state of emergency or a state of siege, by the minister of internal affairs, respectively by the minister of national defense, or by civil or military civil servants subordinate to them, are nothing more than acts subordinate to the law, i.e. administrative acts. As showed above, in case of an emergency (pandemic, for example) the restriction of rights in a *general, abstract* way is done by organic law. Through military ordinances, *specific rights* and freedoms can be restricted, so, *only certain* and *specific* rights or freedoms. The organic law on the regime of the state of emergency and the state of siege contains *general* rules (including the restriction of the exercise of constitutional rights and freedoms). The establishment of the state of emergency can have several reasons, one of which is the pandemic. The restriction of rights and freedoms during a pandemic will be different from the restriction of rights and freedoms in a state of emergency established for other reasons, such as for example social unrest. The organic law provides the *general framework*, and the military ordinances provide a *special framework*, from case to case, to restrict certain rights. In other words, the very decree establishing the state of emergency or siege may contain, in addition to directly and immediately applicable rules regarding the restriction of the exercise of some fundamental rights and freedoms, also conditional rules, which enable the issuer of the military orders to decide concretely the restriction of the exercise of some constitutional rights and freedoms, if and to what extent[16]. The decree of the President of Romania establishing the state of emergency or siege establishes, within the limits of the organic law on the regime of the state of emergency and the state of siege, *the list of fundamental rights and freedoms* whose exercise can be restricted, as well as the *forms* and *limits* of the restriction. Military ordinances must comply with both the organic law regarding the state of emergency or siege regime, as well as the decree establishing the state of emergency or siege.

One of the conditions for the validity of interference with human rights is that the interference is provided for by "*law*". But it is not enough that the "law" exists, it must also meet qualitative requirements: it must be accessible (the recipients can know it); to be predictable (to be sufficiently clear, precise, so that the recipients, calling on a specialist if

[15] Romanian Constitutional Court, Decision nr. 80/16.02.2014, Official Gazette of Romania nr. 246 din 7 April 2014, pct. 339

[16] Corneliu-Liviu Popescu, *The restriction of the exercise of fundamental rights and freedoms by decrees establishing or extending the state of emergency or siege and by military ordinances*, The material was published in the online magazine of the Faculty of Law, AUBD-Forum Juridic no. 1/2020, p. 9 et seq

necessary, can understand its content); to provide guarantees against arbitrariness[17]. The obligation of predictability of the law in the elaboration of the normative act is provided in art. 23 of Law no. 24 of 2000, regarding the rules of legislative technique for the elaboration of normative acts, in *order to ensure the stability of legislative solutions*.

Analyzing the two presidential decrees (the one establishing the state of emergency and the extension, mentioned) we notice that the extension complies with the constitutional phrase "*rights and freedoms*", a phrase that ***does not*** appear in the first Decree.

However, from the interpretation of these decrees and the enumeration of restricted rights, it appears that an important number of rights are restricted in reality, rights that were not explicitly listed in art. 2 of the Decrees: the right of access to justice and to a fair trial; the right to freedom; freedom of religion (only in the decree extending the state of emergency); freedom of expression and the right to information; the right to health protection; the right to work; the right to petition. These restricted rights are mentioned in the Annexes to the Decrees containing the derogatory measures[18].Given their importance we do not know why they were not mentioned (listed) in the first part of the Decrees. From the point of view of the legislative technique, of the clarity required of a normative text, this would have been imposed[19].

Judicial proceedings during special states (emergency and alert) but also respect for the rights of detained/accused/suspect persons. Free access to justice in this context.

On a European level, throughout the duration of the pandemic, states instituted a series of measures aimed at restricting access to courts. This has led to debates over whether and to what extent the work of the judiciary can be suspended and controlled by executive action. As part of the measures introduced to restrict access to the courts, many states have taken care to ensure that urgent hearings can still take place[20]. Otherwise, the meetings were adjourned, took place remotely, by phone or video conference system, or were even resolved in writing without a hearing taking place[21].

In order to ensure compliance with the requirements of Article 6 of the Convention, States had to ensure that special consideration is given to the circumstances of each case in order to decide on the best course of action, while physical access to the courts is limited. A fair balance must be struck between the various aspects of Article 6 of the Convention[22], for example the requirement to hold a hearing within a reasonable time could be balanced against the convenience of holding a hearing at a distance, sooner, but which may have a different impact on the fairness of the proceedings, depending on the nature of the case and the parties involved[23]. It is possible that some of the new measures adopted in response to the COVID-19 pandemic will continue to be used after the easing of social distancing and restrictions on the movement of people ends, to help reduce the considerable backlog due to the situation caused by the pandemic. If meetings are held remotely, the requirements set forth in Article 6

[17] Corneliu-Liviu Popescu, *Human rights targeted by the derogatory measures established by the decrees establishing / extending the state of emergency*, The material was published in the online magazine of the Faculty of Law, AUBD-Forum Juridic no. 1/2020, p. 2 et seq

[18]Corneliu-Liviu Popescu, *Human rights targeted by the derogatory measures established by the decrees establishing / extending the state of emergency*, The material was published in the online magazine of the Faculty of Law, AUBD-Forum Juridic no. 1/2020, p. 2 et seq.

[19] For example, chapter V, "The field of justice", from annex no. 1: suspension of the activity of courts, prosecutors' offices and bailiffs

[20] https://rm.coe.int/declaration-en/16809ea1e2," CEPEJ Declaration: Lessons learnt and challenges faced by the judiciary during after the COVID-19 pandemic", CEPEJ (2020) 8rev, 10 June 2020, 16809ea1e2 (coe.int)

[21] https://www.coe.int/en/web/cepej/, compilation-comments, „Management of the judiciary - compilation of comments and comments by country", interactive chart of European Council

[22]Judgment of October 12, 1992, Boddaert vs Belgium, nr. 12919/87, § 39

[23] https://inm-lex.ro/wp-content/uploads/2021/07/Covid-19-si-impactul-asupra-drepturilor-omului.pdf

shall still apply. Among them is the right of an accused or litigant to actually participate in a hearing[24], which implies not only the right to be present, but also to listen and follow the proceedings. Poor acoustics and auditory difficulties in the courtroom may raise a problem within the meaning of Article 6[25], this also applied in the case of remote hearings. Decisions about the use of technology to hold a remote meeting should be made on a case-by-case basis, considering all possible implications of the use of technology, including the technical quality and limitations of the technologies that could be used[26]. Other factors that should be considered include the vulnerability of witnesses, whether they have learning difficulties or disabilities that would make it more difficult for them to participate through technology, whether they have access to a private space where private and sometimes traumatic information is being told, as well as if their credibility is called into question.

The public character of the proceedings is an important element in guaranteeing fairness. The administration of justice should be characterized by visibility, so that it is open to public scrutiny. A trial meets the requirement of publicity if the public can obtain information about the date and place where it takes place and if this place is easily accessible[27].

Regarding the resolution of the case in a reasonable time[28], it is specified: "The reasonable nature of the duration of a procedure must be determined based on a global assessment of the circumstances of the case[29], for example, taking into account the stake it represents for the parties and the eventual state of preventive detention in which a defendant is located"[30].

The right to concrete and effective legal assistance. According to article 6 paragraph 3 letter b) and letter c), the lawyer must be able to provide concrete and effective assistance to the accused[31] throughout the procedure, allowing the accused to benefit from the full range of services specifically associated with legal assistance, including the preparation of interrogations, support given to the accused in difficulty and verification of detention conditions. People accused of a crime have the right to have immediate access to a lawyer from the moment they are first detained and questioned in custody by the police. The European Court of Human Rights has recognized that effective legal consultation before and during police questioning is an essential requirement under Article 6, as police questioning can be a critical stage in criminal proceedings, with statements obtained during questioning being later used in court. The right to be assisted by a lawyer includes not only the right to be in the presence of a lawyer during questioning, but also the right that the lawyer be allowed to actively assist a suspect during questioning by the police and to intervene to ensure respect for the rights of the suspect.

Another right that must be respected is the right to private communication with a lawyer, without the risk of being overheard by a third party[32]. The state has an obligation to provide adequate means to enable confidential, direct and significantly communication between lawyer and client. The requirements to limit the movement of people and social

[24] Judgment of the Grand Chamber of 18 December 2018, Murtazaliyeva v. Russia, no. 36658/05, § 91
[25] Judgment of 23 February 1994, Stanford v. the United Kingdom, no. 16757/90, § 29
[26] Judgment of 16 February 2016, Yevdokimov and others v. Russia, no. 27236/05, 44223/05, 53304/07, 40232/11, 60052/11, 76438/11, 14919/12, 19929/12, 42389/12, 57043/12 and 67481/12.
[27] Judgment of November 14, 2000, Riepan v. Austria, no. 35115/97, §§ 27-29.
[28] https://inm-lex.ro/wp-content/uploads/2021/07/Covid-19-si-impactul-asupra-drepturilor-omului.pdf
[29] Judgment of 12 October 1992, Boddaert v. Belgium, no. 12919/87, § 36
[30] Judgment of 25 November 1992, Abdoella v. The Netherlands, no. 12728/87, § 24, Judgment of 13 March 2014, Starokadomskiy v. Russia (no. 2), no. 27455/06, § 70-71. https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22002-9900%22]}
[31] Judgment of April 9, 2015, AT v. Luxembourg, no. 30460/13.
[32] See the Judgment of March 13, 2007, Castravet v. Moldova, no. 23393/05, § 49

distancing imposed in response to the pandemic have made it more difficult to ensure the right to concrete and effective communication between client and lawyer. As visits to detention centers were restricted and hearings held remotely, many lawyers were unable to enter police stations to assist clients in custody before and during police questioning and were unable to personally receive instructions from clients or listen to their testimonies. Confinement conditions have also prevented access to rapid and/or regular counseling where suspects cannot have regular access to telephones, and the duration of their calls may be restricted where a limited number of telephones are used in common by a large number of prisoners and/or where they are obliged to pay the cost of the calls. Many prisons may not have the technology to facilitate client-lawyer video communications.

In Romania, the competent authority for the management of places of detention, the National Penitentiary Administration (NPA) has adopted a series of first emergency measures on Romanian territory in order to prevent and combat the COVID-19 pandemic in accordance with the measures established by *Presidential Decree no. 195/2020*. Thus, starting from March 16, 2020, NPA implemented the provisions of art. 47 of the decree regarding the establishment of the state of emergency on the territory of Romania, under which the exercise of the following rights belonging to detained persons is suspended, during the state of emergency: the right to receive visits, the right to intimate visitation, the right to receive goods through the visiting sector, the implementation of rewards consisting of permission to leave the penitentiary[33].

In accordance with the provisions of the *Guide*, the temporary suspension of the exercise of some rights and rewards is aimed at preventing interaction with people from outside the place of detention, in order not to favor the emergence and spread of infections with the SARS-CoV-2 virus inside the penitentiary system. The legality of the temporary suspension results from the provisions of art. 15 of Law no. 254/2013 *on the execution of punishments and custodial measures ordered by judicial bodies during the criminal trial*[34], because the administration of each place of detention has the obligation to apply all measures to ensure the protection of life, bodily integrity and health of persons deprived of liberty. According to the provisions of art. 15, para. 1 of Law no. 254/2013, security of detention refers to all the activities carried out by the prison administration in order to impose restrictions on the freedom of movement of prisoners, so as to prevent the commission of new crimes, to prevent their evasion from the execution of sentences and to custodial measures, as well as to protect their life, bodily integrity and health, the staff of the place of detention and any other persons[35].

The activity of the courts has been significantly reduced since March 16, 2020, as a result of the establishment of the state of emergency. However, the list of cases of special urgency was not established by decrees, this task falling to the management structures within each Court of Appeal in Romania, while the ***Superior Council of Magistracy*** (SCM) only had the competence to give non-binding guidelines. Decision no. 191/10 March 2020 of the SCM[36] establishes, as a general title, guidelines regarding the avoidance of crowds of people in the premises and in the area where the courts are located, as well as the avoidance of the movement of people involved in judicial activities, meaning that the performance of the activity in the courts was suspended until March 31, 2020 inclusive. The SCM recommended,

---

33 https://irdo.ro/pdf/IRDO_Studiu%20preliminar%20privind%20criza%20generata%20de%20pandemia%20COVID%2019.pdf, p. 24

34 Published in Official Gazette no. 514 of August 14, 2013

35 Ministry of Justice, *State of Emergency* - Practical guide to measures Justice Probation Service National Penitentiary Administration National Trade Register Office, March 18, 2020, p. 13.

36 https://www.cma.ro/infopub/doc/Hot%20191%20CSM.pdf

by virtue of the observance of the reasonable term for the resolution of the cases, to fix the first trial term starting from April 2020 or, as the case may be, proceed to change the trial terms granted in March, for a later date, with notification in useful time of the parties and participants. The provisions specified above are not applicable in urgent cases, including in criminal cases in which there is the possibility of fulfilling the limitation period for criminal liability. The provisions contained in the aforementioned decision were extended by Decision no. 192/10 March 2020 of the SCM[37] until 04.05.2020.

Decision no. 417/24 March 2020 of the Judges Section within the SCM, establishes, in general terms, guidelines regarding the cases assigned to the courts for trial, on the merits or in appeals, during the state of emergency. Thus, the cases assigned to the courts (judges, tribunals, appeal courts) were individualized, depending on their object. The provisions of Decision no. 417/24 March 2020 find their applicability including during the extension period of the state of emergency, decided by Decree no. 240/2020. By the same decision, it was established that, during the state of emergency, the files that are tried without summoning the parties will be resolved (according to art. 1, para. 2 of the previously mentioned document); however, by Decision of the Management Board of the Bucharest Court no. 8 of March 30, 2020, it was established that in the cases that are judged without summoning the parties, the trial will not proceed. Under these conditions, the courts proceeded differently, there were different approaches regarding the cases having as their object the challenge to the execution in criminal matters, the requests for modification of the punishment, in general, the cases having as their object the jurisdictional procedures related to the execution phase of the final judgments handed down in criminal matters, but also different approaches regarding the types of cases deemed urgent by each panel, whose trial continued during the state of emergency.

By Law no. 120/2020 to supplement Law no. 304/2004 regarding *judicial organization*[38], an *ope legis* suspension of judicial activity was imposed during the state of emergency and siege: According to art. 111 (amended) of Law no. 304/2004,*"(1) Judicial activity is suspended during the decree of the state of siege or the state of emergency, under the conditions of art. 93 of the Romanian Constitution. (2) During the state of siege or the state of emergency, judicial activity can only continue in exceptional, particularly urgent, thoroughly justified situations, related to the protection of family relationships and the measures ordered by decree issued by the President of Romania regarding the establishment of the state of emergency. (3) The cases that will be judged for each category of courts will be established, exhaustively, only by the Superior Council of the Magistracy, after consulting the management boards of the appeal courts, for the appeal courts, tribunals and lower Courts, respectively of the College management of the High Court of Cassation and Justice. (4) During the state of siege or the state of emergency, in the cases in which the measure of preventive arrest has been ordered or in the cases in which the parties are serving a custodial sentence, the court hearings will be held by videoconference. (5) During the state of siege or state of emergency, the prescription, procedural and statute of limitations periods do not start to run, and if they have started to run, they are suspended".*

Also, in this pandemic context, Law no. 114 of April 28, 2021 regarding some measures in the field of justice in the context of the COVID-19 pandemic[39]. Article 1 expressly states that this law regulates the possibility of taking/disposing of measures necessary for the functioning of justice as a public service in order to prevent and combat the effects of the COVID-19 pandemic. The measures regulated by this law can only be ordered for reasons generated by the COVID-19 pandemic. At the same time, this law repeals art. 62

[37] https://www.cma.ro/infopub/doc/Hotararea%20CSM%20nr.%20192%20din%2012.03.2020.pdf
[38] Published in Official Gazette no. 608/10.07.2020
[39]Published in Official Gazette no. 457 din 29 April 2021

of Law no. 55/2020[40], article which provided: "*In criminal cases, if the judicial body considers that this does not affect the smooth running of the process or the rights and interests of the parties, persons deprived of their liberty are heard by videoconference at the place of detention, without the need for consent to them*".

In relation to these new provisions, the following reservations were expressed in the doctrine[41]: first of all, the state of emergency may not be imposed by a pandemic or other circumstance that concern public health, but by an accentuated social disorder, riots, violent protests, possibly the state of war with which Romania would find itself with another state, etc. Secondly, the rigid imposition of the suspension of judicial activity (with insignificant and unclear exceptions) is an inappropriate solution. The cited author appreciates that the modification of the judicial organization law was done too quickly and *only* considered the pandemic situation and no other, equally serious situations that would require such an extreme measure. Another problem noted by the author is that the discussed amendment would violate the constitutional relations between the legislative and judicial powers. By virtue of the principle of separation of powers in the state, the Parliament has *no right* to intervene in the process of administration of justice. The control right of the Parliament is exercised over the way the bodies of the judicial power function, establishing, for this purpose, the rules according to which the judicial activity is carried out.

Through the regulation contained in art. 64, para. 9 of Annex no. 1 to Decree no. 240/2020[42], the principle of equality is suppressed given the fact that listening to persons deprived of liberty via videoconference at the place of detention is done without the consent of the person concerned. From the teleological interpretation of the provisions of art. 6 of the European Convention on Human Rights, it appears that the content of the right to a fair trial includes the equality of the parties[43]. From this point of view, the aforementioned provisions ***do not*** correlate with the provisions of art. 64, para. 10 which applies distinctly the rule of listening by videoconference during the criminal prosecution of other persons who are not deprived of liberty, their consent being necessary in this regard. It should be noted that the previously mentioned Law 114/2021 - subsequent to the Presidential Decrees regarding the establishment of the state of emergency, but also to Law no. 55/2020 - maintained the hearing by videoconference of the persons detained at the place of detention, without their consent being necessary.

This non-correlation of the provisions resulted both from the rush to regulate a special situation, with multiple implications, but also from the special pandemic situation in which all the states of the world found themselves, not only Romania.

Also, during the period of the exceptional state (of emergency) determined by the pandemic, some Governing Boards of the Courts of Appeal proposed that the non-appearance in court of the persons against whom the measure of house arrest or the measure of judicial control was ordered should not be considered bad faith in the non-fulfillment the defendant's obligations during the preventive measure.

The system of participating in court hearings through videoconferences, although possible to implement, brings strong limitations on the correct way of representing and defending the defendant in court. The video conference limits the right to confidential assistance from the lawyer, but also the possibility of the defendant, who is deprived of specialized assistance, to participate fully and effectively in his own court proceedings. The

[40] Official Gazette no. 396 din 15 May 2020

[41] Liviu Gheorghe Zidaru, Adaptation of judicial activity in civil matters in the context of the pandemic and after it, p. 6, https://drept.unibuc.ro/documente/dyn_img/aubd/Justitia%20si%20pandemia_pt%20forum.pdf

[42] Published in Official Gazette nr. 311 din 14 April 2020

[43] Dovydas Vitkauskas, Grigoriy Dikov, *Respecting the right to a fair trial under the European Convention on Human Rights*, Council of Europe Information Guide on the Protection of Human Rights, 2010, p. 50.

use of the videoconference system for the conduct of the trial is circumstantial by the following aspects: (1) the trial procedure conducted by video-conference must be undertaken in such a way as to ensure the same conditions and particularities as those assumed by the trial held in the meeting room, with the participation physical condition of all procedural subjects involved; (2) the financial level according to which legal assistance is granted needs to be reconsidered so that the technical means of videoconferencing is accessible to as many inmates as possible; (3) access to the data from the file must be effectively ensured in favor of the defendant (either physically or electronically), free of any charge[44]. In Romania, the two Presidential Decrees having as their object the regulation of the state of emergency, encourage the organization of means of remote communication (including through video conferences) to ensure the continuity of judicial activity during the COVID-19 pandemic. In the case of people in detention, or the execution of a conviction, who have no knowledge of the technology and communication system, the videoconferencing solution can generate additional difficulties, in terms of the right of access to justice, especially in the situation where the convicted wants to exercise appeals against the conviction.

Conclusions. Pursuant to the provisions of art. 53 of the Constitution, the restriction of rights and freedoms has a conditional and exceptional character and is applied only in the event of the cumulative fulfillment of the following requirements: (1) the restriction must be carried out only by law; (2) the restriction will operate only if it is required, taking into account certain specific situations such as the defense of national security, order, health or public morality, the rights and freedoms of citizens; carrying out the criminal investigation; preventing the consequences of a natural calamity, a disaster or a particularly serious disaster; (3) the restriction must be proportionate to the determining situation and operate in a non-discriminatory manner; (4) the restriction concerns only the exercise of rights and freedoms, not the existence or content of the right itself; (5) the restriction provided for by art. 53 of the Constitution only applies to fundamental rights and freedoms, without extending, *de plano*, to all subjective rights.

The restrictions adopted during the state of emergency which had as their field of applicability public services (especially the field of justice)[45] must be re-evaluated in order to ensure the principles of openness, transparency and continuity. In the state of alert (similarly to the state of emergency), it is necessary to keep a fair proportion in the assumption and exercise of responsibilities by the executive power. Exceeding the legal and constitutional limits of the latter can generate abuses producing visible effects on the protection of fundamental rights and freedoms. As an example, although the legislative power adopted Law no. 55/2020 in order to regulate the means of action specific to the state of alert, this normative act expressly emphasizes the prerogatives of direct action in favor of the executive (art. 4, paragraph 1 of the Law provides that the state of alert is instituted by the Government by decision), the Constitutional Court ruled on this matter, through an admitted exception of unconstitutionality.

[44] *Safeguarding the right to a fair trial during the coronavirus pandemic: remote criminal justice proceedings*, p.4 https://www.fairtrials.org/sites/default/files/Safeguarding%20the%20right%20to%20a%20fair%20trial%20during%20the%20coronavirus%20pandemic%20remote%20criminal%20justice%20proceedings.pdf; https://www.fairtrials.org/articles/news/fair-trials-warns-uk-parliament-court-capacity-inquiry-threats-defendants-rights/

[45] https://irdo.ro/pdf/IRDO_Studiu%20preliminar%20privind%20criza%20generata%20de%20pandemia%20COVID%2019.pdf

SOCIAL IMPLICATIONS OF TAX HAVENS - INEQUALITIES AND POVERTY

Nicoleta Mihăilă

Scientific researcher III, PhD, Centre for Financial and Monetary Research "Victor Slăvescu"

Abstract: The negative consequences of the existence of tax havens are particularly large. These are not only economic, but also social and security implications in a national and international context, which overlap, interact, multiply their effects in a negative synergistic effect. Regarding the social implications of the existence of tax havens, it can be found: the deepening of inequalities between individuals and economic actors in the economic and social context, the increase of inequalities in terms of the standard of living and participation in the labor market, the increase in poverty and the resulting consequences of low levels of education and disease prevention, increasing crime in society; the decrease in legal awareness of the population. Therefore, in our paper we mainly address the situation of individual wealth in tax havens, at the global and EU 27 level, the issue of inequality at the international level, as well as poverty. In this sense, we use a descriptive methodology, by calling on various bibliographic sources, with a preponderance of foreign specialized literature, legislation, analyzes and studies, official documents of various fiscal bodies, databases of entities.

Keywords: wealth, individuals, tax haven, inequality, poverty

1.Introduction

International macroeconomic statistics indicate that the equivalent of 8% of household financial wealth is held in tax havens (Zucman, 2013), which leads to substantial tax losses (Pellegrini et al., 2016). Since the 2008 financial crisis and the large deficits that followed, governments have renewed policies aimed at reducing offshore tax evasion, but with limited effectiveness (Johannesen and Zucman, 2014).

An essential regulation was adopted at the level of the OECD countries in 2014, namely the Common Reporting Standard (CRS), its purpose being to limit the possibilities of taxpayers to hold undeclared assets, as it introduces third-party reporting of foreign financial assets between participating jurisdictions. It is, to date, the most comprehensive policy adopted to increase tax transparency and has led to a reduction in cross-border bank deposits held in tax havens (Menkhoff and Miethe, 2019). However, the CRS only covers financial assets, which means that investing offshore holdings in non-financial assets is an attractive strategy to avoid reporting requirements after the agreement is implemented.

We mainly address the situation of individual wealth in tax havens, at the global and EU 27 level, the issue of inequality at the international level, as well as poverty.

2. Size of wealth in tax havens, at global level

Wealth held in offshore jurisdictions is based on financial secrecy, through which not only individuals abuse tax responsibilities, but bankable drug cartels, profitable human trafficking and viable terrorist financing are maintained.

Financial secrecy also limits the ability to address inequality through progressive taxation of top incomes and wealth and weakens the social contract. The (accurate) perception that taxes and regulations do not apply equally to everyone can have a corrosive effect on trust and compliance across society; and the capacity of wealthy elites is probably associated with weaker governance and political accountability as well. Identifying the jurisdictions that host the offshore wealth of other countries, the extent of that wealth and the likely tax revenue losses is therefore of great importance for prioritizing national and international policy responses.

We use The State of Tax Justice report (2021), developed by the TaxJustice network, which refers to data for the year 2018, as well as statistical data provided by the EU Tax Observatory portal.

According to The State of Tax Justice report (Tax Justice Network, 2021), globally, $171 billion is lost annually to offshore tax evasion related to financial wealth. Countries with higher incomes lose more tax, but their tax losses represent a smaller share of the money they have to spend, $443 billion lost, or 10% of public health budgets. Lower-income countries lose less in taxes, but their losses represent a much larger share of the money they have to spend, $40 billion lost, or 48% of public health budgets.

Currently, estimates of offshore wealth refer only to financial wealth, namely bank deposits and portfolios of stocks, bonds and mutual fund shares held by households in foreign financial institutions (Zucman, 2014, Alstadster, Johannesen, & Zucman, 2018). However, there have been some attempts at quantification for cross-border real estate as well; these, according to the Tax Justice Network, can reach worldwide values of between 5 trillion and 10 trillion USD, which would mean that Dubai represents about 1,5 to 3% of global offshore real estate, a considerable share for a city-state where 3,5 million inhabitants live (0.04% of the global population).

Hidden financial wealth, globally, by country of origin, is represented in the figure below. We note that the main countries where this wealth comes from are Cyprus, Malta, Luxembourg, Ireland, followed by the Netherlands, Belgium and the UK.

In terms of each country's estimated contribution to the offshore wealth problem and the respective fiscal loss caused by it to other countries, among the states with the biggest losses are the US, UK, Ireland and Luxembourg, they can also cause losses to other states.

Figure 1. Hidden wealth by country of origin

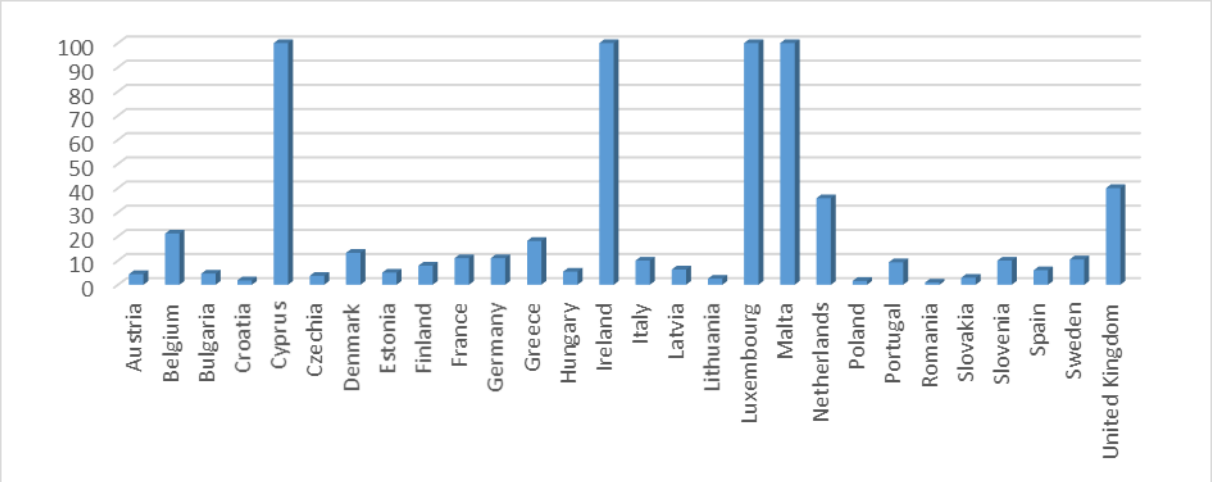

source: Taxjustice Network, 2021, The State of Tax Justice report

In Africa, losses due to hidden wealth are in Angola (180 million dollars), Egypt (170 million dollars), Nigeria (250 million dollars), South Africa (approximately 650 million dollars). In Asia, China has the biggest loss, of 10013 million dollars, followed by Japan, Hong Kong, Singapore, Taiwan, the Caribbean- Curacao, Barbados. In Europe, Belgium (2800 million dollars), Cyprus (1100 million dollars), France and Germany (over 7500 million dollars), Ireland (more than 13000 million dollars), Luxembourg, the Netherlands, UK (over 25000 million dollars) stand out. In Latin America, there are Panama, Colombia, Argentina (less than or equal to 500 million dollars). In North America, the USA is found, with approximately 36000 million dollars.

Regarding wealth held in offshore financial centres, a key challenge is identifying the true owners of undeclared assets. International statistics often target institutional, corporate and private investors, but leave out shell companies and trusts that help hide beneficial ownership. In addition, private wealth is not only hidden in small offshore financial centres, but also in large economies that provide some secrecy options for foreign investors. In large economies, hidden assets cause much less statistical anomalies and are therefore harder to identify (according to taxobservatory.eu, cross-border-wealth).

3. Hidden wealth at the level of EU 27 countries

The starting point for the analysis is represented by the ECORYS Report (2021), Monitoring the amount of wealth hidden by individuals in international financial centers, which provides updated global and country estimates of the offshore wealth held by individuals and related tax revenue losses for the 27 member states of the European Union.

In terms of tax revenue losses with offshore assets, these include wealth and wealth transfer taxes, including inheritance taxes and personal income tax on the original income that was transferred offshore. The results suggest that the EU lost around €13 billion in capital gains tax in 2018, €7 billion in wealth taxes and €103 billion in personal income tax, the assumption being that the initial income that constitutes today's offshore wealth was not taxed either.

As a result, global financial wealth amounted to USD 9,8 trillion (€8,6 trillion) in 2018; offshore wealth held by EU individuals in 2018 represented around 12% of the Union's GDP, up from 9,7% in 2016; Hong Kong and Singapore continue to attract a greater proportion of global offshore wealth, while the relative share of offshore wealth held in Switzerland and the Cayman Islands is declining. It should be specified that after the introduction of the Common Reporting Standard, bank deposits in offshore centers owned by non-banking institutions in the EU decreased by 8% compared to the first quarter of 2017 – the third quarter of 2019.

Figure 2. Estimated offshore wealth by country of origin, % GDP, 2018

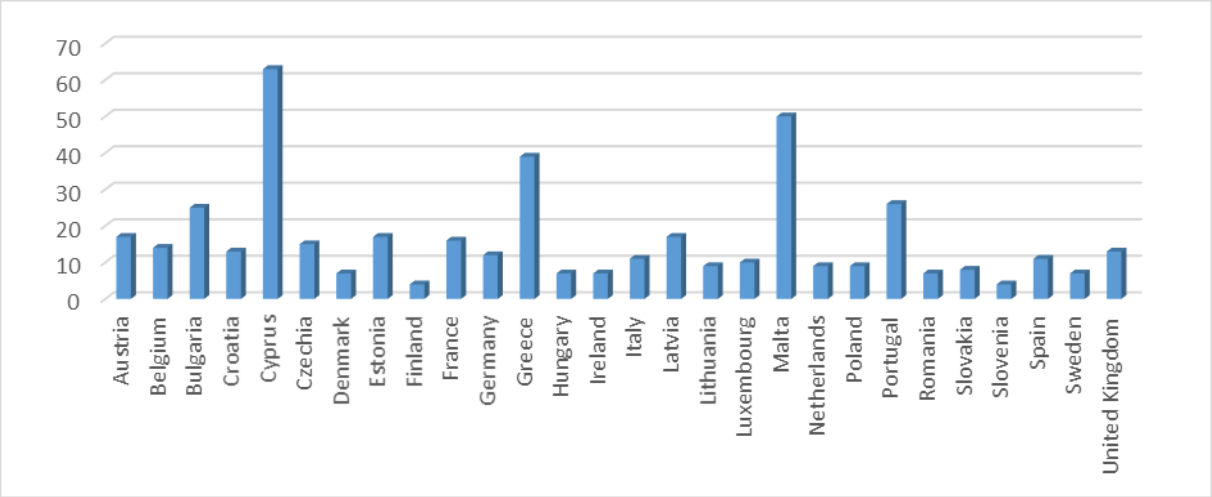

Source: ECORYS, 2021, Monitoring the amount of wealth hidden by individuals in international financial centres and impact of recent internationally agreed standards on tax transparency on the fight against tax evasion

According to the figure above, in 2018, Cyprus, Malta and Portugal have the largest share of offshore wealth in the EU, followed by Bulgaria, France, Estonia, Spain, UK. Romania has a share of 7% of the hidden wealth.

As for the fiscal loss at the EU-27 level, it is estimated at EUR 124 billion for 2018, with significant losses in Malta (2,94% GDP), Cyprus, Greece, Portugal. Romania has a fiscal loss due to offshore wealth of 0,43 billion dollars, respectively 0,18% of GDP.

Zucman (2013) was the first to provide country-by-country estimates of offshore wealth, while Alstadsæter, Johannesen and Zucman (2017, 2018 and 2019) provided the first statistical evidence of the owners of this wealth, based on data from lists of customers leaked from offshore financial institutions and wealth tax administrative registers in three Scandinavian countries (Denmark, Sweden and Norway).

It should be noted that an important factor influencing taxpayer behavior is policy changes; for example, Johannesen (2014) correlated the application of the EU Personal Savings Directive with the decrease in Swiss bank deposits held by EU residents who actively relocated their deposit to destinations without an equivalent withholding tax, especially companies in the Islands British Virgin Islands (BVI), Panama or Jersey (30-40% drop in Swiss deposits in two quarters). This active relocation shows that high earners, who inherently use a foreign Swiss bank account to deposit money, react very quickly to the policy change that could affect their wealth in a negative way. This suggests that people hiding money abroad are paying close attention and are aware of the changes, consciously acting to reduce the risk of paying taxes. Many policies that attempt to

combat offshore tax evasion are partial approaches that leave considerable room for substituting evasion strategies.

It also appears that the wealthier individuals are, the more likely they are to stash assets abroad. This figure rises to about 25% in the top 0.01% of the wealth distribution; in this category, tax evasion takes place mainly through offshore accounts.

In hiding wealth in tax havens, an important role is played by "high net worth individuals" (HNWI) and "ultra high net worth individuals" (UHNW) (Giese and Hoffman, 2000). According to Credit Suisse, a millionaire is a person with a total net worth of US$1 million, including their primary residence and other fixed assets (such as their primary car). A high net worth individual (HNWI) is defined as having net assets between $1 million and $50 million, and ultra high net worth (UHNWI) is $50 million and above, including real estate and other fixed assets. The number of UHNWIs in a country depends on the size of the population (adults), the size of the economy, total wealth (GDP per capita) and wealth inequality. UHNWIs are mostly self-employed.

The following table shows data on the number of wealthy people in each global region and the average wealth per adult. Data is taken from Credit Suisse Global Wealth Databook (2022) and Credit Suisse Global Wealth Report (2022). According to the Credit Suisse report (2022), adults, depending on their wealth, fall into one of four wealth ranges: under $10.000; between $10.000 and $100,000; between $100,000 and $1 million; and over $1 million. The base level of the pyramid contains 2,8 billion adults, or 53% of the global population, but accounts for only 1,1% of global wealth. In contrast, dollar millionaires represent 1,2% of all adults, but together own 48% of total assets.

Table 1. Distribution of adults by region, according to wealth size

country/ region	Adults (thousands)	Average wealth/ adult	Distribution of adults (%) , after wealth (USD)			
			under 10000	10000- 100000	100000- 1000000	More than 1 mil USD
Africa	689 800	841 9	87, 3	11, 5	1,1	0,1
Asia- Pacific	125 6863	647 00	62, 6	26, 2	10, 3	0,9
China	111 0504	766 39	17, 7	66, 6	15, 1	0,6
Europe	589 822	180 275	31, 6	36, 4	29, 2	2,8
India	915 667	155 35	75, 1	22, 9	1,9	0,1
Latin America	453 836	277 17	65, 0	30, 1	4,7	0,2
North America	282 072	560 846	22, 4	28, 8	39, 3	9,5

Source: Credit Suisse, Global wealth databook 2022

According to the Table 1, we observe that adults who own wealth between 100.000 and 1 million dollars predominate in North America (39,3%), similar to those who own fortunes exceeding 1 million dollars (9,5% of adults). In China, adults with wealth between 10.000 and 100.000 dollars predominate (66,6%), and in India, Latin America and Asia Pacific, the majority of adults have wealth below 10.000 dollars (75,1%, 65%, 62, 6%).

Regarding HNWs and UHNWs, they are highly concentrated in certain regions and countries and tend to share similar lifestyles, participating in the same global markets for luxury goods, even though they reside on different continents. The wealth portfolios of these individuals are also similar, focusing more on financial assets and, in particular, holdings in public companies traded on international markets.

Also, in addition to people with HNW and UHNW assets, there are other categories of individuals who turn to tax havens in order to hide their assets, for reasons related to anonymity,

the ability to minimize tax obligations, investment management, access to wealth from anywhere on the globe and financial security to protect assets against any threat (Henry, 2012). We are referring here to those in the world of "drugs", oil, politicians, heads of state and politicians, as well as a number of investors from different asset classes, but also middle and upper class citizens (due, in general, to the lack of trust in state institutions), foreigners and expats, or criminals (in Italy, Romania, Bulgaria, such tools are used by individual criminals, as well as by larger mafia-type criminal organizations, which have channeled the proceeds of illegal activities, for purposes of money laundering (ECORYS, 2021)

The main reason for individuals to hide assets is to avoid paying taxes. The types and levels of taxation in a country can influence the 'appetite' to evade taxes and have an impact on the levels of personal wealth leaving a country to be hidden in or through a foreign jurisdiction. Commonly used forms of taxation are capital gains taxes, property taxes, and income and profit taxes.

Taxes levied on a person's net worth are considered to be a direct (additional) tool for reducing wealth inequality. However, they are now much less widespread than they used to be in the European Union; In 1990, twelve countries in Europe had a wealth tax, and it is currently practiced in Norway, Spain and Switzerland. France was one of the last countries to ditch the wealth tax in 2017 in an attempt to stem the exodus of millionaires (by turning the French wealth tax into a property tax, arguing that real estate cannot be moved abroad) . Also, other countries, namely Belgium, Italy and the Netherlands, have wealth taxes on selected assets.

4. Inequality at international level

The main social effect of the existence of tax havens is inequality, which, in this paper, approached from an economic perspective, refers to disparities in incomes, consumption levels, wealth or alternative measures of well-being between individuals or groups in a society, or between populations and countries globally.

Regarding the measurement of inequality, among the indicators of relative inequality, the most used is the Gini index. Ranging from 0 to 1, a higher level of the Gini index corresponds to greater levels of inequality, with 0 indicating perfect equality and 1 indicating perfect inequality. However, the Gini index is only one of many possible instruments of relative inequality.

Other indices, which are increasingly common as alternatives for analyzing inequality, are income/consumption/wealth shares/shares. They represent the income or wealth belonging to selected groups of the income distribution, such as the top 10%, middle 40% or bottom 50% of the income/consumption/wealth distribution. Income share ratios are also increasingly adopted, one of the most commonly used being the Palma index, an index calculated as the ratio of the incomes of the top 10% to the bottom 50% of the income distribution.

Other ways of inequality are represented by generalized entropy inequality indices (GE). Properties of GE indices include anonymity, the population principle, the transfer principle, scale invariance, and additive decomposition, the latter property showing that an index can be decomposed into population subgroups and expressed as a weighted sum of a within-group component and of a between-group component (Shorrocks, 1984).

As for *the unit of analysis*, disparities in income, consumption or wealth can be expressed by focusing on individuals within a particular country (within-country inequality) or by comparing income differences between countries (between-country inequality, also called international inequality). In the latter case, one could consider all the countries of the world as single equal units and calculate inequality between them, or assign different weights to countries based on their population size. In addition, the inequality between all people in the world, regardless of where they live, can also be calculated. This concept is called 'global inequality', which is influenced by inequality both between and within countries.

4.1. Inequality assessment for the year 2021

It should be noted that our analysis uses data provided by the World Bank, World Inequality Report (2022), and the concepts we refer to are mainly private wealth (wealth) and income. The concept of reference income corresponds to income measured before the application of income tax and social contributions ("post-replacement, before income tax"). Also, another important type of income corresponds to income measured after deducting all income/wealth taxes, i.e. "income after

tax". Household wealth is defined as the sum of financial assets (deposits, stocks, bonds, equity) and non-financial assets (eg homes, businesses), excluding debt, held by individuals.

Global income inequality has always been very high, reflecting the persistence of a highly hierarchical world economic system both between and within countries. Global inequality rose between 1820 and 1910 in the context of the rise of Western dominance and colonial empires, then stabilized at a very high level between 1910 and 2020. Also, the share of private wealth increased at the expense of public wealth, due to deregulation, privatization and the increase in public debt. Moreover, the concentration of private wealth has also increased, with the largest increases in wealth occurring among the billionaire class (World Bank, 2022, Inequality report).

In the year 2021, global income stands at €86 trillion ($122 trillion), while global net worth stands at six times that figure, at €510 trillion. The global average income per adult in 2021 is EUR 16.700 (EUR 1.390 per month) and USD 23.380 (USD 1.950/month), while an adult owns EUR 98.600 (USD 139.000) in net wealth.

As for the global adult population, it reaches the level of 5,1 billion people starting with 2021, out of a world population of 7,8 billion when children are included. The distribution of wealth/income is made on four intervals, namely the bottom 50% of the adult population (bottom 50%), or the poorest half of the world's population, made up of 2,5 billion individual adults; The middle 40% is the population that earns more than the bottom 50% but less than the top 10%, comprising 2 billion individual adults. The first 10% (top 10%) represent a tenth of the world's population, that is 517 million individual adults. The first 1% (top 1%) comprises the richest 51 million adults.

The bottom 50% globally hold a very small share of global income, just 8%, which means that on average the bottom 50% earn less than a fifth of the global average, namely € 2.800 per year or 230 EUR per month. The global middle 40% earns 39% of the total: its income is very close to the global average at €16.500 per year (€1.375 per month). The top 10% globally earn 52% of the total, which is just over five times the global average. The average income per adult amounts to EUR 87.200 (EUR 7.300 per month).

Global wealth appears to be even more unequally distributed than global income. The poorest half of the world's population owns only 2% of total net wealth, while the richest half owns 98% of all the wealth on earth. The bottom 50% hold, on average, €2.900 in assets (usually in the form of land, housing, deposits or cash). Among the richest half of the global population, the middle 40% own only 22% of total wealth (on average €40.900 per adult) and the top 10% own 76% (which is €550,900 per adult on average, including a large amount of financial wealth such as stocks and bonds).

Table 2. Distribution of global national income and global wealth, 2021

	Average annual income/ adult (PPP €)	Income limit (PPP €)	Average wealth/ adult (PPP €)	Wealth threshold/limit (PPP €)
Total population	16700		72900	
Bottom 50%	2800		2900	
middle 40%	16500	6700	40900	12000
Top 10%	87200	37200	550900	125500
Top 1%	321600	123900	2755200	807300
Top 0.1%	1300800	446000	1413400	3333700

Source : Banca Mondială, 2022, World Inequality Report, wir2022.wid.world/methodology
Note: PPP- Purchasing power parity

Average incomes in world regions are expressed as a percentage of the global average income of 16.700 euro per year; The median income in sub-Saharan Africa is 0,3, or 30% of the

global average, and in South and Southeast Asia it is 0,5, or 50% of the global average. Latin America, East Asia and Russia and Central Asia have average incomes close to the global average. In Europe, the ratio is more than twice the global average (200%), and in North America it is three times the global average. This means that North Americans earn, on average, 10 times more than sub-Saharan Africa, South and Southeast Asians, while East Asians earn half as much as Europeans. In 2021, the average North American income is 315% of the world average income (at purchasing power parity).

Regarding wealth (net worth) inequalities between regions of the world, wealth disparities between rich and poor regions are greater than income disparities: sub-Saharan Africa, South and Southeast Asia and Latin America have only 30-60 % of the global average (compared to 50%-100% for income).

If we consider the distribution of wealth/income between the last 50%, the middle 40% and the top 10% (in incomes from around the world) for different regions of the world, we have the following situation: the regions where the bottom 50% predominate are Latin America, the Middle East, North Africa, Sub-Saharan Africa and South and South-East Asia, with 9-12% of national income. In these regions, the levels of inequality are equal to the levels of inequality recorded at the global level. In Latin America, the top 10% own 55% of national income, compared to 36% in Europe.

This can be explained by the presence of dual societies in these regions, namely societies with a very wealthy economic and political elite enjoying the levels of prosperity of high-income countries, living alongside individuals in extreme poverty. In other regions of the world, the bottom 50% are not as poor: in North America, East Asia and Russia and Central Asia, the share of the bottom 50% is close to 13%, and the bottom 50% of Europe have 19% of national income.

One way to compare overall inequality between countries is to focus on the gap between the average incomes of the top 10% and the average incomes of the bottom 50%. This indicator, called the Top 10/Bottom 50 income gap (T10/B50), shows how societies distribute income at both "ends" of the social scale.

Highly unequal regions have T10/B50 income differences of about 25-28. In East Asia, Russia and Central Asia and North America, the top 10% earn 16 times more than the poorest half of the population. In Europe, the income gap is 9,5 in 2020-2021. According to the World Inequality Report (World Bank, 2022), inequality levels in Europe are almost double than those in East Asia, Russia and Central Asia and North America. Levels of inequality are also almost double between the latter regions and those marked by more extreme levels of inequality. In Latin America, the bottom 50% earn 27 times less than the top 10%, and in Europe, 9 times less.

Also, regional inequality levels mask significant variations in inequality between countries, within regions; In Africa, income gaps range from 13 - 15 in Nigeria, Ethiopia, Guinea and Mali, for example, to 40 - 63 in Namibia, Zambia and South Africa. In South and Southeast Asia, India's T10/B50 income gap is 22, significantly higher than Thailand's 17. In Latin America, Argentina's income gap is 13, while in Brazil and Chile it is 29.

Among high-income countries, there are significant variations: in Germany, France, Denmark and the UK, the T10/B50 income gap is between 7 and 10, while the US income gap is over 17.

4.2. Poverty. Social effect of the existence of tax havens

As for poverty, there is no single definition of it; in the paper we use the concept from the Encyclopaedia Britannica, according to which poverty is "the state of lacking an ordinary or socially acceptable amount of money or material goods. Poverty is said to exist when people lack the means to meet their basic needs."

Also, the analysis of poverty is carried out by means of absolute and relative poverty. Absolute poverty was defined by the United Nations (UN) in 1995 as “a condition characterized by severe lack of basic human needs, including food, safe drinking water, sanitation, health, shelter, education and information. It depends not only on income, but also on access to services." Relative poverty is calculated as the share of those living on less than 50% of each country's median disposable income. Generally, people are considered poor in relative terms when their income or consumption values are lower than a certain percentage of the country's average

income/consumption. Therefore, by construction, relative poverty lines are directly proportional to the mean or median of the income/consumption distribution.

Since there is no standard definition of poverty, it is measured by means of a monetary equivalent, used in all countries, namely poverty thresholds; this is because richer and poorer countries set very different poverty lines to measure poverty in a way that is informative and relevant to the income levels of their citizens. For example, while in the United States a person is considered in poverty if they live on less than $24,55 per day, in Ethiopia the poverty line is set at more than 10 times lower, $2,04 per day.

Until September 2022, the globally accepted threshold for what is called "extreme poverty" was $1,90/day. This was later changed to $2,15 per day, set by the World Bank and used by the UN to monitor extreme poverty around the world; this reflects a change in the units in which the World Bank expresses its poverty and inequality data, from international dollars expressed in 2011 prices to international dollars expressed in 2017 prices.

Estimates of the share of people living in extreme poverty globally for 2019, the most recent available year, are slightly lower using the updated methodology: 8,4% versus 8,7%. That means there are currently 20 million fewer people living in extreme poverty.

We also see a slightly faster decline in poverty in recent decades using the updated methodology. Looking back to the 1990s, estimates of the share of extreme poverty using the updated methodology are about 1,5% higher, or about 80 million more people in poverty.

Regarding the evolution of global poverty in the period 1990-2019, in 1990, 1,9 billion people (36% of the global population) lived below the extreme poverty line of 1,90 dollars per day. Poverty was concentrated in low-income countries, namely East and South Asia. China and India dominated the global poverty picture, with 760 million (65% of the population) and 406 million (46% of the population) respectively living below US$1,90 a day. Indonesia, Pakistan, Bangladesh, Myanmar and Vietnam were also in the top 10 by poverty level.

The last 30 years have seen major reductions in global poverty, boosted by strong catch-up growth in developing countries, particularly in Asia. By 2015, about 729 million people, 10% of the population, lived below the poverty line of $1,90 a day; between 2012 and 2013, there was a decrease of 130 million poor people, mostly in China and India.

In other parts of the world, poverty has fluctuated; In Latin America, poverty declined rapidly at the beginning of this century, but has increased since 2015, with no substantial reductions forecast until the end of this decade. In Africa, poverty has steadily increased due to rapid population growth and stagnant economic growth.

Therefore, while in 1990 poverty was concentrated in low-income Asian countries, it is projected to predominate in sub-Saharan Africa and fragile and conflict-affected states in the future. By 2030, sub-Saharan African countries will account for 9 of the top 10 countries in terms of poverty numbers (Nigeria, Democratic Republic of Congo, Mozambique and Somalia). In 2015, Nigeria was home to 80 million poor people, or 11% of global poverty; by 2030, that number could rise to 18 percent, or 107 million. It should be noted that currently, Nigeria is the first of the poorest countries, surpassing India as the main destination of poverty in 2019 (during the pandemic, poverty in Africa has increased, increasing by 11%, according to the World Bank, and India, after the Covid 19 pandemic, became the poorest region again).

Table 3. Poverty rates at the $2.15 per day poverty line, by region (%)

	990	**993**	**996**	**999**	**002**	**005**	**008**	**011**	**014**	**017**	**018**	**019**
East Asia and Pacific	5.8	8.2	5.5	2.8	3.2	1.6	7.6	0.4	.6	.9	.5	.1
Europe and Central Asia	.2	.4	.3	.8	.4	.3	.4	.9	.5	.8	.4	.4
Latin America and the Caribbean	6.7	5.6	6.2	4.7	2.4	0.5	.6	.0	.3	.4	.3	.3
Middle East and North Africa	.1	.1	.8	.0		.7	.4	.1	.6	.0	.5	

South Asia	9.7	6.1	2.1		9.9	5.1	0.4	1.5	8.0	2.6	0.0	.5
Sub-Saharan Africa	3.3	8.0	7.0	6.3	4.0	8.7	4.5	0.9	8.1	6.7	5.7	5.1
Eastern and southern Africa		7.3	5.6	5.7	5.7	0.1	5.8	2.8	1.7	1.3	0.8	
Western and central Africa	5.3	9.1	9.2	7.2	1.5	6.6	2.6	8.2	2.7	9.9	8.2	7.2
Rest of the world	.5	.5	.5	.5	.5	.6	.5	.6	.7	.7	.6	.6

Source: World Bank, 2022, Poverty and shared prosperity

According to Table 3, we observe a significant decrease in the poverty rate between 1990 and 2019. The most significant reductions were in East Asia and the Pacific (from 65,8% in 1990 to 1,1% in 2019), South Asia (approx. 50% in 1990, vs 8,5% in 2019), or Sub-Saharan Africa, from 53,3% in 1990 to 35,1% in 2019. Growth was recorded in the MENA region (Countries of Central East and North Africa).

5. **Conclusion**

In the paper, it was presented the situation of individual assets in tax havens, globally and at the EU 27 level, as well as the main effects of the existence of tax havens, namely the increase in inequality and poverty, especially among vulnerable people. According to The State of Tax Justice report (Tax Justice Network, 2021), $171 billion is lost globally annually due to offshore tax evasion related to financial wealth. Higher-income countries lose more tax, but their tax losses represent a smaller share of the money they have to spend, $443 billion lost, or 10% of public health budgets. Lower-income countries lose less in taxes, but their losses represent a much larger share of the money they have to spend, $40 billion lost, or 48 percent of public health budgets.

Contemporary income and wealth inequalities are very high. The richest 10% of the global population currently earns 52% of global income, while the poorest half of the population earns 8,5% of it. Global wealth inequalities are even more pronounced than income inequalities. The poorest half of the global population barely owns any wealth, owning only 2% of the total. In contrast, the richest 10% of the global population owns 76% of all wealth.

Inequality varies significantly between the most equal (Europe) and the most unequal (Middle East and North Africa, namely MENA) region. In Europe, the top 10% income share is about 36%, while in MENA it reaches 58%. Between these two levels, we see a diversity of patterns. In East Asia, the top 10% make 43% of total income, and in Latin America, 55%.

Fiscal policy is a primary tool used by governments to address immediate needs and promote long-term growth with impact on poverty and inequality.

Although wealthier countries tend to redistribute more through fiscal policy, progressive fiscal policy is possible at all income levels. Richer countries use taxes and transfers to reduce poverty and inequality to a greater extent than poorer countries. In richer countries, revenues rely more on progressive direct taxation and create more fiscal space for social spending. Meanwhile, the administrative capacity of these countries allows them to accurately observe incomes, both limiting tax evasion and targeting support more precisely to poorer households.

Middle-income countries can also reduce inequality by using fiscal instruments for the purposes for which they are best suited, indirect taxes to generate income and direct transfers to support incomes for the poor, while avoiding costly and regressive subsidies and indirect tax exemptions. In this way, countries can generate sufficient income and reduce poverty and inequality.

The poorest countries are particularly constrained in terms of their revenue-generating capacity, spending space and ability to target. Even so, the short-term burden of taxes on the poor can be minimized by well-designed social assistance.

Fiscal and transfer strategies are being implemented at the state level that can promote fiscal progressivity for countries at all income levels, while still generating the additional revenues needed during fiscal consolidation. For high-income and middle-income countries, broadening the direct tax base through changes in tax programs and investment in administrative capacity is

essential, as is targeting direct income support to households that need it most. Such an approach combines the most progressive fiscal instruments on both the fiscal and expenditure sides.

For low- and middle-income states without sufficient administrative capacity or sufficiently formal economies to support a broad direct tax base, medium-term investments in administrative capacity building are important. In the shorter term, indirect taxes are best focused on revenue generation (by removing costly and regressive exemptions), and direct transfers can be used to offset the burden on poorer households; high-income states could also adopt the approach of raising revenue through indirect taxation while building targeted direct transfers to support the poor.

Other ways of raising revenues involve a series of actions that involve exploring new fiscal instruments (such as ecological, health or digital taxes) with the aim of increasing revenues and which can be designed in a progressive way, redirecting the expenses more towards cost-effective, targeted direct transfers and less towards subsidies and tax spending, plus international tax agreements for automatic information exchanges and greater transparency of offshore wealth, which could reduce the flow of reported income across borders and the extent of international tax evasion, thus allowing a more progressive taxation of domestic income.

An important role also belongs to the fiscal administrations of the respective states, which leads to the improvement of revenue collection and the ability to increase the progressiveness of taxation. Digitization can help countries detect unregistered firms, improve the assessment of taxes to be paid and detect fraud. Electronic filing and advance filing of tax returns can reduce taxpayer compliance costs and the need for formal tax interventions. In addition, the new data could allow for more precise targeting of beneficiaries of welfare and social insurance programs.

BIBLIOGRAPHY

1. Alstadsater, A., Johannesen, N., and Zucman, G., 2018, Who owns the wealth in tax havens? Macro evidence and implications for global inequality. Journal of Public Economics, 162, 89-100.
2. Alstadsater, A., Johannesen, N., and Zucman, G., 2019, Tax evasion and inequality. American Economic Review, 109(6)
3. Chancel, L., Piketty, th., Saez, E., Zucman, G, 2021, World Inequality Report 2022
4. Ferreira, I., Salvucci, V.,Tarp, F., 2022, Poverty, inequality, and growth: trends, policies, and controversies, WIDER Working Paper 43
5. Sigler, T., Martinus, K., Iacopini, I., Derudder, B., 2019, The role of tax havens and offshore financial centres in shaping corporate geographies: an industry sector perspective. Journal Regional Studies
6. Sumner, A., Juarez E.,Hoy, C., 2022, Measuring global poverty before and during the pandemic: a political economy of overoptimism, Third World Quarterly
7. Zucman, G., 2015, The Hidden Wealth of Nations. The Scourge of Tax Havens
8. Zucman, G., 2017, How Corporations and the Wealthy Evade Taxes, New York Times,
9. *** Credit Suisse, Global wealth databook 2022
10. *** Credit Suisse, Global wealth report 2022
11. *** ECORYS, 2021, Monitoring the amount of wealth hidden by individuals in international
12. *** OXFAM International, 2019, EU's tax havens blacklist' 'more like a whitewash', Press releases https://www.oxfam.org/en/press-releases/eus-tax-havens-blacklist-more-whitewash
13. *** OXFAM International, Tax havens: releasing the hidden billions for poverty eradication
14. *** OXFAM International, 2021, Taxing Extreme Wealth
15. *** OXFAM International, 2022, Inequality kills Report
16. *** World Bank, 2022, Poverty and shared prosperity
17. *** World Bank, 2022, World Inequality Report

18.*** UNU-WIDER (2021). ‘Government Revenue Dataset’. Helsinki: UNU-WIDER. https://doi.org/10.35188/ UNU-WIDER/GRD-2021

19.*** https://missingprofits.world/

20.*** https://ourworldindata.org/poverty

21.*** https://www.taxobservatory.eu/repository/cross-border-wealth/

22.*** wir2022.wid.world/methodology

AN ANALYSIS OF BUDGETARY DEVELOPMENTS IN EUROPEAN UNION FOR THE PERIOD 2013 – 2022

Alina Georgeta Ailincă

3rd degree researcher, Centre for Financial and Monetary Research "Victor Slăvescu", Bucharest, Romania

Abstract: The recent developments related to the spectacular expenditures for munitions at the level of the European Union states, the economic pressures reflected in budgets burdened by increasing public budget expenditures, bring into discussion once again the need to respect budget balances. In this sense, the article points out a series of issues at the governmental, central and local level related to the public expenditures and revenues of the EU27 countries for the period 2013-2022. At the same time, taking into account the availability of data, an analysis was also carried out regarding the expenditure functions of the governments. The results can outline possible solutions to be implemented by the political leaders of the EU27 member countries.

Keywords: expenditure, budget balance, fiscal reforms

JEL Classification: *H62, H50, H72*

1. Introduction

According to the European Fiscal Board (EFB, Annual Report 2022), analysing the fiscal policy situation in the context of the recovery of the economy after the Covid-19 pandemic, a number of member states have decided to continue increasing government spending, even in terms of permanent components, through as a result, the decrease in budget deficits no longer fit into the forecasted graphs. Thus, for 2023, in addition to reforming the EU fiscal framework, the EFB recommends as appropriate a moderately restrictive fiscal impulse and reiterates the proposal for the need to create a central fiscal capacity for stabilization focused on improving the capacity of all Member States to respond to temporary shocks.

Considering increasing fiscal pressures, against the background of growing global or regional macroeconomic challenges, the article aims to analyse, both qualitatively and quantitatively, a series of elements regarding the public expenditures and revenues of the EU27 countries. The current discussion about increasing fiscal decentralization can bring to light the importance of local administration efficiency. Thus, the results of the study analysing the data support the fact that local budgets, at the level of the EU27 states, are gaining more and more balance, a balance that must also be acquired at the level of central governments. To the same extent, the study is also oriented towards the future, analysing the current trends regarding the budget expenditures by functions and emphasizing what would actually be the directions that would really require the attention of the state authorities.

2. Problem Statement, aims of the research and methodology

The study is theoretical but also empirical, trying to discuss the optimal degree between decentralization and fiscal centralization, between resources/revenues and budget spending. The analysis period is 2013-2022, or 2021 when the data for 2022 are missing. The data source is Eurostat, and the documentary base is constructed on economic literature, studies and reports of the main international institutions.

To simplify the analysis, it has been used the reporting to GDP of budget revenues and expenditure (at the governmental, central, local level and – only for federal countries – state level). Regarding the fiscal developments, reporting to GDP, in addition to a series of advantages, also brings the problem of the method of calculation and its projections. In some works (Strauch et al., 2004; Frankel, 2011; Flores et al., 2021; Beetsma et al., 2022 etc.) the need for precise projections regarding the evolution of GDP and other macroeconomic forecasts is pointed out, suggesting the need for macro-projections by independent institutions, so that the budget projections are not erroneous or overestimated. Thus, the correct projections for GDP is helping the confidence of the markets, but, above all, a correct governments' planning of the budgetary parameters, especially in the context of the implementation of the EU's Recovery and Resilience Plans (Beetsma et al., 2022).

Thereby, taking into account the reference to GDP, the article aims to analyse the current structure of expenditures and revenues at the governmental, central, federal (where applicable) and local level and to point out the elements of imbalance at the level of each type of budget, as well as to analyse the weights between the budgets. At the same time, the study by functions, according to the COFOG structure, aims to analyse the situation regarding the economic orientations of government expenditures and to propose a series of solutions regarding their sustainable orientation in the future.

3. Literature review

In general, the analysis of public revenues and expenditures is analyzed in relation to a series of macroeconomic indicators, under macroeconomic model analysis (Sentance et al.,1998; Willman et al., 2000 etc.). The evolutions of expenses and revenues, in themselves, are not generally treated, except for some specific and regionally limited studies (Ciontescu, 2022; Rekova et al., 2018 etc.).

The analysis of the structure of expenses and revenues by territorial subcategories at the level of the EU27 member states also brings into discussion the issue of fiscal centralization or decentralization. Thus, fiscal decentralization is often seen in a positive sense, as a facilitator of local desires and their fulfilment, increasing local performance and efficiency in resource management (Oates 1972; Morgan, 2002; Kubak et al., 2012; Ezcurra and Pascual 2008; Onofrei et al., 2023). In a negative sense, fiscal decentralization can lead to the local concentration of resources and the accentuation of fiscal gaps between various local administrations, and a transfer of resources from the periphery to the centre, affecting even more the phenomenon of inequity at regional or local level (Rodríguez-Pose and Ezcurra, 2010; Martinez-Vazquez and McNab, 2003, etc.).

Therefore, although, in most studies, there is an advocacy for fiscal decentralization at the local level, attention must also be paid to the improvement of budgetary developments at the general government and at the central levels.

4. Findings

Taking into account the current challenges, it is interesting to see, at the level of the EU average and the euro zone, what was the behaviour of budget revenues and expenses in the analysis period 2013-2022. Thus, figure 1 shows the average results of the EU27 and the euro area with 20 countries (EA20) regarding the revenues and budget expenditures for the general and central government.

Thus, we observe an almost perfect synchronization between budget revenues at the level of the euro zone and the EU27 and the same thing in the case of expenses, in contrast to what we can see in figure 2, where the situation of revenues and expenses at the local and federal state level is presented, for EU countries with federation status.

In figure 1, both in the case of the EU 27 and the EA20 average, both for the general government and for the central government, we observe that budget expenditures are substantially reduced in the period 2013-2019, with an almost tangential approach to

revenues in the period 2017- 2019, in order to explode against the backdrop of the COVID-19 crisis in 2020, simultaneously with a deterioration of budget revenues.

Figure 1- The evolution of expenditures and revenues at the level of the general government and the central government in the EU27 and the EA20 in the period 2013-2022

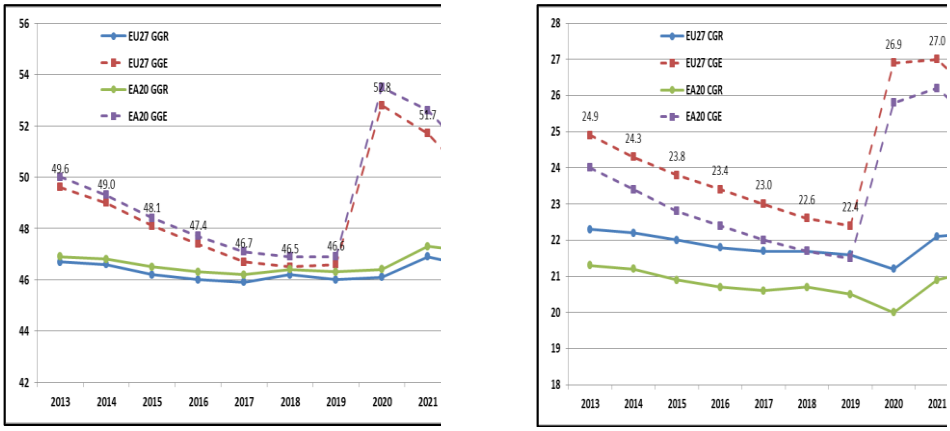

Source: Eurostat; notations: GGR - general government revenue; GGE - general government expenditure; CGR -Central government revenue; CGE -Central government expenditure; values shown are for EU27 GGE and EU27 CGE; all values are expressed as Percentage of gross domestic product (GDP)

In figure 2, the synchronization between revenues and expenses is done, on the one hand, at the EA20 level and, on the other hand, at the EU27 level. This speaks of a more harmonious state of the budget balance at the local and federal levels, and even with a budget surplus at the local level for the EU27 and EA20 for the 2016-2018 and 2021-2022 periods.

Figure 2- The evolution of expenditures and revenues at the level of the local government and the state government in the EU27 and the EA20 in the period 2013-2022

Source: Eurostat; notations: LGR - local government revenue; LGE - local government expenditure; SGR - state government revenue; SGE – state government expenditure; values shown for EU27 LGE and EU27 SGE; all values are expressed as Percentage of gross domestic product (GDP)

Almost all types of budgets (central, local and even federal) feel the pressure of increased expenditure, but the year 2020 clearly marks a growth spurt which, although diminished in the period 2021-2022, is not fully controlled, even at present, by the governments of the countries members of the EU27.

If we look at the weights of local and state central expenses in general government expenses, expressed in percentages, we can see that the central budget is dominant at the level of the EU27 member countries. Regarding the evolution by years, in the period 2013-

2022 (with graphic representation of the years 2013 and 2022 - Figure 3) the ranking by country is relatively similar, with the lowest share of the central government (almost at the level of the federal state) for Germany and with the highest share Malta.

Romania ranks in the first 12 in 2013 and in the first 13 states with the highest central government power in 2013, with an increase in the share of central expenditures in general government expenditures and a reduction in the share of local expenditures in the same expenditures.

Figure 3- The share of central, local and state expenditure in general government expenditure at the level of EU27 states in 2013 and 2022

2013 ***2022***

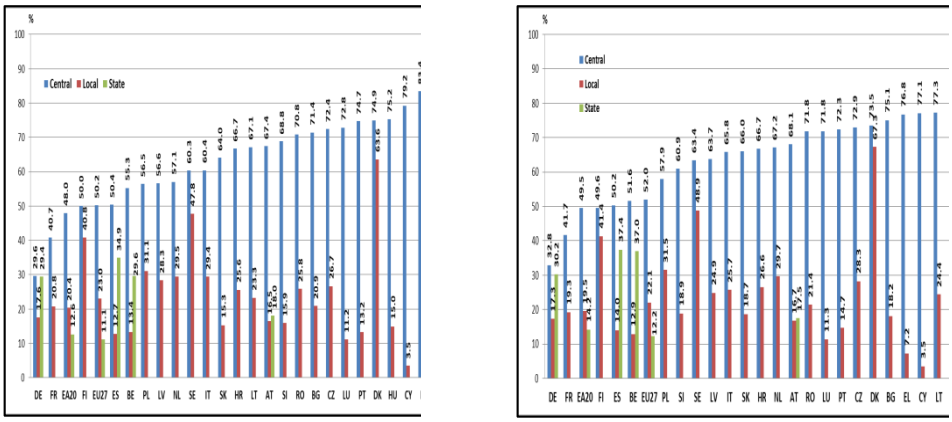
%
Central
Local
State
DE FR EA20 FI EU27 ES BE PL LV NL SE IT SK HR LT AT SI RO BG CZ LU PT DK HU CY
DE FR EA20 FI ES BE EU27 PL SI SE LV IT SK HR NL AT RO LU PT CZ DK BG EL CY LT

Source: Eurostat; author's calculations

In fact, under the impact of the COVID-19 crisis, there is an increased pressure to increase the share of central expenditures in governmental ones and a reduction of the share of local expenditures in most member states.

In terms of revenues, the situation remains almost similar as in the case of expenditures, over time, and considering its structure by country (see Figure 4).

Thus, it can be seen a dominance of central revenues in government revenues, which although in a slight reduction in weight at the level of 2022 compared to the year 2013, at the level of the EU27 countries. In 2022, the revenue situation of EU27 countries seems more extensive and uniform between them.

It should be noted, that countries with considerable local revenues and expenditures as a share of government revenues and expenditures, such as Denmark, Sweden and Finland, manage quite well, in time, budget balances.

It should be noted that the federal states, Germany, Spain, Belgium and Austria, although they increased their federal expenditures expressed as a percentage of general government expenditures, during the analysis period, also recorded remarkable increases in federal revenues expressed as a percentage of general government revenues.

Figure 4- The share of central, local and state revenue in general government revenue at the level of EU27 states in 2013 and 2022

2013 ***2022***

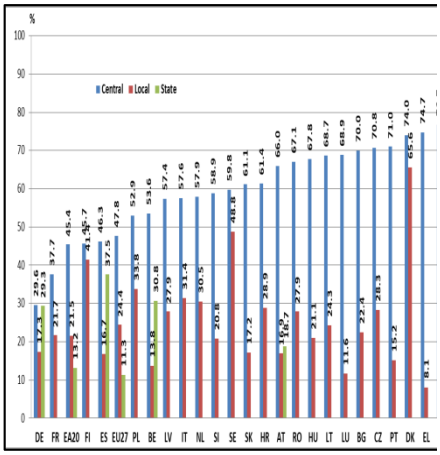

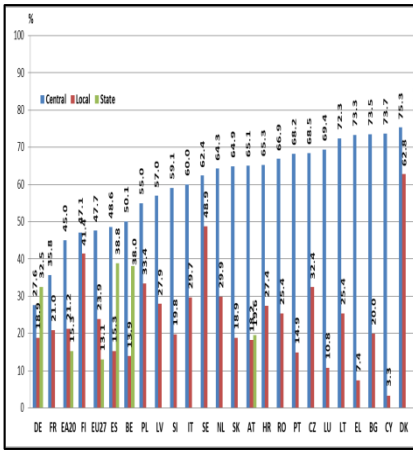

Source: Eurostat; author's calculations

If we look at the degree of coverage of the deficit by revenues (see Figure 5), expressed as a percentage, at the level of the general and the central government, we notice that in 2022 there were improvements compared to the previous years (e.g. 2013 and 2020 - the year outbreak of the COVID-19 Pandemic). At the level of the general government, if in 2013 only three states were in the positive area (Germany, Estonia and Luxembourg), in 2020 only Denmark, and in 2022 no less than 7 states were in this situation. The budget surplus, also observed through a positive degree of coverage, stood out in 2022 for the central government for four states: Denmark, Ireland, Cyprus and Sweden.

Figure 5- The degree of coverage of the deficit by revenues for the EU27 countries in 2013, 2020 and 2022 for the general and central government (%)

General government ***Central government***

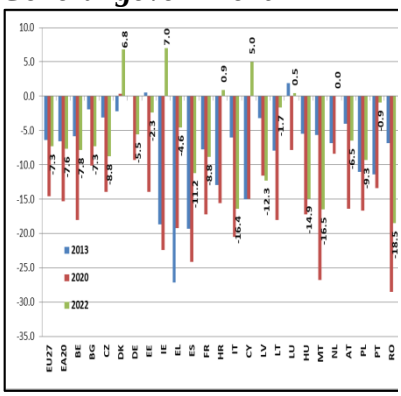

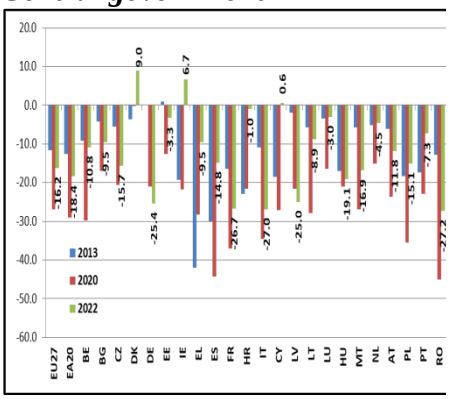

Source: Eurostat; author's calculations; values shown only for 2022

Regarding the degree of coverage of the deficit at the local and federal level (see Figure 6), we also observe an improvement over time - the year 2022 compared to the year 2013.

If we compare the year 2022 with the year 2020, the situation is not necessarily true, paradoxically the first pandemic year 2020, did not put problems at the level of local budget balance. At the federal level, the degree of coverage of the budget deficit by revenues was negative for the EU27 and EA20 in the period 2013-2015 and 2020-2021, a situation that more or less was seen on the individual situation of the EU27 federal states. The year 2022 marked in negative territory, regarding the degree of coverage of the deficit by revenues, only countries such as Belgium and Spain.

Figure 6- The degree of coverage of the deficit by revenues for the EU27 countries in 2013, 2020 and 2022 for the local and state government (%)

Local government ***State government***

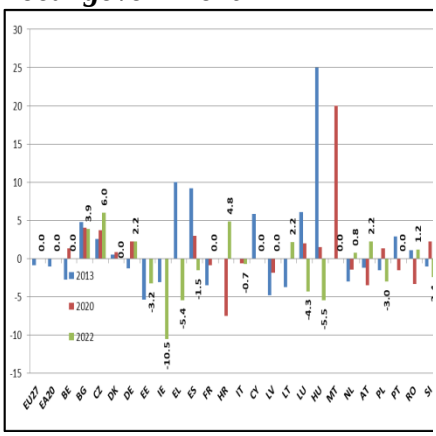

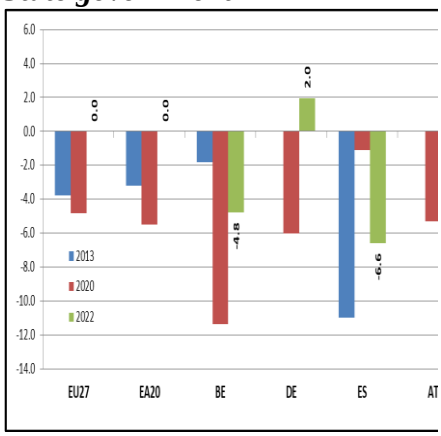

Source: Eurostat; author's calculations; values shown are for 2022

If we analyze the budget expenditures from the perspective of the functions (under the COFOG systematization), at the EU27 level we observe that the structure of the functions, as a share in the GDP, over time, remains relatively constant (see figure 7).

However, in 2021 compared to 2013, at the EU27 level, the functions that register increases were: Social protection, Defence, Economic affairs and Health, while reductions were registered for: General public services, Housing and community amenities and Education, situation, more or less confirmed, also at the level of the member countries.

Figure 7- The systematization of general government expenditures by function in the EU27 in 2013 and 2021 (values expressed as % of GDP)

2013 ***2021***

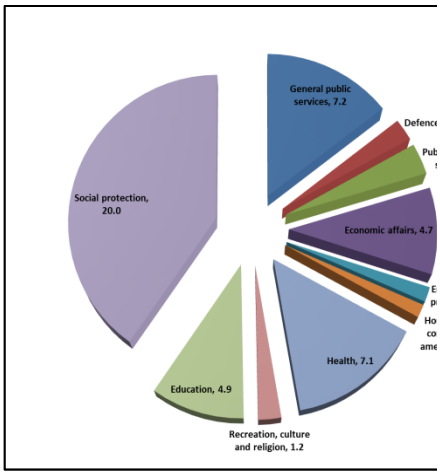

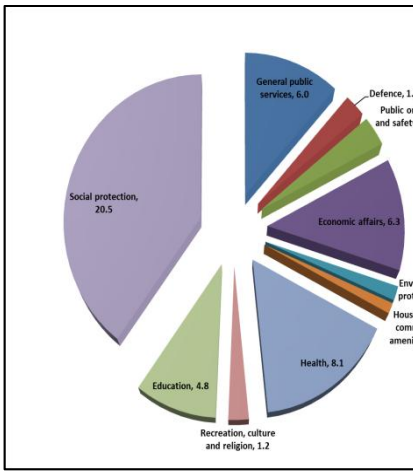

Source: Eurostat; author's processing

5. Conclusions

The current situation, still tense, under the auspices of the continuation of the war in Ukraine, calls for special attention to the budget balances at the level of the EU27 member states. Thus, discussions about regional decentralization, control of expenditures and moderation of military expenditures seem to be an open field for political debate.

In this sense, the article analyzes for the period 2013-2022 the evolution of revenues and expenditures at the general, central, local and state level in the EU27. The results confirm previous studies in the sense of a better performance of budget balances at the local level. The analysis on expenditure functions, comparing 2021-2013, highlights at the EU27 level as a whole, (but also at the level of Romania, almost of 3 times) an increase in military expenditures, sometimes to the detriment of other fields such as education.

BIBLIOGRAPHY

- Ciontescu, M. (2022). Budget of Revenues and Expenditures in Public Institutions. https://stec.univ-ovidius.ro/html/anale/RO/2022-2/Section%205/7.pdf.
- Beetsma R., Busse, M., Germinetti, L., Giuliodori, M. and Larch, M. (2022). 'Is the Road to Hell Paved with Good Intentions? An Empirical Analysis of Budgetary Follow-up in the EU', Discussion Paper, No 17154, Centre for Economic Policy Research.
- Debrun, X. and Reuter, W. H. (2022). 'Fiscal is local: EU standards for national fiscal frameworks', VoxEU.org, 24 January.
- European Commission (2022). 'Fiscal Sustainability Monitor 2021', Institutional Papers 143, January, European Commission: Brussels, https://ec.europa.eu/info/publications/fiscal-sustainability-report2021_en.
- Ezcurra, R. and Pascual, P. (2008). Fiscal decentralization and regional disparities: Evidence from several European Union countries. Environment and Planning A: Economy and Space 40: 1185–201.
- European Fiscal Board (2022). Annual Report 2022, Brussels.
- Flores, J.E., Furceri, D., Kothari, S. and J.D. Ostry (2021). Worse Than You Think: Public Debt Forecast Errors in Advanced and Developing Economies, paper presented at the third Annual Conference of the European Fiscal Board, Brussels, February 26.
- Frankel, J. (2011). Over-optimism in Forecasts by Official Budget Agencies and its Implications, *Oxford Review of Economic Policy*, 27 (4): 536-562.
- Kubak, Matus & Horváthová, Lenka & Horvath, Julius & Gazda, Vladimir. (2012). Fiscal Decentralization and Public debt in the European Union. Lex Localis. 10. 265-276. 10.4335/10.3.265-276(2012).
- Martinez-Vazquez, Jorge, and Robert M. McNab. 2003. Fiscal decentralization and economic growth. World Development 31: 1597–1616.
- Morgan, K. (2002). English question: Regional perspectives on a fractured nation. Regional Studies 36: 797–810.
- Oates, Wallace E. (1972). Fiscal Federalism. New York: Harcourt Brace Jovanovich.
- Onofrei, Mihaela, Ionel Bostan, Elena Cigu, and Anca Florentina Vatamanu. 2023. Ensuring Budgetary Resources at the Level of Local Communities in the Current Social-Economic Context: Evidence for Romanian Municipalities. Economies 11: 22.
- Rekova, Nataliia, Iryna Dolozina, Vitalii Nitsenko, Yurii Zaitsev, Victor Zamlynskyi (2018). Budgetary revenue structure at central level of public administration in the federal countries. Administratie si Management Public, (30), pp. 37-50. DOI: 10.24818/amp/2018.30-03.
- Rodríguez-Pose, Andrés, and Roberto Ezcurra. (2010). Does decentralization matter for regional disparities? A cross-country analysis. Journal of Economic Geography 10: 619–44.
- Strauch, R., Hallerberg, M. and J. von Hagen, 2004. Budgetary Forecasts in Europe – the Track Record of Stability and Convergence Programmes, ECB Working Paper, No.30.
- Willman, Alpo & Kortelainen, Mika & Männistö, Hanna-Leena & Tujula, Mika. (2000). The BOF5 macroeconomic model of Finland, structure and dynamic microfoundations. Economic Modelling. 17. 275-303. 10.1016/S0264-9993(99)00032-2.

IDENTIFICATION OF THE POTENTIAL TO REDUCE GREENHOUSE GASES IN THE ROMANIA ECONOMY

Gabriela-Cornelia Piciu

Senior Researcher, PhD, "Victor Slăvescu" Centre for Financial and Monetary Research, Romanian Academy, Bucharest

Abstract: This article highlights the role and potential of the circular economy for climate change mitigation, which can be explained by establishing conceptual and methodological links, thus enabling an interdisciplinary integration and assessment of circularity, decarbonization and sustainable development.
Assessment of the material implications and contribution of improved circularity performance to mitigation pathways that are compatible with Paris Agreement temperature targets is also found in the study. With the help of a set of measures containing a set of circular economy activity, greenhouse gases emissions can be mitigated in a specific country, in our case: Romania.
The establishment of categories for adopted emissions allows the discrimination of greenhouse gases savings according to the sectors of origin and the circular economy strategy group to identify where the greatest mitigation potentials are. This could help close the currently observed gap against several benchmarks.

Keywords: circular economy, environmental impact, greenhouse gases emissions, pontential, climate goals

INTRODUCTION

The circular economy and climate change are two concepts that have developed in recent years. Thus, with the signing of the Paris Agreement (2016), the countries of the world committed themselves to the increase of the global temperature below 2°C or, if possible, up to 1.5 °C, proposing ways to reduce gas emissions with of greenhouse gas (GHG) through Nationally Determined Contributions (NDC). These NDCs contain mitigation targets that reflect each country's anticipated contributions to help keep the increase in global average temperature below +2°C (UNFCCC, 2015a). In this context, the implementation of circular economy (CE) activities has been considered as a tool to help meet the NDC.

The basic premise for this article is that natural resources and their management form a critical interface between climate change and economic development. This problem can be solved by the transition to the circular economy, because the economic effect due to the implementation of the circular model is related to the cost savings resulting from its introduction. This effect is significant because it has a role in reducing pollution and in better use of natural resources, by facilitating the use of the circular model that offers the possibility to reuse materials and reduce waste.

This paper is based on existing research in the field and also provides a perspective in two GHG mitigation scenarios, on how Romania achieves its climate goals.

The link between the circular economy and the reduction of GHG emissions were studied by (Cantzler et al., 2020) and (Pauliuk et al., 2020), who highlighted the impact of measures applied through circular economy activities.

Using the estimates of (Robiou Du Pont et al., 2017), the potentials to reduce GHG emissions in Romania until 2030 (Piciu et al., 2022) were calculated, as a result of the application of the package of circular economy activities differentiated by the main groups of circular strategy.

The article as a starting point is the realization of the 2030 GHG emissions forecasts of the analyzed countries within a mitigation scenario, in which the year 2030 is chosen as the reference year. Based on the estimates of fair emission reductions in Romania, we can compare climate scenarios compatible with the Paris Agreement and mitigation, with a reference point of Nationally Determined Contributions (NDC).

THE SCENARIO COMPATIBLE WITH THE PARIS AGREEMENT VERSUS THE MITIGATION SCENARIO

Having as a starting point the results obtained following the evaluation of the material implications and the contribution of the improved performance of the circularity to the mitigation paths that are compatible with the temperature objectives of the Paris Agreement, in the case of Romania we can realize and compare the two scenarios: compatible with the Agreement from Paris and mitigation, including comparisons with Nationally Determined Contributions (NDC) benchmarks and 2 °C.

In 2016, in Romania, the amount of greenhouse gas (GHG) emissions was 112 MtCO2, and a scenario compatible with the Paris Agreement was realized, with 2030 as the reference year.

To achieve the mitigation scenario, five different allocation approaches were used: Capacity, Equality, Responsibility – Capacity – Need, Cumulative Equivalent per capita and Fathering -maintaining the current emission rates) and based on the theory of quantifiable targets and the unquantifiable (Pauw et al., 2019).

Also, when creating the mitigation scenario, the package of circular economy activities differentiated into the main circular strategy groups was taken into account, which in the case of Romania is presented as follows: manufacturing and more efficient use of products, extending the life of products and their component parts, optimal use of materials.

It was found that in the case of applying the mitigation scenario, greenhouse gas (GHG) emissions decreased to the value of 92 MtCO2e.

Emissions associated with Romania under the mitigation scenario would also allow the country to reach the 2 objective of the Paris Agreement, according to several allocation approaches based on different theories of ethical and distributive justice (Equality - equal annual emissions per person, Cumulative equivalent per capita and maintaining current emission rates, (are illustrated in Figure 1).

Figure 1: Comparison of the scenario compatible with the Paris Agreement with the mitigation scenario, the case of Romania

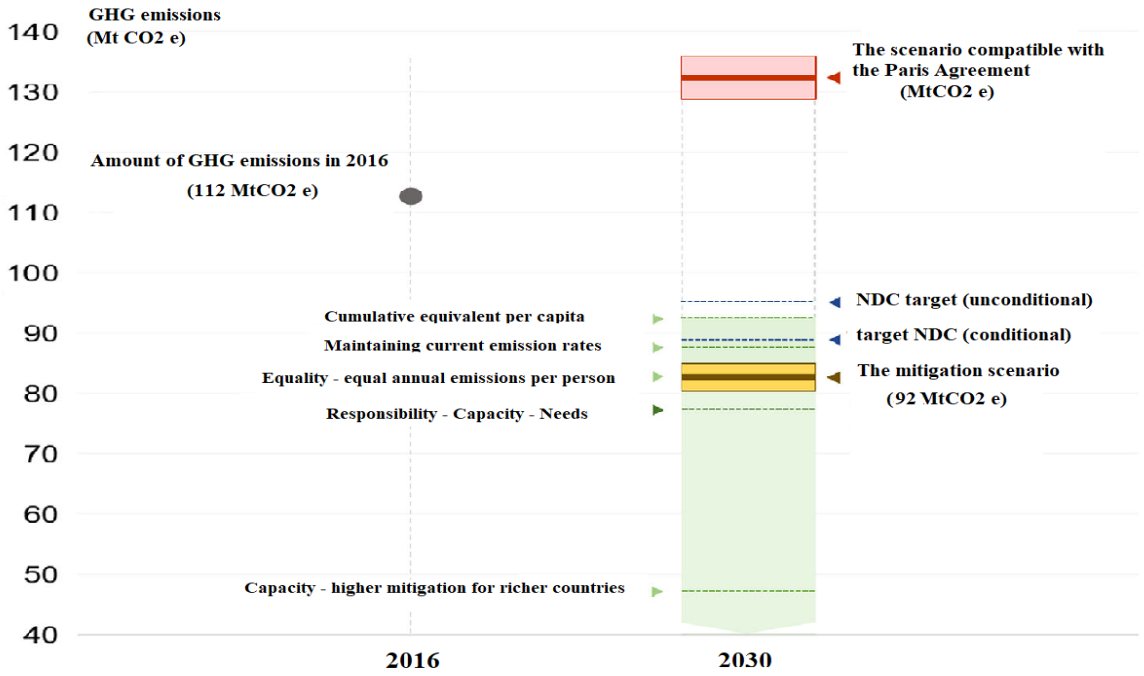

Source: data processed by the author (they are based on the model of Robiou Du Pont et al. (2017) for global projections for 2030 in a scenario of 2 °C with allocation at country level – Romania

Figure 1 shows for each scenario a range between the high and low estimates based on CAT (Climate Action Tracker) uncertainties for the development of the Paris Agreement compatible scenario, reference year 2030 where the mean is represented by the thick line in each box .

The base year for emissions 2016 contains data taken from the report of the Romanian Ministry of Environment, Water and Forests.

The light green area corresponds to the 2°C benchmarks calculated by Robiou Du Pont and others. (2017) according to five different approaches: Cumulative equivalent per capita, Fathering, Equity, Responsibility-Capacity-Need and capacity. Each of them is shown below with a dotted line, and the arithmetic mean of these 5 approaches is 86%.

This high contribution is consistent with the role of the sector in the scenario compatible with the Paris Agreement. For Romania, total GHG emissions under this scenario were estimated between 137 and 144 MtCO2e (these values correspond to Climate Analytics & Newclimate Institute (CAT, 2019) estimates, based on the reports made by the Romanian state, with a rounded average of 141 MtCO2e (excluding land use, land use change and forestry-related emissions).

Under the mitigation scenario, emissions are reduced by 37% compared to the 2030 Paris Agreement compatible scenario, i.e. from 141 to 92 MtCO2e. With such a reduction in its GHG emissions, Romania can achieve both its unconditional and conditional targets.

The 2°C target is not achieved when considering the responsibility-capacity-need or capability approaches in the 2°C benchmarks (see Figure 1), suggesting that further action is needed.

The analysis shows that the current emission target set for 2030 of Romania does not align with the 2◦C compatible emissions range created for the two scenarios (the scenario compatible with the Paris Agreement and the mitigation scenario).

The current target reflects a higher level of emissions than under current policies, between 79-86% below 2016 levels, indicating that there is significant scope for setting a

more ambitious target and implementing stricter policies to achieve greater reductions of emissions (Figure 2).

Figure 2: Comparison of the Paris Agreement compatible scenario with the mitigation scenario according to the proposed methodology

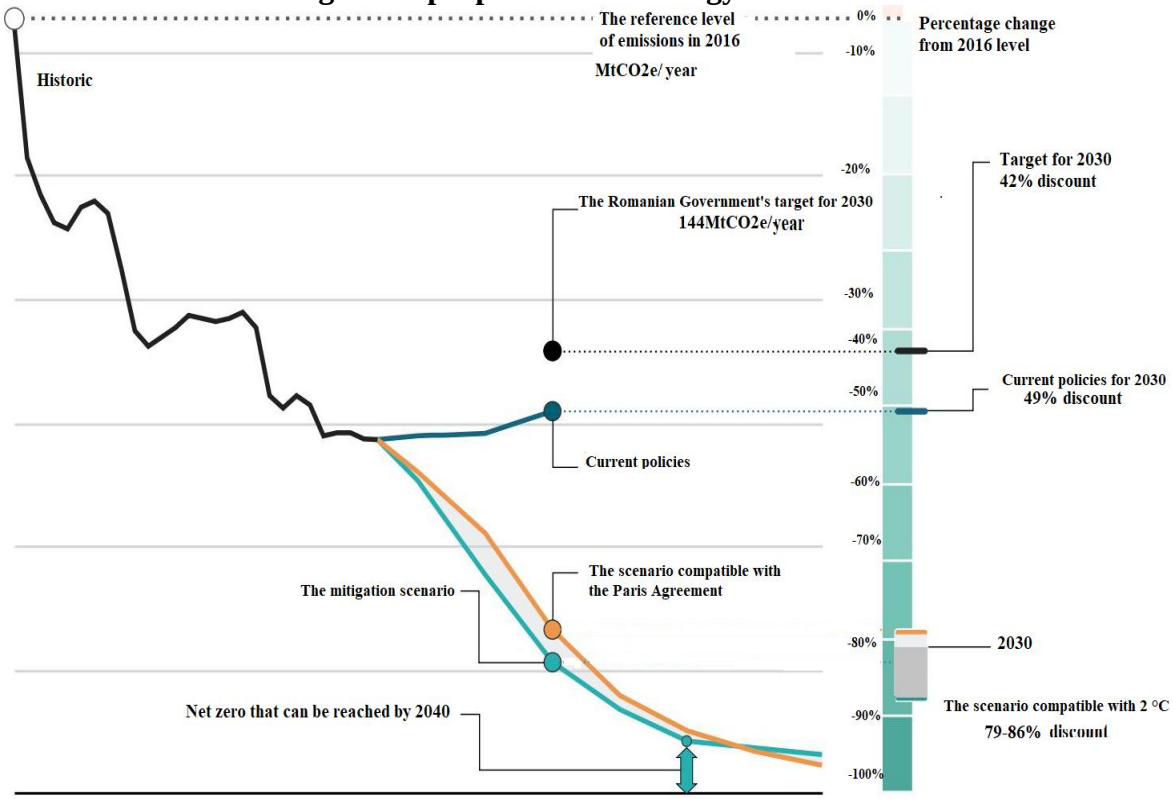

Source: data processed by the author, based on the theory of quantifiable and non-quantifiable targets (Pauw et al., 2019)

Both the current target and projected emissions for 2030 under current policies are above current emission levels. Thus, the implementation of an objective and policies that lead to the rapid decrease of emissions should be a priority for Romania.

The application of the methodology for Romania led to the comparison of the scenario compatible with the Paris Agreement with the mitigation scenario (Figure 2), including comparisons with NDC and 2°C benchmarks.

CONCLUSSIONS

Ideally, the set of EC measures should be a set of generic strategies that each country could select, where relevant, and implement.

However, such a set does not currently exist and there may be potential country-specific EC strategies, thus preventing enforcement. In terms of cross-country transferability, a learning portfolio can be made where each country could build on the previous assessment carried out, or explore the possibilities of imitating the construction of the EC set of measures by highlighting the similarities between the models of emission of different countries.

The use of benchmarks also helps by highlighting aspects of absolute environmental sustainability. Recently revised, the concept of absolute environmental sustainability reflects the fact that incremental improvements, for example reducing the impacts of climate change, may not be sufficient if the overall magnitude of impacts remains at unsustainable levels. For climate change, sustainable levels can be defined using the planetary boundaries framework, which defines a safe operating space for humanity and includes two control variables for

climate change (CO2 concentration and radiative forcing), or by reference to specific targets such as be the 1.5 or 2°C objectives of the Paris Agreement.

BIBLIOGRAPHY

Andersson, M., C. Bacciantiand J. Morgan (2020), 'Climate change and the macro economy', ECB Occasional ¨Paper 243.

Cantzler, J., Creutzig, F., Ayargarnchanakul, E., Javaid, A., Wong, L., & Haas, W. (2020). *Saving resources and the climate? A systematic review of the circular economy and its mitigation potential*. Environmental Research Letters, *15*(12), 123001. https://doi.org/10.1088/1748-9326/abbeb7.

Carney, Mark (2018). "A Transition in Thinkingand Action," Speech, International Climate RiskConference for Supervisors.

Ciscar, Juan- Carlos (editor) (2009). Climate change impacts in Europe Final report of the PESETA research project, European Commission Joint Research Centre.

Eneh, A., Oluigbo, S. (2012). Mitigatingthe Impact of Climate ChangethroughWasteRecycling. Research Journal of Environmental and Earth Sciences. 4.

Höglund-Isaksson, L. (2021), Non-CO2 greenhouse gas emissions in the EU27 from 2005 to 2070 withmitig ation potentials and costs GAINS model methodology.

Manfredi, S., Tonini, D., Christensen, T. H., &Scharff, H. (2009). Landfilling of waste: Accounting of greenhousegasesand global warming contributions. Waste Management and Research, 27(8), 825–836.

Zink, T. and Geyer, R. (2017) 'Circular EconomyRebound', *Journal of Industrial Ecology*. BlackwellPublishing,21(3), pp.593–602.doi:10.1111/jiec.12545.

Cantzler, J., Creutzig, F., Ayargarnchanakul, E., Javaid, A.,Wong, L., &Haas,W. (2020). Saving resources and the climate? A systematic review of the circular economy and its mitigation potential. *Environmental Research Letters*, *15*(12), 123001. https://doi.org/10.1088/1748-9326/abbeb7

Pauliuk, S., Fishman, T., Heeren, N., Berrill, P., Tu, Q.,Wolfram, P., &Hertwich, E. G. (2020). Linking service provision to material cycles: A new framework forstudying the resource efficiency–climate change (RECC) nexus. *Journal of Industrial Ecology*, *25*, pp.1–14.

Pauw, P., Mbeva, K., & van Asselt, H. (2019). *Subtle differentiation of countries' responsibilities under the Paris Agreement*. Palgrave Communications, *5*, 1–7.

Piciu, G., Ailincă, A., Chițiga, G., Isachi, S., (2022). *The potential of the circular economy to mitigate the impact of climate change,* Financial and Monetary Research Center „Victor Slăvescu", Romanian Academy.

Pietzcker, R. C., Sebastian, O., Renato, R., Tightening (2021) EU ETS targets in line with the European Green Deal: Impacts on the decarbonization of the EU power sector

Robiou Du Pont, Y., Jeffery, M. L., Gütschow, J., Rogelj, J., Christoff, P., &Meinshausen, M. (2017). Equitable mitigation to achieve the Paris Agreement goals. *Nature Climate Change*, *7*, 38–43.

IPCC (2022b) *Climate Change 2022, Mitigation of Climate Change, Summary for Policymakers*.
https://report.ipcc.ch/ar6wg3/pdf/IPCC_AR6_WGIII_SummaryForPolicymakers.pdf(accesat: 30 august 2022).

IPCC (2022c) 'The evidence is clear: the time for action is now. We can halve emissions by 2030.' Bruyninckx, H. (2020) - Europe and global sustainability, European Environment Agency (https://www.eea.europa.eu/ro/articles).

FIDUCIARY ACTIVITIES CARRIED OUT BY LAWYERS

Liliana Marilena Lazăr

Lecturer, ,,Spiru Haret" University of Bucharest

Abstract. The trust (in Romanian legislation known as "fiducia"), a true application of a patrimony divisibility, for which the will of the patrimony's holder is essential, can be established by law or by contract. An expression of the principle of individual and contractual freedom, the legal operation of trust offers important help to legal subjects wishing to transfer real rights, debts, guarantees or other property rights or a set of such rights, present or future, to one or more trustees who exercise them for a determined purpose, for the benefit of one or more holders. The entry into force of the New Civil Code and its inclusion of the regulation of the trust institution required the harmonization of the normative acts regarding the organization and the exercise of the lawyer profession. Thus, at present, the Law no. 51/1995, republished, includes the trust between the activities that can be exercised by the lawyer, with the mention of the application of the provisions of the Civil Code applicable in the matter.

Keywords: patrimony, divisibility, will, cntractual freedom, transfer

1. Precizări privind evoluția, izvoarele, obiectul și scopul fiduciei

Cu titlu de noutate, actualul Cod civil reglementează pentru prima dată fiducia, prin Titlul IV al Cărții a III-a "Despre bunuri".

Contractul de fiducie își are originea în dreptul roman.**1**

În timp, această instituție a fost adaptată și remodelată, primind denumirea de *"trust"* în dreptul anglo-saxon.**2**

Extinsă din Marea Britanie și SUA la numeroase țări de tradiție *common law* în secolul al XX-lea și după implementarea sa în mai multe țări din America Latină, *trust*-ul a făcut obiectul, în 1985, unei convenții de drept internațional privat semnată la Haga, care prevedea recunoșterea *trust*-urilor formate sub imperiul dreptului care le autorizau. Primul pas a fost făcut în dreptul statului canadian Quebec.**3** Acesta cunoștea fiducia prin testament, prin donație ori cu titlul de garanție încă din secolul al XIX-lea.**4**

În legislația noastră, art. 31 alin. 3 NCC prevede că patrimoniile de afectaţiune sunt masele patrimoniale fiduciare, constituite potrivit dispoziţiilor titlului IV al cărţii a III-a, cele afectate exercitării unei profesii autorizate, precum şi alte patrimonii determinate potrivit legii.

Art. 773 definește fiducia ca fiind acea operaţiune juridică prin care unul sau mai mulţi constituitori transferă drepturi reale, drepturi de creanţă, garanţii ori alte drepturi patrimoniale sau un ansamblu de asemenea drepturi, prezente ori viitoare, către unul sau mai mulţi fiduciari care le exercită cu un scop determinat, în folosul unuia sau mai multor beneficiari. Aceste drepturi alcătuiesc o masă patrimonială autonomă, distinctă de celelalte drepturi şi obligaţii din patrimoniile fiduciarilor.

Astfel, se poate lesne observa faptul că fiducia este o adevărată aplicație a divizibilității patrimoniului. În procesul divizării sau afectațiunii, voința titularului patrimoniului este esențială. Divizarea patrimoniului în mase patrimoniale se realizează prin afectațiunea acestora unui anumit scop. Astfel, voința legiuitorului nu este suficientă pentru

formarea patrimoniilor de afectațiune, ci acesteia trebuie să i se alăture scopul declarat de titularul său.**5**

Întrucât patrimoniile de afectațiune există doar în măsura în care sunt recunoscute de lege, scopul urmărit de titularul său trebuie să fie unul legal acceptat în măsură să ducă la naşterea unui asemenea patrimoniu.

Persoanele angajate în operațiunea juridică a fiduciei sunt *constituitorul,* adică titularul drepturilor, *fiduciarul,* cel care dobândeşte drepturile şi le exercită şi *beneficiarul* fiind cel în folosul căruia sunt exercitate drepturile de către fiduciar. Pot exista mai mulți constituitori, mai mulți fiduciari ori mai mulți beneficiari.

Obiectul fiduciei îl formează transferul drepturilor reale, de creanță, garanții, orice alte drepturi patrimoniale sau un ansamblu de asemenea drepturi. Drepturile ce se transferă pot fi prezente sau viitoare.

Deşi prevederea legală din art. 773 NCC se referă doar la transferul drepturilor reale şi al drepturilor de creanță, este evident că atunci când se vorbeşte de transferul drepturilor, trebuie avut în vedere şi transferul lucrurilor asupra cărora aceste drepturi poartă.**6**

Fiduciarul are atributele unui proprietar, posesia, folosința și dispoziția, acesta putând să dispună în mod absolut de bunurile transmise, dreptul său fiind limitat prin scopul fiduciei şi prin durata acesteia ce nu poate depăşi 33 de ani de la data încheierii contractului. În exercitarea acestor atribute fiduciarul trebuie să se arate demn de încrederea pe care i-a acordat-o constituitorul, astfel că el va trebui să dea dreptului de proprietate o folosință conformă scopului pentru care a primit proprietatea. Cu alte cuvinte, fiducia constă în a face din proprietate un simplu instrument de realizare a unei finalități, astfel că, doctrina a avut în vedere două consecințe practice, și anume: fiducia - gestiune și fiducia - garanție.**7**

În cazul primei forme, fiduciantul poate încredința unui terț în care are încredere întreprinderea sa, portofoliul său de valori mobiliare, etc., cu scopul de a fi gestionate de către fiduciar și cu sarcina pentru acesta din urmă de a-i preda fructele și de a remite proprietatea, la împlinirea unui termen, fie fiduciantului însuși, fie unui beneficiar desemnat de acesta; fiduciarul devenit astfel proprietar ar avea puterile de gestiune cele mai întinse. În cazul celei de-a doua variante, fiducia permite debitorului să remită creditorului său un bun sau o masă de bunuri cu sarcina pentru acesta de a le transfera primului în caz de rambursare a datoriei. Creditorul devenit proprietar imediat ar dispune și de acțiunea în revendicare; însă dacă poate îndeplini anumite acte, acest lucru nu-l va putea face spre propria satisfacere**.8**

Potrivit art. 775 NCC, indiferent de obiectul ei, fiducia nu poate constitui mijlocul prin care se realizează o liberalitate indirectă în folosul beneficiarului, în caz contrar contractul de fiducie fiind lovit de nulitate absolută.

În ceea ce priveşte scopul fiduciei, exercițiul drepturilor de către fiduciar se face numai în folosul beneficiarului, chiar şi atunci când acesta este constituitorul. Drepturile astfel transferate către fiduciar păstrează caracterul distinct, autonom față de restul drepturilor și obligațiilor sale patrimoniale.

Potrivit art. 774 C. civ., fiducia este stabilită prin lege sau prin contract încheiat în formă autentică. Rezultă din acestă prevedere că fiducia nu poate să ia naştere din testament sau din hotărâre judecătorească. Totodată, fiducia trebuie să fie şi expresă.**9**

Prevederile referitoare la fiducie, prevăzute de Codul civil reprezintă dreptul comun în materie, iar legea în temeiul căreia este stabilită fiducia se completează cu aceste dispoziţii de drept comun, în măsura în care nu cuprinde dispoziţii contrare.

2. Părțile contractului de fiducie

Potrivit art. 776 C. civ., părțile în contractul de fiducie sunt constituitorul şi fiduciarul. Astfel, orice persoană fizică sau juridică poate fi constituitor în contractul de fiducie.**10**. Pot avea calitatea de fiduciari numai instituţiile de credit, societăţile de investiţii şi de

administrare a investiţiilor, societăţile de servicii de investiţii financiare, societăţile de asigurare şi de reasigurare legal înfiinţate **11,** dar și notarii publici şi avocaţii, indiferent de forma de exercitare a profesiei.

Art. 777 C.civ. dispune că beneficiar al fiduciei poate fi constituitorul, fiduciarul sau o terţă persoană. În cazul în care beneficiar este o terță persoană, aceasta nu este parte în contractul de fiducie, iar în această situație se aplică dispozițiile legale privind stipulația pentru altul.**12**

Constituitorul și fiduciarul trebuie să aibă capacitate de exercițiu deplină.**13**

Potrivit art. 778 C. civ., în absenţa unei stipulaţii contrare, constituitorul poate, în orice moment, să desemneze un terţ care să îi reprezinte interesele în executarea contractului şi care să îi exercite drepturile născute din contractul de fiducie.

La fel ca și în situația constituitorului și a fiduciarului, beneficiarul trebuie să aibă capacitatea deplină de exercițiu.

Dreptul ce se exercită în favoarea beneficiarului este afectat de o condiție suspensivă ce constă în acceptarea fiduciei de către terțul beneficiar.

3. Fiduciarul avocat

Așa cum reiese din art. 776 al. 3 C. civ., pot avea calitatea de fiduciar într-un contract de fiducie și avocații, indiferent de forma de exercitare a profesiei.

Înca din anul 2004, actele normative ce reglementează organizarea şi exercitarea profesiei de avocat au inclus operaţiunile fiduciare între activităţile ce pot fi exercitate de către avocat. Astfel, art. 3 alin. 1 lit g) din Legea nr. 51/1995 dispunea că activitatea avocatului se realizează şi prin activităţi fiduciare constând în primirea în depozit, în numele şi pe seama clientului, de fonduri financiare şi bunuri, rezultate din valorificarea sau executarea de titluri executorii, după încheierea procedurii succesorale sau a lichidării, precum şi plasarea şi valorificarea acestora, în numele şi pe seama clientului, activităţi de administrare a fondurilor sau a valorilor în care acestea au fost plasate.

Intrarea în vigoare a noului Cod civil şi preluarea de către acesta a reglementării de drept comun a instituţiei fiduciei a impus armonizarea actelor normative privind organizarea şi exercitarea profesiei de avocat. Astfel, în prezent, art. 3 alin. 1 lit g) din Legea nr. 51/1995 republicată reţine fiducia între activităţile ce pot fi exercitate de către avocat, cu menţiunea aplicării dispoziţiilor Codului civil incidente în materie.

Aceste prevederi ale Legii nr. 51/1995, ce fac referire la activitatea fiduciară a avocatului, au fost dezvoltate în Statutul profesiei de avocat din 3 decembrie 2011. Prin acest act normativ sunt stabilite condiţiile, modalităţile de executare, efectele contractelor de fiducie.

Astfel, potrivit art. 93 din Statut, avocatul are dreptul să desfăşoare activităţi fiduciare, în numele şi pe seama clientului, cu respectarea prevederilor legii şi ale prezentului statut. Activităţile fiduciare exercitate de avocat pot consta în:

a) primirea în depozit **14**, în numele şi pe seama clientului, de fonduri financiare şi bunuri, rezultate din valorificarea de titluri executorii după finalizarea unui litigiu, a unei medieri, a procedurii succesorale sau a lichidării unui patrimoniu;

b) plasarea şi valorificarea, în numele şi pe seama clientului, a fondurilor financiare şi a bunurilor încredinţate;

c)administrarea, în numele şi pe seama clientului, a fondurilor sau a valorilor în care acestea au fost plasate.

Din examinarea acestui text, rezultă faptul că activitățile fiduciare pe care avocatul le poate desfășura sunt limitate față de toate activitățile pe le presupune fiducia, în general. Astfel, se pune întrebarea în ce măsură se putea impune această limitare printr-o hotărâre a Uniunii Naționale a Barourilor în condițiile în care legea organică prevede că avocatul desfășoară activități fiduciare ”în condițiile Codului civil”, iar Codul civil nu menționează

niciun fel de restrângeri ale activităţilor fiduciare pentru unele sau altele dintre categoriile de personae ce pot avea calitatea de fiduciari.**15**

Potrivit art. 94 din Statut, în executarea mandatului, avocatul poate să desfăşoare:

a)activităţi de consultanţă;

b) operaţiuni de conservare a substanţei şi valorii fondurilor financiare şi bunurilor încredinţate;

c) operaţiuni de plasare a fondurilor în active mobiliare sau imobiliare, valori mobiliare şi alte instrumente financiare, în condiţiile legii;

d) administrarea şi valorificarea plasamentelor efectuate prin contractarea de operaţiuni materiale şi efectuarea de operaţiuni juridice menite să sporească valoarea şi lichiditatea plasamentelor;

e) activităţi conexe, cum ar fi completarea declaraţiilor de impozit şi plata acestora şi a celorlalte datorii ale clientului legate de administrarea unor asemenea proprietăţi, culegerea fructelor şi încasarea veniturilor sau a altor rezultate ale investiţiilor, mijlocirea/medierea operaţiunilor financiare etc.;

f) orice operaţiuni în numerar privind plăţi, încasări, efectuări de depozite bancare, compensări, rambursări impuse de natura activităţii încredinţate.

După cum se poate observa, aceste activităţi se încadrează în fiducia- gestiune, în timp ce fiducia-garanţie, formă foarte utilă a fiduciei nu s-a avut în vedere.

Aşa cum reiese din art. 94, 100, 108 din Statut, activitatea fiduciară a avocatului, componentă a activităţii profesionale a acestuia, se desfăşoară în baza unui contract de asistenţă juridică, iar nu în baza unui contract de fiducie.

Astfel, în exercitarea activităţilor fiduciare, avocatul trebuie să respecte întocmai limitele şi durata mandatului încredinţat, expres prevăzut în contractul de asistenţă juridică special încheiat. Când mandatul comportă împuternicirea de a dispune de fonduri, bunuri sau valori ori de a înstrăina bunurile clientului, avocatul poate proceda la efectuarea acestor operaţiuni numai dacă acest lucru este în mod expres stipulat în mandat sau, în lipsa unei astfel de clauze, numai după ce va fi autorizat în mod special şi în scris de către client.

Avocatul, în exercitarea activităţilor fiduciare, trebuie să acţioneze cu bună-credinţă, profesionalism şi cu diligenţa unui bun proprietar, fără să se abată de la regulile specifice activităţii profesionale. Avocatul va trebui să administreze afacerile încredinţate în interesul exclusiv al clientului şi să nu influenţeze clientul, direct sau indirect, în scopul de a obţine beneficii proprii, în afara onorariului de avocat. Totodata, acesta va trebui să-l informeze corect şi cu promptitudine pe client, cu privire la executarea mandatului fiduciar şi a rezultatelor obţinute.

Potrivit art. 100 din Statut, este permisă încheierea unui contract de asistenţă juridică care să prevadă plata, în parte, a onorariului pentru activităţi fiduciare, condiţionate de un eveniment care să aibă loc sau de un rezultat care să fie atins.

În ceea ce priveşte faptul că activitatea fiduciară a avocatului se desfăşoară în baza contractului de asistenţă juridică, ridică o serie de probleme în sensul că potrivit Statutului, contractul de asistenţă juridică se încheie în formă scrisă cerută *ad probationem* şi poate lua chiar forma unui angajament care să indice raporturile dintre avocat şi client, semnat de ambele părţi, însă considerându-se încheiat şi în mod tacit dacă clientul a achitat onorariul, iar în mod exceptional putându-se încheia chiar şi în formă verbală; în schimb, potrivit Codului civil, contractul de fiducie se încheie în formă autentică, sub sancţiunea nulităţii absolute, fiind prevăzută şi înregistrarea acestuia la organul fiscal competent. Având în vedere aceste neajunsuri, ar trebui să se prevadă ca avocatul să desfăşoare activitatea fiduciară în baza unui contract de fiducie, aşa cum este prevăzut în Codul civil.**16**

Potrivit altor opinii, în ceea ce priveşte contractul de asistenţă juridică încheiat între avocatul fiduciar şi clientul său, este imposibil a se prelua integral elementele obligatorii

prevăzute de art. 779 Cod civil în modelul de contract prevăzut în Statutul profesiei de avocat. În acest context părţile sunt nevoite să încheie atât un contract de asistenţă juridică cât şi un contract autentic de fiducie cu respectarea art. 774 şi art. 779 Cod civil. *De lege ferenda*, se apreciază a fi necesa, pe de o parte, reformularea modelului de contract de asistenţă juridică sau utilizarea unui model nou, specific operaţiunilor fiduciare dar şi, pe de altă parte, înlăturarea condiţiei formei autentice pentru contractele de fiducie încheiate cu un fiduciar avocat.**17**

Potrivit art. 96 din Statut, avocatul va deschide, pentru fiecare client pentru care desfăşoară activităţi fiduciare, un cont la o bancă reputată (cont fiduciar) destinat depozitării de fonduri fiduciare. Prin fonduri fiduciare se înţelege orice sumă primită de către avocat cu titlu de fond iniţial sau rezultată din valorificarea acestuia ori a bunurilor încredinţate.

În contul fiduciar nu pot fi depozitate alte sume decât fonduri fiduciare.

Astfel, toate plăţile legate de activităţile fiduciare efectuate pentru acelaşi client vor fi efectuate din contul fiduciar, iar toate încasările rezultate din activităţile fiduciare vor fi colectate în contul fiduciar al clientului respectiv.

Avocatul va transmite clientului un extras al contului fiduciar cel puţin o dată la 3 luni, dacă în contractul de asistenţă juridică nu se prevede o perioadă mai scurtă.

Avocatul poate retrage sau autoriza retragerea fondurilor fiduciare din contul fiduciar, precum şi instructa efectuarea de plăţi din acesta doar în următoarele situaţii:

a) pentru efectuarea de plasamente sau cheltuieli în condiţiile şi limitele mandatului fiduciar;

b) la instrucţiunea expresă a clientului, dar cu posibilitatea reţinerii contravalorii onorariilor agreate pentru activităţile fiduciare;

c) în baza unei hotărâri judecătoreşti;

d) în baza contractului de asistenţă juridică, pentru încasarea onorariilor legate de activităţile fiduciare desfăşurate;

e) în cazul în care este în curs o procedură execuţională privind bunurile sau fondurile administrate.

Avocatul nu are dreptul să retragă fonduri sau să efectueze plăţi din contul fiduciar atunci când clientul i-a adus la cunoştinţă în scris opoziţia sa.

Potrivit art. 101, avocatul are obligaţia să păstreze evidenţe scrise ale tuturor operaţiunilor efectuate în baza sau în legătură cu un mandat fiduciar (contracte, corespondenţă, rapoarte de evaluare, extrase de cont etc.). În cazul în care clientul solicită originalul acestor evidenţe, avocatul este îndreptăţit să păstreze fotocopii pe format hârtie sau electronic.

Art. 102 din Statut prevede că avocatul are obligaţia să păstreze cel puţin un registru sau un sistem echivalent de înregistrare care să arate separat, pentru fiecare client pentru care a desfăşurat activităţi fiduciare:

a) identitatea clientului pe seama căruia fondurile şi/sau bunurile sunt primite şi/sau administrate;

b) un inventar al bunurilor primite, respectiv rambursate şi valoarea fondurilor primite şi rambursate, precum şi data primirii şi sursa fondurilor şi bunurilor şi data rambursării acestora sau rezultatul administrării şi valorificării acestora;

c) operaţiunile fiduciare efectuate, cu indicarea datei, părţilor, valorii şi tipului operaţiunii.

Avocatul este obligat să înregistreze prompt fiecare tranzacţie fiduciară şi, în orice caz, nu mai târziu de 3 zile lucrătoare de la efectuarea lor.

Avocatul are obligaţia să păstreze evidenţele legate de activităţile fiduciare pe o perioadă de cel puţin 10 ani.

În încheiere, se poate observa și faptul că Statutul profesiei de avocat nu folosește termenii prevăzuți în Codul civil, și anume: *constitutor, fiduciar, beneficiar,* ci doar pe cei de: *client* (pentru constituitor) și *avocat* (pentru fiduciar). În plus, nu se face nicio referire la terț beneficiar, lăsându-se impresia că, în reglementarea Statutului, beneficiar al fiduciei nu este decât constituitorul.**18**

BIBLIOGRAPHY

1. Gh. Buta, *Fiducia și administrarea bunurilor altuia,* Editura Universul Juridic, București, 2017, p. 22;

2. L. Lazăr, *Fiducia și administrarea bunului altuia* în M. Rudăreanu, I. Iordache, L. Lazăr, S. M. Pagarin, *Drept civil. Drepturile reale,* Editura Fundației România de Mâine, București, 2016, p. 257-262; L. M. Lazăr, *The Trust under the New Civil Code,* în Proceedings of the 5th International Conference on Law and Social Order, September 4, 2015. Volume 2, Addleton Academic Publishers, New York, 2015, p. 165–166; L. M. Lazăr, *The Trust According to Present Civil Regulation,* în *Journal of Law and Administrative Sciences No.7/2017*, p. 33-34.

3. pentru aspecte de dr.comparat se vedea si I. I. Nicolau, *The rights of the citizens in Islam*, Journal of Law and Administrative Sciences, Petroleum and Gas University Publishing House of Ploiești, special issue /2015, p.319;

4. M. Uliescu, *Noul Cod civil. Studii și comentarii. Volumul I,* Editura Universul Juridic, București, 2012, p. 39; Fl. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei, *Noul Cod civil. Comentariu pe articole (art. 1-2664)*, Editura C. H. Beck, București, 2012, p. 822;

5. I. Sferdian, *Patrimoniul profesional individual afectat desfășurării unei profesii liberale în reglementarea Codului civil,* în Revista Dreptul nr. 7/2012, Editura Universul Juridic, București, 2012, p. 47-48;

6. G. Boroi, C. A. Anghelescu, B. Nazat, *Drept civil. Drepturile reale principale,* Editura Hamangiu, București, 2013, p. 163;

7. O. Ungureanu, C. Munteanu, *Tratat de drept civil. Bunurile. Drepturile reale principale,* Editura Hamangiu, București, 2008, p. 299-300;

9. *Ibidem*, p. 300;

10. pentru aspecte de dr. comparat a se vedea si I. I. Nicolau, Women' Rights in Islam, Proceedings of the 4th International Conference on Law and Social Order, Vol.3, Addleton Academic Publishers, New York, 2014, p.141 .

11. L. R. Patrick *"The Aleatory Contracts under New Civil Code Provisions",* în *Proceedings* of the 4th International Conference on Law and Social Order, Vol. 1*, 2014*, Editura Addleton Academic Publishers, New York, p. 178-183;

12. P. Lazăr, *Drept civil. Obligații. Contracte. Note de curs,* Editura Europolis, Constanța, p. 31 - 32;

13. în ceea ce privește trăsăturile juridice ale contractului de fiducie, a se vedea, L. M. Lazăr, *The Trust According to Present Civil Regulation...,* p. 36-37;

14. L. M. Lazăr, , *The Trust under the New Civil Code...*, p. 169;

15. Gh. Buta, *op. cit.,* p. 54;

16. *Ibidem,* p. 55-56;

17. M.- C. Breahnă, *Unele considerații privid activitățile fiduciare ce pot fi desfășurate de avocat ,* în Revista „Avocatul" nr. 1/2012, p. 16;

18. Gh. Buta, *op. cit*, p. 57-58.

THE INDIVIDUAL VS. COLLECTIVE INTEREST, IN NEGOTIATED JUSTICE

Alexandru Sava

Researcher III, PhD, Romanian Academy, Iași Branch

Abstract.The negotiated justice has a very restricted – and extremely controverted – application in international criminal law. The exception of excluding the particulary dangerous criminals from the plea bargaining procedure, is of a same type as rejecting the use of force when dealing with a conflict between principles of sovereignty, and the free determination of people: the lesser evil is to be accepted. Still, in both such cases, an agreement on what tips the balance may be difficult to reach, especially when the notion of interest gets into play.

Keywords: negotiated justice, conflicting principles, interest.

1. În justiția penală internațională, toate avantajele acordului de recunoaștere a vinovăției pălesc în fața ideii că infractori deosebit de periculoși pot beneficia de o pedeapsă redusă. Cu alte cuvinte, renunțarea la principialitatea ideii de realizare a justiției are anumite limite. Atunci când fapta comisă este mult prea gravă, noțiunea de eficiență judiciară trebuie să facă un pas înapoi. Juriștii își aduc aminte de motivația proporționalizării pedepsei cu fapta comisă și gradul de periculozitate a infractorului. A proceda altfel, ar însemna într-adevăr să schimbăm numele de justiție, cu cel de tranzacție.

Dar și în legislațiile penale interne din sistemul continental european (sau *civil law system*, ori romano-germanic) există această proporționalizare, sau restricționare a acceptării justiției negociate. În țara noastră nu este permisă încheierea unui acord de recunoaștere a vinovăției cu privire la infracțiunile pentru care legea prevede o pedeapsă cu închisoarea mai mare de 7 ani.[1] Și totuși, în justiția penală internațională, nici în Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale, nici în Directivele (emise de Biroul Procurorului) de Aplicare a Acordurilor cu Privire la Recunoașterea Vinovăției[2] (tr. a., A.S.), nu există o limitare în acest sens a infracțiunilor pentru care este permisă încheierea unui acord de recunoaștere a vinovăției. Este adevărat că, cel puțin prin comparație cu practica procesual penală internă a statelor membre ale Uniunii Europene, cazurile de recunoaștere a vinovăției ca urmare a unei înțelegeri între procuror și inculpat de la Curtea Penală Internațională sunt rarisime: până în octombrie 2020, doar o singură persoană a urmat procedura acordului de recunoaștere a vinovăției, astfel cum e reglementat de art. 65 al Statutului de la Roma.[3] De asemenea, „29 de persoane acuzate în fața Tribunalului Penal pentru Fosta Yugoslavie, respectiv a Tribunalului Penal Internațional pentru Rwanda, au pledat ca vinovat […] urmare a unor înțelegeri cu

[1] Noul Cod de procedură penală, art. 480, alin. 1, link: https://lege5.ro/gratuit/geztkobvha/acordul-de-recunoastere-a-vinovatiei-codul-de-procedura-penala?dp=gqztimjtgi4ts

[2] International Criminal Court - The Office of the Prosecutor, „Guidelines for Agreements Regarding Admission of Guilt", Oct. 2020, link: https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/itemsDocuments/20201009-Guidelines-for-agreement-regarding-admission-of-guilt-eng.pdf

[3] Art. 65 al Statutului de la Roma folosește sintagma „recunoaștere de vinovăție" (*admission of guilt*), nu cea de acord/înțelegere de recunoaștere a vinovăției ([*bargained] guilty plea*) – vezi „Statutul din 17 iulie 1998 de la Roma al Curții Penale Internaționale", Curtea Penală Internațională, Monitorul Oficial nr. 211/28 martie 2002, link: https://www.legal-tools.org/doc/759f54/pdf/

Procurorii acelor tribunale."[4] Este de menționat însă că, potrivit directivei nr. 13 din Directivele [Curții Penale Internaționale] de Aplicare a Acordurilor cu Privire la Recunoașterea Vinovăției, „orice acord cu privire la recunoașterea vinovăției trebuie să menționeze în mod explicit faptul că termenii acordului nu sunt obligatorii pentru Judecători, și nici orice altă recomandare sau înțelegere dintre părți, cu privire la condamnare."[5]

De observat faptul că, cel puțin în cazul Curții Penale Internaționale, evaluarea gravității infracțiunilor și/sau a periculozității suspectului, în vederea admiterii sau respingerii unui eventual acord de recunoaștere a vinovăției, este lăsată exclusiv la aprecierea procurorului, respectiv a judecătorilor. Faptul că nu există o demarcație clară și obligatorie pentru procurori și judecători (așa cum este făcută în art. 480, alin. 1, al Noului Cod de procedură penală) în ceea ce privește gravitatea faptelor comise, apropie acest model de cel tradițional american, *common law*. Sistemul românesc este similar, din acest punct de vedere, celor francez și italian – și legislațiile procesual penale din aceste din urmă 2 țări prevăd limite de pedeapsă pentru infracțiunile comise (de 5 ani, în acele cazuri), care dacă sunt depășite exclud posibilitatea încheierii unui acord de recunoaștere a vinovăției. Și-au impus aici punctul de vedere criticile aduse procedurii *plea bargain* din *common law*, de către susținătorii sistemului continental, roman-germanic, prin care s-a încercat temperarea unei puteri prea mari, discreționare, acordate judecătorului și procurorului, în aprecierea exclusivă, fără nici o limită obiectivă (dată, de exemplu, de cuantumul legal al pedepsei), a faptului dacă față de un suspect de comiterea unei infracțiuni poate fi luată în considerare încheierea unui acord de recunoaștere a vinovăției.

De ce totuși Statutul de la Roma al Curții Penale Internaționale oferă procurorilor săi o putere de apreciere și de decizie atât de extinsă, tocmai într-un domeniu în care abundă infracțiunile cele mai grave și infractori dintre cei mai periculoși? Conform art. 53, alin. 1 și 2 al Statutului de la Roma, un procuror al Curții Penale Internaționale poate declina să investigheze/urmărească, sau să trimită în judecată, dacă în cazurile respective a acționa altfel ar pune în primejdie, sau interfera în orice fel, cu inițiativele locale de pace și reconciliere, precum amnistiile sau activitatea comisiilor de pace.[6] Procurorii pot să se abțină de la a investiga astfel de fapte sau de situații, dacă apreciază că, în condițiile date, aceasta este „în interesul justiției".[7] Sintagma „în interesul justiției" a suscitat deja controverse printre autorii de drept internațional, deoarece oferă o posibilitate largă de interpretări, unele dintre acestea fiind susceptibile de a leza interesele cel puțin ale unei părți dntre persoanele vizate prin respectiva conduită a procurorilor.[8]

---

[4] International Criminal Court, „Guidelines...", op. cit., p. 1, link: https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/itemsDocuments/20201009-Guidelines-for-agreement-regarding-admission-of-guilt-eng.pdf

[5] „În plus, orice acord va menționa faptul că este obligatoriu numai pentru acuzat și pentru Biroul Procurorului și că nu obligă nici un al Organ al Curții, sau jurisdicție națională sau internațională, cu excepția faptului când acel Organ sau jurisdicție este parte a acordului" – I.C.C, „Guidelines...", p. 4, link: https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/itemsDocuments/20201009-Guidelines-for-agreement-regarding-admission-of-guilt-eng.pdf

[6] Comisiile de pace sunt organisme, de obicei temporare, înființate de către guvern pentru a investiga încălcări ale drepturilor omului care au avut loc în trecut, într-o anumită țară, comise de către militari sau alte forțe guvernamentale, sau aparținând opoziției. – vezi Eric Brahm (2009), „What is a Truth Commision and Why Does it Matter?", *Peace & Conflict Review*, Vol. 3, Issue 2, p. 4, ISSN: 1659-3995, link: https://www.researchgate.net/publication/228159515_What_is_a_Truth_Commission_and_Why_Does_it_Matter

[7] Henry Lovat, „Delineating the Interests of Justice: Prosecutorial Discretion and the Rome statute of the International Court", *Denver Journal of International Law and Policy*, 35(2), p.1, ISSN: 0196-2035, link: https://law.bepress.com/cgi/viewcontent.cgi?referer=&httpsredir=1&article=6510&context=expresso

[8] Zahra Saedi, Azadeh Sadeghi (2018), „ A study about interests of justice to prosecute crimes in ICC: Take on another legal systems" (Abstract), *Moa'hede (Treaty) Legal Research Quarterly*, Vol. 2, Nr. 4, pp. 267-298.

În acest sens, cerința exprimată de a fi „în interesul justiției" este la aprecierea procurorului, dar nu rezultă clar din economia textului dacă această apreciere este sau nu cenzurabilă (asemănător cenzurii efectuate de către procurorul ierarhic superior, în procedura penală românească, pentru decizia procurorului de a încheia sau nu un acord de recunoaștere a vinovăției). Oricum, merită semnalat faptul că procurorului C.P.I. i se acordă o putere de apreciere deosebit de extinsă, legat de faptul de a stabili dacă este sau nu în interesul justiției ca inițiative locale de pace sau reconciliere să aibă preponderență asupra investigării și eventual trimiterii în judecată a unor infractori internaționali potențial deosebit de periculoși. Aceasta intră oarecum în contradicție și cu practica C.P.I. de a nu accepta încheierea de acorduri de recunoaștere a vinovăției, decât în cazuri extrem de rare, pentru că, pe de o parte, nu se acceptă pentru infractorii deosebit de periculoși șansa de a li se stabili o pedeapsă mai redusă în urma încheierii unui astfel de acord, dar pe de altă parte se acceptă ca, după aprecierea procurorului de caz, acesta să renunțe complet de a mai investiga sau trimite un asemenea suspect/infractor în judecată (deci de a nu aplica legea penală internațională), dacă astfel ar interfera cu inițiative locale de pace sau reconciliere, pentru a nu contraveni „intereselor justiției".

Probabil că în redactarea Statutului de la Roma s-a avut în vedere, în astfel de situații, o justiție care este superioară intereselor care stau la baza normelor de drept internațional care prescriu investigarea, trimiterea în judecată și condamnarea tuturor celor dovediți vinovați de comiterea unor infracțiuni de o deosebită gravitate. În astfel de cazuri, este la latitudinea procurorului de caz de a evalua și decide care este „răul mai mic" și, de fapt, care interese precumpănesc. Totuși, Henry Lovat menționează faptul că, deși în regulamentul provizoriu publicat de către Biroul Procurorului de pe lângă Curtea Penală Internațională în 2003 nu se precizează clar ce gen de factori pot fi relevanți pentru a determina respectivul interes al justiției, o notă de subsol din regulament sugerează că experții consultați pentru realizarea regulamentului provizoriu au indicat ca circumstanțe posibile „exacerbarea sau destabilizarea, datorită investigării sau trimiterii în judecată, a unei situații conflictuale, sau dacă începutul unei investigări ar pune serios în primejdie terminarea cu succes a unei reconcilieri sau a unui proces de pace". [9] Și într-adevăr, încă din 1998, Kofi Annan, fostul secretar general al Organizației Națiunilor Unite, declara că „ era de neconceput ca C.P.I. să-și substituie judecata față de cea a unei întregi națiuni, adică a căuta cea mai bună cale pentru a lăsa în urmă un trecut traumatizant și a clădi un viitor mai bun".[10]

În mod destul de evident, astfel de circumstanțe excepționale, care privesc viitorul unei întregi națiuni și care, de cele mai multe ori, sunt de natură politică, posibil implicând o serie întreagă de susceptibilități între diverse factiuni locale cu interese divergente, e bine să nu fie tulburate printr-un act al unui procuror care poate părea brutal, sau chiar interpretat ca părtinitor, aceasta putând conduce la o deteriorare a imaginii și prestigiului însăși Curții Penale Internaționale. Astfel, de cele mai multe ori, răul mai mic pare să fie ne-investigarea și netrimiterea în judecată, de către procurorii Curții Penale Internaționale, a unor infractori locali - pentru ale căror fapte, altfel, procurorii ar fi fost obligați să acționeze conform *datoriei de a investiga/trimite în judecată.* Această binecunoscută cerință a majorității autorilor și activiștilor din dreptul penal internațional – că există o obligație, atât morală cât și

[9] *International Criminal Court*, „Draft Regulations of the Office of the Prosecutor", 3 iunie 2003, p. 47 – citat de Henry Lovat, op. cit., p. 3 (tr. a., A. S.)).

[10] Charles Villa-Vicencio (2002), „Neither too much, nor too little justice: Amnesty in the South African continent", p.5, citat de Henry Lovat, op. cit., p. 2. În același loc, H. Lovat îl mai citează pe C. Villa-Vicencio și cu afirmația: „ar fi regretabil dacă singura modalitate de a aborda încălcările grave ale drepturilor omului ar fi prin intermediul proceselor și al pedepsei" – C. Villa Vicencio (2000) „Why Perpetrators Should Not Always be Prosecuted: Where the International Criminal Court and Truth Commissions Meet", *Emory Law Journal* nr. 49, p. 205. (tr. a., A. S.).

legală, a comunității internaționale, de a investiga, judeca și pedepsi faptele în care au avut loc abuzuri grave față de drepturile omului (în special după sfârșitul unui război, sau al unui regim politic represiv), își află astfel obiectul diminuat, atenuat, urmare a unui *conflict principial*. Conflict a cărui rezolvare este indicată chiar prin regulamentul Curții Penale Internaționale, în care se acceptă că există excepții de la datoria de a trimite în judecată.

Spre deosebire de conflictul dintre interesul individual și cel general, aici este vorba de un conflict între două interese generale. Firește că, cel mai adesea, conflictul principial privește două interese generale, diferite sau chiar contradictorii, iar rezolvarea sa trebuie să fie căutată, de fiecare dată, cu mare prudență. Indiferent de domeniul în care se aplică – un alt exemplu fiind cel al conflictului dintre dreptul la suveranitate și cel al dreptului la libera autodeterminare -, a forța o rezolvare care pare, la o primă vedere, ca cea mai adecvată, poate conduce la efecte de o gravitate nebănuită. Astfel de interese ascund de multe ori sensibilități naționale, a căror reconciliere cere mult mai mult decât o aplicare simplă a legii.

2. În cazul conflictului principial între suveranitate și autodeterminare , rezolvarea sa, ori alegerea răului mai mic, poate fi încă și mai complicată. Însă în acest caz, există cel puțin o cerință legal internațională care stabilește clar prioritățile între interese: interzicerea utilizării forței armate, a războiului de agresiune, pentru impunerea dreptului la autodeterminare. „Principiul integrității teritoriale este o parte importantă a ordinii legale internaționale, fiind înscris în *Carta Națiunilor Unite,* și anume în articolul 2, paragraful 4 (interzicerea recurgerii la forță), ca și în alte texte importante inclusiv cele cu privire la autodeterminare. Conceptul include inviolabilitatea teritoriului Statului, inclusiv a teritoriului care se află sub controlul efectiv și în posesia Statului”.[11] Deși parte a Cartei Națiunilor Unite și a dreptului internațional, Sir Michael Wood era de părere că „importanța crescândă a drepturilor omului, inclusiv a dreptului la autodeterminare, a făcut ca această viziune a lumii/ordinii internaționale să apară ca fiind demodată în ochii unora. Totuși, asemenea opinii sunt, în mod esențial, de natură politică, iar din punct de vedere legal este dificil să discernem vreo slăbire a principiului integrității teritoriale. […] O posibilă deturnare a noțiunii de integritate teritorială o reprezintă dezvoltarea ‘responsabilității de a proteja’, dar și aceasta este mai curând o problemă politică, decât un concept legal. Este încă prea curând pentru a aprecia statutul sau impactul acestei noțiuni.”[12] Din păcate, realitatea internațională avea să ofere un exemplu – de o gravitate absolută – de încercare de impunere violentă, militară, a „responsabilității de a proteja”, prin războiul de agresiune declanjat de către Rusia împotriva Ucrainei, în 24 februarie 2022, cu încălcarea flagrantă a dreptului internațional. Iar reacția unei lumi întregi – cea care a conceput Carta Națiunilor Unite – a arătat și continuă să arate, fără echivoc, de ce parte trebuie înclinată balanța în cazul unui astfel de conflict principial.

Chiar dacă ambele sunt principii generale, comunitatea internațională a arătat că nu este dispusă să accepte încălcarea prin forță armată a integrității teritoriale a unui stat suveran și că este dispusă să își asume riscuri și consecințe neplăcute, pentru a dovedi (și, în cele dn urmă, a impune) că rezolvarea acestui tip de conflict principial se face conform cerințelor dreptului international, care interzic expres orice recurgere la violență armată. Cu alte cuvinte, niciodată un interes general nu poate precumpăni asupra altuia prin forță armată. Și chiar dacă sensibilitățile naționale sunt multe și, fără îndoială, temeinice, există în acest caz o regulă internațională peste care nu se poate trece.

Nu de aceeași natură însă este genul de sensibilitate locală/națională la care ne-am referit anterior. Mai exact, desi politică, prioritatea principială a reconcilierii naționale, față

[11] International Court of Justice, *Accordance with international law of the unilateral Declaration of Independence of Kosovo*, Advisory Opinion, ICJ Reports (2010), paragraph 80 – citat de Sir Michael Wood „Teritorial Integrity”, *Enciclopedia Princetoniensis*, Princeton University, 2023, link: https://pesd.princeton.edu/node/686

[12] Op. cit.

de datoria procurorilor Curții Penale Internaționale de a investiga/trimite în judecată, este recunoscută expres chiar de către Curtea Penală Internațională. Și aici stabilirea priorității între cele două tipuri de interese generale a fost trasată, chiar dacă poate cu o nuanță de controversă strict doctrinară. Iar în ceea ce privește încheierea unui acord de recunoaștere a vinovăției în asemenea situații, desigur că nici nu poate fi cazul, atât timp cât procurorii Curții Internaționale trebuie să se abțină de la a urmări penal, respectiv a trimite în judecată, atunci când apreciază corect că există un „interes al justiției" în circumstanțele cauzei, care se vădește a fi unul superior și de care trebuie ținut seama cu prioritate.

De observat însă că, în cazul unui interes general, corespunzător unui important principiu – ne referim la cel al autodeterminării – asocierea susținerii sale cu motivații de natură politică, poate căpăta (cel puțin pentru unii autori) o conotație negativă sau, oricum, de importanță secundară, atunci când este opus, sau se află în conflict cu un alt principiu, tot general, dar a cărui susținere și implementare nu are legătură cu domeniul politic (suveranitatea). Însă în cazul altui tip de conflict principial, balanța este înclinată de partea celui în care sunt reprezentate acele interese generale, despre care se apreciază că exprimă mai bine și realizează „interesul justiției", chiar dacă acestea sunt, în mod evident, de natură politică – de exemplu, acea prevenire a exacerbării unor situații conflictuale, care poate pune în primejdie o reconciliere națională sau un proces de pace. Procurorului Curții Penale Internaționale revenindu-i sarcina de a aprecia dacă, într-adevăr, a aplica *datoria de a cerceta/trimite în judecată* un infractor internațional periculos, poate pune în primejdie o reconciliere națională. În această situație, *the duty to prosecute* devine răul mai mare, care trebuie să fie oprit, anulat, pentru a nu periclita realizarea interesului justiției. Cu alte cuvinte, exponentul prin excelență al justiției internaționale – procurorul -, trebuie să se abțină de a efectua un act specific activității sale, tocmai pentru a nu dăuna interesului justiției.

Nu întotdeauna introducerea în legislație a acordului de recunoaștere a vinovăției are efectele anticipate, în special în țările care se consideră a avea un sistem judiciar cu probleme (*troubled criminal justice systems*"), sau în transformare – adică genul de state în care se încadrează și exemplul citat anterior. Atitudinea publicului față de implementarea unui astfel de sistem complet nou poate fi neprevăzută „Dezvoltarea sistemului de drept nu depinde de o singură schimbare legislativă, sau de rapiditatea sa, ci de potrivirea diverselor piese ale unui *puzzle* fragil și testarea cu succes a acesteia în timp." Chiar dacă acordul de recunoaștere a vinovăției poate fi de folos în gestionarea mai eficientă a cazurilor penale, „acesta nu contribuie în mod necesar la o percepție de justețe într-un sistem judiciar penal, sau la dezvoltarea unei atitudini pozitive a publicului față de regula de drept."[13] Pe de altă parte, Nancy Amoury Combs remarcă faptul că „dacă presupunem că urmărirea penală internațională sunt un răspuns de dorit, cel puțin în anumite circumstanțe, la violențele pe scară largă din conflictele internaționale, aceste activități specifice procurorilor trebuie să fie efectuate cu un cost și o durată a procedurilor care să fie acceptabile de către comunitatea internațională. Or, acordul de recunoaștere a vinovăției, deși problematic pentru o serie de motive, va mări productivitatea Tribunalelor [internaționale], și vor ridica probabilitatea ca astfel de urmăriri internaționale să aibă loc în viitor."[14]

3. În ceea ce privește acceptarea sau nu a justiției negociate într-un sistem penal, ambele modalități de realizare a justiției – cea din *common law* și cea din sistemul continental european –, oricât de opuse, sunt justificate, și acestea, prin noțiunea de interes. Mai exact,

[13] Cynthia Alkon (2010), „Plea Bargaining as a Legal Transplant: A Good Idea for Troubled Criminal Justice Systems", *Texas A&M University School of Law*, Faculty Scholarchip, vol. 19/355, p. 417, link: https://scholarship.law.tamu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1267&context=facscholar (tr. a.).

[14] Nancy Amoury Combs (2002), „Copping a Plea to Genocide: The Plea Bargaining of International Crimes", *College of William & Mary Law School,Faculty Publications*, p. 157, link: https://scholarship.law.wm.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1153&context=facpubs

prin cele două tipuri de interes, cel individual şi cel general. Justiția negociată din sistemul *common law*, de tip acuzatorial/adversial, poate fi asimilată interesului individual, iar cea inchizitorială din sistemul continental european, interesului general. Aceasta la o primă vedere, pentru că și în justiția penală continental europeană – acolo unde, până de curând, lipsea instituția acordului de recunoaștere a vinovăției -, se poate vorbi de interes individual, deși principiul director este, desigur, cel referitor la interesul întregii societăți în pedepsirea celor vinovați de săvârșirea unor infracțiuni (deci unul general). Ne referim, pe de o parte, la interesul individual al victimei fiecărei infracțiuni, pe de altă parte, la interesul individual al inculpaților care doresc să își susțină şi probeze, așa cum doresc, pe căile procedurale obișnuite, nevinovăția în procesul penal.[15] Dar şi acordul de recunoaștere a vinovăției se poate spune că servește interesului general social, de eficientizare a procedurilor judiciare, prin scurtarea timpului petrecut în instanță, economiilor la buget realizate etc.

Care însă din cele două modalități prin care se obține pedepsirea celor care au săvârșit infracțiuni, servește mai bine *interesului justiției*: acordul de recunoaștere a vinovăției, sau derularea procesului penal? Dacă este să avem în vedere un interes *practic*, general (pentru că este al unui întreg popor) – adică la fel de practic cu cel al unei națiuni de a se reconcilia, a-și afla pacea după un îndelungat conflict intern -, atunci acesta este acordul de recunoaștere a vinovăției, care are binecunoscutele avantaje de ordin practic. Urmând acest raționament, se poate ajunge la concluzia că, timp de sute de ani, sistemul continental european de realizare a justiției penale prin intermediul procesului clasic, în care părțile cu interese contrarii, dovedeau în mod public, prin probe, de partea cui se află dreptatea şi cine este vinovat, pentru a-și primi pedeapsa, nu era practic şi, de fapt, nu servea interesului justiției. Nu este atunci de mirare că o justiție penală care nu servește interesului justiției, nu putea fi menținută în dauna unei tranzacții particulare de admitere a vinovăției – al cărei rezultat, chiar dacă nu reflectă în mod corect realitatea vinovăției celui care a comis infracțiunea, servește sau exprimă mai bine interesul justiției.

Şi totuși, începusem acest articol menționând faptul că, în dreptul internațional, renunțarea la principialitatea ideii de realizare a justiției are anumite limite, date de gravitatea deosebită a infracțiunilor care, de exemplu, sunt investigate în vederea trimiterii în judecată de către procurori de pe lângă Curtea Penală Internațională. După cum se poate vedea, uneori chiar consensul asupra diferențierii între răul mai mic şi răul mai mare, poate să nu fie ușor de realizat, mai ales când principialitatea este grevată de noțiunea de interes. Însă nu este vorba de interesul individual, opus celui general, ci de interese generale, sociale, foarte importante, pntru care, chiar dacă în mod normal n-ar trebui să ajungă în conflict, datorită efectelor indezirabile pe care punerea lor în aplicare le-ar avea, evidenta stare conflictuală impune găsirea unei soluții. Această soluție poate fi de natură politică, sau de natură pur practică. Tot ce se poate spune este că sintagma „interesul justiției" – care nu poate fi decât un interes social, al tuturor - poate căpăta, cu această ocazie, conotații şi semnificații la rândul lor diferite. Așa cum am văzut, poate fi în *interesul justiției* ca legea penală internațională să nu fie aplicată de către procurori ai Curții Penale Internaționale, deoarece aplicarea sa este apreciată ca fiind un rău mai mare (care, desigur, trebuie evitat, ca singură cale de rezolvare a conflictului principial) decât ne-anchetarea şi netrimiterea în judecată a unui infractor periculos care a comis fapte grave, pedepsite de către dreptul internațional – şi care este un rău mai mic. Astfel, principialitatea își schimbă conotația şi înțelesul tradițional, pentru că, pe de o parte, a pedepsi sau nu un infractor periculos poate fi determinat (în mod oficial) de considerente politice, pe de altă parte, a fi principial (în justiție) nu înseamnă întotdeauna a căuta probarea vinovăției infractorilor pentru a-i pedepsi de săvârșirea unor fapte penale grave, pentru că aceasta s-ar putea să nu fie în interesul justiției.

[15] Cee ce, de altfel, este posibil şi în sistemele care includ justiția negociată.

Concluzii. Din cele expuse, s-ar putea conchide că realitatea, în general, şi realitatea realizării justiției în dreptul internațional, în special, este atât de relativă, încât face ca noțiuni și principii pe care ne-am obișnuit să le considerăm imuabile, general valabile, să capete înțelesuri și semnificații diferite, chiar contradictorii. O soluție pentru a rezolva acest conflict principial *sui generis* – un conflict al semnificațiilor, de această dată – poate consta în acceptarea faptului că, datorită unor interese mai înalte, mai importante, fie acestea de natură politică sau nu, conflictul principial, atunci când apare, nu trebuie rezolvat ci, mai curând, trecut cu vederea, acceptat. Aceasta se adevereşte a fi o soluție (de multe ori, singura aflată la dispoziție, sau singura cu efecte care sunt acceptate de către toate părțile implicate) care funcționează.

Dar exemplele date sunt totuși situații foarte rare. Din fericire, în marea majoritate a cazurilor, justiția funcționează așa cum ne așteptăm, adică marii infractori internaționali sunt urmăriți, judecați și, dacă sunt găsiți vinovați, pedepsiți. Iar în dreptul internațional, cazurile în care se acceptă încheierea unui acord de recunoaștere a vinovăției sunt rarisime. Și aceasta este *în interesul justiției.*

BIBLIOGRAPHY

1. Alcon, Cynthia (2010), „Plea Bargaining as a Legal Transplant: A Good Idea for Troubled Criminal Justice Systems", *Texas A&M University School of Law*, Faculty Scholarchip, vol. 19/355, 418 p., link: https://scholarship.law.tamu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1267&context=facscholar

2. Brahm, Eric (2009), „What is a Truth Commision and Why Does it Matter?", *Peace & Conflict Review*, Vol. 3, Issue 2, p. 4, ISSN: 1659-3995, link: https://www.researchgate.net/publication/228159515_What_is_a_Truth_Commission_and_Why_Does_it_Matter

3. Combs, Nancy Amoury (2002), „Copping a Plea to Genocide: The Plea Bargaining of International Crimes", *College of William & Mary Law School,Faculty Publications*, p. 157, link: https://scholarship.law.wm.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1153&context=facpubs

4. Lovat, Henry, „Delineating the Interests of Justice: Prosecutorial Discretion and the Rome statute of the International Court", *Denver Journal of International Law and Policy*, 35(2), p.1, ISSN: 0196-2035, link: https://law.bepress.com/cgi/viewcontent.cgi?referer=&httpsredir=1&article=6510&context=expresso

5. Saedi, Zahra, Azadeh Sadeghi (2018), „ A study about interests of justice to prosecute crimes in ICC: Take on another legal systems" (Abstract), *Moa'hede (Treaty) Legal Research Quarterly*, Vol. 2, Nr. 4, pp. 267-298.

6. Wood, Sir Michael „Teritorial Integrity", *Enciclopedia Princetoniensis*, Princeton University, 2023, link: https://pesd.princeton.edu/node/686

*

- Curtea Penală Internațională, „Statutul din 17 iulie 1998 de la Roma al Curții Penale Internaționale", , Monitorul Oficial nr. 211/28 martie 2002, link: https://www.legal-tools.org/doc/759f54/pdf/

-- International Criminal Court - The Office of the Prosecutor, „Guidelines for Agreements Regarding Admission of Guilt", Oct. 2020, link: https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/itemsDocuments/20201009-Guidelines-for-agreement-regarding-admission-of-guilt-eng.pdf

- Noul Cod de procedură penală, art. 480, alin. 1, link: https://lege5.ro/gratuit/geztkobvha/acordul-de-recunoastere-a-vinovatiei-codul-de-procedura-penala?dp=gqztimjtgi4ts

LEISURE AND BEAUTY. A JOURNEY INTO THE PAST OF CITY RÂMNICU VÂLCEA

Georgeta Ghionea

Researcher III, PhD, "C. S. NicolăescuPlopşor" Institute for Research in Social Studies and Humanities from Craiova, of the Romanian Academy

Abstract: Most of the time, seen as totally expendable, in the first half of the XXth century, fashion was foreshadowed as a distinctive feminine concern. At a time when beauty would remain a woman's first goal, as part of her good vibes, the game of fashion turned out tobe decisive in achieving this goal. Not all classes and social categories remained on similar positions in the light on fashion, for a while being the privilege of the wealthy people, whereas to common people did not feature explicit concerns for fashion.
Press of the time, archival sources in addition to the narraives of memorists won`t satisfy our appetite to know as much as we can therefore every detail, aspect or information newly discovered it is useful insofar as to complete the image of the city Rm. Vâlcea in the first half of the XXth century. In the sequence of examples of leisure, the present study reminds us few stylish restaurants, coffee shops, cake shops many of them have become famous. Hats, umbrellas, dresses, skirts, jewellery, carriages and later on vintage cars there were all showed off on the main arteries of town, parks, ballrooms and birthdays. Young people would go to cinemas, theatre, cake shops, "nice and civilized" ambience tempting everyone to a daily walk.

Keywords: Rm. Vâlcea, first half of the XXth century, fashion, beauty

De la Râmnicul de ieri la cel de astăzi s-a ajuns cu prețul unor mari strădanii, iar etapele cele mai vechi ale devenirii trebuie să le scormonim în tainele trecutului. În șirul exemplelor care au marcat petrecerea timpului liber, ne-am oprit la perioada interbelică, când orașul Rm. Vâlcea avea o serie de „localuri" - cafenele, restaurante, cofetării, cârciumi - pe care locuitorii și turiștii le apreciau. Pălării, umbrele, rochii, fuste, bucle, „miresme delicate", costume croite elegant, toate acestea erau etalate pe străzile orașului, în grădinile publice, la baluri sau aniversări. Tinerii mergeau la cinematograf, la teatru, ieșeau la cafenea și cofetărie.

Disponibilitatea pentru petrecere (nunți, botezuri, onomastici, baluri anuale etc.) a râmnicenilor i-a determinat, pe aceștia să treacă pragul vestitelor croitorii din oraș. Pentru costume bărbăteşti, realizate după ultimele jurnale, precum și pentru rochii, mantouri și taileuri dedicate damelor se putea apela la croitorul Nae Ionescu[1] ori la Alex. A. H. Wilfinger[2], care deținea, un atelier de croitorie, cu sigla „La Wilfinger" și care corespundea cerinţelor moderne. Ținute elegante erau croite și în atelierul administrat de Victoria D. Grabowsky[3] ori la casa de modă Elena Popp, ambele situate pe Terasă. Croitorul I. Nanora, care își avea stabilimentul în str. General Praporgescu, la nr. 14 punea la dispoziția clienților stofe englezești pentru pardesie, costume, pantaloni de bărbați, stofe pentru uniforme școlare și militare, iar croitoria sa era căutată pentru „croiala elegantă a hainelor după jurnalele de

[1] Titi Mihail Gherghina, *Despre industria și comerțul râmnicean,* Rm. Vâlcea, Editura ALMAROM, 2006, p. 114.
[2] „Buletinul Camerei de Comerț și Industrie Rm. Vâlcea", Anul V, nr. 5-6/mai-iunie 1931, p. 14.
[3] Idem, Anul IV, nr. 10-11/octombrie-noiembrie 1930, p. XLIV.

modă ale vremii, execuţia promptă şi preţurile moderate”[4]. Excelau prin croitul simplu şi elegant şi următorii: I. Simion şi I. Puşchilă, care deţineau o croitorie în str. Mihai Bravu, nr. 20, Ilie I. Popescu[5], Ioan Ciobanu[6], Adolf A. Abramovici, Statie Warlam, Simion Albu şi Ion Surdu[7], toţi cu stabilimente în str. Traian, din Rm. Vâlcea.

Încălţămintea asortată era apanajul unor meşteri pricepuţi, majoritatea surselor studiate menţionându-i pe Toma Constantinescu, Grigore Georgescu[8], C. Paraschivescu[9] ori Nicu V. Mihăilescu[10]. Renumite au fost şi cizmăriile: „De lux”, ori cele administrate de „Bărbulescu”[11] şi „Antonescu”. Încălţăminte de calitate putea fi achiziţionată şi din magazinul administrat de Guriţă Popescu, de „La globul de aur”, din str. Mihai Bravu (proprietar Lungulescu) ori de la Grigore Th. Popescu, proprietarul celui mai renumit magazin de pielărie şi încălţăminte din oraş, „La cerbul”[12]. Din sursele studiate am aflat că, magazinul lui Popescu punea la dispoziţia clienţilor *şoşoni* şi *galoşi Wimpasing*, mărfuri de pielărie şi încălţăminte de gata, de cea mai bună calitate[13].

O ţinută nouă întotdeauna trebuia asortată cu o pălărie elegantă, iar în Râmnicul interbelic, aceasta putea fi comandată în atelierul administrat de Frederica Kleinraht, „La pălăria modernă”[14], de la pălărierul Dumitru Grecu[15] (str. Mihai Bravu, nr. 7) şi putea fi achiziţionată de la magazinul de pălării şi şepci „La pălărierul român”, proprietar H. Faiman.

Bijuteriile purtate atât de doamne, cât şi de domni aveau marca casei „Iosif Marcon şi succesori”[16], iar ceasurile domnilor erau achiziţionate de la Iosif Marcon, care comercializa un bogat sortiment de ceasuri (Longines, Omega, Roskoff patent, Tavanes, Watch[17] etc.). Parfumurile fine erau achiziţionate din str. Dorobanţi, nr. 2, de la M. Erdtracht, de la magazinul care a funcţionat sub sigla „La băeţi”, proprietar A. Alexandrescu ori de la „Drogheria şi parfumeria regală”, din str. G-ral Praporgescu, nr. 3. Din anul 1936, râmnicenii îşi puteau procura *articole de toaletă şi parfumerie* şi de la Ervant Sarkisian, recunoscut în urbe după emblema „Parfumeria Regală”[18].

Vom încerca în cele ce urmează ca, preluând selectiv din informaţiile cuprinse în presa interbelică sau în câteva lucrări, care tangenţial amintesc despre locurile de promenadă din Rm. Vâlcea, să deslușim, măcar parţial locurile în care doamnele şi domnii îşi etalau modelele vestimentare elegante ori îşi expuneau bijuteriile.

---

[4] „Muncitorul”, nr. 9/10 iunie 1924, p. 4.
[5] „Buletinul Camerei de Comerţ şi Industrie Rm. Vâlcea”, Anul II, nr. 12/decembrie 1928, p. 10.
[6] Serviciul Judeţean al Arhivelor Naţionale Vâlcea, Camera de Comerţ şi Industrie Vâlcea, dosar 25/1931, f. 39 (în continuare se va cita: S.J.A.N. Vâlcea)
[7] *Ibidem*, f. 40.
[8] Titi Mihail Gherghina, *op. cit.*, p. 114.
[9] C. Paraschivescu a fost proprietarul cizmăriei „La Pantoful Elegant”, din str. Ap. Dumoitrescu, nr. 1, în Titi Mihail Gherghina, *op. cit.*, p. 115.
[10] Nicu V. Mihăilescu a fost proprietarul unui atelier de cizmărie în str. Em. Avramescu, nr. 3, în Titi Mihail Gherghina, *op. cit.*, p. 116.
[11] Titi Mihail Gherghina, *op. cit.*, p. 38.
[12] „Îndrumarea Vâlcei”, nr. 1/15 decembrie 1927, p. 4.
[13] *Ibidem*.
[14] Titi Mihail Gherghina, *op. cit.*, p. 50.
[15] S.J.A.N. Vâlcea, Camera de Comerţ şi Industrie Vâlcea, dosar 25/1931, f. 41.
[16] Capitalul social iniţial a fost de 230.000 de lei, subscris astfel: Iosif Marcon – 150.000 de lei, numerar, mărfuri şi mobilier; Giusepina Marcon, soţia lui Iosif – 60.000 de lei; Alfredo Marcon, fiu, funcţionar asociat – 20.000 de lei, în S.J.A.N. Vâlcea, Camera de Comerţ şi Industrie Vâlcea, dosar 25/1931, ff. 3-11; M.O., nr. 120/4 iunie 1925, p. 6.346.
[17] „Gazeta Vâlcii”, nr. 3/24 martie 1919, p. 4; Georgeta Ghionea, *The Minorities from Râmnicu Vâlcea. Economic Companies, Sole Proprietorships and Brands during the Inter-War Period*, în Anuarul Institutului de Cercetări Socio-Umane „C. S. Nicolăescu-Plopşor”, nr. XVIII/2017, Bucureşti, Academia Română, p. 121.
[18] Ervant Sarkisian a început comerţul la 1 octombrie 1936, în S.J.A.N. Vâlcea, fond Camera de Comerţ şi Industrie Vâlcea, dosar 172/1936, f. 1.

În perioada studiată, parcurile și grădinile publice erau zone de promenadă și de relaxare. Locul preferat de râmniceni era actualul *parc Zăvoi*. Oază de verdeață, o grădină a promenadei, a sărbătorilor și a sporturilor, parcul era decorat cu pitici din piatră tolăniți în iarba de pe malul lacului, era înzestrat cu pavilioane și cabane în stil rustic confecționate din lemn de mesteacăn, iar în locul podurilor de beton de astăzi se găseau două poduri chinezești făcute din trunchiuri albe de mesteacăn. Zăvoiul era apărat, în partea sudică, de un dig de piatră construit între anii 1895-1896, după marile inundații care afectaseră orașul în acea perioadă, iar la câțiva pași de dig era un chioșc de lemn unde cânta fanfara militară de 10 Mai, precum și la alte sărbători. În anotimpul rece, lacul din Zăvoi era căutat de tineri, pentru patinaj, iar în anotimpul călduros, *ştrandul* amenajat între anii 1934-1935, era vizitat de amatorii înotului. Una dintre atracțiile parcului a rămas de-a lungul timpului *Fântâna lui Barbu Ştirbey*, ridicată în anul 1853, în cinstea domnitorului Barbu Ştirbey care, prin Ofisul domnesc din 9 august 1850, hotăra transformarea zăvoiului din marginea orașului în loc de „*preumblare obştească*", domnitorul acordând 100 de icosari de aur din caseta personală. Cişmeaua a fost restaurată la 24 aprilie 1913, la inițiativa Ministrului Cultelor și Instrucțiunii Publice Constantin C. Dissescu[19].

În perioada studiată, ținutele la modă erau etalate și în parcul comunal (cel din centrul orașului) ori pe Dealul Capela[20].

Pentru a reînvia atmosfera tumultuoasă și agitată a orașului, ne începem periplul prin localurile renumite, cu *Elysée*, considerat restaurantul cel mai elegant al Râmnicului de pe vremuri. Situat la intersecția străzii Traian cu bulevardul Tudor Vladimirescu, restaurantul devenit centrul de atracție al orașului, dispunea de o grădină care se întindea pe toată lungimea bulevardului și era frecventat de „oamenii înstăriți ai Vâlcii"[21]: industriași, negustori, avocați și doctori. Grădina era amenajată cu separeuri intime, cu mese și scaune din fier forjat vopsite în alb, cu podium pentru orchestră și ring de dans, atracțiile principale fiind date de arbuștii exotici, de jardiniere, de cărările acoperite cu marmură pisată și lampioane japoneze grațioase, toate acestea asigurând o atmosferă de intimitate. Cadrul somptuos era completat de muzica asigurată de instrumentiști cunoscuți aduși de prin localurile de noapte ale Bucureștilor, „râmniceanul preferând tangoul, valsul, romanța sau muzica lăutărească"[22]. La *Elysée* se serveau, printre altele, friptură de vită în sânge, mititei la grătar, bere și alune[23].

Un alt restaurant deosebit în epocă a fost „La Mărunțelu", care a funcționat pe str. Carol I. Restaurantul avea un vad de invidiat, cu un serviciu impecabil, iar clientul găsea întotdeauna aici: țuica parfumată și vinul bun de Drăgășani sau Orlești, alături de care se serveau aperitive, ciorbă de potroace, mititei ori semințe prăjite[24].

Merită amintit și restaurantul „La Nuțu", care avea pivnițe de vinuri în strada Călărași, locul în care „se mânca bine, se beau vinuri nobile și cânta orchestra"[25]. Celebra

---

[19] Ion Soare (coord.), *Enciclopedia Județului Vâlcea,* vol. II, Localitățile urbane, Rm. Vâlcea, Editura Fortuna, 2012, p. 137; *„Zăvoiul"- grădina publică a Râmnicului în documentele de arhivă,* material disponibil online: https://www.istorielocala.ro/index.php/biblioteca-judeteana-antim-ivireanul-valcea/item/2086-%E2%80%9Ez%C4%83voiul%E2%80%9D-%E2%80%93-gr%C4%83dina-public%C4%83-a-r%C3%A2mnicului-%C3%AEn-documentele-de-arhiv%C4%83.html, site accesat, în data de 21 mai 2023.

[20] Ion Soare (coord.), *op. cit.*, p. 44.

[21] Constantin Mateescu, *Cartea Râmnicului*, Râmnicu-Vâlcea, Editura Silviu Popescu, 1999, p. 323 (în continuare se va cita: Constantin Mateescu, *Cartea Râmnicului*).

[22] *Ibidem.*

[23] *Ibidem.*

[24] A se vedea Constantin Mateescu, *Râmnicul de odinioară*, Rm. Vâlcea, Editura Almarom, 1993, pp. 207-211 (în continuare se va cita: Constantin Mateescu, *Râmnicul de ordinioară*).

[25] Constantin Mateescu, *Cartea Râmnicului,* p. 323.

bere Luther putea fi consumată în cârciumile „La băieţii veseli” şi „Încurcă lume”[26], iar pentru băuturile şi mâncărurile servite, în perioada interbelică au fost căutate, şi următoarele restaurante: „Splendid”, din str. Traian, nr. 109; restaurantul şi bodega lui Tomiță Simion, din strada Ştirbei Vodă, nr. 8; „La Imperial”, de pe Terasă, administrat de C. Kirican; „Restaurantul Zăvoiul”, administrat de Dumitru Rizel; restaurantul lui Petre Georgescu Iancu, din B-dul Tudor Vladimirescu ori cel al lui Ioan I. Bănică din str. G-ral Praporgescu[27].

Amănunte despre cafenelele şi cofetăriile din Râmnicul interbelic, adevărate „locuri de taifas” am aflat, în special, din documente de arhivă şi memorialistică. De-a lungul timpului, deşi comerțul cu cafea şi dulciuri sau deținerea unor cafenele şi cofetării a fost apanajul unor negustori armeni, sârbi sau evrei, această îndeletnicire a fost îmbrățişată, cu succes şi de români. Întrucât, până în prezent, nu deținem informații documentare despre prima cofetărie sau cafenea, din localitate în ordine aleatorie o să amintim „cafeneaua de vază” a oraşului administrată de Tanţu Dănicel, cunoscut ca „Nea Tanţu”[28]. În cafeneaua întunecoasă şi neîncăpătoare - amplasată pe Bulevard, într-o casă cu etaj - se aduna toată protipendada cheflie şi intelectuală a oraşului: „profesori, avocaţi, funcţionari de la prefectură sau de la primărie, comercianţi de vază şi studenţi cu examenele veşnic amânate”[29].

După o plimbare prin grădina publică, savurarea unei prăjituri într-una din *cofetăriile* oraşului era aşteptată atât de copii, cât şi de adulţi. Pe râmniceni îi aşteptau cofetăria lui George Chirițescu, din str. Mihai Bravu, nr. 2[30], dar şi cofetăriile: „Terasa” administrată de I. Stătescu, „La Carpaţi” a Ecaterinei Mihăilescu, „Cofetăria – bombonerie” proprietar Vasile Popa, „Gambrinus” a lui D. P. Iliescu-Mitică, toate amplasate pe Terasă.

Între cofetăriile cunoscute, în perioada interbelică a fost „Cofetăria Modernă”, administrată de C-tin Ionescu Irimia şi amplasată în str. G-ral Praporgescu, nr.7. Cunoscută de râmniceni drept „Cofetăria Coana Miţa” avea o încăpere nu prea spaţioasă, dar agreabilă, în care clienții erau întâmpinați cu „ecler, şarlote, prăjituri cu fructe însiropate, bomboane pudrate cu cacao, mandarine, portocale, înghețată cu fistic sau portocale”, toate preparate în laboratoarele proprii[31].

Pentru că suntem la sectorul divertismentului considerăm necesar să amintim şi despre numeroasele reuniuni mondene organizate de asociațiile locale. *Balurile* au constituit un bun prilej pentru „lumea înstărită” a Râmnicului de a se întâlni şi discuta, de a se distra, dar şi de a ajuta populația nevoiaşă prin donarea unor importante sume de bani. Balurile de la Teatrul „Adreani”, din saloanele Prefecturii şi de la Cercul Militar erau organizate cu mare fast. Astfel, la 27 decembrie 1927, în sala Teatrului „Adreani” era organizat balul „Societăţii Jderul”, al vânătorilor vâlceni. La bal a participat „lume multă, iar tombola a fost bogată în produse vânătoreşti”. Tot la acest sector, merită amintit şi balul mascat organizat de Societatea Sportivă Vâlcea, sub preşedinția lui Costică Şteflea, din ianuarie 1928 ori balurile organizate, cu diverse ocazii, de Primăria oraşului Râmnic finalizate, de cele mai multe ori cu strângerea unor fonduri destinate populației nevoiaşe a urbei. La balul tipografilor din 22 februarie 1936, organizat în salonul bibliotecii Vasile Săndulescu, a cântat muzica militară şi s-a ales regina balului, iar la balul Crucii Roşii din anul 1939, organizat de profesorul C. Popian, costumele şi măştile au fost deosebite, mâncarea aleasă şi tombola bogată. Aceste baluri erau şi ocaziile potrivite pentru intrarea tinerelor domnişoare în societate pe ritmurile dansurilor la modă swing, conga, tangoul şi valsul[32].

---

[26] „Încurcă lumea”, din str. Traian nr. 79, proprietar N. Măntulescu.
[27] S.J.A.N. Vâlcea, fond Camera de Comerț şi Industrie Vâlcea, dosar 12/1936, ff. 40-44.
[28] Constantin Mateescu, *Cartea Râmnicului*, p. 292.
[29] *Ibidem*.
[30] S.J.A.N. Vâlcea, fond Camera de Comerț şi Industrie Vâlcea, dosar 12/1936, f. 42.
[31] Constantin Mateescu, *Râmnicul de ordinioară*, pp. 160-166.
[32] „Îndrumarea Vâlcei”, nr. 1 din 1 ianuarie 1929, p. 4.

O ofertă tentantă, pentru petrecerea timpului liber, era oferită, în luna mai a anului 1922 de *Asociaţia „Prietenii Naturii”*, Secţia Rm.Vâlcea, care punea activitatea sportivă la loc fruntaş, în special pentru tineri şi elevi. Asociația înființată, în anul mai sus menționat (1922) aduna toate grupările sportive din rândul muncitorilor și încuraja mișcarea.

Dacă ar fi să urmărim toate reclamele din sfera de referință a spectacolului teatral și cinemtografic, acestea ar putea forma subiectul unui studiu aparte în ceea ce privește Râmnicul interbelic. Ne vom rezuma, în scurtul nostru periplu, referitor la petrecerea timpului liber doar la a aminti spațiile cele mai potrivite, în acest sens.

Teatrul „Adreani”, una dintre atracţiile culturale ale oraşului, găzduia trupe de artişti din ţară, cu cei mai în vogă actori. „De la Râmnic îşi începeau turneele prin ţară toate teatrele din Capitală”. În anul 1920, la acest teatru a concertat şi George Enescu[33]. O ofertă tentantă, pentru petrecerea timpului liber, era oferită, în luna februarie (28) a anului 1934, când teatrul găzduia trupa de actori condusă de N. Bălțățeanu, care urma să joace piesa „Gaițele” de Al Kirițescu[34]. În același an (1934), la 20 octombrie în oferta teatrului găsim „...Escu”, comedie în trei acte de T. Mușătescu, piesă susținută de o trupă de la Teatrul Național din București[35].

În anul 1921, „o mână de tineri muncitori de diferite profesii, din diferite bresle – vreo 30 la număr – au format Societatea Culturală „Muncitorul”[36]. Din această societate, s-a format o echipă de teatru, care, chiar în anul de debut, a prezentat piesa *Năpasta* de I. L. Caragiale. Începând cu luna septembrie 1923, la iniţiativa episcopului Vartolomeu Stănescu al Râmnicului, Constantin Popian şi colaboratorii lui (P. C. Mardale, preotul Tomescu, Teodor Geantă ş.a.) au înfiinţat o trupă de teatru stabilă, a Episcopiei. Trupa şi-a desfăşurat activitatea până spre finalul anului 1940[37].

După Primul Război Mondial la cinema „Adreani”[38], cinefilii au putut urmări filme celebre în epocă, precum: *Pat şi Patachon, Scharlot, Stan şi Bran*, în epoca filmului sonor, musicaluri de genul *Serenada din Valea Soarelui*, *Intermezzo* cu *Ingrid Bergman* şi *Leslie Howard*, ecranizări din literatura universală, precum *Mizerabilii*, *Omul în gri*, *Rebeca, Povestea îndrăgostiţilor* ş.a. Pe marele ecran au putut fi admiraţi actori celebri dintre care enumerăm aici, pe următorii: *Harry Bauer, Jean Gabin, Gretta Garbo, Rudolf Valentino, Asta Nielsen.*

La cinematograful „Regal” de la Hotelul Splendid[39] se puteau urmări filme celebre, mai ales în preajma sărbătorilor de iarnă. Astfel, în anul 1927 au putut fi vizionate *Drumul succesului* cu *Douglas Fairbanks,* în rolul principal (25 decembrie), *Eroul american,* cu acelaşi actor (26 decembrie), iar în ziua de 27 decembrie, actorul Baratoff a putut fi admirat în filmul *Patimă de ţigan*. În celelalte luni ale anului au avut loc reprezentaţii de trei-patru ori pe săptămână, „numai seara la orele 9-11 şi duminica un matineu”[40].

Cinefilii vâlceni au fost delectați cu diferite producții de marcă ale cinematografiei interbelice și în clădirea Regimentului 2 Vâlcea, care dispunea de o sală special amenajată în

---

[33] P. 43.

[34] *Ştiri şcolar şi culturale,* în „Naționalul Vâlcii”, Anul VII, nr. 74, p. 49.

[35] *Ştiri de fapte vechi şi noi,* în „Naționalul Vâlcii”, Anul VII, nr. 81-82, p. 271.

[36] Ion Soare (coord.), *op. cit.*, pp. 126-127.

[37] *Ibidem*.

[38] *Teatrul şi Cinematograful „Andreani”* se afla pe B-dul Tudor Vladimirescu, Rm. Vâlcea. Clădirea *Teatrului „Andreani”* a fost construită la sfârşitul secolului al XIX-lea, mai precis între anii 1893-1894. În interior, sala de spectacole avea o capacitate de 272 de locuri, la etaj erau 20 de loji, iar la parter funcţionau 16 benoare pe cele două laturi ale sălii. Benoarele şi lojile erau despărţite de lambriuri din lemn, foarte bine fasonat şi prelucrat, vopsit în culori plăcute privirii. Balcoanele şi lojile erau flancate de câte o ghirlandă de flori plăcut mirositoare. Din anul 1912, sala „Adreani” a fost amenajată şi pentru proiecţia de filme, în Nicolae Tărtăreanu, *Cinematograful la Râmnicu-Vâlcea*, în „Orizont”, Rm. Vâlcea, 16 mai 1971, p. 2.

[39] Proprietarul clădirii cinematografului „Regal”, amplasat în strada Traian, nr. 109, colţ cu bulevardul Tudor Vladimirescu, Rm. Vâlcea a fost C. Ionescu, iar Vasile Săndulescu a fost proprietarul aparatelor de cinema.

[40] S.J.A.N. Vâlcea, fond Prefectura judeţului Vâlcea, dosar 15/1927, f. 5.

curtea cazărmii, și care era dotată cu un aparat marca „Ernemann”. În sala cu 180 de locuri, aveau loc două reprezentații pe săptămână, sâmbăta și duminica[41]. Cinematograful era dotat cu două aparate marca *Pathé Frères* și un transformator electric a câte 5 cai putere, marca *Allgemaine*. Programul de fucţionare era de trei-patru ori pe săptămână, seara, între orele 21-23 și duminica, la matineu.

În anul 1924, Liceul „Alexandru Lahovari”, din localitate a primit și el un aparat de cinematograf propriu. Într-o sală a liceului, se dădeau două-trei filme pe săptămână, succesul „a fost enorm și a fost amplificat după apariţia filmului sonor”[42]. Iată și câteva titluri de filme care au fost vizionate, în această sală, precum și în celelalte din localitate: *A doua tinereţe, Îngerul întunericului, Grădina lui Alah, Cavalerii nopţii, San-Francisco, Micul Lord, Mesajul secret, Regina junglei, 15 ore în aer, Madam Butterfly, Cum vă place, Dormitorul fetelor* etc.

Viața de fiecare zi a râmnicenilor de altădată ne este destul de puțin cunoscută. Presa vremii, sursele arhivistice, precum și povestirile memorialiștilor nu ne *satură pofta* de a ști mai mult, de aceea orice amănunt, orice descriere, orice informație nou descoperită, ne este folositoare, atâta timp cât ne completează imaginea interbelică a orașului Rm. Vâlcea.

BIBLIOGRAPHY

Surse inedite:

1. Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vâlcea, Camera de Comerţ și Industrie Vâlcea, dosare: 25/1931; dosar 12/1936; 172/1936;
2. Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vâlcea, fond Prefectura judeţului Vâlcea, dosar 15/1927.
3. Serviciul Județean al Arhivelor Naționale Vâlcea, fond Liceul „Alexandru Lahovari”, dosar 42/1927.

Periodice:

1. „Buletinul Camerei de Comerț și Industrie Rm. Vâlcea”, Anul II, nr. 12/decembrie 1928; Idem, Anul IV, nr. 10-11/octombrie-noiembrie 1930; Idem, Anul V, nr. 5-6/mai-iunie 1931.
2. „Îndrumarea Vâlcei”, nr. 1/15 decembrie 1927; Idem, nr. 1/1 ianuarie 1929.
3. „Gazeta Vâlcii”, nr. 3/24 martie 1919.
4. „Muncitorul”, nr. 9/10 iunie 1924.
5. „Naționalul Vâlcii”, Anul VII, nr. 74/1934; Idem, Anul VII, nr. 81-82/1934.

Lucrări generale:

1. Gherghina, Titi Mihail (2006), *Despre industria și comerțul râmnicean,* Rm. Vâlcea, Editura ALMAROM.
2. Mateescu, Constantin (1993), *Râmnicul de odinioară*, Rm. Vâlcea, Editura Almarom.
3. Mateescu, Constantin (1999), *Cartea Râmnicului*, Râmnicu-Vâlcea, Editura Silviu Popescu.
4. Soare, Ion (coord.) (2012), *Enciclopedia Județului Vâlcea,* vol. II, Localitățile urbane, Rm. Vâlcea, Editura Fortuna.

Studii și articole:

[41] *Ibidem.*
[42] S.J.A.N. Vâlcea, fond Liceul „Alexandru Lahovari”, dosar 42/1927, f.n.; Ion Soare (coord.), *op. cit.*, p. 43.

1. Ghionea, Georgeta (2017), *The Minorities from Râmnicu Vâlcea. Economic Companies, Sole Proprietorships and Brands during the Inter-War Period,* în Anuarul Institutului de Cercetări Socio-Umane „C. S. Nicolăescu-Plopșor", nr. XVIII, București, Academia Română, pp. 117-127.

Surse electronice:

1. *„Zăvoiul"- grădina publică a Râmnicului în documentele de arhivă*, material disponibil online: https://www.istorielocala.ro/index.php/biblioteca-judeteana-antim-ivireanul-valcea/item/2086-%E2%80%9Ez%C4%83voiul%E2%80%9D-%E2%80%93-gr%C4%83dina-public%C4%83-a-r%C3%A2mnicului-%C3%AEn-documentele-de-arhiv%C4%83.html, site accesat, în data de 21 mai 2023.

ROMANIA – TRANSITION TO A CLIMATE NEUTRAL ECONOMY

Georgiana Chițiga

Scientific Researcher, "Victor Slăvescu" Centre for Financial and Monetary Research

Abstract: Climate change requires not only a global/european strategic approach, but also one that is adaptable to each country's national specifics. Starting from the understanding of the legislative initiatives in the European framework related to the field of climate change, we will consider the actions that Romania should focus on in order to have an economy with low carbon emissions to support energy efficiency, transport and sustainable mobility and the greening of agriculture, as part of the future European climate effort. It is also necessary to identify both the barriers to achieving climate neutrality at the national level, as well as the effective and appropriate solutions in order to adapt to the challenges of the future, correlated with the past and present socio-economic realities. Our country will have to secure advantages in the medium and long term, under the conditions of the new approaches from the climate point of view in order to build a competitive economy, with low GHG emissions, since the requirements of the economy with low GHG emissions represent a necessary intermediate stage in reaching the goal of climate neutrality.

Keywords: climate neutrality, economy with low carbon emissions, actions, barriers, opportunities

INTRODUCTION

Climate change, a direct effect of human activities, has created the conditions for the emergence and intense manifestation of extreme climate phenomena, thereby, in the current context, it is a major necessity to achieve climate neutrality, as part of the transition to a new sustainable model of production and consumption.

Currently, it is necessary to identify the characteristics not only at the EU level, but also at the national level, as well as the market opportunities, which can facilitate this transition process.

With regard to the European climate transition framework, it proposes to the member states, at the national level, an intersectoral vision with the initial target, the transition to an economy with low carbon emissions, followed by the achievement of climate neutrality as a higher stage, which it will allow all states to identify and solve, in a unitary way and in a real time horizon, climate problems. The year 2050 – considered the year of reaching climate neutrality at the level of all EU member countries, will be an example to be followed by the other States Parties to the Paris Agreement.

ACHIEVING THE ECONOMY WITH LOW GHG EMISSIONS - A NECESSARY INTERMEDIATE STAGE IN ROMANIA'S TRANSITION TOWARDS THE GOAL OF CLIMATE NEUTRALITY

Climate change requires a strategic approach that must be adapted to national specifics, identifying those effective and appropriate solutions with a view to achieving the goal of climate neutrality by 2050 by each state.

Our country will have to identify the areas that will provide it medium and long-term advantages under the new approaches from the climate point of view, which requires an analysis of the situation, existing barriers in order to build a competitive economy , with low GHG and resistant to climate change.

As at the EU level, it is also necessary at the national level to analyze the actions we should focus on as a country in order to have a low-carbon economy, as well as to identify the barriers to achieving climate neutrality at the national level.

From National Climate Change Policy, Strategy and Action Plan, Romania is on the line of an economy with low carbon emissions, an approach that requires a better understanding of legislative initiatives, from the perspective of actions, barriers and opportunities, as well as the ways to implement the objective of climate neutrality, at national/local level, taking into account the specifics of the national economy, its potential to decrease GHG emissions, depending on past and present socio-economic realities

The following are highlighted as options for reducing greenhouse gas emissions, according to the specifics of Romania:

- ensuring quality standards in order to use resources effectively/circular economy;
- initiatives to increase energy efficiency, including in construction and/or building renovation activities;
- implementation of policies/projects/initiatives regarding sustainable transport and mobility;
- promotion of ecological products. (European Green Deal)

Actions must be focused on mitigating the effects of climate change, requiring the evaluation of different alternatives for the coming years, given that greenhouse gas emissions continue to be a major problem. In 2020, emissions from the EU (excluding those from Land Use, Land Use Change and Forestry Sector (LULUCF)), referring to the polluting substance, were: 80% CO_2, 11% methane (CH_4), 6% nitrous oxide (N_2O), 2% hydrofluorocarbons (HFC) and less than 0.2% other substances: perfluorocarbons (PFC), sulfur hexafluoride (SF_6), nitrogen trifluoride (NF_3).

The estimates of the publication Our World in Data, on a large horizon of time, indicated that Romania has a share of CO_2 emissions per capita of 0,22%, compared to global annual CO_2 emissions. (Figure 1)

Figure 1: CO_2 emissions/capita in Romania
($t\ CO_2$)

Source: Our World in Data, https://ourworldindata.org/co2/country/romania

The trend was also maintained in 2020 - 3.81 t, respectiv 2021 - 4.1 tonnes per capita

Romania's emission reduction potential is reflected by the analysis of total GHG emissions/inhabitant at national level, compared to the countries members of the Union. (Figure 2)

Figure 2: The effort to reduce GHG emissions/inhabitant at the level of Romania compared to EU27 (from 2020) and EU28 (2013-2020)

(%)

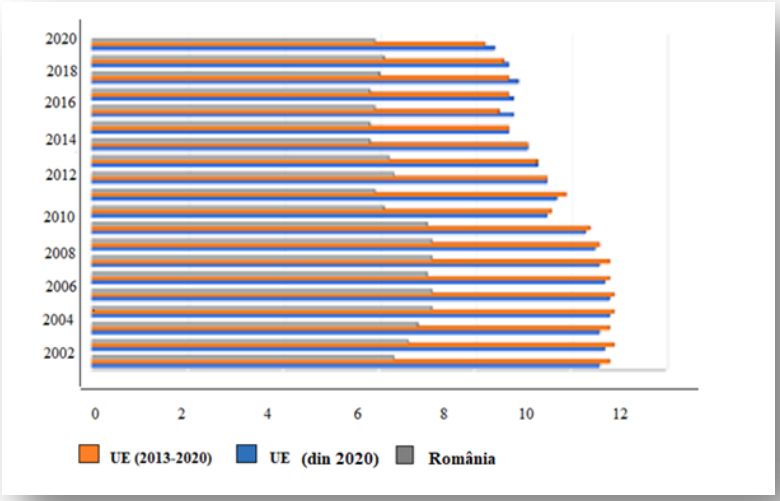

Source: Eurostat, https://ec.europa.eu/eurostat/

*Note * : the LULUCF Sector, aviation or indirect CO_2 emissions were not taken into account*

For the period 2012-2020 (with 2005 as the base year), at the EU level the mandatory annual objectives regarding the reduction of greenhouse gas emissions were established - through the Effort Sharing Decision (ESD), Romania, being and set the target of 19% reduction in GHG emissions by 2020. Following the analysis of Eurostat data, Romania met the target for emissions from most sectors that are not included in the EU Emissions Trading System (EU ETS), such as the transport sector (with the exception of the aviation sector and international maritime transport), the construction sector, the agricultural sector and the waste sector, Romania being above the EU27 and EU28 average. (Figure 3)

Figure 3: Degree of achievement of the GHG emissions target, 2012-2020

(%)

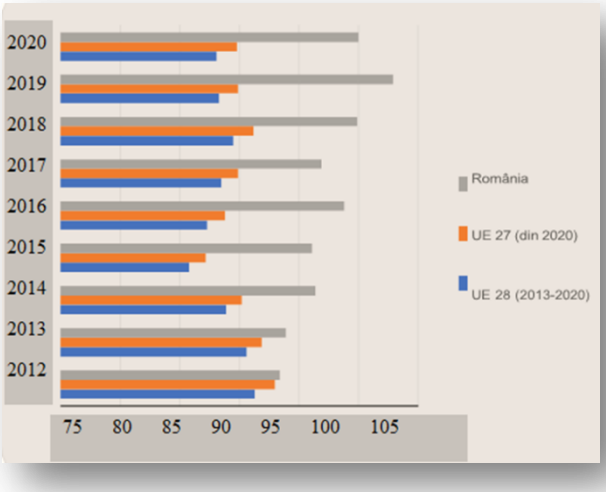

Source: Eurostat, 2020, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/

With regard to the reduction potential of GHG emissions related to the ETS and non-ETS sectors, a downward trend is noticeable in the perspective of 2030. (Figure 4)

Figure 4: Evolution of GHG emissions from the ETS and non-ETS sectors, 2005-2030

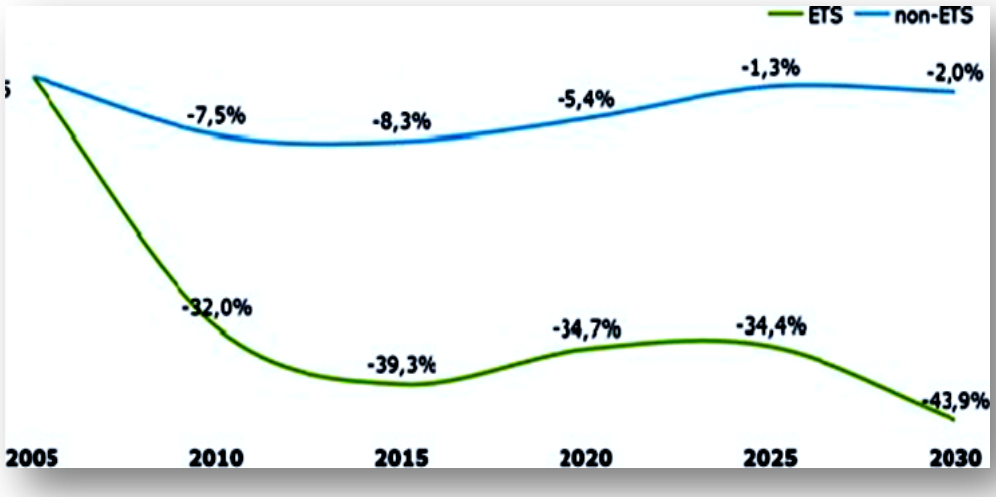

Source: Integrated National Energy and Climate Plan

In order to reach the climate target and support the effort to reduce GHG emissions, Romania will need a national legislative framework, especially in the case of national strategies in different sectors of activity.

In the context of the targets set in the current documents, the legislative actions that require /updating are:

- the new Climate Change Strategy 2030 and Action Plan for 2021-2023

Currently, the National Strategy on Adaptation to Climate Change for the period 2022-2030 with the perspective of 2050 (SNASC) and the National Action Plan for the implementation of the National Strategy on Adaptation to Climate Change (PNASC) and economic growth based on low emissions are in force , providing the general framework for action, including institutional understandings for the implementation of measures aimed at non-ETS sectors, requiring the participation of stakeholders in achieving climate neutrality, with the help of the National Commission on Climate Change;

- establishing the legislative framework to regulate the use of new technologies, in order to achieve climate neutrality;
- reform of the EU emissions trading scheme (EU ETS) in accordance with the new provisions of the Fit for 55 Package;
- the implementation of Romania's Energy Strategy 2020-2030 (RES), with the perspective of 2050 to implement the proposals within the Fit for 55 Package;
- modification of the existing legal framework regarding energy taxation at the national level;
- the updating in 2023 of the Energy Efficiency Law, in accordance with the provisions of the Fit for 55 Package;
- the increase in the share of renewable energy sources, new types of fuels - green hydrogen for its use in industry/aviation;

- financial support from public funds, by granting subsidies for investments in new technologies and energy production capacities from renewable sources;

- measures for the diversification of the energy mix, the decarbonization of the heating and cooling sector, the abandonment of coal/wood;

- modification of the legislative framework for establishing standards regarding CO_2 emissions for the transport sector;

- implementation of the legislative framework to support the modernization of road infrastructures, the rehabilitation of buildings, the realization of new sustainable and energy efficient constructions;

- modification of the existing national framework regarding the exploitation of agricultural lands, the change of their destination, as well as forestry;

- a new support for green agriculture and sustainable tourism, including the promoting of cities and communities;

- support sustainable business models, especially for disadvantaged areas.

Achieving climate neutrality represents a challenge, not only at the level of Romania, at the level of all EU member states, through actions and measures, depending on their national specifics.

The barriers related to the need for the national climate effort are directly influenced by sectoral economic aspects, transport, agriculture, etc., aspects that show an uneven development at the level of the regions of our country:

i. Barriers associated with the energy transition

The energy transition causes the appearance of challenges for which the best ways to overcome them will have to be identified:

- creating an efficient and circular national energy system;

- obtaining an increased share of renewable energy sources and new goals regarding the energy mix;

- new equipment and additional technologies for the production of energy from renewable sources (7 GW by 2030);

- sustainable development of mono-industrial, dependent/carbon-generating regions;

- the development of new national programs that allow monitoring the social impact of the areas;

- development of transport infrastructures for electricity/thermal energy/gas, including hydrogen-based other than natural gas extracted from deposits;

- optimal solutions for raising inter-connectivity at EU level in order to develop energy networks, infrastructures and new opportunities for energy storage.

ii. Barriers associated with sustainable transport and mobility

Sustainable transport and mobility raises some challenges that must also be overcome:

- supporting a multimodal road, rail, naval transport system by identifying viable solutions to reduce GHG emissions;

- renewing the car fleet - a major challenge (electric cars);

- investment development of the infrastructure as a result of the poor reliability of the road/railway networks;

- dispensing with state aid/subsidies for fossil fuels in the context of climate efforts;

- the development and implementation of local projects to ensure urban mobility, zero CO_2 emissions , including for the metropolitan area;

- removing synergies identified due to the impact of transport on the environment (pollution, noise).

iii. Barriers associated with green agriculture

- measures to reduce the effects of climate change, vital to the agricultural sector;

- identifying solutions for increasing the area of ecological agriculture;

- the development of a green Romanian market, the creation of the necessary mechanisms for it;

- increasing the contribution of agriculture to the economic growth of the country and reducing the degree of poverty, especially in the case of disadvantaged communities;

- increasing the financing of agricultural practices consistent with the environment, as part of the climate effort to reduce GHG emissions in agriculture;

iv. Intersectoral barriers

- transition to new sustainable business models, including in disadvantaged areas;

- increasing the degree of participation of all interested factors in order to reduce GHG emissions in the perspective of 2030.

CONCLUSSIONS

We had as a starting point the EU's response to the climate efforts specified in the Paris Agreement - the European Green Deal and the European Climate Law, namely, establishing as a primary objective the achievement of climate neutrality for the year 2050, respectively the reduction by at least 55% of GHG emissions for 2030 by all Member States. Then, the proposals of the Fit for 55 Package were joined, together constituting European climate response initiatives that are the basis of the entire European process of green economic recovery, to achieve climate neutrality.

The transition process in order to achieve a climate-neutral society requires sustained coherence at the level of climate actions and measures proposed as a result of the existing barriers, requiring implementation at national, European and international level, as the achievement of climate neutrality represents the final vision of the climate effort.

In Romania, an approach to the economic, social and environmental aspects is required during several stages, with the participation and integration of all sectors of the economy, which should develop gradually and without interruption, as the target of the transition from an economy with low carbon emissions to one climate neutral.

BIBLIOGRAPHY

Child, M., Kemfert, C., Bogdanov, D., Breyer, C. (2019) - Flexible Electricity Generation, Grid Exchange and Storage for the Transition to a 100% Renewable Energy System in Europe, Renewable Energy, Vol 139, page 80-101.

Hand, C. (2016) - Sustainable Agriculture, Abdo Publishing.

Pietzcker, R.C., Osorio, S., Rodrigues, R., (2021) - Tightening EU ETS Targets in Line with the European Green Deal: Impacts on the Decarbonization of the EU Power Sector, Applied Energy, Elsevier, vol. 293.

European Commission (2020) - Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council Establishing the Framework for Achieving Climate Neutrality and Amending Regulation (EU) 2018/1999 (European Climate Law) https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX :52020PC0080.

European Commission (2020) - European Semester: Country Report - Romania https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/2020-european_semester_country-report-romania_ro.pdf

European Commission (2020) - Powering a Climate - Neutral economy: An EU Strategy for Energy System Integration https://eur- lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=COM:2020:299:FIN.

European Commission (2020) - Sustainable and Smart Mobility Strategy – Putting European Transport on Track for the Future https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0789.

European Commission (2021) - From Farm to Fork: Making Europe's Food Healthier and More Sustainable https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/from-farm-to-fork/.

European Commission (2020) - Recovery Plan for Europe https://ec.europa.eu/info/strategy/recovery-plan-europe_en.

European Commission (2020) - Recovery and Resilience Plan for Romania https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/recovery-coronavirus/recovery-and-resilience-facility/recovery-and-resilience-plan-romania_en.

European Commission (2019) – European Green Deal https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal_en.

European Commission - National Climate Change Policy, Strategy and Action Plan https://www.climate-laws.org/document/national-climate-change-policy-strategy-and-action-plan_f937.

European Parliament and Council of the European Union (2020) - Effort Sharing Decision nr. 406/2009/CE https://eur-lex.europa.eu/legal- content/RO/.

European Parliament and Council of the European Union (2020) - Decision no. 406/2009/EC on the Sharing of Member States' Efforts to Reduce GHG Emissions https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO.

European Economic and Social Committee (2022) - Fit for 55': Delivering the EU's 2030 Climate Target on the Way to Climate Neutrality https://www.eesc.europa.eu/en/our-work/opinions-information-reports/opinions/fit-55-delivering-eus-2030-climate-target-way-climate-neutrality.

Eurostat, Glossary:Carbon dioxide emissions https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Carbon_dioxide_emissions.

Our World in Data based on Global Carbon Project (2021) BP; Madison; UNWPP https://ourworldindata.org/co2/country/romania.

European Parliament, Council of the European Union (2018) - Regulation (EU) 2018/842 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018 on binding annual greenhouse gas emission reductions by Member States from 2021 to 2030 contributing to climate action to meet commitments under the Paris Agreement and amending Regulation (EU) No 525/2013 https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A32018R0842

Romania's 2021-2030 Integrated National Energy and Climate Plan (ENCP) (2020) https://ec.europa.eu/energy/sites/default/files/documents/ro_final_necp_main_ro.pdf.

AN EXPLORATORY ANALYSIS ON THE EVOLUTION OF FISCAL-BUDGETARY MULTIPLIERS AT THE LEVEL OF THE EUROPEAN UNION

Cosmin – Octavian Cepoi, Ionel Leonida

Scientific Researcher, "Victor Slăvescu" Centre for Financial and Monetary Research, Bucharest, Romania, Scientific Researcher III, "Victor Slăvescu" Centre for Financial and Monetary Research, Bucharest, Romania

Abstract:In the current situation, the European fiscal authorities, the academic environment and experts in the fiscal-budgetary field, but also from related economic fields, are concerned with the fact that most member countries are faced with the recovery of public finances severely affected by the health and economic crisis, with the tempering of the trend inflationary, with the identification of solutions to the energy crisis, with the incidences of the military conflict in Eastern Europe, but also with the need to put public finances on a sustainable path. In this context, in this paper we carry out an exploratory analysis on the evolution of fiscal multipliers at the level of the European Union, with an emphasis on the situation of Romania, using a new methodology, namely unconditional quantile regression, to capture the impact of government expenditures and revenues in different quantiles of GDP dynamics of the The results indicate that fiscal multipliers show an asymmetric effect conditional on country and period, especially during the COVID-19 pandemic.

Keywords: government spending, tax revenues, fiscal multipliers, quantile regressions, impact on GDP.

***JEL Classification**: C31, E62, H22, H50,*

Introduction

Considering the intensity of the COVID-19 pandemic at the European level, national authorities in all member states have tried to partially mitigate the effects of this crisis by introducing fiscal support measures. In some countries, the package of measures and the variety of instruments were impressive. These are additionally added expenses related to public health. At the same time, the European Commission coordinated a common European response. All of these measures supported national health systems and mitigated the socio-economic impact of the pandemic. Given the ongoing geopolitical crisis, such measures remain particularly relevant.

Quantifying the intensity of economic support and sanitary measures is not an easy task. Hale et al. (2020) through the Oxford COVID-19 Government Response Tracker provided a systematic way to track government responses to the pandemic and through which fiscal policy responses can be compared across regions and jurisdictions. For example, the Containment and Health Index combines restrictions and lockdowns with measures such as testing policy and contact tracing, short-term investments in healthcare, and vaccines. It is calculated using all ordinal isolation and health indicators. A graphic representation of these measures at the level of 2020 can be seen in the figure below.

Figure 1. Containment and health index at European level

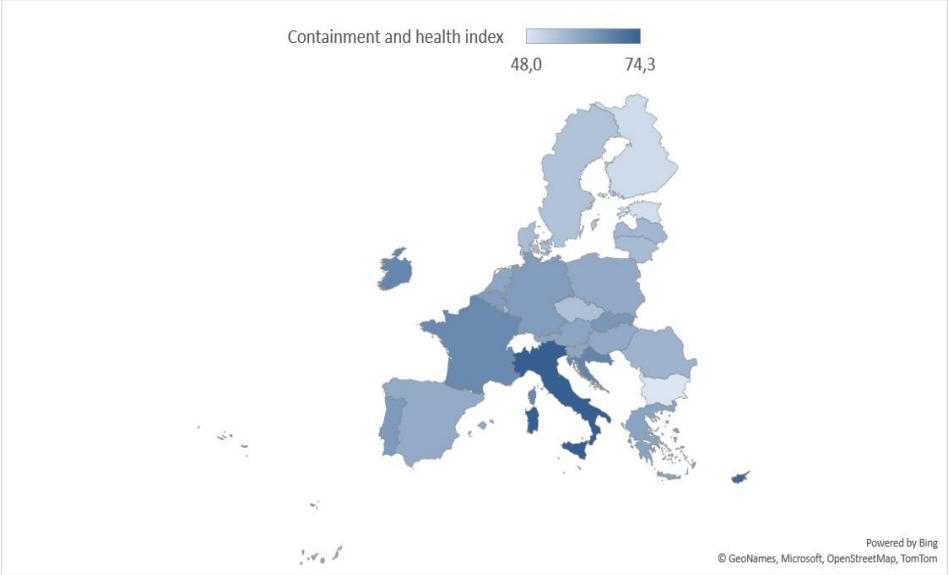

Source: own processing (June 2020)

In addition to the containment and health indicator, Hale et al. (2020) also calculated the Economic Support Index. It indicates whether the government provides income support to the population, debt relief, and/or policies to support households and the economy. A graphic representation of these measures at the level of 2020 can be seen in the figure below.

Figure 2. Economic Support Index at the European Level

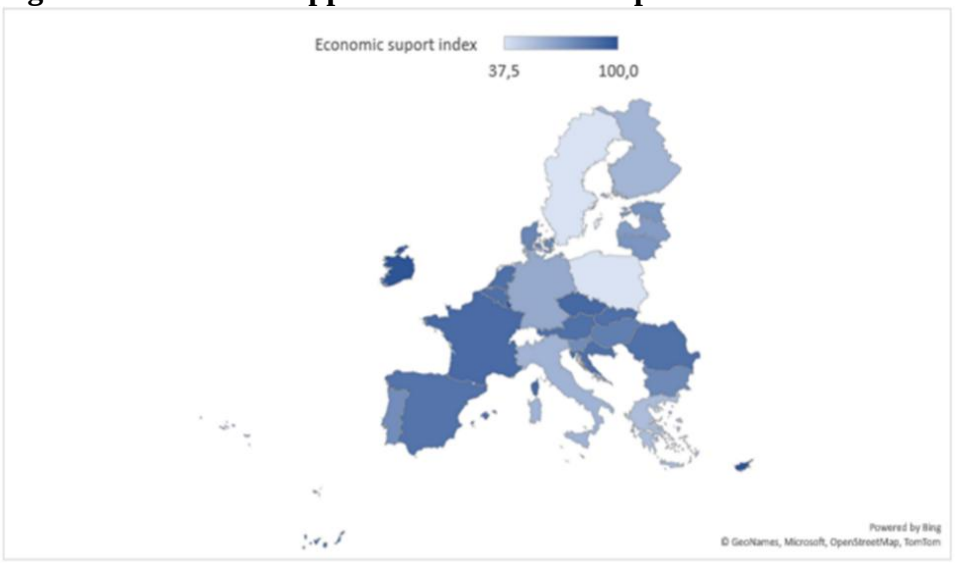

Source: own processing (June 2020)

Considering the previously mentioned measures, as well as the multitude of economic support measures started in 2020 and continued up to the present moment, it is becoming more and more relevant to quantify the way in which revenues, respectively, budget expenditures have influenced the Gross Domestic Product (GDP).

The definition of fiscal multipliers seems to be generally accepted by the academics as well as by public policy makers. However, there is no clear consensus in the literature regarding the size of fiscal multipliers, since they vary from one sample to another or are sensitive to the estimation methods. Murărașu et al. (2023) argue that isolating the direct impact of fiscal measures on GDP is difficult to quantify given potential bidirectional relationships. Researchers tried to isolate exogenous fiscal shocks, namely those shocks that are not induced by macroeconomic developments. Batini et al. (2014) note that there is no

consensus on the methodology for identifying such shocks. On the other hand, uncertainty about the size of fiscal multipliers also stems from the limited availability of data. The availability of data on budget execution (frequency) according to the European System of Accounts (ESA) is quarterly, and, for some countries, the series are not long enough to provide estimates.

Review of the literature

Fiscal multipliers measure the short-term impact of discretionary fiscal policy on output (GDP). They are usually defined as the ratio of a change in output to an exogenous change in the fiscal deficit. In other words, a fiscal multiplier shows how output or GDP reacts if there is an exogenous one-unit change in government spending or taxes and fees. The theoretical mechanism behind these fiscal incentives is based on the Keynesian argument, according to which demand stimulates economic activity and that a deficit in demand could trigger a recession (Ianc and Turcu, 2020). The Keynesian stimulus can be considered effective in reducing the cyclical budget deficit (during a recession). However, there may be side effects caused by the increase in the structural budget deficit.

Better estimation and use of multipliers can play a key role in providing more refined macroeconomic forecasts. Many countries experienced a dramatic change in their fiscal stance during the financial crises, moving from fiscal stimulus to fiscal consolidation. In this context, GDP growth can be primarily determined by fiscal policy. Therefore, it is essential to measure with high precision the relationship between these two variables to plan and forecast the effect of government actions. For example, Blanchard and Leigh (2013) find that the underestimation of fiscal multipliers at the beginning of the financial and economic crisis of 2008 contributed significantly to forecasting errors of economic growth.

Blanchard and Perotti (2002) found that positive government spending shocks increase output, while positive fiscal shocks negatively affect the economy. Similarly, Romer and Romer (2010) showed that the increase in taxes has negative effects on economic activity. In contrast, Giavazzi and Pagano (1990) point out that fiscal policy can have non-Keynesian effects. Sutherland (1997) notes that similar results can be found following tax increases at high levels of debt. Analyzing both tax and government spending effects, Perotti (1999) proposes the idea that fiscal policy is expected to be non-Keynesian when the public debt/GDP ratio is very high. Afonso (2001) pointed out that Keynesian effects can be found in the absence of fiscal adjustments but can change to non-Keynesian effects when fiscal adjustments occur.

In a recent paper, Geiger et al. (2016) suggest that fiscal consolidation could increase private consumption if economic agents accumulate a larger stock of savings before it occurs. This is in accordance with the concept of Ricardian equivalence, as consumption is expected not to increase after a tax cut because consumers are forward-looking and save the resulting additional income because they anticipate future increases in taxes and fees.

Recently, Murărașu et al. (2023) studied the issue of fiscal multipliers in Central and Eastern Europe. In Bulgaria, the Czech Republic, Hungary, Poland, and Romania, the scale of fiscal stimulus packages adopted in response to the COVID-19 pandemic between its outbreak and 2021 ranged from around 3.1% of GDP in Romania to 10.5% of GDP in Hungary. Apart from the Czech Republic, the selected countries mostly implemented measures that required budgetary expenditure, such as subsidies for redundant workers, short-time employment schemes, etc. The authors concluded that the measures implemented by the authorities proved to be very effective. However, if the government authorities in the analyzed countries had known of the sensitivity of the fiscal multiplier to certain elements of expenditure and income, their positive impact could have been maximized. Taking into account the unstable socioeconomic situation in the CEE region, given the ongoing war in Ukraine, new fiscal support measures could be implemented.

Econometric approach

One way to assess a distributional effect is the use of conditional quantile regression (CQR) developed by Koenker and Bassett (1978). Mathematically, at any level τ, across the distribution of the dependent variable y, given a set of explanatory factors denoted x, the conditional quantile $Q_y(\tau|x)$ shows $inf\{k: T(k|x) \geq \tau\}$ where $T(*|x)$ represents the conditional distribution function. When working with panel data, the most common approach is the CQR with fixed effects (Koenker, 2004):

$$Q_{y_{i,t}}(\tau|x_{i,t}) = \alpha_i + x_{i,t}^T \beta^{CQR}(\tau). \quad 1)$$

In Eq. (1), $i = \overline{1,N}$ and $t = \overline{1,T}$, represent countries and years, $\beta^{CQR}(\tau)$ is the common slope coefficient while α_i is a location shift parameter. Usually, the CQR method presented above renders coefficients that fail to reflect the impact of these covariates across quantiles in an absolute sense. Firpo et al. (2009) have developed the unconditional quantile regression (UQR) by computing a recentered influence function (RIF) designed without reference to covariates, which is regressed afterwards on the explanatory variables:

$$RIF\left(y_{i,t}; v(F_{y_{i,t}})\right) = v(F_{y_{i,t}}) + IF\left(y_{i,t}; v(F_{y_{i,t}})\right). \quad 2)$$

In Eq. (2), $F_{y_{i,t}}$ represents the cumulative distribution function of $y_{i,t}$ while $v(F_{y_{i,t}})$ quantifies the marginal impact on the parameter of distribution $F_{y_{i,t}}$ when removing or adding a variable. The influence function (IF) measures the impact of a particular variable on a distributional statistic:

$$IF\left(y_{i,t}; v(F_{y_{i,t}})\right) = \lim_{\varepsilon \to 0}\left(\frac{v\left[(1-\varepsilon)F_{y_{i,t}} + \varepsilon G_{y_{i,t}}\right] - v(F_{y_{i,t}})}{\varepsilon}\right). \quad 3)$$

In Eq. (3), $0 \leq \varepsilon \leq 1$, and $G_{y_{i,t}}$ denotes the distribution that puts mass at the value $y_{i,t}$. The expected value of the RIF is $v(F_{y_{i,t}})$, as the expected value of the $IF\left(y_{i,t}; v(F_{y_{i,t}})\right)$ is zero. Furthermore, if we select the τth quantile as the statistic of interest denoted and choose to estimate the density functions for each quantile, the RIF is specified as follows:

$$RIF(y_{i,t}; q_\tau; F_{y_{i,t}}) = q_\tau + IF(y_{i,t}; q_\tau; F_{y_{i,t}}) = q_\tau + \frac{\tau - \mathbb{I}\{y_{i,t} \leq q_\tau\}}{f_{y_{i,t}}(q_\tau)}. \quad 4)$$

In Eq. (4), q_τ is the τth quantile of the unconditional distribution of $y_{i,t}$, $f_{y_{i,t}}(q_\tau)$ represents the probability distribution function of $y_{i,t}$ evaluated at the τth quantile based on a kernel density estimation, while $\mathbb{I}\{y_{i,t} \leq q_\tau\}$ is an indicator function showing whether $y_{i,t}$ falls below the τth quantile or otherwise. Thus, the UQR estimator is given by:

$$RIF(y_{i,t}; q_\tau; F_{y_{i,t}}) = x_{i,t}^T \beta^{UQR}(\tau). \quad 5)$$

Result

To measure fiscal multipliers, information on government revenues and expenditures related to all EU member countries alongside Norway and Switzerland was extracted from the EUROSTAT database. Government expenditure is equal to: wage expenditure + intermediate consumption + gross fixed capital formation; government revenue is equal to: direct tax revenue + indirect tax revenue + social contribution revenue – transfers – subsidies. The values are in logarithm and are associated with the 2007q1 – 2022q3 period. Furthermore, information on real GDP and the quarterly interest rate was extracted from The Global Economy[1] platform.

[1] https://www.theglobaleconomy.com/

The econometric estimation was performed using unconditional quantile regression, a technique that was developed by Firpo et al. (2009) and later refined in the context of panel data with fixed effects by Borgen (2006). Unlike the conditional regression on the quantiles, presented above (Koenker, 2004), the unconditional regression offers more consistency and stability to the estimated coefficients, their dynamics being robust to the introduction or elimination of new explanatory factors in the model.

The dependent variable is the seasonally adjusted real GDP dynamics from one quarter to another. The 10th quantile of the dependent variable is associated to a drastic recession from one quarter to another. The 50th quantile is representative for those situations where the dynamics of real GDP do not have very large variations from one quarter to another, while the 90th quantile is used as a proxy for countries with consistent increases in real GDP. In Figure 3 we present the probability distribution of the dependent variable for the entire sample. In the context of this distribution, we can comment on Romania's situation at the European level. The decreases in real GDP during the global financial crisis, as well as those recorded during the COVID-19 pandemic, have placed Romania around the 10% quantile, while the economic growth recorded by our country varies between the quantiles of 80% and 90%. It can be seen that the shape of the probability distribution does not show a very pronounced asymmetry at the aggregate level.

Figure 3. Distribution of the logarithmic dynamics of real GDP at the European level (2007q2-2022q3)

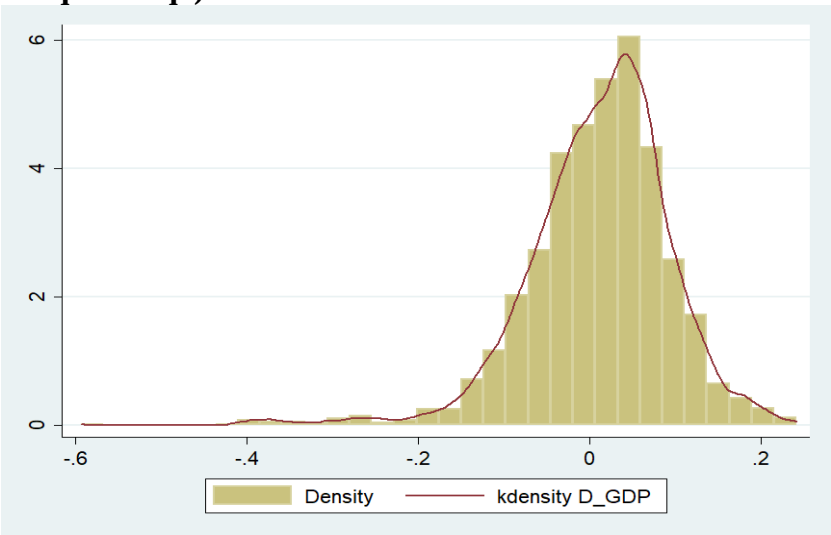

Source: own processing

In Tables 1 and 2 we present the results of running the regression on the unconditional quantities. Table 1 shows the multiplier of budget revenues. The technique used is the one described in Borgen (2016) and involves the use of a Gaussian kernel, while the standard errors were estimated by bootstrapping with 200 replications. The p-values are shown in parentheses.

It can be observed that the values of the income multipliers are all positive and statistically significant at a 99% degree of relevance. The values of the coefficients are much more pronounced at the lower and upper quantiles compared to the rest of the distribution.

Table 1. Fiscal Income Multiplyers

Explanatory variables	10	(20	(30	(40	(50	(60	(70	(80	(90	(
Income	.477	(0 .351	(0 .092	(0 .072	(0 .072	(0 .093	(0 .179	(0 .271	(0 .521	(

multiplier	(0.000)	(0.001)	(0.001)	(0.001)	(0.001)	(0.000)	(0.000)	(0.000)	(0.000)
Dynamic interest	Y ES	Y ES	Y ES	Y ES	Y ES	Y ES	Y ES	Y ES	Y ES
Crisis dummy	Y ES	Y ES	Y ES	Y ES	Y ES	Y ES	Y ES	Y ES	Y ES
COVID-19 dummy	Y ES	Y ES	Y ES	Y ES	Y ES	Y ES	Y ES	Y ES	Y ES
R-square	(.178	(.150	0 .128	0 .116	0 .114	0 .1252	0 .1407	0 .2712	0 .2843
Observations	1 798	1 798	1 798	1 798	1 798	1 798	1 798	1 798	1 798

Note: I noted with YES the inclusion of a variable in the model without reporting the value of the coefficient.

For Romania's situation, we will refer to Q10, Q80, and Q90. Against the background of pronounced decreases in real GDP, combined with substantial increases (Q10 vs. Q90), the income multiplier is located around 0.5. Under normal economic growth conditions, the multiplier's value is halved, around 0.27.

In addition, Table 2 shows the multiplier of budget expenditures. The technique used is the one described in Borgen (2016), and it involves the use of a Gaussian kernel, while the standard errors were estimated by bootstrapping with 200 replications. The p-values are shown in parentheses.

Table 2. Fiscal multipliers of expenses

Explanatory variables	**(10**	**(20**	**(30**	**(40**	**(50**	**(60**	**(70**	**(80**	**(90**	**Q**
Spending multiplier	(.658 (0.000)	(.519 (0.000)	0 .1375 (0.000)	0 .106 (0.001)	0 .105 (0.001)	0 .135 (0.000)	0 .261 (0.000)	0 .389 (0.000)	0 .8156 (0.000)	0
Dynamic interest	Y ES	Y ES	Y ES	Y ES	Y ES	Y ES	Y ES	Y ES	Y ES	Y
Crisis dummy	Y ES	Y ES	Y ES	Y ES	Y ES	Y ES	Y ES	Y ES	Y ES	Y
COVID-19 dummy	Y ES	Y ES	Y ES	Y ES	Y ES	Y ES	Y ES	Y ES	Y ES	Y
R-square	(.169	(.164	0 .1441	0 .130	0 .128	0 .138	0 .157	0 .181	0 .234	0
Remarks	1 798	1 798	1 798	1 798	1 798	1 798	1 798	1 798	1 798	1

Note: I noted with YES the inclusion of a variable in the model without reporting the value of the coefficient.

It can be seen that the values of the spending multipliers are all positive and statistically significant at a 99% level. The values of the coefficients are much more pronounced at the lower and upper quantiles compared to the rest of the distribution. For

Romania's situation, we will refer to Q10, Q80, and Q90. During episodes of pronounced decreases in real GDP, the expenditure multiplier is 0.65, while during periods of expansion it reaches 0.81. The multiplier value in Q80 is half the value in Q90, indicating that under normal conditions of economic growth the effectiveness of budget expenditures decreases. It can be seen in Figure 4 that both multipliers follow a U-shaped trajectory, their size being much more pronounced during periods of crisis/expansion.

Figure 4. Fiscal multipliers at the European level

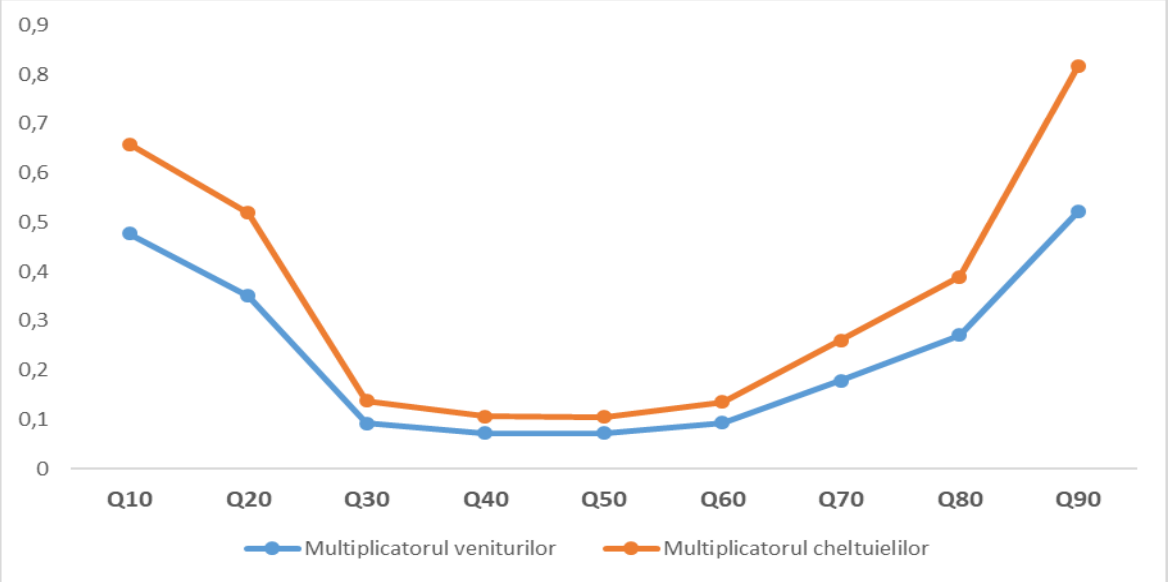

Source: own processing

In Romania, the expenditure multiplier is higher than the income multiplier, regardless of the selected quantile. The value of the multipliers for Romania varies between 0.27 and 0.52 for revenues, respectively, and between 0.39 and 0.81 for expenses. Considering these aspects, for an improvement in the transmission of fiscal policies to the real economy, fiscal consolidation is necessary - preferably on the revenue side - and the achievement of a sustainable and anticyclical position of the economy.

Conclusions

In this study, based on an innovative estimation methodology, a quantification of fiscal multipliers related to government revenues and expenses was carried out, using a sample of EU member countries, to which Norway and Switzerland were added in the period 2007q1 – 2022q3. The estimated results largely confirm the conclusions drawn by some authors for Romania, such as Murărașu et al. (2023), Voinescu (2018), and Boiciuc (2015), according to which the efficiency of expenditures or revenues in stimulating the economy is relatively low.

Compared to the specialized literature, our study offers some new conclusions, such as the fact that the size of fiscal-budgetary multipliers is higher in periods of crisis, respectively, expansion, compared to periods of stability. In fact, the trajectory of both multipliers follows is U-shaped, starting from the small to the large quantiles of the distribution of real GDP dynamics.

BIBLIOGRAPHY

1. Afonso, A. (2001), "*Non-Keynesian Effects of Fiscal Policy in the EU-15*", Department of Economics at the School of Economics and Management (ISEG), Technical University of Lisbon (Technical report, Working Paper).

2. Alan Auerbach & Yuriy Gorodnichenko & Daniel Murphy & Peter B. McCrory, (2022), "*Fiscal Multipliers in the COVID19 Recession,*" Journal of International Money and Finance.

3. Batini N, Eyraud L, Forni L, Anke W.(2014), „*Fiscal multipliers: size, determinants, and use in macroeconomic projections",* Tech Notes Man.

4. Blanchard, OJ., Leigh, D. (2013), „*Growth Forecast Errors and Fiscal Multipliers*", American Economic Review 103 (3), 117-20.

5. Blanchard, O., Perotti, R. (2002), „*An Empirical Characterization of the Dynamic Effects of Changes in Government Spending and Taxes on Output*", The Quarterly Journal of Economics 117(4), 1329–1368.

6. Boiciuc, I. (2015), *„The Effects of Fiscal Policy Shocks in Romania. A SVAR Approach*", Procedia Economics and Finance 32, 1131-1139.

7. Borgen, N. T., (2016), „*Fixed Effects in Unconditional Quantile Regression*", Stata Journal 16 (2), 403–415.

8. Geiger, M., Luhan, W.J., Scharler, J. (2016), *„When do fiscal consolidations lead to consumption booms? Lessons from a laboratory experiment*", Journal of Economic Dynamics and control 69, 1–20.

9. Giavazzi, F., Pagano, M.(1990), „*Can severe fiscal contractions be expansionary? Tales of two small European countries*", NBER Macroecon. Annu. 5, 75–111.

10. Firpo, S., Fortin, N. M., and Lemieux. T. (2009), „*Unconditional Quantile Regressions*", Econometrica 77(3), 953–973.

11. Hale, T., Webster, S., Petherick, A., Phillips, T., Kira, B.(2020), „*Oxford COVID-19 Government Response Tracker*", Blavatnik School of Government. Data Use Policy: Creative Commons Attribution CC BY standard.

12. Ianc, N-B., Turcu, C. (2020), „*So alike, yet so different: Comparing fiscal multipliers across EU members and candidates",* Economic Modelling 93, 278–298.

13. K. Peren Arin, Faik Koray, Nicola Spagnolo, (2015), "*Fiscal multipliers in good times and bad times"***,** Journal of Macroeconomics, Volume 44, 2015, Pages 303-311.

14. Koenker, R. (2004), „*Quantile Regression for Longitudinal Data*", Journal of Multivariate Analysis 91 (1), 74–89.

15. Koenker, R., Bassett, G.J.(1978), „*Regression quantiles*", Econometrica 46, 33–50.

16. Murараşu, B., Anghelescu, C., Grecu, R.A. (2023), *„Assessing fiscal multipliers in times of crisis: evidence from selected CEE countries*", Empirical Economics, in press.

17. Paul M. Jones, Eric Olson, Mark E. Wohar, Asymmetric tax multipliers, Journal of Macroeconomics, Volume 43, 2015, Pages 38-48, ISSN 0164-0704.

18. Perotti, R. (1999), „*Fiscal policy in good times and bad*", Quarterly Journal of Economics 114 (4), 1399–1436.

19. Romer, C.D., Romer, D.H. (2010), „*The macroeconomic effects of tax changes: estimates based on a new measure of fiscal shocks*", American Economic Review 100 (3), 763–801.

20. Sutherland, A. (1997), „*Fiscal crises and aggregate demand: can high public debt reverse the effects of fiscal policy?*", Journal of Public Econoics 65 (2), 147–162.

21. Tidiane Kinda & Andras Lengyel & Kaustubh Chahande, (2022), *"Fiscal Multipliers During Pandemics,"* IMF Working Papers 2022/149, International Monetary Fund.
22. Voinescu, I.V. (2018), „*Fiscal multipliers in Romania*", The Review of finance and Banking 10(1), 27-46.

DEMOCRATIC AND POLITICAL DELUSIONS

Mihail Ungheanu

Scientific Researcher, PhD, European Center for Ethnic Studies, Romanian Academy

Abstract: Jacques Ellul was one of the preeminent French thinkers of the last century. He was a philosopher, a sociologist, and a protestant theologian. He is well known for the description and critique of what was translated in English as the technological society or the technological system. Those expression translated, although not exactly, the French le système technicienne or the société technicienne. One of his main contentions was that technique is the main problem - enjeux of the past century and of this one. Technical development is seen somehow akin to the development of capital in Karl Marx's work. For the last one, the capital had achieved a stage where it got a kind of self and the capitalist were its functionaries or even worse the capitalists are people possessed by the capital just like in the religious tradition people are possessed by demons. Unfettered technological development transforms the world, the people, and society. The technique is not something bound exclusively to the realm of material techniques or the industrial domain. In a sense is a kind of spiritual attitude that seeks to achieve more efficiency in every domain of life. Just as the capital has its functionaries that are hollowed out and possessed by it in the manner of demonic possession the same happens with the development of the technical system. Political action and political life are more and more restrained and will become impossible when the technological system will control everything. The contention of this paper is to show and describe that this process is really going on and that the life of people nowadays is determined by „policies" made up by the technocratic class gathered in different think tanks like, to name some of the most famous, DARPA (former ARPA) and RAND Corporation (lampooned by Stanley Kubrick in Doctor Strangelove). Obamacare is such a policy. L'ilusion politique is one of the places in which Ellul describes this withering away of politics and of democracy and freedom. Development such as cybernetics, organizational/managerial sciences, the internet (a counter-insurgency tool) and of IT/communications in the broadest sense do not enhance freedom but lead to a new tyranny that can be seen clearly these days, a tyranny that had found its expressions in the Technocracy movement in the past century but has older roots.

Keywords: Ellul, technocracy, tyranny, freedom, politics

1.Introduction

Despite various individual ontologies and political philosophies man has always lived in community and has always built institutions that may protect and help him to live and develop (relatively) free. Political institutions, be they the city-state, Middle Age empires or the modern state fulfill these functions. The development of systematical reflection, science and technique goes in the same direction. Or so it seems. Human beings are dependent – more or less – rational beings. Since they do not possess a biological equipment like other species do and are born prematurely, the development of culture and institutions is a necessity. Arnold Gehlen is a representative of this view, but also Jacques Ellul and the German theologian Eugen Drewermann. From the point of view here describe man is a *Mangelwesen*. Even from a theological perspective this is true because man was made to live in Paradise in communion with God and not for hunting mammoths or fighting off crocodiles. Being thrown out of Paradise and without their communion with God, man

becomes *das Mangelwesen*, the being characterized by lack. It is a being that is exposed to all the dangers in the world – *ein exponiertes Wesen.*

At a ground level the problem of the state and of every human community irrespective of the political organization pertains to the place of mankind in the world, in creation, and man's relation to it and with God. There is always an inherent theological aspect of this problem. The relationship with the surrounding world is essential. Is man a passive being or an active one who takes part in creating its own existence?

The relation with his environment and with the whole of existence offers the foundation *that* grounds the possibility of politics. Here is the place where the illusions engendered by democracy and by modern politics arise. The illusion consists in the conviction that politics and politicians possess the capacity to solve all problems that confront man and bring about happiness, understood in material terms as material comfort by the means of the Providence (and now Nany State) and by the abolition of conflicts. Politics have become a Promethean enterprise, and just as the promise made by the Snake in the Garden of Eden, politics and politicians have failed to deliver. Fundamentally politics is something about the position of man in the world, an expression of the Heideggerian *Geworfenheit*. Another aspect of this situation of man pertains to the way he orients himself in the world. Without meaning and language, even the tasks that create and maintain a human community. The reality that encompasses man must be read so that man can successfully continue to exist. There is a fundamental activity of man that makes that possible:

> „Sie bestehen în der tätig gelösten Aufgabe, sich în der Welt zu orientieren, daß sie ihm verfügbar wird und în die Hand fällt."[1] (Gehlen 2008: 46)

Man needs to build a map of existence, to understand what is useful and good and enhances and entertain life and what is not, what provokes death and destruction. A distinction between good and bad powers. There is no human existence possible without the distinction between those above mentioned. Getting a hold over the environment, even at the level of ancient human communities, requires this. Since man is not beholden to a typical environment, and spreads to other environments. Man creates his own environment that, is according to A. Gehlen, the culture (Gehlen 2014: 38). One extra day of life is a big success (Gehlen 20148: 18). Thought, imagination, interpretation, language, and action are essential to human existence. All of these are needed so mankind can survive. In order to live and to live well man changes and fabricates his environment. Politics is rooted in this reality. Along the same lines sees the role of culture and the law Jacques Ellul. What is really the law or politics? Commenting on the disappearance of real politics, the French sociologist sees in the law and the activities of politics a way to create stability and intelligibility in the flux of existence (Ellul 2004: 89).This is, according to him, a hallmark of man's sovereignty. Despite this acquired modern sovereignty, mankind is not sovereign. Man loses its sovereignty, albeit it fails to acknowledge this fact.

2. Modern sovereignty

What is sovereignty? According to Gerard Mairet sovereignty in its modern sense expresses what the modern state is. Sovereignty is a modern concept that divides modern politics from the ancient way of doing it. There is a divide between those ages. And the concept of sovereignty expresses it. According to Mairet this new conception on sovereignty can be traced to Machiavelli and Jean Bodin, although the Italian thinker didn't use the word (Mairet 1997: 17-18). Both speak of *res publica* (or the commonwealth.) The principle of sovereignty makes modern politics modern. This principle governs the life of human communities which have as a purpose the conservation of integrity and liberty of themselves

[1] „They consist in the daily accomplished task of orienting himself in the world, in making it subservient and in the mastering of it."

and of the individuals that make them up. Sovereignty is a secular power that renders freedom to the responsibility of the human beings themselves without any exception (Maire 1997: 12). Sovereignty allows mankind to make its own history. This way of doing things implies the existence of the secular state. Along with this transformation of the political community, the way nature is seen changes completely. It is no longer seen as a good mother but as *res extensa*, a pure extension which can be described in mathematical terms and an object that is to be conquered and mastered. Through work, man gets his means to live by exploiting of nature. The state is the incarnated form of sovereignty and was the main means by which the different people attained freedom. The process included wars and conflicts. The way Machiavelli defined politics puts an end to the traditional way of viewing politics and reflects on this process. Politics is a purely human affair and has nothing to do with extra-human powers. Politics is no longer an action that seeks to produce virtue in the citizen. Absolute autonomy is the defining feature. The state can fulfill its function only if its constitution does not claim to express something different from the immanent order of the existing human condition (Mairet 1997: 19). There is no transcendent reference or ground for politics. Because of this politics express only itself. The state and thus politics is the product of human passions of force and relations of force/violence. Modern politics is not rooted in Revelation or nature. It is not merely secularization but the abolishment of the philosophical and theological inheritance of politics. Politics equals power and power is sovereignty (Mairet 1997: 20). There is no need to appeal to a natural or divine norm to justify or to ground the *res publica*. Power is conquered to establish a state by the rule of law. The state creates a common body for the people. The soul of this body – of the Leviathan (Th. Hobbes) is the sovereignty. Modernity conceives the essence of politic as it really is, not as it should be. The object of politics is necessity (or becoming/the flux of existence), which has to be understood as the matter that is formed by sovereignty. The realm of necessity encompasses becoming, changes of circumstances, peculiar circumstances, different forces, relationships, and even ideas. Politics is the realm of the conquerors, the realm of what it is and not of what should be. A political program is true because it enjoys success. It does not have success because it is true and just. What is good and just is the result of action. Power establishes what is good and just (Mairet 1997: 26-27). In Machiavellian terms, political action is not oriented by virtue but by *virtu* that is the intellectual and tactical capacity of the prince to conquer necessity. Virtue comes from the law and the law from the will of the prince. The possibility of tyrannical deviation exists and is implied by the necessity to use force in order to maintain the principle of sovereignty since law exists only by virtue of violence/force.

The purpose of exercising this power is the conservation of the state, which makes possible the existence of human communities and freedom. Sovereignty is the principle of the state not the principle of authority. This power is not used for one's self but to ground and maintain the state. It is directed toward what is common (in principle). There are no conditions and obligations attached to it. The sovereign can fulfill his function only if he is not subject to the commands of someone else and to give laws, or to repeal laws that are disadvantageous, etc. (Bodin 1992: 11). He is above the law but subservient to the search of the common good. He can try to attain it though it can't guarantee to accomplish it. The common good for modern mankind does not fit the ancient and medieval conceptions thereof. It is contingent. It can be this or that, it is undetermined. The norm, the good, or justice are also contingent, and unsure and they are established through conflict – be it war or debate. They are supposed to be the object of permanent discussion. Modern liberty consists in this indetermination of the public good – *la chose publique*. The modern conception has voluntarist roots and should be traced to the nominalist and voluntarist theology of the Middle Ages, which exalted the will of God as the only source of everything. God is reduced to his will thereby denying that there is plurality in him; Willem Ockham was just like the

whole Western theological tradition a supporter of the idea of absolute divine simplicity (which is Neoplatonic not Christian). There is no objective good. Something is good because God wills it. Also, there are no essences or purposes in creation because those would set limits to the divine will, something that is unacceptable in Ockham's view. This voluntarist view will be transferred to other domains, including political philosophy, etc. Sovereignty is will (Mairet 1994: 101); the will is the basis of human community. The nation becomes the source thereof and the state becomes the national sovereignty in its actuality act of the nation (one of the consequences of this principle is war; the state of war is implied by it) (Mairet 1997: 103). War is how national sovereignty is expressed. Peace is a regulative idea towards which the states should tend. Peace is the content of politics that is getting out of the state of nature. For individuals, this was made possible by the state. The form thereof is the law – *le droit*.

3. Sovereignty of man

The modern conception of sovereignty leads to a new understanding of man, to a historical conception about humankind and society that can be resumed with this utterance:

„L'homme est sujet-auteur - de son propre destin."[2] (Mairet 1997: 207)

The modern idea of sovereignty is the idea of the people as a historical subject (Mairet 1997: 126). This expresses the historicity of the human condition, of freedom. Through political sovereignty, the powers and capacities of the people(s) are freed and put to work. The citizen is thus born. Though the idea of sovereignty seems to come to an end, not being able to generate history, the state remains the place wherein the synthesis between the many and the one takes place. It is the place where a universal norm is proposed and that can create this unity. Even if the basis of the state is not a natural or divine norm it is still directed towards the One (it implies an underlaying ontology that equates the supreme good with the distinctionless monad) (Mairet 1997: 189). From an ontological point of view, the state is oriented toward the search for unity. The content of it is a certain ideal of justice (*le juste*), though that is not to be equated with just politics. This is what is common to the people that live in a state. But this idea of the just comes from the law. Politics is, in this sense, the common effort of a people to live according to the common norm of what is just. The state appears – or tries to justify its existence – as the relation of the community with this norm (Maire 1997: 191-192).

Politics is thus a human endeavor that has to answer the question of man's place in the universe, of its place in the totality of being. If politics exist in order to achieve the survival of human community, then what are the limits of human action? Is man a puppet of a hidden god or natural forces? Is man completely dependent on nature? In some aspects, yes. The physical dependence on nature can be clearly seen. But there is some metaphysical independence or autonomy, too. Behind all of this one can find the problem of freedom. It is present in the conception of politics understood as the production of a world that is neither natural nor divine, but completely human. According to Mairet it is hard to see or consider people to be free if the basis of human community is rooted in a natural or divine law. To be free means to act upon a self-concocted law. It also means that nature is to be considered in a purely mathematical way, as a resource to be exploited. The world has to be considered as a set of equations when it comes to knowing its physical structure and as a set of actions when it comes to its historical dimension. History is the place wherein sovereignty unfolds itself. The ground of human existence, of human community is no longer outside in nature or God, but in the community itself. The relationship with nature is the same one that exists between thought and *res extensa* in Descartes's work. It is domination. Without this relationship, there would be no political community that is res publica (Mairet 1997: 205). The human capacity

[2] „Mankind is the subject-author of its destiny."

to do politics is present in man's estrangement from nature and in his separation from it. This process of separation allows mankind to become itself. It makes it possible to discover the human world as the world of the autonomy of the will. The anthropology that underlays this modern conception assumes that man has free will and is able to chose act or not to act according to the acquired. Man is also master of himself.

Joined to this modern political philosophy and anthropology is the idea of equality and a mechanical conception of nature (Mairet 1997: 218). The force that sets mankind in motion is twofold: the need and desire, two signs of man's finitude. These are the forces that lay the foundation of the state. And as such the state is also an instrument that is used to exploit and master nature so that the need and want of mankind could be fulfilled. Nature is transformed in this process and it is clear that man's nature becomes also the target of this process and that it will be transformed accordingly. Freedom is a construct and it can not exist without getting power over beings and things (Mairet 1997: 261).

That freedom requires power and dominion over things is an essential point in understanding the present-day situation of man. This power is not exerted only upon unanimated things but upon living beings too, including man himself. Free is in this sense the one that enjoys the greatest power and the greatest understanding of how to use it. This is an essential point of understanding modernity. Even the rights of a person are defined in terms of power.

4. Politics and technics

Why has become politics an illusion, as Ellul expresses it? The answer is multi-layered. Politics penetrated according to him in every part of society, in all walks of life; it is the real glue of society. Everything is seen under these lenses and everyone thinks that everything can be solved by the use of politics, meaning by using the state. Politics is everything and nothing lies beyond it (Ellul 2004: 48); not everything is politics but politics has become everything. It has achieved a religious status. Politics can be judged only by politics. Politics must be in the service of man or of the economic system. But all this is to be achieved by the State, by its organizational capacity, and through the participation of the citizens in the workings of society by way of politics. The citizens prefer to let the state do everything; they give up their responsibility and freedom and judgment. They defer to the state. The state becomes a Leviathan, a machine, which is concretized in bureaucracy, in the mechanism thereof. These bureaucratic mechanisms are the locus of the real power and it is a delusion to believe that citizens can either steer and master it through political action the political life proper. or even to partake effectively in it. The all-power of bureaucracy expresses the real nature of the State (Ellul 2004: 217). Despite this all-pervasive politics, true politics is becoming increasingly rare. Shortly put politics in its true meaning cease to be practiced because of the transformation of the state into a mechanism whose sole rule is efficiency. True political decisions are not based on necessity and require perseverance in time. The technical mindset and action are based on necessity. They are bound to the ephemeral, to the realm of pure actuality, of the now. True politics have to introduce features of continuity in the flux of life to create and consolidate the coherence of the group (Ellul 2004: 60-61). The true decisions that are made in modern-day society are not real political decisions. They are technical, based on expertise – technics or technology, as it is usually rendered in Ellul's translation is not something bound exclusively to the material realm. Due to the modern development of society, the only realm in which true decisions can be made is the realm of pure actuality, of the here and now. True political decisions require a situation that contains different and different kinds of element. Those should correspond to facts or beliefs. It requires that the ones who make a political decision do have values. However present-day politics dispensed with values, even if they are mentioned: justice, freedom, truth, etc. They have been given up because they would have hindered the efficiency of

politics. But emancipation from values means only being under the dominance of a greater necessity. Politics begin to be judged by the measure of success, and, thus, efficiency.

> „La loi de la politique c'est l'efficacité. Ce n'est pas le meilleur qui gagne, c'est le plus puissant, et tous les termes se ramènent a un seul : les plus efficace."[3] (Ellul 2004: 69)

Efficiency has become the only justification measure for government. The gamut of free choice shrinks. The most efficient solution must be chosen. True choice and decision depend on technocrats, on the technicians. Necessity subordinates the political decision to technical evaluation and, though this might seem absurd, the means decide what purpose/decision must be taken. Shuffling off personal responsibility onto the state and allowing it to permeate all areas of life leads to a process of the mechanization process of human existence. The political activity takes place in frames set up by technicians (bureaucrats, etc.). And each one of those decisions calls for another decision that will go in the same direction. Decisions made based on a technical basis require continuity, a continuity that political decisions can't break apart.

This tendency has only become more obvious in the last years and can be seen when one watches whatever videos the technocrats from the World Economic Forum put online (World Economic Forum. *Davos AM23- Are you ready for brain transparency*?. https://www.weforum.org/videos/davos-am23-ready-for-brain-transparency-english.) In the future people at work should wear ear pods that read their brainwaves and communicate what they are thinking. Of course, to improve efficiency at work and prevent crime. No more intimacy, no more free and spontaneous thinking. The loss of personal freedom is clear. Those ideas express the modern conception of man and of freedom as power exerted over nature. This brings a loss of freedom to individuals and communities, but this is a consequence already given in the understanding of freedom as exerting power over beings and things, as power over nature.

The delusions produced by democracy and politics are stemming from the uncritical acceptance of technical development, from the faith in progress – the idea that things go from themselves in a good direction. They also come from the fact that people think that the so-called democratic institutions are fulfilling their supposed role, namely the participation of the citizens in the process of governing society and in assuring equality, wealth, etc. But reality has taught us otherwise, according to Jacques Ellul (Ellul 2004: 311). None of those mentioned above produce automatically equality, freedom and neither they do produce economic democracy.

Technical development and faith in progress have produced a new kind of human alienation. This alienation is caused by the means that the state (or corporations) is using to achieve their goals. The new alienation is technical in nature. It is technocratic, and one of its tenets is that everything, including human, social, and political problems can be treated using a technical approach. This alienation is rooted deep in the human condition since technique is something intimately related to mankind, being a kind of replacement of the biological equipment that humans do not possess. Ellul contends that mankind's inner life is already colonized by the technocratic understanding of things and by the state power (*pouvoir etatique*). Man is possessed by technocratic and exterior powers (exercised by the state or by huge corporations) that produce by themselves an appearance of democracy and freedom that is enhanced by the fact that people abandon their responsibility and think that the state (or the corporation or the private-state partnership). Most people are interested and moved only by the pursuit of security, stability, of happiness understood as material well-being. This spiritual

[3] „The law that govern politics is the one that prescribes efficiency. The one who wins is not the best, b ut the most powerful. All other factors are reducible to only one: the most efficient."

constellation, this mindset is not conducive to democracy and freedom but facilitates the birth of another form of tyranny. The search for increased material comfort destroys the possibility of serious participation in political life and leads to a situation wherein the state that becomes undemocratic and tyrannical without going through the process of becoming a police state. This development is due to the obsession with efficacity that governs the mindset of present-day citizens. Political regimes and policies are judged accordingly if they are efficient or not! This leads naturally to regimes that are authoritarian in nature. But this conversion of the citizen to the criteria of efficiency is supposed much deeper than any conversion to a political ideology. It takes place at a deep level which pertains to the conception of life, of understanding the world, of the presuppositions and symbols by which someone understands and conceives the world. This level of conversion is necessary for a citizen to accept to take responsibility and to become a free person despite all the psychological and organizational technics that are used by different actors to make him more than obedient (Ellul 2004: 315).

All the techniques of propaganda, indoctrination, psychological coaching, and psychotherapy are techniques of adaptation guided by the goal to produce adaptation to the technical society, to produce consent at a very deep level in the individuals. These measures are inimical to the existence of free people and of life (life requires differentiation and not homogeneity). A perfect integrated society that has become an exemplification of a monistic conception is a society that speeds towards its own death. And the domination of the permanent quest for efficiency leads to tyranny because the people who have access and employ all the psychological, organizational, administrative arcane knowledge are a minority that is exerting sovereign power over the rest of the people. There are no more citizens but underlings. They are the *prima materia* upon which the power of the technocrats is exerted.

5. Conclusion

A good example of the political illusion is the so-called Chinese way. Despite the effort made to master and adapt modernization and economic development to the Chinese understanding of socialism, in reality, the Chinese state and society have been conquered by the technical imperative (Ellul 2015: 207). Politics give leeway to technical efficiency. The primacy of the social and human factors disappears and the primacy of rentability and efficiency becomes the rule after Mao's death the whole ideological program of creating a new man and of creating a new culture has become something relegated to the second place. Making use of all means to increase economic development became the new rule. Necessity had become the basis of decision: mechanization, setting up heavy industry, the concentration of workforce, and specialization thereof. Gain becomes again a motivator of work. Even the principle of relying on China's own forces is given up. Entire plants have been bought from the Western world, and commercial agreements with the United States and the West multiply. In 1979 expressions like market value and economic rentability resurface and the purpose of the economic activities is redefined as accumulation. At the end of 1979, the authorities insist that what mattered most is the technical and economic construction of the country and that has to have priority even over political struggles or over the *Klassenkampf* (Ellul 2015: 184). The law becomes just a management tool. Private property makes a comeback, too. Socialist China enters the era of the capital. To get industrialization and to create an efficient economic system one needs capital. Capital accumulation is again present there. Investment cease to be made direct by the State but by credit or from the West, the market becomes the rule, and concurrence between different companies is promoted while enterprises are allowed to get a percentage from their profits to create social advantages for the workers, etc. Western capitalist enterprises associate with the Chines government, Chinese resources are exploited by Western enterprises in the name of the communist government, the Chinese workforce is used to exploit foreign resources, workforce that produces for foreign interest, etc. Capitalism is thus spreading in socialist China and takes the form of Chinese autonomous enterprises and

companies that cooperate with capitalist banks in the financial domain. And all of this is because of the technical imperative (Ellul 2015: 196-7). Therefore, a new proletariat is created but also a new kind of man governed by the technic mindset. What is the configuration of this mindset and what consequence it may produce? Z. Brzezinski offers an answer:

> „More directly linked to the impact of technology, it involves the gradual appearance of a more controlled and directed society. Such a society would be dominated by an elite whose claim to political power would rest on allegedly superior scientific know-how. Unhindered by the restraints of traditional liberal values, this elite would not hesitate to achieve its political ends by using the latest modern techniques for influencing public behavior and keeping society under surveillance and control. Under such circumstances, the scientific and technological momentum of the country would not be reversed but would actually feed on the situation its exploits." (Brzezinski 1970: 253)

BIBLIOGRAPHY

Brzezinski, Z. (1970) *Between Two Ages. America's Role in the Technotronic Era*. Westport: Greenwood Press.

Bodin, J. (1992) *On Sovereignity. Four Chapters from The six Books of the Commonwealth.* New York: Cambridge University Press.

Ellul, J. (2004) *L'ilusion politique*. Paris: La Table Ronde.

Ellul, J. (2008) *La technique ou le enjeu du siècle*. Paris: Economica.

Ellu, J. (2015) *Changer de révolution*. Paris: La Table Ronde.

Gehlen, A. (2014) *Der Mensch und seine Stellung* in der Welt. Wiebelsheim: Aura Verlag.

Mairet, G. (1994) *Le concept de souveraineté. Histories et fondements du pouvoir moderne*: Paris, Gallimard.

Rappin, B. (2014) *Au fondement du Management. Théologie de l'Organisation*, vol. 1. Nice: Leseditionsovadia.

Vioulac, J. (2018) *Approche de la criticité*. Paris: Presses Universitaires de France.

Vioulac, J. (2013) *La logique totalitaire. Essai sur la crise de l'Occident*. Paris: Presses Universitaires de France.

*** World Economic Forum. *Davos AM23- Are you ready for brain transparency*? https://www.weforum.org/videos/davos-am23-ready-for-brain-transparency-english

THE NOTION OF WORK IN COMPARATIVE LAW. ASPECTS OF THE FRENCH, US AND INDIAN LEGAL SYSTEMS

Ionela Cecilia Şulea

Dimitrie Cantemir University of Târgu Mureș

Abstract: In the first part of the article the French field of intellectual property will be analysed under the aspect of the current legislative context of the term "work". Also will be remembered the categories of works regulated by the French intellectual property code and the importance of the Berne Convention in the development of intellectual legal system.
In the second part of the article the Anglo-Saxon concept of "copyright", which has more pronounced economic concerns than the French one, is examined in the legal frame of U.S.A. Underlining that "works" are legally protected only if they are fixed on a material support, and this system is called copyright system.
In the third part of this article the concept of intellectual property will be reviewed from the time British regime emerge in India until nowadays. Culminating in a major breakthrough in May 2012 when both houses of the Indian Parliament passed the Copyright Amendment Act.

Keywords: intellectual property, "work", concept of "copyright", economic concerns.

1. Sistemul de drept francez

În sistemul de drept francez, proprietatea intelectuală este reglementată de Codul proprietăţii intelectuale francez[1].

Utilizarea expresiei „proprietate intelectuală" a fost introdusă prin secolul al XIX-lea, deși era foarte puțin utilizată la început. Mai cunoscute erau expresiile „proprietate literară" sau „proprietate artistică". Totuși, au fost câteva texte din acea perioadă în care a apărut titlul „proprietate intelectuală"[2], cu o mențiune sumară în ceea ce privește drepturile de autor[3].

Menționăm de asemenea, că „proprietatea intelectuală" și „proprietatea artistică" au fost utilizate în perioada anilor 1870 până la începutul anilor 1910 în Franța. Începând însă, cu anul 1910, expresia „proprietate intelectuală" a fost folosită din ce în ce mai des.

Momentul în care utilizarea expresiei „proprietate intelectuală" a luat amploare, a fost declanșat de reglementarea brevetelor, a drepturilor de autor și a design-ului într-o

[1] Codul de proprietate intelectuală francez a fost adoptat prin Legea nr. 92- 597/ 1992 (publicată în Monitorul Oficial din 3 Iulie 1992, modificată prin Legea nr. 97-283/1997).
[2] În 1859 Édouard René Lefèbvre de Laboulaye (a trăit între anii 1811-1883 și a fost jurist francez, poet, autor și activist anti-sclavie) și Georges Guifffrey (a trăit între anii 1827-1887) au publicat o colecție de documentele istorice privind drepturile de autor, care includ multe referiri la drepturile de autor ca "proprietate literară", dar o mențiune ocazională că era "intelectuală" acest tip de proprietate. Interschimbabilitatea expresiilor este sugerată și de faptul că în 1860 Guiffrey a publicat documentul intitulat: Le propriété littéraire au XVIII siècle (Proprietatea literară în secolul al XVIII- lea) și patru ani mai târziu, documentul: Le propriété intellectuelle au point de vue du droit et de l'histoire (Proprietatea intelectuală din punctul de vedere al dreptului și istoriei); Informații preluate și traduse de pe site-ul: www.wikipedia.org, la data de 22.02.2023, ora 22:02.
[3] J. Hughes, *A short history of „intellectual property" in relation to copyright*, published by Benjamin N. Cardozo School of Law, Yeshiva University, New York City, 2012, p. 1304.

singură „proprietate intelectuală”[4]. În concret, este vorba despre adoptarea Codului proprietăţii intelectuale francez din anul 1992.

Un moment important al dezvoltării domeniului proprietății intelectuale, în sistemul de drept francez, îl constituie ideea măreață a Convenției de la Berna, care a aparținut lui Victor Hugo ca și președinte al Association Littéraire et Artistique Internaționale (Asociației Literară și Artistică Internațională)[5]. Precizăm că au fost influențate clar dispozițiile Convenției de „dreptul autorului” francez („droit d'auteur”), care contrastează însă cu conceptul anglo-saxon de „copyright” („drept de autor”), care are preocupări economice mai accentuate.

Menționăm că, prima versiune a Tratatului de la Berna a fost semnată la 9 septembrie 1886 de Franța, Belgia, Germania, Haiti, Italia, Liberia, Spania, Elveția, Tunisia și Regatul Unit[6].

În contextul legislativ actual, termenul „operă” este reglementat de art. 2 din Codul proprietăţii intelectuale francez.

Conform, art. L. 111-2, „operă” este considerată creată, independent de toate divulgările publice, prin simplul fapt al realizării acesteia în concepţia autorului, chiar și neterminată.

În completarea acestei definiții, amintim dispozițiile din Capitolul II, intitulat Lucrări (opere) protejate, care prevede expres categoriile de opere protejate juridic, indiferent de formă de exprimare sau destinația acestora[7].

Art. L. 112-2, din Codul proprietăţii intelectuale francez, reglementează 14 categorii de opere[8].

Printre aceste categorii, sunt reglementate și creațiile software. Sunt considerate opere în sensul prezentului cod - conform alin. 13, art. L. 112-2, inclusiv echipamentele de proiectare pregătitoare.

În art. L. 112-2, alin. (14) sunt reglementate, amănunțit, creațiile ce aparţin industriilor sezoniere de îmbrăcăminte și ornamente. În concret, datorită reînnoire frecvente a formelor produselor și, în special, ne referim aici la: blănuri, lenjerie, broderie, încălțăminte, mănuși, articole din piele, dar și la fabricarea țesăturilor de noutate, în special cele *haute couture* (precum producțiile de *paruriers* - bijuterii *haute couture*, cizme, dar și la fabricarea țesăturilor de tapițerie), acestea ajung să fie considerate opere și se bucură de protecție juridică conform Codului proprietăţii intelectuale francez[9].

De asemenea, menționăm că, în art. L. 112-3 din Codul de proprietate intelectuală francez, sunt reglementate operele derivate care se bucură de protecție, atâta timp cât îndeplinesc două condiții: nu aduc atingere drepturilor autorului operei originale; iar prin alegerea sau aranjarea materialelor, constituie la rândul lor, creații intelectuale.

---

[4] A se vedea J. Hughes, *op.cit.*, p. 1308.

[5] Asociația Litreaire și Artistique Internationale (ALAI) a fost înființată în 1878 la Paris. Victor Hugo a fost președinte de onoare al asociației și membru fondator. Scopul pentru care a fost creată, a fost realizat opt ani mai târziu prin Convenția de la Berna din 9 septembrie 1886, care reglementează protecția drepturilor scriitorilor și artiștilor la nivel internațional. Asociația continuă să existe astăzi și își păstrează rolul de reformator al drepturilor de autor la nivel internațional.

[6] Solberg, Thorvald (1908), Raportul delegației Statelor Unite la Conferința internațională pentru revizuirea Convenției privind dreptul de autor de la Berna, care a avut loc la Berlin, Germania, 14 octombrie-14 noiembrie 1908, Washington, D.C., Biblioteca Congresului. p. 9.

[7] A se vedea art. L. 112-1, Cap. II, Codul de proprietate intelectuală francez.

[8] Menționăm că Lege nr. 8/1996 din legislația română prevede numai 9 categorii de opere care constituie obiect al dreptului de autor (conform art. 7).

[9] A se vedea art. L112-2, alin. (14) din Codul de proprietate intelectuală francez, document preluat și tradus de pe site-ul: www.legifrance.gouv.fr, la data de 12.01.2019, ora 22:05.

În concluzie, autorii traducerilor, adaptărilor, transformărilor sau aranjamentelor operelor, cât și autorii de antologii sau colecții de opere sau alte date, cum ar fi bazele de date[10], se bucură de protecție juridică conform codului de proprietate intelectuală francez.

2. Sistemul de drept al S.U.A.

Potrivit convenției de la Berna[11], statele au dreptul să dispună prin legislația internă, ca operele literare și artistice să fie protejate juridic doar dacă sunt „fixate" pe un suport material[12].

În S.U.A. operele sunt protejate juridic numai dacă sunt fixate pe un suport material, iar acest sistem poartă denumirea de: *sistem copyright*[13].

Acest sistem are la bază premisă că autorul își exprimă nemijlocit voința de a proteja creația sa intelectuală dacă o fixează pe un suport material[14].

În concret, această protecție oferă autorului posibilitatea de a avea un control mai mare asupra operei sale, de aici rezultând și necesitatea consimțământul autorului, anterior intrării operei sale în folosință publică.

Opera este „creată" atunci când este fixată pentru prima dată pe o copie sau când este înregistrată audio. Când o lucrare necesită o anumită perioadă de timp pentru a fi finalizată, partea din ea care a fost fixată la un anumit moment dat, constituie operă de la acel moment. Dacă opera a fost pregătită în versiuni diferite, atunci fiecare versiune constituie o operă distinctă.[15]

Legea drepturilor de autor din S.U.A. reglementează în art. 101, din Capitolul 1, mai multe definiții, printre care se numără: opera anonimă, opera de arhitectură, opera audiovizuală, opera colectivă, titularul dreptului de autor, operă derivată[16] etc.

În sistemul *copyright* autorul se bucură de orice formă posibilă de exploatare a operei, iar interesele lui nu sunt opuse celor care exploatează opera în scopuri comerciale, științifice etc.[17]

Concluzionând, se poate afirma că „opera" are un rol esențial în dezvoltarea unui stat, mai ales într-unul ca S.U.A. unde s-a născut economia modernă. Efectiv, o țară ca SUA nu își permite să mai piardă anual miliarde dolari din pricina activității infracționale din domeniul proprietății intelectuale. Datorită acestui aspect, consider necesar a dezvolta un cadru legislativ uniform, la nivel global, în care diferențele dintre sisteme să fie contopite într-unul singur, mai eficient, mai sigur și mai ușor de pus în practică[18].

---

[10] În reglementarea cuprinsă în art. L. 112-3, din Codul proprietății intelectuale francez, este definită și expresia „bază de date", fiind o colecție de lucrări, date sau alte elemente independente, aranjate sistematic sau metodic și accesibil în mod individual prin mijloace electronice sau prin orice alt mijloc.

[11] Statele Unite ale Americii au aderat la Convenția de la Berna la data de 1 martie 1989, prin Actul de punere în aplicare a Convenției de la Berna din 1988, cu nr. 100-568, 102 Stat. 2853, care nu modifică însă titlul 17 din Codul Statelor Unite, ce are, în continuare, ca denumire: Copyrights (Drepturi de autor).

[12] A se vedea în acest sens art. 2 alin. (2) din Convenția de la Berna

[13] Sistemul copyright (o traducere posibilă fiind: sistemul drepturilor de autor) face referire la lucrări originale ale autorilor care sunt fixate prin orice mijloace de exprimare tangibile, prin care acestea pot fi percepute, reproduse sau comunicate fie direct, fie cu ajutorul unei mașini sau al unui dispozitiv. Pentru detalii a se vedea Legea drepturilor de autor din S.U.A., art. 102 lit. a), preluat de pe site-ul: www.copyright.gov, la data de 15.03.2019, ora 9:59.

[14] A se vedea T. Bodoaşcă, L. I. Tarnu, *Dreptul proprietății intelectuale*, Ediția a III-a revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2015, p.p. 20-21.

[15] A se vedea art. 101 Definiții, din Capitolul 1, cu titlul: Obiectul și domeniul de aplicare a drepturilor de autor din SUA.

[16] A se vedea în acest sens, https://www.copyright.gov/title17/, p.p. 2-3.

[17] A se vedea V. Roș, *op. cit*, p. 90.

[18] A se vedea I. Vasiu, L. Vasiu, *Protejarea drepturilor de proprietate intelectuală în cyberspaţiu: consideraţii asupra noilor iniţiative legislative din SUA,* în „Revista Română de Dreptul Proprietăţii Intelectuale", Bucureşti, nr. 2/2012, p.p. 22-27.

3. Sistemul de drept al Indiei

Conceptul de proprietate intelectuală a început să apară în India în timpul regimului britanic[19].

În prezent, numai Parlamentul este împuternicit să adopte legi privind brevetele, invențiile, desenele, drepturile de autor, comerț, mărci, în conformitate cu art. 246 din Constituția Indiei[20].

Ratificarea următoarelor acorduri internaționale a condus la progrese semnificative în domeniul proprietății intelectuale din India: Convenția de la Paris[21]; Tratatul de cooperare în domeniul brevetelor[22]; Protocolul de la Madrid[23] etc. Cu toate acestea, India nu este semnatară și a Acordului de la Haga[24], care reglementează protejarea design-urilor în țări multiple, doar printr-o singură depunere.

Menționăm, de asemenea, că India a aderat și la Convenția de la Berna (modificată la Paris în 1971), dar și la Convenţia mondială cu privire la drepturile de autor din 1952[25]. Prin urmare, opera creată într-un alt stat membru se bucură de protecție și în India.

Pe plan intern, India a făcut un mare progres în luna mai a anului 2012, când ambele case ale Parlamentului indian au adoptat Legea privind modificarea drepturilor de autor. Cu ajutorul acestei reglementări, au reglementat, printre altele, și infracționalitatea prezentă pe rețeaua de internet, în conformitate cu exigențele stabilite de Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale[26].

Legea dreptului de autor în India reglementează protecția operelor literare, dramatice, muzicale sau artistice, a filmelor cinematografice și sunetelor înregistrate.

Deşi nu există nici o obligație de înregistrare a drepturilor de autor în India[27], în cazul firmelor, se recomandă să se înregistreze aceste drepturi pentru a se putea dovedi

---

[19] India Britanică, cum a mai fost definită în perioada istorică între anii 1858 – 1947, era stăpânită de Imperiu Britanic. Mai precis, autoritățile coloniale britanice își exercitau puterea prin administrarea directă a provinciei, sau prin intermediul principatelor. Acestea erau într-o anumită proporție autonome, dar acceptau protecția din partea Imperiului Britanic în urma diverselor tratate, în care de obicei renunțau la reprezentarea externe în favoarea Coroanei Britanice.

[20] Conform art. 246 din Constituția Indiei: Parlamentul are puterea exclusivă de a emite legi cu respectarea anumitor aspecte. Aceste aspecte se referă, spre exemplu, la fiecare problemă pentru orice parte a teritoriului Indiei, fără a aduce atingere vreunei chestiuni enumerată în lista de stat. Lista de stat enumeră și analizează subiecte precum: președintele Indiei, puterea executivă a Uniunii, alegerea președintelui, modul de alegere a președintelui etc. (art. 51-151). Pentru detalii în acest sens a se vedea Constituția Indiei, preluată la data de 23.04.2023, ora 23:27, de pe site-ul:
https://constitutii.files.wordpress.com/2013/01/coiason29july08.pdf.

[21] Convenția de la Paris (adoptată la 20 martie 1883, cu revizuirile ulterioare) reglementează, printre altele, dreptul oricărei persoane dintr-un stat semnatar să solicite un brevet sau o marcă în oricare din alt stat semnatar al convenției, și să li se confere aceleași drepturi, cât și același statut, ca și cetățeanului din statul respectiv.

[22] Tratatul de cooperare în domeniul brevetelor, (adoptat la Washington, 19 iunie 1970), reglementează un sistem principal pentru obținerea unui „pachet" național al brevetului, aplicabil în diferite jurisdicții, printr-o singură cerere.

[23] Protocolul de la Madrid (adoptat la 27 iunie 1989), reglementează dreptul oricărei persoane de a depune o cerere de marcă unică la biroul național din țara natală, care îi v-a conferi protecție în mai multe țări deopotrivă.

[24] A se vedea D. Bochańczyk-Kupka, *A comparative analysis of intellectual property rights protection in China and India in the XXI century, în* Journal of International Studies, 2016, Vol. 9, No. 1, p.p. 56-65.

[25] Prin semnarea Convenţiei mondiale cu privire la drepturile de autor din 06.09.1952, India s-a obligat să creeze efectiv un spațiu legislativ pentru a asigura protecția necesară drepturilor de autor.

[26] Organizația Mondială a Proprietății Intelectuale (World Intellectual Property Organization sau abreviat WIPO) a fost creată în anul 1967, având ca obiectiv recunoașterea și dezvoltarea oriunde în lume a activității creatoare.

[27] Nu este necesară vreo formalitate pentru înregistrarea acestui drept nici în Regatul Unit al Marii Britanii (reprezentând una dintre moștenirile lăsate Indiei de stăpânirea britanică din perioada 1858 – 1947). Adesea,

existenţa lor, mai ales în caz de litigiu. Înregistrarea se poate realiza, personal, sau prin intermediul unui reprezentant, investit cu autoritate în acest sens[28].

Actului privind drepturile de autor din 1957[29] al Indiei, în primul capitol intitulat „Preliminarii", în art. 2 lit. (l), reglementează opera artistică, opera de arhitectură, dar și „opera indiană". Expresia „operă Indiană" reprezintă lucrare literară, dramatică sau muzicală, a cărui autor este cetățean al Indiei (i); sau care este publicată pentru prima oară în India (ii); sau a cărui autor, în cazul unei lucrări nepublicate, este, în momentul realizării operei, cetățean al Indiei (iii).

După cum putem observa, reglementările care privesc drepturile de autor din India, dar şi S.U.A[30], definesc, în primul capitol, termeni de specialitate care sunt întâlniți pe parcursul întregii legi.

În concluzie, sintagma „operă indiana" reprezintă o noutate, deoarece, de obicei, termenul „operă" este reglementat fără a i se alătura denumirea vreunei țării. Mai mult, facem precizarea că în art. 2, Cap. I, din Actul privind drepturile de autor din 1957, la lit. (y), este definit şi termenul „operă", care poate fi oricare dintre următoarele lucrări (opere): o operă literară, dramatică, muzicală sau artistică (i); un film cinematografic (ii); o înregistrare sonoră (iii).

BIBLIOGRAPHY

Legislație

1. Constituția Indiei;
2. Codul proprietăţii intelectuale francez a fost adoptat prin Legea nr. 92- 597/ 1992, modificat prin Legea nr. 97-283/1997;
3. Legea drepturilor de autor din S.U.A.;
4. Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe;
5. Convenţie de la Berna din 09 septembrie 1886 pentru protecţia operelor literare şi artistice.

Doctrină

1. T. Bodoaşcă, L. I. Tarnu, *Dreptul proprietății intelectuale*, Ediția a III-a revăzută și adăugită, Editura Universul Juridic, București, 2015;

Studii și articole

1. D. Bochańczyk-Kupka, *A comparative analysis of intellectual property rights protection in China and India in the XXI century, în* Journal of International Studies, 2016, Vol. 9, No. 1;
2. I. Vasiu, L. Vasiu, *Protejarea drepturilor de proprietate intelectuală în cyberspaţiu: consideraţii asupra noilor iniţiative legislative din SUA,* în „Revista Română de Dreptul Proprietăţii Intelectuale", Bucureşti, nr. 2/2012;

Alte surse

în Marea Britanie, se spune că un drept de autor apare „înainte ca cerneala să se usuce pe hârtie". Nu putem spune același lucru și despre dreptul de autor din S.U.A., chiar dacă s-ar putea crede că cele două sisteme sunt identice. În S.U.A., un drept de autor va exista asupra creație, dar pentru a se impune acest drept de autor, el trebuie să fie înregistrat.

[28] A se vedea D. Bochańczyk-Kupka, *op. cit.*, p. 58.

[29] Actul privind drepturile de autor al Indiei din 1957, a fost adoptat prin Legea nr. 14 din 1957, modificată ulterior prin Legea nr. 49 din 1999. Acesta cuprinde, spre exemplu: în Capitolul II, reglementări despre Biroul pentru drepturile de autor și Consiliul pentru drepturile de autor, în Capitolul III, reglementează Dreptul de autor, în Capitolul IV - Proprietatea drepturilor de autor și a drepturilor proprietarului, în Capitolul V- Termenul de autorizare al drepturilor de autor ș.a.

[30] A se vedea în acest sens, Legea drepturilor de autor din S.U.A., Capitolul 1, art. 101, care reglementează definițiile celor mai utilizați termeni ce se regăsesc pe parcursul legii.

1. www.wikipedia.org;
2. www.legifrance.gouv.fr;
3. https://www.copyright.gov/title17/;
4. https://constitutii.files.wordpress.com/2013/01/coiason29july08.pdf;

PRIOR SPECIFICATIONS REGARDING THE NOTION AND CONTENT OF COPYRIGHT

Ionela Cecilia Şulea

Dimitrie Cantemir University of Târgu Mureș

Abstract: The content of this article is based on specifications regarding copyright regulated by Law no. 8/1996. Concrete, copyright is closely related to the person of the author and arises from the moment the work is created, regardless of the way or form.
The definition of copyright is constantly supplemented and improved, finding itself, at certain times given in different forms, but which encompassed the right of any person to freely participate in and enjoy the cultural achievements of society and scientific progress registered but also the possibility to defend these rights.
In the final part, I will analyze the copyright content regarding the intellectual creation that shape, both to its creators and to other persons, to a right of ownership over it.

Keywords: copyright, rights, form of expression, protection.

1. Precizări prealabile

Legea nr. 8/1996 privind drepturile de autor și drepturile conexe, în Capitolul I, din Partea I, a Titlului I, sub denumirea marginală *Dispoziţii introductive*, reglementează în art. 1, dispozițiile generale privind dreptul de autor[1] asupra unei opere literare, artistice sau ştiinţifice, precum şi asupra altor opere de creaţie intelectuală[2], care este recunoscut şi garantat în condițiile legii de mai sus.

Dreptul de autor este strâns legat de persoana autorului și se naște din momentul în care opera este plăsmuită, indiferent de modul de exprimare [3] și de forma operei, acesta putând fi chiar și în formă nefinalizată[4]. În concret, dreptul de autor are prerogative morale și patrimoniale[5]. Indiferent că ne referim la drepturile morale sau drepturile patrimoniale, acestea sunt protejate juridic din momentul realizării operei.

În acest sens, potrivit art. 27 alin. (1), dreptul de autor asupra unei opere literare, artistice sau științifice se naște din momentul creării operei oricare ar fi modul sau forma în concretă de exprimare[6]. Pentru a sublinia aceste aspecte, menționăm art. 1 alin. (2) din

[1] Pentru unele detalii privind propunerea *de lege ferenda* pentru înlocuirea expresiei „dreptul de autor" din textele Legii nr. 8/1996, cu expresia „drepturile de autor" a se vedea: T. Bodoaşcă, *Contribuții la studiul reglementărilor legale referitoare la definirea noțiunii drepturilor de autor și la durata protecției juridice a acestora*, în „Uniunea juriștilor din România" nr. 6/2009, p. 76 și urm.; T. Bodoaşcă, L. I. Tarnu, *Dreptul proprietății intelectuale, Ediția a III-a revăzută și adăugită*, Editura Universul Juridic, București, 2015, p. 36.
[2] Pentru unele detalii, a se vedea Y. Eminescu, *Dreptul de autor*, Editura Luminalex, București 1997, p. 53.
[3] Pentru unele detalii, a se vedea sentința Tribunalului de Primă Instanță din Bruxelles pronunțată la data de 11 aprilie 1988, care stabilește faptul că, dreptul de autor se naște fără îndeplinirea vreunei formalități; Y. Eminescu, *op.cit.,* p. 191; C. R. Romițan, *Protecția penală a proprietății intelectuale,* Editura C. H. Beck, București, 2006, p. 72
[4] A se vedea art. 1 alin. (2) din Legea nr. 8/1996.
[5] A se vedea C. R. Romițan, *op.cit.,* p. 71.
[6] Pentru unele detalii, a se vedea *T. Bodoaşcă, Dreptul proprietății intelectuale, Ediția a II-a revăzută, Editura Universul Juridic, București, 2012,* p. 91.

Legii nr. 8/1996, care reglementează recunoașterea și protejarea operei de creație intelectuală, fără a mai fi obligatorie prezentarea acesteia într-o formă finală, aceasta putând fi neterminată[7].

În ceea ce privește creația literară și artistică, menționăm că în jurul acesteia se dezvoltă o serie de activități auxiliare precum interpretarea și executarea artiștilor interpreți, producerea de fonograme și radiodifuzare, care sunt strict legate de difuzarea și realizarea operelor. Acestea sunt denumite în doctrină *drepturi conexe*[8] sau drepturi vecine[9].

Precizez, că nu există o concepție europeană unitară în ceea ce privește conținutul drepturilor conexe. În unele țări sunt incluse dreptul corespondenței, dreptul persoanei la propria imagine[10]. Există și propuneri privind introducerea dreptului conex asupra prestațiilor sportivilor profesioniști, dar și asupra parfumurilor, care sunt considerate a fi creații perceptibile mirosului[11].

2. **Noțiunea dreptului de autor**

În doctrină, dreptul de autor a fost definit într-un mod foarte simplist, ca „ansamblul normelor juridice care reglementează relațiile sociale care se nasc din crearea, publicarea și valorificarea operelor literare, artistice sau științifice”[12].

Menționez faptul că, în doctrină, definiția dreptului de autor este completată și îmbunătățită constant, regăsindu-se, la un moment dat sub următoarea formă: „posibilitatea conferită de lege autorului unei opere de creație intelectuală, de a utiliza potrivit aprecierii sale, opera, în scopul satisfacerii intereselor personale, nepatrimoniale sau patrimoniale în limitele prevăzute de lege”[13].

Se poate observa că, *definiția* de mai sus cuprinde aproape toate aspectele care delimitează *dreptul de autor*[14]. Totuși, se poate afirma că aceasta are anumite lacune, care au fost completate de către doctrinari prin propunerea următoarei definiții „drepturile de autor sunt acele prerogative morale sau patrimoniale recunoscute de lege autorului unei opere de creație intelectuală în domeniul literar, artistic sau științific ori altor persoane fizice sau juridice, de a avea, în condițiile legii care interesează ordinea publică și bunele moravuri, o anumită conduită și de a pretinde o conduită corespunzătoare celorlalte subiecte de drept și, la nevoie, de a face apel la forța coercitivă de constrângere a statului

---

[7] A se vedea M. Seserman, *Dreptul proprietății intelectuale, Note de curs,* Editura Fundației Chemarea, Iași, 1998, p. 337.

[8] Termenul *drepturi conexe* a fost consacrat în legislația română pentru prima dată în cadrul Legii nr. 8/1996, în Titlu II, intitulat, conform ultimei actualizări, Drepturile conexe dreptului de autor și drepturile *sui-generis*, în art. 93 și următoarele.

[9] Pentru unele detalii a se vedea F. Bujorel, *Dreptul proprietății intelectuale. Dreptul de autor*, Editura Fundației România de Mâine, București, 2003, p. 80.

[10] A se vedea G. Straschnov, *Nouveaux aspects du droit d' auteur et es droits connexes en radiodifusion,* Editeur Bruylant-Sirey, Bruxelles-Paris, 1950, p. 39 și urm.; Y. Eminescu, *Dreptul de autor*, Editura Luminalex, București, 1997, p. 112 și urm;

[11] Propunerile se regăsesc în doctrina franceză din anul 1986, potrivit autorului L. von Bunen, *Les droits voisins du droit d' auteur. Plaidoyer pour une theorie extensive*, în „L' ingenieur Conseil”, nr. 3/1986, p. 169-185; Y. Eminescu, *op. cit.*, p. 114;

[12] A se vedea V. Roș, D. Bogdan, O. Spineanu-Matei, *Dreptul de autor și drepturile conexe Tratat,* Editura All Beck, București, 2005, p. 33

[13] A se vedea C. Stănescu, *Drept civil. Contractul de transport. Drepturile de creație intelectuală. Succesiunile,* Editura Didactică și Pedagogică, București, 1967, p. 46; G. Olteanu, *Dreptul proprietății intelectuale*, Editura C. H. Beck, București, 2007, p. 25.

[14] A se vedea în acest sens sentința Judecătoriei Timișoara, nr. 10657 din18.04.2012, preluată la data de 15.03.2023, ora 10:05 de pe site-ul https://jurio.ro.

pentru respectarea lor”[15].

Consider, că dreptul de autor se bazează pe două premise fundamentale, pe care le regăsim în Declarația Universală a Drepturilor Omului (art.27)[16].

În primul rând, dreptul de autor se întemeiază pe dreptul oricărei persoane de a participa și de a se bucura, în mod liber, de cuceririle culturale ale societății și de progresul științific înregistrat.

În al doilea rând, oricare persoană/autor are dreptul la ocrotirea intereselor materiale și morale ce rezultă din creația sa științifică, literară sau artistică.

Aceste premise justifică existența următoarelor două principii care constituie baza întregii construcții instituționale a dreptului de autor, și anume:

- autorul este stăpânul operei sale și în această calitate are dreptul la remunerația cuvenită din folosirea creației sale de către terți;

- accesul societății la operele create.

Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe, reglementează și subliniază importanța creației intelectuale în societatea de astăzi[17]. Totuși, în acest domeniu, consider că este necesară o actualizare a acestei legi, care să țină cont de evoluţia umană creativă până în prezent[18].

3. Conținutul dreptului de autor

În România, reglementarea ce privește dreptul de proprietate literară și artistică a suferit modificări pe parcursul timpului. Astfel, precizez că în Legea presei[19] din anul 1862, s-a considerat că ”dreptul autorilor asupra operelor lor constituie un drept de proprietate”[20].

Per a contrario, s-au dezvoltat mai multe teorii, bazate pe faptul că operele intelectuale datorate talentului și geniului nu pot fi considerate proprietate, deoarece le lipsesc cele trei elemente juridice: *usus, fructus* și *abusus*. Totuși, unii autori consideră acest drept al autorilor ca un privilegiu acordat de legiuitor, sau ca o proprietate *sui generis*, iar alții îl denumesc drept de autor[21].

Pe plan internațional, legislația adoptată în epoca lui Napoleon, a influențat în mod semnificativ, destinul modern al Franței, cât și a României, constituind un model legislativ de urmat.

Revoluția franceză a adus cea mai importantă lege a acelei perioade, Legea din 16 și 24 august anul 1790, care a introdus câteva principii fundamentale, ce guvernează și astăzi instituțiile judiciare ale Franței și României, cum sunt principiul separației

---

[15] Pentru unele detalii, a se vedea T. Bodoaşcă, *Contribuții la studiul reglementărilor legale referitoare la definirea noțiunii drepturilor de autor și la durata protecției juridice a acestora* , în „Uniunea juriștilor din România” nr. 6/2008, p. 79;

[16] Potrivit art. 27 din Declarația universală a drepturilor omului, adoptată prin Rezoluția Adunării Generale a O.N.U., 217 A (III) din 10 decembrie 1948: “ (1) Orice persoană are dreptul de a lua parte în mod liber la viața culturală a colectivității, de a se bucura de arte si de a participa la progresul științific si la binefacerile lui. (2) Fiecare om are dreptul la ocrotirea intereselor morale si materiale care decurg din orice lucrare științifică, literară sau artistică al cărei autor este.”; V. Slavu, *Dreptul de autor, noțiune și natură juridică,* Analele Universității Titu Maiorescu din București, Seria Drept, 2007, p. 88.

[17] Pentru unele detalii, a se vedea I. C. Şulea, *Aspects regarding the evolution of copyright in Romania. Historical characters*, în Academica Science Journal- Juridica Series, Numărul (3), Tîrgu Mureş, 2014, p. 3.

[18] Ibidem.

[19] Legea presei a fost votată și promulgată la 13 aprilie 1862 sub domnia conducătorului Al. I. Cuza, fiind modificată în anul 1866, 1874, 1884, mai apoi și în anii 1885 și 1904.

[20] A se vedea C. N. Hamangiu, *Proprietatea literară și artistică, Teză pentru luarea licenței în drept*, Editura Imprimeria Statului, București, 1892, p. 145.

[21] Pentru unele detalii, a se vedea Y. Eminescu, *Dreptul de inventator,* în Revista Pentru Apărarea Păcii, Editura Academiei Române, Bucureşti, 1969, p. 129-136.

puterilor, principiul egalității în fața justiției și principiul gratuității justiției[22].

Această lege a pus bazele termenului de proprietate intelectuală din sistemul de drept francez, care înglobează dreptul proprietății literare și artistice și dreptul proprietății industriale. *Primul* include dreptul de autor și drepturile sale vecine, și cel de-*al doilea*, în principal dreptul brevetelor, drepturile de marcă și drepturile desenelor și modelelor[23].

Remarc aici, asemănarea cu formele creației intelectuale din sistemul de drept român care include principii asemănătoare, creând astfel aceleași premize pentru protecția creației intelectuale.

Consider, așa cum am mai afirmat, că dreptul de autor se naște, din momentul în care opera este plăsmuită, indiferent de modul de exprimare, iar această creație intelectuală dă naștere, atât pentru creatorii ei, cât și pentru alte persoane, unui drept de proprietate asupra acesteia. Totuși, acest drept este supus dispozițiilor de drept comun[24] în lipsa unor norme speciale și poate avea ca obiect doar suportul material în care este exteriorizată creația intelectuală, presupunând astfel prerogativa posesiei[25].

BIBLIOGRAPHY

LEGISLAȚIE

1. Legea nr. 287/2009 privind Cod Civil;
2. Legea nr. 8/1996 privind dreptul de autor și drepturile conexe;
3. Legea presei din 13 aprilie 1862;
4. Declarația universală a drepturilor omului.

DOCTRINĂ

1. T. Bodoaşcă, L. I. Tarnu, *Dreptul proprietății intelectuale, Ediția a III-a revăzută și adăugită*, Editura Universul Juridic, București, 2015;
2. *T. Bodoaşcă, Dreptul proprietății intelectuale, Ediția a II-a revăzută, Editura Universul Juridic, București, 2012;*
3. F. Bujorel, *Dreptul proprietății intelectuale. Dreptul de autor*, Editura Fundației România de Mâine, București, 2003;
4. Y. Eminescu, Dreptul de autor, Editura Luminalex, București 1997;
5. C. N. Hamangiu, *Proprietatea literară și artistică, Teză pentru luarea licenței în drept*, Editura Imprimeria Statului, București, 1892;
6. I. Leș, *Instituții judiciare contemporane*, Editura C.H. Beck, București, 2007;
7. L. Marino, *Droit de la propriété intellectuelle*, Collection: Thémis – Droit, Editeur(s): PUF, Paris, 2013;
8. G. Olteanu, *Dreptul proprietății intelectuale*, Editura C. H. Beck, București, 2007;
9. C. R. Romițan, *Protecția penală a proprietății intelectuale*, Editura C. H. Beck, București, 2006;

[22] Pentru detalii în acest sens, a se vedea I. Leș, *Instituții judiciare contemporane*, Editura C.H. Beck, București, 2007, p. 580.

[23] A se vedea L. Marino, *Droit de la propriété intellectuelle*, Collection: Thémis – Droit, Editeur(s): PUF, Paris, 2013, p. 1.

[24] Potrivit art. 555-557 C. civ., proprietatea privată este dreptul titularului de a poseda, folosi şi dispune de un bun în mod exclusiv, absolut şi perpetuu, în limitele stabilite de lege. În condiţiile legii, dreptul de proprietate privată este susceptibil de modalităţi şi dezmembrăminte, după caz (art. 555). Dreptul de proprietate poate fi exercitat în limitele materiale ale obiectului său. Acestea sunt limitele corporale ale bunului care formează obiectul dreptului de proprietate, cu îngrădirile stabilite prin lege(art. 556 alin. 1).

[25] A se vedea T. Bodoaşcă, L. I. Tarnu, *op.cit.*,p. 14.

10. V. Roș, D. Bogdan, O. Spineanu-Matei, *Dreptul de autor și drepturile conexe Tratat,* Editura All Beck, București, 2005;
11. M. Seserman, Dreptul proprietății intelectuale, Note de curs, Editura Fundației Chemarea, Iași, 1998;
12. G. Straschnov*, Nouveaux aspects du droit d' auteur et es droits connexes en radiodifusion,* Editeur Bruylant-Sirey, Bruxelles-Paris, 1950;
13. C. Stănescu, *Drept civil. Contractul de transport. Drepturile de creație intelectuală. Succesiunile,* Editura Didactică și Pedagogică, București, 1967.

STUDII ȘI ARTICOLE
1. T. Bodoașcă, *Contribuții la studiul reglementărilor legale referitoare la definirea noțiunii drepturilor de autor și la durata protecției juridice a acestora,* în „Uniunea juriștilor din România" nr. 6/2009;
2. T. Bodoașcă, *Contribuții la studiul reglementărilor legale referitoare la definirea noțiunii drepturilor de autor și la durata protecției juridice a acestora* , în „Uniunea juriștilor din România" nr. 6/2008;
3. L. von Bunen*, Les droits voisins du droit d' auteur. Plaidoyer pour une theorie extensive*, în „L' ingenieur Conseil", nr. 3/1986;
4. Y. Eminescu, *Dreptul de inventator,* în Revista Pentru Apărarea Păcii, Editura Academiei Române, București, 1969;
5. I. C. Şulea, *Aspects regarding the evolution of copyright in Romania. Historical characters*, în Academica Science Journal- Juridica Series, Numărul (3), Tîrgu Mureş, 2014.

JURISPRUDENȚĂ
1. Sentința Judecătoriei Timișoara, nr. 10657 din18.04.2012.

ALTE SURSE
1. https://jurio.ro.

THE VILLAGE - ANCIENT PRECINCT OF CIVILIZATION AND KEEPER OF THE ROMANIAN CULTURE AND SPIRITUALITY

Anca Ceaușescu

3rd degree Scientific Researcher PhD, "C. S. Nicolăescu Plopşor ", Institute for Researches Social Studies and Humanities form Craiova, of the Romanian Academy

Abstract: As a fundamental support for the continuity of the population on the Carpatho-Danube lands, the village represents a very old form of habitat organization and, at the same time, a true ancient precinct of tradition and values of our nation. Full of meanings, the culture born from the traditional village has been established over the centuries as a binder between all other subsequent influences, preserving to this day a universally valid characteristic of beauty born of necessity. Through the village, national unity in our lands followed its unabated course; and also through the village the concepts of utility and authenticity gave their measure of true value.
Romanian customs and traditions, born from the heart of the village and transmitted from generation to generation as a true unwritten spiritual code, will remain, over the centuries, registered as values of our people, a true treasure of popular culture. The contemporaneity of many of these creations is living proof of the powerful collective creative spirit, customs becoming cultural values that define different human groups.

Keywords: village, popular culture, spirituality, Romanian identity, cultural values.

În peisajul geografic românesc, satul constituie cea mai veche formă de locuire şi elementul cel mai activ în umanizarea şi evoluţia acestuia, iar, prin însuşi procesul istoric de formare, prezintă trăsături specifice în ceea ce priveşte organizarea teritoriului, construcţiile, diversitatea populaţiei, valorificarea resurselor mediului înconjurător, activitatea productivă.

Despre satul românesc s-a scris şi se vor mai scrie tomuri întregi, cu referiri fie la structura sa social-culturală, fie la caracteristicile istorice, geo-demografice etc. Şi, aceasta pentru că satul românesc reprezintă elementul principal de la care au plecat toate organizările teritoriale şi social-istorice ulterioare. O lume cu mentalităţi, practici, concepţii, activităţi şi trăiri numai de ea ştiută, în acord cu marile schimbări din natura înconjurătoare, mediu pe care omul satului tradiţional a fost nevoit să-l cunoască îndeaproape, să şi-l asimileze şi, uneori, să-i câştige bunăvoinţa.

Satul românesc „reprezintă, înainte de toate, rezultatul unui proces constant şi foarte îndelungat de umanizare a teritoriului, proiecţia în spaţiu a modului în care populaţia autohtonă, geto-dacă, daco-romană şi românească, a reuşit să se adapteze condiţiilor naturale şi modului de utilizare a resurselor solului şi subsolului, în baza unor relaţii economice şi social-istorice determinate"[1]. Corelând însuşirile de esenţă socială ale satului cu cele ale teritoriului, V. Cucu defineşte satul ca o *realitate social-istorică*, afirmând că „aceasta impune necesitatea de a cunoaşte şi concepe satul ca o realitate teritorială, o categorie geografică a peisajului umanizat, fragment din marea arie geografică a oricărei ţări"[2].

[1] Melinda Cândea, Florina Bran, Irina Cimpoieru, *Organizarea, amenajarea şi dezvoltarea durabilă a spaţiului geografic*, Bucureşti, Editura Universitară, 2006, p. 112.
[2] V. Cucu, *Geografia populaţiei şi aşezărilor umane*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică, 1981, p. 169.

În formularea clasică, folosită în tradiția școlilor de gândire românești, satul „este «o organizaţie totală, teritorială, socială şi spirituală, ceva cu mult mai mult decât un simplu organ administrativ»", «o formă totală de organizare a vieţii, sub toate laturile complexe pe care le cuprinde orice societate umană»"[3]. Este, așadar, un ansamblu de aspecte interdependente, orice modificare a unui element afectând întreaga structură a acestuia.

Evoluția istorică plasează satul drept reazem al civilizației și culturii noastre. Pornind încă din preistorie, dovadă fiind vestigiile arheologice, locuitorii acestei milenare forme de organizare a habitatului au dat busola viitoarelor transformări în societate. Deloc retras în singurătate, ci mereu mânat de imboldul firesc de autodepășire și de adaptare la mediu, locuitorul satului nostru a reușit să fie el însuși fundamentul civilizației românești. Așa cum menționa Liviu Rebreanu, la data primirii sale ca membru în Academia Română, „Dacă ţărănimea română a fost ursită să conserve rasa, pământul, limba şi credinţa noastră, înseamnă că ea este întruchiparea tuturor virtualităţilor şi energiilor româneşti, că deci dintr' însa trebue să pornească şi să se inspire tot ce e românesc. În trecut, din ea s'au ridicat, prin selecţie naturală, boierii şi în sânul ei s'au întors cei care-şi pierdeau slujbele şi averile când nu-şi pierdeau şi capul. Din ea se recrutează mulţimea mare a luptătorilor în timp de război şi a muncitorilor în timp de pace"[4].

Potrivit lui G. Ciulpan, existența satului merge înapoi în timp, la „începutul începuturilor românești", întâia înfiripare a acestuia, din care avea să se dezvolte ulterior „trupul întreg", a cunoscut-o din câteva bordeie în pământ, cum era pe atunci[5]. Din antichitate și până în prezent, satul a reprezentat așezarea umană dominantă în spațiul românesc, constituindu-se în suport de bază al permanenței și continuității populației în spațiul carpato-danubiano-pontic. Înainte de toate, așezarea rurală întruchipează eforturile multimilenare ale omului de a cuceri spațiul geografic, reprezentând o formă de adaptare la mediul geografic, apoi la împrejurările vitrege prin care a trecut (invazii, jafuri, războaie etc.). Mărturiile arheologice și documentele istorice scrise atestă o continuă creștere a numărului vetrelor de sat și răspândirea lor dinspre zonele joase ale cursurilor de apă, unde s-au înfiripat primele vetre de așezări datorită condițiilor prielnice locuirii oferite de aceste spații, spre zonele înalte de versant și interfluviu[6]. Dacă pentru perioada daco-romană sunt atestate arheologic cca 600 de vetre de sat (sec. II-V d. Chr.), la începutul epocii medievale vorbim de cel puțin 2.000 de așezări[7], iar în prima jumătate a secolului al XVII-lea (1652) doar în Țara Românească erau cca 3.220 de așezări[8], pentru ca la începutul secolului XXI numărul satelor să se ridice la 12.950[9].

Creatorul memorabilei poezii interbelice „Eu nu strivesc corola de minuni a lumii", vorbind despre satul românesc, în Discursul de recepție la Academia Română, din anul 1937,

---

[3] H.H. Stahl, *Contribuţii la studiul satelor devălmaşe româneşti*, vol. II, Bucureşti, Editura Academiei R.P.R., 1959, p. 32, apud Ilie Bădescu, Claudia Buruiană, Adela Șerban, *Puterea economică și spirituală a gospodăriei rurale în România la sfârșit de mileniu*, în „Revista Română de Sociologie", serie nouă, anul XVII, nr. 3–4, București, 2006, p. 188.

[4] *Liviu Rebreanu – Laudă ţăranului român*, a se vedea: https://jurnalspiritual.eu/liviu-rebreanu-lauda-taranului-roman/ , accesat 25 aprilie 2023

[5] George Ciulpan, *Satul românesc*, București, Tip. Ziarului Universul, 1937, p. 31.

[6] Pentru sud-vestul României, a se vedea: Simona Lazăr, *Sfârşitul epocii bronzului şi începutul epocii fierului în sud-vestul României*, Editura Universitaria, Craiova, 2011; Anca Ceauşescu, Simona Lazăr, *Habitatul din Câmpia Olteniei din preistorie până la începutul epocii contemporane*, Craiova, Editura Universitaria, Bucureşti, Editura Pro Universitaria, 2013

[7] Nicolae Popa, *Satul tradiţional românesc – resursă de atractivitate turistică*, în Gabiela Ilieș (coord.), *Modele ale specificităţii regionale: Suport pentru strategiile de valorificare turistică a satelor tradiţionale*, Preesa Universitară Clujeană, 2010, p. 17.

[8] cifră considerată de istorici ca fiind sub realitate (***, *Istoria românilor*, vol. V *O epocă a reinnoirii în spirit european (1601-1711/1716)*), București, Editura Enciclopedică, 2003, p. 402).

[9] Nicolae Popa, *op. cit.*, p. 17.

se referă la o caracteristică imuabilă a acestuia. Lucian Blaga preciza că, satul „este singura prezență încă vie, deși nemuritoare, nemuritoare deși așa de terestră, este unanimul nostru înaintaș fără nume”[10]. Cheia dăinuirii poporului român de-a lungul veacurilor a fost statornicia într-un teritoriu, unde a luat naștere o legătură intimă între om și natură, între om și înaintașii săi, între acesta și divinitate.

Făcând o paralelă între sat și oraș, Lucian Blaga subliniază faptul că „pentru propria sa conştiinţă satul este situat în centrul lumii şi se prelungeşte în mit. Satul se integrează într-un destin cosmic, într-un mers de viaţă totalitar, dincolo de al cărei orizont nu mai există nimic ... A trăi la sat înseamnă a trăi în zarişstea cosmică și în conștiința unui destin emanat din veșnicie ... Mândria satului de a se găsi în centru lumii și a unui destin ne-a menținut și ne-a salvat ca popor peste veacuri de nenoroc. Satul nu s-a lăsat ispitit și atras în «istoria» făcută de alții peste capul nostru. El s-a păstrat feciorelnic neatins în autonomia sărăciei și a mitologiei sale pentru vremuri când va putea să devină temelie sigură a unei autentice istorii românești”[11].

Nu ne îndepărtăm prea mult de la obiectivitatea datului istoric, dacă afirmăm că omul satului tradițional este un *homo religiosus*. Raportarea lui la tot ceea ce îl înconjoară – casă, familie, comunitate –, este puternic impregnată de o cosmogonie proprie. În conștiința sa, fiecare așezare, fiecare casă reprezintă „centrul lumii”, cum, de altfel, fiecare dintre locuitorii satului se plasează și ei în centru. Astfel se explică și bogata creație populară dezvoltată de oamenii ruralului. Cea care asigură trăinicia culturală peste timp a satului este tradiția, exprimată în felurite moduri**,** pornind chiar de la așezarea în teritoriu a unei comunități umane.

Analiza ritualurilor de întemeiere a așezărilor, faptul că în structura locuinței, înțeleasă ca element al spațiului locuit, este cuprins întregul simbolism cosmic, de la axis mundi, la prima piatră de temelie, subliniază importanța pe care societățile tradiționale o acordau satului și locuinței. Încă din preistorie, în toate societăţile analizate etnografic se observă o separare între spaţiul locuit şi teritoriul înconjurător, perceput ca un mediu ostil, impur[12]. Cu privire la acest aspect, în opinia lui Mircea Eliade: „Aşezarea într-un teritoriu înseamnă de fapt consacrarea lui. Când aşezarea nu mai este provizorie, ca la nomazi, ci permanentă, ca la sedentari ea implică o hotărâre vitală, care priveşte existenţa întregii comunităţi. Aşezarea într-un loc anume, organizarea lui, locuirea sunt acţiuni care presupun o alegere existenţială: alegerea unui Univers care va fi asumat prin creaţie … el face aşadar parte din lucrarea sfântă a zeilor…După ce am desprins valoarea cosmogonică a Centrului înţelegem mai bine de ce orice aşezare umană repetă Facerea Lumii plecând de la un punct central”[13].

Așadar, stabilirea într-un teritoriu reproduce schema unui model ritualic, iar simbolul oricărei întemeieri durabile (sat, casă, mormânt) este *parul*, acel *axis mundi* care permitea ulterior extinderea în spațiu a locuirii. Simbol al medierii între Cer și Pământ, în jurul parului se creau condiții de siguranță, prin urmare, se ridicau case și, astfel, lua ființă satul, în interiorul căruia se derula viața comunității după legile ei nescrise. Acest stâlp din lemn sau din piatră, în opinia lui Ion Ghinoiu, a rămas până în zilele noastre simbol al întemeierii unui adăpost stabil[14]. Așezarea nou creată era considerată un spațiu sacru, a cărei moșie „deși

[10] Lucian Blaga, *Elogiul satului românesc*, Discurs de recepție la Academia Română, susținut în 5 iunie 1937, publicat în vol. *Izvoade - eseuri, conferințe, articole*, București, Editura Minerva, 1972, p. 33.
[11] *Ibidem*, p. 37 și urm.
[12] C. Levi-Strauss, A*tropologia structurală*, Bucureşti, Editura politică, 1978, pp. 163-164, 169-170; Mircea Eliade, *Sacrul şi profanul*, Bucureşti, Editura Humanitas, 2000, p. 25.
[13] Mircea Eliade, *op. cit*, p. 29 şi urm.
[14] Ion Ghinoiu, *Considerații etnografice asupra fenomenului de „întemeiere” a așezărilor*, în „Revista de etnografie și folclor”, tom 24, nr. 2, 1979, p. 198.

adesea înconjoară vatra satului matcă, prezintă o individualitate mitică distinctă. Are un centru vital – vatra satului - și limitele naturale marginile satului”[15]. Acest spațiu delimitat cosmic și geografic grupează casele, vetrele de locuit, la rândul lor spații sacre unde se derulează viaţa de familie, cu credințele și obiceiurile specifice, toate după anumite reguli prestabilite.

„Cercetătorii noştri, sub influența unor credințe și păreri curente, au ales satul. Nimic nu pare mai îndreptățit, este firesc pentru felul de viață al neamului nostru să socotim satul ca adevărată unitate socială românească. Satul a fost izvor de înțelepciune, de artă, de energie; în sat s-au cristalizat forme și expresii de viață ale neamului acesta care a fost un neam de țărani” avea să scrie, la 1944, reputatul etnograf Ernest Bernea[16]. Satul, ca suport fundamental al continuității populației pe meleagurile carpato-dunărene, a reprezentat cea mai veche formă de organizare colectivă a habitatului de pe teritoriul României.

Satul tradițional reprezintă un univers în sine, același în timp și spațiu, un univers cu sensuri proprii, în care fiecare are sentimentul apartenenței la acel loc și al comuniunii cu ceilalți[17]. În acest spațiu sacru, cum îl percep locuitorii săi, fiecare se simte printre rude și prieteni, trăind într-o deplină armonie, înțelegere și respect reciproc. Dacă în mediul urban, sentimentul solidarității se resimte tot mai puțin, în rural întreaga comunitate este implicată în viața cotidiană a satului. Orice eveniment devine de un interes comun, tot ce se întâmplă implică mai mult sau mai puțin întreaga comunitate, pe tot parcursul vieții, omul satului românesc împărtășind cu ceilalți atât binele cât și răul. Obiceiurile de nuntă și de înmormântare sau cele calendaristice, în special cele de iarnă și primăvară, sunt tot atâtea prilejuri de reunire a membrilor comunității. De asemenea, ocupațiile tradiționale se desfășurau prin participarea unui anumit număr de familii sau a obștii întregi, la muncile câmpului, la industria casnică (tors, țesut ș.a.), la șezători sau la clăci. Este, așadar, vorba despre o veritabilă conștientizare a apartenței la o comunitate unitară din punct de vedere spiritual și material, generând o explicare și o asimilare a vieții cotidiene în deplin acord cu practici și obiceiuri ancestrale. „Țăranul român trăiește într-o cuprinzătoare viziune metafizică și religioasă. Viața sa este străbătută de un bogat suflu mistic. Așezat între fizic și metafizic cu încălcări în ambele domenii, conștient de această așezare dramatică, țăranul român își exercită ființa pentru a depăși trecătorul din el”[18].

Satul „este vatra lumii care dăinuiește din trecut în prezent pentru viitor”, după cum notează Ștefan Lucian Mureșanu, „este lumina care s-a aprins la începutul începuturilor odată cu familia primordială. Această familie a devenit ceea ce astăzi numim familia tradițională, unică în oferirea nașterii pruncilor, unică în felul marii lumi. Viața i-a oferit omului dezlegarea multor taine, ale naturii și a materializării ideilor în scopul ușurării propriei existențe. În timp, a apărut dorința construirii casei aproape de izvoarele care opreau setea fiindului material, apoi cultivarea plantelor aproape de construcția casei și de apă, care le dădea viața, continuarea cultivării lor. Apoi domesticirea și creșterea animalelor ce au devenit în timp parte integrantă a gospodăriilor îngrădite, expunerea materială a proprietății”[19]. Satul, mereu roditor, grație țăranului care-i scormonea pământul pentru a-și câștiga existența, va dăinui ca un adevărat miracol al timpului istoric, în care tradițiile s-au perpetuat neîntrerupt.

În sat s-au format, dezvoltat și perpetuat, de-a lungul timpului, valorile noastre culturale, spirituale și identitare. Creațiile țăranului român au plecat cumva și de la nevoia de

[15] Romulus Vulcănescu, *Mitologie română*, București, Editura Academiei, 1985, p. 17.
[16] Ernest Bernea, *Civilizația română sătească*, București, 1944, p. 29.
[17] Parintele Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Satul românesc – izvor de spiritualitate și cultură populară*, București, Editura Basilica, 2019, pp. 8-9.
[18] Ernest Bernea, *op. cit.*, p. 57.
[19] Ștefan Lucian Mureșanu, *Studiu etnologic a imaginii satului contemporan*, București, Editura Etnologică, 2021, p. 16.

a se adapta condițiilor de mediu, meșterii fiind anonimi sau operele create fiind colective. Plină de înțelesuri, cultura izvorâtă din lumea satului tradițional s-a constituit peste veacuri ca un liant între generații și între toate celelalte influențe ulterioare, păstrând până în zilele noastre o caracteristică universal valabilă a frumuseții izvorâte din necesitate. Satele românești, cu casele lor primitoare, cu o arhitectură bine și plăcut proporționată, cu bisericile, adevărate opere de artă și creativitate umană, cu cimitire presărate cu morminte în care „se odihnesc" înaintașii noștri, sunt purtătoare ale tradiției, ale continuității fizice și spirituale ale poporului nostru. Reprezintă locul în care se vede cel mai bine legătura dintre tradiție și actualitate, dintre generațiile trecute și generațiile prezente.

Lumea satului tradițional avea o prețuire deosebită pentru viață și natură, era o lume în care ordinea societății sta sub semnul tradițiilor, a acelor datini și obiceiuri care dau sens vieții sătești și puterea de a-și menține continuitatea în timp și spațiu. Faptele şi trăirile omului tradiţional, de fapt, întreaga viață a acestuia, se desfășoară după o anumită rânduială care reprezintă „legea firii, întruchipată în toate formele existenţiale"[20]. Timpul și spațiul au reprezentat pentru locuitorii satului românesc bornele de referință în conceperea, dezvoltarea și închegarea autentică a unei culturi și civilizații proprii. Contemporaneitatea multora dintre aceste creații și valori rurale este dovada vie a puternicului spirit colectiv creator, obiceiurile, ca adevărați „piloni"[21] ai tradiției, devenind valori culturale ale diferitelor grupuri umane. Așadar, datinile și obiceiurile prezente în structura actuală a satului ne conduc către un trecut îndepărtat, care funcționează, totuși, și în prezent. Este un trecut propriu civilizației noastre, a cărui imagine este creată „în cadrul unui proces care are ca scop actualizarea acesteia prin deschiderea spre noile generații care trebuie să se regăsească în acel proces istoric"[22].

Cu toate că satul contemporan nu mai este același cu cel de acum câteva decenii, el este încă depozitarul celor mai autentice elemente de civilizație autohtonă, de valori inegalabile şi incontestabile. Lumea satului continuă să ne ofere o moștenire impresionantă. Culoare, emoție, transcendență, empatie, universalitate, toate într-un concert armonios al unei culturi bine detașate și conturate în panteonul universal. Încă se mențin „vii" ritualuri și credințe, practici magico-religioase și sărbători cu o semnificație profundă în mentalul colectiv, precum și activitățile tipic rurale cum sunt cele din industria casnică sau meșteșuguri străvechi. Datinile calendaristice, în special cele care însoțesc sărbătorile de iarnă, mai sunt practicate și astăzi, în forme mai mult sau mai puțin modificate. Există colinde, urări cu plugul, cu pluguşorul, urări cu sorcova, păzitul fântânilor – obicei specific sud-vestului țării, practici magico-religioase pentru aflarea ursitului sau pentru cunoașterea vremii în anul care începe și multe altele, toate cu o valoare documentară deosebită. De altfel, obiceiul Dragobetelui sau practicile legate de ziua Sfântului Gheorghe s-au practicat până nu demult în lumea satului românesc.

Bine păstrate sunt obiceiurile din ciclul familial, acelea care însoțesc nașterea (baia rituală, masa ursitoarelor, practici magice de protecție a copilului), nunta (adusul apei, bradul de nuntă, învelitul miresei, primirea acesteia la casa viitorului soț ș.a.) și înmormântarea (scalda rituală, priveghiul, pomenile etc.), ultimul ritual conservând cel mai bine structura inițială. În pofida trecerii timpului și a impactului pe care tehnologia actuală o are în rândul societății, oamenii satului încă se simt protejați când, în momentele importante ale vieții lor, apelează la rituri de întemeiere sau la cele pe care etnologii le numesc rituri de trecere. Apoi, plecând de la arta meșteșugărească (prelucrarea lutului, a lemnului) și obiceiurile legate de ocupațiile tradiționale (Paparuda, Caloianul), la portul tradițional, creații folclorice și dansuri

[20] Delia Suiogan, *A fi în rând cu lumea*, în „Memoria ethnologica", nr. 28-29, iulie-decembrie 2008 (An VIII), p. 91.
[21] Katalin Szegö, *Natura tradiţiei*, în Călina Mare (coord.), „Ştiinţă, filosofie, ideoligie", Bucureşti, 1974, p. 132.
[22] Sabina Ispas (coord.), *Patrimoniu cultural imaterial din România. Repertoriu I*, București, CIMEC – Institutul de Memorie Culturală, p. 5.

populare, satul oferă o moștenire culturală care ne definește ca aparținând unui grup sau unei națiuni.

Cultura țărănească suportă în prezent o diminuare din punct de vedere cantitativ, ba chiar un recul am putea spune. Cauzele sunt multiple: o demografie puternic atinsă de o natalitate scăzută, migrația tinerilor spre zonele urbane, diminuarea mentoratului în arta meșteșugurilor populare prin plecarea la cele veșnice a creatorilor de profil. Dinamizarea activităților cu ajutorul cărora moștenirea culturală sătească să se poată menține în aria de vizibilitate ar trebui să fie prioritară pentru noi toți. Riscul de pierdere a valorilor materiale și spirituale tradiționale autohtone nu este deloc de neglijat, mai ales acum când satul românesc trece printr-o criză identitară în toate structurile sale tradiționale.

Avansul tehnologic dă un impuls și lumii satului tradițional, de a intra într-un proces inevitabil de schimbare, iar ceea ce altădată părea de neatins, acum suportă valul firesc al vremurilor. Prin urmare, în societatea actuală, ne aflăm în fața unui proces în care acționează două forțe: una tradițională și cealaltă inovatoare, alături de forme, expresii, atitudini păstrate și transmise din etape istorice anterioare, regăsindu-se elemente noi. „În tipul de relație stabilit între tradiție și inovație se manifestă dinamica fenomenului folcloric, calitatea acestui segment al culturii, universal atestat, de a fi «cultură vie», care poate evolua, se îmbogățește și se perfecționează. Cultura aceasta profundă este organizată sistemic și în cadrul dinamicilor interne, schimbările nu au loc haotic sau întâmplător. De aceea, partea care aparține tradiției și este supusă statornic șocurilor inovatoare se cade a fi conservată, ea reprezentând o sinteză culturală pentru una sau mai multe etape istorice determinante din existența unui grup (etnic, socio-profesional, de vârstă, gen etc.)”[23], așa cum precizează acad. Sabina Ispas.

În prezent, satul românesc cu greu mai poate fi definit ca un spațiu idilic, mioritic. El îmbracă noile forme ale timpurilor prezente, acces la comunicații, internet, canalizare, apă curentă etc. Or, perenitatea tradiției și a culturii străvechi sătești rămâne cheia de boltă a lumii satului românesc. Pentru că, în interiorul său, viața curge la fel, trecând generații întregi de oameni prin aceleași forme fundamentale de „integrare în lume”. Cu o undă de optimism, putem afirma că, așa cum satul românesc nu a dispărut, la fel nu vor dispărea nici datinile și obiceiurile sale. Mărturie stau jocurile, colindele, obiceiurile populare, ce an de an, în prejma marilor sărbători religioase izvorăsc cu aceeași sete de vitalitate cum au făcut-o de-a lungul istoriei. Satul românesc rămâne cu legitățile lui proprii, cutume, obiceiuri, practici verificate și validate în timp și apte să asigure un răspuns adecvat problemelor și provocărilor cu care acesta s-a confruntat. Așadar, păstrarea culturii tradiționale va depinde de acum înainte de modul în care vom înțelege să asimilăm noul cu tradiția, modernitatea cu valorile consacrate de atâtea secole în practicile obișnuite ale locuitorilor de la sat.

BIBLIOGRAPHY

Bernea, Ernest, *Civilizația română sătească*, București, 1944.

Blaga, Lucian, *Elogiul satului românesc*, Discurs de recepție la Academia Română, susținut în 5 iunie 1937, publicat în vol. *Izvoade - eseuri, conferințe, articole*, București, Editura Minerva, 1972.

Bădescu, Ilie, Buruiană, Claudia, Șerban, Adela, *Puterea economică și spirituală a gospodăriei rurale în România la sfârșit de mileniu*, în „Revista Română de Sociologie”, serie nouă, anul XVII, nr. 3–4, Bucureşti, 2006.

Cândea, Melinda, Bran, Florina, Cimpoieru, Irina, *Organizarea, amenajarea și dezvoltarea durabilă a spațiului geografic*, București, Editura Universitară, 2006.

[23] Sabina Ispas (coord.), *op. cit.*, p. 4.

Ceaușescu, Anca, Lazăr, Simona, *Habitatul din Câmpia Olteniei din preistorie până la începutul epocii contemporane*, Craiova, Editura Universitaria, Bucureşti, Editura Pro Universitaria, 2013.

Ciulpan, George, *Satul românesc*, București, Tip. Ziarului Universul, 1937.

Cucu, V., *Geografia populației și așezărilor umane*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1981.

Eliade, Mircea, *Sacrul şi profanul*, Bucureşti, Editura Humanitas, 2000.

Ghinoiu, Ion, *Considerații etnografice asupra fenomenului de „întemeiere" a așezărilor*, în „Revista de etnografie și folclor", tom 24, nr. 2, 1979.

Ispas, Sabina (coord.), *Patrimoniu cultural imaterial din România. Repertoriu I*, București, CIMEC – Institutul de Memorie Culturală.

Lazăr, Simona, *Sfârşitul epocii bronzului şi începutul epocii fierului în sud-vestul României*, Editura Universitaria, Craiova, 2011.

Levi-Strauss, C., A*tropologia structurală*, Editura politică, Bucureşti, 1978.

Liviu Rebreanu – Laudă țăranului român, a se vedea: https://jurnalspiritual.eu/liviu-rebreanu-lauda-taranului-roman/ , accesat 25 aprilie 2023.

Mureșanu, Ștefan Lucian, *Studiu etnologic a imaginii satului contemporan*, București, Editura Etnologică, 2021.

Parintele Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Satul românesc – izvor de spiritualitate și cultură populară*, București, Editura Basilica, 2019.

Popa, Nicolae, *Satul tradițional românesc – resursă de atractivitate turistică*, în Gabiela Ilieș (coord.), *Modele ale specificității regionale: Suport pentru strategiile de valorificare turistică a satelor tradiționale*, Preesa Universitară Clujeană, 2010.

Suiogan, Delia, *A fi în rând cu lumea*, în „Memoria ethnologica", nr. 28-29, iulie-decembrie 2008 (An VIII).

Szegö, Katalin, *Natura tradiției*, în Călina Mare (coord.), „Ştiinţă, filosofie, ideoligie", București, 1974.

Vulcănescu, Romulus, *Mitologie română*, București, Editura Academiei, 1985.

***, *Istoria românilor*, vol. V *O epocă a reinnoirii în spirit european (1601-1711/1716)*), București, Editura Enciclopedică, 2003.

CONSTANTIN SILVESTRI'S PIANO WRITING AND HIS MODELS

Marius Boldea

PhD, National University of Music Bucharest

Abstract: The harmonic language in Constantin Silvestri's piano music is a fundamental landmark of his compositional thinking, encompassing a wide range of tonal, modal, and atonal structures. Most often, the tension of the musical discourse is reflected in a harmonic swell, achieved either through dissonant chromaticism or, conversely, through tonal, consonant diatonicity, brought into a highly dissonant context. As with most composers, Silvestri's experimental laboratory is the piano, the instrument he exploits most intensively in his compositional work. The influences on Silvestri's piano writing are manifold and derive from the music of romantic and modern composers such as Franz Liszt, Claude Debussy, Béla Bartók, Igor Stravinski, Sergei Prokofiev. The harmonic universe of Constantin Silvestri's music is very versatile, the composer always in search of new chords and chordal combinations. Defining characteristics of this harmonic world can be seen at first glance: an oscillating harmonic rhythm, more alert in the slow parts or slower in the fast ones, then symbol sounds and haunting harmonies centred on a specific type of chord.

Keywords: harmonic language, Constantin Silvestri, piano music, models, influences

Influențele asupra scriiturii pianistice a lui Silvestri sunt multiple și derivă din muzica unor compozitori romantici și moderni, precum Franz Liszt, Claude Debussy, Béla Bartók, Igor Stravinski, Serghei Prokofiev. Iată mai jos câteva exemple în acest sens:

Exemplul 1. Sonata a IV-a de Constantin Silvestri, partea I, măsura 11.

Exemplul 2. Trois movements de Petrouchka de Igor Stravinski, piesa I – Danse Russe, măsurile 45 –48

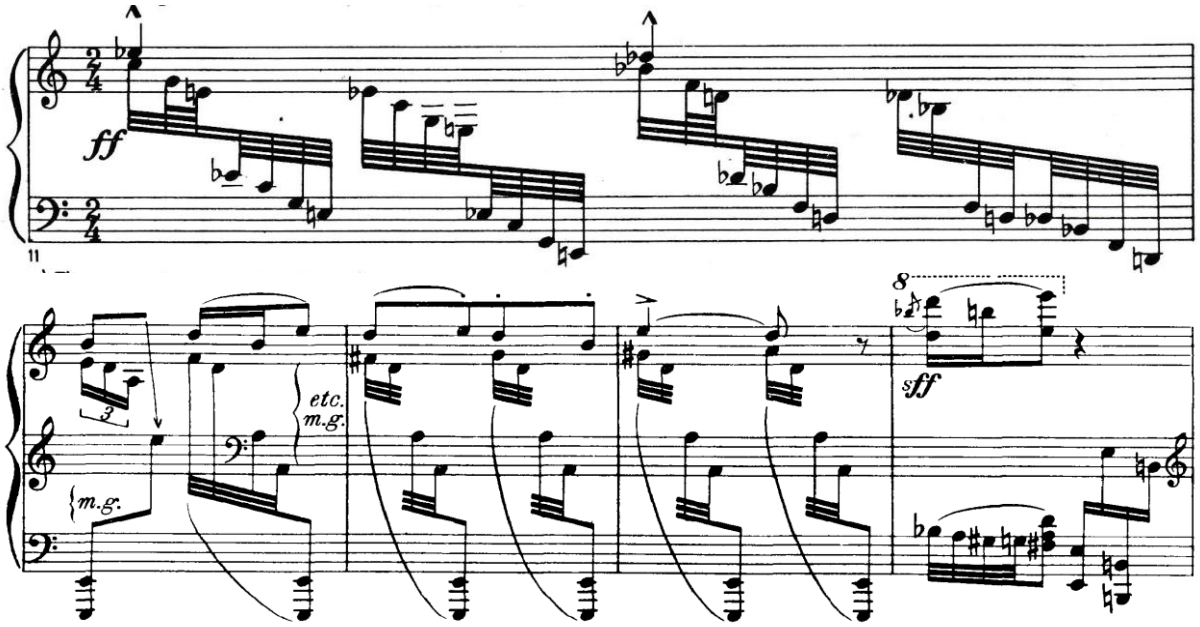

Similitudinea dintre cele două scriituri prezentate mai sus - la Silvestri și la Stravinski - se bazează pe existența a două planuri: primul, în care vocea sopranului conduce profilul melodic în discant, iar al doilea, propunând configurații rapide descendente pe întreaga claviatură. Dificultatea tehnică este evidentă, presupunând o mare virtuozitate și independență a degetelor. Provocarea interpretului constă în a susține interior construcția liniei melodice cu ajutorul auzului, fără ca aceasta să fie acoperită de ghirlandele acompaniamentului.

Exemplul 3. *Sonata a IV-a* de Constantin Silvestri, partea I, măsurile 1 – 4
Exemplul 4. *Sonata I* de George Enescu, partea I, măsurile 1 – 8
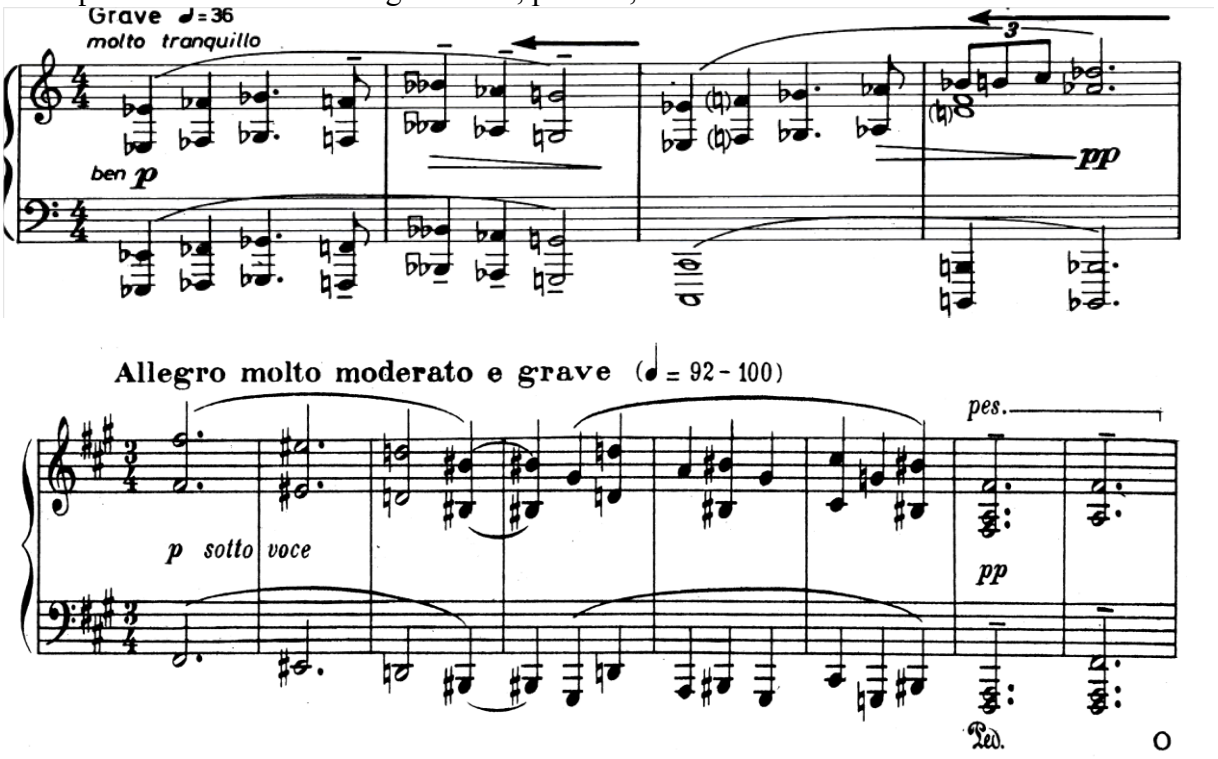
O altă asemănare, de această dată între scriitura pianistică a lui Silvestri și cea a lui Enescu nu este exclusă, debutul celor două sonate fiind revelator din perspectiva folosirii unisonului în octave sau/și octavizat. Scriitura pianistică este plasată în registrul mediu, având un ton apăsător, misterios, în *piano*, în ambele cazuri.

Exemplul 5. *Sonata a IV-a* de Constantin Silvestri, partea a III-a, măsurile 175 – 180
Exemplul 6. Trois movements de Petrouchka de Igor Stravinski, piesa I – Danse Russe, măsurile 1 – 4

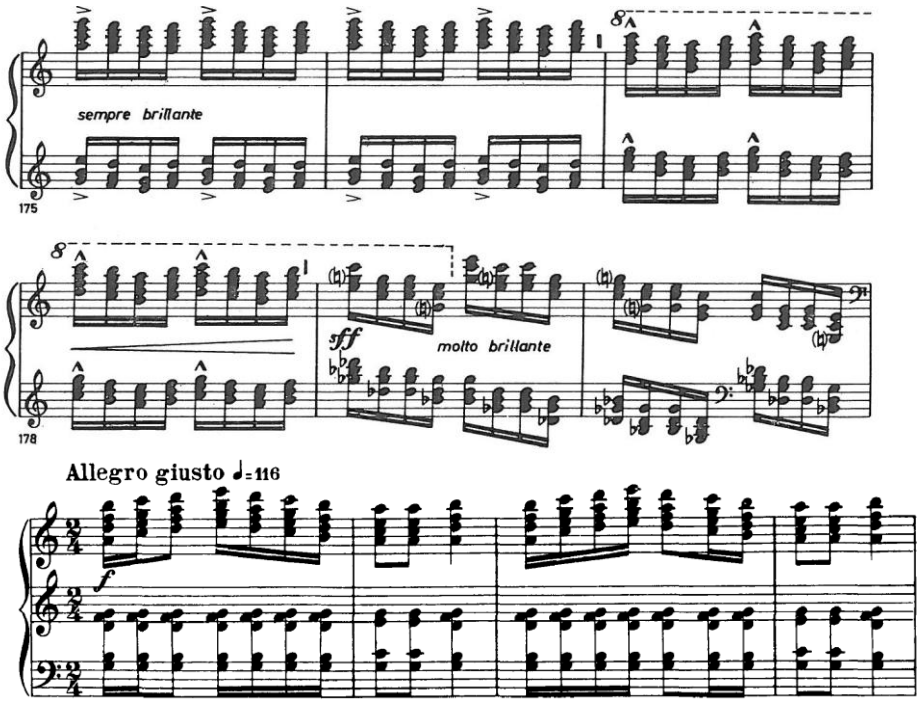

Virtuozitatea scriiturii pianistice în acorduri paralele, masivitatea și durata acestei acordici presupune o tehnică instrumentală avansată, prezentă atât în cele *Trois movements de Petrouchka de Stravinski, cât și în Sonata a IV-a de Silvestri.*

Exemplul 7. *Sonata a IV-a* de Constantin Silvestri, partea a III-a, măsurile 94 – 99
Exemplul 8. *Allegro barbaro* de *Béla Bartók, măsurile 138 – 151*
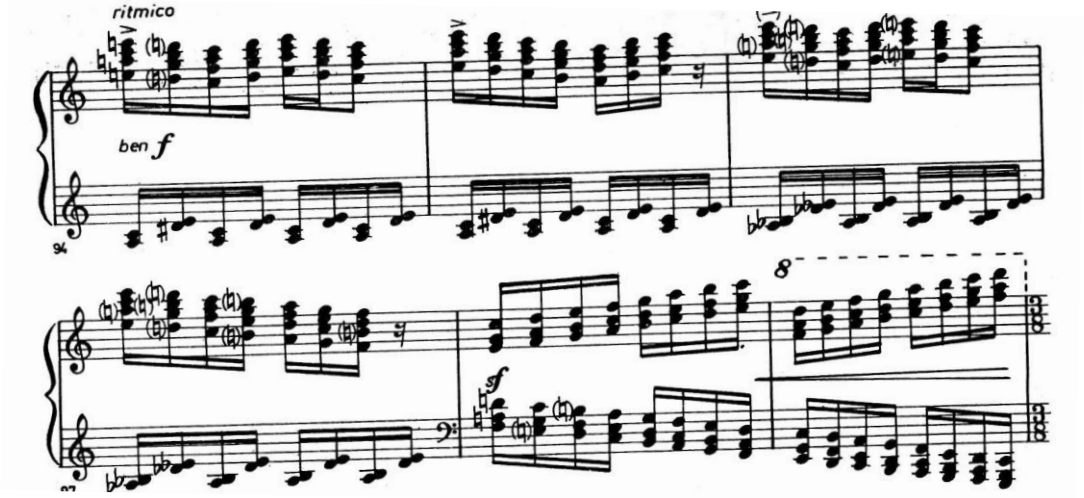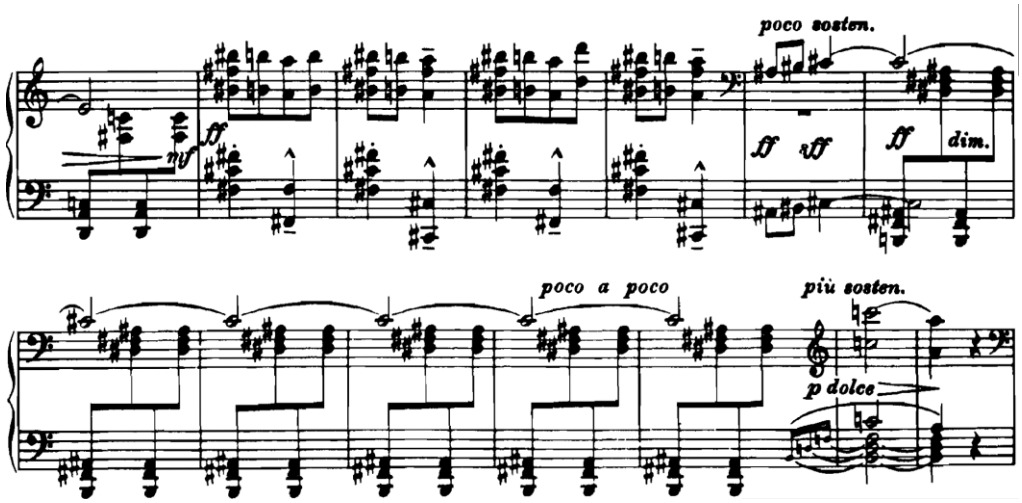
Profilul melodic și cel ritmic similar al celor două exemple de mai sus își trage seva, în ambele cazuri (atât la Bartók, cât și la Silvestri) din folclorul copiilor. Pianistica este mai bogată și mai dificilă în *Sonata a IV-a* de Silvestri, pe când la *Allegro barbaro* este mai aerisită, accentul fiind plasat pe profilul ritmic și pe caracterul scorțos.

Exemplul 9. *Piesa a 3-a de concert* de Constantin Silvestri, măsurile 53 – 58

Exemplul 10. *Concertul nr. 3 op. 30* de Serghei Rachmaninov, partea a doua, măsurile 71 – 74

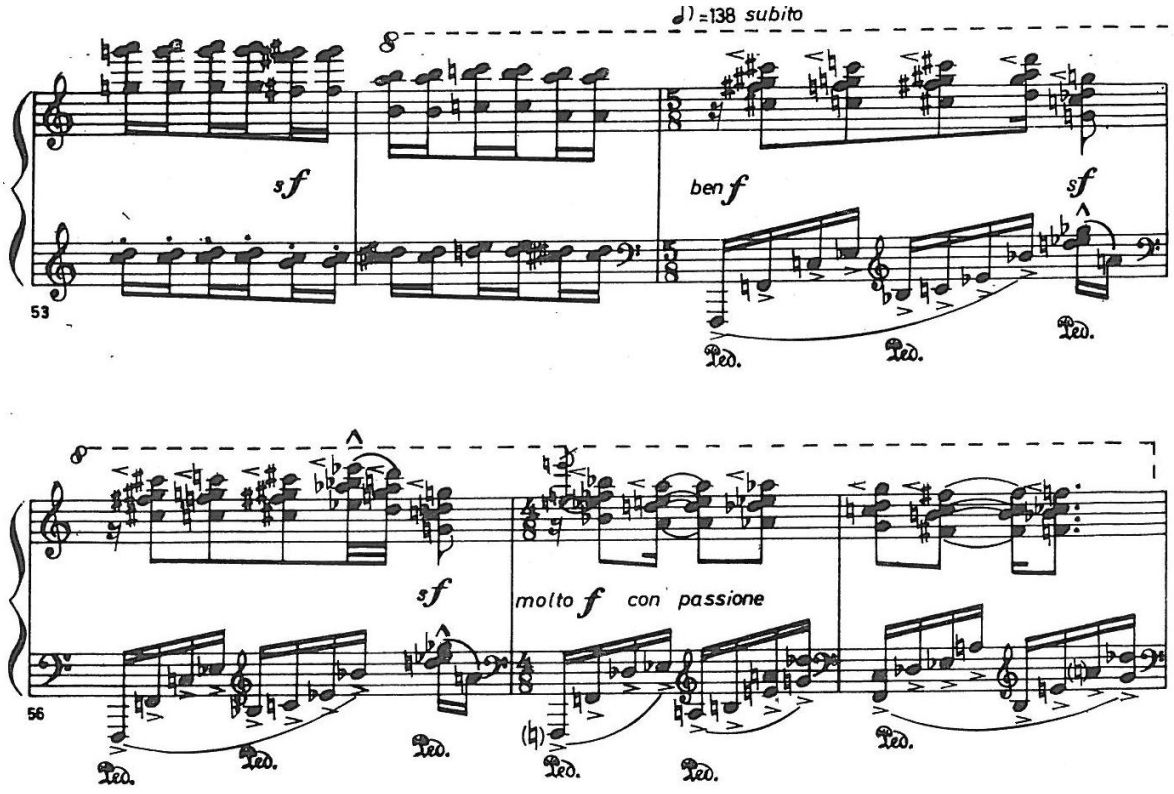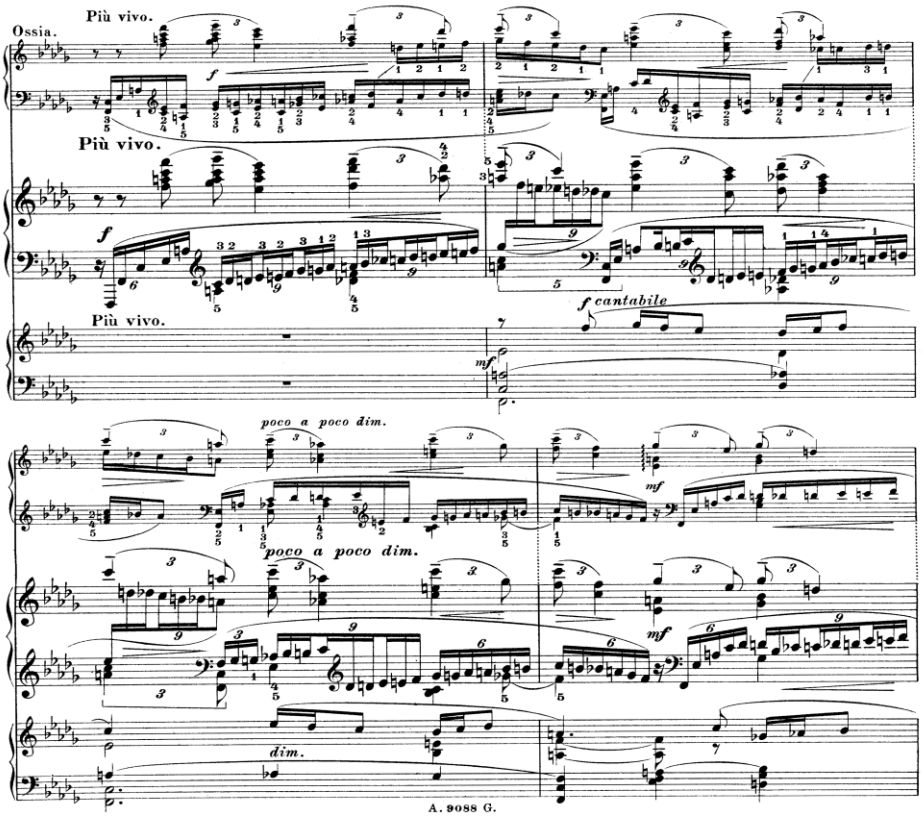

Putem observa în aceste două exemple o scriitură de virtuozitate, sub forma unor „valuri” la mâna stângă și cu o acordică bogată, de tip romantic la mâna dreaptă. Tehnica pianistică implicată în aceste pasaje posedă un grad mare de dificultate, presupunând o mare mobilitate pe suprafața claviaturii.

Exemplul 11. *Sonata a IV-a* de Constantin Silvestri, partea a III-a, măsurile 27 – 28

Exemplul 12. Studiul *La Campanella* de *Franz Liszt, măsurile 80 – 81*
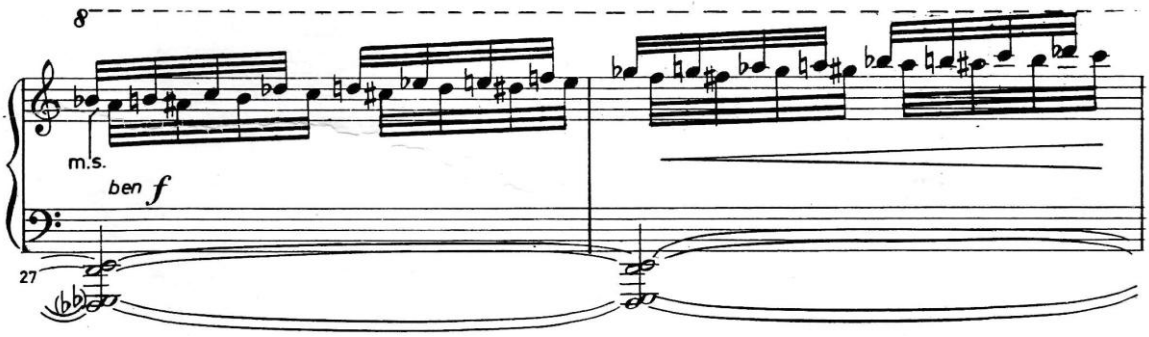
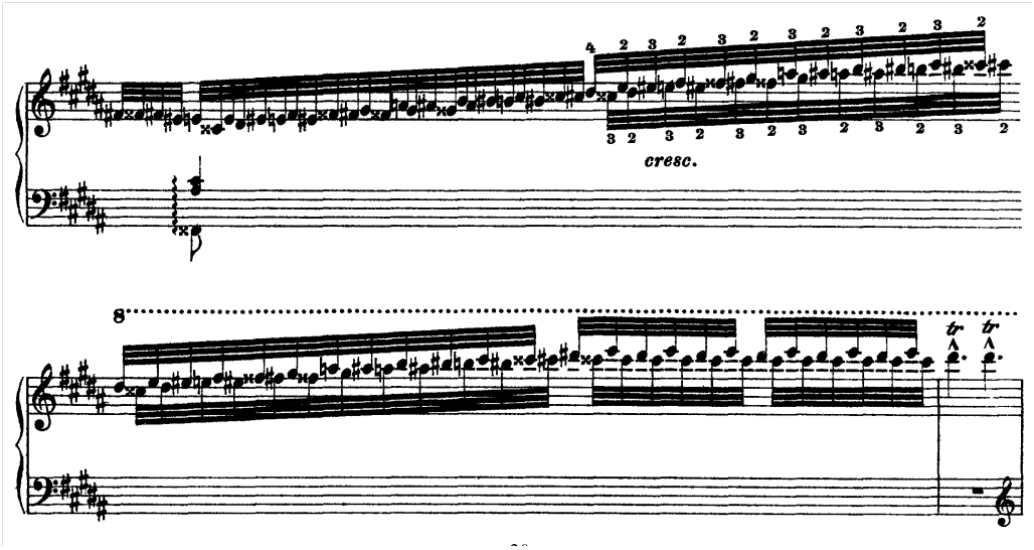

Un tip de pianistică briliantă în care dificultatea principală o reprezintă alternarea mâinilor în tempo alert pe urcare cromatică este prezentat mai sus. E clară influența pianisticii lisztiene asupra fragmentului din Silvestri, dar totodată trebuie spus faptul că acest tip de scriitură este un bun comun al pianisticii romantice, care a fost folosit cu succes și de mulți alți compozitori (Ceaikovski, Grieg, Rachmaninov).

Exemplul 13. *Sonata a IV-a* de Constantin Silvestri, partea a III-a, măsurile 173 – 177
Exemplul 14. *Bouree* din *Suita a 2-a* op. 10 de George Enescu măsurile 151 – 158
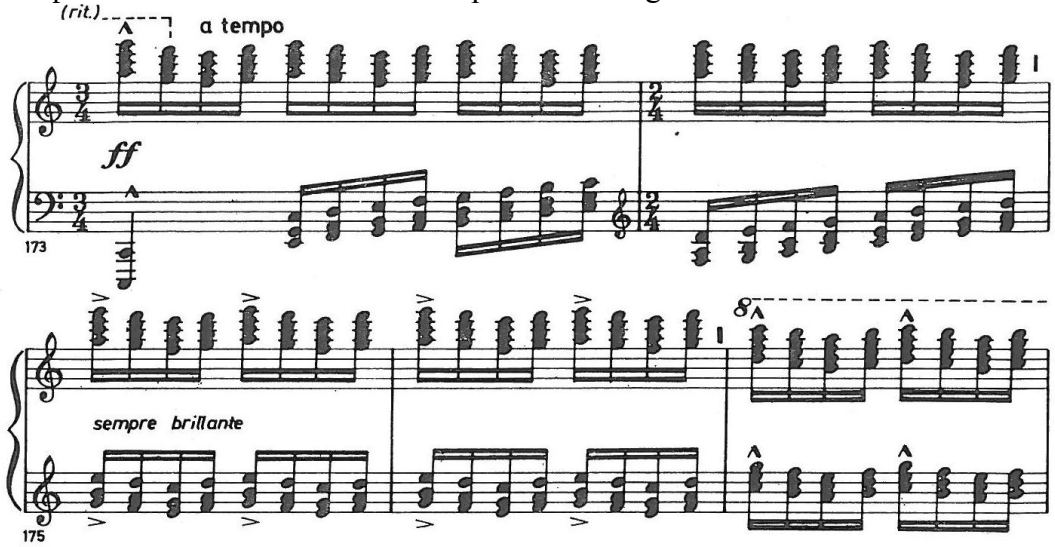
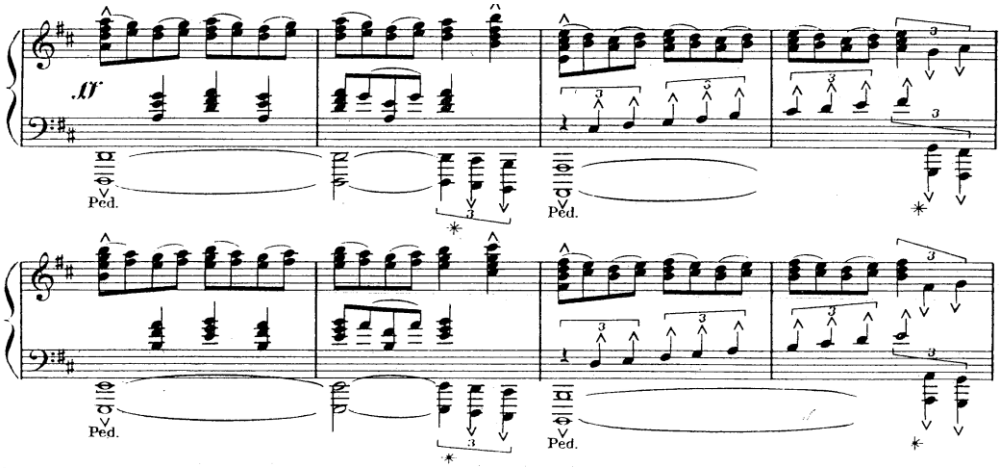

Încă un topos de scriitură romantică în pasajele de culminație este prezent în exemplele de mai sus. Scriitura acordică masivă, precum și gestul melodic vălurit sunt deopotrivă preluate de Enescu și Silvestri din arsenalul pianistic comun al repertoriului clasico-romantic, ambele exemple reprezentând maniere personale de formulare compozițională și gestuală, adecvate momentelor de climax.

Toate aceste influențe pot fi înțelese ca făcând parte dintr-un rezervor de vocabule instrumentale tradiționale, pe care compozitorul și pianistul Silvestri le-a internalizat și apropriat în decursul timpului, utilizându-le apoi cu mare fantezie și aplomb în muzica pe care a compus-o. Mai mult, acest vocabular pianistic își are rădăcinile și în practica improvizatorică pe care Silvestri o stăpânea cu mare rafinament, improvizațiile sale în stiluri diferite fiind legendare în anii ’50, când realiza concerte de improvizație la Conservatorul din București, pe teme date de un public avizat.

BIBLIOGRAPHY

1. Berger, Wilhelm Georg, *Estetica sonatei contemporane*, Editura Muzicală, București, 1985
2. Carpenter, Raymond, *Constantin Silvestri Magician. A View from the Orchestra*, Romanian Musical Adventure, Londra, 2011
3. Coman, Lavinia, *Constantin Silvestri*, Editura Didactică și Pedagogică, R.A., Bucureşti, 2014
4. *Constantin Silvestri în cronici şi interviuri 1930 – 1959*, adunate, îngrijite și adnotate de Cristina Ligia Enășescu, Editura Institutului Cultural Român, București, 2021
5. Cosma, Viorel, *Muzicieni români în texte şi documente (XIII) Fondul Constantin Silvestri*, in revista “Muzica”, Nr. 1, Bucureşti, 2010
6. Dediu, Dan, *Radicalizare și guerilla*, Editura Muzicală, București, 2004
7. Dediu, Dan, *Cei 9 „i” sau cum compunem*, Editura Didactică și Pedagogică, R.A., București, 2012
8. Gritten, John, *A Musician before his time. Constantin Silvestri, conductor, composer, pianist*, Warwick Editions, Londra, 1998
9. Grove, Sir George, *Dictionary of Music and Musicians*, Editura Mac Millan&Co, 1954
10. Hodeir, Andre, *Formele muzicii*, Editura Grafoart, București, 2007

11. Lendvai Ernő - *Symmetries of Music*, Kodály Institue, Kecskemét, 1993
12. Pricope, Eugen, *Silvestri - între străluciri şi… cântece de pustiu*, Editura Muzicală, Bucureşti, 1974
13. Răceu, Octavia, *Constantin Silvestri – Reconstituiri*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2020
14. Sandu-Dediu, Valentina, *Despre semantica interpretării pianistice în „Cântece de pustiu" de C. Silvestri*, în volumul *Paul Constantinescu și Constantin Silvestri din perspectiva contemporaneității*, ediţie îngrijită de Olguța Lupu, Editura Glissando, București, 2013
15. Sandu-Dediu, Valentina, *În căutarea consonanțelor*, Editura Humanitas, București, 2017
16. Sandu-Dediu, Valentina, *Muzica românească între 1944-2000*, Editura Muzicală, Bucureşti, 2002
17. Stoica, Oliviu Adrian, *Creația pianistică românească între anii 1900 – 1945. Direcții stilistice*, Editura Muzicală, Bucureşti, 2007
18. Vancea, Zeno, *Creația muzicală românească, sec. XIX – XX*, vol. II, Editura Muzicală, Bucureşti, 1978
19. Voicu-Arnăuțoiu, Ioana Raluca, *Constantin Silvestri – biografie necunoscută*, Editura Ars Docendi, București, 2013

PREACING PEACE AS A CHRISTIAN VALUE AND HRISTIC GIFT IN A CONTROVERSIAL EXISTENCE DOMINATED BY POSTMODERN IDEAS

Felix Vasile Bicăzan

PhD Student, University of Oradea

Abstract:Nowadays the Christian values are very easy to access: in churches, in books, in videos, in images through internet all over the world. The peace is one of them. It is a virtue: a work on yourself and a work with the other people in order to listen Jesus Christ. The peace is a way of being proclaimed by the resurrected Christ to the Apostles (John 20, 19) and is also a blessing and a gift (2Tes. 3, 16) from God. The postmodernist ideas might put the man in the position of the prodigal son, who took the fathers gifts and used them "in wild living" (Luke 15, 13). This kind of living perverted the peace in egoism, we remember that Cain perverted his relationship with God and with his brother, action that drove to murder.

The Orthodox Church is a messenger of the peace, she prays in all of his services for peace from above and for the peace of the whole world. She urges in his sermons to personal peace and to peaceful living one with another in order to fulfill Gods commands and as a proof of authentic love.

Christ, our Savior, is the only one that reconciled the man with God. His teachings, His facts and His example are the best tools for a way of life striving to make peace. The man needs peace with himself, with his neighbor and with God. This way of being can be accomplished through acceptation, taking his own cross, mercy and forgiveness. God does not remain indebted, He gives to man His holly peace starting in the earthly life and He calls the peace makers as His sons.

Keywords: preaching, peace, christian value, devine gift, contemporaneity

Cuvântul scris, auzit și văzut are azi un acces deosebit de facil la un vast auditoriu și, astfel, are și o influență puternică și roade pe măsură. Este un context care impune discursului religios să devină o artă pentru mântuirea omului[1]. Predica – în toate formele ei – este parte din misiunea învățătorească a clerului, misiune asumată la hirotonie, moment în care candidatului, prin punerea mâinilor și rugăciunile soborului condus de ierarh, i se conferă harul divin care conlucrează spre împlinirea Evangheliei. Predica este discursul religios care are loc în două planuri, se raportează concomitent la Dumnezeu Cuvântul și la om; la Izvorul Cuvântului și la căutătorul Adevărului. Ea are misiunea de a aduce sacrul în sânul comunității umane și de a contribui la comuniunea ei în dragoste spre înmulțirea roadelor bine plăcute Logosului se împlinește prin cuvânt și prin fapte.

Predicatorul este slujitor al Cuvântului (Lc. 1, 2), iar imperativul propovăduirii Evangheliei implică o bună cunoaștere a mesajului divin (Mt. 28, 20), a contextului istoric în care a apărut și o corectă interpretare a acestuia[2]. Predica este azi un izvor de inspirație, care oferă soluții, exemple, răspunsuri la întrebări. Ea este un mod de descoperire și de reamintire a cuvântului divin și se cere azi a fi expusă ca o propunere și nu o impunere pentru auditoriu, Mântuitorul Însuși a chemat după Sine doar pe cel care dorește aceasta (Mt. 16, 24).

[1] Vasile GORDON, *Introducere în catehetica ortodoxă*, București: 2004, p. 118.
[2] Miron ERDEI*, Elemente de omiletică în preocupările teologilor români*, Oradea: Universității din Oradea, 2015, p. 5.

Cuvântul „pace” peste întâlnit în majoritatea limbilor. Se poate vorbi despre tratate de pace sau perioade de pace. Ca noțiune denumește o perioadă de absență a războiului, de bună înțelegere, de lipsă a conflictelor[3]. În Sfânta Scriptură pacea desemnează absența conflictului și indică existența a ceva mai bun în locul lui. Cuvântul ebraic al Vechiului Testament pentru pace este „shalom” (שָׁלוֹם), iar în Noul Testament este folosit cuvântul grec „eirene” (ειρηνη)[4]. Sensul de bază pentru „shalom” este de „complet” sau „întreg”; o exemplificare este în cuvântul lui Dumnezeu către Iov prin care îi transmite că urmașii săi vor fi numeroși și cortul lui va fi la adăpost – familia sa întreagă – , căci va trăi cu animalele sălbatice în pace (Iov 5, 23 - 25).

Hristos Domnul vine și desăvârșește pacea omului cu Dumnezeu, El S-a întrupat pentru ca să-i unească pe toți oamenii cu Sine și să-i împace cu Dumnezeu-Tatăl, i-a apropiat pe unii de alții ca să creeze un „om nou și să întemeieze pacea” (Ef. 2,15). Prin El, Dumnezeu împlinește ceea ce a fost alterat de neascultarea primilor oameni, prin legea, ascultarea iubirii Iisus dăruiește pacea Sa, o pace altfel decât a oamenilor (In. 14, 27).

Azi există război pentru că sunt puțini făcătorii de pace. Omul contemporan este un om bulversat, tehnologia media îi oferă informații atât de multe și de diverse, încât nu mai alege între bine și rău, acceptă foarte ușor orice trend. Toate informațiile, conceptele și tendințele de viață îl copleșesc și îi pervertesc mintea și sentimentele, îl transformă într-un număr dintr-o statistică minuțioasă, fapt care îl îndepărtează de rostul și de țelul său primordial. Omul trăiește într-o inerție a vitezei știrilor, imaginilor și faptelor, care îi ocupă atât de mult timp, încât în ordinea existenței sale: somn, muncă și timp liber a intervenit încă o preocupare: realitatea virtuală. O realitate a cuvântului și a imaginilor care, prea de multe ori, îl fură din existență, omul este doar un spectator care, din nefericire, nu mai analizează, nu mai alege binele de rău ci doar privește și acceptă ceea ce îi place (și nu întotdeauna își asumă ceea ce este și bine).

Postmodernismul, care este o reacție împotriva modernismului, influențează toate domeniile de manifestare umană: filosofia, arta, arhitectura, muzica, moda, tehnologia, sociologia, literatura și teologia. Tendința sa principală este de a dărâma perceptele moderne bazate pe realitate și de a redirecționa experiența umană spre un hyper-spațiu cibernetic. Valorile materiale triumfă asupra celor spirituale, degradând climatul religios al omului și al societății contemporane[5]. Dumnezeu este eliminat din creație, iar cosmosul, ca și omul, este autonom[6].

Omul de azi nu are pace cu el însuși din cauza faptului că nu caută pacea cu Dumnezeu. El vrea să se integreze atât de mult în mentalitatea de turmă postmodernă, încât, chiar și atunci când se vrea a fi altceva, o face corespunzând lumii. Dumnezeu este o realitate relativizată, omul poate trăi și fără a-L cunoaște pe El, și, cu atât mai mult, fără a-I cunoaște voia și a-I recunoaște darurile. Astfel omul nu are pace nici cu aproapele și, implicit nici cu dușmanul; ceilalți sunt niște existențe (concepția începutului de secol douăzeci și unu este că suntem cam prea mulți și nu prea este loc pentru atâția pe pământ) fără de care egoul poate exista mult mai bine și avem prea multe lucruri și facilități pentru a mai fi nevoie de a ne iubi unii pe alții. Acceptăm tehnologia pentru siguranța financiară și seara ne mirăm că nu putem dormi din cauza aerului poluat. Căutăm atât de mult fructul pomului cunoștinței, încât nu mai contează că ne autoexilăm din Dumnezeu.

Lipsa păcii vine din neascultarea de Dumnezeu de aceea până la Înviere nu a mai existat Pace. Omul nu era împăcat cu Dumnezeu, neascultarea îl poziționa într-o existență

---

[3] *Dicționarul explicativ al limbii române,* Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan”, București: Univers enciclopedic, 1998, p. 738.
[4] Ioan MIRCEA*, Dicționar al Noului Testament*, București: IBMBOR, 1995, p. 373.
[5] Dumitru RADU, *Repere morale pentru omul contemporan*, Craiova: Editura Mitropolia Olteniei, 2007, p. 17.
[6] Dumitru POPESCU, *Omul fără rădăcini*, București: Nemira, 2001, p. 15.

ambiguă, coruptă, răzbunătoare, care nu știa să ierte. Virtutea păcii izvorăște din Cruce, pacea presupunând o stare existențială și fapte. Pe cruce Hristos, deși a suferit bătăi, loviri scuipări[7] ș.a., deși era îmboldit să Se răzbune (Mr. 15, 30), El iartă. Iertarea Sa este cea care biruiește lumea și relele ei, iertarea Sa aduce omului pacea, împăcarea, unitatea în și cu Dumnezeu. Asistăm la un paradox uriaș: nu M-ai ascultat, Mi-ai greșit, M-ai chinuit, M-ai ucis iar Eu Te iert. Este o iertare nemaiîntâlnită până la Hristos și mai apoi este preluată și asumată de martirii creștini.

Ortodoxia autentică este o păstrătoare, o mărturisitoare, și o propovăduitoare a păcii. Dumnezeu este Domnul păcii (Is. 9, 5) și cel care Îl urmează este doar om al păcii, el nu poate sluji la doi domni (Mt. 6, 24). În poporul lui Israel relația cu Dumnezeu era guvernată de numeroase legi restrictive, iar Hristos vine și spune tuturor că „împărăția lui Dumnezeu nu este mâncare şi băutură, ci dreptate şi pace şi bucurie" (Rom. 14, 17), este o stare de fapt care „se naște în suflet, se arată prin faptele dragostei şi este călăuzită de Duhul Sfânt prin Biserică, dar ea se continuă în viața cea veșnică, ca răsplată a celor ce au flămânzit şi însetat după dreptate şi au fost făcători de pace în viața lor de aici"[8], conducându-și viața după vestea cea bună a Evangheliei[9], căci ea ne-a adus vestea împăcării omului cu Dumnezeu prin jertfa Mântuitorului.

Mântuitorul a venit să aducă în suflete liniștea, învățând omul cum să aibă cugetul curat şi ușurat de povara păcatului. „Pacea adusă de Iisus este fiica iubirii şi soră a iertării"[10], este o stare de armonie interioară, ea ajută omul să schimbe pornirile sale rele în forțe binefăcătoare. Mântuitorul spune în același timp că nu a venit să aducă pace, ci sabie (Mt. 10, 34), El este sabia care taie egoul omului spre a împlini voia lui Dumnezeu. Pacea adusă de El nu este rezultatul unui război, sau al unor mijloace agresive, așa cum fac oamenii.

Păcatul este cel care strică pacea omului cu Dumnezeu, îndepărtează omul de libertatea Împărăției și aduce suferință în sufletul său, conștientizând că a greșit iubirii divine[11]. O sugestivă antiteză care exemplifică această realitate am întâlnit-o în opera episcopului Vasile Coman, care afirma că „păcatul a adus blestemul lui Dumnezeu, Iisus binecuvântarea, păcatul rușinea, Iisus curățenia. Păcatul aduce robia, Iisus libertatea, păcatul neliniștea, Iisus pacea, păcatul bolile trupului, Iisus sănătatea morală, păcatul moartea, Iisus învierea"[12].

Contemporaneitatea trece printr-o perioadă plină de controverse care au la bază dorința stării de bine proprii. Omul de azi consideră că *dacă mie îmi este bine, înseamnă că și celălalt om poate să ajungă la aceeași stare, eu nu îl împiedic. Caut să nu îl deranjez și dacă am ocazia îl încurajez să facă ceea ce îi place. Și eu fac ceea ce îmi place și nu doresc să fiu deranjat și nici să mi se spună că nu e bine ce fac, știu că pot exista urmări neplăcute, dar o să le fac cumva față. În ziua de azi am acces la multe soluții: psihiatri, psihologi, terapii, medicamente, spitale și o multitudine de alternative spirituale*.

Lăcomia omului pentru plăcere întunecă lumea, care s-a obișnuit atât de mult cu această stare, încât Lumina îi este cam indiferentă. *Dacă divinitatea mă poate ajuta, ar fi super să o și facă, eu trăiesc în pace cu cei care mă plac așa cum sunt eu, iar ceilalți să mă lase în pace, să îmi respecte spațiul personal.*

---

[7] *Triod*, București: IBMBOR, 1986, p. 513.
[8] Vasile COMAN, *În apărarea unității credinței străbune*, Oradea: Episcopiei Ortodoxe Române a Oradiei, 1988, p. 267.
[9] Ioan MIRCEA, *Dicționar al Noului Testament*, București: IBMBOR, 1995, p. 158.
[10] COMAN, *În apărarea unității credinței străbune*, p. 196.
[11] ANDREI Episcopul Alba Iuliei, *Spovedanie și comuniune*, Alba Iulia, 1998, p. 37.
[12] COMAN, *În apărarea unității credinței străbune*, p. 276.

Există astfel o pace egoistă, *eu sunt bine așa cum sunt*. Suficiența de sine face omul să uite că el nu este al său „căci aţi fost cumpăraţi cu preţ!" (1Cor. 6, 20). Nu ne dăm trup și viață singuri și nici veșnicia. Toate acestea sunt daruri de la Dumnezeu.

Omenirea este azi pe un vârf de abundență pe graficul existenței sale materiale, iar boala și războiul nu sunt doar niște provocări, sunt alarme care atrag atenția că ceva nu merge într-o direcție bună. Încrederea absolută în om și în informație suprimă căutarea voii Lui Dumnezeu. Știm că existența noastră este complexă, trăim pe plan fizic, rațional, emoțional, relațional și spiritual. Omul crede că dacă știe aceasta îi este destul, uită că trebuie să și fiinţeze în aceste planuri cât mai bine, cât mai calitativ posibil.

Secularismul, izgonirea lui Dumnezeu din lume și crearea imaginii unei divinități neutre duce și la acceptarea unor valori neutre, care nu presupun sacrificiul de sine. Ideea tot mai promovată că Dumnezeu ne iubește așa cum suntem, îndepărtează omul mai mult de Tatăl său. Omul devine un fiu risipitor care nu mai dorește bunătățile cerești din casa Tatălui, omul are acum bani și se bucură de dezmierdări. El se refugiază în acestea iar relația cu Dumnezeu este foarte superficială.

Omul nu mai are nevoie de minuni căci poate crea el tot ce își dorește. Omul își poate crea și pacea, chiar dacă e rezultatul unui război în care mor și *niște oameni*... Este o pace pervertită deoarece dacă nu cauți a face și a primi pacea lui Dumnezeu, nu vei ajunge la pacea Învierii. Când Cain s-a separat de voia lui Dumnezeu - jertfindu-i ce a considerat el, nu ceea ce avea mai bun - , a alterat relația sa și cu fratele său Abel, pe care l-a ucis. Când omul nu urmează învățătura divină scripturistică, pierde nu numai pacea cu Creatorul și pe cea cu fratele său ci și cu sine însuși.

Pacea este o condiție sine qua non pentru întâlnirea cu Dumnezeu (Mt. 5, 23-25), omul nu-și poate duce darul la altar, și nici măcar o rugăciune, până ce nu numai că făgăduiește Lui Dumnezeu că își va dărui viața Lui, ci se duce să se împace și cu pârâșul său[13].

Omul fără Dumnezeu, degeaba caută valori eterne, pentru că nu le va găsi. Pacea de la Dumnezeu este mai presus de orice ar putea să facă omul și cel care poate și sufletul omului să îl piardă. Hristos dăruiește o pace care depășește orice cruce, indiferent cât de grea ni se pare[14]. „Pace vă las vouă, pacea Mea o dau vouă, nu precum dă lumea vă dau Eu. Să nu se tulbure inima voastră, nici să se înfricoşeze". (In. 14, 27). Sfântul Ioan Casian oferă și o soluție pentru omul doritor de pace divină și anume „întristarea cea după Dumnezeu"[15], stare sufletească ce hrănește sufletul și face să se reverse în el roadele Sfântului Duh (Gal. 5, 22).

Predicând pacea, am observat că rezultatele sunt mult mai bune atunci când predicatorul și trăiește pacea; pacea cu sine, pacea cu Dumnezeu, pacea cu aproapele. Este un mod de viață care presupune a fi constant în a ierta și perseverență în împlinirea îndemnului hristic al Învierii. Într-adevăr că pacea desăvârșită nu este încă aici pe pământ, dar aceasta nu înseamnă că nu putem sădi semințele păcii, muncă a cărei răsplată este mai multă în ceruri (Mt. 5, 12).

Înfierea omului de către Dumnezeu este posibilă prin a fi făcător de pace (Mt. 5, 9). Pacea ca mod de viață presupune asumare: a ta proprie, cu bunele și cu scăderile tale; străduanie în a fi mai bun azi decât ieri, cu tine însuți, cu aproapele și cu Dumnezeu. Urmarea

---

[13] Dumitru STĂNILOAE, *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 3, București: EIBMBOR, 2003, p. 142.

[14] Iacob 3, 13-18: „Cine este, între voi, înţelept şi priceput? Să arate, din buna-i purtare, faptele lui, în blândeţea înţelepciunii.Iar dacă aveţi râvnire amară şi zavistie, în inimile voastre, nu vă lăudaţi, nici nu minţiţi împotriva adevărului. Înţelepciunea aceasta nu vine de sus, ci este pământească, trupească, demonică. Deci, unde este pizmă şi zavistie, acolo este neorânduială şi orice lucru rău. Iar înţelepciunea cea de sus întâi este curată, apoi paşnică, îngăduitoare, ascultătoare, plină de milă şi de roade bune, neîndoielnică şi nefăţarnică. Şi roada dreptăţii se seamănă întru pace de cei ce lucrează pacea".

[15] Sfântul Ioan Casian, „Despre cele opt gânduri ale răutății", în *Filocalia sfintelor nevoințe ale desăvârșirii*, vol. I, București: IBMBOR, 2008, p. 147.

lui Mântuitorului se face în fiecare zi, căci nimeni nu știe nici ziua și nici ceasul întâlnirii cu Domnul (Mr. 13, 32). Luându-ți Crucea ajungi la Hristos nu numai tu, ci și cei de lângă tine, pentru care ești un model, vrând – nevrând. Pe acest drum, pe Cruce, cel mai bine este să vorbești mai mult cu Dumnezeu decât cu oamenii; nu I te plânge, plânge-ți nevrednicia și spune durerii tale cât de atotputernic și înțelept este Dumnezeu. Tu știi că doar după Cruce vine învierea și Cel ce a înviat a treia zi din morți te va învia ca fiu al Dumnezeu în comuniune de fericire veșnică (In. 6, 40).

BIBLIOGRAPHY

- Biblia sau Sfâta Scriptură, București, ed. IBMO, 2018.
- Dicționarul explicativ al limbii române, Academia Română, Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan", București: Univers enciclopedic, 1998.
- Triod, București: IBMBOR, 1986.
- Sfântul Ioan Casian, „Despre cele opt gânduri ale răutății", în Filocalia sfintelor nevoințe ale desăvârșirii, vol. I, București: IBMBOR, 2008.
- ANDREI Episcopul Alba Iuliei, „Spovedanie și comuniune", Alba Iulia, 1998.
- COMAN, Vasile, „În apărarea unității credinței străbune", Oradea, ed. Episcopiei Ortodoxe Române a Oradiei, 1988.
- ERDEI Miron, Elemente de omiletică în preocupările teologilor români, Oradea: Universității din Oradea, 2015.
- GORDON Vasile, „Introducere în Catehetica Ortodoxă", București, ed. Sofia, 2004.
- MIRCEA Ioan, „Dicționar al Noului Testament", București: IBMBOR, 1995.
- POPESCU Dumitru, „Omul fără rădăcini", Bucureşti: Nemira, 2001.
- RADU Dumitru, „Repere morale pentru omul contemporan", Craiova: Editura Mitropolia Olteniei, 2007.
- STĂNILOAE Dumitru, „Teologia Dogmatică Ortodoxă", vol. 3, București: EIBMBOR, 2003.

THE IMPACT OF IMPLEMENTING THE INTEGRATED CONTROL SYSTEM IN FAMILY BUSINESSES

Lavinia Constantinescu

PhD Student, „1 Decembrie 1918" University of Alba Iulia

Abstract: The present research approach is part of the context of exploring the issue of the interdependence between the managerial control system - a component of the broad field of accounting - and the job satisfaction and motivation of employees, from the perspective of family businesses. The fundamental motivation behind this study is the intention to deepen, from a conceptual and practical point of view, the indissoluble link between the managerial decision-making process to implement the control system exercised by management and the impact of this decision on human resources, in connection with a distinct category of economic entities, namely family businesses. The rationale for the choice of this topic is based on the literature that has confirmed, over time, the interdependence between human resources and accounting, but also on the current economic reality in which family businesses represent the most stable and widespread form of business globally.

Keywords: accounting control system (ACS), managerial control system (MCS), job satisfaction, work motivation, family business

1. Introducere

Afacerea de familie este cel mai frecvent model de afaceri în lume iar ponderea sa asupra economiei mondiale este considerată semnificativă prin importanța acordată salariaților, prin accentul pus pe continuitatea dinastiei și pe valorile care o conduc și care reflectă, deopotrivă, responsabilitate față de viața comunităților în care se regăsesc și față de proprietari. În contextul actual, în care tehnologia și digitalizarea impactează individul și societatea, deopotrivă, se pune accentul pe inovație și pe dezvoltare, iar informația contabilă - privită ca fundament în luarea deciziilor manageriale, preia noi valențe și semnificații atribuite facilității accesului la informație.

În literatura de specialitate autohtonă, implementarea sistemului de control exercitat de management în afacerile de familie și relația acestuia cu resursa umană nu au fost aduse, până la acest moment, împreună chiar dacă, în cea internațională, subiectul este unul activ. Plecând de la specificul mediului de afaceri românesc și de la momentul prezent, care permite analiza unor afaceri mature, pregătite pentru a fi duse la nivelul următor de noua generație de antreprenori, în continuitatea dinastiei, considerăm că domeniul nostru de studiu este unul cu potențial pentru Școala de Contabilitate din România.

Pornind de la stadiul incipient al cercetării afacerilor de familie în România, cercetarea se centrează pe două obiective principale:

a. *Identificarea impactului implementării sistemului de control managerial într-o afacere de familie asupra satisfacției si motivației salariaților la locul de muncă,* realizându-se o analiză a poziționării atitudinii salariaților înainte și la douăsprezece luni după implementarea sistemului de control și

b. *Investigarea factorilor aflați în relație cu resursa umană impactați de implementarea sistemului de control exercitat de management într-o afacere de familie.*

Elementele esențiale care, prin sinergia lor conferă specificitatea caracteristică: familia, proprietatea, afacerea, salariații și sistemul de control ale contabilității financiare și manageriale, sunt abordate în detaliu pentru a facilita înțelegerea relației create. Structura lucrării permite aprofundarea conceptelor deduse analizei iar substanța temelor abordate conferă o clară internalizare a acestora.

2. *Particularitățile sistemului de control exercitat de management*

Se consideră că, atât contabilitatea cât și controlul, se rezumă la generarea de informații. Însă, pe lângă generarea de informații, sistemul de control specific contabilității (*management accounting control system*) adresează și elemente soft, precum: motivația angajaților, monitorizarea evenimentelor, măsurarea performanței, conceperea și punerea în aplicare a schemelor de stimulare și beneficii, stabilirea de standarde, analiza variațiilor și controlul bugetar.

În acord cu Drucker (1974), noțiunile de *control* și *controale* sunt doi termeni distincți. În accepțiunea sa, *controalele* reprezintă măsurători și informații, în timp ce *controlul* însemna direcția. Plecând de la observația părintelui managementului, putem opina în sensul că, controalele sunt doar mijloace pentru atingerea unui scop iar controlul, *per se*, este scopul. Controalele sunt utilizate pentru a furniza informații care ajută la stabilirea acțiunilor de control care trebuie întreprinse într-o organizație pentru a se asigura că toate planurile strategice și toate obiectivele setate sunt îndeplinite. Dănescu *et al* (2020) arată că termenul de control este definit că fiind o componentă esențială și intrinsecă a managementului care asigura sustenabilitatea și finalizarea procesului de conducere.

Metafora *sistemului* a atras dintotdeauna pe cei care interacționează cu componente ale controlului managerial. Termenul de *sistem*, prin definiție, induce ideea de ordine, de coordonare, de eficiență. Acesta este motivul pentru care, cel puțin începând cu perioada post-Taylor-istă, organizațiile sunt văzute că niște "mașini", "organisme" sau "sisteme cibernetice" (Macintosh & Quattrone, 2010). Astfel, contabilitatea și controalele manageriale sunt instrumente care asigura că o organizație și membrii săi funcționează în sensul obținerii unei ordini stabile.

În opinia noastră, aspectele organizaționale comportamentale implicate în procesul de control reprezintă un factor cu valențe multiple asupra succesului afacerii și care necesită, o detaliere adecvată pe care o vom oferi în următoarele subcapitole. Organizațiile acționează sub impulsul unei multitudini de factori interni și externi iar deciziile luate în vederea soluționării situațiilor manageriale sunt rezultatul filtrării, prin propria sită de înțelegere și expectanță, a alternativelor mai mult sau mai puțin definite. Înțelegerea funcționarii sistemului integrat de control – parte esențială a contabilității, ne va permite, pe de o parte, să identificăm și să izolăm elementele care generează consecințe negative asupra afacerii și să potențăm variabilele cu efect pozitiv care conduc către decizii care susțin îndeplinirea misiunii, a viziunii și a obiectivelor strategice ale companiei, pe de altă parte.

În contextul actual de competitivitate a pieței, entitățile sunt provocate să identifice noi pârghii și strategii pentru a se reinventa și pentru a răspunde mediului concurențial în vederea realizării obiectivelor de performanță vizate. Cercetătorii în domeniul contabilității susțin că unul dintre modurile prin care entitățile se pot reinventa permanent cu scopul de a supraviețui și pentru a avea succes în aceste complexe și nesigure vremuri este înțelegerea rolului sistemelor de control managerial (management control systems – MCS) în crearea avantajului competetitiv (Simons, 2000). Widener (2007) susține punctul de vedere al lui Merchant & Otley (2006) în acord cu care rolul sistemului de control managerial este de a furniza informații utile în procesul decizional, în planificarea strategică și în procesul de evaluare.

În acord cu Simons (2000) sistemele de control reprezintă „procedurile și demersurile formale fundamentate pe informații, utilizate de manageri pentru a menține sau a modifica

modurile de lucru în derularea activităților organizaționale". Scopul sistemului de control exercitat de management îl reprezintă: furnizarea de informații utile în procesul decizional managerial, monitorizarea și evaluarea activităților organizaționale care asigura modificarea comportamentul angajaților (Merchant & Otley, 2006).

În opinia noastră, valoarea adaugată adusă de integrarea sistemul de control integrat exercitat de management, respectiv: a) *a sistemului de credințe și de va*lori, b) *a sistemului de conduită și de reglem*entări, c) *a sistemul de control formal* și d) *a sistemului de control interactiv* (Simons, 2000) în îndeplinirea strategiei de business trebuie înțeleasă în contextul mai extins al culturii organizationale. Perspectiva integrată pe care o oferim demersului de cercetare asigură o analiză unitară, multidimensională și coerentă asupra conceptului de control, astfel cum acesta se manifestă în cadrul real de afaceri, respectiv într-o afacere de familie românească aflată sub guvernarea familiei care integrează simultan prima generație (*fondatorii*) și a doua generație (*next gen*).

3. Metodologia de cercetare

Studiul a fost realizat utilizând date ale unei entități economice, clasificată ca și contribuabil mare, din România. Compania este o afacere de familie, fiind administrată de către fondator. Unul dintre succesori, se pregătește ca, într-un termen de trei ani, să preia conducerea executivă a afacerii. În perioada 01.01.2022-31.12.2022 au fost implementate următoarele parghii de control: (1) sistemul de credințe și de valori prin definirea misiunii, a viziunii și a valorilor companiei, (2) departamentul de proiecte (sistemul de control interactiv), (3) evaluarea performanței salariaților cu instrumente digitalizate (sistemul de control diagnostic), (4) un sistem de raportare nou (BI) disponibil pentru management (sistem de control diagnostic), (5) ierarhizarea posturilor în companie (sistemul de conduită și reglementări), (6) un sistem de evaluare a performanțelor companiei de tip Balanced-scorecard (sistem de control diagnostic), toate acestea susținute de auditul intern (sistemul de control diagnostic), care se realizează printr-un terț specializat. Compania și-a formulat direcțiile și obiectivele strategice și a aderat la o *strategie de diferențiere* în acord cu clasificarea lui Porter (1980, 1985) prin prisma activității sale principale de comert cu ridicata.

Departamentul de Resursă Umană inițializeaza anual un demers de analiză a motivației și satisfacției celor 245 de salariați. Acțiunea s-a realizat și înainte de implementarea pârghiilor de control cât și după, asigurând o cercetare longitudinală asupra impactului sistemului de control exercitat de management asupra motivației și asupra satisfacției salariaților la locul de muncă.

Studiul de caz reprezintă o metodă de cercetare deosebit de potrivită pentru a răspunde la întrebări de tip "cum și de ce" sau pentru a descrie un fenomen și contextul real în care acesta a avut loc (Pettigrew, 1990; Stake, 1995; Yin, 2009). Această abordare contrastează și completează în mod deschis, abordările de cercetare empirică statistică, care sunt utilizate în principal pentru obiective de confirmare, atunci când cercetătorii știu deja cum se întâmplă un fenomen și au o idee solidă despre motivul pentru care se întâmplă și pot măsura cantitativ toate variabilele de interes. Cazul unic este ales pentru că este extrem de revelator și oferă oportunități de acces neobișnuit la cercetare (Karra et al., 2006). În plus, abordarea studiului de caz este potrivită pentru o analiză aprofundată a implementării sistemului de control managerial în relația cu angajații unei afaceri de familie, coroborate cu performanța globală a afacerii și permite să se concentreze pe comportamentul, atributele, acțiunile și interacțiunile individuale (Brewer și Hunter, 1998; Rashid et al., 2019).

Această lucrare oferă un studiu longitudinal – privit pe o succesiune de 24 de luni, prin examinarea unei probleme actuale – implementarea sistemului de control specific contabilității într-o afecere de familie care operează în sectorul distribuției de materiale de construcții; pe măsură ce studiul de caz se dezvoltă, imaginea creată se prezintă ca o compoziție în intervalul de timp extins (Thomas, 2011; Starman, 2013) pe doi aniUtilizând

metodologia studiului de caz unic, această lucrare oferă o înțelegere holistică care exploatează oportunitățile de a identifica impactul instrumentelor contabilității asupra salariaților într-o companie de familie care operează în România.

Chestionarul, ca și instrument de colectare a datelor, reprezintă o listă formalizată de întrebări și scale care se derulează în baza unei succesiuni logice. Aspectul care afectează calitatea cercetării din perspectiva chestionarului ține de claritatea și adecvarea conceptuală și terminologică a acestuia pentru eșantionul în care se desfășoară cercetarea. Astfel, este important să se asigure că respondenții dețin la nivel cognitiv conceptele cu care sunt confruntați în cadrul chestionarului și de asemenea că înțeleg formularea întrebărilor. Pentru a asigura relevanța chestionarului din perspectiva *clarității și adecvării* acestuia se recurge la pretestarea acestuia în cadrul unui grup redus de indivizi cu caracteristici similare persoanelor care formează eșantionul (Acquaah, 2013).

Chestionarul a fost conceput pentru a integra întrebările Gallup Q^{12} (Conrad & Visagie, 2013) precum și întrebări specifice privind motivarea și satisfacția în muncă a salariaților care să răspundă intereselor directe ale top managementului. Chestionarul a fost aplicat inițial pe un eșantion restrâns de 10 salariați și apoi extins la nivelul întregii companii. Chestionarul a fost lansat în organizație cu susținerea departamentului de Resursă Umană pe adresa de email oficială de companie a fiecărui salariat iar datele au fost colectate într-un fișier asociat *google drive*.

Primul chestionar - înainte de implementarea formală a sistemului de control exercitat de management, a fost lansat după faza de testare, către toți salariații companiei la data de 14.12.2021 iar sesiunea de culegere a datelor a fost încheiată la data de 29.01.2022, după ce 94.63% din totalul salariaților au oferit răspuns. Al doilea chestionar - după implementarea formală a sistemului de control, a fost lansat către toți salariații companiei la data de 16.12.2022 iar sesiunea de culegere a datelor a fost încheiată la data de 29.12.2022, după ce 90.20% din totalul salariaților au răspuns.

4. Rezultatele

Din analiza datelor, astfel cum acestea au fost interpretate statistic, se constată că implementarea sistemului de control exercitat de management au avut un impact general minimal asupra motivației și satisfacției generale a salariaților față de organizație în primul an de la data implementării.

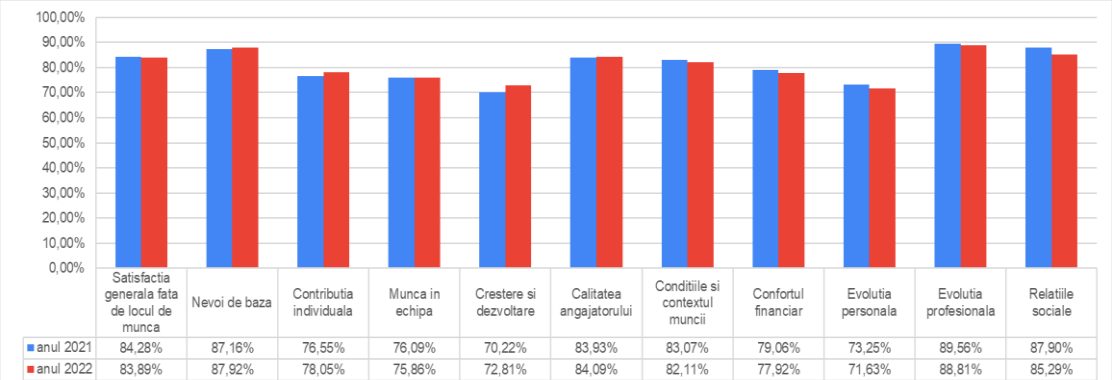

	Satisfactia generala fata de locul de munca	Nevoi de baza	Contributia individuala	Munca in echipa	Crestere si dezvoltare	Calitatea angajatorului	Conditiile si contextul muncii	Confortul financiar	Evolutia personala	Evolutia profesionala	Relatiile sociale
anul 2021	84,28%	87,16%	76,55%	76,09%	70,22%	83,93%	83,07%	79,06%	73,25%	89,56%	87,90%
anul 2022	83,89%	87,92%	78,05%	75,86%	72,81%	84,09%	82,11%	77,92%	71,63%	88,81%	85,29%

Fig. 1 Analiza comparativă a dimensiunilor în evaluare longitudinală

a. Satisfacția generală față de locul de muncă – a înregistrat o regresie ușoară, însă nesemnificativă, după implementarea sistemului de control managerial;

b. Satisfacerea nevoilor de baza - asumarea instrumentelor specifice contabilității – sistemul de control managerial, respectiv: (1) sistemul de credințe și de valori, (2) departamentul de proiecte, (3) evaluarea performanței salariaților cu instrumente digitalizate, (4) un sistem de raportare nou (BI) disponibil pentru management, (5) ierarhizarea posturilor în companie, (6) un sistem de evaluare a performanțelor companiei Balanced-scorecard,

relevă o creștere a nivelului de claritate a responsabilităților coroborată cu o percepție de scădere sensibilă a disponibilității resurselor. Se constată că nevoile de baza ale salariaților sunt satisfăcute, după implementarea sistemului de control cu o creștere minoră de 0.76% față de situația anterioară;

c. Contribuția individuală – implementarea sistemului de control managerial a crescut nivelul de atenție față de angajați de la 78.78% la 80.63%, susținerea în dezvoltare cu 1.90% și recunoașterea progresului. Întrucât media vechimii salariaților în compania analizată este de 11 ani, se observă că potrivirea cu postul reprezintă un indicator rămas neschimbat;

d. Munca în echipa – integrarea de către fondator a sistemului de control specifice contabilități manageriale a scăzut nivelul muncii în echipa, cu o creștere particulară sensibilă a rolului în echipa;

e. Creșterea și dezvoltarea - implementarea sistemului de control managerial a determinat o creștere a stimei de sine a salariaților cu 1.38% față de situația anterioară implementării și oferirea de feedback în orrganizatie a cunoscut o îmbunătățire cu 3.80%. Acesta dimensiune a înregistrat cea mai mare creștere, de la 70.22% înainte de integrarea sistemului de control la 72.81% la un an de internalizarea acestor pârghii de control;

f. Calitatea angajatorului – asumarea de către organizație a unui mod de lucru fundamentat pe sisteme de control ale contabilității a generat o creștere sensibilă a nivelului de calitate a angajatorului din perspectiva angajaților (de la 83.93% la 84.09%. Se constată o ameliorare a încrederii în middle management cu 1.81% și a nivelului de leadership cu 1.20%. Indicatorii percepuți a fi înregistrat o deteriorare sensibilă sunt: dimensiunea companiei (-1.19%), imaginea externă a companiei (-1.12%) și retenția talentelor (-1.80%);

g. Condițiile și contextul muncii – angajații percep modificările aduse prin asimilarea sistemului de control managerial ca diminuand nivelul de asigurare a resurselor necesare pentru realizarea muncii cumulativ cu o scădere a efortului fizic (de la 84,98% la 82,40%) și a celui intelectual (-0.99%). Se constată că angajații și-ar dori ca activitatea să le fie mai procedurată;

h. Confortul financiar – reprezintă o dimensiune care a subliniat o scădere cvasiunanimă a tuturor itemilor măsurați. Această analiză însă trebuie interpretată prin prisma creșterii dramatice a nivelului inflației în România de la 5.1% (media anului 2021) la 13.8% (media anului 2022), în acord cu informațiile furnizate de I.N.S.S.E. ;

i. Evoluția personală – a fost impactată negativ de implementarea sistemului de control managerial, cel mai semnificativ declin manifestându-se în zona confortului dezvoltării personale (o scădere de la 73.25% la 71.63%);

j. Evoluția profesională – evidențiază o autosuficiență privind dezvoltarea profesională, angajații nu mai sunt dispuși la eforturi pentru a promova (-2.00%) sau a se implica în activitate (-0.67%). Implementarea sistemului de control managerial relevă o tendința de autoconservare a angajaților și de reducere a efortului de promovare;

k. Relațiile cu colegii – se constată că indicatorul a suferit o scădere semnificativă – 2.61% (de la 87.90% anterior implementării sistemului de control managerial la 85.29% după implementarea acestora). Din observația realizată asupra unei echipe de 98 de salariați de la sediul social se constată că există o serie de probleme de comunicare organizațională generate de noile schimbări pe care top managementul dorește să le gestioneze cât mai bine, însă care, pe alocuri lasă vid în relațiile între angajați.

Tabelul 1.

Analiza consistenței datelor - centralizator

Dimensiunea	Cronbach's Alpha	Interpretare
Întregul chestionar		

	0,999237500	0.9 ≤ α		Excellent
Nevoi de bază	0,983086246	0.9 ≤ α		Excellent
Contribuția individuală	0,990153721	0.9 ≤ α		Excellent
Munca în echipă	0,947029999	0.9 ≤ α		Excellent
Creștere și dezvoltare	0,988862375	0.9 ≤ α		Excellent
Calitatea angajatorului	0,980902844	0.9 ≤ α		Excellent
Condițiile și contextul muncii	0,979085352	0.9 ≤ α		Excellent
Confortul financiar	0,907222295	0.9 ≤ α		Excellent
Evoluția personală	0,996229394	0.9 ≤ α		Excellent
Evoluția profesională	0,993277127	0.9 ≤ α		Excellent

Tabelul 2.
Relația între variabile

Satisfacția generală față de locul de muncă (2022)		**Coeficientului de corelație Pearson = r**
Sex	1=masculin 2=feminin 3=neprecizat	-0,092061038
Vârsta	1=sub 25 ani 2=intre 25-34 ani 3=intre 35-44 ani 4=intre 45-50 ani 5=intre 50-60 ani 6=peste 60 7=neprecizat	-0,068772986
Funcția	1=de conducere 2=de executie	-0,01722092
Vechimea în companie	1=sub 2 ani 2=intre 2-5 ani 3=intre 5-10 ani 4=intre 10-15 ani	0,06931159

5=intre
15-20 ani
6=intre
20-25 ani
7=peste
25 ani

5. Concluzii

În contextul actual, în care atenția asupra bunăstării și a stării de bine a omului reprezintă dezideratul acțiunilor întreprinse la unison în orice sector de activitate, este cert că și domeniul contabilității este interesat în a-și aduce aportul său. Contabilitatea comportamentală, aduce în prim-plan latura comportamentală a contabilității direcționată către înțelegerea, atât a elementelor cognitive cât și a celor afective ale comportamentului uman care influențează procesul decizional în toate contextele și condițiile contabile (Dănescu, Constantinescu, & Matei, 2022). Abordând aspecte precum manifestări ale comportamentul uman în procesarea informațiilor, calitatea raționamentului, provocările contabile generate de utilizatorii și generatorii informației contabile precum și abilitățile decizionale ale utilizatorilor și furnizorilor informației contabile, este acceptat astăzi faptul că individul manifestă comportament psihologic în contabilitate.

În urma demersului de cercetare, a fost analizat un *model contabil comportamental* care constă în implementarea, în afacerile de familie, a unui sistem de control integrat și formalizat, care se manifestă în exploatarea de către management, în mod simultan, a patru sisteme de control: sistemul de credințe și de valori, sistemul de conduită și de reglementări, sistemul de control formal și sistemul de control interactiv. Aceste componente ale sistemului de control precum și forțele care le interconectează exercită un impact pozitiv în dezvoltarea durabilă a afacerii prin aprecierea următoarelor dimensiuni: a. satisfacerea nevoilor de baza ale salariaților; b. maximizarea contribuției individuale a salariaților în echipa/ echipele din care aceștia sunt parte; c. contribuția în realizarea nevoii de creștere și de dezvoltare; d. autoimplinirea profesională a salariaților, toate acestea generând e. aprecierea calității angajatorului.

Apreciem prezenta cercetare drept o bază solidă pentru continuarea proiectului care va facilita aflarea răspunsurilor la întrebările legate de valențele contabilității comportamentale în dezvoltarea durabilă a afacerilor de familie.

Acknowledgement:

Această lucrare a fost realizată cu sprijinul proiectului POCU 153770, cu titlul: "Accesibilitatea cercetărilor avansate pentru o dezvoltare economică sustenabilă - ACADEMIKA", proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programul Operațional Capital Uman 2014 – 2020

BIBLIOGRAPHY

Acquaah, M. (2013). Management control systems, business strategy and performance: A comparative analysis of family and non-family business in a transition economy in sub-Saharan Africa. *Journal of Family Business Strategy,* 131-146.

Brewer, J. and Hunter, A. 1989. *Multimethod research: A syntethsis of styles,* Newbury Park, CA: Sage.

Conrad & Visagie (2013). Revisiting the Validity and Reliability of the Gallup Workplace Audit in a South African Petrochemical Company. *Journal of the Social Sciences*. 37(1). 69-79.

Dănescu, T., Prozan, M. (2020). *Audit intern. Interferențe între teorie și practică,* Editura Economică, București. ISBN 978-973-709-901-3.

Dănescu, T., Constantinescu, L., Matei, B. R. (2022). A Structured Perspective on Behavioral Accounting Research. *CECCAR Business Review* ,vol. 3(2), 67-72.

Drucker, P. F. (1974). *Management - Tasks, Responsabilities, Practices*. Michigan: Harper & Row.

Karra, N., Tracey, P. and Phillips, N. 2006. Altruism and agency in the family firm: exploring the role of family, kinship, and Ethnicity, *Entrepreneurship theory and practice*, 30(6), pp. 861-877

Macintosh, N., & Quattrone, P. (2010). *Management Accounting and Control Systems*. West Sussex: John Wiley & Sons Ltd.

Merchant, K. A., & Otley, D. T. (2006). A review of the literature on control and accountability. In *The handbook of management accounting research*. Chapman. C., Hopewood, A. & Shield, M. (Eds.).

Pettigrew, A.M. 1990. Longitudinal Field Research on Change: Theory and Practice, Organization Science, 1(3), Special Issue: *Longitudinal Field Research Methods for Studying Processes of Organizational Change*, pp. 267-292

Porter, M. E. (1980). *Competitive strategy: Techniques for analyzing industries and competitors*. New York: Free Press.

Porter, M. E. (1985). *Competitive advantage: Creating and sustaining superior performance*. New York: Free Press.

Rashid, Y., Rashid, A., Warraich, M.A., Sabir, S.S. and Waseem, A. 2019. Case study method: a step-by-step guide for business researchers, *International Journal of Qualitative Methods*, 18, pp. 1-13

Simons, R. (2000). *Performance management and control systems for implementing stategy*. Upper Saddle River: NJ: Prentice-Hall.

Stake, R. 1995. *The Art of Case Study Research*, Thousand Oaks: SAGE Publications

Starman, A.B. 2013. The case study as a type of qualitative research, *Journal of contemporary educational studies*, 64(1), pp. 28-43.

Thomas G. 2011. A Typology for case study in social science following a review of definition, discourse and structure, Qualitative Inquiry, 17(6), pp. 511-521

Widener, S. K. (2007). An empirical analysis of the levers of control framwork. *Accounting, Organisation and Society*, 32, 757-788.

Yin, R.K. 2009, *Case Study Research*: Design and Methods, 4th ed., e-book, CA: Sage

SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND THE INTERNATIONAL BUSINESS ENVIRONMENT

Daniela Ștefan (Niculae)

PhD Student, The Academy of Economic Studies

Abstract: The paper wants to highlight the positive aspects as well as the influence of the sustainable development decision adopted worldwide, on the international business environment. In the conditions of current globalization, the survival and prosperity of businesses depend on the knowledge and compliance with the environmental requirements in which entrepreneurship operates.

Keywords: Sustainable development, entrepreneurship, environment, globalization, renewable energy

Mediul de afaceri internațional depinde de conjunctura economică internațională. Aceasta reprezintă totalitatea fenomenelor economice dar și totalitatea factorilor care conlucrează în economia unei țări, regiuni, sau chiar la nivel global pentru a determina un raport între cerere și ofertă.

În contextul actual, în care globalizarea joacă un rol deosebit de important, supraviețuirea dar și prosperitatea afacerilor este condiționată de cunoașterea și respectarea cerințelor de mediu în care acestea își desfășoară activitatea.

Însă lumea contemporană, atât din punct de vedere social-politic, dar și tehnologic, este atât de dinamică, încât este destul de greu pentru unele afaceri să țină pasul.

Însă azi, din ce în ce mai mult, afacerea trebuie să înglobeze în sine deschiderea către o dezvoltare durabilă, care să poată proteja resursele și, implicit, cetățenii.

În perioada actuală, este important să se conecteze pe deplin toate țările în curs de dezvoltare la o nouă filozofie a dezvoltării, cea specifică Uniunii Europene care este împărtășită la nivel global - cea a dezvoltării durabile. Stabilirea unor obiective specifice pentru trecerea, într-un timp rezonabil și realist, la modelul de dezvoltare generator de valoare adăugată ridicată, propulsat de interesul pentru cunoaștere și inovare, orientat spre îmbunătățirea continuă a calității vieții oamenilor și a relațiilor dintre ele în armonie cu mediul natural a fost deja făcută.

Dezvoltarea durabilă abordează, din punct de vedere economic, social și ecologic, conceptul de calitate a vieții, promovând ideea unui echilibru între dezvoltarea economică, echitatea socială, utilizarea eficientă a resurselor și conservarea mediului.

Elementul cheie al dezvoltării durabile este reconcilierea dintre dezvoltare și mediu, promovarea procesului integrat de dezvoltare și luare a deciziilor, atât la nivel global, cât și regional, național sau local. Dezvoltarea economică presupune, într-un sens nou, promovarea clusterelor și a unei economii metropolitane înfloritoare. În peisajul global actual, locația este vitală și devine un avantaj competitiv. Clusterele formate în industrii similare, specializare, forță de muncă calificată și tehnologie ajută la reducerea costurilor de tranzacție și determină creșterea afacerilor, antreprenoriatul, exporturile și alte activități productive. În plus, serviciile locale precum restaurante, magazine și alte activități comerciale cresc, de asemenea, contribuind la dezvoltarea regiunii .(38%din locurile de muncă din Europa sunt create de clustere.Existau , în februarie 2022, 1350 de clustere în Europa, monitorizabile

statistic, iar din acestea 150 erau considerate de talie mondială, din punct de vedere al dimensiunii, al numărului de angajați, al specializării etc.)[1].

Un exemplu pentru asumarea obiectivelor dezvoltării durabile este o firmă din afara Uniunii Europene, concernul Samsung.

Firma este creeată de Byung-Chull Lee în 1938 și se dezvoltă în Seul. La început cu 40 de angajați, mai târziu devenită Grupul Samsung, s-a divizat in mai multe ramuri, precum Samsung Elecronic Devices Co., Samsung Elecro-Mechanics Co., Samsung Corning Co. și Samsung Semiconductor & Telecommunications Co., toate fiind grupate sub numele de Samsung Electronics Co., Ltd., in anii 1980, .iar azi concernul este unul din cele mai reprezentative ale Coreei de Sud și are peste 200.000 de angajați, cu birouri în 185 de țări.

Samsung Electronics anunță în luna martie a acestui an că se așteaptă să investească sute de miliarde pentru a construi cel mai mare hub de cipuri din lume, ca parte a unui proiect național sud-coreean care urmărește să câștige un avans suplimentar în industria globală a semiconductoarelor."Seul a anunțat că va construi cel mai mare centru de cipuri din lume, folosind în mare parte aproximativ 300 de trilioane de woni (aproximativ 230 de miliarde de dolari sau 220 de miliarde de euro) de investiții private de la gigantul electronic Samsung în următorii 20 de ani.„Mega cluster”-ul de instalații pentru fabricarea de cipuri va fi construit în diferite locații din provincia Gyeonggi până în 2042.

Centrul va fi ancorat de cinci noi fabrici de semiconductori construite de Samsung."[2]

Iar Samsung nu a crescut doar datorită faptului că investește bani în inovare, ci și datorită politicii sale de incorporare a dezvoltării durabile în firmă. Pentru cei de la Samsung, dezvoltarea durabilă nu este doar o căsuță de bifat ci face parte din strategia firmei pe termen lung.

"Strategia noastră de mediu își propune să contribuie la eforturile globale de combatere a schimbărilor climatice și include angajamente pe care ni le asumăm pentru a deveni o companie cu zero emisii de carbon."[3]

Alte obiective pe termen lung ale companiei sunt utilizarea în mai mare proporție a energiei regenerabile, identificarea și investirea în noi tipuri de tehnologii pentru dezvoltarea unor produse eficiente din punct de vedere energetic, creșterea gradului de reutilizare a apei și dezvoltarea unor tehnologii de captare a carbonului.

Pe termen scurt, Samsung își propune incorporarea materialelor reciclabile în toate smartphon-urile Samsung, lucru deja aplicat pe smartphon-urile Galaxy din 2022, eliminarea plasticului din ambalajele acestora, diminuarea consumului de energie al încărcătoarelor în standby și optimizarea ciclului de viață pentru reducerea cantității de deșeuri electronice.

Un alt obiectiv al Uniunii Europene este cel care se referă la apă curată si igienă.

În trecut puțină lume reușea să facă legătura între apa curată și dezvoltarea economică.

Azi, când sursele de apă sunt din ce în ce mai amenințate de utilizarea excesivă , de poluare și de schimbările climatice, am început să regândim modul în care prețuim apa. Aproximativ două miliarde de oameni nu au acces la apă potabilă și jumătate din populația lumii se confruntă cu un deficit grav de apă. Până în 2030 se estimează că cererea de apă la nivel global va fi depășit cu 40% aprovizionarea. Din cauza schimbărilor climatice (temperaturile cresc) deficitul de apă va crește și el și va amenința stabilitatea tuturor statelor lumii."Prin protejarea mediului și a climei, fiecare cent investit în sectorul apei va stimula economiile, acum și în viitor. Când Banca Europeană de Investiții a acordat Iordaniei un împrumut de 200 de milioane de euro (215 de milioane de dolari) în decembrie anul trecut pentru a finanța o fabrică de desalinizare la Marea Roșie și o conductă către capitală, Amman, ministrul planificării și cooperării internaționale a țării, Zeina Toukan, a descris

[1]https://www.adrnordest.ro/wp-content/uploads/2022/02/1.-Prezentare-clustere_Ovidiu-Savu_-3.02.2022.pdf
[2] https://www.dw.com/en/samsung-to-build-worlds-largest-chip-cluster-in-s-korea/a-64996332
[3]Samsung Innovation Report 2022

aceste proiecte ca fiind cruciale atât pentru securitatea apei, cât și pentru dezvoltarea economică globală. Cu toții trebuie să adoptăm o gândire similară cu privire la modul în care prețuim și gestionăm apa."[4] afirma Ambroise Fayolle și Henk Ovink în numărul din 22 martie 2023 al Project Syndicate.Aceștia afirmă că apei trebuie să i se atribuie valoarea potrivită pentru a crea stimulentele necesare pentru ca utilizatorii și întreprinderile să o utilizeze mai eficient, iar conservarea să fie profitabilă din punct de vedere economic.Cooperarea globală și noile programe transfrontaliere pentru a mobiliza investiții mai mari în apă ar depăși eșecurile pieței și ar împiedica politizarea și transformarea apei în arme.

Conferința Națiunilor Unite pentru Apă din 2023 de la New York, prima astfel de reuniune din 1977, a fost o oportunitate unică de a discuta despre securitatea apei și de a aborda criza direct și de a recunoaște că investițiile în apă sunt la fel de esențiale pentru o economie durabilă și justă precum este o investiție în energie curată. Aici, secretarul general al Națiunilor Unite, Antonio Gueterres afirmă că "N-am fost niciodată mai bine pregătiți ca acum pentru a rezolva problemele climatice-dar trebuie să ne mișcăm cu viteza luminii în acest sens acum."[5]

Alături de apă și aerul este foarte important ca resursă naturală, fiind un pilon tehnologic al civilizației. La nivel mondial, aproximativ 2 miliarde de oameni nu au acces la apa potabilă și jumătate din populația globului are probleme cu accesul la apa potabilă cel puțin jumătate din an, iar în articolul ,,The watter crisis is a vital investment opportunity" din Project Syndicate, Ambroise Faiolle și Henk Ovink susțin că până în 2030 cererea globală de apă potabilă va depăși cu 40% o aprovizionare durabilă.Odată cu creșterea temperaturilor, crește și cererea de apă potabilă iar deficitul de apă va amenința și mai multe vieți și ca atare societăți. Sectorul apei este subfinanțat la nivel mondial, iar pentru a atinge obiectivele de dezvoltare durabilă de asigurare a apei curate și a canalizării pentru toată lumea, ar trebui crescute cheltuielile de 4 ori, la peste un trilion de dolari și totodată să fie compensate cele 470 miliarde care se pierd anual ca urmare a daunelor provocate de inundații dar și de irigații deficitare.

Un exemplu pozitiv al modului în care este preocupat un guvern de gestionarea apei, poate fi Iordania căreia Banca Europeană de Investiții i-a acordat un împrumut de 215 milioane de dolari pentru a finanța o uzină de desalinizare a apei aflată la Marea Roșie și construcția unei conducte către capitala Amman.Cu această ocazie, ministrul planificării și cooperării internaționale al Iordaniei, Zeina Toukan a descris acest proiect ca fiind ,,crucial pentru securitatea apei dar și pentru dezvoltarea economică globală."[6]Sectorul public nu poate acționa singur în acest demers, mediul antreprenorial are și el o responsabilitate. Conform unei organizații internaționale non-profit care colectează date de impact asupra mediului, peste 300 de miliarde de dolari din valoarea afacerilor la nivel mondial sunt în pericol dacă nu se vor adopta măsuri care să abordeze deficitul de apă, în timp ce pentru rezolvarea problemei sunt necesare 55 miliarde de dolari. Dacă companiile vor implementa tehnologii noi pentru reducerea consumului de apă și pentru a exploata apele uzate ca sursă de energie, căldură, nutrienți și materiale atunci, atunci se va reduce anfluența asupra mediului și pot elibera o cantitate mai mare de apă pentru a fi utilizată de alții. Dar, pentru că apa este ieftină în multe părți ale lumii, companiile nu au motivul pentru a investi în tehnologie nouă care să conducă la procese de producție care să consume puțină apă.

---

[4] https://www.project-syndicate.org/commentary/water-crisis-investment-opportunity-market-pricing-new-incentives-by-ambroise-fayolle-and-henk-ovink-2023-03

[5] We have never been better equipped to solve the climate challenge- but we must move into warp speed climate action now.

[6] https://www.project-syndicate.org/commentary/water-crisis-investment-opportunity-market-pricing-new-incentives-by-ambroise-fayolle-and-henk-ovink-2023-03

Conferința Națiunilor Unite pentru Apă, din martie 2023 de la New York-care a fost prima, din 1997-a fost un prilej pentru leaderi să discute despre securitatea apei și de recunoaște că investițiile în apă sunt la fel de importante pentru o economie durabilă și justă precum sunt investițiile în energie verde, iar abordarea dezvoltării durabile trebuie să fie holistică, acoperind teritorii de la Țările de Jos și Norvegia până la Nigeria și Laos.

Multe dintre marile companii au anunțat planuri mari de a obține emisii nete zero însă angajamentele lor se bazează pe afirmații false sau înșelătoare. Potrivit Net Zero Tracker, mai mult de o treime din marile companii listate la bursele internaționale, au anunțat astfel de obiective față de o cincime în anul 2020. Împotriva spălării ecologice corporative, au fost anunțate o serie de decizii de reglementare și acțiuni în instanță, iar grupul de experți la nivel înalt al Organizației Națiunilor Unite au făcut o serie de recomandări detaliate în scopul menținerii angajamentelor asumate de către corporații.Spre exemplu, conform legii franceze privind clima adoptată în 2021, companiile trebuie să dezvăluie cum au fost evitate, reduse și compensate emisiile, cum aceste compensații sunt măsurabile, verificabile, permanente și suplimentare-companiile care greșesc sunt pasibile de amenzi de 100.000 de euro. Conform lui Richard Black[7],în ultimul an, companii precum Danone Waters, Holcim, TotalEnergies, BP și Shell, Beiersdorf(Nivea), KLM, au fost trimiși în judecată în diferite țări pentru că au făcut afirmații înșelătoare privind sustenabilitatea.Un raport recent al Corporate Climate Responsibility Monitor , în urma examinării a planurilor de emisii zero a 24 de companii care s-au declarat „lideri climatici”au fost găsite lacune și omisiuni substanțiale, iar un raport similar anterior spune că mai puțin de una dintre cele 200 de companii care au transmis date climatice platformei sale de climă, au realizat planuri credibile. Aceste planuri este necesar să cuprindă măsuri de reducere a emisiilor de-a lungul întregului lanț valoric, eliminarea treptată a combustibililor fosili, investiții în energie regenerabilă, abținerea de la lobby pentru industriile cu conținut ridicat de carbon, dezvăluirea anuală a emisiilor, verificarea independentă a datelor privind reducerile.Companiile fără planuri de tranziție, se pot aștepta la reglementări și acțiuni în justiție pentru că tot mai multe țări solicită companiile să dezvăluie riscurile legate de climă. Așteptările sunt ca Uniunea Europeană, India, Noua Zeelandă, Elveția să se alăture Chinei și Regatului Unit în acest an, iar până în 2025 să se alăture Canada și Coreea de Sud.

BIBLIOGRAPHY

https://www.adrnordest.ro/wp-content/uploads/2022/02/1.-Prezentare-clustere_Ovidiu-Savu_-3.02.2022.pdf

https://www.dw.com/en/samsung-to-build-worlds-largest-chip-cluster-in-s-korea/a-64996332

Samsung Innovation Report 2022

https://www.project-syndicate.org/commentary/water-crisis-investment-opportunity-market-pricing-new-incentives-by-ambroise-fayolle-and-henk-ovink-2023-03

https://www.project-syndicate.org/commentary/water-crisis-investment-opportunity-market-pricing-new-incentives-by-ambroise-fayolle-and-henk-ovink-2023-03

https://www.project-syndicate.org/commentary/cracking-down-on-corporate-greenwashing-is-crucial-to-reaching-net-zero-emissions-by-richard-black-1-2023-04

[7] https://www.project-syndicate.org/commentary/cracking-down-on-corporate-greenwashing-is-crucial-to-reaching-net-zero-emissions-by-richard-black-1-2023-04

CIRCULAR ECONOMY AND SUSTAINABILITY IN THE CONTEXT OF DIGITAL TRANSFORMATION: A BIBLIOMETRIC ANALYSIS

Radu-Bogdan Matei

PhD Student, „1 Decembrie 1918" University of Alba Iulia

Abstract: In recent years, the circular economy, sustainability and digitisation have gained public attention and are useful in addressing pressing social and environmental challenges. At the same time, the rapid advance of digitisation has reshaped various aspects of today's society and economy.
The main objective of this research is to conduct a bibliometric analysis to examine the intersection between circular economy, sustainability and digital transformation, thus identifying the evolution of research in this field as well as current trends. Through a systematic literature review, we analyse the scientific output from two international databases: the Web of Science and Dimensions.
The analysis reveals increased interest in the potential of digitization to enable and improve circular economy practices and sustainability efforts. It also highlights the need for further research to explore synergies and trade-offs between the circular economy, sustainability and digital transformation, as well as to address issues of governance, ethics and social engagement. This bibliometric analysis provides valuable insights for researchers and practitioners interested in advancing the understanding and implementation of the circular economy and sustainability in the context of digital transformation.

Keywords: circular economy, sustainability, digitalization, VOSviewer, bibliometric analysis.

Acknowledgement: Această lucrare a fost realizată cu sprijinul proiectului POCU 153770, cu titlul "Accesibilitatea cercetăriilor avansate pentru o dezvoltare economică sustenabilă - ACADEMIKA", proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programului Operațional Capital Uman 2014-2020.

Introducere

Economia circulară și digitalizarea aduc noi paradigme în domeniul financiar-contabil. Dezvoltarea rapidă a celor două aspecte creează posibilități nemărginite, implicând de asemenea schimbări sistemice în modul de raportare al informațiilor și în procedurile de lucru. Premisele dezvoltării acestor paradigme se află în strânsă legătură cu penuria de resurse naturale, atenția acordată mediului înconjurător și incluziunii sociale, transparența informațională și explozia demografică prin care se exercită o presiune constantă asupra cererii de bunuri și servicii (Constantinescu, D., 2023).

În contextul economico-social actual, aflându-ne la limita recensiunii economice, depășind cu reale dificultăți perioada pandemiei cu virusul Sars-Cov 2 și în pragul unui război desfășurat la câteva sute de kilometrii de granițele țării, se impun măsuri urgente în toate domeniile. Trecerea de la modelul liniar la cel circular a scos în evidență necesitatea de a reduce deșeurile și de a le reimplica în procesul de fabricație folosindu-le drept materii prime pentru obținerea produselor secundare.

Revizuirea literaturii de specialitate

Raportarea corporativă se află într-un proces tranzitoriu pe fondul globalizării, prin conștientizarea impactului companiilor asupra mediului înconjurător și incluziunii sociale. De asemenea, problematica schimbărilor climatice este avută în vedere, fiind prezentă în

agendele și obiectivele europene de dezvoltare durabilă. În trecut, raportarea se limita la prezentarea informațiilor necesare pentru determinarea poziției și performanței financiare, având o perspectivă scurtă de timp. Ca urmare a falimentelor celebre provocate de lipsa de transparență și acuratețe a datelor din situațiile financiare, acțiunile nefaste din cauza cărora ecosistemele au enorm de suferit, a apărut presiunea de a raporta informații nefinanciare (Dănescu, T., Matei, R., 2020).

Raritatea și prețul crescut al materiilor prime au impactat tranziția spre economia circulară, fiind nevoie de un model economic care să se bazeze pe reducerea/eliminarea deșeurilor, reciclare și regenerare de materiale pentru a fi folosite drept materii prime pentru produsele secundare. Economia circulară trebuie percepută drept un obiect de studiu al contabilității (Dumitru, M., Jinga, G., 2015). Digitalizarea poate juca un rol vital în economia circulară, tehnologiile inovative lansate prin cea de-a patra revoluție industrială fiind esențiale în monitorizarea și optimizarea fluxurilor de materiale utilizate în procesul de producție. Astfel, digitalizarea impune o nouă abordare în contabilitate prin sprijinirea tranziției spre modelul circular, eficientizarea producției și reducerea consumului de resurse (Fundația Ellen MacArthur, 2017).

La nivelul Uniunii Europene se promovează politica de dezvoltare, fiind încurajată într-un mod direct tranziția spre economia ecologică deoarece generează creștere economico-socială și contribuie fundamental la eradicarea sărăciei prin gestionarea sustenabilă a tuturor formelor de capital. Prin această schimbare se adoptă un model ecologic, se reduc emisiile de gaze cu efect de seră, protejând astfel mediul înconjurător, influențând sănătatea și bunăstarea populației (Novac, A., 2017).

Economia convențională (tradițională) are drept obiectiv principal creșterea cantității de bunuri și servicii produse în industrie, având la bază un produs intern brut în creștere care aduce beneficii viitoare. În schimb, economia ecologică se diferențiază printr-o sferă de aplicare mai largă, implicând sănătatea, educația, familia și alte acțiuni necesare pentru bunăstare (Rusu, A., 2020). Se dorește o armonie profundă între sistemele naturale și umane pentru a dezvolta o lume durabilă, distribuind în mod echitabil resursele deținute, promovând activ ideea de sustenabilitate. Din analiza literaturii de specialitate, s-a constatat tendința spre cercetări privind hrana sănătoasă, provenită din surse bio, naturale, având influență decisivă pe piața concurențială în următorii ani (Euromonitor, 2017).

Responsabilizarea producătorilor pe întreg ciclu de viață al produselor contribuie în mod fundamental la îndeplinirea obiectivelor setate, fiind nevoie de măsuri reformatoare urgente precum: „poluatorul plătește”, proiectarea ecologică a produselor și eliminarea obsolescenței planificate (uzură morală) (Agenda 2030 – ODD 12 Producție și consum durabile). Tranziția spre economia circulară va genera beneficii în mai multe sfere, precum (Căpriță, E., 2020):

- sfera economică – menținere/accelerare creștere economică;
- sfera socială – investițiile întreprinse vor genera noi locuri de muncă, doar că mai înalt calificate;
- mediul înconjurător – reducerea cantității de deșeuri generate și responsabilizarea producătorilor.

Metodologia cercetării

În secolul actual, caracterizat de rapiditatea dezvoltării tehnologice, digitale, economice și sociale, cercetarea din punct de vedere științific trebuie percepută drept componentă pragmatică a progresului. Obiectivul principal al acestei lucrări este realizarea unei analize bibliometrice folosind domeniile cheie: economie circulară și digitalizare. În ceea ce privește analiza, aceasta a fost realizată prin interogarea bazelor de date prezente pe platformele Web of Science și Dimensions, ambele conținând articole publicate în reviste de specialitate, lucrări științifice prezentate în conferințe internaționale, cărți și recenzii.

Interogarea bazelor de date s-a realizat în data de 23.03.2023 și a cuprins toate publicațiile existente, indiferent de data sau locul publicării acestora. În vederea elaborării structurate a analizei cantitative în domeniul economiei circulare și digitalizării, am utilizat software-ul VOSviewer, util pentru cartografierea documentelor existente în bazele de date utilizate.

Rezultatele cercetării

Căutarea în funcție de cuvintele cheie ale interogării în bazele de date internaționale poate fi regăsită în figura următoare. S-au avut de asemenea în vedere căutarea cuvintelor cheie și în baza de date CEEOL, dar și Google Academic pentru a putea realiza o comparație și pentru a le selecta pe cele mai potrivite în analiză.

Tabelul Nr. 1 Căutarea în baze de date internaționale în funcție de cuvintele cheie.

r. crt	**Cuvinte cheie**	**Dimensions**	**Web of Science**	**CEEOL**	**Google Academic**
	„Circular economy”	132.808	21.832	4259	269.000
	„Industry 4.0”	138.931	35.609	8.514	280.000
	„Digitalization”	228.144	20.831	5.398	762.000
	„Integrated reporting”	16.760	170.565	8.567	33.600
	„Circular economy” AND „Industry 4.0”	13.405	624	413	18.000
	„Integrated reporting” AND „Industry 4.0”	1.044	205	740	603
	„Circular economy” AND „Digitalization”	12.599	262	232	16.400
	„Integrated reporting” AND „Digitalization”	1.874	136	414	1.170
	„Circular economy” AND „Industry 4.0” AND „Digitalization”	6460	642	91	6.740
0	„Integrated reporting” AND „Industry 4.0” AND „Digitalization”	848	12	106	235

Sursă: proiecție proprie a autorului pe baza interogării bazelor de date.

Interogarea a fost efectuată în cele patru baze de date internaționale, fiind printre cele mai cunoscute din domeniu. Codul după care s-a efectuat interogarea în data de 23.03.2023 este următorul: **„Circular economy” AND „Industry 4.0” AND „Digitalization”.** Din tabel se poate observă că termenul de economie circulară a fost utilizat mai mult de cât raportarea integrată. Analiza s-a efectuat asupra celor 6460 de articole din baza de date Dimensions și 642 din Web of Science. Diferența dintre cele două baze de date reiese din faptul că în Dimensions sunt cuprinse articolele BDI, mult mai numeroase decât cele ISI din Web of Science, însă având o calitate mai scăzută. De asemenea, în momentul efectuării căutării în

baza de date nu au fost adăugate filtre în ceea ce privește afilierea autorilor, anul, jurnalul sau țara în care au fost

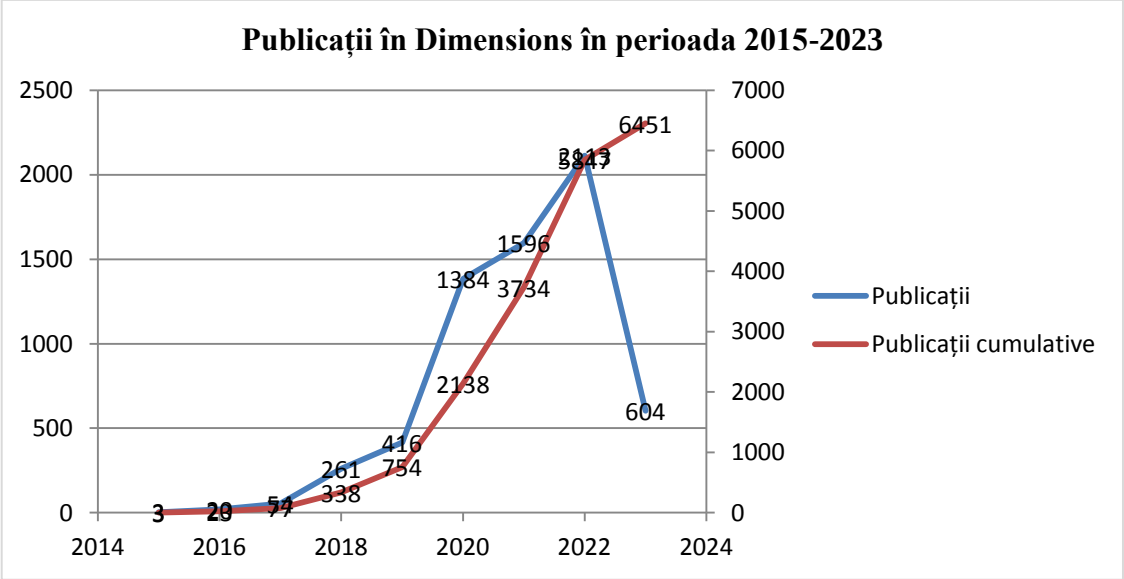

publicate documentele științifice analizate.

Figura Nr. 1 Publicațiile existente în baza de date Dimensions în perioada 2015-2023. Sursă: proiecția autorului pe baza interogării în bazele de date.

De remarcat faptul că nu s-au găsit publicații mai vechi de 2015 în bazele de date interogate. Dacă numărul articolelor publicate în primii ani este destul de redus, se observă o creștere exponențială începând cu anul 2020. De asemenea, în această perioadă are loc și cea mai semnificativă creștere față de perioada anterioară, 2138 de articole în 2020 față de 754 în 2019 (232%). Trendul este ascendent, domeniul de studiu este unul de mare interes în rândul cercetătorilor, fiind de așteptat ca numărul documentelor să crească exponențial în continuare. Cel mai mare număr de articole au fost publicate în anul 2022, respectiv 2113 documente. Popularitatea a crescut în aceeași perioadă în care raportarea nefinanciară a devenit obligatorie și în România conform O.M.F.P 1938/2016, anul 2017 devenind punct de referință în acest domeniu.

În ceea ce privește distribuția celor 6460 de documente regăsite, 38% dintre acestea sunt articole publicate, 25% capitole de cărți, 18% cărți. 13% dintre documentele publicate sunt volume ale unor conferințe naționale și internaționale științifice, iar 6% sunt monografii.

Din analiza realizată asupra documentelor regăsite în baza de date Dimensions în funcție de țările de proveniență se observă interes ridicat din partea Indiei, fiind țara care oferă cele mai multe documente, și anume 260. De asemenea, numărul citărilor este impresionant, 5246, rezultând o medie de 20 de citări pentru fiecare document publicat, având de asemenea cea mai puternică legătură. Pe primele poziții se mai găsesc: Italia, Marea Britanie, China, Germania și SUA. De remarcat, cele mai multe citări se regăsesc în documentele publicate din Italia, mai exact 5962 de citări la un total de 238 de documente, rezultând în medie 25 de citări pentru fiecare document. Coeficientul cel mai ridicat al citărilor pe document se regăsește în Franța și Africa de Sud, cu aproximativ 33 de citări din 106 documente în cazul primei țări și 49 în cazul celei de-a doua. Am preferat să închei această listă cu România care se situează pe poziția 31, regăsind în BD 25 de documente care au strâns un total de 280 de citări, puterea legăturii fiind de 143.

Conform analizei bibliometrice efectuate, cele mai multe documente sunt realizate de către autorii afiliați la Universitatea din Johannesburg, la Universitatea Politehnică din Milano și la Universitatea Tehnologică din Malaysia cu câte 31 de lucrări. Se remarcă prima

dintre acestea deoarece numărul citărilor este foarte ridicat, mai precis 1232, cu o medie de 39 de citări pentru fiecare articol publicat. Cea mai mare medie de citări per document este regăsită în cadrul Institutului Politehnic Worcester, cu 45 de citări pentru fiecare articol publicat.

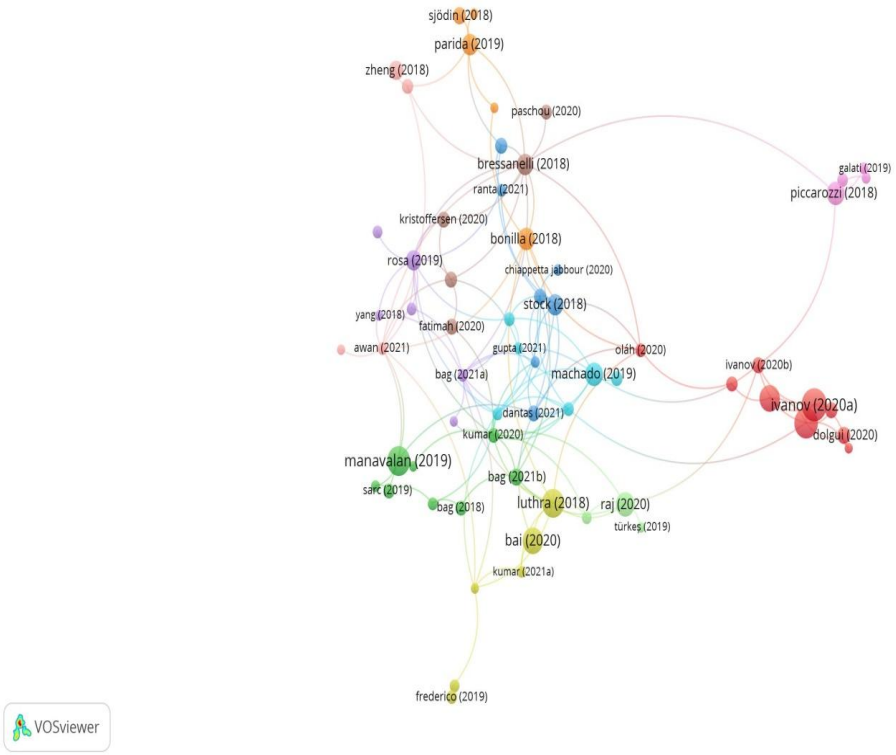

Figura Nr. 2 Cartografierea documentelor cu peste 100 de citări per document.

Sursă: proiecția autorului folosind software-ul VOSviewer.

Conform cercetării empirice realizate, cea mai citată lucrare este realizată de către Ivanov, D., în 2020 și poartă următorul titlu: „Viable supply chain model: integrating agility, resilience and sustainability perspectives - lessons from and thinking beyond the COVID-19 pandemic” având un total de 517 citări. Pe poziția secundă se regăsește un articol publicat de către Queiroz, M., et al în 2020, „Impacts of epidemic outbreaks on supply chains: mapping a research agenda amid the COVID-19 pandemic through a structured literature review” cu un total de 480 de citări. De asemenea, o lucrare care a captat interesul cercetătorilor din domeniul economic și deține peste 450 de citări a fost publicată în 2019 de către Manavalan, E., cu titlul „A review of Internet of Things (IoT) embedded sustainable supply chain for industry 4.0 requirements”.

Prin împletirea metodelor consacrate, tradiționale de revizuire a literaturii de specialitate dintr-un domeniu cheie cu cele mai nou apărute, moderne, s-a obținut Figura nr .3.5 indicând reprezentarea sub formă grafică a rețelei de cuvinte cheie rezultate în urma interogării celor peste 6400 de articole din baza de date Dimensions și 642 din Web of Science.

Astfel, conform cartografierii cuvintelor cheie am obținut șase clustere, respectiv 220 de cuvinte cheie, având un total de 11524 de legături între ele. Se observă așadar cuvintele cheie dominante și anume: economie, proces, performanță, economie digitală, bariere.

Considerăm faptul că nodurile sau cuvintele cheie care nu se întrepătrund sau nu formează rețele suficient de strânse cu alte cuvinte cheie, au potențialul de a deveni noi subiecte de cercetare în viitor.

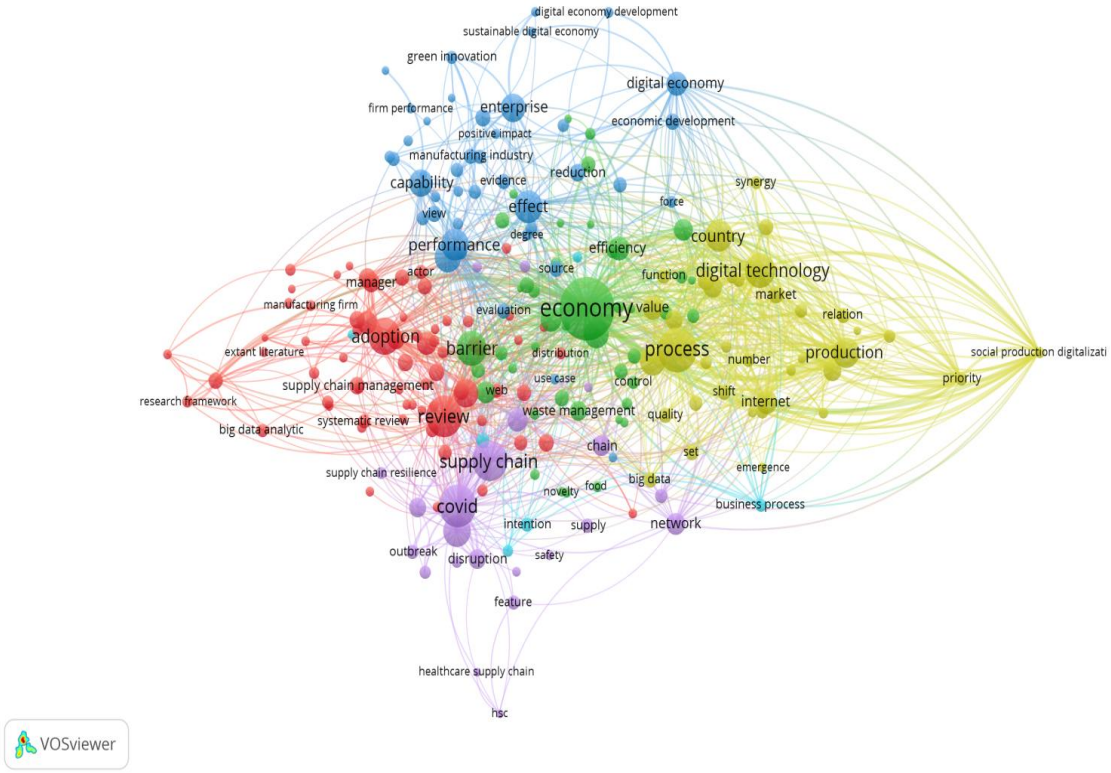

Figura Nr. 3 Cartografierea cuvintelor cheie în urma interogării bazelor de date.
Sursă: proiecția autorului folosind software-ul VOSviewer.

96 dintre documentele regăsite au fost publicate în Journal of Cleaner Production, fiind o revistă internațională transdisciplinară concentrată pe cercetarea în domeniul producției sustenabile și mediu, având drept obiectiv principal transformarea societăților pentru a deveni mai durabile. De remarcat numărul mare de citări obținute de articolele publicate în acest jurnal, și anume 3699 cu o medie de 38 de citări pe document. De asemenea, factorul de impact este important având o valoare peste 11. Drept curiozitate, onorariu solicitat pentru publicarea unui articol în acest jurnal se ridică la 4000$. Pe poziția secundă regăsim jurnalul Sustainability, unde au fost publicate 93 dintre articole, numărul citărilor fiind de această dată mai mare. În total s-au obținut 4635 de citări, media fiind de aproximativ 50 de citări pentru fiecare articol. De această dată factorul de impact este considerabil mai redus față de publicația inițială, 3,89. Pe cea de-a treia poziție s-a regăsit publicația Industry 4.0 – Shaping the Future of the Digital World, fiind de fapt o publicație care reunește lucrările prezentate la Conferința Internațională Sustainable Smart Manufacturing din Manchester, 2019. Pe cea de-a patra poziție se află jurnalul Technological Forecasting and Social Change cu 58 de publicații și o medie de 30 de citări per document. De remarcat din nou factorul de impact foarte mare al jurnalului, 10.8. Jurnalul Procedia CIRP de asemenea, a avut peste 50 de publicații în bazele de date interogate, acumulând peste 900 de citări.

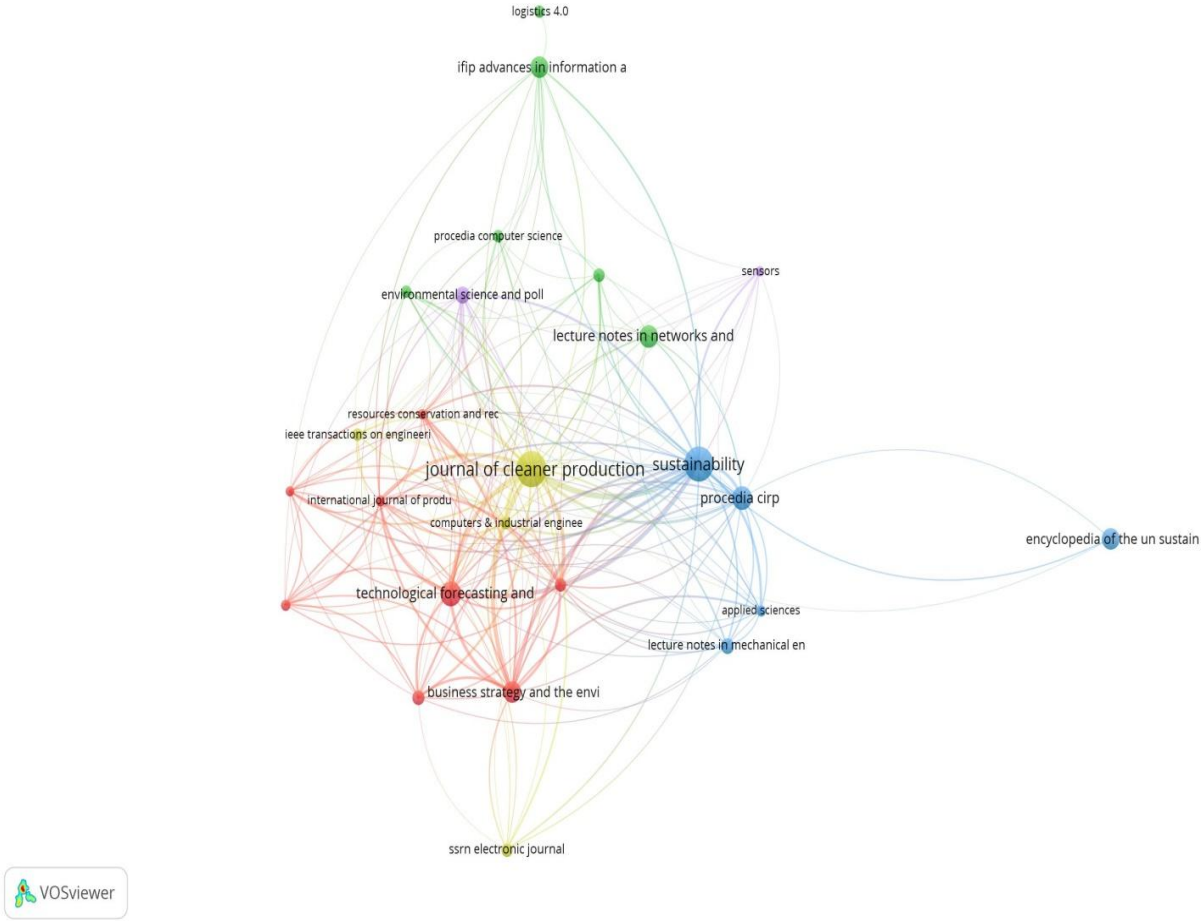

Figura Nr. 4 Cartografierea surselor de proveniență a documentelor regăsite în bazele de date.

Sursă: proiecția autorului folosind software-ul VOSviewer.

Concluzii

Globalizarea accelerată, conștientizarea impactului activității asupra mediului înconjurător și a populației, repercursiunile schimbărilor climatice, sunt printre cele mai importante motive pentru care raportarea corporativă trebuie să evolueze. Stakeholderii nu se mai limitează doar la analizarea informațiilor financiare, profitul companiei nu mai este singurul factor declanșator al investițiilor, falimentele celebre ale unor companii de dimensiuni mari și evenimentele tragice asupra ecosistemelor scot în evidență importanța raportării nefinanciare.

În ceea ce privește distribuția geografică de proveniență a articolelor, țările cu peste 200 documente publicate sunt: India, Italia, Marea Britanie și China. În România regăsim de asemenea 25 de publicații în bazele de date interogate care au strâns 280 de citări. Cele mai multe documente provin de la autori afiliați la Universitatea din Johannesburg, reușind să adune peste 1200 de citări din 31 de documente. Printre cele mai importante jurnale în care au fost publicate lucrări s-au regăsit Journal of Cleaner Production și Sustainability.

Se observă o creștere exponențială a publicațiilor din domeniul raportării integrate, semn că acest domeniu a devenit interesant și important pentru o gamă largă de părți interesate. Raportarea de sustenabilitate vine să suplinească nevoile raportării financiare, scotând în evidență transparența informațională și eforturile depuse de companii pentru a-și limita impactul asupra comunității locale și a mediului înconjurător.

De asemenea, observăm interdisciplinaritatea acestui nou tip de raportare, fiind prezente cercetări realizate de specialiști din domeniul economic, juridic, comunicare, cu accent direct asupra tehnicilor de marketing și promovare a unei afaceri. Un raport de sustenabilitate bine realizat, care răspunde nevoilor stakeholderilor și prezintă cele mai importante acțiuni sociale și de mediu realizate de către companie, printr-o promovare eficientă în mediul online, poate ajuta compania să își dezvolte exponențial baza de clienți și să devină mult mai cunoscută și atractivă pe piața pe care își desfășoară activitatea.

Acknowledgement: Această lucrare a fost realizată cu sprijinul proiectului POCU 153770, cu titlul "Accesibilitatea cercetăriilor avansate pentru o dezvoltare economică sustenabilă - ACADEMIKA", proiect cofinanțat din Fondul Social European prin Programului Operațional Capital Uman 2014-2020.

BIBLIOGRAPHY

Agenda 2030 – Transformarea lumii noastre, https://sdgs.un.org/goals accesat în data de 10.02.2023.

Căpriță, E., (2020) Teză de doctorat – Perspective inovative privind dezvoltarea pieței produselor agroalimentare în contextul trecerii de la economia liniară la economia circulară, Academia de Științe Economice București.

Constantinescu, D., (2022), Evoluția raportării financiare către raportarea integrată prin dimensiunile de mediu, socială și guvernanță corporativă (ESG), Teză de Doctorat, București.

Dănescu, T., Matei, R., (2020), Raportarea integrată a performanței – efect al dezvoltării comportamentului organizațional, Acta Marisiensis, Oeconomics Series, vol. 1, pg. 25-40.

Dumitru, M., Jinga, G., (2015), Integrated reporting practice for sustainable business: A case study, Audit Financiar, vol. XIII, nr. 7(127)/2015, pp. 40-48.

Euromonitor, (2017), Raportul Megatrends, Healthy Living: The New Face of Healthy Ageing, https://www.euromonitor.com/healthy-living-the-new-face-ofhealthy-ageing/report, accesat în data de 10.02.2023.

Fundația Ellen MacArthur, (2017), What is a circular economy? A framework for an economy that is restorative and regenerative by design, https://www.ellenmacarthurfoundation.org/circular-economy/concept accesat în data de 10.02.2023.

Novac, A., (2017), Economia verde pentru IMM-uri: o nouă prioritate pentru Republica Moldova, Institutul Național de Cercetări Economice, https://ince.md/uploads/files/1487675202_economia-verde.pdf accesat online în data de 10.02.2023.

Rusu, A., (2020), Economia ecologică: provocări și perspective, Lucrările științifice ale Simpozionului Științific al Tinerilor Cercetători, Ed. XVIII, Chișinău.

FREEDOM, COROLLARY OF CONSTITUTIONAL LAW

Ruxandra Gorovei, Mădălina-Gabriela Guță

PhD Student, ,,Alexandru Ioan Cuza" University of Iași, PhD Student, „Alexandru Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: The limitlessness of freedom of thought is reflected in the cathartic thought of becoming human in the spontaneous and challenging contemporaneity of the 21st century. To prevent any "abuse of law" that may occur even in the realm of fundamental freedoms, the foray into evolution has been reported to its proper place in the arrangement of the universal legislator is meant to guide us in its multivalent dimension. The jusnaturalist sphere determines the anthropological propensity of the interpretation of these elements of law that draw their philosophical sap from the depth of humanity sui generis accompanied by the primordial logos. Leaning towards the World of Ideas resides in the legal meditation that we propose as a form of transcendence towards the acquisition of freedom...

Keywords: *freedom, constitution, philosophy, state, metamorphosis*

În raport cu o componentă edificatoare a personalității, și anume capacitatea (*caput*) sau statut (*status*), persoana (*pershu*) a parcurs o transformare axată pe puterea patriarhală care se reflectă în *status libertatis*, căci din punct de vedere al elementului antropologic privind instituția libertății, întâlnim persoane libere, ingenui (acelea care s-au născut libere), liberți (reprezentați de sclavi eliberați) și sclavi (*instrumenta vocalia*) ca prelungire a personalității juridice a stăpânului lor[1]. În principiu, starea de libertate era inalienabilă, izvorând, în anumite condiții din faptul nașterii sau fapte posterioare nașterii, libertatea putând fi dobândită chiar și prin prescripția achizitivă sub forma exercitării sale cu bună-credință și un timp îndelungat[2]. Mai mult decât un drept, libertatea este o valoare perenă și ubicuă, ale cărei granițe sunt susținute de liberul arbitru al moralității și conștiinței de sine superioare, fiind motorul factic al cadrului de exercitare și desăvârșire a drepturilor circumscrise societății democratice și statului de drept.

Libertatea este o însușire psihică a conştiinţei umane conținând aspirația omului de a-și construi mediul de existență, acționând în mod independent și propriu, în absența constrângerilor, dar aflându-se, în continuare sub o formă de determinare în care libertatea denotă responsabilitate, capacitate de decizie și (re)acțiune, actul voluntar și liberul arbitru implicând gândire independentă și comportament neinfluenţat[3]. Sensurile și terminologia aferentă acestui concept au îmbrăcat diverse forme și nuanțe de-a lungul timpului, un moment reprezentativ fiind sugerat de Revoluția franceză odată cu idealul modern de „libertate, egalitate, fraternitate"[4]. Seneca cugeta cu privire la această valoare astfel „libertatea nu ți-o poți cumpăra. De aceea este fără rost să scrii în acte cuvântul libertate: nu se poate nici

[1] Valerius M. Ciucă, *Drept roman. Lecțiuni*, Vol. I, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", Iași, 2014, p. 236.
[2] *Ibidem*, p. 240.
[3] *Dicționar enciclopedic de psihologie*, coord. Ursula Schiopu, autori Tinca Creţu, Rodica Demetrescu, Mihai Golu, George lonescu, Cătălin Mamali, Pavel Mureşan, Adrian Neculau, Grigore Nicola, Petre Pufan, Ursula Șchiopu, Stela Teodorescu, Emil Verza, Editura Babel, Bucureşti, 1997, p. 414.
[4] *Ibidem*, p.415.

cumpăra, nici vinde: felul acesta de bine se cuvine să ți-l dăruiești tu însuți, se cuvine să ți-l ceri de la tine însuți. Eliberează-te mai întâi cu totul de frica de moarte, care ne pune capul în jug, şi mai apoi de frica de sărăcie”[5]. Cetatea ideală este timid ilustrată în „Politica” lui Aristotel, pornind de la un cumul de premise realizabile odată cu analiza instituțiilor cetății spartane, a formelor ideale ale lui Phaleas şi Hyppodamos şi a proprietății comune şi sclaviei, considerându-se că „toți cei care sunt tot atât de deosebiți cum e sufletul de trup şi omul de animal... sunt prin natură sclavi... Căci cel care nu participă la rațiune decât pentru a o înțelege şi nu a o poseda, este sclav prin natură” (1254 16)[6].

Dacă ar fi să considerăm că există, într-o oarecare măsură şi în mod aprioric, o formă de (pre)determinare supusă *fortunei labilis*, am observa prin lentila acestei teorii non-exhaustive, faptul că în parcurgerea firescului său curs, lumea are nevoie să cultive virtuți şi să îndeplinească datoria transversală înconjurătoare de ordine şi voinţă divină spre care abia cel înţelept poate spera prin obținerea libertății odată cu depăşirea propriului determinism[7]. Libertatea (*autarkes*) îşi devoalează orizontul propriu ca urmare a descoperirii (in/)vulnerabilității sufletului, căci „față de lume şi de semenul său, sufletul omului este invulnerabil; omul îşi poate face rău numai sieşi”, fiind reliefată egalitatea fundamentală dintre oameni pentru a cărei cucerire, omul este nevoit să renunțe la „trup, avere, glorie, cărți, putere”, omul fiind „sclavul a tot ceea ce dorește” (Epictet IV, 4, 33)[8]. De-a lungul timpului, libertatea şi necesitatea au fost vizualizate conceptual în relație de complementaritate, considerându-se categorii filozofice care reliefează dialectica dintre activitatea oamenilor şi legile pozitive ale societății în prelungirea celor naturale, în care libertatea ar presupune internalizarea și înțelegerea necesității[9].

Din punct de vedere istoric, după cel de-al Doilea Război Mondial, observăm inaugurarea colectivă a unui concept latent referitor la „o moralitate a drepturilor omului”, care nu constă numai în corolarul drepturilor recunoscute de comunitatea internațională a statelor, ci în acel imperativ fundamental care îndreaptă „toate ființele umane” să acţioneze într-un spirit de fraternitate reciprocă[10]. Nevoia de integrare validă în comunitate a determinat ca hermeneutica restrângerii anumitor libertăți să nu obstrucționeze sentimentul de integritate a individului, aflat într-un raport atât cu ceilalți cetățeni, cât și cu entitatea etatică pe suprafața și sub egida căreia îşi desfăşoară existența din punct de vedere civic.

Relațiile interumane denotă un cumul variabil conținând reprezentări despre Sine şi Celălalt, din perspectiva egosintonică, Sinele interpretează reprezentările pe care i le atribuie Celuilalt, plasându-l în ipostaza de prieten, inamic sau rival[11]. Spațiul internațional a suportat o serie de metamorfoze care a condus la instituirea unui concept de „moralitate pluriversă”, în care imperativul-articulat s-a ondulat odată cu evoluția psiho-socială a umanității. John Locke descria starea naturală în dorința de încununare a acelor fundamentale atribute umane ipostaziate în paradigma libertății şi a egalității, ca drepturi naturale, perene şi ubicue.

---

[5] *Seneca despre Libertate*, traducere din limba latină de Ioana Costa, Editura Seneca Lucius Annaeus, București, 2018, p. 28

[6] Constantin Tsatsos, *Filosofia socială a vechilor greci*, Editura Univers, București, 1979, p. 247 și urm.

[7] Mircea Eliade, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, traducere de Cezar Baltag, Editura Științifică, București, 1991, p. 191.

[8] *Idem.*

[9] *Mic dicționar filozofic*, Editura Politică, București, 1973, p. 324.

[10] Michael J. Perry, Robert W. Woodruff, *Freedom of conscience as religious and moral freedom, Journal of Law and Religion 29*, no. I (214): 124-41, *Center for the Study of Law and Religion at Emory University*, p. 125 apud. *UN General Assembly, Universal Declaration of Human Rights*, art. i, Dec. 10, 1948, http://www.un.orgen/documents/
udhr/. Article i of the Universal Declaration states: ”All human beings are born free and equal in dignity and rights. They are endowed with reason and conscience and should act towards one another in a spirit of brotherhood”.

[11] A. Wendt, *Teoria socială a politicii internaționale*, Editura Polirom, Iași, 2011, p. 274.

În „Contractul social” (1762), Jean Jacques Rousseau reliefează noema „omul s-a născut liber, dar pretutindeni el se află în lanţuri”, reliefând cadre care restrâng și relativizează sfera libertăților circumscrise vieții omenești. Binele comun revărsat printr-o cale de conviețuire ar permite oamenilor pe de o parte, să fie la fel de liberi pe cât erau în afara societății, dar, pe de altă parte, să respecte legile statului după o voință generală ca element întreg[12]. Statul este un efect al contractului social, având ca scop primordial asigurarea protecției cetățeanului, inclusiv sub forma respectării drepturilor și libertăților sale. În acest context, societatea devine acel spațiu în care libertatea relativizată poate fi garantată prin delegarea sistemului de securitate al circuitului social către forțele etatice, ierarhizate într-o manieră care să permită îndeplinirea obligației de protejare a cetățeanului. Obediența față de un set de reguli pornind de la respectarea drepturilor fundamentale nu exclude potența nelimitată a libertății de conștiință, transpusă prin acțiuni subjugate normelor menite a facilita raporturile din interiorul unui stat, a unei culturi reliefate pe un teritoriu dat. Voinţa generală sondează binele comun, uneori în detrimentul confortului personal, astfel deferirea unei laturi a libertății care își pierde natura absolută odată ce ajunge în puterea statului trebuie să fie proporțională cu nevoia cetățeanului de a fi protejat de această entitate. Fiecare individ este parte a unui întreg, Rousseau arătând faptul că oamenii rămân liberi când se află într-o societate în care supunerea față de lege subzistă în mod condiționat. Tocmai de aici și nevoia stringentă ca legea să reprezinte rezultatul unei decizii reliefate de voinţa generală, pactul pe care cetățenii îl semnează cu statul determinându-ne să renunțăm la comportări egoiste și unidimensionale. Thomas Hobbes arată că natura umană este una profund egoistă, cu valențe și înclinații spre conflict („*homo homini lupus*”) mai ales în contextul în care libertatea individuală se cristalizează tot mai accentuat în mediul societal, care prin structura sa intrinsecă, conturează un spațiu al comunității. În concepția sa, ar fi necesar atât *pactum unionis* constând în formarea corpului social printr-o asociere colectivă, cât şi *pactum subjectiones* ca modalitate de supunere față de cel recunoscut în calitate de conducător[13]. Participarea totală în timp şi spaţiu a figurii umane, ce resimte nevoia libertății ca și componentă *sui generis* a existenţei conotă pendularea între două universuri, între raţiune şi simţire, aruncându-ne într-o consubstanţialitate adesea guvernată de *coincidentia oppositorum*.

În fond, libertatea vizează faptul că nimeni nu ar trebui să decidă pentru viața altcuiva, perspectiva lui Jean-Paul Sartre („Ființa și neantul”) susținând că fiecare persoană este responsabilă pentru ceea ce decide să întreprindă în viața sa de individ *sui generis* prin faptul că oamenii sunt „condamnați la libertate”, o libertate care ne poate, adesea, bloca[14]. Susținând, în continuare, faptul că „existențialismul este un umanism”, Sartre accentuează spleen-ul și angoasa existențială care cuprinde existența umană, de care suntem integral responsabili în mod individual, aducând ca exemplu tânărul nevoit să decidă între a rămâne acasă să își îngrijească mama bolnavă sau a se alătura Rezistenței francize, luptând pentru țară[15].

Din punct de vedere doctrinar, remarcăm o clasificare a drepturilor și libertăților fundamentale, așa cum au fost acestea tratate și protejate de-a lungul timpului, sens în care aducem în atenție următoarele: inviolabilitățile care vizează protejarea vieții *per se* și componentele sale, *inter alia*, dreptul la viață, dreptul la integritate fizică, psihică și

[12] Nigel Warburton, *Mică istorie a filosofiei*, traducere din limba engleză de Ana-Maria Datcu, Editura Litera, București, 2020, p. 146 și urm.
[13] Jipa Rotariu, Ilie Iocșa, *Filosofia dreptului*, Note de curs, Universitatea „Dacia – Hercules”, Editura Europolis, Constanța, 2002, p. 79.
[14] Nigel Warburton, *Mică istorie a filosofiei*, traducere din limba engleză de Ana-Maria Datcu, Editura Litera, București, 2020, p. 265 și urm.
[15] *Ibidem*, p. 266 și urm.

emoțională, dreptul la apărare, inviolabilitatea domiciliului, urmând ca libertățile culturale, sociale și economice să vizeze dreptul la educație, dreptul la sănătate, dreptul la muncă, drepturile exclusiv politice referindu-se la acelea care sunt exercitate de cetățeni odată cu participarea la guvernare, exprimate prin dreptul de a alege și de a fi ales, iar drepturile socio-politice acoperă o arie plurimorfă de elemente, protejând posibilitatea de exprimare a libertății de opinie, de conștiință, de gândire[16]. Mai întâlnim și acele drepturi care asigură exercitarea libertăților sub forma unor garanții constituționale circumscrise legii fundamentale[17].

Prin raportare la legislația națională, aducem în atenție art. 29 din Constituția României, referitor la libertatea conştiinţei şi care prevede următoarele „(1) Libertatea gândirii şi a opiniilor, precum şi libertatea credinţelor religioase nu pot fi îngrădite sub nici o formă. Nimeni nu poate fi constrâns să adopte o opinie ori să adere la o credinţă religioasă, contrare convingerilor sale. (2) Libertatea conştiinţei este garantată; ea trebuie să se manifeste în spirit de toleranţă şi de respect reciproc. (3) Cultele religioase sunt libere şi se organizează potrivit statutelor proprii, în condiţiile legii. (4) În relaţiile dintre culte sunt interzise orice forme, mijloace, acte sau acţiuni de învrăjbire religioasă. (5) Cultele religioase sunt autonome faţă de stat şi se bucură de sprijinul acestuia, inclusiv prin înlesnirea asistenţei religioase în armată, în spitale, în penitenciare, în azile şi în orfelinate. (6) Părinţii sau tutorii au dreptul de a asigura, potrivit propriilor convingeri, educaţia copiilor minori a căror răspundere le revine".

În cele ce urmează ne vom axa pe studiul a două libertăți fundamentale: libertatea conștiinței și libertatea de exprimare.

Libertatea conștiinței

Definită de Henri Bergson ca fiind cea mai frumoasă dintre lumini, conştiinţa conţine o putere latentă sub forma intuiției ca mișcare care ajunge la un anumit grad de identificare prin integrarea vieții și a libertății și prin pătrunderea sa dincolo de lumea practică și limitată a materiei, fiind o „formă superioară de instinct luminat de conştiinţă"[18]. Bergson redă următoarele înțelesuri privind intuiția, după cum urmează „asupra mișcării și asupra vieții", conținând inefabilul element variabil și intim conștiinței, și anume libertatea[19].

Libertatea de conștiință este înțeleasă în mod obișnuit ca libertatea oamenilor de a-și alege și de a-și exprima credința în comunitatea lor și în stat, precum și de a se comporta în spațiul public în conformitate cu convingerile lor profunde[20]. Așadar, libertatea de conștiință este un drept fundamental de care trebuie să se bucure orice cetățean, fără a-i fi teamă că vor exista repercusiuni venite din partea statului sau a celor din jur. Libertatea de conștiință este personală (eu decid când și dacă, îmi împărtășesc opiniile sau credințele) fără a simți vreo presiune din partea societății și distinge umanitatea de lumea animală. Acest fapt este susținut și de filosoful francez Blaise Pascal care afirma că „omul este o trestie, cea mai fragilă din întreaga natură, dar este o trestie gânditoare" sau chiar de Vincent van Gogh: „conștiința este busola omului".

Valorile, credința religioasă a unui popor sunt de cele mai multe ori reflectate în Constituție. Spre exemplu, Constituția Egiptului prevede în al doilea-lea articol că: „islamul este religia de stat. Principiile Sharia islamică sunt principala sursă de legislație"[21].

---

[16] Mircea Tutunaru, Romulus Morega, Cristina (Cioată) Popescu, *Drept constituțional și instituții politice*, Scrisul românesc, Fundația Editura, 2014, p. 105 și urm.

[17] *Idem.*

[18] Lucian Blaga, *Încercări filosofice*, Editura Facla, 1977, pp. 32-33.

[19] *Idem.*

[20] Louise Ferté, *Au miroir de la liberté de conscience : l'utopie laïque et son destin* dans Le Télémaque 2017/1 (N° 51), pp. 153-164, disponibil online la adresa: https://www.cairn.info/revue-le-telemaque-2017-1-page-153.htm

[21] Égypte, *Constitution de 2014*, disponibilă online la adresa: *https://mjp.univ-perp.fr/constit/eg2014.htm*

Constituţia Greciei (1975), în art. 3 prevede că: „religia predominantă în Grecia este cea a Bisericii Ortodoxe Răsăritene a lui Hristos. Biserica Ortodoxă a Greciei, care Îl recunoaşte pe Domnul nostru Iisus Hristos drept conducător (...).[22] Constituţia Irlandei (1937) în preambul, face referire la divinitate şi la puterea ei asupra poporului: „În numele Sfintei Treimi, de la Care vine toată puterea (...) toate acţiunile noastre atât ca oameni, cât şi ca state, Noi, populaţia din Éire, recunoscându-ne în mod umil toate obligaţiile pe care le avem în faţa Domnului nostru Iisus Hristos (...)”[23].

În ceea ce privește țara noastră, aceasta consacră drept valori fundamentale demnitatea umană, libera dezvoltare a personalităţii umane, dreptatea şi pluralismul politic[24], fără se se face vreo referinţă la divinitate. Prin urmare, fie că discutăm despre libertatea conştiinţei, libertatea de exprimare, libertatea economică sau orice alt drept, statul are o obligație negativă întrucât trebuie să se abțină de la orice încălcare a drepturilor garantate și o obligație pozitivă prin care să asigure cetățenilor o bună exercitare a acestor drepturi, luând toate măsurile pe care le consideră necesare pentru protecția lor. Libertatea gândirii, a opiniilor, precum şi libertatea religioasă se manifestă sub diverse forme. Astfel, în prezent ne putem exprima liber opinia despre un artist, un partid politic, o operă literară etc. fără a fi constrânși să „elogiem” acel lucru, cum se întâmpla, de cele mai multe ori în trecut. Spre exemplu, în perioada comunismului, oamenii erau privați de această libertate, iar orice opinie sinceră față de nedreptățile comise de partid, nu putea fi împărtășită nici măcar în propria casa; mai ales că „pereții aveau urechi”.

În ceea ce privește libertatea religioasă, profesorul francez Léon Duguit spunea că nu există libertate care să fi fost afirmată mai des și mai solemn decât libertatea religioasă și care, cu toate acestea, a fost cel mai des încălcată, neînțeleasă, contestată[25]. Afirmația este cât se poate de adevărată mai ales, dacă ne raportăm la evoluția acestui drept din antichitate și până în prezent. Deși se află într-o strânsă legătură cu divinitatea, omul nu s-a dovedit a fi foarte tolerant cu credința semenilor săi. De la persecuțiile creștilor, Holocaust și până în prezent, religia sau mai bine spus, anumite religii sunt puse într-un con de umbră.

Chiar și în prezent, când ar trebui să existe un grad mai mare de toleranță, de acceptare a anumitor lucruri cu bune şi cu rele, vom vedea ca realitatea ne lovește crud. Un exemplu elocvent ar fi islamul, care după atentatele din Statele Unite ale Americii (2001), este asimilat religiei răului, a teroriştilor, a celor care ucid oameni nevinovaţi[26]. Profesorul Constantin Stere avea convingerea că credinţa determină conduita unui om în lume[27] și dacă „nu influenţează acţiunile omului, trebuie să fie foarte slabă sau chiar închipuită”. Cu alte cuvinte, oamenii fac în general, anumite lucruri ghidați de propriile convingeri religioase.

---

[22] Elena Simina Tănăsescu, *Constituţia Republicii Elene. Prezentare generală,* disponibilă online la adresa: *https://constitutii.files.wordpress.com/2013/01/grecia.pdf*

[23] Elena Simina Tănăsescu, *Constituţia Irlandei. Prezentare generală,* disponibilă online la adresa: https://codex.just.ro/Tari/Download/IE

[24] În acest sens a se vedea *Constituția României*, ed. a 6-a, Ed. Hamangiu, 2016, art. 1 alin. (3): „România este stat de drept, democratic şi social, în care demnitatea omului, drepturile şi libertăţile cetăţenilor, libera dezvoltare a personalităţii umane, dreptatea şi pluralismul politic reprezintă valori supreme, în spiritul tradiţiilor democratice ale poporului român şi idealurilor Revoluţiei din decembrie 1989,și sunt garantate.”

[25] Leon Duguit, *Traité de Droit Constitutionnel*, p. 452, disponibil online la adresa: https://home.heinonline.org/

[26] Bacary Domingo Mané, *Discours religieux dans les médias : radicalisme, terrorisme et culture de la paix*, disponibil online la adresa: https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=486c155e-3674-5fa7-cd2f-bf337b702f27&groupId=252038

[27] Raisa Grecu, *Constantin Stere despre libertatea conștiinței*, Revista Naţională de Drept Nr. 7, iulie 2009, pp. 2-5, disponibil online la adresa: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Constantin%20Stere%20despre%20libertatea%20constiintei.pdf

Libertatea conștiinței nu este ocrotită doar la nivel național (art. 29 din Constituție) ci și la nivel european. Astfel, art. 9 din Convenția europeană a drepturilor omului[28] prevede că: „orice persoană are dreptul la libertate de gândire, de conştiinţă şi de religie; acest drept include libertatea de a-şi schimba religia sau convingerile, precum şi libertatea de a-şi manifesta religia sau convingerea în mod individual sau colectiv, în public sau în particular, prin cult, învăţământ, practici şi îndeplinirea ritualurilor”[29]. Așadar, libertatea conștiinței permite fiecărui cetățean să-și manifeste religia sau convingerea în mod public sau particular, să își schimbe religia sau convingerea, să o împărtășească cu alte persoane sau să tăinuiască acest lucru. Refuzul de a adopta o religie sau de a o practica este ilustrat și într-o speță soluționată de Curtea Europenă a Drepturilor Omului.

Un cetățean grec (Theodoros Alexandridis) a susținut faptul că a fost forțat să dezvăluie că nu era creștin ortodox, fiindu-i astfel încălcat dreptul de a nu-și manifesta convingerile. În fapt, reclamantul s-a deplasat la grefa Tribunalului de Primă Instanță din Atena, care i-a dat un formular ce conținea un text tip și l-a invitat să-l completeze, adăugând data și starea sa civilă, în conformitate cu practica obișnuită. Ulterior, reclamantul s-a prezentat în cadrul ședinței publice, în fața președintelui instanței și i-a înmânat formularul de proces-verbal. Președintele a invitat persoana în cauză să-și pună mâna dreaptă pe Evanghelie și să depună jurământ. Reclamantul l-a informat că nu este creștin ortodox și, prin urmare, dorește să facă o declarație solemnă. Curtea a stabilit că obligația impusă reclamantului de a dezvălui în fața instanței competente că nu era creștin ortodox, deși a dorit să facă o declarație solemnă, mai degrabă decât un jurământ religios, a adus încălcarea dreptului său de a nu fi obligat să-și manifeste convingerile religioase[30]. În consecință, a fost încălcat articolul 9 din Convenție.

O decizie interesantă pe plan intern este cea a Curții Constituționale din 12 noiembrie 2014 ce a avut ca obiect studiul religiei în școli. Religia este reglementată ca disciplină ce face parte din trunchiul comun a structurii educaționale și cuprinde elemente specifice confesionale de dogmatică, catehism și liturgică[31]. Prin urmare, copiii din România sunt obligaţi să participe la disciplina „Religie”, situaţie care încalcă dreptul la libertatea de gândire, de conştiinţă şi de religie, atât a acestora, cât şi a părinţilor lor[32]. Doar în baza unei solicitări scrise din partea părinților, copilul ar putea să nu mai participe la ore, dar până când se va face o astfel de solicitare, el trebuie să fie prezent.

Statul, așa cum am menționat la începutul lucrării are două obligații: una pozitivă - să creeze un cadru legislativ propice dezvoltării indivizilor și exercitării drepturilor și o obligație negativă, de a nu interveni în convingerea sau credința religioasă, a unei persoane - să o forțeze sau să o constrângă să adopte o anumită atitudine. De asemenea, prin raportare la art. 29 din Constituție, în niciun caz o persoană „nu poate fi pusă *ab initio* în situația de a-și apăra sau proteja libertatea conștiinței, pentru că o asemenea abordare ar contraveni obligației negative a statului, care, în virtutea acestei obligații, nu poate impune studierea religiei”. Din aceste considerente, Curtea a decis că dispozițiile art. 9 alin. (2) teza întâi din Legea

[28] Dispoziții asemănătoare regăsim și în art. 10 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene. Pentru detalii a se vedea *Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene* disponibilă online la adresa: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT

[29] Conveția europeană a drepturilor omului, disponibilă online la adresa: https://www.echr.coe.int/documents/convention_ron.pdf

[30] Hotărârea din 21 februarie 2008, pronunțată în *Cauza Alexandridis împotriva Greciei*, https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-85188%22]}

[31] Decizie nr. 669 din 12 noiembrie 2014 referitoare la excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 9 alin. (1) și (2) din Legea învățământului nr. 84/1995, art. 18 alin. (1) și (2) din Legea educației naționale nr. 1/2011, precum și a dispozițiilor art. 61 alin. (3) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea și funcționarea Curții Constituționale, disponibilă online la adresa: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/164914

[32] *Ibidem.*

învăţământului nr. 84/1995 şi art. 18 alin. (2) teza întâi din Legea educaţiei naţionale nr. 1/2011 sunt neconstituţionale, deoarece încalcă libertatea conștiinței.

Libertatea de exprimare

Libertatea de exprimare și de informare sunt pilonii unei societăți sănătoase și democratice pe care se bazează creșterea socială și economică: permit circulația liberă a ideilor – necesare pentru inovare – și consolidează responsabilitatea și transparența[33]. Libertatea de exprimare este un drept fundamental consacrat și de Declarația Universală a Drepturilor Omului. Astfel, orice om are dreptul la „libertatea opiniilor şi exprimării; acest drept include libertatea de a avea opinii fără imixtiune din afară, precum şi libertatea de a căuta, de a primi şi de a răspândi informaţii şi idei prin orice mijloace și independent de frontierele de stat”[34].

Libertatea de exprimare implică dreptul de a căuta, primi și transmite informații și idei[35]. Suntem liberi să spunem, să scriem, să pictăm tot ce ne dorim, suntem liberi să ne exteriorizăm, dar cu toate acestea, trebuie să ținem cont de anumite limite. Nu avem dreptul de a calomnia sau insulta pe cineva, nu trebuie să facem rău altor persoane, prin incitarea la ură rasială sau religioasă, apel la violenţă fizică sau remarci rasiste. În prezent, libertatea de exprimare a cunoscut un avânt spectaculos prin intermediul rețelelor de socializare. Pe de o parte, aceste rețele sunt „prietenii” oamenilor, întrucât aceștia pot comunica liber, fiind de ajutor mai ales, pentru persoanele introvertite. Pe de altă parte, acestea se pot tranforma rapid în „dușmani” din cauza unor indivizi care nu cunosc limitele libertății de exprimare. Comentarii legate de fizic, utilizarea unor expresii jignitoare, mesajele rasiale, antisemite conduc la ceea ce numim cyberbullying cu efecte negative asupra psihicului și fizicului.

Libertatea de exprimare nu se referă doar la împărtășirea unor idei, informații, ci și la tot ceea ce ține de sfera frumosului - pictură, teatru, opere literare. Într-o speță aflată pe rolul Curții Europene a Drepturilor Omului a fost evidențiată tocmai libertatea artistică. În fapt, pictorul elvețian Josef Felix Müller, împreună cu alți nouă colegi au organizat o expoziție de artă contemporană. Participanţii au fost invitaţi să-şi creeze operele în spaţiile destinate expoziţiei. La 4 septembrie 1981, procurorul general al cantonului Fribourg a sesizat judecătorul de instrucţie despre posibila incidenţă a articolului 204 din codul penal elveţian, care interzice producerea publicaţiilor obscene şi dispune distrugerea lor[36]. De asemenea, procurorul a considerat că unul din cele trei tablouri a încălcat libertatea de credinţă religioasă şi cult. Pictorii au fost amendaţi, iar tablourile au fost confiscate. Curtea a considerat că nu a fost încălcat art. 10 din Convenție, stabilind că adjectivul „necesar” presupune existenţa unei „necesităţi sociale presante”, iar statele au o anumită marjă de apreciere atunci când se decide dacă o astfel de necesitate există[37]. Condamnarea reclamanţilor a urmărit protejarea moralei, iar această noțiune are o semnificație diferită pentru fiecare stat. Cu toate acestea, merită amintită opinia dizidentă a judecătorului Speilmann, care a considerat că în speță a fost încălcat art. 10 din Convenție. El și-a argumentat punctul de vedere folosindu-se de spețe

[33] **UNESCO,** ***La liberté d'expression : Un droit humain fondamental, pilier de toutes les libertés civiques*****, disponibil online la adresa: https://webarchive.unesco.org/web/20170203150803/http://fr.unesco.org/70years/liberte_dexpression**

[34] Declarația Universală a Drepturilor Omului disponibilă online: https://www.ohchr.org/sites/default/files/UDHR/Documents/UDHR_Translations/rum.pdf

[35] **Clop Gianina,** ***Conceptul de „libertate de exprimare”,*** **disponibil online la adresa: https://vedemjust.ro/libertate-de-exprimare/**

[36] Hotărârea din 24 mai 1988, pronunțată în *Cauza Müller şi Alţii contra Elveției,* https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22display%22:[%220%22],%22languageisocode%22:[%22RUM%22],%22appno%22:[%2210737/84%22],%22documentcollectionid2%22:[%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-94400%22]}

[37] *Ibidem.*

cunoscute în care a fost implicat Flaubert pentru romanul *Madame Bovary* sau Charles Baudelaire pentru *Fleurs du Mal.*

O altă speță interesantă în legătură cu libertatea de exprimarea este cea în care a fost implicat activistul Mihai Bumbeș, membru fondator și președinte al Asociației Mișcarea Civică Miliția Spirituală. Acesta a decis să își exprime opinia negativă față de proiectul de lege adoptat de Guvern privind extragerea aurului și argintului de la Roșia Montană. El, împreună cu alte trei persoane, s-a legat cu cătușe de una dintre porțile de acces în curtea Guvernului, în semn de protest față de hotărârea executivului. Fiecare participant avea o pancartă cu mesajul „Salvați Roșia Montană". Mihai Bumbeș a fost amendat cu suma de 500 lei și s-a adresat instanței de judecată pentru anularea acesteia; cerere care a fost respinsă. Curtea a decis că în speță a existat o încălcare a art. 10 din Convenție, căci „libertatea de exprimare constituie unul dintre temeiurile esențiale ale societății democratice și una dintre condițiile de bază pentru progresul său și pentru autorealizarea fiecărei persoane"[38]. Aceasta nu se aplică doar „informațiilor" sau „ideilor" care sunt primite favorabil ori sunt considerate inofensive sau tratate cu indiferență, ci și celor care ofensează, șochează sau deranjează[39].

În concluzie, libertatea reprezintă creuzetul nașterii și exercitării tuturor drepturilor, fiind un panaceu al spiritului care caută în mod imuabil desăvârșirea sa absolută, conectarea cu sinele profund și acea împlinire flămândă de sens.

BIBLIOGRAPHY

1. Alexander Wendt, *Teoria socială a politicii internaționale,* Editura Polirom, Iași, 2011;
2. Constantin Tsatsos, *Filosofia socială a vechilor greci*, Editura Univers, București, 1979;
3. *Dicționar enciclopedic de psihologie*, coord. Ursula Schiopu, autori Tinca Creţu, Rodica Demetrescu, Mihai Golu, George lonescu, Cătălin Mamali, Pavel Mureşan, Adrian Neculau, Grigore Nicola, Petre Pufan, Ursula Șchiopu, Stela Teodorescu, Emil Verza, Editura Babel, Bucureşti, 1997;
4. Jipa Rotariu, Ilie Iocșa, *Filosofia dreptului*, Note de curs, Universitatea „Dacia – Hercules", Editura Europolis, Constanța, 2002;
5. Lucian Blaga, *Încercări filosofice*, Editura Facla, 1977;
6. *Mic dicționar filozofic*, Editura Politică, București, 1973;
7. Michael J. Perry, Robert W. Woodruff, *Freedom of conscience as religious and moral freedom,* Journal of Law and Religion 29, no. I (214): 124-41, Center for the Study of Law and Religion at Emory University, p. 125 apud. UN General Assembly, Universal Declaration of Human Rights, art. i, Dec. 10, 1948;
8. Mircea Eliade, *Istoria credințelor și ideilor religioase*, traducere de Cezar Baltag, Editura Științifică, București, 1991;
9. Mircea Tutunaru, Romulus Morega, Cristina (Cioată) Popescu, *Drept constituțional și instituții politice*, Scrisul românesc, Fundația Editura, 2014;
10. Nigel Warburton, *Mică istorie a filosofiei*, traducere din limba engleză de Ana-Maria Datcu, Editura Litera, București, 2020;
11. *Seneca despre Libertate*, traducere din limba latină de Ioana Costa, Editura Seneca Lucius Annaeus, București, 2018;
12. Valerius M. Ciucă, *Drept roman. Lecțiuni*, Vol. I, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza", Iași, 2014.

[38] Hotărârea din 3 mai 2022, pronunțată în *Cauza Bumbeș împotriva României,* http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/2022/12/Bumbes-impotriva-Romaniei-1.pdf

[39] *Ibidem.*

Articole:

1. Bacary Domingo Mané, *Discours religieux dans les médias : radicalisme, terrorisme et culture de la paix*, disponibil online la adresa: https://www.kas.de/c/document_library/get_file?uuid=486c155e-3674-5fa7-cd2f-bf337b702f27&groupId=252038
2. Clop Gianina, *Conceptul de „libertate de exprimare”*, disponibil online la adresa: https://vedemjust.ro/libertate-de-exprimare/
3. Elena Simina Tănăsescu, *Constituţia Republicii Elene. Prezentare generală,* disponibilă online la adresa: https://constitutii.files.wordpress.com/2013/01/grecia.pdf
4. Elena Simina Tănăsescu, *Constituţia Irlandei. Prezentare generală,* disponibilă online la adresa: https://codex.just.ro/Tari/Download/IE
5. Leon Duguit, *Traité de Droit Constitutionnel*, disponibil online la adresa: https://home.heinonline.org/
6. Louise Ferté, *Au miroir de la liberté de conscience : l'utopie laïque et son destin* dans Le Télémaque 2017/1 (N° 51), disponibil online la adresa: https://www.cairn.info/revue-le-telemaque-2017-1-page-153.htm
7. Raisa Grecu, *Constantin Stere despre libertatea conştiinţei*, Revista Naţională de Drept Nr. 7, iulie 2009, disponibil online la adresa: https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/Constantin%20Stere%20despre%20libertatea%20constiintei.pdf
8. UNESCO, *La liberté d'expression: Un droit humain fondamental, pilier de toutes les libertés civiques*, disponibil online la adresa: https://webarchive.unesco.org/web/20170203150803/http://fr.unesco.org/70years/liberte_dexpression

Jurisprudență

1. Decizie nr. 669 din 12 noiembrie 2014 referitoare la excepţia de neconstituţionalitate a dispoziţiilor art. 9 alin. (1) şi (2) din Legea învăţământului nr. 84/1995, art. 18 alin. (1) şi (2) din Legea educației naționale nr. 1/2011, precum şi a dispoziţiilor art. 61 alin. (3) din Legea nr. 47/1992 privind organizarea şi funcţionarea Curţii Constituţionale, disponibilă online la adresa: https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/164914
2. Hotărârea din 21 februarie 2008, pronunțată în *Cauza Alexandridis împotriva Greciei*, https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-85188%22]}
3. Hotărârea din 24 mai 1988, pronunțată în *Cauza Müller şi Alţii contra Elveţiei*, https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22display%22:[%220%22],%22languageisocode%22:[%22RUM%22],%22appno%22:[%2210737/84%22],%22documentcollectionid2%22:[%22CHAMBER%22],%22itemid%22:[%22001-94400%22]}
4. Hotărârea din 3 mai 2022, pronunțată în *Cauza Bumbeş împotriva României,* http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/2022/12/Bumbes-impotriva-Romaniei-1.pdf

Altele

1. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene disponibilă online la adresa: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT
2. Constitution de l'Égypte, disponibilă online la adresa: *https://mjp.univ-perp.fr/constit/eg2014.htm*

3. Constituția României, ed. a 6-a, Ed. Hamangiu, 2016
4. Conveția europeană a drepturilor omului, disponibilă online la adresa: https://www.echr.coe.int/documents/convention_ron.pdf
5. Declarația Universală a Drepturilor Omului disponibilă online: https://www.ohchr.org/sites/default/files/UDHR/Documents/UDHR_Translations/rum.pdf

THE EVOLUTION OF ROMANIAN CUSTOMARY LAW

Mădălina-Gabriela Guță

PhD Student, „Alexandru Ioan Cuza" University of Iași

Abstract: From the desire to be accepted by the community or to create a safe and proper environment for development, since ancient times, people have followed a series of rules. These rules were born in the bosom of the community, were respected and followed from the conviction that they are indispensable and in accordance with the law, in which sense they reflect, along with the written law, the social order in the Carpatho-Danubian-Pontic area. The custom or custom of the land constitutes one of the most important formal sources of law, as it crystallized at the same time as those human communities, regulating the relations between individuals for a long time.

Keywords: customary law, legal system, law, sources of law, Roman law

1. Preliminarii. Dreptul geto-dac

Istoria dreptului reprezintă un portal, prin intermediul căruia oamenii pot călători în trecut. Datorită acesteia indivizii, nu doar că înțeleg traiectoria generală a umanității ci pot extrage învățăminte din comportamentul strămoșilor, păstrând și îmbogățind cele lăsate de aceștia. Astfel, pentru a facilita comprehensiunea dreptului cutumiar vom realiza o scurtă incursiune în trecut, ajungând pe teritoriul triburilor geto-dace. Geții sau „cei mai viteji dintre traci,"[1] cum erau numiți de Herodot erau împărțiți în **triburi** (apulii, albocensii, burii, carpii, ceiagisii, costobocii, crobizii, tirageții[2] etc.) conduse de un șef militar. Aceștia se disting de celelalte popoare barbare prin prisma preocupărilor științifice, fapt ilustrat și de Iordanes în lucrarea *Getica*: „Deceneu i-a instruit în aproape toate ramurile filosofiei (...) El i-a învățat morala (…), i-a instruit în științele fizicii (…), i-a învățat logica, făcându-i cu mintea superiori celorlalte popoare."[3] La acestea se adaugă și îndeletnicirile artistice, ei fiind maiștrii în prelucrarea ceramicii, unică prin tehnică și varietatea formelor. Statul geto-dac înflorește sub conducerea lui Burebista care extinde frontierele Daciei, în urma campaniilor de cucerire finalizate cu succes. Mai mult, acesta reușește să unifice formațiunile independente și să întemeieze un stat, aflat sub o conducere unică.

Paralel cu apariția și consolidarea statului are loc „procesul de formare și dezvoltare pe cale cutumiară a instituțiilor juridice, deoarece cutuma a constituit prima și cea mai importantă formă de manifestare a regulilor de drept în societatea geto-dacă."[4] În această perioadă se cristalizează cutumele în materie penală, succesorală și în sfera dreptului familiei. Deși cutuma a constituit o lungă perioadă principalul izvor de drept, nu avem foarte multe informații despre aplicarea acesteia. În lucrările de specialitate, unii istorici antici pomenesc de practici ale geților în domeniul relațiilor externe. Iordanes este cel care face mențiune la

[1] Herodot, *Istorii*, vol. I, Ed. Științifică, 1961, p. 306.

[2] Daniel Guță, *Secretele celor 30 de triburi din Dacia*, disponibil la adresa: https://adevarul.ro/stiri-locale/hunedoara/secretele-celor-30-de-triburi-din-dacia-ce-1647628.html. Informații despre organizarea tribală a dacilor mai regăsim și în lucrarea lui Ptolemeu-*Geographia*.

[3] **Daniel Roxin,** *Fascinanta lume a traco-geto-dacilor. Dezvăluiri,* disponibil la adresa: https://www.adevaruldespredaci.ro/fascinanta-lume-a-traco-geto-dacilor-dezvaluiri/

[4] Vladimir Hanga, *Istoria dreptului românesc. Dreptul cutumiar*, Ed. Fundației „Chemarea" Iași, 1993, p. 15.

soliile trimise de geto-daci la dușmani în vederea încheierii unor tratate de pace, când preoții geto-daci, având această însărcinare, își acompaniau-conform obiceiului propunerile cu sunete melodioase de citeră.[5]

Al doilea izvor al dreptului geto-dac a fost legea, puternic influențată de religie. Legea reprezintă o regulă sau un set de reguli, obligatorii stabilite de autoritatea suverană a unei societăți și sancționate de forța publică.[6] Zamolxe – zeul suprem al geto-dacilor, a cărui voință reprezenta „ordinea supremă" a dat geto-dacilor legi care provin de la divinitate. Cu toate acestea, legile nu emană de la Zamolxe ci de la zeița Hestia. El doar a avut rolul de intermediar între zeiță și geto-daci, fiind un mesager divin. Diodor din Sicilia relatează că „mulțimea temându-se de tăria puterii acelora care au inspirat legile se vor supune mai cu ușurință;"[7] de unde putem extrage concluzia că dreptul era subordonat religiei.

Existența acestor legi este confirmată și de Platon: „în regatul lui Atheas, care domnise peste hiperboreenii din nordul Traciei, au existat cele mai vechi legi de origine divină, scrise cu litere, pe o columnă de aramă."[8] Mai mult, se consideră că aceste legi stau la stau la baza civilizației umane.[9] Ne raliem acestei opinii, întrucât ele nu se rezumă la a fi un simplu cod; ci constituie o serie de învățăminte transmise din generație în generație.

Cu titlu de exemplu amintim de următoarea lege: „Fii blând și răbdător cu cei de lângă tine, căci așa cum te porți tu cu ei, așa se poartă și alții cu tine, căci simțirea lui este la fel cu simțirea ta, din aceeași suflare este și simțirea lui, iar lumina ce se vede prin ochii lui este din aceeași lumină cu cea care se vede prin ochii tăi"[10]- de care, poate ar trebui să ținem mai des cont de ea.

2. Cucerirea romană

Reluarea politicii de expansiune în estul şi sud-estul Europei, de către Imperiul roman, a condus la o intensificare a pregătirilor militare. Traian ar fi dorit să cucerească provinciile balcano-danubiene din rațiuni stategice, economice și pentru a pune capăt amenințării venite din partea Daciei. Geto-dacii reprezentau un pericol pentru Imperiu, fapt ilustrat și de Dio Cassius: „După ce stătu câtva timp la Roma, Traian făcu o expediție împotriva Dacilor (...) supărat pentru banii pe care ei îi luau în fiecare an și văzând că puterile și trufia lor cresc."[11] Acesta, după două campanii militare, în anii 101-102 şi 105-106, cucerește Dacia și o transformă în provincie romană. Declinul Daciei și înfrângerea lui Decebal sunt evidențiate de Mihai Eminescu în poemul *Decebal*: „Deasupra morţii tale – o istorie,/Istoria Daciei noastre scumpe /În astă noapte tu ai dispărut (...)"[12]

Dacia, noua provincie imperială adăpostea cetăţenii romani sau quiriții (Quirites-cei îndreptățiți a purta lancea)- care aveau plenitudinea drepturilor politice și civile conferite de

---

[5] Gheorghe Cronț, dr. Ioan Floca, prof. dr. h.c Valentin Al. Georgescu, dr. Nicolae Grigoraș, prof, univ. Dr. Vladimir Hanga, dr. Alexandru Herlea, dr. Liviu P. Marcu, Ioan Matei, dr. Damaschin Mioc, dr. Ovid Sachelarie, dr. Nicolae Stoicescu, dr. Petre Strihan, dr. Valeriu Șotropa, dr. Romulus Vulcănescu, *Istoria dreptului românesc vol. I,* Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București, 1980, p. 62.

[6] ***Le Robert, Définition de loi, disponibil la adresa: https://dictionnaire.lerobert.com/definition/loi***

[7] Liviu P. Marcu, *Istoria dreptului românesc*, Ed. Academia de Tehnoeconomie și Cooperare Romano – Americană, București, p. 32.

[8] Platon (Critias, II, 259) *apud* Dobos Alexandru, *Legile Belagine*, disponibil la adresa: https://www.academia.edu/42765798/LEGILE_BELAGINE

[9] **Fontes II p. 19 *apud* Gabriela Dobrescu, Legile belagine, disponibil la adresa: https://extraterestriiprintrenoi.wordpress.com/2012/12/01/legile-belagine/**

[10] *Legile Belagine-Legile frumoase*, disponibil la adresa: http://enciclopediagetodacilor.blogspot.com/2011/09/legile-belagine-legile-frumoase.html

[11] **Dio Cassius, *Istoria Romană*, LVIII, 6 *apud* Adrian Bejan, *Istoria Daciei romane,* f. p., disponibil la adresa: https://www.academia.edu/5620012/Adrian_Bejan-Istoria_Daciei_Romane_0_9_08**

[12] Mihai Eminescu, *Decebal,* disponibil la adresa: http://www.noidacii.ro/Nr.%2084,%202015/Decebal.pdf

Roma,[13] latinii, peregrinii (deditici și obișnuiți)[14] și sclavii. Treptat cultura romană se întrepătrunde cu cea autohtonă, conducând la diverse mutații socio-politice. Nici dreptul, care este expresia vie a unei societăți nu scapă de influența romană. Dreptului cutumiar local i se adaugă cel roman, ceea ce a determinat nașterea unui sistem de drept dualist. Astfel, dreptul roman, sub formă provincială, „vulgară" era aplicabil cetățenilor romani și în raporturile dintre aceștia și peregrinii autohtoni; iar cel dac, care cuprinzând cutumele autohtone în vigoare, se aplica mai ales în regiunile rurale mai puțin influențate de civilizația romană.[15]

Aplicarea în paralel a două sisteme juridice distincte a fost posibilă datorită faptului că romanii tolerau obiceiurile juridice ale popoarelor din provincii, dacă nu veneau în conflict cu principiile fundamentale ale dreptului roman.[16] În plus, dacă analizăm izvoarele dreptului roman, vom constata că printre acestea se numără și cutuma. Astfel, în perioada străveche singurul izvor era cutuma; în perioada veche cutumei i se adaugă legea, iar în perioada clasică apar noi izvoare- edictele, hotărârile Senatului, constituțiunile imperiale, jurisprudența și doctrina. Prin urmare, fiecare perioadă a dezvoltării Imperiului Roman are propriile caracteristici în privința izvoarelor de drept.

Norma cutumiară în dreptul roman trebuia să îndeplinească următoarele condiții: să fie un obicei străvechi (*inveterata consuetudo*), să fie aplicată în mod constant (*tenaciter servata*), să existe credința oamenilor că este obligatorie (*opinio necessitates*) și să se bazeze pe consimțământul tacit general, adică pe o adeziune umană *(tacita convention populi*).[17] Raportându-ne la aceste criterii putem defini cutuma ca fiind o practică îndelungată, consecventă, obligatorie și unanim acceptată de către indivizi. Mai putem defini cutumele ca, pe un ansamblu de drepturi locale care, fiind stabilite prin uz și practica comună, țin locul și au putere de lege.[18]

În literatura de specialitate s-au purtat numeroase discuții ce au vizat originea dreptului cutumiar românesc. Astfel, au fost conturate trei teorii:[19] teoria originii trace a dreptului cutumiar românesc (susținea că dreptul trac stă la baza dreptului consuetudinar), teoria originii latine (la bază se află doar dreptul roman întrucât geto-dacii au fost stârpiți de romani) și teoria originii daco-romane (dreptul cutumiar e produsul sintezei dintre geto-daci și romani). În cele ce urmează, vom analiza două instituții fundamentale: căsătoria și proprietatea, precum și metamorfoza acestora de-a lungul timpului.

Aspecte cu privire la căsătorie

Familia și căsătoria cetățenilor romani rezidenți în Dacia erau guvernate de legile romane, pe când aceleași instituții geto-dace continuau să se găsească sub incidența vechilor cutume autohtone.[20] Potrivit dreptului roman pentru a încheia valabil o căsătorie trebuiau îndeplinite trei condiții: consimțământ, pubertate[21] și *connubium.*[22] *Jus connubii* era recunoscut doar cetățenilor romani, latinilor vechi, ori în mod excepțional, ca o favoare făcută

[13] Valerius M. Ciucă, *Drept Roman. Lecțiuni*, ed. a II-a, *addenda, corrigenda et incrementa*, Vol. I, Ed. Universității „Alexandru Ioan Cuza," Iași, 2014, p. 279.

[14] Peregrinii deditici desemnau locuitorii cetăților care au capitulat în războaiele cu Roma, cu un statut juridic inferior, similar cu cel al sclavilor. Cei obișnuiți reprezentau locuitorii cetăților care au fost cucerite și anexate teritorial statului Roman. Pentru detalii a se vedea Valerius M. Ciucă, *op.cit.*, pp. 283-285.

[15] Vladimir Hanga, *op.cit.*, p. 28.

[16] Ion T. Amuza, *Obiceiul juridic la români*, Ed. Sylvi, București, 2001, p. 67.

[17] Iosif Florin Moldovan, *Istoria dreptului românesc*, Ed. Limes, Cluj, 2016, p. 18.

[18] Le Dictionnaire, *Définition coutume*, disponibil la adresa: https://www.le-dictionnaire.com/definition/coutume

[19] Pentru detalii a se vedea Mihai Ruja, Horea Oprean, *Istoria dreptului românesc,* Editura Servo- Sat, Arad, 1997, pp. 49-50.

[20] Vladimir Hanga, *op.cit.*, p. 24.

[21] Vârsta pentru încheierea valabilă a unei căsătorii era 12 ani pentru fete și 14 pentru băieți.

[22] Dreptul de a încheia o căsătorie legitimă în baza normelor lui jus civile.

fie unor persoane, fie unor colectivități determinate.[23] Mai mult, lipsa acestuia reprezenta un impediment absolut la încheierea căsătoriei.

Dreptul roman a cunoscut două forme ale căsătoriei: *cum manu* prin care femeia trecea de sub autoritatea părintelui său, sub puterea soțului și *sine manu* unde nu se realiza această trecere; femeia rămânând sub puterea lui *pater familias*. În cadrul acestei uniuni, femeia trebuia să își urmeze soțul acolo unde stabilea domiciliul conjugal, să îl respecte și să îi rămână fidelă. Încheierea unei căsătorii legitime se afla în strânsă legătură cu dobândirea cetățeniei romane. Astfel, dacă ambii soți erau cetățeni romani și copilul dobândea cetățenia romană.

Căsătoriile dintre femeile romane și bărbații peregrini nu erau recunoscute, iar copilul urma soarta tatălui fiind peregrin. Dreptul roman considera legitimă o căsătorie între un cetățean roman și o latină sau peregrină dacă aceasta primea, în mod excepțional *ius connubii.*[24] Reglementarea statutului copilului o găsim în Lex Minicia. Conform acesteia dacă s-ar fi putut dovedi eroarea cu privire la statutul soțului, copiii puteau dobândi statutul de cetățean și puteau fi sub puterea tatălui, dacă acesta din urmă era roman; dar greșeala ar fi fost mai greu de dovedit dacă partenerul este străin decât dacă, să zicem, era latin.[25] De asemenea, juristul Gaius afirma că peregrinii puteau încheia o căsătorie potrivit legii lor naționale (*secundum leges moresque peregrinorum*).[26]

Proprietatea

Dreptul de proprietate este acel drept subiectiv care dă expresie apropierii unui lucru, permițând titularului său să exercite posesia, să folosească și să dispună de acel lucru, în putere proprie și în interes propriu, în cadrul și cu respectarea dispozițiilor legale.[27] Din această definiție extragem și atributele dreptului de proprietate: posesia (*ius possidendi*), folosința (*ius utendi* și ius *fruendi*) și dispoziția (*ius abutendi*). În prezent, acesta se bucură de o amplă protecție, fiind garantat de Constituție[28] și de Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene: „Orice persoană are dreptul de a deține proprietatea, de a folosi, de a dispune și de a lăsa moștenire bunurile pe care le-a dobândit în mod legal."[29]

La romani, proprietatea era o instituție sfântă. Spre exemplu, porțile și zidurile cetății sau pietrele de frontieră erau considerate sacrosante, iar pentru protejarea și respectarea lor, acestea au fost scoase din circuitul juridic civil.[30] Amplasarea pietrelor la graniță era un ritual complex. Astfel, se adunau toţi cei care locuiau lângă hotar; iar în prezența lor, gaura pregătită pentru primirea pietrei era stropită cu sângele unui animal de jertfă, tămâie, produse de câmp, miere, vin și peste acestea era așezată victima sacrificată.[31] Aceste pietre erau ocrotite de zeul Terminus. Totodată, cine îndrăznea să le scoată era blestemat, împreună cu animalele sale, și chiar putea fi omorât pentru gestul său necugetat. Pedeapsa aspră suportată de cel care săvârșea o astfel de faptă, ar putea fi legată și de vechimea acestui obicei. Se

[23] Valerius M. Ciucă, *op.cit.,* p. 305.

[24] **Manuel Guțan, *Istoria dreptului românesc*, ed. a III-a, Ed. Hamangiu, București, 2017, p. 30.**

[25] Law Explorer, *Children*, disponibil la adresa: https://lawexplores.com/children/

[26] Gaius, *Institutes of Roman Law*, The Online Library of Liberty, p. 93.

[27] Gabriel Boroi, Carla Alexandra Anghelescu, Bogdan Nazat, *Curs de drept civil. Drepturile reale principale*, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, București, 2013, p. 10.

[28] Art. 44 din Constituția României: *„Dreptul de proprietate, precum şi creanţele asupra statului, sunt garantate./ Proprietatea privată este garantată şi ocrotită în mod egal de lege, indiferent de titular (...)"* ed. a 6-a, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2016.

[29] Art. 17 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, disponibilă la adresa: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT

[30] Valerius M. Ciucă, *op.cit.,* pp. 365-366.

[31] Terminus disponibil la adresa: https://www2.classics.upenn.edu/myth/php/tools/dictionary.php?regexp=TERMINUS&method=standard

considera că reglementările cu privire la aceste pietre, obiceiurile și instituțiile religioase legate de ele, datează de pe vremea regelui Numa.[32]

De numele acestui rege se leagă și anumite reforme în materia proprietății. În acea perioadă, oamenii se aflau într-o conexiune permanentă cu divinitatea, iar influența religiei se resimte în toate domeniile. Astfel, pe vremea lui Romulus, tot pământul era privit, ca proprietate a zeului, așa cum era în Mesopotamia și în alte părți, și o proporție generoasă din cele mai bune pământuri a fost pusă deoparte pentru reprezentantul zeului pe pământ, regele divin, și anturajul lui.[33]

Scopul reformelor lui Numa a fost evident, să înlocuiască această proprietate „divină" a pământului cu un nou sistem, în baza căruia pământul era distribuit în parcele libere destul de mari, de o dimensiune care să permită unei familii numeroase să se întrețină singură fără a recurge la stat.[34] Nu în ultimul rând, amintim de Legea celor 12 table (450 î. Hr.),[35] prima lege romană care reglementa proprietatea privată alături de organizarea familiei, succesiuni, drept penal, norme de procedură și dreptul sacru.

Înainte de cucerirea romană erau cunoscute în Dacia două forme de proprietate: o proprietate colectivă și o proprietate individuală asupra pământurilor. Mihail Macrea utilizând un pasaj din Horațiu considera că proprietatea asupra pământului era comună (obște gentilică); pământul era lucrat în comun, iar recolta era însușită în mod comun; de aceea, „dacii se mai aflau încă în perioada comunei primitive și nu exista un mod de producție sclavagist."[36]

Teza a fost criticată de istoricii C. Daicoviciu și de A. Bodor. Acesta din urmă, susținea contrariul-prezența obștei sătești era un semn al existenţei proprietăţii private, „a familiei monogame, a sclaviei casnice sau timpurii, a celor două diviziuni sociale ale muncii, a claselor sociale, a statului, într-un cuvânt existența societăţii împărţite pe clase."[37] Dimpotrivă, H. Daicoviciu afirma că doar la începutul obştii săteşti „pământul arabil era proprietate comună, el devenind destul de rapid proprietate privată, iar în proprietate comună au rămas doar păşunile, apele, pădurile, adică elemente relativ secundare ale economiei."[38] Tot în sfera proprietății private intrau animalele, uneltele folosite în gospodărie, roadele pământului etc. Odată cucerită, întreaga Dacie a devenit proprietatea deplină a împăratului (*dominium*) fiind transformată în *ager publicus*, ca toate provinciile ocupate în același mod (a avut loc o confiscare efectivă a teritoriilor ocupate). [39]

În privința regimului juridic al proprietății, locuitorilor cetățeni romani, li se aplicau regulile dreptului roman provincial, iar peregrinilor daci vechile lor obiceiuri, guvernatorii de provincie considerând proprietatea autohtonilor un *dominium* ce ținea de dreptul ginților. [40]

---

[32] *Ibidem.*

[33] Edna M. Hooker, *The Significance of Numa's Religious Reforms,* Numen , Aug., 1963, Vol. 10, Fasc. 2 (Aug., 1963), pp. 87-132, disponibil la adresa: https://www.jstor.org/stable/pdf/3269302.pdf?casa_token=kvxCsJ7rMGoAAAAA:1rRJXom5yxnVD8LYt5y80wSRHcUrl-hv_1PEMbHmO0iMyd3z38JuA3dHiP0qEIRlKfD4C452102PgANR4388835gYWPnxcxLpG4pR5MNHdIcrzDTiQ

[34] *Ibidem.*

[35] Pentru detalii a se vedea *The Law of the Twelve Tables*, disponibilă la adresa: https://thelatinlibrary.com/law/12tables.html

[36] Dan Dana*, Proprietate publică sau privată la daci. Dezbaterile istoriografice şi raţiunile lor*, Revista Bistriței, XIV, Ed. Accent, Cluj-Napoca, 2000, p. 48.

[37] A. Bodor, *Contribuţii la problema agriculturii în Dacia înainte de cucerirea romană. Problema obştilor la daci* (II), SCIV, 8, 1957, p. 137-138 *apud* Dan Dana, *op.cit.*, p. 50.

[38] H. Daicoviciu. *Observaţii privind obştea sătească la geto-daci*, SCIV, Il. 1960. p. 135-136 *apud* Dan Dana, *op.cit.*, p. 51.

[39] Mihai Ruja, Horea Oprean, *op.cit.*, p. 28.

[40] Cf. CIL, III, 14447 și *Crestomația* I, p. 100 *apud* Vladimir Hanga, *op.cit.*, p. 25.

Fiind *ager publicus,* nici măcar cetățenii romani nu puteau dobândi o proprietate imobiliară deplină; adică în persoana lor să fie reunite cele trei atribute ale dreptului de proprietate: folosința (*ius utendi*), dispoziția (*ius abutendi*) și dreptul de a culege fructele bunului (*ius fruendi).*

Statul era titularul acestei triade, cetățenii romani neavând decât o posesiune sau uzufruct (*possesio uel usufructus*).[41] Din interese economice, statul putea conceda pământ locuitorilor din provincie pentru a-l putea cultiva și a-i culege după roadele. În schimb, cei care lucrau pământul trebuiau să plătească un impozit (*stipendium sau tributum)*[42] -impozit care confirma dreptul superior de proprietate al statului. Acest tip de proprietate era numit de către autorii moderni-proprietate provincială. Provincialii puteau dispune de terenuri prin acte i*nter vivos* şi *mortis causa*, le puteau „greva cu sarcini, le puteau urmări în revendicare (*rei vindicatio*), întrucât în formula acestei acţiuni se introduce ficţiunea că provincialul este cetăţean roman, astfel încât şi peregrinul putea intenta acţiunea în revendicare."[43]

Totuși au existat și o serie de excepții în marile orașe care au primit *ius italicum.* Prin urmare, în Sarmisegetusa, Potaissa, Apulum, Dierna și Napoca cetățenii romani au putut dobândi și un drept de proprietate imobiliară deplină (*dominium ex iure Quiritium*).[44]*Dominium ex jure Quiritium,* putea fi exercită doar de cetățenii romani, fiind dobândită prin cesiune în fața magistratului, uzucapiune, mancipațiune și ulterior prin tradițiune. Alături de *dominium ex jure Quiritium* și proprietatea provincială, întâlnim proprietatea peregrină (exercitată de peregrinii cu *jus commercii*) și cea pretoriană. [45]

3. De la romani spre Evul Mediu

În următoarea perioadă, în spațiul carpato-danubiano-pontic au loc numeroase mutații sociale, economice și politice ca urmare a retragerii romane din Dacia, valului de migrații[46] și apariției primelor formațiuni statale de tip feudal. Aceste mutații au reverberații și în plan juridic.

Astfel, în societatea feudală, obiceiul juridic sau cutuma a evoluat în strânsă relație cu transformările și aculturările care s-au format în cele trei epoci ale feudalismului românesc: epoca feudalismului timpuriu, epoca feudalismului dezvoltat și epoca descompunerii societății feudale sau epoca de tranziție către societatea modernă. [47] În cele ce urmează, ne vom concentra atenția asupra epocii feudalismului dezvolatat, mai ales că în această perioadă se cristalizează Legea Țării.

Legea pământului (obiceiul pământului, Ius Valachicum sau legea țării cum mai era numită) se referă la legea nescrisă, dreptul consuetudinar care s-a menținut în paralel cu dreptul roman și a supraviețuit valului de migrații guvernând viața poporului român timp de secole. Acest fapt este evidențiat și de N. Bălcescu care afirma că românii de la „întemeierea ambelor principate n'au avut legi scrise; obiceiul pământului le-a ținut multă vreme locul și

---

[41] Gheorghe Cronț, dr. Ioan Floca, prof. dr. h.c Valentin Al. Georgescu, dr. Nicolae Grigoraș, prof, univ. Dr. Vladimir Hanga, dr. Alexandru Herlea, dr. Liviu P. Marcu, Ioan Matei, dr. Damaschin Mioc, dr. Ovid Sachelarie, dr. Nicolae Stoicescu, dr. Petre Strihan, dr. Valeriu Șotropa, dr. Romulus Vulcănescu, *op.cit.,* p. 105.

[42] *Stipendium era plătit în* provinciile senatoriale și *tributum* în provinciile imperiale.

[43]Adela Pîrlică, *Evoluţia dreptului de proprietate,* 2017, disponibil la adresa: https://lege5.ro/gratuit/ge3tcmzrg4ya/evolutia-dreptului-de-proprietate

[44] Mihai Ruja, Horea Oprean, *op.cit.,* p. 29.

[45] Acest tip de proprietate se referea la dreptul posesorilor de bună-credință (*bona fides*) și al posesorilor *in bonis* de a uzucapa fictiv bunurile aflate în posesiunea lor. (Pentru detalii a se vedea Valerius M. Ciucă, *op.cit.,* pp. 382-383).

[46] În perioada migrațiilor cuprinsă între secolele III-VI spațiul daco-roman a făcut cunoștință cu goți, huni, gepizi și avari, iar în secolul al VI-lea cu slavii. Pentru detalii a se vedea Cătălin Stanculescu, *Epoca întunecată a Daciei: invazia popoarelor migratoare*, disponibil la adresa: https://mythologica.ro/epoca-intunecata-a-daciei-invazia-popoarelor-migratoare/

[47] Ion T. Amuza, *op.cit.,* p. 49.

de constituție și de condică civilă și criminală."[48] Legea Țării avea o aplicabilitate extinsă datorită multitudinii de relații sociale din domeniul public și privat pe care le orânduia. Aceasta a reglementat multă vreme proprietatea, succesiunile, familia, obligațiile, domnia, sfatul domnesc, organizarea administrativ teritorială etc.

Căsătoria

Fritz Kuenkel, un cunoscut psihiatru german considera căsătoria ca fiind un „ nod al destinului, în care se înnoadă rațional firele a două vieți, chiar acolo unde nu mai suntem capabili să înțelegem această rațiune." Altfel spus, căsătoria este uniunea liber consimțită dintre doi oameni-un bărbat și o femeie, care decid că vor să își petreacă restul vieții împreună. Aceasta are la bază sentimente de afecțiune, respect și sprijin reciproc.

Cu toate că, fundamentul oricărei căsătorii ar trebui să fie iubirea, această „lozincă" era rar aplicată în perioada Evului Mediu. La acea vreme, căsătoria era văzută mai mult ca o modalitate de a obține ceva- o poziție mai bună în societate, avere sau chiar tronul unei țări. Moștenitorii tronului nu aveau libertatea de a-și alege soțiile, căsătoria fiind în astfel de cazuri, doar o înțelegere între părinții viitorilor soți. Spre exemplu, la vârsta de trei ani, părinții Caterinei de Aragon i-au aranjat căsătoria cu Arthur Tudor, primul fiu al regelui Henric al VII-lea al Angliei și moștenitor al tronului. Căsătoriile dintre verișori sau chiar dintre unchi și nepoate[49] pentru ascensiunea la tron, crearea de noi alianțe sau chiar perpetuarea „sângelui albastru" erau frecvent întâlnite.

Anterior cununiei, tinerii încheiau o logodnă care în fond, reprezenta promisiunea de a încheia în viitor căsătoria. Logodna se încheia, de obicei, prin intermediul părinților băiatului care trimiteau „pețitori" la familia fetei, pentru a se încredința că aceștia din urmă sunt de acord cu cererea în căsătorie.[50] Pentru a fi perfectată căsătoria, era necesar ca viitorii soți să atingă „pragul maturității" (o dezvoltare fizică și psihică adecvată vârstei), să existe consimțământul acestora și acordul părinților.

Dreptul cutumiar nu stabilea vârsta pubertății și nici a nubilității; căsătoriile încheindu-se timpuriu: după 14 ani la băieți și 12 la fete.[51] Căsătoria este o una dintre cele șapte Sfinte Sfinte, iar încheierea acesteia era strâns legată de îndeplinirea formalităților impuse de biserica ortodoxă. Mai mult, era interzisă căsătoria dintre creștini și necreștini sau între ortodocși și catolici.[52] Dreptul cutumiar nu cerea formalități *ad sollemnitatem* pentru valabilitatea ei; existența căsătoriei putea fi dovedită prin sărbătoarea nunții sau un act dotal.[53] Dota se referă la totalitatea bunurilor mobile și imobile aduse de soție și utlizarea lor în traiul de zi cu zi.

Proprietatea

Dreptul de proprietate feudală prezintă două forme principale: proprietatea nobiliară, stăpânită de nobili și cea țărănească care, în cazul țăranilor liberi, are ca obiect pământul moștenit și inventarul agricol, iar în cel al iobagilor, mijloacele de producție și de consum, căci asupra lotului funciar pe care-l lucrează, aceștia nu au decât un drept de folosință.[54] Proprietatea nobiliară cuprindea proprietatea domnească, proprietatea bisericii și a aristocrației . Proprietatea domnească, așa cum sugerează și denumirea, aparținea

[48] N. Bălcescu, *Scrieri istorice*, ed. P. P. Panaitescu, Craiova, 1930, pp. 25-26 *apud* Valeriu Șotropa, *Introducere și bibliografie la Istoria dreptului român*, Ed. Tipografia „ Cartea Românească," Cluj, 1937,lege p. 40.

[49] Un exemplu ar fi căsătoria Mariei I a Portugaliei sau Maria cea Pioasă cu unchiul său, Pedro al III-lea al Portugaliei. Pentru detalii a se vedea Susan Flantzer, *Maria I, Queen of Portugal*, disponibil la adresa: https://www.unofficialroyalty.com/maria-i-queen-of-portugal/

[50] Costică Voicu, *Istoria statului și dreptului românesc*, Ed. Universul Juridic, București, 2006, p. 158.

[51] Elena Tereza Danciu, *Istoria dreptului românesc. Drept cutumiar,* Ed. Autograf MJM, Craiova, 2014, p. 154.

[52] Costică Voicu, *op.cit.*, p. 159.

[53] Vladimir Hanga, *op.cit.*, p. 83.

[54] *Idem.*

domnitorului-autoritatea supremă (conducătorul armatei, judecător suprem, șeful puterii executive etc.) din stat.

În Țara Românească și Moldova, acestuia i se acordau prin cutumele româneşti, un drept de proprietate eminentă asupra întregului pământ, în considerarea calităţii sale de vârf al ierarhiei feudale şi ca reprezentant al puterii publice.[55] Domnitorul, fiind alesul Domnului avea largi atribuții în materie de proprietate: putea să atribuie terenuri dregătorilor, boierilor sau chiar bisericii; să confişte moşiile boierilor; să aibă control asupra actelor translative de proprietate și bineînțeles să aibă un drept de moștenire asupra proprietăților fără succesori (moştenire vacantă). În Transilvania, mai ales în perioada Voievodatului, acest drept de proprietate eminentă (*domninium eminens, dominium utile*) aparţinea regelui Ungariei.[56] Mai târziu, în perioada Principatului s-a creat o proprietate distinctă a statului, cunoscută sub denumirea de proprietatea fiscului. [57]

În ceea ce privește proprietatea bisericească, aceasta a aparţinut bisericii și a provenit din danii domnești, regale sau princiare, dar și donații particulare, fiind scutită de dări. [58] Proprietatea țăranilor liberi putea fi lăsată moștenire urmașilor, spre deosebire de cea a iobagilor care nu putea face obiectul unei astfel de transmisiuni. Aceştia din urmă, aveau doar un drept de folosință asupra pământului și obligații numeroase: în produse (dijma), bani (cens) și în muncă (claca). Truda, situația lor dramatică este sublim ilustrată în poemul *Clăcașii:* „Era în miezul zilelor de vară/ Eu le vedeam înșiruirea lungă/Erau clăcași: oștenii fără nume/ Ce duc războiul mare-al tuturora/Ei ce se sting în neguri și uitare/ Și cad și mor de cruda împovărare.”[59]

Concluzii

Omul, încă din cele mai vechi timpuri a simțit nevoia să fie acceptat de comunitatea în care trăia. Acceptarea dar și progresul provin din respectarea unor reguli de conduită obligatorii. Chiar şi în absența puterii legiuitoare, oamenii au fost capabili să respecte aceste reguli. Puterea judecătorească era în mâna membrilor comunității, care sancționau aspru orice abatere de la norme. Cel vinovat de săvârșirea faptelor contrare moralei, nu suporta doar pedeapsa ci și oprobriul celorlalți. Cutuma a supraviețuit timp de secole, dovedind că are capacitatea de a se adapta la schimbările sociale și culturale. Mai mult, ea a continuat să evolueze în paralel cu dreptul scris. Aceasta este integrată și recunoscută ca izvor al dreptului național.[60]

BIBLIOGRAPHY

1. Amuza Ion T., *Obiceiul juridic la români*, Ed. Sylvi, București, 2001.
2. Bejan Adrian, *Istoria Daciei romane,* f. p., disponibil la adresa: https://www.academia.edu/5620012/Adrian_Bejan-Istoria_Daciei_Romane_0_9_08
3. Bonciu Gheorghe, *Istoria dreptului românesc*, Ed. Fundației România de Mâine, București, 2000.
4. Boroi Gabriel, Anghelescu Carla Alexandra, Nazat Bogdan, *Curs de drept civil. Drepturile reale principale,* ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, București, 2013.

[55] Elena Tereza Danciu, *Privire istorică asupra evoluției proprietății în context politic*, disponibil la adresa: https://drept.ucv.ro/RSJ/images/articole/2008/RSJ4/B08TerezaChilom.pdf

[56] Marilena Marin, *Istoria dreptului românesc. Curs universitar*, Ed. Pro Universitaria, București, 2016, pp. 77-78.

[57] *Ibidem.*

[58] Gheorghe Bonciu, *Istoria dreptului românesc*, Ed. Fundației România de Mâine, București, 2000, p. 142.

[59] Octavian Goga, *Poezii*, Ed. Institutului de Arte Grafice și Ed. Minerva, București, 1907, p. 122.

[60] A se vedea art. 1 din Noul Cod Civil.

5. Ciucă Valerius M., *Drept Roman. Lecțiuni*, ed. a II-a, *addenda, corrigenda et incrementa*, Vol. I, Ed. Universității „Alexandru Ioan Cuza," Iași, 2014.
6. Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, disponibilă la adresa: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT
7. Constituția României, ed. a 6-a, Ed. Hamangiu, București, 2016.
8. Cronț Gheorghe, Floca Ioan, Georgescu Valentin Al., Grigoraș Nicolae, Hanga Vladimir, Herlea Alexandru, Marcu Liviu P., Matei Ioan, Damaschin Mioc, Sachelarie Ovid, Stoicescu Nicolae, Strihan Petre, Șotropa Valeriu, Vulcănescu Romulus, *Istoria dreptului românesc vol. I,* Ed. Academiei Republicii Socialiste România, București, 1980.
9. Dana Dan*, Proprietate publică sau privată la daci. Dezbaterile istoriografice şi raţiunile lor*, Revista Bistriței, XIV, Ed. Accent, Cluj-Napoca, 2000.
10. Danciu Elena Tereza, *Istoria dreptului românesc. Drept cutumiar,* Ed. Autograf MJM, Craiova, 2014.
11. Danciu Elena Tereza, *Privire istorică asupra evoluției proprietății în context politic*, disponibil online la adresa: https://drept.ucv.ro/RSJ/images/articole/2008/RSJ4/B08TerezaChilom.pdf
12. Dobos Alexandru, *Legile Belagine*, disponibil la adresa: https://www.academia.edu/42765798/LEGILE_BELAGINE
13. Dobrescu Gabriela, *Legile belagine*, disponibil la adresa: https://extraterestriiprintrenoi.wordpress.com/2012/12/01/legile-belagine/
14. Eminescu Mihai, *Decebal*, disponibil la adresa: http://www.noidacii.ro/Nr.%2084,%202015/Decebal.pdf
15. Flantzer Susan, *Maria I, Queen of Portugal*, disponibil la adresa: https://www.unofficialroyalty.com/maria-i-queen-of-portugal/
16. Gaius, *Institutes of Roman Law*, The Online Library of Liberty.
17. Goga Octavian, *Poezii*, Ed. Institutului de Arte Grafice și Ed. Minerva, București, 1907.
18. Guță Daniel, *Secretele celor 30 de triburi din Dacia*, disponibil la adresa: https://adevarul.ro/stiri-locale/hunedoara/secretele-celor-30-de-triburi-din-dacia-ce-1647628.html.
19. Guțan Manuel, *Istoria dreptului românesc*, ed. a III-a, Ed. Hamangiu, București, 2017.
20. Hanga Vladimir, *Istoria dreptului românesc. Dreptul cutumiar*, Ed. Fundației „Chemarea" Iași, 1993.
21. Herodot, *Istorii*, vol. I, Ed. Științifică, 1961.
22. Hooker M. Edna , *The Significance of Numa's Religious Reforms*, Numen , Aug., 1963, Vol. 10, Fasc. 2 (Aug., 1963), pp. 87-132, disponibil la adresa: https://www.jstor.org/stable/pdf/3269302.pdf?casa_token=kvxCsJ7rMGoAAAAA:1rRJXom5yxnVD8LYt5y80wSRHcUrl-hv_1PEMbHmO0iMyd3z38JuA3dHiP0qEIRlKfD4C452102PgANR4388835gYWPnxcxLpG4pR5MNHdIcrzDTiQ
23. Law Explorer, *Children*, disponibil la adresa: https://lawexplores.com/children/
24. Le Dictionnaire, *Définition coutume*, disponibil la adresa: https://www.le-dictionnaire.com/definition/coutume
25. *Legile Belagine-Legile frumoase*, disponibil la adresa: http://enciclopediagetodacilor.blogspot.com/2011/09/legile-belagine-legile-frumoase.html

26. Marin Marilena, *Istoria dreptului românesc. Curs universitar*, Ed. Pro Universitaria, București, 2016.
27. Marcu Liviu P., *Istoria dreptului românesc*, Ed. Academia de Tehnoeconomie și Cooperare Romano – Americană, București.
28. Moldovan Iosif Florin, *Istoria dreptului românesc*, Ed. Limes, Cluj, 2016.
29. Pîrlică Adela, *Evoluția dreptului de proprietate*, 2017, disponibil la adresa: https://lege5.ro/gratuit/ge3tcmzrg4ya/evolutia-dreptului-de-proprietate
30. **Roxin Daniel,** *Fascinanta lume a traco-geto-dacilor. Dezvăluiri*, disponibil la adresa: https://www.adevaruldespredaci.ro/fascinanta-lume-a-traco-geto-dacilor-dezvaluiri/
31. Ruja Mihai, Oprean Horea*, Istoria dreptului românesc,* Editura Servo-Sat, Arad, 1997.
32. Stanculescu Cătălin, *Epoca întunecată a Daciei: invazia popoarelor migratoare*, disponibil la adresa: https://mythologica.ro/epoca-intunecata-a-daciei-invazia-popoarelor-migratoare/
33. Șotropa Valeriu, *Introducere și bibliografie la Istoria dreptului român*, Ed. Tipografia „ Cartea Românească," Cluj, 1937.
34. *Terminus* disponibil la adresa: https://www2.classics.upenn.edu/myth/php/tools/dictionary.php?regexp=TERMINUS&method=standard
35. *The Law of the Twelve Tables*, disponibilă la adresa: https://thelatinlibrary.com/law/12tables.html
36. Voicu Costică, *Istoria statului și dreptului românesc*, Ed. Universul Juridic, București, 2006.

CRITICAL CONSIDERATIONS FOR FUTURE DEVELOPMENTS IN THE ACCOUNTING PROFESSION

Adriana-Mihaela Ciula (Man)

PhD Student, „1 Decembrie 1918" University of Alba Iulia

Abstract: The constant transformation to which the accounting profession has been subjected in recent decades has resulted in accountants continually changing both to succeed and to meet the increasing demands of their clients. In the current context, the accountancy profession is among the professions that are, and will be, most affected by technological developments and globalisation. Therefore, in order to respond adequately to the evolution of advanced technologies, globalisation and changing reporting that characterise the first half of the 21st century, the accounting profession needs to propose a new model. Furthermore, in order to be able to foresee the future of the accounting profession in a context of global uncertainty, it is essential to understand and analyse how the profession is metamorphosing to "move forward" and remain relevant, on the one hand, and how accounting professionals relate to all these changes, on the other.

Keywords: accounting profession, sustainability of the accounting profession, skills, extended skills.

1. Introducere

Contabilul nu mai este demult un simplu deținător de evidențe sau de ”date istorice”, rolul lui s-a schimbat, devenind un partener de afaceri, ba chiar un ”pion” important al redresării economice. Nevoile pieței în schimbare, cumulate cu evoluțiile din industriile emergente, au generat, necesitatea îmbunătățirii constante a competențelor contabililor (Blood & Hong, 2021).

Competențele, cunoștințele și rolul profesionistului contabil sunt remodelate de fenomene specifice noului trend al modernității contabile precum globalizarea afacerii, răspândirea tehnologiilor avansate, sporirea guvernării și a reglementărilor în domeniu. Provocarea permanentă a contabililor este identificată la nivel de optimizare a aptitudinilor, cunoștințelor și capabilităților profesionale, ca fundament pentru susținerea creșterii economice a companiilor și impulsionarea acestora pentru a face față presiunii concurențiale la nivel național și internațional (Melnyk et al., 2020). De vreme ce procesele tehnologice au conturat evoluția digitală, cercetările demonstrează că succesul sau eșecul transformării digitale rezidă, mai degrabă, în implicarea oamenilor, decât în atributele și valențele tehnologiei în sine (Kane et al., 2019). Puternic influențată de fenomenele modernității, criza sanitară generată de apariția și răspândirea COVID-19, propulsează companiile spre transformare digitală masivă prin remodelarea proceselor de business și abordarea unui nou mindset în afaceri (Volberda et al., 2021). Asistăm, astfel, la o resetare a modului de raportare la noțiunea de muncă, profesia contabilă confruntându-se cu o serie de provocări pe latura digitalizării masive a domeniului, aspect susținut prin creșterea exponențială a pieței produselor software financiar-contabile (Yaremenko et al., 2021). Contextul pandemic a determinat apariția unor forme radicale de transformarea digitală, spațiul economic și social fiind invadat de platforme digitale (Gavrilenko & Markeeva, 2020), aspect care declanșează o nouă mentalitate centrată pe acțiuni de formare profesională avansată și perpetuă.

Aşadar, pe fondul tehnologizării masive a societății în general, şi a domeniului contabil în mod specific, se impune deplasarea interesului către dobândirea continuă de abilități şi competențe în sfera digitalizării, ca armă sigură în vederea obținerii performanțelor la nivel de profesie, într-un viitor dominat de tehnologie modernă. În egală măsură, constatăm că profesia contabilă, a devenit, mai mult ca oricând, axată pe abilități care permit relații mai puternice cu clienții, o mai bună colaborare intedisciplinară, completate de capacitatea de a anticipa, de a răspunde şi de a se adapta la schimbări, toate acestea presupunând rezistență şi flexibilitate sporită (Prinsloo, 2020). În plus, Groşanu et al. (2020) în investigația sa privind implementarea tehnologiei Big Data în exercitarea profesiei contabile, sublinia faptul că pentru a ține pasul cu economia actuală şi a asigura viitorul contabilității, profesioniştii contabili sunt nevoiți să depăşească ”paradigma tradițională” şi să ”promoveze viitorul” cu mult curaj.

Cercetarea noastră propune un cadru conceptual privind reacția profesiei contabile la schimbările generate de Revoluția 4.0 şi modul în care această transformare se reflectă în tipurile de competențe solicitate contabililor pentru a se reuşi menținerea relevanței şi viabilității profesiei. Studiul este împărțit în cinci părți principale: după această introducere, în partea a doua este trecută în revistă metodologia cercetării; în partea a treia sunt dezbătute principalele abordări ale literaturii de specialitate privind transformările viitoare ale profesiei contabile; în partea a patra a este realizată o analiză a impactului transformării profesiei asupra competențelor profesionale ale contabililor iar în ultima parte sunt prezentate concluziile lucrării.

2. Metodologia de cercetare

În vederea conturării unui profil pentru profesionistul contabil pregătit pentru viitor, am apelat la o tehnică calitativă, materializată într-o recenzie sistematică a literaturii de specialitate recente dar şi a rapoartelor organismelor profesionale recunoscute la nivel global, privind schimbările care marchează profesia contabilă şi competențele necesare pentru asigurarea sustenabilității profesiei.

3. Abordări privind transformările viitoare ale profesiei contabile

Dezvoltarea unor noi competențe generează, pe termen lung, multiple transformări pe piața muncii, printre care amintim ”hibridizarea” profesiilor prin apariția unor profesii noi, spre exemplu: profesionist contabil specializat în cloud accounting sau în Blockchain, analist de baze de date, integrator de sisteme avansate, specialist contabil în criminalitate informatică sau în securitatea datelor (Lacurezeanu et al, 2020, Kruskopf et al., 2019, Zhang et al., 2018). În aceeaşi direcție, WEF realizează în 2020, un sondaj privind viitorul locurilor de muncă, care indică o tendință de creştere a cererii companiilor pentru analişti şi specialişti în Big Data, în învățare automată, în inteligența artificială şi o tendință descendentă a cererii de funcționari, secretari, contabili, auditori. Acești angajați cu roluri evoluate, conform raportului CGMA, Global Management Accounting Principles (2013), sunt numiți ”noii profesioniști hibrizi”, care au menirea de a interpreta informațiile şi de a le transforma în acțiuni şi în strategii de afaceri (Gamage, 2016).

Deşi în literatura de specialitate nu regăsim studii care să ofere o descriere specifică a posturilor viitorului în domeniul contabil, ACCA, prin lucrarea lui Lion (2021), oferă o astfel de prezentare pentru cinci noi orientări viitoare în carieră. O sinteză a rolului şi plus-valorii acestor potențiale cinci viitoare oportunități, am surprins în tabelul de mai jos:

Tabel nr. 1 Posturi ale viitorului, în domeniul contabil

Viitoare profesie	***Rol esențial în:***	***Plus-valoare adusă organizației prin:***
Avocatul asigurării (The	- administrarea eficientă a organizațiilor durabile în zone precum: auditul, managementul	- noi niveluri de încredere şi integritate

assurance advocate)	riscurilor și conformitatea.	
Dezvoltatorul de afaceri (The business transformer)	- construirea strategiilor organizațiilor și sprijinirea afacerile durabile pentru viitor, fiind considerat arhitectul schimbării organizaționale.	- consiliere oferită privind transformarea afacerilor.
Navigatorul de date (The data navigator)	- utilizarea instrumentelor analitice emergente pentru a genera informații oportune pentru afacere. Este considerat un adevărat partener de afaceri, care asociază creșterea volumului de date cu creșterea oportunităților.	- furnizarea de analize complexe, orientate spre viitor, în vederea luării deciziilor oportune, bazându-se pe seturi uriașe de date mereu în creștere și pe date inteligente.
Creatorul digital de jocuri (The digital playmaker)	- adoptarea tehnologiei în cadrul organizației și gestionarea datelor, fiind considerat un ”evanghelist al tehnologiei”.	- identifică posibilități remarcabile de transformare a organizațiilor în care lucrează, prin utilizarea instrumentelor digitale emergente
Inițiatorul sustenabilității (The sustainability trailblazer)	- stabilirea, în mod transparent, a cadrelor care identifică, evaluează și raportează activitățile care generează plus-valoare în cadrul entității, fiind în mijlocul managementului performanței.	- identifică oportunități emergente pentru organizație, dar și într-un mod deschis și transparent pentru părțile interesate.

Sursa: prelucrare proprie după Lion J., (2021) disponibil on-line https://www.accaglobal.com/gb/en/professional-insights/pro-accountants-the-future/future_ready_2020s.html

Conform lui Kruskopf et al. (2020) alte posibile denumiri pentru noi locuri de muncă în domeniul contabilității ar putea fi: contabil blockchain, contabil în domeniul criminalității cibernetice, contabil Fintech, analist contabilitate istorică, integrator de sisteme, analist de contabilitate strategică, specialist în contabilitate cloud, contabil de securitate a datelor, planificator contabil Fintech City.

Prin urmare, contabilii sunt obligați, pe de o parte, să-și îmbunătățească abilitățile și competențele existente, pe de altă parte, să dobândească altele noi, așa încât, profesia să-și păstreze viabilitatea pe termen lung și nevoii de sustenabilitate. Se prefigurează, astfel, noi așteptări în ceea ce privește profesia contabilă. În acest context, putem afirma că evoluția profesiei vine, la pachet cu schimbarea în primul rând a așteptărilor față de ceea ce înseamnă să fii ”contabil”, a competențelor și conduitei necesare pentru a răspunde cerințelor viitorului ecosistem de afaceri, și, în al doilea rând, a domeniilor în care există o cerere mai mare privind aptitudinile oferite de profesie. Raportul furnizat de WEF (2018), identifică 4 tendințe privind viitorul profesiei contabile, reprezentate sugestiv în figura de mai jos:

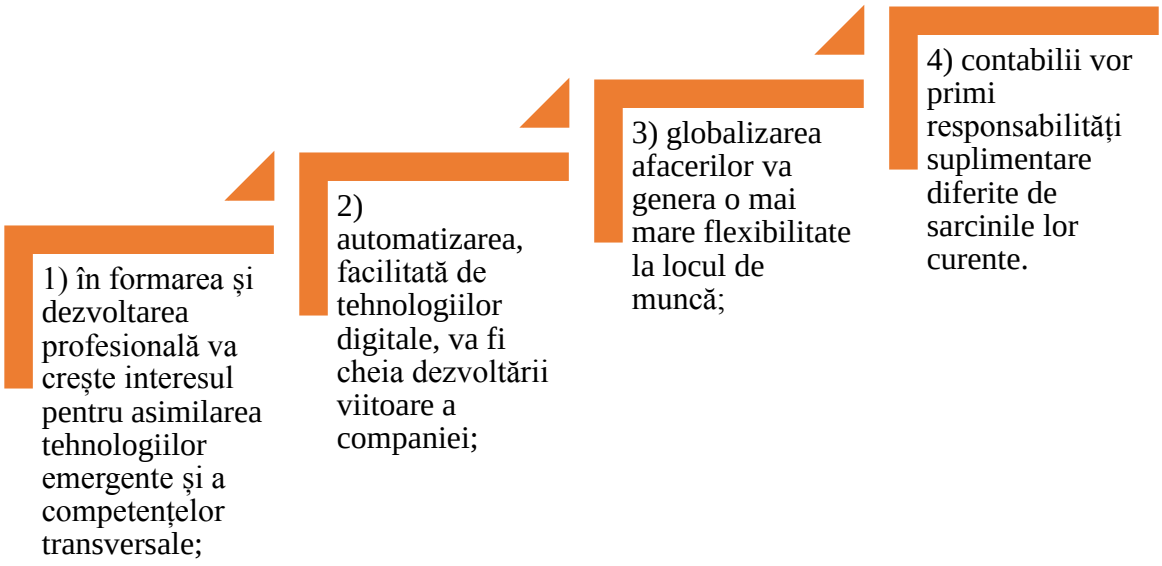
1) în formarea și dezvoltarea profesională va crește interesul pentru asimilarea tehnologiilor emergente și a competențelor transversale;
2) automatizarea, facilitată de tehnologiilor digitale, va fi cheia dezvoltării viitoare a companiei;
3) globalizarea afacerilor va genera o mai mare flexibilitate la locul de muncă;
4) contabilii vor primi responsabilități suplimentare diferite de sarcinile lor curente.

Figura nr. 1 Tendințe privind viitorul profesiei contabile

Sursa: proiecție proprie după WEF (2018)

Conform Consiliului Standardelor de Contabilitate Sustenabilă (Sustainability Accounting Standards Board–SASB), sustenabilitatea profesiei contabile este asigurată de cinci ”piloni esențiali”: mediul înconjurător, capitalul social, capitalul uman, inovația și guvernanța care susțin procesul de creare a valorii adăugate și dezvoltarea durabilă a mediului economic și social (Stanciu & Rîndașu, 2020). În plus, digitalizarea crescândă oferă contabililor mai mult timp pentru analiza și interpretarea informațiilor financiare, și, deci, o implicare mai profundă în planificarea strategică (Asonitou, 2015). Prin urmare, profesia contabilă a depășit sfera activităților de lucru tradiționale, realizând în plus activități noi, cu valoare adăugată, în scopul rentabilizării și dezvoltării afacerii clienților (Goretzki, et al., 2013). Prin urmare, contabilii vor deveni ”analiști simbolici cu abilități de abstractizare și cu capacitatea de a pătrunde înțelesul din spatele cifrelor și a ideilor, pentru a dezvolta o înțelegere holistică a schimbărilor economice și a tehnologiilor informaționale” (Covaleski et al.,, 2003). În consecință, aceste transformări viitoare ale profesiei au drept principală consecință o ”reinterpretare” a rolului contabilului într-o organizație. În ultimii ani, o preocupare majoră în acest sens au arătat-o organismele profesionale internaționale. Spre exemlu, conform unui sondaj realizat de CAPA (Confederation of Asian and Pacific Accountants), în 2021, la întrebarea adresată organizațiilor profesionale de Contabilitate cu privire la dezvoltarea viitoare a profesiei, s-au conturat două direcții predominante (Blood & Hong, 2021): (I) profesia contabilă trebuie să rămână relevantă; (II) profesia contabilă trebuie să se poziționeze în fruntea evoluțiilor globale relevante.

O pondere semnificativă a specialiștilor din mediul economic consideră că, după anul 2025, societatea va dezvolta o imagine distinctă de cea actuală, privitoare la rolul contabilului și a al contabilității pentru mediul de afaceri, ca urmare a integrării tehnologiei moderne în mediul de afaceri (Melnyk et al., 2020). Acest aspect determină direcția acțiunilor prezente privind evoluția profesiei într-o societate marcată de schimbare accelerată (Cenar et al., 2022).

În ultimul raport al ACCA - Association of Chartered Certified Accountants (2022), s-au conturat șapte priorități cheie pentru viitorul profesiei contabile, care pot juca un rol important în transformarea lumii pentru un viitor mai echitabil, mai ecologic și mai favorizabil incluziunii, răspunzând astfel dezideratului de sustenabilitate al profesiei, conform figurii de mai jos:

Figura nr. 2 Cele șapte priorități ale profesiei contabile conform Raport ACCA (2022)

Sursa: proiecție proprie după Raportul ACCA (2022)

Un susținător al acestei abordări, Nasir Ahmad FCCA, CIMB Group Chairman și ACCA Council Member (2022) sublinia locul important al contabililor în construirea unei economii globale cât mai prospere: „Dacă toți contabilii învață ceea ce sunt capabili să facă și aplică aceasta pentru a crea afaceri și economii durabile, atunci ei pot face o diferență reală. Dacă își folosesc etica, responsabilitatea și cunoștințele, pot salva lumea" (disponibil on-line la https://www.dev.accaglobal.com/pk/en/professional-insights/pro-accountants-the-future/accounting-for-a-better-world.html).

4. Analiza impactului transformării profesiei asupra competențelor profesionale

Profesioniștii contabili sunt constrânși să îndeplinească cerințe tot mai complexe, complementare celor legate de aspectele conceptuale ale domeniului financiar-contabil, competențele tehnice, inteligența digitală, comportamentul interpersonal, aptitudinile și calitățile fiind reflectate în coeficienți pentru creativitate, inteligență emoțională și viziune. (*Professional accountants - the future: drivers of change and future skills | ACCA Global*, 2016) Este evident impactul pe care noile paradigme contabile îl au asupra domeniului contabilității și asupra modului în care acestea "modelează, astfel, viitorul noilor descrieri ale posturilor și competențele necesare" (Kruskopf et al., 2020, p. 78). Deși contabilitatea se îndreaptă vertiginos spre digitalizare și tot mai multe sarcini vor fi preluate de tehnologie, contabilii vor reuși să creeze plus-valoare pentru entități doar în măsura în care vor avea disponibilitatea pentru o învățare continuă de noi competențe (Kruskopf et al., 2020).

Competența în general poate fi considerată abilitatea de a executa, în lumea reală, sarcini relevante specifice unui anumit nivel de competență. Consiliul Național pentru standarde profesionale din Marea Britanie, a definit competența ca fiind capacitatea de a defini standardele așteptate la angajare (Thompson, 1996). În context contabil, "competența profesională este capacitatea de a demonstra abilitățile, valorile, etica și aptitudinile tehnice și profesionale necesare pentru a îndeplini rolul unui profesionist contabil, într-un mod care să răspundă nevoilor și așteptărilor angajatorilor, clienților, colegilor și publicului". (Borgonovo et al., 2019, p. 3)

Conform Raportului privind viitorul locurilor de muncă realizat de Word Economic Forum (WEF), până în 2025, 50% dintre actualii angajați vor avea nevoie de o reformare a

competențelor (reskilling) și 40% dintre ei își vor schimba competențele centrale (core skills) (WEF, 2020).

Conform aceluiași raport, topul celor 5 competențe pentru care există o solicitare în creștere până în 2025 este realizat în tabelul de mai jos:

Tabel nr. 2 Top 5 competențe în creștere până în 2025

1	Gândire analitică și inovație
2	Învățare activă și strategii de învățare
3	Rezolvarea problemelor complexe
4	Gândire critică și analiză
5	Creativitate, originalitate și inițiativă

Sursa: proiecție proprie conform WEF, 2020

Analizând acest clasament, observăm o diversitate de competențe ”transversale”, care includ, pe lângă gândirea analitică și critică, rezolvarea de probleme complexe și abilități de autogestionare cum ar fi învățarea activă sau caracteristici ale gândirii creatoare precum: originalitatea și inovarea. Această viziune este întărită și completată de Comisia Europeană care subliniază faptul că ”doar abilitățile tehnice nu sunt suficiente” (CE, 2020, p. 13), este nevoie ca acestea să fie completate ”cu abilități privind gândirea critică, creativitatea, comunicarea și abilitatea de a lucra în echipă.” (CE, 2020, p. 14).

Prin urmare, se prefigurează o nouă diviziune a muncii între oameni, mașini și algoritmi, însă, omul poate păstra avantajul competitiv în activitatea de gestionare, consiliere, comunicare, raționament, interacțiune și luare a deciziilor.

Conform Ghidului de educație contabilă elaborat sub tutela Băncii Mondiale, ghid realizat în conformitate cu Standardele Internaționale Educaționale (IES), în îndeplinirea rolului profesionistului contabil, competențele tehnice sunt necesare dar nu suficiente, contabilii aducând valoare companiei mai ales prin exercitarea raționamentului profesional, în completarea contabilizării tranzacțiilor și a realizării conformității fiscale (Borgonovo et al., 2019).

Organizațiile profesionale, recunoscute la nivel mondial, au făcut propriile cercetări pentru a identifica noile abilități și competențe prin care contabilii să înțeleagă și să răspundă viitoarelor provocări, în care tehnologiile avansate devin „mainstream”, influențând ”performanța, conformitatea și strategia afacerii” (Hood, 2020). Spre exemplu: Asociația CPA sin Maryland în colaborare cu WEF, CPA Horizons 2025, și The Fourth Industrial Revolution, în urma unor cercetări empirice aplicate profesioniștilor din domeniul contabil și financiar, au detectat șapte abilități pe care aceștia trebuie să le stăpânească în era schimbării:

.	**Comunicarea** **A adresa întrebările potrivite la momentul oportun, a încuraja dialogul cu părțile interesate, de a selecta informațiile relevante sunt doar câteva aspecte care susțin eficient rezolvarea provocărilor dar și detectarea oportunităților.**
.	**Leadership-ul** Abilitatea de a conduce presupune înțelegerea nevoilor celor din jur, prin inteligență emoțională și empatie, iar cei care o dețin pot fi ”mentori” care motivează echipa.
.	**Gândire strategică și critică** Sistemele inteligente necesită capacitatea de a înțelege volumul mare de date și de a ”transforma cifrele în perspectivă”, obiectiv care nu poate fi atins fără o gândire critică și strategică.
.	**Anticiparea și satisfacerea nevoilor în evoluție** Gândirea anticipativă este esențială pentru a inova și a identifica soluții inovative la provocările de afaceri.

.	**Integrare și colaborare** Într-o societate globalizată, în care munca la distanță este tot mai prezentă, abilitățile de colaborare virtuală, conlucrarea cu diverși jucători cheie trebuie să devină obișnuințe.
.	**Cunoașterea tehnologiei și analiza datelor** Evoluția noilor tehnologii ar trebui să provoace curiozitate intelectuală față de iminența apariției unor aplicații tot mai sofisticate și preocupare pentru a transforma cunoașterea tehnologiei în avantaj competitiv pentru organizații.
.	**Expertiza funcțională și de domeniu** Progresele tehnologice nu eludează calificarea continuă în domeniul contabilității în paralel cu dezvoltarea unui comportament moral și etic.

Sursa: prelucrare proprie după Hood (2020) disponibil online la https://blogs.oracle.com/modernfinance/post/7-skills-every-accountant-needs-in-the-age-of-automation

Aceste noi abilități, deși nu sunt ușor de asimilat, sunt tot mai solicitate de noile dimensiuni ale profesiei contabile și au menirea de a dezvolta noi oportunități privind evoluția profesională.

Considerăm că, Tsiligiris și Bowyer reușesc să sistematizeze foarte bine cadrul noilor competențe necesare unui contabil, în contextul revoluției 4.0 și care asigură adaptabilitate și sustenabilitate profesiei (Tsiligiris & Bowyer, 2021, p. 19): (I) *Competențe etice*: abilități tehnice etice (cunoașterea ghidului etic și a codului de conduită, abilitatea de examinare a intrărilor și ieșirilor sistemelor automatizate) și competențe etice interpersonale (exemplu: a acționa ca un prieten critic și purtător de date corporative); (II) *Competențe de afaceri:* abilități de consultanță și consiliere în afaceri, abordare strategică; (III) *Competente soft*: comunicare, gândire critică, inteligență emoțională, rezolvarea dinamică a problemelor; (IV) *Competențe digitale***:** competente digitale de bază (cloud, digitalizarea în practica contabilă), competențe digitale avansate (abilități de programare, familiarizarea cu tehnologiile digitale avansate), competențe în gestionarea datelor (analiza de date, managementul datelor).

Suntem de părere că acest set de competențe asigură punctul de plecare pentru educația contabilă preuniversitară, în perspectiva industriei 5.0. În măsura în care acestor competențe li se adaugă competențe transversale precum: *gândirea sistematică* (care ajută la rezolvarea sustenabilă a provocărilor), *gândirea anticipativă* (pentru strategii eficiente și gestionarea riscurilor), *competențe normative* (stabilirea de obiective sustenabile cu respectarea normelor și a eticii), *gândire strategică* (implementarea de planuri de afaceri cu gestionarea eficientă a resurselor), *competențe interpersonale* (relaționare eficientă și sustenabilă cu stakeholderii), *competențe de rezolvare a problemelor* (într-o manieră integrată care urmărește obiective sustenabile) (Wiek et al., 2016), se creează premisele pentru o *educație sustenabilă a contabililor aspiranți.*

5. Concluzii

Suntem de părere că profesia contabilă va deveni o profesie globală, promotoare a progresului economic și societal, prin asigurarea practicilor de management financiar care întăresc încrederea în organizațiile durabile, dar și prin aportul la dezvoltarea reglementărilor și standardelor globale de guvernanță, care sprijină funcționarea economiei viitoare, acționând de fiecare dată etic și în interes public. Schimbările, care afectează profesia contabilă, impun, pe de o parte, valorificarea tehnologiei, iar pe de altă parte, dezvoltarea unor noi modalități de acțiune.

Analizând noile competențe, putem contura profilul contabilului pregătit pentru viitor ca fiind o persoană SMART, cu multă flexibilitate și capacitate de adaptare la schimbare, înzestrată cu multiple abilități și competențe care depășesc sfera competențelor ”hard” bazate pe înțelegerea conceptelor abstracte, realizarea conexiunilor și aplicabilitatea practică. Redefinirea profesiei contabile presupune înzestrarea acesteia cu competențe noi de tip ”soft”

prin care să se poată realiza ”decriptarea mesajului din spatele unui text, atitudine inovativă și adaptabilitate, interacțiune eficientă cu ceilalți, lucrul în medii culturale diverse și chiar într-o echipă virtuală” (Marian Staș, citat de Bunget et al., 2019). În consecință, adaptarea la schimbările tehnologice necesită competențe și abilități tehnice, dar și competențe de gândire strategică, prioritizare, evaluarea riscurilor și gestionarea schimbărilor (Borgonovo et al.,, 2019). În plus, prin accentul pus pe competențele personale și legate de mediu, contabilul se transformă tot mai mult într-un consultant în afaceri, preocupat de sustenabilitatea companiei. Prin urmare, contabilul viitorului va fi o figură modernă, flexibilă, cu multă capacitate de adaptare, înzestrat cu abilități informatice și de marketing.

Considerăm că, succesul reformelor operaționale și organizaționale și al tehnologiilor avansate precum blockchain, cloud accounting, inteligența artificială sau al concepțiilor noi precum Global Reporting Initiative (GRI), este asigurat doar prin participarea dinamică a profesioniștilor contabili (Asonitou, 2015), a căror instruire și formare ar trebui să înceapă cu primii ani de liceu economic, să se dezvolte prin pregătirea universitară și să continue permanent pe tot parcursul activității profesionale.

Acest studiu aduce contribuții importante din punct de vedere teoretic, prin aportul la literatura de specialitate privind noile orientări și competențe ce vizează viitorul profesiei contabile, dar și la cercetările publicate privind predarea contabilității și competențele transversale, teme care, până în prezent au primit o atenție limitată, în special în contextul românesc. Această lucrarea are și o contribuție practică, în ceea ce privește educația contabilă din instituțiile de învățământ, prin prezentarea de argumente și dovezi privind viitoarele competențe de care au nevoie contabilii pentru a se adapta cerințelor în schimbare ale pieței muncii, competențe care trebuie luate în considerare, din timp, pentru actualizarea programelor de studii.

BIBLIOGRAPHY

1. ACCA, (2022) *Professional insight report*, disponibil la https://www.accaglobal.com/gb/en/professional-insights/pro-accountants-the-future/accounting-for-a-better-world.html, accesat la 30.10.2022
2. Asonitou, S., (2015), *The Evolution of Accounting Education And the Development of Skills*, 11th Interdisciplinary Workshop On Intangibles, Intellectual Capital And Extra-Financial Information, 17 September 2015, Athens University of Economics & Business (https://www.eiasm.net), disponibil on line la https://www.researchgate.net/publication/319464485, accesat la 3.10.2022
3. Blood, B., Hong, E., (2021), *Developing the Accountancy Profession, The Accountancy Profession: This Way Forward*, [online], https://www.ifac.org/knowledge-gateway/developing-accountancy-profession/discussion/accountancy-profession-way-forward, accesat la 21.09.2021
4. Borgonovo, A., Friedrich, B., Wells, M., (2019), *Competency-Based Accounting Education, Training, and Certification*, An Implementation Guide, International Development In Practice, Ed. World Bank Group, Washington, DOI: 10.1596/978-1-4648-1403-7
5. Bunget, O. C., Farcane, N., Blidișel, R. G., Dumitrescu, A. C., (2019), *Provocări și perspective în educația contabilă*, The International Scientific Conference Accounting And Accounting Education In The Digital Society, VIII Edition, Chișinău, pp 26 – 30
6. Cenar, I., Leba (Botar), C. F., Man (Ciula), A. M., Cenar Cristian (2022), *Premises of digital accounting education in the preuniversity educational*

level. Case study, Annales Universitatis Apulensis Series Oeconomica , 24 (1) pp. 46-63, disponibil on-line la http://www.oeconomica.uab.ro/archive.php?lang=en

7. Chartered Global Management Accountants Report (CGMA) (2013), *From insight to impact: unlocking Opportunities in Big Data*, United Kingdom

8. Covaleski, M., Dirsmith, M., and Rittenberg, L., (2003), *Jurisdictional disputes over professional work: the institutionalisation of the global knowledge expert*, Accounting, Organization and Society, 28, 323-355

9. European Commission (2020) *Skills for Industry. Curriculum Guidelines 4.0: Future-Proof Education and Training for Manufacturing in Europe*. European Commission. https://op.europa.eu/en/ publication-detail/-/publication/845051d4-4ed8-11ea-aece01aa75ed71a1

10. Gamage, P., (2016), *Big Data: are accounting educators ready?*, Accounting and Management Information Systems, Vol. 15, No. 3, pp. 588-604

11. Gavrilenko, O. V., & Markeeva, A. V. (2020). *Digital Colonization: Development of Digital Platforms in the Context of a Pandemic*. Postmodern Openings, 11(1), 65–73. https://doi.org/10.18662/po/11.1sup2/141

12. Goretzki, L., Strauss, E. and Weber, J., (2013), *An institutional perspective on the changes in management accountants' professional role*, Management Accounting Research, 24, 41-63

13. Groșanu, A.; Fulop, M.-T.; Cordoș, G.-S.; Raita, G., (2020), *Provocări și tendințe privind încorporarea Big Data în profesia contabilă: de la abordarea tradițională la viitorul profesionist contabil*, CECCAR Business Review No. 11, [ONLINE], Available at: https://www.ceccarbusinessreview.ro, Accessat 13 12.2022

14. Hood, T. (2020), *7 Skills Every Accountant Needs in the Age of Automation*, https://blogs.oracle.com/modernfinance/post/7-skills-every-accountant-needs-inthe-age-of-automation.

15. Kane, G. C., Phillips, A. N., Copulsky, J. R., & Andrus, G. R., (2019), *The Technology Fallacy: How People Are the Real Key to Digital Transformation*. MIT Press.

16. Kruskopf, S., Lobbas, C., Meinander, H., Söderling, K., Martikainen, M., & Lehner, O., (2020), *Digital Accounting and the Human Factor: Theory and Practice*, ACRN Journal of Finance and Risk Perspectives, pp. 78-89, https://doi.org/10.35944/jofrp.2020.9.1.006

17. Lacurezeanu, R., Tiron-Tudor, A., Bresfelean, V. P. (2020), *Robotic process automation in audit and accounting*, Audit Financiar, vol. XVIII, no. 4(160)/2020, pp. 752-770, DOI:10.20869/AUDITF/2020/160/024

18. Lion J., (2021), *Future ready: accountancy careers in the 2020s*, Professional insight report, disponibil on-line https://www.accaglobal.com/gb/en/professional-insights/pro-accountants-the-future/future_ready_2020s.html, accesat la 12.12.2022

19. Melnyk, N; Trachova, D; Kolesnikova, O; Demchuk, O; Golub, N, (2020), *Accounting Trends in the Modern World*, Independent Journal Of Management & Production (Ijm&P), v. 11, n. 9, Special Edition (Baltic States), DOI: 10.14807/ijmp.v11i9.1430

20. Prinsloo, Alta, (2020), *What Defines the Accountant of Tomorrow?*, [online] What Defines the Accountant of Tomorrow? | IFAC (accesat 19.09.2022)

21. Stanciu, V., Rîndaşu, S-M., (2020), *Sustainable Professional raining – Challenges and Solutions in Emerging European Countries*, Audit Financiar, vol. XVIII, no. 4(160)/2020, pp. 771-784, DOI: 10.20869/AUDITF/2020/160/025

22. Thompson, J. P. (1996) *Competence-Based Learning and Qualifications in the United Kingdom, Proceedings of the Conference in Competencies and Accounting Education*, Wilson, M. S., Hassall, T., Jones, C. (Eds), Sheffield Hallam University

23. Tsiligiris, V., Bowyer, D., (2021), *Exploring the impact of 4IR on skills and personal qualities forfuture accountants: a proposed conceptual framework foruniversity accounting education,* Accounting Education, VOL. 30, NO. 6, 621–649, https://doi.org/10.1080/09639284.2021.1938616

24. Volberda, H. W., Khanagha, S., Baden-Fuller, C., Mihalache, O. R., & Birkinshaw, J. (2021). *Strategizing in a digital world: Overcoming cognitive barriers, reconfiguring routines and introducing new organizational forms*. Long Range Planning, 54(5), 102110. https://doi.org/10.1016/j.lrp.2021.102110

25. Wiek, A., Bernstein, M.J., Foley, R.W., Cohen, M., Forrest, N., Kuzdas, C., Kay, B. and Withycombe Keeler, L. (2016). *Operationalising competencies in higher education for sustainable development*. M. Barth, G. Michelsen, I. Thomas and M. Rieckmann (eds), Routledge Handbook of Higher Education for Sustainable Development. London: Routledge, pp. 241-260.

26. World Economic Forum, (2020), https://www.weforum.org/about/terms-of-use, accesat la 10.10.2022

27. Yaremenko, L., Hevchuk, A., Vuzh, T., Vashchilina, E., & Yermolaieva, M. (2021). *Information Technologies of Accounting and Analysis in Modern Companies*. International Journal of Computer Science and Network Security, 21(5), 151–159. https://doi.org/10.22937/IJCSNS.2021.21.5.22

28. Zhang, C.; Dai, J.; Vasarhelyi, M.A., (2018) *The Impact of Disruptive Technologies on Accounting and Auditing Education. How Should the Profession Adapt?* CPA J. 2018, 88, 20–26.

PRINCIPLES OF TRAINING OF POLITICAL LEADERS IN THE THIRD DECADE OF THE 21st CENTURY

Laura-Catalina Culipei

PhD Student, The Academy of Economic Studies of Moldova

Abstract: Political leadership plays an essential role in modern society, as it is responsible for managing and governing state institutions and defining public policies that directly affect the lives of citizens. A political leader must be a role model for the society, inspire confidence and provide direction and guidance to solve the problems and challenges that the community faces. In this sense, the political leadership must be responsible and have a clear vision of the direction they want for the country and citizens. Political leadership must be able to adapt to changes and challenges in society, to address complex issues and take difficult decisions, always keeping the general interest as a priority. Therefore, a strong and responsible political leadership can contribute to the development of the society and the improvement of the quality of life of the citizens. On the other hand, weak or corrupt political leadership can lead to economic and social instability, insecurity and stagnation.

Keywords: political leadership, skills, principles of formation, influencing factors

Introduction

Political leadership arose with the emergence of organized human civilizations, especially in terms of political governance and organization. Since ancient times, people have needed rulers and leaders to ensure stability, security, and prosperity for their communities. Throughout history, political leaders have had different roles and functions, from kings and emperors to presidents and prime ministers. They were elected or appointed by the population or by political elites to ensure the governance and administration of the state.

Over time, the concept of political leadership has developed and evolved in response to political, social and economic changes. Today, political leadership refers to the ability to lead and manage a group of people within a political organization, to ensure a common vision and to make important decisions on behalf of the entire community. Political leadership is generally associated with communication, negotiation, leadership and decision-making skills, as well as qualities such as integrity, charisma and the ability to inspire and mobilize people. There are many theories and perspectives on the origin of political leaders and the concept of political leadership, and such developments have taken place throughout human history.

A historical perspective might suggest that political leaders arose naturally within human societies because people have always looked for leaders to guide and protect them. In some cases, these leaders were chosen by hereditary succession, as in monarchies, and in others they were chosen by popular vote, as in democratic systems.

Regarding the theoretical basis of political leadership, one of the most influential theories is James MacGregor Burns' transformational theory, developed in the 70s. This theory identified two types of political leaders: transactional and transformational leaders. Transactional leaders are those who focus on transactions or negotiations with those around them, while transformational leaders are those who take responsibility for creating a common vision and sharing it with others, motivating people and leading them to shared objectives.

There are also many other theories and approaches that have influenced political leadership, including fatherhood theory and the change-seeker model developed by Robert House, situational cognition theory developed by Paul Hersey and Ken Blanchard, and many others.

Many authors and experts have contributed to the development of methods and principles of political leadership training.

Warren Bennis was a pioneer in the field of leadership studies and authored several influential books on the topic, including *On Becoming a Leader* [1] and *Leaders: Strategies for Taking Charge*.[2] His work highlights the importance of self-awareness, vision and integrity in effective leadership. Ronald Heifetz is a Harvard professor who developed the concept of "*adaptive leadership*."[3] This approach emphasizes the importance of being able to navigate complex and fast-changing environments and involves a willingness to challenge the status quo and engage in difficult conversations. John Kotter is a professor at Harvard Business School who has developed a framework for leading organizational change. His work underscores the importance of creating a sense of urgency, building a strong coalition of support, and developing a clear vision for the future.[4] Developing the theories of leadership in the dimension of the 8 steps of achievement during the 40 years of studies, he observed an efficiency in leadership actions from the perspective of approaching some strategies. Max Weber was a German sociologist who developed the concept of "charismatic leadership". This approach emphasizes the importance of charisma and personal vision in motivating followers and achieving transformative change.[5] Max Weber's theories were also developed later by the authors, thus Tucker, Robert C. comments on charisma as an element of the leader's personality as a dangerous element in the event of failure to achieve the objectives proposed by the author. James MacGregor Burns was a political scientist who developed the concept of "transformational leadership". This approach emphasizes the importance of inspiring followers to achieve common goals and values, and involves an emphasis on individualized consideration and intellectual stimulation.[6]

There is no single school or method of political leadership that is considered the most powerful. There are numerous theories and practices of political leadership that have been developed over time and have been used successfully by political leaders.

Some examples of political leadership schools are: the traditional school, the behavioral school, the situational school, the transformational school.

Traditional School of Leadership: This school focuses on the personal characteristics of leaders, such as charisma, intelligence, determination and the ability to inspire and motivate people.

The Behavioral School of Leadership: This school focuses on the behaviors and actions of leaders, particularly in their interaction with team members and their ability to develop positive relationships with them.

The situational school of leadership: This school focuses on the leader's ability to adapt his leadership style to the specific situation and to the needs and capabilities of his team.

The Transformational School of Leadership: This school focuses on the leader's ability to inspire and create a shared vision for his team, promote change and develop the potential of his team members.

There is no single school that is considered to be the strongest in political leadership. There are several academic institutions and organizations that offer political leadership programs, and each of them focuses on different aspects of political leadership, such as political strategy, governance, diplomacy, public communication, negotiation skills, team management, and others. Furthermore, the level of power or influence of a school of political leadership may vary according to the geographic region or political context in which it is

applied. For instance, a school that has a strong reputation in North America may not have the same reputation in Latin America or Asia.

It is important to note that there are many other authors and experts who have contributed to the field of leadership studies, and that different approach can be more or less effective in different contexts.

In the view of the scholars, the factors of the formation of political leadership derive from the process of their formation as a fundamental element. Political leadership formation is a complex process that can be influenced by a variety of factors. Some of the key factors that can contribute to the formation of political leadership is: Family background and upbringing, Education and training, Personal characteristics and traits, Political affiliation and party affiliation, Economic and social factors, Historical and cultural factors.

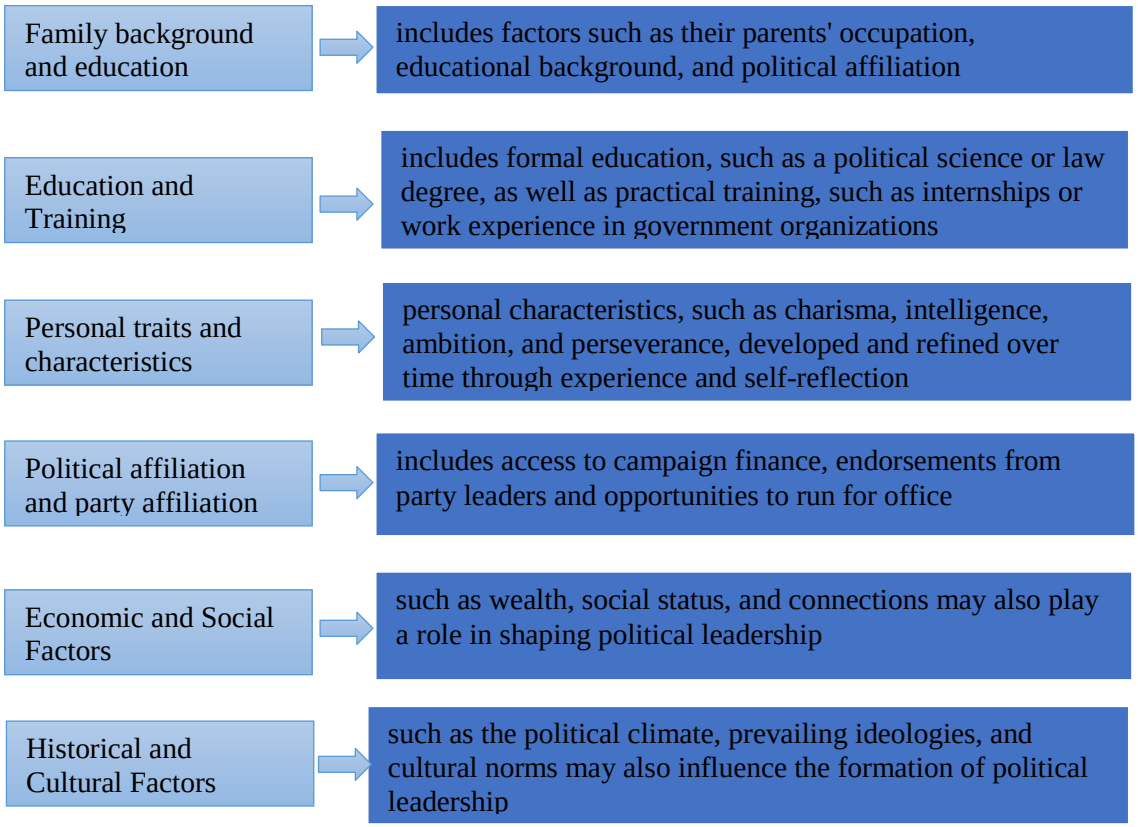
Family background and education
includes factors such as their parents' occupation, educational background, and political affiliation
Education and Training
includes formal education, such as a political science or law degree, as well as practical training, such as internships or work experience in government organizations
Personal traits and characteristics
personal characteristics, such as charisma, intelligence, ambition, and perseverance, developed and refined over time through experience and self-reflection
Political affiliation and party affiliation
includes access to campaign finance, endorsements from party leaders and opportunities to run for office
Economic and Social Factors
such as wealth, social status, and connections may also play a role in shaping political leadership
Historical and Cultural Factors
such as the political climate, prevailing ideologies, and cultural norms may also influence the formation of political leadership

Figure 1. Factors that contribute to the formation of political leadership
Source: developed by the author

A politician's family environment and upbringing can play a significant role in shaping values, beliefs and leadership style. Education and training can give aspiring politicians the skills, knowledge and credentials to succeed in politics. This may include formal education, such as a degree in political science or law, as well as practical training, such as internships or work experience in government or policy organizations. Personal characteristics such as charisma, intelligence, ambition and persistence can contribute to a politician's success in leadership. These traits can also be developed and perfected over time through experience and self-reflection. Political affiliation and party membership can provide aspiring politicians with a network of supporters, mentors and resources to help advance their careers. This may include access to campaign finance, endorsements from party leaders, and opportunities to run for office. Economic and social factors such as wealth, social status and connections can also play a role in the formation of political leadership. Access to financial

resources and social networks can provide aspiring politicians with the resources and connections they need to succeed in politics. Historical and cultural factors such as political climate, prevailing ideologies, and cultural norms may also influence the formation of political leadership. These factors can shape a politician's worldview, priorities and leadership style, and the opportunities and challenges they face in their political career.

Political leadership formation is a complex process that can be influenced by a wide range of factors. While some of these factors may be beyond an individual's control, others may be developed and refined over time through education, training, and hands-on experience. To develop political leadership skills, it is important to follow training programs that are designed to provide a global perspective, a solid foundation in theory and practice, and opportunities to apply acquired knowledge in a real-world context. In the end, what matters most is experience and political performance in a specific context.

Figure 2. Main skills of a political leadership
Source: developed by the author

The concerns of scholars since ancient times have been directed towards the search for the magic formula for creating a leader, and the contemporary concerns more recently in the search for a model of political leader. Political leadership requires a diverse set of skills as shown in Figure 2.

Communication: Effective communication skills are critical for political leaders. They must be able to communicate their ideas, policies and plans clearly and persuasively to diverse audiences, including the media, other political leaders and the public.

Strategic Thinking: Political leaders must have the ability to think critically and strategically in order to formulate policies and plans that can solve complex problems and promote their country's goals.

Decision making: Political leaders need to be able to make difficult decisions in a timely manner, even under pressure and uncertainty. They should be able to weigh the pros and cons of the various options and choose the best course of action.

Vision: Political leaders need to have a clear and compelling vision for the future that inspires people to work together for common goals

Emotional Intelligence: Political leaders need to have a high level of emotional intelligence, which includes self-awareness, empathy and social skills. They need to be able

to understand the emotions and perspectives of others and use that understanding to build relationships and negotiate effectively.

Leadership and Delegation: Political leaders need to have the ability to lead and delegate responsibilities to others effectively. This includes creating a vision, setting goals, and empowering others to reach those goals.

Crisis management: Political leaders need to be able to manage crises effectively, whether they are natural disasters, economic recessions or social unrest. They must have the ability to coordinate response efforts and effectively communicate with the public.

Diplomacy: Political leaders need to have the ability to navigate complex diplomatic relations with other countries and international organizations. They must be able to represent their country's interests effectively while working in collaboration with others to achieve common goals.

Being a political leader is not easy at all, the reason why leaders often lose confidence is by making several mistakes. The main mistakes a political leader commits can be some of the following identified:

- Lack of Transparency: Political leaders who are not open and transparent about their actions and decisions can undermine public confidence.
- Failure to Communicate Effectively: Leaders who do not communicate their ideas and plans clearly can lead to confusion and misunderstandings.
- Ignoring public opinion: Leaders who do not listen to the concerns and opinions of their constituents risk losing support and credibility.
- Corruption and nepotism: Leaders who engage in corrupt practices, favoritism, or nepotism can undermine public confidence in their leadership.
- Lack of Accountability: Leaders who do not take responsibility for their actions and decisions or who avoid responsibility can erode trust in their leadership.
- Inflexibility: Leaders who are inflexible and unwilling to adapt to changing circumstances may struggle to effectively address new challenges.
- Lack of vision: Leaders who lack a clear vision of the future may struggle to inspire and motivate their constituents.
- Lack of Empathy: Leaders who lack empathy or demonstrate care and concern for the well-being of their constituents may struggle to build strong relationships with the people they lead.

These are just some examples of common mistakes that political leaders can make. However, it's important to remember that every situation is unique, and leadership challenges can vary depending on context and circumstances.

Based on the analysis of the training elements of political leaders, we affirm that the skills of the political leader in the third decade of the century. XXI how to form multidimensional. So, the skills of a political leader in the third decade of the 21st century are formed through a combination of *education, experience and personal qualities*.

First, a formal education in political science, law, public administration, or related fields can provide a solid grounding in political theory, government structures, and policymaking. Many political leaders also have advanced degrees, such as a master's or doctorate, which can provide specialized knowledge and research skills. Second, experience in various areas of government and politics can help develop skills such as strategic thinking, communication, and leadership. This experience can be gained by working on government or political campaigns, on committees or boards, or by serving in local or state elected office. Third, personal qualities such as integrity, empathy, and the ability to inspire and motivate others are crucial for effective political leadership. These qualities are often developed

through life experiences, such as volunteer work, community involvement, or personal challenges.

Finally, continuous learning and development is essential for policy leaders to stay current with emerging issues and trends in their field. This may include attending conferences and workshops, reading and studying new research, and seeking feedback from constituents and councilors. Generally speaking, the skills of a political leader in the third decade of the 21st century are shaped by a combination of formal education, practical experience, personal qualities and continuous learning and development.

Thus, we find that the principles applied to the training of the political leader from the third decade of the century. XXI are oriented on: *emotional intelligence, authenticity, adaptability, IT knowledge, inclusivity, etc*.

Emotional Intelligence: Political leaders need to have a high level of emotional intelligence, which includes self-awareness, self-regulation, empathy and social skills. This helps them connect with people from different backgrounds and effectively manage their emotions in high-pressure situations.

Adaptability: In today's rapidly changing political environment, leaders must be adaptable and capable of pivoting quickly when circumstances change. They need to be comfortable with uncertainty and be able to make decisions based on incomplete information.

Authenticity: Authenticity is a crucial quality for political leaders in the 21st century. Voters want authentic and transparent leaders who uphold their values and are not afraid to admit their mistakes.

Tech-savvy: Political leaders must be tech-savvy and able to use technology to effectively communicate with their constituents. Should be skilled in using social media, digital platforms and other technological tools to reach people.

Inclusivity: Leaders must promote diversity, equity and inclusion in all aspects of their leadership, from hiring staff to policy decision-making. They should embrace different perspectives and actively seek contributions from underrepresented groups.

These elements generate several types of political leadership presented in figure 3.

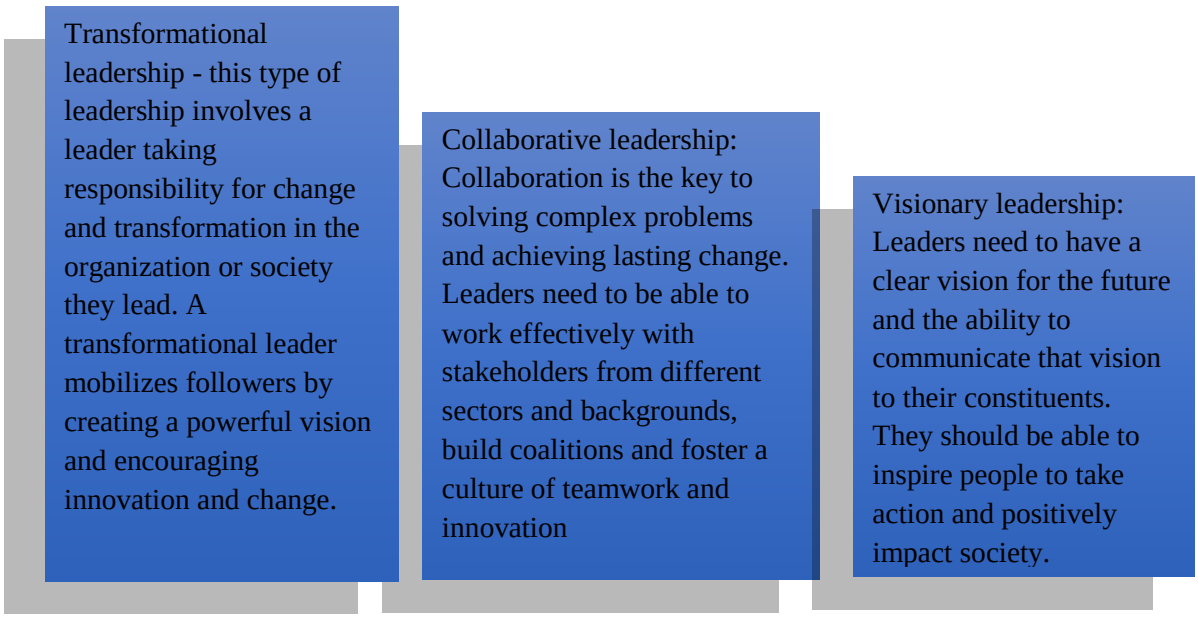
Transformational leadership - this type of leadership involves a leader taking responsibility for change and transformation in the organization or society they lead. A transformational leader mobilizes followers by creating a powerful vision and encouraging innovation and change.
Collaborative leadership: Collaboration is the key to solving complex problems and achieving lasting change. Leaders need to be able to work effectively with stakeholders from different sectors and backgrounds, build coalitions and foster a culture of teamwork and innovation
Visionary leadership: Leaders need to have a clear vision for the future and the ability to communicate that vision to their constituents. They should be able to inspire people to take action and positively impact society.

Figure 3. Types of contemporary political leadership
Source: developed by the author

The training and development of the next generation of political leaders can be achieved through various methods, including: Education and Training, Mentorship, Political Party Engagement, Community Engagement, Diversity and Inclusion, Technology

One of the most important ways of developing new political leaders is through education and training programs. This includes formal education in political science, law, economics, or other related fields, as well as leadership development programs that teach critical skills such as communication, negotiation, and strategic thinking. Politicians and experienced leaders can serve as mentors for aspiring leaders. This may involve regular meetings, offering guidance and advice and introducing them to important contacts and networks. Political parties can play a crucial role in the identification and development of new leaders.

Parties can recruit talented people and provide them with opportunities to gain experience through internships, volunteering and eventually running for office. Developing leadership skills and experience through community involvement can be a valuable path to political leadership. Community service, activism, and advocacy can help individuals build a network of support and develop important skills such as public speaking and community organizing. Promoting diversity and inclusion in politics is essential for developing a new generation of leaders. This involves actively recruiting and supporting people from diverse backgrounds and providing them with opportunities to succeed. Technology can play a role in developing new political leaders by offering new avenues for engagement and participation. Social media, online activism, and crowdfunding platforms can help individuals develop their following and raise funds for their campaigns.[7]

Overall, developing the next generation of political leaders requires a multi-faceted approach that involves education, mentoring, community engagement, diversity and inclusion. By offering opportunities and support to people from diverse backgrounds, we can ensure that our political leadership reflects the diversity and complexity of our society.

The approach of a strategic management in the formation of political leadership in the world inclusively in Romania and the Republic of Moldova, is based on several actions. Strategic management is a key component of leadership training in Romania. Strategic management involves setting long-term goals, developing plans to achieve those goals, and continually monitoring and adjusting plans as needed to ensure success.

The simplest are leadership training programs, which typically focus on developing skills such as strategic thinking, decision-making, problem-solving, communication, and teamwork. These skills are essential to effective strategic management, as they help leaders analyze the business environment, identify opportunities and challenges, and develop and execute plans to achieve strategic goals. Leadership training programs can include lectures, workshops, case studies, simulations and other interactive learning activities. Attendees can also engage in team-building exercises to improve their collaboration and communication skills.

In addition to training, ongoing coaching and mentoring is also essential to developing effective strategic management skills. Leaders need ongoing feedback and support to help them improve their performance and develop new skills over time. In general, strategic management is a critical component of leadership training because it helps leaders develop the skills and knowledge they need to navigate complex business environments, make effective decisions, and achieve long-term success.[8]

Arguing the study designed to form an effective political management strategy, there are effective strategies to become a leader, we affirm that there are more effective strategies to become a leader. Here are some of the highlights:

- ❖ Develop a vision: A leader needs to have a clear and compelling vision of where he wants to go and how he plans to get there. This vision should be inspiring and motivate others to follow it.
- ❖ Develop your skills: A leader needs to have a number of skills to be effective, including communication, decision making, problem solving and delegation. It's important to identify your strengths and weaknesses and work to develop the skills you need to succeed.
- ❖ Build relationships: Building strong relationships with colleagues, employees and other stakeholders is critical to a leader's success. This requires you to be a good listener, show empathy and be willing to collaborate and compromise when necessary.
- ❖ Take Risks: Leaders must be willing to take calculated risks and step outside their comfort zones. This requires a willingness to learn from failure and to be adaptable in the face of changing circumstances.
- ❖ Be Authentic: People are more likely to follow a leader who is genuine and true to themselves. This means being honest, transparent, and authentic in all your interactions.
- ❖ Lead by example: A leader must set an example for others to follow. This means modeling the behaviors and values that you want to see in others and demonstrating a strong work ethic and commitment to excellence.
- ❖ Continually learn and improve: A leader should always look for opportunities to learn and improve his skills and knowledge. This can be done through reading, attending conferences, and seeking feedback from others.

Anyone can become a political leader, regardless of their social status or antecedents. There are a few key factors that can help develop an effective political leader:

Vision: A political leader needs to have a clear and well-defined vision that he can communicate with confidence and passion.

Empathy: Empathy and the ability to put yourself in the shoes of others are essential to gain support and trust from voters.

Communication Skills: An effective political leader must be able to communicate clearly and persuasively, both publicly and privately.

Informed Decisions: A political leader must have a deep understanding of current issues and be able to make informed decisions in the interest of citizens.

Trust and Integrity: A political leader must be honest, truthful and have the confidence of the people around him.

Ability to Collaborate: A political leader must be able to work with others and form effective alliances to achieve his or her goals.

Experience: Prior experience in politics or public service may be an advantage but is not always required.

Conclusion

In general, an effective political leader must be a role model for voters, able to bring about positive change and inspire confidence and hope for the future.

We find that there is a future for political management. Political management is a key skill needed for those who want to have a successful career in politics or related fields. However, in recent years political management has become more and more important due to changes in the political and social environment.

Current trends in the political field indicate that political management will continue to be a critical skill and that there will be a need for professionals in this field in the future. Among the factors that will influence the future of political management are the development of technology, globalization, cultural diversity, and the increasing importance of social

networks and the mass media in political life. In addition, political management will be important in the future where policies addressing social and environmental issues, such as climate change, human rights, and social justice, will be increasingly focused on. Therefore, the skills and knowledge to manage these issues will be increasingly sought after in the future.

In conclusion, political management will remain an important and necessary field for those seeking to build a successful career in politics and related fields. Although the future may bring changes in the approach and techniques of political management, the skills and knowledge required to manage political issues remain as important as they are today.

BIBLIOGRAPHY

1. BENNIS, Warren G, On Becoming a Leader. New York, Basic Books, 2009, 254 pages
2. BENNIS, Warren G, Leaders: Strategies for Taking Charge (Collins Business Essentials) Paperback – May 22, 2007, 235 pages
3. HEIFETZ, Ronald A., LINSKY Marty, and GRASHOW Alexander. The Practice of Adaptive Leadership: Tools and Tactics for Changing Your Organization and the World. Harvard Business Press, 2009.
4. WEBER, Max, Stanislav Andreski, Max Weber on capitalism, bureaucracy, and religion : a selection of texts, Allen & Unwin, London, 1983, 163 pages
5. TUCKER, Robert C. "The Theory of Charismatic Leadership." Daedalus 97, no. 3 (1968): 731–56. http://www.jstor.org/stable/20023840.
6. James M. Burns, Leadership (Harper Perennial Political Classics) Paperback – March 30, 2010, 546 pages
7. CULIPEI, Laura –Catalina. *Particularitățile liderului în managementul politic format de mass-media*, International Scientific Symposium "Economic and legal aspects of digitalization in the context of globalization", the 2nd edition, March 4-5 2022, Chisinau / USEM, pag 64-69
8. CULIPEI, Laura- Catalina, *Abordări teoretice ale conceptului de leadership*, În Revistă științifico-practică Vector european, Nr. 2 / 2022, pag 42-46.

ATRIBUTELE DIVINE ÎN OPERA PĂRINTELUI GHELASIE GHEORGHE DE LA FRĂSINEI – VOL. 3-4

Sorin Benescu

Pr., Drd., UNIBUC TRC București

Abstract: The research aims to identify in the writings of Father Ghelasie Gheorghe, volumes 3-4, the divine attributes, both specific to each Person and shared by all the Persons of The Holy Trinity, and to emphasize the new attributes affirmed in his work, but also to discover new ones. The research proposes relatively new attributes that characterize the relationship between The Being and His Energies:

1. *undivided*
2. *inseparable*
3. *unmixed*
4. *unchanged.*

These attributes were affirmed at the IV Ecumenical Council of Chalcedon (451) and are reformulated in this article and applied to the doctrine of uncreated energies that was definitively formulated in the Synods of the 14th century, which will specify in the clearest way possible the existence in God of the Being, unknowable and inaccessible, and of the uncreated energies recognizable and accessible to humans. Saint Gregory Palamas (1296-1359) affirmed and defended this teaching.

Keywords: divine energies, divine attributes, Ghelasie Gheorghe, Holy Trinity, Being.

1. Considerații prealabile

În opinia noastră, Părintele Ghelasie de la Frăsinei[1] este un reprezentant de vârf al teologie românești, un erudit, opera sa având multiple legături cu domeniul filosofiei, medicinei, cu spiritualitatea extrem-orientală, toate în duhul teologiei Sf. Părinți ai Bisericii. A fost un teolog extrem de deschis la dialog, cu persoane de toate orientările religios-culturale. A fost în temă cu toate curentele spirituale și religioase ale timpului său, comunicând cu toți cei care erau onești în căutarea Adevărului. Aceste lucruri îl fac, în opinia noastră extrem de actual și interesant, un punct de inflexiune în concertul de spiritualități care se aude în societatea modernă și postmodernă, dar și în societatea românească, care experimentează astăzi existența în contextul multicultural, multietnic și multireligios al Uniunii Europene. Europa este avidă de dialog și de schimburi reciproce cu spiritualitățile și culturile extraeuropene și nu numai. Această foame europeană de cultură este benefică în special pentru ortodoxie care, însă, dacă se cantonează indefinit în propria tradiție, riscă

[1]Vezi https://www.crestinortodox.ro/parinti/parintele-ghelasie-la-frasinei-69758.html, accesat la data 01.07.2022, pentru note biografice.

să se provincializeze[2]. Studiul operei ghelasiene este relevant pentru cei care vor să își asume o identitate spirituală bine conturată, carpatin-ortodoxă, dar în același timp nu vor să se izoleze, ci sunt dispuși să comunice cu semenii lor de alte credințe, care vin din alte culturi, au alte obiceiuri. Fiecare cultură se constituie, citim la domnul Eliade, din valorizări și interpretări ale ideologiilor proprii sau ale miturilor specifice[3]. Nu există om total desacralizat, iar secularizarea, de care se tem atât de mult teologii în ziua de astăzi, are succes doar la nivelul vieții conștiente. Sacrul face parte din structura conștiinței, este un element constitutiv, structural, nu e un stadiu în istoria conștiinței[4]. Iar religia nu implică în mod necesar credința într-un Dumnezeu, în spirite sau zei, ci are legătură cu ideile / categoriile de adevăr, sens, ființă[5]. Aceste cuvinte ale lui Eliade[6] rămân în picioare și astăzi.

2. Introducere

Atunci când abordează tema Divinității, Părintele Ghelasie are un singur punct de plecare: conceptul ortodox de Dumnezeu. În ortodoxie, se mărturisesc două tipuri de distincții în divinitate:

a) Distincția de tip **persoană** – distincție intraființială: Există un singur Dumnezeu după Ființă, dar întreit după Persoane / Ipostasuri,

b) Distincția de tip **haric** / energie necreată – distincție extraființială: Ființa și Energiile Sale necreate, caracterizate împreună, spunem noi, de atributele: neamestecat, neschimbat, neîmpărţit, nedespărţit.

Aceste atribute sunt caracteristica unirii firilor în Persoana Mântuitorului Iisus Hristos, definite la Sinodul Ecumenic de la Calcedon (451): deosebirea firilor nefiind nicidecum stricată din pricina unimii, ci mai degrabă păstrându-se însușirile fiecărei firi. Pe acestea le reformulăm și le aplicăm la modul de unire a Energiilor necreate / Harul divin cu Ființa[7]:

1) **neîmpărțit** - Ființa este toată prezentă în Energiile Sale necreate, multiple și nu se împarte
2) **nedespărțit** - nu există Ființă fără energiile Sale, fără ființările Sale, Ființa și Harul necreat sunt întotdeauna împreună
3) **neamestecat** - Ființa este diferită de Energiile Sale necreate, acestea din urmă emană din mișcările Ființei
4) **neschimbat** - Ființa nu se schimbă în energii și nici invers, altfel ar fi panteism

(distincția nefiind nicidecum stricată din pricina unimii, și invers, ci mai degrabă păstrându-se însușirile fiecărei categorii: Ființa și Energiile Sale).

[2] Eliade, *Nostalgia originilor*, (București, Editura Humanitas, 2013), 98.
[3] *Ibidem*, 95.
[4] *Ibidem*, 6, 9.
[5] *Ibidem*, 5.
[6] *Ibidem*, 90.
[7] Constantinopol (1368) - Sinodul în care Sf. Grigorie Palama a fost canonizat.

3. Atributele divine în cartea *Medicina Isihastă Taina Vindecării* – volumul 3

În cartea *Medicina isihastă*, subiectul Dumnezeu nu constituie tema centrală, cartea axându-se pe constituția omului, bolile și terapiile corespunzătoare. Cu toate acestea, există referințe importante care definesc conceptul de Dumnezeu, atributele Sale, pe care le vom regăsi în toată opera. Astfel, Dumnezeul creștin are manifestare de Treime[8], manifestare pur dumnezeiască, de Treime în Sine. Ființa-Spiritul este, la Părintele Ghelasie, Substanța în Sine ființială și are viață în Sine, are limbaj, iar din viața Ființei emană harul energetic, denumit și semi-substanță energetică. Apoi precizează: energiile harice nu sunt emanate din Ființă, nu sunt transformare de Ființă în energii, ci acestea sunt emanate din mișcările Ființei. Astfel, harul este mișcare de Ființă, nu Ființă. Harul nu este substanță ființială, ci semi-substanță de mișcare a Ființei, nu este nici mișcarea Ființei, el este strălucirea mișcării ființiale, strălucirea spiritului absolut dumnezeiesc[9], Duhul fiind mișcarea Ființei. Mișcarea Ființei este dincolo de har, este Duh ființial, Care este de asemenea Ființă. Astfel, izvorul mișcărilor energetice este Duhul – mișcarea Ființei –, având astfel energii de mișcare de Duh[10]. Ființa este esență de Spirit, adevărata substanță este Ființa-Spiritul, iar energiile sunt semisubstanță relativă emanată din mișcările substanței în Sine. Energiile sunt har de mișcare, relativul mișcării de Spirit. Mișcările Duhului determină energiile harice, care se întorc în mișcările Ființei. Dumnezeu se revelează ca limbaj de Ființă. Atributul deschiderii este afirmat atunci când Părintele Ghelasie spune: dogma creștină, care este revelată, este definire în deschidere și nu este sistem închis, sistem-închidere[11]. Pentru Părintele Ghelasie, Dumnezeu este o taină absolută; Tatăl, Fiul și Sf. Duh sunt definiri absolute ale unei taine absolute, dar nu ca închidere de taină, ci ca deschidere de taină absolută, sunt deschideri absolute, definiri absolute. Trinitatea creștină este definită astfel prin atribute:

1. Dumnezeu Tatăl: Taină, vedere absolută, conștiința integrală, în El se unește Treimea[12]
2. Sf. Duh: Dumnezeu, cunoaștere, privire, descoperire, viața în sine
3. Fiul: Dumnezeu, Logosul, Limbajul, spirit, identificarea.

Spațiul Ființei cuprinde creația, aceasta fiind prin Ființa divină și în Ființa divină.

Dumnezeu este substanță ființială spirituală, Treime în Sine și în afară de Sine, o unică deoființă, deodată în trei moduri de Sine, neamestecat, nedespărțit, întrepătruns, cu trăire și viață proprie pur ființială. El este adevăratul chip al existenței în sine. Dumnezeu este absolut și perfect[13] și are propria Sa viață în Sine. În Sine, El este limbaj și conștiință[14]. Originea viului este dincolo de

[8] Ghelasie, *Medicina Isihastă-3,* (Bucureşti, Editura Platitera, 2017), 13.
[9] *Ibidem*, 47.
[10] *Ibidem*, 14-15.
[11] *Ibidem*, 16.
[12] *Ibidem*, 28.
[13] *Ibidem*, 30.
[14] *Ibidem*, 38,39.

energii, Dumnezeu fiind viul transcendental substanțial absolut. Viața este conștiință în dialog, comuniune necontrară, iar viul este esența de persoană, dar nu ca închidere de viu, ci ca deschidere de viu, taină de viu-comuniune. Persoana este esența Ființei, viul este persoana însăși. Dumnezeu este Ființă substanțială dumnezeiască de viu absolut indestructibil, Treime, comuniune, dialog absolut, în dublă realitate: Ființă, Duh în Sine și energii necreate, rațiuni divine, emanate continuu din mișcările ființiale treimice[15]. Corpul divin este astfel constituit din aceste energii-rațiuni de mișcare dumnezeiască, definită ca divinitate, Ființa fiind definită ca dumnezeire. Energia este emanată din mișcările Duhului. Acesta nu se mișcă prin consum de energie, ci prin producere de energie, în mod paradoxal pentru înțelegerea umană. Părintele Ghelasie propune o logică trinitară în locul celei binare. În această logică, Cauza este originea în ea însăși, arhetipul efectelor Sale. Efectul este limbajul Cauzei. Realitatea Tatăl este Persoană, Conștiință absolută, Supracauza. Din El purcede Cauza, Sf. Duh și tot din El se naște Efectul, Fiul. Tatăl, Supracauza, se deschide egal și deodată atât în Cauză, cât și în Efect, care nu se amestecă, dar se întorc în Tatăl, totdeauna ieșind din Tatăl-Supracauza. Tatăl mai este numit Supraformă, Chipul în Sine, Fiul - Fața Supraformei, Duhul fiind conținutul, asemănarea Tatălui-Supraforma[16]. Părintele Ghelasie afirmă că Dumnezeu Tatăl este în esență, nu în calități, nu în însușiri, El este viul absolut, Persoana în Sine, este iubire, conștiință, esența, Eul în Sine, entitatea, totalitatea, identitatea, deoființa, chipul, sublimul, voința absolută. Acestea sunt atributele / numirile Tatălui. Sf. Duh este cunoașterea, gnostica, descoperitorul, memoria Tatălui, numit supratainâ, supraformă, supracauză, conștiință și cunoaștere în sine[17]. Pentru Părintele Ghelasie, alături de apofatism, există și o gnoză ca memorie și limbaj ce exprimă taina absolută. Nu există o imposibilitate absolută de cunoaștere. Treimea ca realitate de Ființă este triada:

1. Supracauza, Chipul, Supraforma
2. Cauza, Forma, Fața
3. Efectul, Conținutul, Asemănarea.

Cauza este realitatea în sine și efectul este modul de mișcare al realității. Calitățile, pentru Părintele Ghelasie, sunt energii, prelungiri în exterior ale modurilor realității. Rațiunile sunt har, energii, calități, însușiri ale modurilor de conștiință care sunt în interiorul conștiinței. Deschiderea dumnezeirii este exprimată și prin iubirea divină, care nu este doar internă, El dăruind viață întregii creații, exterioară divinității. Pentru Părintele Ghelasie, esența vieții nu constă în egoism, ci în deschidere și iubire totală.

[15] *Ibidem*, 63,64,65.
[16] *Ibidem*, 74.
[17] *Ibidem*, 76.

Dumnezeu este o realitate unică spirituală absolută ce există în treime de persoane, care au în același timp o strălucire energetică necreată, harul divin. El este, deci, în două deschideri deodată, și ca spirit și ca energii, strălucire de spirit, Ființă și har dincolo de creație. Energiile se aseamănă cu mișcările spiritului, nefiind spirit, ci informații de mișcare de spirit, rațiunile necreate, prelungiri de mișcare de conștiință dumnezeiască, energii raționale, strălucirea necreată divină[18]. Acestea nu sunt contrare Lui, ci sunt prelungiri de mișcări divine. Dumnezeu este în același timp perfecțiunea absolută. Sf. Duh este mișcarea veșnică, activul, El nu se oprește niciodată din mișcarea transcendentală, dar întră în repaus în Fiul și se odihnește în Tatăl. El este Forma geamănă a Fiului-Conținutul, purcede din Tatăl, Supra-Cauza, Supra-Forma, în egalitate cu Tatăl. Tot din Tatăl, Arhetipul Supra-Formei, se naște Fiul, în egalitate cu Tatăl, ca și Duhul.

Dumnezeu este Ființă substanțială în trei Persoane absolute și, în același timp, har, energii necreate, strălucire energetică divină, energiile arhetipale necreate harice.

Părintele Ghelasie sesizează o antinomie a metafizicii creștine. Dumnezeu este Supraformă, este cuprindere peste formă, peste necuprindere, peste infinitatea divină, peste conținutul necuprins divin. Dumnezeu în Sine este, zice Părintele Ghelasie, o Deschidere de Sine infinită, ca Logos-Fiu și ca Duh-Suflet. Tatăl este Supraforma absolută Care cuprinde, paradoxal, infinitul deschiderii Sale. Această cuprindere absolută nu limitează infinitul absolut, ci este o depășire a însuși infinitului, pentru ca infinitul să nu fie o limitare. Singularitatea infinitului ar fi tot o limitare de Formă singulară incompletă. Paradoxal, peste infinit este cuprinderea infinitului, fără limitare, ci ca deschidere infinită. Cuprinderea este Supraforma, Infinitul este Forma, iar limbajul Formei și Supraformei este Conținutul. Metafizica creștină se exprimă astfel prin: Tatăl – Supraforma, Fiul – Logosul – Conținutul dumnezeirii, Sf. Duh – Forma. Acesta este chipul de Dumnezeu creștin[19]. Ființa este comunicabilă doar prin Sf. Duh, prin energiile Ființei, care sunt har, Duhul fiind și el Ființă. Duhul este catafaticul, descoperirea misterului divin, metafizica creștină, cognoscibilitatea fiind accesibilă prin harul Duhului[20]. Persoana este definită ca o Ființă triadică:

- Eul-conștiință, spiritul viu,
- Duhul, memoria de conștiință și
- Limbajul de conștiință, spirit, sinele.

Altă formulare folosită: Tatăl –Iubirea absolută în Sine, Care se deschide ca Fiul, Logosul, dăruirea, și ca Sf. Duh, dragostea.

[18] *Ibidem*, 89.
[19] *Ibidem*, 169-170.
[20] *Ibidem*, 213.

4. Atributele divine în cartea *Dialog în absolut* –volumul 4

Acest volum continuă teologia din volumele precedente. Găsim aici explicitarea Sf. Treimi prin atributele interne ale Persoanelor intraființiale. Astfel, Dumnezeu Tatăl este / are atributul Chipul absolut în Sine, Fiul este / are atributul Asemănarea, Limbajul (Chipului Tatălui), Sf. Duh este / are atributul Fața, Recunoașterea (Chipului Tatălui). Atributul Tatălui este prin excelență Conștiința în Sine, al Duhului este Memoria în Sine, al Fiului este Limbajul în Sine, Logosul. Treimea ghelasiană este: Chipul-Fața-Asemănarea. Sau altfel spus: Tatăl – Icoana, Supra-Forma, Iubirea, Conștiința absolută; Sf. Duh – Taina, Forma, Memoria de Icoană, Purcederea din Icoana Tatăl; Fiul – Arătarea, Nașterea, Descoperirea, Conținutul (Supra Formei Icoana Tatăl). Pe scurt, Treimea divină este Unul în Trei deodată și Trei deodată în Unul absolut. Pe larg, Ea este Viul, Conștiința în Sine, Iubirea, Tatăl – Viața, Mișcarea, Memoria, Dragostea, Duhul – Limbajul, Semnificația, Dăruirea, Existența, Fiul, toate acestea fiind atribute ființiale.

Deschiderea este prin excelență atributul Tatălui, El fiind Cel care se deschide deodată ca Duh, cu atributele: Forma-Cauza, Evidența absolută, Fața absolută personificată, Ființă, Dragoste, Memorie, Mișcare, și ca Fiu, cu atributele: Dăruirea, Limbajul, Logosul, Conținutul, Semnificația, Existența, Substanța absolută, Asemănarea, Limbajul Conștiinței Tatăl. Atributele Tatălui: Supra-Forma, Supra-Cauza, Iubirea absolută, Conștiința absolută, Afirmația Absolută, Substanța absolută, Chipul, Unicul. Persoanele nu numai că au aceste atribute, dar Ele sunt aceste atribute care definesc catafatic-apofatic cele trei Persoane.

În teologia ghelasiană, atributele sunt mai mult decât descrieri sau calități, ele sunt nume divine, atribute intraființiale. Teologia Părintelui Ghelasie este una mistică, Ființă și Energii deodată, în integralitate.

Noutatea pe care o aduce acest volum, al patrulea, este noțiunea filosofică de ființare într-o nouă accepțiune. Ființările sunt atribute în mișcare, iar Dumnezeu ca Ființă necreată are propriile ființări: Treimea și Harul-Energiile necreate. Dumnezeu este Ființă unică și ființări pure: Treime și Har. Aceste ființări sunt absolute și apofatice relativ la ființările creației, Dumnezeu nu are nevoie de ființările creației[21]. Tot în acest volum, Părintele introduce un termen nou: Ființialitatea. Acest termen vine să adâncească categoria ființare. Ființialitatea este, prin definiție, o ființare în Ființa Însăși, adică, spre deosebire de ființare, care iese în exterior, ființialitatea rămâne în interior. Astfel, Dumnezeu, în Sine este definit prin următoarele: Ființa-Triființialitatea-Treimea-Dumnezeirea, împreună cu Harul-Energiile necreate-Ființările Dumnezeiești pure-Divinitatea. Apofatismul Treimic este exprimat prin formulările:

[21] Ghelasie, *Dialog în Absolut-4*, (Bucureşti, Editura Platitera, 2007), 144-149.

- Tatăl, Conștiința dincolo (ontologic) de toate conștiințele, Originea tuturor conștiințelor, Supra-Conștiință Ființială, Conștiință ființială necuprinsă
- Sf. Duh, dincolo (ontologic) de toată inteligența și originea tuturor inteligențelor, Inteligența Ființială, Memoria Viului Conștiinței Tatăl
- Fiul, Logosul, dincolo (ontologic) de toate rațiunile, originea tuturor rațiunilor, Gândirea Ființială, Spiritul, Existența Ființială.

Cele trei Persoane se constituie în Supra-Arhetipuri ce stau la baza Arhetipurilor Harice, ființările energetice necreate. Conștiința este ontologică în Tatăl, Gândirea este ontologică în Fiul și Inteligența este ontologică în Duhul. Treimea nu este ființare veritabilă, Ea este ființialitate. Dumnezeirea în Sine sau Pleroma divină este astfel descrisă:

- Treimea-Ființa-Trifințialitatea-Dumnezeirea
- Harul-Energiile necreate-Ființările dumnezeiești pure-Divinitatea.

Apofatismul este exprimat prin expresia *dincolo ontologic* și caracterizează Treimea. Persoanele Treimice sunt Ființialități ale Ființei în Ea Însăși, Supra-Arhetipuri pentru Arhetipurile ființărilor harice, Sofia, Inteligența divină.

Părintele Ghelasie are grijă să precizeze că nu introduce discursivul în Ființă, deși aceste atribute ale Persoanelor Treimice, *rostite*[22], ar putea să sugereze acest lucru. Limbajul omenesc este neputincios, de aceea se recurge la un limbaj oarecum poetic, cu exprimări de tipul supra-ontologic – supra-ontologicul Ființei în Sine. Astfel, Tatăl are ca atribute: Eul absolut ființial în Sine, Fiul asemănarea, limbajul, semnificația Chipului ființial, Duhul mișcarea, memoria, fața Chipului ființial al Tatălui. Pe lângă aceste atribute ale Persoanelor Treimice, este afirmat un nou atribut, de data aceasta pentru Ființa divină: triființialitatea, termen folosit de Neofit Pustnicul[23] și preluat de Părintele Ghelasie.

Mișcarea Ființei este explicată prin naștere și purcedere, două mișcări diferite. Astfel, în naștere, Tatăl se regăsește pe Sine Însuși în Fiul, El se multiplică pe Sine tot ca Sine, dar peste Sine Însuși, El se dăruiește total pe Sine în Fiul. În același timp, Fiul nu pierde pe Tatăl, ci Îl evidențiază. El se întoarce spre Tatăl și Se dăruiește la rândul Lui Tatălui, dar împreună cu întreaga creație.

Atributele Ființei sunt Chipul, Conștiința, Limbajul, Ființa fiind în același timp aceste atribute. De aceea, se spune că Ființa este în Sine Chip, Conștiință și Limbaj Chip. În felul acesta, gândirea din Ființă este Limbaj. Spre deosebire de Treimea platonică și aristotelică, care este în afara Ființei, funcțională, Care iese din neantul ființial, din necuprinsul nedefinit, Cea creștină este Treime a Ființei în Sine. Ea nu este o emanație a Ființei, ci chiar Ființa în Sine. Ea se deosebește și de Treimea indiană neființială, exterioară, formată din Brahma Creatorul, Krișna susținătorul, Șiva

[22] *Ibidem*, 161.
[23] Ghelasie, *Moșul din Carpați (Neofit Pustnicul)-9*, (București, Editura Platitera, 2013), 112.

distrugătorul. Treimea creștină este Triființialitate Chip, iar Chipul este Limbaj, Model Absolut în deschidere și nu în închidere. Deschiderea este în felul acesta atribut ființial ce ține de Ființa în Sine. Mistic vorbind, esența Conștiinței este Limbajul, care este la rândul lui originea gândirii. Gândirea este limbaj energetic, plan secund, ideile în sine sunt ieșiri din gândire, memorii ale gândirii, mișcările gândirii. Mișcarea Ființei este Limbaj, iar în Ființă vorbirea și vorbitorul sunt totuna, nedespărțiți, Limbajul în Sine fiind subiect și obiect totodată, nu în separare. Actul Ființei ca Ființă este tot Ființă, el nu este produs al Ființei. Aceste afirmații fac deosebirea clară între teologia ghelasiană și sistemele filosofice care nu pot concepe mișcare în Ființă. Atributele Ființei ghelasiene sunt astfel în interiorul Ființei și nu în exteriorul Ei, atributele sunt deci Ființă și o definesc. Mistica propusă de Părintele Ghelasie este o mistică a Ființei în Sine și nu o mistică energetică, funcțională, harică, a gândirii, așa cum întâlnim la Platon. Ideile platonice sunt, în accepțiunea Părintelui Ghelasie, energii, forme, modele care sunt pe suport de cuvinte-limbaj ființial Logos, supra-forma, supra-modelul acestor idei platonice. Din punct de vedere ortodox, Platon confundă ideile, ce sunt chip energetic har, cu Limbajul ființial-Chipul, adică amestecă Ființa cu energiile Sale. De asemenea, Ființa nu trebuie văduvită de energiile Sale necreate harice, așa cum se face în catolicism, unde harul este de ordin creat. Atributul fundamental al Ființei este Chipul, înțeles ca stare fundamentală de Triființialitate a Ființei, dar în sens ghelasian și nu în sens panteist. Existența în Sine este esențial unică – Ființa în Sine este unică – dar cuprinde multiplicitatea, modurile de Ființă, ființialitățile[24]. Deși Părintele Ghelasie folosește des noțiunea de mod, nu se pune problema de sabelianism, deoarece Persoanele Treimice sunt distincte și reale.

5. Concluzii

Dumnezeu în Sine, în teologia ghelasiană:

– Dumnezeirea: Ființa-Trifiinţialitatea-Treimea,

– Divinitatea: Energiile Necreate-Harul, Fiinţările pur Dumnezeieşti[25].

Fiinţa în Sine este Treimea Dumnezeiască, iar Energiile Treimii Dumnezeieşti sunt Harul Necreat[26]. Dumnezeu, ca Strălucire de Ființă, are Harul / Energiile-Raţiunile Necreate[27]. Sfântul Duh, ca Originea Mişcării în Sine, este Acela care Mişcă direct Harul - Energiile Necreate, cu care nu se amestecă şi nu se confundă[28]. Teologii catolicii fac greşeala că „*mutilează*" Fiinţa de Energiile sale Harice, considerând că Harul este „*o Creaţie*" (așa numita *Graţie Creată*)[29]. Să nu se confunde

[24] Vezi *doctrina multiplicității stărilor ființei* în Guénon, *Stările multiple ale ființei*, (București, Editura Herald, 2022), 19, 50, 165.
[25]Ghelasie, *Dialog în Absolut-4*, 159.
[26] *Ibidem*, 154.
[27] *Ibidem*, 39.
[28] *Ibidem*, 209.
[29] *Ibidem*, 193.

„*Graţia Creată*" din teologia catolică cu Însuşi Harul / Energiile Harice Divine[30]. Părintele Ghelasie definește două noțiuni noi: Dumnezeirea și Divinitatea. Dumnezeirea este Esenţialitatea, Fiinţa Tri-Personală, şi Divinitatea este Harul-Energiile din *afara* Dumnezeirii[31]. Dumnezeirea, în accepțiune ghelasiană, este Fiinţa în Sine Cea Tri-Personală, iar Divinitatea este Harul-Energiile Necreate ale Mişcărilor Fiinţiale[32].

Harul Divin este Energia ce se Emană din Mişcările Fiinţei Dumnezeieşti, nu direct din Fiinţă, aşa încât acesta nu este transformare de Fiinţă în Energii, ci străluciri de Mişcare de Fiinţă. Harul este înrudit cu Mişcările Fiinţei, nu direct cu Fiinţa[33]. Identificăm, prin urmare, Harul, ca energii de Mişcare de Fiinţă, ce nu se amestecă cu Fiinţa[34]. Harul Divin este Energia Substanţială Divină Necreată care se „*emană*" din Mişcările Fiinţiale în Sine ale Treimii Fiinţiale în Sine[35]. Fiinţa şi Energiile Sale sunt fiecare substanţialitate proprie şi de aceea nu se pot amesteca sau confunda[36]. Harul Energetic Divin / Energiile necreate divine sunt o „*mişcare necreată"*, dar „*ieşită-produsă-emanată*" din Mişcarea-Fiinţă în Sine a Treimii de Persoane Dumnezeieşti. Ca mistică pur ortodoxă, trebuie deosebită clar şi net Mişcarea-Fiinţă în Sine de „*mişcarea*" de Mişcarea-Fiinţă, ca „*mişcare*" harică / energetică de rang secund, strălucire în „*afara*" Fiinţei-Mişcării în Sine[37].

În filosofie se afirmă Fiinţa în Sine, dar gândirea se opreşte în afara ei. Fiinţa este „*absolutul fapt de a fi*" şi nu se mai poate spune nimic în rest. Fiinţa în Sine este Dumnezeu pentru filosofie[38]. Ea nu admite decât singularitatea - unicitatea Fiinţei în Sine, încât toate fiinţialităţile sunt considerate fiinţări-manifestări în afara Fiinţei. Creştinismul, cel puţin cel ortodox, vine cu Revelaţia Treimii Fiinţei în Sine, şi această Trifiinţialitate în Sine Însăşi se face o „*filosofie nouă*", pur creştină: Treimea nu mai este, ca la Platon, funcţionalitatea din afara Fiinţei, ci este Însăşi Esenţa Fiinţei în Sine Însăşi. Fiinţa în Sine Însăşi este Treime de Sine şi în Sine Ontologic şi Substanţial Fiinţial[39]. În limbaj mistic pur creştin, pe baza Revelaţiei, Fiinţa în Sine este Treimea Dumnezeiască, iar energiile mişcării de Treime sunt energiile-fiinţările Fiinţei în Sine. Treimea nu este fiinţări, ci este Fiinţialitatea Însăşi. Fiinţialitatea-Treimea este: Tatăl, Sfântul Duh şi Logosul-Fiul; adică: Tatăl - Conştiinţa Fiinţială, Duhul - Mişcarea-Memoria Fiinţială, și Fiul – Logosul-Limbajul-Semnificaţia Fiinţială, acestea nefiind fiinţări, ci Fiinţialităţi ale Fiinţei în Sine Însăşi[40].

[30] *Ibidem*, 173.
[31] *Ibidem*, 116.
[32] *Ibidem*, 141.
[33] *Ibidem*, 123.
[34] *Ibidem*, 124.
[35] *Ibidem*, 234.
[36] *Ibidem*, 229.
[37] *Ibidem*, 220.
[38] *Ibidem*, 150-151.
[39] *Ibidem*, 155.
[40] *Ibidem*, 158.

Filosofia nu admite decât fiinţări-manifestări în afara Fiinţei. Creştinismul vine însă cu Revelaţia Treimii Fiinţei în Sine și această Revelație constituie marea noutate pe care el o aduce în gândirea filosofică. Sofia este, zice părintele Ghelasie, Har-Înţelepciune, emanată din mişcările Cuvântului-Logosului, ca Raţiuni de Cuvânt, nu însuşi Cuvântul. Raţiunea-Sofia-Harul este „*un produs*" al mişcărilor Cuvântului-Logosului[41]. Filosofic vorbind, fiinţările Fiinţei Dumnezeieşti sunt Treimea şi Harul Necreat[42]. Energiile Fiinţei sunt Har-Strălucire exterioară a mişcării şi cunoaşterii pur transcendentale fiinţiale, ca un fel de ecou de Trifiinţialitate în Sine[43].

Concluzionând, **noutatea** adusă în lucrarea de față constă în modul de unire a Energiilor necreate / Harul divin cu Ființa,

1) neîmpărțit
2) nedespărțit
3) neamestecat
4) neschimbat[44].

Noutatea adusă de Părintele Ghelasie constă în:

1. introducerea Persoanelor treimice în Ființa divină
2. definirea mișcărilor Ființei în Sine ca izvor al Harului divin / izvorul energiilor necreate divine
3. conceptul de ființialitate.

BIBLIOGRAPHY

1. **Eliade**, Mircea, *Nostalgia originilor Istorie și semnificație în religie*, Traducere din engleză de Cezar Baltag, Editura Humanitas, București, 2013.
2. **Ghelasie**, Gheorghe, ieromonah, *Isihasm, Dialog în Absolut-4*, Editura Platytera, Bucureşti, 2007.
3. **Ghelasie**, Gheorghe, ieromonah, *Moșul din Carpați (Neofit Pustnicul)-9*, Editura Platytera, Bucureşti, 2013.
4. **Ghelasie**, Gheorghe, ieromonah, *Taina vindecării Medicina Isihastă-3*, Editura Platytera, Bucureşti, 2017.
5. **Guénon**, René, *Stările multiple ale ființei*, Colecția Philosophia Perenis, Traducere din limba franceză Hoblea Daniel, Editura Herald, București, 2022

ELECTRONIC BIBLIOGRPHY

1) https://www.crestinortodox.ro/parinti/parintele-ghelasie-la-frasinei-69758.html
2) https://doxologia.ro/viata-bisericii/documentar/sf-grigorie-palama-despre-fiinta-lui-dumnezeu-energiile-sale-necreate

[41] *Ibidem*, 119.
[42] *Ibidem*, 144.
[43] *Ibidem*, 165.
[44] Vezi https://doxologia.ro/viata-bisericii/documentar/sf-grigorie-palama-despre-fiinta-lui-dumnezeu-energiile-sale-necreate, accesat la data 10.03.2023, pentru o descriere detaliată a doctrinei.

ERGONOMIC ANALYSIS OF SHIFT WORK IN THE FIELD OF RAILWAY TRANSPORT

Petruța BLAGA
George Emil Palade University of Medicine, Pharmacy, Science, and Technology of Targu Mures

Abstract
The aim of the paper is to carry out a study on the ergonomic analysis of shift work in the field of railway transport. The study of working conditions was carried out at Mures Railway Transport and the research was carried out on the employees of the Mures Railway Transport Police. The study found that the extended working hours and night shifts and the psychological environment are quite demanding. Fatigue occurs as a result of the extended work schedule, due to unforeseen situations, overlapping of critical events or participation, together with other bodies, according to the law, in preventing and combating actions that may endanger the safety of railway traffic.

Key words: ergonomic work organization, working conditions, shift work, stress, fatigue

The human body, in order to ensure its existence and to perform various professional and extra-professional activities, consumes a certain amount of energy, which is provided by metabolic processes. In conditions of effort, when a person carries out a physical, neuropsychic or intellectual activity, energy consumption increases, compared to conditions of absolute rest.

Starting from the nature of the human body, the researchers attach great importance to the three-dimensional relationship in the "Man-Machine-Environment" system, and aim to increase labor productivity, under the conditions of continuous easing of human effort.

In this way, the aim is to adapt the work to the physical and neuropsychic capacity of the human being, in such a way that the potential of the human body is not overloaded, aiming to maintain a work capacity both during a working day and during the entire active period of man. In other words, the aim is to achieve a constant yield without overtaxing the body.

The ergonomic organization of work can and must contribute to the creation of optimal working conditions by applying rational lighting, by the fair use of colors, by applying various measures to eliminate or reduce noise, by ensuring exemplary order and cleanliness, by creating an appropriate workplace climate, stress-free.

1. Work in shifts – way of organizing the work schedule

Shift work represents any way of organizing the work schedule, according to which employees succeed one another at the same job, according to a specific schedule, including a rotating schedule, and which can be continuous or discontinuous, implying for the employee the need carrying out an activity in different time intervals in relation to a daily or weekly period, established by the individual employment contract.

Shift work primarily involves a mismatch between biological rhythms and those imposed by alternating schedules, so between the periods in which the body is used to being active and those imposed by the work schedule (Manolescu et al., 2010). Thus, the body is in a permanent state of adaptation and re-adaptation.

Secondly, the individual must face multiple temporal constraints of different nature: professional, family, social, etc. In this context, conflicts arise between working time and extra-professional time. In the situation where the individual fails to adapt to the various temporal constraints, intra- and interpersonal imbalances are reached, with psychosomatic, psychological and/or behavioral manifestations.

The time constraints (Blaga, 2020) are even more intense, the disruptions of the biological rhythms even more accentuated if to the first two risk factors the one resulting from a deficient working regime, a defective way of conceiving and organizing work and rest time is also added, which it adds constraints, increasing the professional effort and reducing the possibilities of recovery, of restoring the body during periods of rest. These deficiencies refer to: the excessive length of daily and/or weekly working time; the irrational regime of breaks (number, duration, time of location, content, place); inadequate shift rotation system, difficulty of work.

Another category of factors involved in the adaptation of the body to work in alternating shifts refers to individual factors of vulnerability and/or resistance to the demands of alternating schedules.

The influence of shift work on health. In the short term, shift work can cause the following effects (Young and Baltes, 2019):

- the appearance of fatigue, the significant reduction of some capacities;
- disturbance of the sleep-wake rhythm, of the circadian biorhythms;
- impairment of cognitive capacities: attention, memory, learning, decision-making;
- failure to recover the emotional state after a state of mental stress (mental tension) present in carrying out the activity, leading to a state of depression and anxiety;
- the impossibility of achieving a state of deep relaxation;
- on the background of nervous fatigue arising on the background of an unsatisfactory sleep – the appearance of some: distorted perceptions, illusions or even hallucinations, irrational, paranoid and aggressive behaviors.

In the long term, the effects refer to:

- an increasingly high degree of effort in carrying out work tasks;
- general state of chronic fatigue (overwork);
- sleeping disorders; irritability, anxiety, depression; digestive disorders.

Preventive actions of the negative effects of shift work were directed in two major directions:

1. Avoiding overload and stress situations by eliminating or reducing occupational risk factors. Actions to eliminate/reduce professional and individual risk factors in alternating shift activities are as follows:
    - elimination or reduction of activities in three shifts, especially at night when this is possible;
    - establishing the optimal duration (from a technical - economic, technological and biological point of view) of the working day for each individual shift and especially for the night shift;
    - optimizing the regime of breaks (number, duration, content, time of introduction);
    - optimization of the mode of alternation of shifts;
    - ensuring the necessary daily and weekly rest time;
    - fixing the corresponding number of paid annual vacation days;
    - ensuring the necessary conditions for assessing the health of night workers and their transition to daytime activities when their health requires it.
2. Helping and supporting staff to deal with risk factors and situations that cannot be eliminated. Actions to support staff in adapting to the temporal demands of shift work consist primarily of learning and helping executors to form strategies for adapting to the

respective factors and problems. These adaptation strategies (called coping strategies) are ways in which the individual controls the factors and the stressful situation, as well as his own resources to cope with them.

In situations where, although measures have been taken, either to reduce the risk factors, or to form effective strategies to adapt to these factors, signs of negative effects on the body appear, action is taken through the techniques of "first -psychological help in case of distress", moving on to the choice and application of one or more methods and techniques, with the ultimate goal of restoring the internal balance of the body and individual balance – professional requirements: relaxation techniques, behavioral therapy method and desensitization, physical exercises, diet, occupational therapy, etc.

2. Ergonomic analysis of working conditions in the field of railway transport

In this paper, the ergonomic aspects of the activity carried out at the workplace (Blaga, 2020) are analyzed in relation to the working conditions of the Mureș Railway Transport Police. The paper has as its starting point the study carried out based on a questionnaire and shows to what extent ergonomic working conditions are ensured within this public sector institution. The present study also investigates the effects of these conditions on staff and the problems that may arise, by means of a questionnaire to detect problematic reactions.

The objectives of this topic are the analysis of the work program and the psychological environment, the physical demands, and the position of the body during the activity, and also the adaptation of the personnel to the conditions of the ambient environment, to light, colors, noises, etc.

The research methodology involved a data collection process that was based on a combination of qualitative methods – observation, interview – and quantitative method – structured questionnaire. The study of working conditions was carried out at Mures Railway Transport and the investigation tool was applied to the employees of the Mures Railway Transport Police, analyzing the aspects of ergonomic organization in this public institution.

3. The results of the ergonomic analysis

Following the case study, it was found that the extended working hours and night shifts and the psychological environment are quite demanding. Statistics have shown that police officers experience fatigue especially during night shifts. Fatigue also occurs because of the extended work schedule (Kitamura et al., 2019), due to unforeseen situations, the overlapping of critical events or participation, together with other bodies, according to the law, in preventing and combating actions that may endanger the safety of railway traffic.

Although the operative system presents the hardest working conditions and the highest risk of physical and mental wear and tear, at the time of the study, within the collective of this inspectorate, there were no major psychological or physical effects on the workers. The lack of serious and visible negative effects does not mean that the ergonomic aspects of shift work identified in the study, which negatively affect workers in this category of staff, should be neglected. In addition to these aspects, the need to improve the following aspects resulted in their office work: adapting the furniture to the ergonomic requirements, complying with the requirements regarding the lighting and chromaticity of the workplaces, taking appropriate measures to mitigate the stressful factors. Specialist studies show that most diseases appear in the context of an unhealthy lifestyle, based on stress and fatigue.

A study by the University of Surrey found that a single night shift can raise blood pressure. After only three days of night shifts, it was found that the expression of the genes was disrupted, that

is, they started to be active at the wrong time of the day. About 6% of our genes have certain working intervals, but only a few days with changed working hours slightly changed the pattern. Another study from the same university found that after five weeks, people who stayed up at night and slept during the day had insufficient glucose levels and changes in metabolism that could increase the long-term risk of type 2 diabetes and obesity.

There has been some debate about the impact of night shifts on cardiovascular disease risk, with increasing evidence supporting an increased risk. The largest research synthesis, published in 2012, showed an increased risk of myocardial infarction in shift workers. Even when lifestyle is carefully controlled, there is a higher risk.

In the case of metabolic syndrome – a generic term that includes obesity that involves high glucose, high blood pressure and high cholesterol - lifestyle is key. If police officers working shifts could manage to exercise regularly, eat healthy and not smoke, the risk would decrease despite the unsocial hours. Therefore, even if, at the time of the study, the analyzed sample did not present serious physical and major effects, attention must be focused on measures to prevent and reduce the negative effects determined by the night shift work schedule. Last but not least, special attention must be paid to the methods of educating the staff in terms of a healthy lifestyle (Bekkers et al., 2015).

Also, following the analysis carried out, in addition to the work schedule in night shifts, it turned out that the workers also encounter many unpleasant tasks that fall under their responsibility (Gorny, 2020), such as: investigating a railway accident with or without victims, acting for catching criminals and also informing relatives about the accident of a loved one. For such unpleasant events, a policeman must have a suitable psychological background, be brave, have patience and strength of character, to adapt to any situation.

Special attention should also be paid to activities that are not carried out in the field, but in offices. Following the questioning, it appears that police officers from the Railway Transport Police also carry out their work in a sitting position, in the offices. According to the results of the analysis, the furniture in the police department is not satisfactory because the furniture is old and does not meet ergonomic standards. Also, the requirements for proper lighting are not met. The questions regarding the conditions of the environment, light, colors, noises show that the police officers are not satisfied with the environment in which they work.

Following the analysis, it was found that the policemen's clothing does not have protection, which endangers their health and life; also, in some situations, the clothing is not really appropriate for the performance of various missions.

Conclusions

Police officers in the operative system carry out their activity in special working conditions, representing the category of personnel most exposed to psychological problems, wear and tear and physical and mental exhaustion. By the nature of the work, there are those who spend the most time on the street, in the train station, in trains, there are those who intervene in various conflict cases, both during the day and at night. They are the ones who carry out patrol activities, raids and participate in various actions carried out in their area of competence.
As a result of the study, it was found that the extended working hours and night shifts and the psychological environment are quite demanding. Statistics have shown that police officers experience fatigue especially during night shifts. Fatigue also occurs because of the extended work schedule, due to unforeseen situations, the overlapping of critical events or participation, together with other bodies, according to the law, in the prevention and combating of actions that may endanger the safety of railway traffic.

Bibliographical references

1. Bekkers, M.B.M., Koppes, L.L.J., Rodenburg, W., van Steeg, H., Proper, K.I., *Relationship of Night and Shift Work with Weight Change and Lifestyle Behaviors*. Journal of Occupational and Environmental Medicine, Volume57, Issue4, p.E37-E44, 2015
2. Blaga P., *Considerations on the importance of ergonomics in human resource management in workplaces design.* The Proceedings of the International Conference Communication, Context, Interdisciplinarity – CCI 6th Edition, volume 6: Social Sciences, Tg.Mureș, Romania, 2020, p. 40-47, ISBN 978-606-8624-00-6
3. Blaga P., *Time management – an important issue of ergonomic organization of work.* The Proceedings of the International Conference Literature, Discourse and Multicultural Dialogue – LDMD 8th Edition**,** Volume 8, p. 14-19, Tg.Mureș, Romania, 2020, ISBN 978-606-93590-3-7
4. Gorny, A., *Use of Quality Management Tools to Identify Ergonomic Non-conformities in Human Activities.* Advances in Intelligent Systems and Computing, vol. 971, 2020
5. Kitamura, S., Takahashi, M., Mishima, K., *Sleep problem but not chronotype is associated with retirement from shift work: a cross-sectional retrospective study*. Sleep and Biological Rhythms, Volume17, Issue3, p.331-337, 2019
6. Manolescu A., Lefter V., Deaconu A. (coordonatori), *Ergonomie*. Editura Economică, Bucureşti, 2010
7. Young, L.M., Baltes, B.B., *Shift work*. Encyclopedia Britannica, 2019, https://www.britannica.com/money/topic/shift-work. Accessed 6 November 2023.

Practices of teamwork and human resource management for school success

Boushra Waked Najar

Abstract:

The recognition and development of knowledge of how to implement reforms during a crisis period is significant. As a result of the Corona pandemic, a period that greatly affected the education system and students performance, it became necessary for an organization, such as a school, to become aware that in order to be successful and meet national standards, the principal of the organization and its staff should find an external body that is effective and capable of helping the school to realize its goals. In our time, there is an increasing awareness of the need for schools to implement Human Resources Management (HRM) that can affect the growth of the organization. In particular, HRM promotes the personality and motivation of teachers and increases their performance. However, in the educational literature, little empirical attention has been paid to the ways in which different practices can be combined into a comprehensive HRM system (content) and how HRM can best be implemented (process) to achieve positive teachers and students outcomes. Regarding the content and following the invention and creation of the "AMO performance theory", we assume that the HRM system contains three types of practices that are beneficial to a school and its employees for achieving the goals of the organization: (A) Ability-, (M) Motivation- and (O) Opportunity-enhancement methods that already prescribed for better performance by the AMO theory. Regarding the process of implementing the HRM model, the claim is that when teachers perceive HRM as distinct and a consistent model, and there is consensus that it will improve the performance of teachers and schools, it is very important that principals should be aware of what messages they want to convey to their teachers at school. I tried by writing this article to clarify and explain some conceptual frameworks that can be useful for schools to design HRM-led systems and to understand the way they work.

Keywords: schools, organization, practices, manager, teaching staff, satisfaction.

Introduction:

Schools in Israel have always encountered many complex challenges, so there is a need to support them from both the inside and outside. We notice that the principal (the school leader) and the educational teams must always meet certain outputs and should endeavor to improve the educational climate as well as the academic achievements, because they must meet national standards. The achievement of this outcome is related to the principal's satisfaction with his position, which affects the climate of his organization and his employees

(Friedman, 1995). Sometimes external pressure on principals and teachers can harm their work productivity, therefore a supportive environment can positively impact their satisfaction and their performance in the organization (Bryk & Schneider, 2002).

From this point, an effective principal or leader should be mentioned, given that he is the person whose role is to motivate and lead his teachers as a team with a common goal and the principal should set the goals that define the success of his organization. Thus the principal should look for concepts and theories that can be used to design a successful education system: Management theory, and models of management and leadership in an organization.

One of the theories that can improve achievements is the effect that human resources management has on organizations, which is now also well-known in the literature. Human resource management in school organizations can increase staff engagement in their work and improve their performance, as well as prevent dropout and staff turnover (Combs, Liu, Hall, & Ketchen, 2006). More recently, we have witnessed the potential of HRM in creating a skilled and committed workforce of teachers in schools (Vekeman, Devos, & Tuytens, 2015).

Literature Review:

Teamwork and human resource management in schools:

In recent decades, we are witnessing a professional literature that points to a transition from the concept of human resources management as a means of controlling and directly monitoring the behavior of employees, increasing their performance and maximizing profits, to a management concept aimed at increasing human resource management of employee commitment to their work, company goals and to their own professional development (Mossholder, Richardson, & Settoon, 2011).

In order for us to successfully implement the concept of human resources management in schools for the first time, it is necessary to build an external working team that can improve the effectiveness and productivity of working processes in the organization. This external agency can help the organization build a leadership team to advance the organization and its people. It is an efficient and successful team that can drive school employees to look for ways to solve problems together (Oplatka, 2015). A team usually develops common activities and mutual relationship that aim to achieve common goals (Bar-Haim, 1994). Within a teamwork, there is a period of effective execution that is characterized by high productivity and a high level of satisfaction. Mutual understanding should be identified as a key to effective

functioning, as it reduces the emergence and creation of conflict, while promoting cooperation (Bar-Haim, 1994). Therefore, it is recommended that every effective and efficient leader should aspire to embrace a transformative leader style, because such a leader can always lead his employees to a better place, where they can grow as individuals and as a group.

A transformative leader usually manages to create in his employees a sense of satisfaction and to be successful. In order to achieve this goal, it is recommended that a principal should integrate an external agency that can recommend measures that aim to realize success in the long run (Bar-Haim, 2017). All of these elements recommend integrating the formation and management of human resources that can increase the quality of functions and performance in the organization (Combs et al., 2006).

There are two approaches in human resource management: the supervision and control approach, and second is the commitment approach. A human resource management system that prescribes controlling employees and encouraging them to follow directions and do exactly what they are told to do; on the other hand, HR management systems that prescribes commitment, promotes initiative of the employees in the organization and support their internal motivation (Mossholder et al., 2011). Therefore, it is important to note that schools can implement a human resource management approach as a way to increase teachers' involvement in their work and professional development, while refrain from considering human resource management as another method of monitoring and controlling teacher performance. For human resource management practices to be effective, they must be aligned with the organization's goals and strategies, and with the needs of the employees (Schuler & Jackson, 1987).

Types of practices to increase the motivation of teachers and opportunities of teamwork:

In schools, information management systems should be based on policies and practices that are clear and explicitly aim at attracting competent teachers to the schools, retaining them in the organization, improving their professional development and remuneration. This assumption is based on the Ability Motivation and Achievement Possibility Theory (Boselie, Dietz, & Boon, 2005; Jackson, Chuang, Harden, & Jiang, 2006).

<u>Capacity Building Practices:</u>

These practices contain policies whose primary objective is to ensure that the teaching staff at the school have the full knowledge, and they have the necessary skills and abilities to carry out their duties, and that they have the capacity for continuous improvement (Chuang, Jackson, & Jiang, 2016). There are two types of practice in this area: human resources that deal with the recruitment and selection of talented and motivated individuals for the schools (Liu & Johnson, 2006). And second is a practice that explains professional development, which is important for all teaching staff. The organization's teams must participate in a professional relationship and to adapt these relationships to their needs. A personal vision and a school vision must be developed and professionally integrated. The vision of teachers as a teamwork should be implemented, where teachers operate as initiators, for the benefit of teachers as well as students (Lave & Wenger, 1991).

Practices to increase teachers' motivation in a school organization:

The important aim of these practices is to create an atmosphere that leads teachers to being motivated and to make efforts to promote the achievement of their students (Jiang et al., 2012). Two types of practices of this nature should be mentioned: performance appraisal practice. The former focuses on design practices, goal identification and professional development, while appraisal is manifested in salary and reward (Delvaux et al., 2013). Regarding the appraisal and reward system in schools, the principal must be aware of the inner personality of the employees in their organization in order to be able to respond to their needs in a way that promotes their motivation. There are two types of opportunity practices: First is the design of a work environment. It should be noted that the teacher's work environment should support his/her needs such as the need for autonomy, the ability of coping with challenges, and second is the need for a sense of belonging and closeness to other teachers in the school (Deci & Ryan, 2013).

The practice of participating in school organization:

Human resource management policies can be only effective if they meet teachers' professional needs. In doing so, they increase employees' perspective and commitment to the organization (Mayrowetz & Smylie, 2004). Human resource processes need to be consistent and aligned with organizational goals, as well as differentiated, which is reflected in human resource management practices being visible and understandable to employees (Li, Frenkel, & Sanders, 2011) . And it is true that the agreement should always be reached in such a way that all parties involved understand and agree on the goals and characteristics of the practices.

Conclusions:

Human resource management systems and organizations in schools can contribute and encourage the creation of a skilled and engaged workforce among the teaching staff. It is important to note that schools should adopt the human resource management system as a means of encouraging teachers' involvement in their work and professional development. For the process and implementation of human resource management practices to be effective, such an implementation must be aligned with the organization's goals.

At the time of editing and reading this article, we demonstrate that it focuses on the commitment approach to human resources management and provides an overview of the relevant issues for those involved in planning human resource management systems in schools. The group members in the school organization can always look for a transformative leader of the staff out of a desire for success and that all staff can under such leadership develop loyalty to the needs and success of their organization and to bring about change in their organization's achievements. It should also be mentioned that the article examines what practices can help create a workforce of talented and committed teachers and these processes in human resources management can lead to desired outcomes, where the whole organization is shaped by the involvement of the staff members in organizing as a single and cohesive group. This participation can result in the creation of teamwork that can make a great contribution to school performance.

Bibliography:

Bar-Haim, A. (1994). *Organizational Behavior* (Vol. 2). Ramat Aviv: The Open University (Hebrew).

Bar-Haim, A. (2017). *Organizational Behavior - Macro* (Vol. 11). Ra'anana: The Open University (Hebrew).

Boselie, P., Dietz, G., & Boon, C. (2005). Commonalities and contradictions in HRM and performance research. *Human resource management journal, 15*(3), 67-94.

Bryk, A., & Schneider, B. (2002). *Trust in schools: A core resource for improvement*: Russell Sage Foundation.

Chuang, C.-H., Jackson, S. E., & Jiang, Y. (2016). Can knowledge-intensive teamwork be managed? Examining the roles of HRM systems, leadership, and tacit knowledge. *Journal of management, 42*(2), 524-554.

Combs, J., Liu, Y., Hall, A., & Ketchen, D. (2006). How much do high- performance work practices matter? A meta- analysis of their effects on organizational performance. *Personnel psychology, 59*(3), 501-528.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2013). *Intrinsic motivation and self-determination in human behavior*: Springer Science & Business Media.

Delvaux, E., Vanhoof, J., Tuytens, M., Vekeman, E., Devos, G., & Van Petegem, P. (2013). How may teacher evaluation have an impact on professional development? A multilevel analysis. *Teaching and Teacher Education, 36*, 1-11.

Friedman, J. (1995). Burnout of the school principal: the concept and its components. *Magamot, 37*(1-2), 122-135. (Hebrew).

Jackson, S. E., Chuang, C.-H., Harden, E. E., & Jiang, Y. (2006). Toward developing human resource management systems for knowledge-intensive teamwork *Research in personnel and human resources management* (Vol. 25, pp. 27-70): Emerald Group Publishing Limited.

Jiang, K., Lepak, D. P., Han, K., Hong, Y., Kim, A., & Winkler, A.-L. (2012). Clarifying the construct of human resource systems: Relating human resource management to employee performance. *Human resource management review, 22*(2), 73-85.

Lave, J., & Wenger, E. (1991). *Situated learning: Legitimate peripheral participation*: Cambridge university press.

Li, X., Frenkel, S. J., & Sanders, K. (2011). Strategic HRM as process: How HR system and organizational climate strength influence Chinese employee attitudes. *The International Journal of Human Resource Management, 22*(9), 1825-1842.

Liu, E., & Johnson, S. M. (2006). New teachers' experiences of hiring: Late, rushed, and information-poor. *Educational administration quarterly, 42*(3), 324-360.

Mayrowetz, D., & Smylie, M. A. (2004). Work redesign that works for teachers. In S. M. A. & M. D. (Eds.), *Teacher Workforce Development: The One Hundred and Third Yearbook of the National Society for the Study of Education* (pp. 274-302): Chicago: National Society for the Study of Education.

Mossholder, K. W., Richardson, H. A., & Settoon, R. P. (2011). Human resource systems and helping in organizations: A relational perspective. *Academy of Management Review, 36*(1), 33-52.

Oplatka, Y. (2015). *Foundations of educational administration: leadership and management in the educational organization*. Haifa: Pardes.

Schuler, R. S., & Jackson, S. E. (1987). Organizational strategy and organization level as determinants of human resource management practices. *People and Strategy, 10*(3), 1-125.

Vekeman, E., Devos, G., & Tuytens, M. (2015). The influence of teachers' expectations on principals' implementation of a new teacher evaluation policy in Flemish secondary education. *Educational Assessment, Evaluation and Accountability, 27*, 129-151.